

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

5833

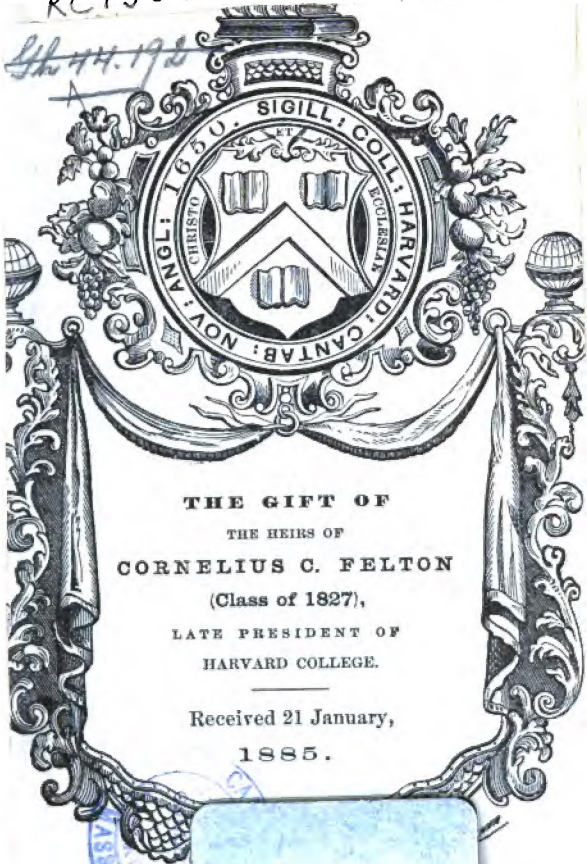

HN 5X6I 6

KC15833

4th 44. 1928

A

THE GIFT OF
THE HEIRS OF
CORNELIUS C. FELTON
(Class of 1827),
LATE PRESIDENT OF
HARVARD COLLEGE.

Received 21 January,
1885.

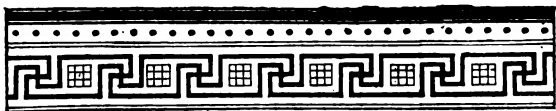
C. C. Felton

to Christine Feb. 1862

•

Harper's

Greek and Latin Texts.

HERODOTUS.

RECENSUIT

JOSEPHUS WILLIAMS BLAKESLEY, S.T.B.

COLL. SS. TRIN. APUD CANTABR. QUONDAM SOCIUS.

VOL. II.

C.

NEW YORK:

HARPER AND BROTHERS, FRANKLIN SQUARE.

M.DCCC.LXI.

Digitized by Google

KC 15833
~~Sh 44.193~~
A

1885, Jan. 21,

Gift of

The Heirs of O. O. Felton

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΠΕΜΠΤΗ.

ΤΕΡΨΙΧΟΡΗ.

ΟΙ δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν Περσέων καταλειφθέντες 1
ὑπὸ Δαρείου τῶν ὁ Μεγάβαζος ἦρχε, πρώτους μὲν
Περινθίους Ἑλλησποντίων οὐ βουλομένους ὑπηκόους
εἶναι Δαρείου κατεστρέψαντο, περιεφθέντας πρότερον
καὶ ὑπὸ Παίωνων τρηχέως. οἱ γὰρ ὧν ἀπὸ Στρυμόνος
Παίονες, χρήσαντος τοῦ θεοῦ στρατεύεσθαι ἐπὶ Πε-
ρινθίους, καὶ ἦν μὲν ἀντικατιζόμενοι ἐπικαλέσωνται
σφεας οἱ Περινθιοὶ ὀνομαστὶ βώσαντες τοὺς δὲ ἐπι-
χειρέειν, ἦν δὲ μὴ ἐπιβώσωνται μὴ ἐπιχειρέειν,
ἐποίουν οἱ Παίονες ταῦτα· ἀντικατιζομένων δὲ τῶν
Περινθίων ἐν τῷ προαστηίῳ, ἐνθαῦτα μονομαχίῃ
τριφασίῃ ἐκ προκλήσιός σφι ἐγένετο· καὶ γὰρ ἄνδρα
ἄνδρῖ, καὶ ἵππον ἵππῳ συνέβαλον, καὶ κύνα κυνί-
νικῶντων δὲ τὰ δύο τῶν Περινθίων, ὥς ἐπαιώνιζον
κεχαρηκότες, συνεβάλοντο οἱ Παίονες τὸ χρηστήριον
αὐτὸ τοῦτο εἶναι· καὶ εἰπὴν κου παρὰ σφίσι αὐτοῖσι·
“νῦν ἂν εἴη ὁ χρησμὸς ἐπιτελεόμενος ἡμῖν· νῦν
ἡμέτερον τὸ ἔργον.” οὕτω τοῖσι Περινθίοισι παιωνί-
σασι ἐπιχειροῦσι οἱ Παίονες, καὶ πολλῶ τε ἐκρά-
τησαν καὶ ἔλιπόν σφεων ὀλίγους. Τὰ μὲν δὴ ἀπὸ 2
Παιόνων πρότερον γεγόμενα ὧδε ἐγένετο· τότε δὲ
ἀνδρῶν ἀγαθῶν περὶ τῆς ἐλευθερίας γινομένων τῶν
Περινθίων, οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ Μεγάβαζος ἐπεκρά-
τησαν πλήθει· ὥς δὲ ἐχειρώθη ἡ Πέρινθος, ἤλαυνε
τὸν στρατὸν ὁ Μεγάβαζος διὰ τῆς Θρηίκης, πᾶσαν
πόλιν καὶ πᾶν ἔθνος τῶν ταύτῃ οἰκημένων ἡμερούμενος
βασιλεῖ· ταῦτα γάρ οἱ ἐντέταλτο ἐκ Δαρείου, Θρη-
ίκην καταστρέφεισθαι.

- 3 Ὁρηίκων δὲ ἔθνος μέγιστόν ἐστι, μετὰ γε Ἴνδους, πάντων ἀνθρώπων· εἰ δὲ ὑπ' ἐνὸς ἄρχοιτο ἢ φρονέοι κατὰ τωυτό, ἅμαχόν τ' ἂν εἴη καὶ πολλῶ κράτιστον πάντων ἐθνέων, κατὰ γνώμην τὴν ἐμήν· ἀλλὰ γὰρ τοῦτο ἄπορόν σφι καὶ ἀμήχανον μή κοτε ἐγγένηται, εἰσὶ δὴ κατὰ τοῦτο ἀσθενέες. οὐνόματα δὲ πολλὰ ἔχουσι κατὰ χώρας ἕκαστοι· νόμοισι δὲ οὗτοι παραπλησίοισι πάντες χρέωνται κατὰ πάντα, πλὴν Γετέων καὶ Τραυσῶν καὶ τῶν κατύπερθε Κρηστωναίων οἰκόντων. Τούτων δὲ τὰ μὲν Γέται οἱ ἀθανατίζοντες ποιεῦσι, εἴρηται μοι. Τραυσοὶ δὲ τὰ μὲν ἄλλα πάντα κατὰ ταῦτα τοῖσι ἄλλοις Ὁρηξὶ ἐπιτελέουσι, κατὰ δὲ τὸν γινόμενόν σφι καὶ ἀπογινόμενον ποιεῦσι τοιάδε· τὸν μὲν γενόμενον περιϋζόμενοι οἱ προσήκοντες ὀλοφύρονται, ὅσα μιν δεῖ ἐπεὶ τε ἐγένετο ἀναπλῆσαι κακὰ, ἀνηγεόμενοι τὰ ἀνθρωπήϊα πάντα πάθεα· τὸν δ' ἀπογενόμενον παίζοντές τε καὶ ἡδόμενοι γῇ κρύπτουσι, ἐπιλέγοντες ὅσων κακῶν ἐξαπαλλαχθεὶς ἐστι ἐν πάσῃ εὐδαιμονίῃ. Οἱ δὲ κατύπερθε Κρηστωναίων ποιεῦσι τοιάδε· ἔχει γυναῖκας ἕκαστος πολλὰς· ἐπεὰν ὧν τις αὐτῶν ἀποθάνῃ, κρίσις γίνεται μεγάλη τῶν γυναικῶν καὶ φίλων σπουδαὶ ἰσχυραὶ περὶ τοῦδε, ἥτις αὐτέων ἐφιλέετο μάλιστα ὑπὸ τοῦ ἀνδρός· ἢ δ' ἂν κριθῇ καὶ τιμηθῇ, ἐγκωμιασθεῖσα ὑπὸ τε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν σφάζεται ἐς τὸν τάφον ὑπὸ τοῦ οἰκηϊοτάτου ἐωυτῆς, σφαχθεῖσα δὲ συνθάπτεται τῷ ἀνδρί· αἱ δὲ ἄλλαι συμφορὴν μεγάλην ποιεῦνται· ὄνειδος γάρ σφι τοῦτο μέγιστον γίνεται.
- 6 Τῶν δὲ δὴ ἄλλων Ὁρηίκων ἐστὶ ὁδε ὁ νόμος· πωλεῦσι τὰ τέκνα ἐπ' ἐξαγωγῇ· τὰς δὲ παρθένους οὐ φυλάσσουσι ἀλλ' ἐῷσι οἷσι αὐταὶ βούλονται ἀνδράσι μίσγεσθαι, τὰς δὲ γυναῖκας ἰσχυρῶς φυλάσσουσι· καὶ ὠνεόνται τὰς γυναῖκας παρὰ τῶν γονέων χρημάτων μεγάλων· καὶ τὸ μὲν ἐστίχθαι εὐγενὲς κέκριται, τὸ δ' ἄστικτον ἀγεννές· ἀργὸν εἶναι κάλλιστον, γῆς δὲ ἐργάτην, ἀτιμότατον· τὸ ζῆν ἀπὸ πολέμου καὶ ληϊσ-

τύος κάλλιστον· οὔτοι μὲν σφειν οἱ ἐπιφανέστατοι νόμοι εἰσὶ. Θεοὺς δὲ σέβονται μούνοὺς τούσδε· 7
 Ἄρεα καὶ Διόνυσον καὶ Ἄρτεμιν· οἱ δὲ βασιλέες αὐτῶν, πάρεξ τῶν ἄλλων πολιητέων, σέβονται Ἑρμῆν μάλιστα θεῶν· καὶ ὁμνύουσι μῦνον τοῦτον, καὶ λέγουσι γεγονέναι ἀπὸ Ἑρμῆω ἑωντούς. Ταφαὶ δὲ 8
 τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτῶν εἰσὶ αἶδε· τρεῖς μὲν ἡμέρας προτιθέασι τὸν νεκρὸν, καὶ παντοῖα σφάξαντες ἱρήια εὐχέονται, προκλαύσαντες πρῶτον· ἔπειτα δὲ θάπτουσι κατακαύσαντες, ἢ ἄλλως γῇ κρύψαντες· χῶμα δὲ χέαντες, ἀγῶνα τιθείσι παντοῖον, ἐν τῷ τὰ μέγιστα ἄεθλα τίθεται κατὰ λόγον μουννομαχίης. ταφαὶ μὲν δὴ Θρηϊκῶν εἰσὶ αὐταί.

Τὸ δὲ πρὸς βορέῳ τῆς χώρας ἔτι ταύτης οὐδεὶς ἔχει 9
 φράσαι τὸ ἀτρεκές, οἷτινές εἰσι ἀνθρώπων οἱ οἰκέοντες αὐτήν· ἀλλὰ τὰ πέρην ἤδη τοῦ Ἰστρου ἐρήμος χώρα φαίνεται ἐοῦσα καὶ ἄπειρος. μούνοὺς δὲ δύναμαι πυθέσθαι οἰκέοντας πέρην τοῦ Ἰστρου ἀνθρώπους, τοῖσι οὖνομα εἶναι Σιγύννας ἐσθῆτι δὲ χρεωμένους Μηδικῇ· τοὺς δὲ ἵππους αὐτῶν εἶναι λασίους ἅπαν τὸ σῶμα ἐπὶ πέντε δακτύλους τὸ βάθος τῶν τριχῶν, μικροὺς δὲ καὶ σιμοὺς καὶ ἀδυνάτους ἄνδρας φέρειν· ζευγνυμένους δὲ ὑπ' ἄρματα, εἶναι ὅξυτάτους· ἄρμα-
 τηλατέειν δὲ πρὸς ταῦτα τοὺς ἐπιχωρίους. κατήκειν δὲ τούτων τοὺς οὖρους ἀγχοῦ Ἑνετῶν τῶν ἐν τῷ Ἀδρίῃ· εἶναι δὲ Μήδων σφέας ἀποίκους λέγουσι. ὅκως δὲ οὔτοι Μήδων ἀποικοὶ γεγονάσι, ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω ἐπιφράσασθαι· γένοιτο δ' ἂν πᾶν ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ. (Σιγύννας δ' ὧν καλέουσι Δίγνες οἱ ἄνθρωποι ὑπὲρ Μασσαλῆς οἰκέοντες τοὺς καπήλους· Κύπριοι δὲ τὰ δόρατα.) Ὡς δὲ Θρηϊκες λέγουσι, μέλισσαι κατ- 10
 ἔχουσαι τὰ πέρην τοῦ Ἰστρου εἰσὶ· καὶ ὑπὸ τουτέων οὐκ εἶναι διελθεῖν τὸ προσωτέρω. ἐμοὶ μὲν νυν, ταῦτα λέγοντες δοκέουσι λέγειν οὐκ οἰκότα· τὰ γὰρ ζῶα ταῦτα φαίνεται εἶναι δύσριγα· ἀλλὰ μοι τὰ ὑπὸ τὴν ἄρκτον αἰοίκητα δοκέει εἶναι διὰ τὰ ψύχεα. ταῦτα

μέν νυν τῆς χώρας ταύτης πέρι λέγεται· τὰ παραθαλάσσια δ' ὧν αὐτῆς Μεγάβαζος Περσέων κατήκοα ἐποίεε.

11 Δαρείος δέ, ὡς διαβὰς τάχιστα τὸν Ἑλλήσποντον ἀπίκητο ἐς Σάρδεις, ἐμνήσθη τῆς ἐξ Ἰστιαίου τε τοῦ Μιλησίου εὐεργεσίης, καὶ τῆς παραινέσιος τοῦ Μυτιληναίου Κώεω· μεταπεμφάμενος δέ σφεας ἐς Σάρδεις, ἐδίδου αὐτοῖσι αἵρεσιν. ὁ μὲν δὴ Ἰστιαῖος, αἶτε τυραννεύων τῆς Μιλήτου τυραννίδος μὲν οὐδεμιῆς προσέχρηζε· αἰτέει δὲ Μύρκινον τὴν Ἡδωνίδα, βουλόμενος ἐν αὐτῇ πόλιν κτίσαι. οὗτος μὲν δὴ ταύτην αἰρέεται· ὁ δὲ Κώης, οἶά τε οὐ τύραννος δημότης τε ἐὼν, αἰτέει Μυτιλήνης τυραννεῦσαι. τελεωθέντων δὲ ἀμφοτέροισι, οὗτοι μὲν κατὰ τὰ εἵλοντο ἐτράποντο.

12 Δαρείον δὲ συνήνεκε, πρήγμα τοιόνδε ἰδόμενον ἐπιθυμῆσαι ἐντείλασθαι Μεγαβάζω, Παίονας ἐλόντα ἀνασπάστους ποιῆσαι ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἀσίην. ἦν Πίγρης καὶ Μαντύης, ἄνδρες Παίονες· οἱ, ἐπεὶ τε Δαρείος διέβη ἐς τὴν Ἀσίην, αὐτοὶ ἐθέλοντες Παιόνων τυραννεύειν ἀπικνέονται ἐς Σάρδεις, ἅμα ἀγόμενοι ἀδελφεὴν μεγάλην τε καὶ εὐεῖδέα· φυλάξαντες δὲ Δαρείον προκατιζόμενον ἐς τὸ προάστειον τὸ τῶν Λυδῶν, ἐποίησαν τοιόνδε· σκευάσαντες τὴν ἀδελφεὴν ὡς εἶχον ἄριστα, ἐπ' ὕδωρ ἔπεμπον ἄγγος ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἔχουσιν καὶ ἐκ τοῦ βραχίονος ἵππον ἐπέλκουσαν καὶ κλώθουσιν λῖνον· ὡς δὲ παρεξήϊε ἡ γυνή, ἐπιμελὲς τῷ Δαρείῳ ἐγένετο· οὔτε γὰρ Περσικὰ ἦν οὔτε Λύδια τὰ ποιούμενα ἐκ τῆς γυναικὸς, οὔτε πρὸς τῶν ἐκ τῆς Ἀσίης σὺδαμῶν· ἐπιμελὲς δὲ ὡς οἱ ἐγένετο, τῶν δορυφόρων τινὰς πέμπει κελεύων φυλάξαι ὅ τι χρήσεται τῷ ἵππῳ ἢ γυνὴ· οἱ μὲν δὴ ὀπισθεν εἶποντο, ἡ δὲ ἐπεὶ τε ἀπίκητο ἐπὶ τὸν ποταμὸν, ἤρσε τὸν ἵππον· ἄρσασα δὲ καὶ τὸ ἄγγος τοῦ ὕδατος ἐμπλησαμένη, τὴν αὐτὴν ὁδὸν παρεξήϊε φέρουσα τὸ ὕδωρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐπέλκουσα ἐκ τοῦ βρα-

χίονος τὸν ἵππον καὶ στρέφουσα τὸν ἄτρακτον. 13
 μάζων δὲ ὁ Δαρεῖος τά τε ἤκουσε ἐκ τῶν κατασκόπων
 καὶ τὰ αὐτὸς ὥρα, ἄγειν αὐτὴν ἐκέλευε ἐνωτῷ ἐς ὄψιν·
 ὡς δὲ ἄχθη, παρήσαν καὶ οἱ ἀδελφεοὶ αὐτῆς οὐ κη
 πρόσω σκοπιὴν ἔχοντες τούτων· εἰρωτέωντος δὲ τοῦ
 Δαρείου ὀποδαπὴ εἶη; ἔφασαν οἱ νεηνίσκοι εἶναι
 Παῖονες καὶ ἐκείνην εἶναι σφέων ἀδελφεήν· ὁ δ' ἀμεί-
 βετο, τίνες δὲ οἱ Παῖονες ἀνθρωποὶ εἰσι, καὶ κοῦ γῆς
 οἰκημένοι, καὶ τί κείνοι ἐθέλοντες ἔλθοιεν ἐς Σάρδεις;
 οἱ δὲ οἱ ἔφραζον, ὡς ἔλθοιεν μὲν ἐκείνῳ δώσοντες
 σφέας αὐτοὺς, εἶη δὲ ἡ Παιονίη ἐπὶ τῷ Στρυμόνι
 ποταμῷ πεπολισμένη· ὁ δὲ Στρυμὼν οὐ πρόσω τοῦ
 Ἑλλησπόντου· εἶησαν δὲ Τευκρῶν τῶν ἐκ Τροίης
 ἄποικοι· οἱ μὲν δὴ αὐτὰ ἕκαστα ἔλεγον· ὁ δὲ εἰρώτα
 εἰ καὶ πᾶσαι εἶησαν αὐτίθι αἱ γυναῖκες οὕτω ἐργά-
 τιδες; οἱ δὲ καὶ τοῦτο ἔφασαν προθύμως οὕτω ἔχειν·
 αὐτοῦ γὰρ ὦν τούτου εἵνεκα καὶ ἐποιέετο.

Ἐνθαῦτα Δαρεῖος γράφει γράμματα πρὸς Μεγά- 14
 βαζον, τὸν ἔλιπε ἐν τῇ Θρηίκῃ στρατηγὸν, ἐντελλό-
 μενος ἐξαναστῆσαι ἐξ ἡθέων Παῖονας, καὶ παρ'
 ἐνωτὸν ἀγαγεῖν καὶ αὐτοὺς καὶ τέκνα τε καὶ γυναῖκας
 αὐτῶν. αὐτίκα δὲ ἵππεὺς ἔθεε φέρων τὴν ἀγγελίην
 ἐπὶ τὸν Ἑλλησπόντον· περαιωθεὶς δὲ διδοῖ τὸ βιβ-
 λίον τῷ Μεγαβάζῳ· ὁ δὲ ἐπιλεξάμενος, καὶ λαβὼν
 ἡγεμόνας ἐκ τῆς Θρηίκης, ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν
 Παιονίην. Πυθόμενοι δὲ οἱ Παῖονες τοὺς Πέρ- 15
 σας ἐπὶ σφέας ἰέναι, ἀλισθέντες ἐξεστρατεύσαντο
 πρὸς θαλάσσης· δοκέοντες ταύτῃ ἐπιχειρήσειν τοὺς
 Πέρσας ἐμβάλλοντας. οἱ μὲν δὴ Παῖονες ἦσαν
 ἐτοῖμοι τὸν Μεγαβάζου στρατὸν ἐπιόντα ἐρίκειν· οἱ
 δὲ Πέρσαι πυθόμενοι συναλίσθαι τοὺς Παῖονας καὶ
 τὴν πρὸς θαλάσσης ἐσβολὴν φυλάσσοντας, ἔχοντες
 ἡγεμόνας, τὴν ἄνω ὁδὸν τράπονται· λαθόντες δὲ τοὺς
 Παῖονας ἐσπίπτουσι ἐς τὰς πόλιας αὐτῶν, εὐούσας
 ἀνδρῶν ἐρήμους· οἱ δὲ κεινῇσι ἐπιπεσόντες, εὐπετέως
 κατέσχον. οἱ δὲ Παῖονες ὡς ἐπύθοντο ἐχομένας τὰς

- πόλιας, αὐτίκα διασκεδασθέντες κατ' ἑωντοὺς ἕκαστοι ἐτράποντο, καὶ παρεδίδουσαν σφέας αὐτοὺς τοῖσι Πέρσησι· οὕτω δὴ Παιόνων Σιροπαῖονές τε καὶ Παιόπλαι καὶ οἱ μεχρι τῆς Πρασιάδος λίμνης, ἐξ
- 16 ἡθέων ἐξαναστάντες, ἤγοντο ἐς τὴν Ἀσίην. Οἱ δὲ περὶ τὸ Πάγγαιον οὖρος καὶ Δόβηρας καὶ Ἀγριᾶνας καὶ Ὀδομάντους καὶ αὐτὴν τὴν λίμνην τὴν Πρασιάδα, οὐκ ἐχειρώθησαν ἀρχὴν ὑπὸ Μεγαβάζου. ἐπειρήθη δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ λίμνῃ ἐξαιρέειν, ὥδε κατοικημένους· ἱκρία ἐπὶ σταυρῶν ὑψηλῶν ἐξευγμένα ἐν μέσῃ ἔστηκε τῇ λίμνῃ, ἔσοδον ἐκ τῆς ἡπείρου στενὴν ἔχοντα μὴ γεφύρῃ· τοὺς δὲ σταυροὺς τοὺς ὑπεστεῶτας τοῖσι ἱκρίοισι τὸ μὲν κου ἀρχαῖον ἔστησαν κοινῇ πάντες οἱ πολιῆται· μετὰ δὲ, νόμῳ χρεώμενοι ἰστάσι τοιῶδε· κομίζοντες ἐξ οὖρεος τῷ οὐνομά ἐστι Ὀρβηλος, κατὰ γυναικα ἐκάστην ὃ γαμέων τρεῖς σταυροὺς ὑπίστησι· ἄγεται δὲ ἕκαστος συχνᾶς γυναικάς. οἰκεῦσι δὲ τοιοῦτον τρόπον, κρατέων ἕκαστος ἐπὶ τῶν ἱκρίων καλύβης τε ἐν ἣ διαιτᾶται, καὶ θύρης καταπακτῆς διὰ τῶν ἱκρίων κάτω φερούσης ἐς τὴν λίμνην· τὰ δὲ νήπια παῖδια δέουσι τοῦ ποδὸς σπάρτῳ, μὴ κατακυλισθῇ δειμαίνοντες· τοῖσι δὲ ἵπποισι καὶ τοῖσι ὑπόζυγιοις παρέχουσι χόρτον ἰχθύς· τῶν δὲ πλῆθός ἐστι τοσοῦτον, ὥστε ὅταν τὴν θύρην τὴν καταπακτὴν ἀνακλίνῃ, κατίει σχοινῷ σπυρίδα κεινὴν ἐς τὴν λίμνην, καὶ οὐ πολλὸν τινα χρόνον ἐπισχῶν, ἀνασπᾷ πλήρεα ἰχθύων. τῶν δὲ ἰχθύων ἐστὶ γένεα δύο, τοὺς καλέουσι πάπρακάς τε καὶ τίλωνας. Παιόνων μὲν δὴ οἱ χειρωθέντες ἤγοντο ἐς τὴν Ἀσίην.
- 17 Μεγάβαζος δὲ ὥς ἐχειρώσατο τοὺς Παίονας, πέμπει ἀγγέλους ἐς Μακεδονίην ἄνδρας ἑπτὰ Πέρσας, οἱ μετ' αὐτὸν κεῖνον ἦσαν δοκιμώτατοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ· ἐπέμποντο δὲ οὗτοι παρ' Ἀμύντην αἰτήσαντες γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρείῳ βασιλεῖ. ἔστι δὲ ἐκ τῆς Πρασιάδος λίμνης σύντομος κάρτα ἐς τὴν Μακεδονίην· πρῶτα μὲν γὰρ ἔχεται τῆς λίμνης τὸ

μέταλλον, ἐξ οὗ ὕστερον τούτων τάλαντον ἀργυρίου Ἀλεξάνδρῳ ἡμέρης ἐκάστης ἐφοίτα· μετὰ δὲ τὸ μέταλλον, Δύσωρον καλεόμενον οὖρος ὑπερβάντα εἶναι ἐν Μακεδονίῃ. Οἱ ὦν Πέρσαι οἱ πεμφθέντες 18 οὗτοι παρὰ τὸν Ἀμύντην ὡς ἀπίκοντο, αἰτεον ἐλθόντες ἐς ὅψιν τὴν Ἀμύντεω Δαρείῳ βασιλεῖ γῆν τε καὶ ὕδωρ· ὁ δὲ ταῦτά τε ἐδίδου, καὶ σφεας ἐπὶ ξείνια καλέει· παρασκευασάμενος δὲ δεῖπνον μεγαλοπρεπὲς, ἐδέκετο τοὺς Πέρσας φιλοφρόνως. ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγένοντο, διαπίνοντες εἶπαν οἱ Πέρσαι τάδε· “ξεῖνε Μακεδῶν, ἡμῖν νόμος ἐστὶ τοῖσι Πέρσῃσι, ἐπεὰν δεῖπνον προτιθώμεθα μέγα, τότε καὶ τὰς παλλακὰς καὶ τὰς κουριδίας γυναῖκας ἐσάγεσθαι παρέδρους· σύ νυν, ἐπεὶ περ προθύμως μὲν ἐδέξαο μέγας δὲ ξεινίζεις, δίδοις τε βασιλεῖ Δαρείῳ γῆν τε καὶ ὕδωρ, ἔπειο νόμῳ τῷ ἡμετέρῳ” εἶπε πρὸς ταῦτα Ἀμύντης· “ὦ Πέρσαι, νόμος μὲν ἡμῖν γέ ἐστι οὐκ οὗτος, ἀλλὰ κεχωρῖσθαι ἄνδρας γυναικῶν· ἐπεὶ τε δὲ ὑμεῖς εἶντες δεσπόται προσχρήζετε τουτέων, παρέσται ὑμῖν καὶ ταῦτα.” εἶπας τοσαῦτα ὁ Ἀμύντης μετεπέμπετο τὰς γυναῖκας· αἱ δ’ ἐπεὶ τε καλεόμεναι ἦλθον, ἐπεξῆς ἀντία ἕζοντο τοῖσι Πέρσῃσι· ἐνθαῦτα οἱ Πέρσαι ἰδόμενοι γυναῖκας εὐμόρφους, ἔλεγον πρὸς Ἀμύντην φάμενοι “τὸ ποιηθὲν τοῦτο οὐδὲν εἶναι σοφόν· κρέσσον γὰρ εἶναι ἀρχῆθεν μὴ ἐλθεῖν τὰς γυναῖκας, ἢ ἐλθούσας καὶ μὴ παριζομένας ἀντίας ἕζεσθαι ἀλγυδόνας σφι ὀφθαλμῶν” ἀναγκαζόμενος δὲ ὁ Ἀμύντης ἐκέλευε παρίζειν· πειθομενέων δὲ τῶν γυναικῶν, αὐτίκα οἱ Πέρσαι μαστῶν τε ἄπτοντο, οἷα πλεύνως οἰνωμένοι, καὶ κου τις καὶ φιλέειν ἐπειράτο· Ἀμύντης μὲν δὴ ταῦτα ὁρέων ἀτρέμας εἶχε καὶ περ 19 δυσφορέων, οἷα ὑπερδαιμαίνων τοὺς Πέρσας· Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Ἀμύντεω παρεὼν τε καὶ ὁρέων ταῦτα, ἅτε νέος τε ἐὼν καὶ κακῶν ἀπαθής, οὐδαμῶς ἔτι κατέχειν οἷός τε ἦν· ὥστε δὲ βαρέως φέρων εἶπε πρὸς Ἀμύντεα τάδε· “σύ μὲν, ὦ πάτερ, εἶκε τῇ ἡλικίῃ ἀπῶν τε

ἀναπαύεο, μηδὲ λιπάρεε τῇ πόσει· ἐγὼ δὲ προσμένων αὐτοῦ τῇδε, πάντα τὰ ἐπιτήδεα παρέξω τοῖσι ξείνοισι.” πρὸς ταῦτα συνιείς ὁ Ἀμύντης ὅτι νεώτερα πρήγματα πρήξειν μέλλει Ἀλέξανδρος, λέγει· “ὦ παῖ, σχεδὸν γάρ σευ ἀνακαιομένου συνιήμι τοὺς λόγους, ὅτι ἐθέλεις ἐμὲ ἐκπέμψας ποιεῖν τι νεώτερον· ἐγὼ ὦν σευ χρήζω μηδὲν νεοχρῶσαι κατ’ ἄνδρας τούτους, ἵνα μὴ ἐξεργάσῃ ἡμέας· ἀλλὰ ἀνέχου ὁρέων τὰ ποιούμενα·

20 ἀμφὶ δὲ ἀπόδω τῇ ἐμῇ πείσομαί τοι.” Ὡς δὲ ὁ Ἀμύντης χρήσας τούτων οἰχώκεε, λέγει ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τοὺς Πέρσας· “γυναικῶν τουτέων, ὦ ξεῖνοι, πολλή ἐστι ὑμῖν εὐπετεία, καὶ εἰ πάσῃσι βούλεσθε μίσγεσθαι καὶ ὀκόσῃσι ὦν αὐτέων· τούτου μὲν περί αὐτοὶ ἀποσημανέετε· νῦν δὲ, σχεδὸν γὰρ ἤδη τῆς κοίτης ὥρη προσέρχεται ὑμῖν καὶ καλῶς ἔχοντας ὑμέας ὁρέω μέθης, γυναικας ταύτας, εἰ ὑμῖν φίλον ἐστὶ, ἄφετε λούσασθαι· λουσαμένους δὲ, ὀπίσω προσδέκεσθε.” εἰπας ταῦτα, συνέπαινοι γὰρ ἦσαν οἱ Πέρσαι, γυναῖκας μὲν ἐξελθούσας ἀπέπεμπε ἐς τὴν γυναικῆτην· αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἴσους τῇσι γυναιξὶ ἀριθμὸν ἄνδρας λειογενεῖους τῇ τῶν γυναικῶν ἐσθῇτι σκευάσας, καὶ ἐγχειρίδια δοὺς, παρῆγε ἔσω. παράγων δὲ τούτους ἔλεγε τοῖσι Πέρσῃσι τάδε· “ὦ Πέρσαι, οἴκατε πανδαισίῃ τελέῃ εἰστιγῆσθαι· τά τε γὰρ ἄλλα ὅσα εἶχομεν, καὶ πρὸς, τὰ οἶά τε ἦν ἐξευρόντας παρέχειν, πάντα ὑμῖν πάρεστι· καὶ διὰ καὶ τότε τὸ πάντων μέγιστον τάς τε ἐωυτῶν μητέρας καὶ τὰς ἀδελφεὰς ἐπιδαψιλευόμεθα ὑμῖν· ὥς παντελέως μάθητε τιμεώμενοι πρὸς ἡμέων τῶν πέρ ἐστε ἄξιοι, πρὸς δὲ καὶ βασιλεῖ τῷ πέμψαντι ἀπαγγεῖλῃτε, ὡς ἀνὴρ Ἕλλην Μακεδόνων ὑπαρχος εὐ ὑμέας ἐδέξατο καὶ τραπέζῃ καὶ κοίτῃ.” ταῦτα εἰπας Ἀλέξανδρος, παρίζει Πέρσῃ ἀνδρὶ ἄνδρα Μακεδόνα, ὡς γυναῖκα τῷ λόγῳ· οἱ δὲ, ἐπεὶ τέ σφῶν οἱ Πέρσαι ψαύειν

21 ἐπειρώντο, διεργάζοντο αὐτούς. Καὶ οὗτοι μὲν τούτῳ τῷ μόρῳ διεφθάρησαν, καὶ αὐτοὶ καὶ ἡ θεραπήν

αὐτῶν· εἶπετο γὰρ δὴ σφι καὶ ὀχήματα, καὶ θεράπον-
τες καὶ ἡ πᾶσα πολλὴ παρασκευή· πάντα δὴ ταῦτα
ἅμα πᾶσι κείνοισι ἠφάνιστο. μετὰ δέ, χρόνῳ οὐ
πολλῷ ὕστερον, ζήτησις τῶν ἀνδρῶν τούτων μεγάλη
ἐκ τῶν Περσέων ἐγένετο· καὶ σφέας Ἀλέξανδρος κατέ-
λαβε σοφίῃ, χρήματά τε δούς πολλά καὶ τὴν ἑωυτοῦ
ἀδελφεήν, τῇ οὖνομα ἦν Ἰνυαίη· δούς δέ ταῦτα
κατέλαβε ὁ Ἀλέξανδρος Βουβάρη, ἀνδρὶ Πέρσῃ, τῶν
διζημένων τοὺς ἀπολομένους τῶν στρατηγῶν. ὁ μὲν
νυν τῶν Περσέων τούτων θάνατος οὕτω καταλαμφθεὶς
ἐσιγήθη.

Ἕλληνας δὲ εἶναι τούτους τοὺς ἀπὸ Περδίκκew 22
γεγονότας, κατὰπερ αὐτοὶ λέγουσι, αὐτός τε οὕτω
τυγχάνω ἐπιστάμενος (καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖσι ὀπισθε
λόγοισι ἀποδέξω ὥς εἰσι Ἕλληνες), πρὸς δέ, καὶ οἱ
τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ διέποντες ἀγῶνα Ἑλλήνων οὕτω
ἔγνωσαν εἶναι. Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀεθλεύειν ἐλομένου
καὶ καταβάντος ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, οἱ ἀντιθευσόμενοι
Ἑλλήνων ἐξεῖργόν μιν, φάμενοι οὐ βαρβάρων ἀγω-
νιστέων εἶναι τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ Ἑλλήνων· Ἀλέξανδρος
δὲ ἐπειδὴ ἀπέδεξε ὥς εἴη Ἀργεῖος, ἐκρίθη τε εἶναι
Ἕλληνα καὶ ἀγωνιζόμενος στάδιον συνεχέεπιπτε τῷ
πρώτῳ.

Ταῦτα μὲν νυν οὕτω κη ἐγένετο. Μεγάβαζος δὲ 23
ἄγων τοὺς Παίονας ἀπίκητο ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον·
ἐνθεῦτεν δὲ διαπεραιωθείς ἀπίκητο ἐς Σάρδεις. ἅτε
δὲ τειχέοντος ἤδη Ἰστιαίου τοῦ Μιλησίου τὴν παρά
Δαρείου αἰτήσας ἔτυχε δωρεὴν, μισθὸν φυλακῆς τῆς
σχεδῆς, ἐόντος δὲ τοῦ χώρου τούτου παρά Στρυμόνα
ποταμὸν, [τῷ οὖνομά ἐστι Μύρκινος·] μαθὼν ὁ Με-
γάβαζος τὸ ποιούμενον ἐκ τοῦ Ἰστιαίου, ὥς ἦλθε
τάχιστα ἐς τὰς Σάρδεις ἄγων τοὺς Παίονας, ἔλεγε
Δαρεῖω τάδε· “ὦ βασιλεῦ, κοῖόν τι χρῆμα ἐποίησας
ἀνδρὶ Ἑλληνι δεινῷ τε καὶ σοφῷ δούς ἐγκτήσασθαι
πόλιν ἐν Θρηῇκῃ; ἵνα ἴδῃ τε ναυπηγήσιμός ἐστι
ἄφθονος καὶ πολλοὶ κωπέες, καὶ μέταλλα ἀργύρεα·

ὁμιλός τε πολλὸς μὲν Ἑλλήν περιοικέει πολλὸς δὲ βάρβαρος, οἳ προστάτω ἐπιλαβόμενοι, ποιήσουσι τοῦτο τὸ ἂν κείνος ἐξηγέται καὶ ἡμέρης καὶ νυκτός· σύ νυν τοῦτον τὸν ἄνδρα παῦσον ταῦτα ποιεῖντα, ἵνα μὴ οἰκῇς πολέμῳ συνέχῃαι· τρόπον δὲ ἡπίω μεταπεμψάμενος παῦσον· ἐπεὰν δὲ αὐτὸν περιλάβῃς, ποιέειν ὅκως μηκέτι κείνος ἐς Ἑλλήνας ἀπίξεται.”

- 24 Ταῦτα λέγων ὁ Μεγάβαζος εὐπετέως ἐπειθε Δαρεῖον, ὥς εὖ προορέων τὸ μέλλον γίνεσθαι· μετὰ δὲ, ἄγγελον πέμψας ὁ Δαρεῖος ἐς τὴν Μύρκινον ἔλεγε τάδε· “Ἰστιαῖε, βασιλεὺς Δαρεῖος τάδε λέγει· ἐγὼ φροντίζων εὐρίσκω ἐμοί τε καὶ τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι οὐδένα εἶναι σεῦ ἄνδρα εὐνοέστερον· τοῦτο δὲ οὐ λόγοισι, ἀλλ’ ἔργοισι οἶδα μαθών· νῦν ὦν, ἐπινοέω γὰρ πρήγματα μεγάλα κατεργάσασθαι, ἀπικνέο μοι πάντως, ἵνα τοι αὐτὰ ὑπερθέωμαι.” τούτοις τοῖσι ἔπεισι πιστεύσας ὁ Ἰστιαῖος, καὶ ἅμα μέγα ποιούμενος βασιλέος σύμβουλος γενέσθαι, ἀπῆκετο ἐς τὰς Σάρδεις· ἀπικομένῳ δὲ οἱ ἔλεγε Δαρεῖος τάδε· “Ἰστιαῖε, ἐγὼ σε μετεπεμψάμην τῶνδε εἵνεκεν· ἐπεὶ τε τάχιστα ἐνόστησα ἀπὸ Σκυθῶν καὶ σύ μοι ἐγένεο ἐξ ὀφθαλμῶν, οὐδέν κω ἄλλο χρῆμα οὕτω ἐν βραχείῃ ἐπεξήτησα ὥς σὲ ἰδέειν τε καὶ ἐς λόγους μοι ἀπικέσθαι· ἐγνωκὼς ὅτι κτημάτων πάντων ἐστὶ τιμιώτατον ἀνὴρ φίλος συνετός τε καὶ εὖνοος· τά τοι ἐγὼ καὶ ἀμφοτέρα συνειδὼς ἔχω μαρτυρέειν ἐς πρήγματα τὰ ἐμά· νῦν ὦν, εὖ γὰρ ἐποίησας ἀπικόμενος, τάδε τοι ἐγὼ προτείνομαι· Μίλητον μὲν ἕα καὶ τὴν νεόκτιστον ἐν Θρηάκῃ πόλιν· σὺ δ’ ἐμοὶ ἐπόμενος ἐς Σοῦσα, ἔχε τάπερ ἂν ἐγὼ ἔχω, ἐμός τε σύσσιτος ἐὼν καὶ σύμβουλος.” Ταῦτα Δαρεῖος εἶπας, καὶ καταστήσας Ἀρταφέρνηα ἀδελφεὸν ἐωντοῦ ὁμοπάτριον ὑπαρχον εἶναι Σαρδίῳ, ἀπήλαυνε ἐς Σοῦσα, ἅμα ἀγόμενος Ἰστιαῖον· Ὅτάνεα δὲ ἀποδέξας στρατηγὸν εἶναι τῶν παραθαλασσίῳ ἀνδρῶν· τοῦ τὸν πατέρα Σισάμνην βασιλεὺς Καμβύσης γενόμενον τῶν βασιλῆων, δι-

καστέων ὅτι ἐπὶ χρήμασι δίκην ἄδικον ἐδίκασε, σφάξας ἀπέδειρε πᾶσαν τὴν ἀνθρωπηήν· σπαδίζας δὲ αὐτοῦ τὸ δέρμα, ἱμάντας ἐξ αὐτοῦ ἔταμε καὶ ἐνέτεινε τὸν θρόνον ἐς τὸν ἕζων ἐδίκαζε· ἐντανύσας δὲ ὁ Καμβύσης ἀπέδεξε δικαστὴν εἶναι ἀντὶ τοῦ Σισάμνεω, τὸν ἀποκτείνας ἀπέδειρε, τὸν παῖδα τοῦ Σισάμνεω, ἐντειλάμενός οἱ μεμνήσθαι ἐν τῷ κατίζων θρόνῳ δικάζει. Οὗτος ὢν ὁ Ὀτάνης ὁ ἐγκατιζόμενος 26 ἐς τοῦτον τὸν θρόνον, τότε διάδοχος γενόμενος Μεγαβάξ τῆς στρατηγίης, Βυζαντίους τε εἶλε καὶ Καλχηδονίους· εἶλε δὲ Ἀντανδρον τὴν ἐν τῇ Τρωάδι γῇ· εἶλε δὲ Λαμπώνιον· λαβὼν δὲ παρὰ Λεσβίων νέας εἶλε Δῆμνόν τε καὶ Ἴμβρον, ἀμφοτέρας ἔτι τότε ὑπὸ Πελασγῶν οἰκομένους. Οἱ μὲν δὴ Αἰώνιοι καὶ 27 ἐμαχέσαντο εὖ καὶ ἀμυνόμενοι ἀνὰ χρόνον ἐκακώθησαν· τοῖσι δὲ περιεοῦσι αὐτῶν οἱ Πέρσαι ὑπαρχον ἐπιστάσι Λυκάργητον, τὸν Μαιανδρίου τοῦ βασιλεύσαντος Σάμου ἀδελφεόν. (οὗτος ὁ Λυκάργητος ἄρχων ἐν Δῆμνῳ τελευτᾷ.) αἰτία δὲ τούτου ἦδε· πάντας ἡνδραποδίζετο καὶ κατεστρέφετο, τοὺς μὲν λιποστρατίης ἐπὶ Σκύθας αἰτιώμενος, τοὺς δὲ σίνεσθαι τὸν Δαρείου στρατὸν ἀπὸ Σκυθῶν ὀπίσω ἀποκομιζόμενον· οὗτος μὲν νυν τοσαῦτα ἐξεργάσατο στρατηγίης.

Μετὰ δὲ, οὐ πολλὸν χρόνον ἄνεσις κακῶν ἦν, καὶ 28 ἤρχετο τὸ δεύτερον ἐκ Νάξου τε καὶ Μιλήτου Ἴωσι γίνεσθαι κακά. τοῦτο μὲν γὰρ ἡ Νάξος εὐδαιμονίῃ τῶν νήσων προέφερε, τοῦτο δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ Μίλητος αὐτῇ τε ἐωυτῆς μάλιστα δὴ τότε ἀκμάσασα, καὶ δὴ καὶ τῆς Ἰωνίης ἦν πρόσχημα· κατύπερθε δὲ τούτων, ἐπὶ δύο γενεὰς ἀνδρῶν νοσήσασα ἐς τὰ μάλιστα στάσι, μέχρι οὗ μιν Πάριοι κατήρτισαν· τούτους γὰρ καταρτιστήρας ἐκ πάντων Ἑλλήνων εἶλοντο οἱ Μιλήσιοι. Κατήλλαξαν δὲ σφεας ὧδε οἱ 29 Πάριοι. ὥς ἀπίκοντο αὐτῶν ἄνδρες οἱ ἄριστοι ἐς τὴν Μίλητον, ὥρεον γὰρ δὴ σφεας δεινῶς οἰκοφθο-

ρημένους, ἔφασαν αὐτῶν βούλεσθαι διεξελθεῖν τὴν
 χώραν· ποιεῦντες δὲ ταῦτα, καὶ διεξιόντες πᾶσαν τὴν
 Μιλησίην, ὅκως τινὰ ἴδοιεν ἐν ἀνεστηκυῇ τῇ χώρῃ
 ἀγρὸν εὖ ἐξεργασμένον, ἀπεγραφέατο τὸ οὖνομα τοῦ
 δεσπότης τοῦ ἀγροῦ· διεξελάσαντες δὲ πᾶσαν τὴν
 χώραν καὶ τπανίους εὐρόντες τούτους, ὡς τάχιστα
 κατέβησαν ἐς τὸ ἄστυ, ἀλίην ποιησάμενοι, ἀπέδεξαν
 τούτους μὲν τὴν πόλιν νέμειν τῶν εὐρον τοὺς ἀγροὺς
 εὖ ἐξεργασμένους· δοκέειν γὰρ ἔφασαν καὶ τῶν
 δημοσίων οὕτω δὴ σφεας ἐπιμελήσεσθαι ὥσπερ τῶν
 σφετέρων· τοὺς δὲ ἄλλους Μιλησίους τοὺς πρὶν
 στασιάζοντας τούτων ἔταξαν πείθεσθαι. Πάριοι μὲν
 30 νυν οὕτω Μιλησίους κατήρτισαν. Τότε δὲ ἐκ τουτέων
 τῶν πολίων ὧδε ἤρχετο κακὰ γίνεσθαι τῇ Ἰωνίῃ. ἐκ
 Νάξου ἔφυγον ἄνδρες τῶν παχέων ὑπὸ τοῦ δήμου·
 φυγόντες δὲ ἀπίκοντο ἐς Μίλητον. τῆς δὲ Μιλήτου
 ἐτύγχανε ἐπίτροπος ἐὼν Ἀρισταγόρης ὁ Μολπαγόρεω,
 γαμβρός τε ἐὼν καὶ ἀνεψιὸς Ἰστιαίου τοῦ Λυσαγόρεω,
 τὸν ὁ Δαρεῖος ἐν Σούσοισι κατεῖχε· ὁ γὰρ Ἰστιαῖος
 τύραννος ἦν Μιλήτου, καὶ ἐτύγχανε τοῦτον τὸν χρόνον
 ἐὼν ἐν Σούσοισι ὅτε οἱ Νάξιοι ἦλθον, ξεῖνοι πρὶν
 ἔόντες τῷ Ἰστιαίῳ· ἀπικόμενοι δὲ οἱ Νάξιοι ἐς τὴν
 Μίλητον, ἐδέοντο τοῦ Ἀρισταγόρεω, εἴ πως αὐτοῖσι
 παράσχοι δύναμιν τινα, καὶ κατέλθοιεν ἐς τὴν ἐνωτῶν·
 ὁ δὲ ἐπιλεξάμενος ὡς ἦν δι' ἐνωτοῦ κατέλθωσι ἐς τὴν
 πόλιν ἄρξει τῆς Νάξου, σκῆψιν δὲ ποιεύμενος τὴν
 ξεινίην τὴν Ἰστιαίου, τόνδε σφι λόγον προσέφερε·
 “αὐτὸς μὲν ὑμῖν οὐ φερέγγυός εἰμι δύναμιν τοσαύτην
 παρασχεῖν, ὥστε κατάγειν ἀεκόντων τῶν τὴν πόλιν
 ἐχόντων Ναξίων· πυνθάνομαι γὰρ ὀκτακισχιλίην
 ἀσπίδα Ναξίοισι εἶναι, καὶ πλοῖα μακρὰ πολλὰ·
 μηχανήσομαι δὲ πᾶσαν σπουδὴν ποιεύμενος· ἐπινοέω
 δὲ τῇδε· Ἀρταφέρνης μοι τυγχάνει ἐὼν φίλος· ὁ δὲ
 Ὑστάσπεω μὲν ἐστι παῖς Δαρείου δὲ τοῦ βασιλέως
 ἀδελφεός, τῶν δ' ἐπιθαλασσίων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ
 ἄρχει πάντων, ἔχων στρατιὴν τε πολλὴν καὶ πολλὰς

νέας· τοῦτον ὦν δοκέω τὸν ἄνδρα ποιήσῃν τῶν ἂν χρητίζωμεν.” ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Νάξιοι προσέθεσαν τῷ Ἀρισταγόρῃ πρήσσειν ἢ δύναίτο ἄριστα· καὶ ὑπίσχεσθαι δῶρα ἐκέλευον καὶ δαπάνην τῇ στρατιῇ, ὥς αὐτοὶ διαλύσοντες· ἐλπίδας πολλὰς ἔχοντες, ὅταν ἐπιφανέωσι ἐς τὴν Νάξον πάντα ποιήσῃν τοὺς Ναξίους τὰ ἂν αὐτοὶ κελεύωσι, ὥς δὲ καὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας· τῶν γὰρ νήσων τουτέων τῶν Κυκλάδων οὐδεμία κω ἦν ὑπὸ Δαρείῳ.

Ἀπικόμενος δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἐς τὰς Σάρδεις λέγει 31
πρὸς τὸν Ἀρταφέρνηα, ὡς Νάξος εἴη νήσος μεγάλῃ
μὲν οὐ μεγάλη, ἄλλως δὲ καλὴ τε καὶ ἀγαθὴ καὶ
ἀγχοῦ Ἰωνίης, χρήματα δὲ ἐνὶ πολλὰ, καὶ ἀνδράποδα.
“σὺ ὦν ἐπὶ ταύτῃ τὴν χώραν στρατηλάτῃε κατάγων
ἐς αὐτὴν τοὺς φυγάδας ἐξ αὐτῆς· καὶ τοὶ ταῦτα
ποιήσαντι τοῦτο μὲν ἐστὶ ἐτοῖμα παρ’ ἐμοὶ χρήματα
μεγάλα πάρεξ τῶν ἀναισιμωμάτων τῇ στρατιῇ·
(ταῦτα μὲν γὰρ δίκαια ἡμέας τοὺς ἄγοντας παρέχειν)
τοῦτο δὲ νήσους προσκτήσῃαι βασιλεῖ αὐτὴν τε Νάξον
καὶ τὰς ἐκ ταύτης ἡρτημένας, Πάρον τε καὶ Ἄνδρον
καὶ ἄλλας, τὰς Κυκλάδας καλευμένας· ἐνθεῦτεν δὲ
ὀρμεώμενος, εὐπετέως ἐπιθήσῃαι Εὐβοίῃ, νήσῳ μεγά-
λῃ τε καὶ εὐδαίμονι, οὐκ ἐλάσσονι Κύπρου καὶ κάρτα
εὐπετεῖ ἀιρεθῆναι. ἀποχρῶσι δὲ ἑκατὸν νέες ταύτας
πάσας χειρώσασθαι.” ὁ δὲ ἀμείβετο αὐτὸν τοῖσδε·
“σὺ ἐς οἶκον τὸν βασιλέος ἐξηγητὴς γίνεαι πρηγμα-
των ἀγαθῶν, καὶ ταῦτα εὖ παραινέεις πάντα πλὴν
τῶν νεῶν τοῦ ἀριθμοῦ· ἀντὶ δὲ ἑκατὸν νεῶν, διηκόσιαί
τοι ἐτοῖμοι ἔσονται ἅμα τῷ ἔαρι. δεῖ δὲ τούτοις
καὶ αὐτὸν βασιλέα συνέπαινον γίνεσθαι.” Ὁ μὲν 32
δὴ Ἀρισταγόρης ὡς ταῦτα ἤκουσε περιχαρὴς ἔων,
ἀπῆγε ἐς Μίλητον· ὁ δὲ Ἀρταφέρνης, ὡς οἱ πέμψαντι
ἐς Σοῦσα καὶ ὑπερθέντι τὰ ἐκ τοῦ Ἀρισταγόρεω
λεγόμενα συνέπαινος καὶ αὐτὸς Δαρεῖος ἐγένετο,
παρεσκευάσατο μὲν διηκοσίας τριήρεας, πολλὸν δὲ
κάρτα ὁμίλον Περσέων τε καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων

στρατηγὸν δὲ τούτων ἀπέδεξε Μεγαβάτην ἄνδρα Πέρσῃν τῶν Ἀχαιμενιδέων, ἑωυτοῦ τε καὶ Δαρείου ἀνεψιόν· τοῦ Πανσανίης ὁ Κλεομβρότεω Λακεδαιμόνιος, εἰ δὴ ἀληθής γε ἐστὶ ὁ λόγος, ὑστέρω χρόνῳ τούτων ἡρμόσατο θυγατέρα, ἔρωτα σχὼν τῆς Ἑλλάδος τύραννος γενέσθαι. ἀποδέξας δὲ Μεγαβάτην στρατηγὸν Ἀρταφέρνης, ἀπέστειλε τὸν στρατὸν παρὰ τὸν Ἀρισταγόρεα.

- 33 Παραλαβὼν δὲ ὁ Μεγαβάτης ἐκ τῆς Μιλήτου τὸν τε Ἀρισταγόρεα καὶ τὴν Ἰάδα στρατιὴν καὶ τοὺς Ναξίους, ἔπλεε πρόφασιν ἐπ' Ἑλλησπόντου. ἐπεὶ τε δὲ ἐγένετο ἐν Χίῳ, ἔσχε τὰς νέας ἐς Καύκασα, ὡς ἐνθεῦτεν βορρῇ ἀνέμῳ ἐς τὴν Νάξον διαβάλοι· καὶ οὐ γὰρ ἔδεε τούτῳ τῷ στόλῳ Ναξίους ἀπολέσθαι, πρήγμα τοιόνδε συνηνείχθη γενέσθαι· περιϋόντος Μεγαβάτεω τὰς ἐπὶ τῶν νεῶν φυλακάς, ἐπὶ νεὸς Μυνδίας ἔτυχε οὐδεὶς φυλάσσω· ὁ δὲ δεινὸν τι ποιησάμενος, ἐκέλευσε τοὺς δορυφόρους ἐξευρόντας τὸν ἄρχοντα ταύτης τῆς νεὸς, τῷ οὐνόμα ἦν Σκύλαξ, τοῦτον δῆσαι διὰ θαλαμῆς διελόντας τῆς νεὸς, κατὰ τοῦτο, ἔξω μὲν κεφαλὴν ποιεῦντας ἔσω δὲ τὸ σῶμα· δεθέντος δὲ τοῦ Σκύλακος, ἐξαγγέλλει τις τῷ Ἀρισταγόρῃ ὅτι τὸν ξεινὸν οἱ τὸν Μύνδιον Μεγαβάτης δῆσας λυμαίνοντο· ὁ δ' ἐλθὼν παραιτέτο τὸν Πέρσῃν, τυγχάνων δὲ οὐδενὸς τῶν ἐδέετο αὐτὸς ἐλθὼν ἔλυσε· πυθόμενος δὲ κάρτα δεινὸν ἐποίησατο ὁ Μεγαβάτης, καὶ ἐσπέρχετο τῷ Ἀρισταγόρῃ· ὁ δὲ εἶπε· “σοὶ δὲ καὶ τούτοισι τοῖσι πρήγμασι τί ἐστι; οὐ σὲ ἀπέστειλε Ἀρταφέρνης ἐμέο πείθεσθαι, καὶ πλέειν τῇ, ἂν ἐγὼ κελεύω; τί πολλὰ πρήσσεις;” ταῦτα εἶπε Ἀρισταγόρης· ὁ δὲ θυμωθεὶς τούτοισι, ὡς νῦν ἐγένετο, ἔπεμπε ἐς Νάξον πλοίῳ ἄνδρας φράσσοντας τοῖσι Ναξίοισι πάντα τὰ παρεόντα σφὶ πρήγματα·
- 34 Οἱ γὰρ ὧν Νάξιοι οὐδὲν πάντως προσεδέκοντο ἐπὶ σφέας τὸν στόλον τοῦτον ὀρμήσεσθαι· ἐπεὶ μὲν τοὶ ἐπύθοντο, αὐτίκα μὲν ἐσενείκοντο τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν

ἐς τὸ τεῖχος παρεσκευάσαντο δὲ ὡς πολιορκησόμενοι· καὶ σῖτα καὶ ποτὰ τὸ τεῖχος ἐσάξαντο. καὶ οὗτοι μὲν παρεσκευάδατο ὡς παρεσομένου σφι πολέμου, οἱ δ' ἐπεὶ τε διέβαλον ἐκ τῆς Χίου τὰς νέας ἐς τὴν Νάξον, πρὸς πεφραγμένους προσεφέροντο· καὶ ἐπολιόρκεον μῆνας τέσσερας· ὡς δὲ τὰ τε ἔχοντες ἦλθον χρήματα οἱ Πέρσαι ταῦτα καταδεδαπάνητό σφι καὶ αὐτῷ τῷ Ἀρισταγόρῃ προσαναισίμωτο πολλὰ, τοῦ πλευνός τε ἐδέετο ἢ πολιορκίῃ, ἐνθαῦτα τείχεα τοῖσι φυγάσι τῶν Ναξίων οἰκοδομήσαντες ἀπαλλάσσουντο ἐς τὴν ἡπειρον, κακῶς πρήσσοντες.

Ἀρισταγόρης δὲ οὐκ εἶχε τὴν ὑπόσχεσιν τῷ Ἀρ- 35
ταφέρνηϊ ἐκπληρῶσαι· ἅμα δὲ ἐπῖέξέ μιν ἡ δαπάνη τῆς στρατιῆς ἀπαιτεομένη, ἀρρώδεέ τε τοῦ στρατοῦ πρήξαντος κακῶς καὶ Μεγαβάτῃ διαβεβλημένος· ἐδόκεέ τε τὴν βασιλῆϊν τῆς Μιλήτου ἀπαιρήσεσθαι· ἀρρωδέων δὲ τούτων ἕκαστα ἐβουλευέτο ἀπόστασιν· συνέπιπτε γὰρ καὶ τὸν ἐστιγμένον τὴν κεφαλὴν ἀπῖχθαι ἐκ Σουσέων παρὰ Ἰστιαίου, σημαίνοντα ἀπίσταςθαι Ἀρισταγόρῃ ἀπὸ βασιλέος· ὁ γὰρ Ἰστιαῖος, βουλόμενος τῷ Ἀρισταγόρῃ σημῆναι ἀποστήναι, ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε ἀσφαλές σημῆναι, ὥστε φυλασσομενέων τῶν ὁδῶν· ὁ δὲ τῶν δούλων τὸν πιστότατον ἀποξυρήσας τὴν κεφαλὴν ἔστιξε, καὶ ἀνέμεινε ἀναφῦναι τὰς τρίχας· ὡς δὲ ἀνέφυσαν τάχιστα, ἀπέπεμπε ἐς Μίλητον ἐντειλάμενος αὐτῷ ἄλλο μὲν οὐδὲν, ἐπεὰν δὲ ἀπίκηται ἐς Μίλητον, κελύειν Ἀρισταγόρην ξυρήσαντά μιν τὰς τρίχας κατιδέσθαι ἐς τὴν κεφαλὴν· τὰ δὲ στίγματα ἐσῆμαινε, ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, ἀπόστασιν· ταῦτα δὲ ὁ Ἰστιαῖος ἐποίεε, συμφορὴν ποιούμενος μεγάλην· τὴν ἑνωτοῦ κατοχὴν τὴν ἐν Σούσοισι· ἀποστάσιος ὣν γινομένης, πολλὰς εἶχε ἐλπίδας μετήσεσθαι ἐπὶ θάλασσαν· μὴ δὲ νεώτερόν τι ποιεύσης τῆς Μιλήτου οὐδαμὰ ἐς αὐτὴν ἦξειν ἔτι ἐλογίζετο. Ἰστιαῖος μὲν 36
νυν ταῦτα διανοούμενος, ἀπέπεμπε τὸν ἄγγελον·

Ἀρισταγόρῃ δὲ συνέπιπτε τοῦ αὐτοῦ χρόνου πάντα ταῦτα συνελθόντα. ἐβουλευέτο ὦν μετὰ τῶν στασιωτέων, ἐκφήνας τήν τε ἑωυτοῦ γνώμην καὶ τὰ παρὰ τοῦ Ἰστιαίου ἀπιγμένα· οἱ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες γνώμην κατὰ τὸντὸ ἐξεφέροντο, κελεύοντες ἀπίσταςθαι· Ἐκαταῖος δὲ ὁ λογοποιὸς πρῶτα μὲν οὐκ ἔα πόλεμον βασιλείῃ τῶν Περσέων ἀναρέεσθαι, καταλέγων τά τε ἔθνεα πάντα τῶν ἦρχε Δαρείος καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ· ἐπεὶ τε δὲ οὐκ ἔπειθε, δεύτερα συνεβούλευε ποιεῖν ὅκως ναυκράτεες τῆς θαλάσσης ἔσονται· ἄλλως μὲν νυν οὐδαμῶς ἔφη λέγων ἐνορᾶν ἐσόμενον τοῦτο· ἐπίστασθαι γὰρ τὴν δύναμιν τὴν Μιλησίων εἶδεν ἀσθενέα· εἰ δὲ τὰ χρήματα καταίρεθῇ τὰ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Βραγχιδῇσι τὰ Κροῖσος ὁ Λυδὸς ἀνέθηκε, πολλὰς εἶχε ἐλπίδας ἐπικρατήσῃ τῆς θαλάσσης· καὶ οὕτω αὐτοὺς τε ἔξιν χρήμασι χρᾶσθαι καὶ τοὺς πολεμίους οὐ συλήσῃν αὐτά· τὰ δὲ χρήματα ἦν ταῦτα μεγάλα, ὥς δεδήλωται μοι ἐν τῷ πρώτῳ τῶν λόγων. αὕτη μὲν δὴ οὐκ ἐνίκα ἡ γνώμη· ἐδόκεε δὲ ὅμως ἀπίσταςθαι, ἕνα τε αὐτῶν πλώσαντα εἰς Μυοῦντα εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ ἀπὸ τῆς Νάξου ἀπελθόν, ἐὼν ἐνθαῦτα, συλλαμβάνειν πειρᾶσθαι τοὺς ἐπὶ τῶν νεῶν ἐπιπλέοντας στρατηγούς.

- 37 Ἀποπεμφθέντος δὲ Ἰητραγόρεω κατ' αὐτὸ τοῦτο, καὶ συλλαβόντος δόλῳ Ὀλίαντον Ἰβανώλιος Μυλασέα, καὶ Ἰστιαῖον Τύμνεω Τερμερέα, καὶ Κῶν Ἐρξάνδρεω, τῷ Δαρείῳ Μυτιλήνην ἐδωρήσατο, καὶ Ἀρισταγόρην Ἡρακλείδῳ Κυμαῖον, καὶ ἄλλους συχνούς, οὕτω δὴ ἐκ τοῦ ἐμφανέος ὁ Ἀρισταγόρης ἀπεστήκεε, πᾶν ἐπὶ Δαρείῳ μηχανώμενος. καὶ πρῶτα μὲν λόγῳ μετεῖς τὴν τυραννίδα ἰσονομίην ἐποίεε τῇ Μιλήτῳ, ὥς ἂν ἐκόντες αὐτῷ οἱ Μιλήσιοι συναπισταίαιτο· μετὰ δὲ, καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίῃ τῶντὸ τοῦτο ἐποίεε, τοὺς μὲν ἐξελαίνων τῶν τυράννων, τοὺς δ' ἔλαβε τυράννους ἀπὸ τῶν νεῶν τῶν συμπλευσασέων ἐπὶ Νάξον, τούτους δὲ φίλα βουλόμενος ποιεῖσθαι τῇσι πόλεσι

ἐξεδίδου, ἄλλον ἐς ἄλλην πόλιν παραδιδούς ὅθεν εἷη ἕκαστος. Κῶν μὲν νυν Μυτιληναῖοι ἐπεὶ τε τάχιστα 38 παρέλαβον, ἐξαγαγόντες κατέλευσαν· Κυμαῖοι δὲ τὸν σφέτερον αὐτῶν ἀπῆκαν· ὥς δὲ καὶ ἄλλοι οἱ πλεῖνες ἀπίεσαν· τυράννων μὲν νυν κατάπαυσις ἐγένετο ἀνὰ τὰς πόλιας.

Ἀρισταγόρης δὲ ὁ Μιλήσιος ὡς τοὺς τυράννους κατέπαυσε σίτρατηγούς ἐν ἐκάστη τῶν πολίων κεύσας ἐκάστους καταστήσαι, δεύτερα αὐτὸς ἐς Λακεδαίμονα τριηρέϊ ἀπόστολος ἐγένετο· ἔδεε γὰρ δὴ συμμαχίης τινός οἱ μεγάλης ἐξευρεθῆναι.

Τῆς δὲ Σπάρτης Ἀναξανδρίδης μὲν ὁ Λέοντος 39 οὐκέτι περιεὼν ἐβασίλευε, ἀλλὰ ἐτετελευτήκει· Κλεομένης δὲ ὁ Ἀναξανδρίδew εἶχε τὴν βασιληίην, οὐ κατὰ ἀνδραγαθίην σχὼν ἀλλὰ κατὰ γένος. Ἀναξανδρίδῃ γὰρ ἔχοντι γυναῖκα ἀδελφεῆς ἑωυτοῦ θυγατέρα, καὶ ἐούσης ταύτης οἱ καταθυμίας, παῖδες οὐκ ἐγένοντο· τούτου δὲ τοιούτου ἑόντος, οἱ ἔφοροι εἶπαν ἐπικαλεσάμενοι αὐτὸν, “εἰ τοι σύ γε σεωντοῦ μὴ προορᾷς, ἀλλ’ ἡμῖν τοῦτό ἐστι οὐ περιοπτόν γένος τὸ Εὐρυσθέneos γενέσθαι ἐξίτηλον. σύ νυν τὴν μὲν ἔχεις γυναῖκα, ἐπεὶ τε τοι οὐ τίκτει, ἔξεο, ἄλλην δὲ γῆμον· καὶ ποίεων ταῦτα, Σπαρτιήτῃσι ἀδήσεις” ὁ δὲ ἀμείβετο φὰς τούτων οὐδέτερα ποιήσειν· ἐκείνους τε οὐ καλῶς συμβουλεύειν παραινέοντας τὴν ἔχει γυναῖκα, ἐοῦσαν ἀναμάρτητον ἑωυτῷ, ταύτην ἀπέντα ἄλλην ἐσαγαγέσθαι· οὐδέ σφι πείσεσθαι. Πρὸς ταῦτα οἱ 40 ἔφοροι καὶ οἱ γέροντες βουλευσάμενοι, προσέφερον Ἀναξανδρίδῃ τάδε· “ἐπεὶ τοίνυν τοι περιεχόμενόν σε ὀρέομεν τῆς ἔχεις γυναικὸς, σὺ δὲ ταῦτα ποίees καὶ μὴ ἀντίβαινε τούτοισι, ἵνα μὴ τι ἄλλοῖον περὶ σεῦ οἱ Σπαρτιῆται βουλεύσωνται· γυναικὸς μὲν τῆς ἔχεις οὐ προσδεόμεθά σευ τῆς ἐξέσιος· σὺ δὲ ταύτῃ τε πάντα ὅσα νῦν παρέχεις πάρεχε, καὶ ἄλλην πρὸς ταύτῃ ἐσάγαγε γυναῖκα τεκνοποιόν.” ταῦτά κη λεγόντων, συνεχώρησε ὁ Ἀναξανδρίδης· μετὰ δὲ, γυ-

ναϊκας ἔχων δύο διξὰς ἰστίας οἴκεε, ποιέων οὐδαμῶς

- 41 Σπαρτιητικά. Χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, ἡ ἐσώστερον ἐπελθοῦσα γυνὴ τίκτει τὸν δὴ Κλεομένηεα τοῦτον· καὶ αὕτη τε ἔφεδρον βασιλέα Σπαρτιήτησι ἀπέβαινε, καὶ ἡ προτέρη γυνὴ τὸν πρότερον χρόνον ἄτοκος ἐοῦσα τότε κῶς ἐκύησε, συντυχίῃ ταύτῃ χρησαμένη. ἔχουσαν δὲ αὐτὴν ἀληθείᾳ λόγῳ οἱ τῆς ἐπελθούσης γυναικὸς οἰκήιοι πυθόμενοι ὥχλεον, φάμενοι αὐτὴν κομπέειν ἄλλως βουλομένην ὑποβαλέσθαι· δεινὰ δὲ ποιούντων αὐτῶν, τοῦ χρόνου συντάμνοντος, ὑπ' ἀπιστίας οἱ ἔφοροι τίκτουσαν τὴν γυναῖκα περιϋζόμενοι ἐφύλαξαν· ἡ δὲ ὡς ἔτεκε Δωριέα ἰθέως ἰσχεῖ Λεωνίδην, καὶ μετὰ τοῦτον ἰθέως ἰσχεῖ Κλεόμβροτον· οἱ δὲ καὶ διδύμους λέγουσι Κλεόμβροτόν τε καὶ Λεωνίδην γενέσθαι· ἡ δὲ Κλεομένηεα τεκοῦσα καὶ τὸ δεύτερον ἐπελθοῦσα γυνὴ, ἐοῦσα θυγάτηρ Πρινητάδew τοῦ Δημαρμένου, οὐκέτι ἔτικτε τὸ δεύτερον.

- 42 Ὁ μὲν δὴ Κλεομένης, ὡς λέγεται, ἦν τε οὐ φρενῆρης ἀκρομανῆς τε, ὁ δὲ Δωριεὺς ἦν τῶν ἡλίκων πάντων πρῶτος· εὖ τε ἐπίστατο κατ' ἀνδραγαθίην αὐτὸς σχίσων τὴν βασιληίην· ὥστε ὦν οὕτω φρονέων, ἐπειδὴ ὁ τε Ἀναξανδρίδης ἀπέθανε καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι χρεώμενοι τῷ νόμῳ ἐστήσαντο βασιλέα τὸν πρεσβύτατον Κλεομένηεα, ὁ Δωριεὺς δεινόν τε ποιεύμενος καὶ οὐκ ἀξιῶν ὑπὸ Κλεομένεος βασιλεύεσθαι, αἰτήσας λαὸν Σπαρτιήτας ἄγε ἐς ἀποικίην, οὔτε τῷ ἐν Δελφοῖσι χρηστηρίῳ χρησάμενος ἐς ἦντινα γῆν κτίσων ἦν, οὔτε ποιήσας οὐδὲν τῶν νομιζομένων, οἷα δὲ βαρέως φέρων ἀπίει ἐς τὴν Λιβύην τὰ πλοῖα· κατηγέοντο δὲ οἱ ἄνδρες Θηραῖοι· ἀπικόμενος δ' ἐς Κίνυπα, οἴκισε χῶρον κάλλιστον τῶν Λιβύων παρὰ ποταμόν· ἐξελασθεὶς δὲ ἐνθεῦτεν τρίτῳ ἔτει ὑπὸ Μακέων τε καὶ Λιβύων καὶ Καρχη-
- 43 δονίων, ἀπίκητο ἐς Πελοπόννησον. Ἐνθαῦτα δὲ οἱ Ἀντιχάρης, ἀνὴρ Ἑλεώνιος συνεβούλευσε ἐκ τῶν

Λαΐτου χρησμῶν Ἡρακλήην τὴν ἐν Σικελίῃ κτίζειν,
 φὰς τὴν Ἐρυκος χώραν πᾶσαν εἶναι Ἡρακληϊδέων,
 αὐτοῦ Ἡρακλέος κτησαμένου. ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα
 ἐς Δελφούς οἶχeto χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ, εἰ
 αἰρέει ἐπ' ἣν στέλλεται χώραν; ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ
 αἰρήσειν· παραλαβὼν δὲ ὁ Δωριεὺς τὸν στόλον τὸν
 καὶ ἐς Διβύην ἦγε, ἐκομίζeto παρὰ τὴν Ἰταλίην.
 Τὸν χρόνον δὲ τοῦτον, ὡς λέγουσι Συβαρίται, σφέας 44
 τε αὐτοὺς καὶ Τήλυν πὼν ἐωυτῶν βασιλέα ἐπὶ Κρό-
 τωνα μέλλειν στρατεύεσθαι· τοὺς δὲ Κροτωνιήτας
 περιδεάς γενομένους, δεηθῆναι Δωριέος σφίσι τιμω-
 ρῆσαι καὶ τυχεῖν δεήθεντας. συστρατεύεσθαι τε δὴ
 ἐπὶ Σύβαριν Δωριέα καὶ συνελεῖν τὴν Σύβαριν. ταῦτα
 μὲν νυν Συβαρίται λέγουσι ποιῆσαι Δωριέα τε καὶ
 τοὺς μετ' αὐτοῦ· Κροτωνιῆται δὲ οὐδένα σφίσι φασὶ
 ξεῖνον προσεπιλαβέσθαι τοῦ πρὸς Συβαρίτας πολέ-
 μου, εἰ μὴ Καλλίην τῶν Ἰαμιδέων μάντιν Ἥλείων
 μούνον, καὶ τοῦτον τρόπῳ τοιῷδε· παρὰ Τήλνους τοῦ
 Συβαριτέων τυράννου ἀποδράντα ἀπικέσθαι παρὰ
 σφέας, ἐπεὶ τε οἱ τὰ ἱρὰ οὐ προεχώρει χρηστὰ
 θυομένῳ ἐπὶ Κρότωνα. ταῦτα δὲ ὦν οὗτοι λέγουσι.
 Μαρτύρια δὲ τούτων ἑκάτεροι ἀποδεικνύουσι τάδε· 45
 Συβαρίται μὲν τέμενός τε καὶ νηὸν εὐντα παρὰ τὸν
 ξηρὸν Κράστιν, τὸν ἰδρύσασθαι συνελόντα τὴν πόλιν
 Δωριέα λέγουσι Ἀθηναίῃ ἐπωνύμῳ Κραστή· τοῦτο δὲ
 αὐτοῦ Δωριέος τὸν θάνατον μαρτύριον μέγιστον ποι-
 εῖνται, ὅτι παρὰ τὰ μεμαντευμένα ποιέων διεφθάρη·
 εἰ γὰρ δὴ μὴ παρέπρηξε μηδὲν ἐπ' ᾧ δὲ ἐστάλη
 ἐποίηε, εἴλε ἂν τὴν Ἐρυκίνην χώραν καὶ ἐλὼν κατ-
 ἔσχε, οὐδ' ἂν αὐτός τε καὶ ἡ στρατιὴ διεφθάρη. οἱ δ'
 αὖ Κροτωνιῆται ἀποδεικνύσι Καλλίην μὲν τῷ Ἥλείῳ
 ἐξαίρετα ἐν γῇ τῇ Κρωτωνιήτιδι πολλὰ δοθέντα, (τὰ
 καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι ἐνέμοντο οἱ Καλλίεω ἀπόγονοι,) Δωριεῖ
 δὲ καὶ τοῖσι Δωριέος ἀπογόνουσι οὐδέν· καίτοι εἰ συν-
 επελάβετό γε τοῦ Συβαριτικοῦ πολέμου Δωριεὺς,
 δοθῆναι ἂν οἱ πολλαπλάσια ἢ Καλλίῃ. ταῦτα μὲν νυν

ἐκάτεροι αὐτῶν μαρτύρια ἀποφαίνονται· καὶ πάρεστι ὁκοτέροισί τις πείθεται αὐτῶν, τούτοισι προσχωρεῖν.

46 Συνέπλεον δὲ Δωριεῖ καὶ ἄλλοι συγκτίσται Σπαρτιητέων, Θεσσαλὸς καὶ Παραιβάτης καὶ Κελέης καὶ Εὐρυλέων· οἱ ἐπεὶ τε ἀπίκοντο παντὶ στόλῳ ἐς τὴν Σικελίην, ἀπέθανον μάχῃ ἔσσωθέντες ὑπὸ τε Φοινίκων καὶ Ἑγεσταίων· μῦθος δέ γε Εὐρυλέων τῶν συγκτιστέων περιεγένετο τούτου τοῦ πάθεος· συλλαβὼν δὲ οὗτος τῆς στρατῆς τοὺς περιγενομένους ἔσχε Μινῶν τὴν Σελινουσίων ἀποικίην, καὶ συνελευθήρου Σελινουσίου τοῦ μουνάρχου Πειθαγόρου· μετὰ δὲ, ὡς τοῦτον κατεῖλε, αὐτὸς τυραννίδι ἐπεχείρησε Σελινούντος, καὶ ἐμουνάρχησε χρόνον ἐπ' ὀλίγον· οἱ γάρ μιν Σελινουῖσι ἐπαναστάντες ἀπέκτειναν

47 καταφυγόντα ἐπὶ Διὸς ἀγοραίου βωμόν. Συνέσπετο δὲ Δωριεῖ καὶ συναπέθανε Φίλιππος ὁ Βουτακίδεω, Κροτωνιήτης ἀνὴρ· ὃς ἄρμους ἄμενος Τήλους τοῦ Συβαρίτεω θυγατέρα ἔφυγε ἐκ Κρότωνος· ψευσθεῖς δὲ τοῦ γάμου οἶχετο πλέων ἐς Κυρήνην· ἐκ ταύτης δὲ ὀρμεώμενος συνέσπετο οἰκητῇ τε τριήρεϊ καὶ οἰκητῇ ἀνδρῶν δαπάνῃ, ἐὼν τε Ὀλυμπιονίκης καὶ κάλλιστος Ἑλλήνων τῶν κατ' ἑωυτόν. διὰ δὲ τὸ ἑωυτοῦ κάλλος ἐνείκατο παρὰ Ἑγεσταίων τὰ οὐδεὶς ἄλλος· ἐπὶ γὰρ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἡρώϊον ἰδρυσάμενοι

48 θυσίησι αὐτὸν ἱλάσκονται. Δωριεὺς μὲν νυν τρόπῳ τοιούτῳ ἐτελεύτησε· εἰ δὲ ἡνέσχετο βασιλευόμενος ὑπὸ Κλεομένεος καὶ κατέμενε ἐν Σπάρτῃ, ἐβασίλευε ἂν Λακεδαιμόνος. οὐ γάρ τινα πολλὸν χρόνον ἥρξε ὁ Κλεομένης, ἀλλ' ἀπέθανε ἅπαις θυγατέρα μούνην λιπὼν τῇ οὐνομα ἦν Γοργώ.

49 Ἀπικνέεται δ' ὧν ὁ Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτου τύραννος ἐς τὴν Σπάρτην, Κλεομένεος ἔχοντος τὴν ἀρχήν· τῷ δὴ ἐς λόγους ἦie, ὡς Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, ἔχων χάλκεον πῖνακα ἐν τῷ γῆς ἀπάσης περιόδος ἐνετέμνητο, καὶ θάλασσαν τε πᾶσαν καὶ ποταμοὶ πάντες· ἀπικνεόμενος δὲ ἐς λόγους ὁ Ἀριο-

ταγόρης ἔλεγε πρὸς αὐτὸν τάδε· “Κλεόμενες, σπονδὴν μὲν τὴν ἐμὴν μὴ θωμάσης τῆς ἐνθαῦτα ἀπίξις· τὰ γὰρ κατήκοντά ἐστι τοιαῦτα. Ἰώνων παῖδας δούλους εἶναι ἀντ’ ἐλευθέρων ὄνειδος καὶ ἄλγος μέγιστον μὲν αὐτοῖσι ἡμῖν, ἔτι δὲ τῶν λοιπῶν ὑμῖν, ὅσῳ προέστατε τῆς Ἑλλάδος. νῦν ὦν, πρὸς θεῶν τῶν Ἑλληνίων, ῥύσασθε Ἰωνας ἐκ δουλοσύνης, ἄνδρας ὁμαίμονας. εὐπετέως δὲ ὑμῖν ταῦτα οἶά τε χωρέειν ἐστί· οὔτε γὰρ οἱ βάρβαροι ἄλκιμοί εἰσι, ὑμεῖς τε τὰ ἐς τὸν πόλεμον ἐς τὰ μέγιστα ἀνήκετε ἀρετῆς πέρι· ἢ τε μάχη αὐτῶν ἐστί τοιγῆδε, τόξα καὶ αἰχμὴ βραχέα· ἀναξυρίδας δὲ ἔχοντες ἔρχονται ἐς τὰς μάχας καὶ κυρβασίας ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι· οὕτω εὐπετέες χειρωθῆναί εἰσι. ἔστι δὲ καὶ ἀγαθὰ τοῖσι τὴν ἡπειρον ἐκείνην νεμομένοισι, ὅσα οὐδὲ τοῖσι συνάпасι ἄλλοισι· ἀπὸ χρυσοῦ ἀρξαμένοισι, ἄργυρος καὶ χαλκὸς καὶ ἐσθῆς ποικίλη καὶ ὑποζύγια τε καὶ ἀνδράποδα· τὰ θυμῷ βουλόμενοι αὐτοὶ ἂν ἔχοιτε. κατοίκηνται δὲ ἀλλήλων ἐχόμενοι, ὥς ἐγὼ φράσω. Ἰώνων μὲν τῶνδε οἶδε Λυδοὶ, οἰκέοντές τε χώραν ἀγαθὴν καὶ πολυαργυρώτατοι ἐόντες.” δεικνὺς δὲ ἔλεγε ταῦτα ἐς τῆς γῆς τὴν περίοδον τὴν ἐφέρετο ἐν τῷ πίνακι ἐντετμημένην· “Λυδῶν δέ,” ἔφη λέγων ὁ Ἀρισταγόρης, “οἶδε ἔχονται Φρύγες, οἱ πρὸς τὴν ἡῶ, πολυπροβατώτατοι τε ἐόντες ἀπάντων τῶν ἐγὼ οἶδα καὶ πολυκαρπώτατοι. Φρυγῶν δὲ ἔχονται Καππαδόκαι, τοὺς ἡμεῖς Συρίους καλέομεν· τούτοισι δὲ πρόσουροι Κιλικες, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν τήνδε ἐν ᾗ ἦδε Κύπρος νῆσος κέεται· οἱ πεντακόσια τάλαντα βασιλεῖ τὸν ἐπέτειον φόρον ἐπιτελεῦσι. Κιλικῶν δὲ τῶνδε ἔχονται Ἀρμένιοι οἶδε, καὶ οὗτοι ἐόντες πολυπρόβατοι. Ἀρμενίων δὲ Ματιηνοὶ, χώραν τήνδε ἔχοντες. ἔχεται δὲ τούτων γῇ ἦδε Κισσίη· ἐν τῇ δὴ παρὰ ποταμὸν τόνδε Χοάσπην κείμενά ἐστι τὰ Σοῦσα ταῦτα, ἔνθα βασιλεὺς τε μέγας δαίεται ποιεῖται καὶ τῶν χρημάτων οἱ θησαυροὶ ἐνθαῦτά εἰσι. ἐόντες

δὲ ταύτην τὴν πόλιν, θαρσύνοντες ἤδη τῷ Διὶ πλούτου
περί ἐρίζετε. ἀλλὰ περὶ μὲν χώρας ἄρα οὐ πολλῆς
οὐδὲ οὕτω χρηστῆς, καὶ οὕρων σμικρῶν, χρεόν ἐστι
ὑμέας μάχας ἀναβάλλεσθαι πρὸς τε Μεσσηνίους
ἔοντας ἰσοπαλέας, καὶ Ἀρκάδας τε καὶ Ἀργεῖους·
τοῖσι οὔτε χρυσοῦ ἐχόμενόν ἐστι οὐδὲν οὔτε ἀργύρου,
τῶν περὶ καὶ τινα ἐνάγει προθυμίῃ μαχόμενον ἀπο-
θνήσκειν· παρέχον δὲ τῆς Ἀσίας πάσης ἄρχειν
εὐπετέως, ἄλλο τι αἰρήσεσθε;” Ἀρισταγόρης μὲν
ταῦτα ἔλεξε. Κλεομένης δὲ ἀμείβετο τοῖσδε· “ὦ
ξεῖνε Μιλήσιε, ἀναβάλλομαί τοι ἐς τρίτην ἡμέρην
50 ἀποκρινέεσθαι.” Τότε μὲν ἐς τοσοῦτον ἤλασαν. ἐπεὶ
τε δὲ ἡ κυρὴ ἡμέρῃ ἐγένετο τῆς ἀποκρίσιος καὶ ἦλθον
ἐς τὸ συγκείμενον, εἶρετο ὁ Κλεομένης τὸν Ἀριστα-
γόρην ὁκοσέων ἡμερέων ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἰώνων
ὁδὸς εἴη παρὰ βασιλέα; ὁ δὲ Ἀρισταγόρης, τὰλλα
ἔων σοφὸς καὶ διαβάλλων ἐκείνον εὖ, ἐν τούτῳ
ἐσφάλῃ· χρεὸν γάρ μιν μὴ λέγειν τὸ ἐὼν βουλόμε-
νόν γε Σπαρτιήτας ἐξαγαγεῖν ἐς τὴν Ἀσίην, λέγει
δ’ ὦν τριῶν μηνῶν φὰς εἶναι τὴν ἄνοδον· ὁ δὲ ὑπαρ-
πάσας τὸν ἐπίλοιπον λόγον τὸν ὁ Ἀρισταγόρης
ὤρμητο λέγειν περὶ τῆς ὁδοῦ, εἶπε· “ὦ ξεῖνε Μι-
λήσιε, ἀπαλλάσσεο ἐκ Σπάρτης πρὸ δύντος ἡλίου·
οὐδένα γὰρ λόγον εὐπέα λέγεις Λακεδαιμονίοισι,
ἐθέλων σφέας ἀπὸ θαλάσσης τριῶν μηνῶν ὁδὸν
51 ἀγαγεῖν.” Ὁ μὲν δὴ Κλεομένης ταῦτα εἶπας, ἦϊε ἐς
τὰ οἰκία. ὁ δὲ Ἀρισταγόρης λαβὼν ἱκετηρίην ἦϊε ἐς
τοῦ Κλεομένεος, ἐσελθὼν δὲ εἶσω ἅτε ἱκετεύων, ἐπα-
κούσαι ἐκέλευε τὸν Κλεομένεα ἀποπέμψαντα τὸ
παιδίον· προσεστήκεε γὰρ δὴ τῷ Κλεομένει ἡ θυ-
γάτηρ, τῇ οὖνομα ἦν Γοργώ· τοῦτο δέ οἱ καὶ μῦνον
τέκνον ἐτύγχανε ἐὼν ἐτέων ὀκτῶ ἢ ἐννέα ἡλικίην·
Κλεομένης δὲ λέγειν μιν ἐκέλευε τὰ βούλεται, μηδὲ
ἐπισχεῖν τοῦ παιδίου εἵνεκα. ἐνθαῦτα δὴ ὁ Ἀριστα-
γόρης ἄρχετο ἐκ δέκα ταλάντων ὑπισχνεόμενος, ἣν
οἱ ἐπιτελέσῃ τῶν ἐδέετο. ἀνανεύοντος δὲ τοῦ Κλεο-

μένεος, προέβαινε τοῖσι χρήμασι ὑπερβάλλων ὁ Ἀρισταγόρης ἐς οὐ πεντήκοντά τε τάλαντα ὑποδέδεκτο, καὶ τὸ παιδίον ἠυδάξατο. “πάτερ, διαφθερέει σε ὁ ξεῖνος, ἦν μὴ ἀποστὰς ἴης.” ὁ τε δὴ Κλεομένης, ἥσθεις τοῦ παιδίου τῇ παραινέσει ἥτε ἐς ἕτερον οἶκημα, καὶ ὁ Ἀρισταγόρης ἀπαλλάσσετο τὸ παράπαν ἐκ τῆς Σπάρτης· οὐδέ οἱ ἐξεγένετο ἐπιπλέον ἔτι σημῆναι περὶ τῆς ἀνόδου τῆς παρὰ βασιλέα.

Ἐχει γὰρ ἀμφὶ τῇ ὁδῷ ταύτῃ ὧδε· σταθμοὶ τε 52 πανταχῇ εἰσι βασιλῆῖοι, καὶ καταλύσιες κάλλιπται, διὰ οἰκεομένης τε ἡ ὁδὸς ἅπασα καὶ ἀσφαλὲς. διὰ μὲν γε Λυδίας καὶ Φρυγίας σταθμοὶ τείνοντες εἴκοσιν εἰσι, παρασάγγαι δὲ τέσσερες καὶ ἑννεήκοντα καὶ ἥμισυ. ἐκδέκεται δ' ἐκ τῆς Φρυγίας ὁ “Ἄλυσ ποταμός· ἐπ' ᾧ πύλαι τε ἔπεισι, τὰς διεξελάσαι πᾶσα ἀνάγκη καὶ οὕτω διεκπερᾶν τὸν ποταμὸν, καὶ φυλακτήριον μέγα ἐπ' αὐτῷ. διαβάντι δὲ ἐς τὴν Καππαδοκίην καὶ ταύτῃ πορευομένῳ μέχρι οὖρων τῶν Κιλικίων, σταθμοὶ δυὼν δέοντές εἰσι τριήκοντα, παρασάγγαι δὲ τέσσερες καὶ ἑκατὸν· ἐπὶ δὲ τοῖσι τούτων οὖροισι διξὰς τε πύλας διεξελᾶς, καὶ διξὰ φυλακτήρια παραμεΐψαι. ταῦτα δὲ διεξελάσαντι καὶ διὰ τῆς Κιλικίας ὁδὸν ποιευμένῳ τρεῖς εἰσι σταθμοὶ, παρασάγγαι δὲ πεντεκαίδεκα καὶ ἥμισυ. οὖρος δὲ Κιλικίας καὶ τῆς Ἀρμενίας ἐστὶ ποταμός, νηυσιπέρητος, τῷ οὐνομα Εὐφρήτης· ἐν δὲ τῇ Ἀρμενίῃ σταθμοὶ μὲν εἰσι καταγωγέων πεντεκαίδεκα, παρασάγγαι δὲ ἕξ καὶ πεντήκοντα καὶ ἥμισυ· καὶ φυλακτήριον ἐν αὐτοῖσι· ποταμοὶ δὲ νηυσιπέρητοι τέσσερες διὰ ταύτης ῥέουσι, τοὺς πᾶσα ἀνάγκη διαπορθμεῦσαί ἐστι· πρῶτος μὲν Τίγρις· μετὰ δὲ, δεύτερός τε καὶ τρίτος ὧντὸς οὐνομαζόμενος, οὐκ ὧντὸς ἐὼν ποταμός οὐδὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ῥέων· (ὁ μὲν γὰρ πρότερος αὐτῶν καταλεχθεὶς ἐξ Ἀρμενίων ῥέει, ὁ δ' ὕστερον, ἐκ Ματινηῶν)· ὁ δὲ τέταρτος τῶν ποταμῶν οὐνομα ἔχει Γύνδης, τὸν Κῦρος διέλαβέ κοτε

- ἐς διώρυχας ἐξήκοντα καὶ τριηκοσίας. ἐκ δὲ ταύτης τῆς Ἀρμενίης ἐσβάλλοντι ἐς τὴν Ματινηνὴν γῆν, σταθμοὶ εἰσι τέσσερες. ἐκ δὲ ταύτης ἐς τὴν Κισσίην χώραν μεταβαίνουντι, ἔνδεκα σταθμοὶ, παρασάγγαι δὲ δύο καὶ τεσσεράκοντα καὶ ἡμισὺ ἐστὶ ἐπὶ ποταμὸν Χοάσπην, ἔοντα καὶ τοῦτον νηysiπέρητον· ἐπ' ᾧ Σοῦσα πόλις πεπόλισται. οὗτοι οἱ πάντες σταθμοὶ εἰσι ἔνδεκα καὶ ἑκατόν. καταγωγαὶ μὲν νυν σταθμῶν
- 53 τοσαῦταί εἰσι ἐκ Σαρδίων ἐς Σοῦσα ἀναβαίνουντι. Εἰ δὲ ὀρθῶς μεμέτρηται ἡ ὁδὸς ἡ βασιληΐῃ τοῖσι παρασάγγῃσι, καὶ ὁ παρασάγγης δύναται τριήκοντα στάδια, ὥσπερ οὗτός γε δύναται ταῦτα, ἐκ Σαρδίων στάδια ἐστὶ ἐς τὰ βασιληΐα τὰ Μεμνόνια καλεόμενα πεντακόσια καὶ τρισχίλια καὶ μύρια, παρασαγγέων ἔόντων πεντήκοντα καὶ τετρακοσίων· πεντήκοντα δὲ καὶ ἑκατόν στάδια ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη διεξιούσι, ἀναι-
- 54 σιμοῦνται ἡμέραι ἀπαρτὶ ἐννεήκοντα. Οὕτω τῷ Μιλησίῳ Ἀρισταγόρῃ, εἰπαντι πρὸς Κλεομένεα τὸν Λακεδαιμόνιον εἶναι τριῶν μηνῶν τὴν ἀνοδὸν τὴν παρὰ βασιλέα, ὀρθῶς εἶρητο. εἰ δέ τις τὸ ἀτρεκέστερον τούτων ἔτι δίζηται, ἐγὼ καὶ τοῦτο σημανέω· τὴν γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρδεις ὁδὸν δεῖ προσλογίσασθαι ταύτη· καὶ δὴ λέγω σταδίους εἶναι τοὺς πάντας ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἑλληνικῆς μέχρι Σούσων, (τοῦτο γὰρ Μεμνόνιον ἄστνυ καλεῖται,) τεσσεράκοντα καὶ τετρακισχιλίους καὶ μυρίους· οἱ γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρδεις εἰσὶ τεσσεράκοντα καὶ πεντακόσιοι στάδιοι· καὶ οὕτω τρισὶ ἡμέρῃσι μηκύνεται ἡ τρίμηνος ὁδός.
- 55 Ἀπελαινόμενος δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἐκ τῆς Σπάρτης, ἥτις ἐς τὰς Ἀθήνας γενομένης τυράννων ὥδε ἐλευθέρας· ἐπεὶ Ἰππαρχον τὸν Πεισιστράτου, Ἰππίεω δὲ τοῦ τυράννου ἀδελφεόν, ἰδόντα ὅψιν ἐνυπνίου τῷ ἑωυτοῦ πάθει ἐναργεστάτην, κτείνουσι Ἀριστογείτων καὶ Ἀρμόδιος, γένος ἔοντες τὰ ἀνέκαθεν Γεφυραῖοι, μετὰ ταῦτα ἐτυραννεύοντο Ἀθηναῖοι ἐπ' ἕτερα τέσσερα ἔτη ἢ ἡσσαν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον, ἢ πρὸ τοῦ. Ἡ μὲν

νὺν ὄψις τοῦ Ἰππάρχου ἐνυπνίου ἦν ἦδε· ἐν τῇ
προτέρῃ νυκτὶ τῶν Παναθηναίων ἐδόκεε ὁ Ἰππαρχος
ἄνδρα οἱ ἐπιστάντα μέγαν καὶ εὐειδέα αἰνίσσεσθαι
τάδε τὰ ἔπεα·

Τλῆθι λέων ἀτλητα παθὼν τετληότι θυμῷ
οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσιν οὐκ ἀποτίσει.

ταῦτα δέ, ὥς ἡμέρῃ ἐγένετο τάχιστα, φανερὸς ἦν
ὑπερτιθέμενος ἐνειροπόλοισι· μετὰ δέ, ἀπειπάμενος
τὴν ὄψιν, ἔπεμπε τὴν πομπὴν ἐν τῇ δὴ τελευτᾷ.

Οἱ δὲ Γεφυραῖοι, τῶν ἦσαν οἱ φονέες οἱ Ἰππάρχου,
ὥς μὲν αὐτοὶ λέγουσι, ἐγεγόνεσαν ἐξ Ἑρετρίης τὴν 57
ἀρχήν· ὥς δὲ ἐγὼ ἀναπνυθανόμενος εὐρίσκω, ἦσαν
Φοίνικες τῶν σὺν Κάδμῳ ἀπικομένων Φοινίκων ἐς
γῆν τὴν νῦν Βοιωτίην καλεομένην· οἴκεον δὲ τῆς
χώρης ταύτης ἀπολαχόντες τὴν Ταναγρικὴν μοῖραν·
ἐνθεῦτεν δὲ Καδμείων πρότερον ἐξαναστάντων ὑπ’
Ἀργείων, οἱ Γεφυραῖοι οὗτοι δεύτερα ὑπὸ Βοιωτῶν
ἐξαναστάντες ἐτράποντο ἐπ’ Ἀθηναίων· Ἀθηναῖοι δὲ
σφεας ἐπὶ ῥητοῖσι ἐδέξαντο σφέων αὐτῶν εἶναι πο-
λιήτας, πολλῶν τέων καὶ οὐκ ἀξιαπηγῆτων ἐπιτάξ-
αντες ἔργεσθαι. Οἱ δὲ Φοίνικες οὗτοι οἱ σὺν Κάδμῳ 58
ἀπικόμενοι, τῶν ἦσαν οἱ Γεφυραῖοι, ἅλλα τε πολλὰ
οἰκῆσαντες ταύτην τὴν χώραν ἐσῆγαγον διδασκάλια
ἐς τοὺς Ἕλληνας, καὶ δὴ καὶ γράμματα, οὐκ ἔόντα
πρὶν Ἑλλήσι, ὥς ἐμοὶ δοκέειν· πρῶτα μὲν, τοῖσι καὶ
ἅπαντες χρέωνται Φοίνικες· μετὰ δέ, χρόνου προβαί-
νοντος, ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλον καὶ τὸν ῥυθμὸν τῶν
γραμμάτων· περιοίκεον δὲ σφεας τὰ πολλὰ τῶν
χώρων τοῦτον τὸν χρόνον Ἑλλήνων Ἴωνες· οἱ παραλα-
βόντες διδαχῇ παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ γράμματα,
μεταρρυθμίσαντές σφεων ὀλίγα ἐχρέωντο· χρεώμενοι
δὲ ἐφάτισαν, ὥσπερ καὶ τὸ δίκαιον ἔφερε ἐσαγαγόν-
των Φοινίκων ἐς τὴν Ἑλλάδα, Φοινικήϊα κεκληῖσθαι·
καὶ τὰς βύβλους διφθέρας καλέουσι ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ
οἱ Ἴωνες, ὅτι κοτὲ ἐν σπάνι βύβλων ἐχρέωντο διφθέ-
ρησι αἰγέησί τε καὶ οἰέησι· ἔτι δὲ καὶ τὸ κατ’ ἐμὲ

πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἐς τοιαύτας διφθέρας γρά-
 59 φουσι. Ἴδον δὲ καὶ αὐτὸς Καδμήϊα γράμματα ἐν τῷ
 ἱρῷ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ἰσμηνίου ἐν Θήβῃσι τῇσι
 Βοιωτῶν ἐπὶ τρίποσιν τις ἐγκεκολαμμένα, τὰ πολλὰ
 ὁμοία ἔοντα τοῖσι Ἰωνικοῖσι· ὁ μὲν δὴ εἰς τῶν τρι-
 πόδων ἐπίγραμμα ἔχει·

Ἀμφιτρῶν μ' ἀνέθηκε νέων ἀπὸ Τηλεβοῶν.

ταῦτα ἡλικίην εἶη ἂν κατὰ Λαῖον τὸν Λαβδάκου τοῦ
 60 Πολυδώρου τοῦ Κάδμου. Ἅτερος δὲ τρίπους [ἐν
 ἑξαμέτρῳ τόνῳ] λέγει·

Σκαῖος πυγμαχέων με ἐκηβόλῳ Ἀπόλλωνι
 νικήσας ἀνέθηκε τεῖν περικαλλὲς ἄγαλμα.

Σκαῖος δ' ἂν εἶη ὁ Ἱπποκόωντος, εἰ δὴ οὗτός γ' ἐστὶ
 ὁ ἀναθεὶς καὶ μὴ ἄλλος τῶντ' οὖνομα ἔχων τῷ
 Ἱπποκόωντος, ἡλικίην κατὰ Οἰδίπουν τὸν Λαῖου.
 61 Τρίτος δὲ τρίπους λέγει, καὶ οὗτος ἐν ἑξαμέτρῳ·

Λαοδάμας τρίποδ' αὐτὸν εὐσκόπῳ Ἀπόλλωνι
 μουναρχέων ἀνέθηκε τεῖν περικαλλὲς ἄγαλμα.

Ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ Λαοδάμαντος τοῦ Ἑτεοκλέος
 μουναρχέοντος ἐξανιστάται Καδμεῖοι ὑπ' Ἀργείων,
 καὶ τρέπονται ἐς τοὺς Ἑγχέλεας· οἱ δὲ Γεφυραῖοι
 ὑπολειφθέντες, ὕστερον ὑπὸ Βοιωτῶν ἀναχωρεοῦσι
 ἐς Ἀθήνας· καὶ σφί ἱρά ἐστι ἐν Ἀθήνῃσι ἰδρυμένα,
 τῶν οὐδὲν μέτα τοῖσι λοιποῖσι Ἀθηναίοισι, ἄλλα
 τε κεχωρισμένα τῶν ἄλλων ἱρῶν καὶ δὴ καὶ Ἀχαιῆς
 Δήμητρος ἱρόν τε καὶ ὄργια.

62 Ἡ μὲν δὴ ὄψις τοῦ Ἱππάρχου ἐνυπνίου, καὶ οἱ
 Γεφυραῖοι ὅθεν ἐγεγόνεσαν, τῶν ἦσαν οἱ Ἱππάρχου
 φονεές, ἀπήγγηταί μοι· δεῖ δὲ πρὸς τούτοις ἔτι ἀνα-
 λαβεῖν τὸν κατ' ἀρχὰς ἥϊα λέξων λόγον, ὥς τυράννων
 ἐλευθερώθησαν Ἀθηναῖοι. Ἱππίῳ τυραννεύοντος καὶ
 ἐμπικραινομένου Ἀθηναίοισι διὰ τὸν Ἱππάρχου θά-
 νατον, Ἀλκμαιωνίδαι, γένος ἔοντες Ἀθηναῖοι, καὶ
 φεύγοντες Πεισιστρατίδας, ἐπεὶ τε σφί ἅμα ταῖσι
 ἄλλοις Ἀθηναίων φυγάσι πειωμένοις κατὰ τὸ

ἰσχυρὸν οὐ προεχώρειε κάτοδος, ἀλλὰ προσέπταιον
 μεγάλως πειρώμενοι κατιέναι τε καὶ ἐλευθεροῦν τὰς
 Ἀθήνας, Λειψύδριον τὸ ὑπὲρ Παιονίης τειχίσαντες·
 ἐνθαῦτα οἱ Ἀλκμαιωνίδαι πᾶν ἐπὶ τοῖσι Πεισιστρα-
 τίδῃσι μηχανώμενοι, παρ' Ἀμφικτυόνων τὸν νηὸν
 μισθοῦνται τὸν ἐν Δελφοῖσι, τὸν νῦν ἑόντα τότε δὲ
 οὐκω, τοῦτον ἐξοικοδομήσαι· οἷα δὲ χρημάτων εὖ
 ἦγοντες καὶ ἑόντες ἄνδρες δόκιμοι ἀνέκαθεν ἔτι, τὸν
 τε νηὸν ἐξεργάσαντο τοῦ παραδείγματος κάλλιον, τὰ
 τε ἄλλα καὶ συγκειμένου σφι πωρίνου λίθου ποιέειν
 τὸν νηὸν, Παρίου τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐξεποίησαν.
 Ὡς ὦν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσι, οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐν 63
 Δελφοῖσι κατήμενοι ἀνέπειθον τὴν Πυθίην χρήμασι,
 ὅκως ἔλθοιεν Σπαρτιηγέων ἄνδρες εἴτε ἰδίῳ στόλῳ
 εἴτε δημοσίῳ χρησόμενοι, προφέρειν σφι τὰς Ἀθήνας
 ἐλευθεροῦν. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὥς σφι αἰεὶ τῷτὸ
 πρόφαντον ἐγένετο, πέμπουσι Ἀγχιμόλιον τὸν Ἀσ-
 τέρος, ἑόντα τῶν ἀστῶν ἄνδρα δόκιμον, σὺν στρατῷ
 ἐξελῶντα Πεισιστρατίδας ἐξ Ἀθηνέων, ὅμως καὶ ξει-
 νίους σφι ἑόντας τὰ μάλιστα· τὰ γὰρ τοῦ θεοῦ
 πρεσβύτερα ἐποιεῦντο ἢ τὰ τῶν ἀνδρῶν· πέμπουσι
 δὲ τούτους κατὰ θάλασσαν πλοίοισι. ὁ μὲν δὴ
 προσχὼν ἐς Φάληρον, τὴν στρατιὴν ἀπέβησε· οἱ δὲ
 Πεισιστρατίδαι προπυνθανόμενοι ταῦτα, ἐπεκαλέοντο
 ἐκ Θεσσαλίας ἐπικουρίην· ἐπεποίητο γὰρ σφι συμ-
 μαχίη πρὸς αὐτούς· Θεσσαλοὶ δὲ σφι δεομένοισι
 ἀπέπεμψαν, κοινῇ γνώμῃ χρεώμενοι, χιλίην τε ἵππον
 καὶ τὸν βασιλέα τὸν σφέτερον Κινέην, ἄνδρα Κο-
 νιαῖον· τοὺς ἐπεὶ τε ἔσχον συμμάχους οἱ Πεισι-
 στρατίδαι, ἐμηχανέατο τοιάδε· κείραντες τῶν Φαλη-
 ρέων τὸ πεδίον, καὶ ἱππασίμον ποιήσαντες τοῦτον
 τὸν χῶρον, ἐπῆκαν τῷ στρατοπέδῳ τὴν ἵππον·
 ἐμπεσοῦσα δὲ διέφθειρε ἄλλους τε πολλοὺς τῶν
 Λακεδαιμονίων καὶ δὴ καὶ τὸν Ἀγχιμόλιον, τοὺς
 δὲ περιγενομένους αὐτῶν ἐς τὰς νέας κατέρξαν.
 ὁ μὲν δὴ πρῶτος στόλος ἐκ Λακεδαίμονος οὗτω

ἀπήλλαξε· καὶ Ἀγχιμολίου εἰσὶ ταφαὶ τῆς Ἀττικῆς Ἀλωπεκῆσι, ἀγχοῦ τοῦ Ἡρακλήϊου τοῦ ἐν
 64 Κυνοσάργεϊ. Μετὰ δὲ, Λακεδαιμόνιοι μέζω στό-
 λον στείλαντες ἀπέπεμψαν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, στρατη-
 γὸν τῆς στρατιῆς ἀποδέξαντες βασιλέα Κλεομένεα
 τὸν Ἀναξανδρίδew, οὐκέτι κατὰ θάλασσαν στείλαντες
 ἀλλὰ κατ' ἡπειρον. τοῖσι δὲ ἐσβαλοῦσι ἐς τὴν Ἀττι-
 κὴν χώραν ἡ τῶν Θεσσαλῶν ἵππος πρώτη προσέμιξε,
 καὶ οὐ μετὰ πολὺ ἐτράπετο· καὶ σφεων ἔπεσον ὑπὲρ
 τεσσεράκοντα ἄνδρας, οἱ δὲ περιγεγόμενοι ἀπαλλάσ-
 σοντο ὡς εἶχον ἰθὺς ἐπὶ Θεσσαλίας. Κλεομένης δὲ
 ἀπικόμενος ἐς τὸ ἄστυ ἅμα Ἀθηναίων τοῖσι βουλο-
 μένοισι εἶναι ἐλευθέροισι, ἐπολιόρκει τοὺς τυράννους
 65 ἀπεργμένους ἐν τῷ Πελασγικῷ [τείχεϊ]. Καὶ οὐδέν
 τι πάντως ἂν ἐξεῖλον τοὺς Πεισιστρατίδας οἱ Λακε-
 δαιμόνιοι· οὔτε γὰρ ἐπέδρην ἐπενόεον ποιήσασθαι, οἱ
 τε Πεισιστρατίδαι σίτοισι καὶ ποτοῖσι εὖ παρεσκευ-
 ᾶδατο· πολιορκήσαντές τε ἂν ἡμέρας ὀλίγας, ἀπαλ-
 λάσσοντο ἐς τὴν Σπάρτην· νῦν δὲ συντυχίῃ τοῖσι
 μὲν κακὴ ἐπεγένετο, τοῖσι δὲ ἡ αὐτὴ αὐτὴ σύμμαχος·
 ὑπεκτιθέμενοι γὰρ ἔξω τῆς χώρας οἱ παῖδες τῶν
 Πεισιστρατιδῶν ἤλωσαν· τοῦτο δὲ ὡς ἐγένετο,
 πάντα αὐτῶν τὰ πρήγματα συνετετάρακτο· παρέ-
 στησαν δὲ ἐπὶ μισθῷ τοῖσι τέκνοισι ἐπ' οἷσι ἐβούλοντο
 οἱ Ἀθηναῖοι, ὥστε ἐν πέντε ἡμέρῃσι ἐκχωρῆσαι ἐκ
 τῆς Ἀττικῆς· μετὰ δὲ, ἐξεχώρησαν ἐς Σίγειον τὸ ἐπὶ
 τῷ Σκαμάνδρῳ· ἄρξαντές μὲν Ἀθηναίων ἐπ' ἔτεα ἔξ
 τε καὶ τριήκοντα, ἑόντες δὲ καὶ οὗτοι ἀνέκαθεν
 Πύλιοί τε καὶ Νηλεῖδαι, ἐκ τῶν αὐτῶν γεγονότες
 καὶ οἱ ἀμφὶ Κόδρον τε καὶ Μέλανθον, οἱ πρότερον
 ἐπήλυδες ἑόντες, ἐγένοντο Ἀθηναίων βασιλεές. ἐπὶ
 τούτου δὲ καὶ τῶντ' οὐνομα ἀπεμνημόνευσε Ἴππο-
 κράτης τῷ παιδί θέσθαι, τὸν Πεισίστρατον, ἐπὶ τοῦ
 Νέστορος Πεισιστράτου ποιούμενος τὴν ἐπωνυμίην.
 οὕτω μὲν Ἀθηναῖοι τυράννων ἀπαλλάχθησαν· ὅσα
 ἔλευθερωθέντες ἔρξαν ἢ ἔπαθον ἀξιώχρεα ἀπηγῆ-

σιος, πρὶν ἢ Ἰωνίην τε ἀποστῆναι ἀπὸ Δαρείου καὶ Ἀρισταγόρεα τὸν Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς Ἀθήνας χρῆσαι σφέων βοηθείῃν, ταῦτα πρῶτα φράσω.

Ἀθῆναι εἶναι καὶ πρὶν μεγάλαι, τότε ἀπαλλαχ- 66
θεῖσαι τυράννων ἐγίνοντο μέζονες· ἐν δὲ αὐτῇσι δύο ἄνδρες ἐδυνάστευον, Κλεισθένης τε, ἀνὴρ Ἀλκμαιωνίδης, ὅσπερ δὴ λόγον ἔχει τὴν Πυθίην ἀνα-
πεῖσαι, καὶ Ἰσαγόρης ὁ Τισάνδρου, οἰκίης μὲν ἐὼν δοκίμου, ἀτὰρ τὰ ἀνέκαθεν οὐκ ἔχω φράσαι·
θύουσι δὲ οἱ συγγενέες αὐτοῦ Διὶ Καρίῳ. οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐστασίασαν περὶ δυνάμιος· ἐσσούμενος δὲ ὁ Κλεισθένης, τὸν δῆμον προσεταιρίζεται. μετὰ δὲ, τετραφύλους ἔοντας Ἀθηναίους δεκαφύλους ἐποίησε, τῶν Ἴωνος παίδων, Γελέοντος καὶ Αἰγικόρεος καὶ Ἀργάδεω καὶ Ὀπλητος, ἀπαλλάξας τὰς ἐπωνυμίας, ἐπιχωρίων δ' ἐτέρων ἡρώων ἐπωνυμίας ἐξευρὼν, πάρεξ Αἴαντος· τοῦτον δὲ αἶτε ἀστυγείτονα καὶ σύμμαχον, ξεῖνον ἔοντα προσέθετο. Ταῦτα δὲ, δοκέειν ἐμοὶ, 67
ἐμμέετο ὁ Κλεισθένης οὗτος τὸν ἐωντοῦ μητροπάτορα, Κλεισθέnea τὸν Σικυῶνος τύραννον· Κλεισθένης γὰρ Ἀργείοισι πολεμήσας, τοῦτο μὲν ῥαψωδοὺς ἔπαυσε ἐν Σικυῶνι ἀγωνίζεσθαι τῶν Ὀμηρείων ἐπέων εἵνεκα, ὅτι Ἀργεῖοί τε καὶ Ἄργος τὰ πολλὰ πάντα ὑμνέεται· τοῦτο δὲ, ἡρώων γὰρ ἦν καὶ ἔστι ἐν αὐτῇ τῇ ἀγορῇ τῶν Σικυωνίων Ἀδρήστου τοῦ Ταλαοῦ, τοῦτον ἐπεθύμησε ὁ Κλεισθένης, ἔοντα Ἀργεῖον, ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς χώρας· ἐλθὼν δὲ ἐς Δελφοὺς, ἐχρηστηριάζετο εἰ ἐκβάλλῃ τὸν Ἀδρηστον; ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾶ φᾶσα, Ἀδρηστον μὲν εἶναι Σικυωνίων βασιλέα, ἐκείνον δὲ λευστήρα. ἐπεὶ δὲ ὁ θεὸς τοῦτό γε οὐ παρεδίδου, ἀπελθὼν ὀπίσω ἐφρόντιζε μηχανὴν τῇ αὐτὸς ὁ Ἀδρηστος ἀπαλλάξεται· ὥς δὲ οἱ ἐξευρῆσθαι ἐδόκεε, πέμψας ἐς Θήβας τὰς Βοιωτίας ἔφη θέλειν ἐπαγαγέσθαι Μελάνιππον τὸν Ἀστακοῦ· οἱ δὲ Θηβαῖοι ἔδοσαν· ἐπαγαγόμενος δὲ ὁ Κλεισθένης τὸν Μελάνιππον, τέμενός οἱ ἀπέδεξε ἐν αὐτῷ τῷ πρυ-

- τανηΐω, καὶ μιν ἴδρυσεν ἐνθαῦτα ἐν τῷ ἰσχυροτάτῳ·
 ἐπηγάγετο δὲ τὸν Μελάνιππον ὁ Κλεισθένης, (καὶ
 γὰρ τοῦτο δεῖ ἀπηγήσασθαι,) ὡς ἔχθιστον εἶντα
 Ἀδρήστῳ· ὃς τὸν τε ἀδελφεόν οἱ Μηκιστέα ἀπε-
 κτόνεε καὶ τὸν γαμβρὸν Τυδέα· ἐπεὶ τε δέ οἱ τὸ
 τέμενος ἀπέδεξε, θυσίας τε καὶ ὀρτὰς Ἀδρήστου
 ἀπελόμενος ἔδωκε τῷ Μελανίππῳ. οἱ δὲ Σικυῶνιοι
 ἐώθεσαν μεγαλωσθὲν κάρτα τιμᾶν τὸν Ἀδρηστον· ἡ
 γὰρ χώρα ἦν αὕτη Πολύβου· ὁ δὲ Ἀδρηστος ἦν
 Πολύβου θυγατριδέος· ἅπαις δὲ Πόλυβος τελευτῶν
 διδοῖ Ἀδρήστῳ τὴν ἀρχήν. τά τε δὴ ἄλλα οἱ
 Σικυῶνιοι ἐτίμων τὸν Ἀδρηστον, καὶ δὴ πρὸς, τὰ
 πάθεα αὐτοῦ τραγικοῖσι χοροῖσι ἐγέραιρον, τὸν μὲν
 Διόνυσον οὐ τιμέωντες, τὸν δὲ Ἀδρηστον· Κλει-
 σθένης δὲ χοροὺς μὲν τῷ Διονύσῳ ἀπέδωκε, τὴν δὲ
 ἄλλην θυσίην τῷ Μελανίππῳ. ταῦτα μὲν ἐς Ἀδρη-
 68 στόν οἱ πεποιήτο. Φυλάς δὲ τὰς Δωριέων, ἵνα δὴ μὴ
 αἱ αὐταὶ ἔωσι τοῖσι Σικυωνίοισι καὶ τοῖσι Ἀργείοισι,
 μετέβαλε ἐς ἄλλα οὐνόματα· ἐνθα καὶ πλείστον
 κατεγέλασε τῶν Σικυωνίων· ἐπὶ γὰρ ὕς τε καὶ ὄνου
 τὰς ἐπωνυμίας μετατιθεῖς, αὐτὰ τὰ τελευταῖα ἐπέθηκε,
 πλὴν τῆς ἐωυτοῦ φυλῆς· ταύτῃ δὲ τὸ οὐνομα ἀπὸ
 τῆς ἐωυτοῦ ἀρχῆς ἔθετο. οὗτοι μὲν δὴ Ἀρχέλαοι
 ἐκαλέοντο· ἕτεροι δὲ, Ὑᾶται· ἄλλοι δὲ, Ὀνεᾶται·
 ἕτεροι δὲ Χοιρεᾶται. τούτοις τοῖσι οὐνόμασι τῶν
 φυλέων ἐχρέωντο οἱ Σικυῶνιοι καὶ ἐπὶ Κλεισθένεος
 ἀρχοντος, καὶ ἐκείνου τεθνεώτος ἔτι ἐπ' ἕτερα ἐξήκοντα·
 μετέπειτα μέντοι λόγον σφίσι δόντες, μετέβαλον ἐς
 τοὺς Ὑλλέας καὶ Παμφύλους καὶ Δυμανάτας· τετάρ-
 τους δὲ αὐτοῖσι προσέθεντο ἐπὶ τοῦ Ἀδρήστου παιδὸς
 Αἰγιαλέος, τὴν ἐπωνυμίην ποιεύμενοι κεκληῖσθαι
 Αἰγιαλέας.
 69 Ταῦτα μὲν νυν ὁ Σικυῶνιος Κλεισθένης ἐπεποιήκει.
 ὁ δὲ δὴ Ἀθηναῖος Κλεισθένης, ἐὼν τοῦ Σικυωνίου
 τούτου θυγατριδέος καὶ τὸ οὐνομα ἐπὶ τούτου ἔχων,
 δοκέειν ἐμοί, καὶ οὗτος ὑπεριδὼν Ἴωνας, ἵνα μὴ σφίσι

αἱ αὐταὶ ἔωσι φυλαὶ καὶ Ἴωσι, τὸν ὁμῶνυμον Κλεισθέnea ἐμιμήσατο. ὥς γὰρ δὴ τὸν Ἀθηναίων δῆμον πρότερον ἀπωσμένον τότε πάντα πρὸς τὴν ἑωυτοῦ μοῖραν προσεθήκατο, τὰς φυλάς μετωνόμασε καὶ ἐποίησε πλεῦνας ἐξ ἐλασσόνων· δέκα τε δὴ φυλάρχους ἀντὶ τεσσέρων ἐποίησε, δέκα δὲ καὶ τοὺς δῆμους κατένεμε ἐς τὰς φυλάς· ἦν τε, τὸν δῆμον προσθέμενος, πολλῶ κατύπερθε τῶν ἀντιστασιωτέων. Ἐν τῷ μέρει 70 δὲ ἐσσούμενος ὁ Ἰσαγόρης, ἀντιτεχνᾷται τάδε· ἐπικαλέεται Κλεομένεια τὸν Λακεδαιμόνιον, γενόμενον ἑωυτῷ ξεῖνον ἀπὸ τῆς Πεισιστρατιδῆν πολιορκίης· τὸν δὲ Κλεομένεια εἶχε αἰτίη φοιτᾶν παρὰ τοῦ Ἰσαγόρεω τὴν γυναῖκα. τὰ μὲν δὴ πρῶτα πέμπων ὁ Κλεομένης ἐς τὰς Ἀθήνας κήρυκα, ἐξέβαλλε Κλεισθέnea, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους πολλοὺς Ἀθηναίων τοὺς ἐναγέας ἐπιλέγων· ταῦτα δὲ πέμπων ἔλεγε ἐκ διδαχῆς τοῦ Ἰσαγόρεω· οἱ μὲν γὰρ Ἀλκμαιωνίδαι καὶ οἱ συστασιῶται αὐτῶν εἶχον αἰτίην τοῦ φόνου τούτου· αὐτὸς δὲ οὐ μετείχε, οὐδ' οἱ φίλοι αὐτοῦ. Οἱ δ' ἐναγέες Ἀθηναίων ὧδε ὠνομάσθησαν· ἦν Κύλων 71 τῶν Ἀθηναίων ἀνὴρ Ὀλυμπιονίκης· οὗτος ἐπὶ τυραννίδι ἐκόμησε· προσποιησάμενος δὲ ἐταιρητὴν τῶν ἡλικιωτέων καταλαβεῖν τὴν ἀκρόπολιν ἐπειρήθη· οὐ δυνάμενος δὲ ἐπικρατῆσαι, ἰκέτης ἕζετο πρὸς τὸ ἄγαλμα· τούτους ἀνιστέασι μὲν οἱ πρυτάνεις τῶν Ναυκράρων, οἵπερ ἔνεμον τότε τὰς Ἀθήνας, ὑπεγγύους πλὴν θανάτου· φονεῦσαι δὲ αὐτοὺς αἰτίη ἔχει Ἀλκμαιωνίδας. ταῦτα πρὸ τῆς Πεισιστράτου ἡλικίης ἐγένετο.

Κλεομένης δὲ ὡς πέμπων ἐξέβαλλε Κλεισθέnea 72 καὶ τοὺς ἐναγέας, Κλεισθένης μὲν αὐτὸς ὑπέξεσχε· μετὰ δὲ, οὐδὲν ἦσσαν παρῆν ἐς τὰς Ἀθήνας ὁ Κλεομένης οὐ σὺν μεγάλῃ χειρὶ, ἀπικόμενος δὲ ἀγῆλατέει ἐπτακόσια ἐπίστια Ἀθηναίων, τά οἱ ὑπέθετο ὁ Ἰσαγόρης. ταῦτα δὲ ποιήσας, δεύτερα τὴν βουλὴν καταλύειν ἐπειρᾶτο, τριηκοσίοις δὲ τοῖσι Ἰσαγόρεω

στασιώτῃσι τὰς ἀρχὰς ἐνεχείριζε. ἀντισταθείσης δὲ τῆς βουλῆς καὶ οὐ βουλομένης πείθεσθαι, ὃ τε Κλεομένης καὶ ὁ Ἰσαγόρης καὶ οἱ στασιῶται αὐτοῦ καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν· Ἀθηναίων δὲ οἱ λοιποὶ, τὰ αὐτὰ φρονήσαντες ἐπολιόρκεον αὐτοὺς ἡμέρας δύο· τῇ δὲ τρίτῃ ὑπόσπονδοι ἐξέρχονται ἐκ τῆς χώρας ὅσοι ἦσαν αὐτῶν Λακεδαιμόνιοι. ἐπετελέετο δὲ τῷ Κλεομένει ἡ φήμη· ὥς γὰρ ἀνέβη ἐς τὴν ἀκρόπολιν μέλλων δὴ αὐτὴν κατασχῆσιν, ἥϊε ἐς τὸ ἄδυτον τῆς θεοῦ ὡς προσερέων· ἡ δὲ ἱρήτῃ ἐξαναστᾶσα ἐκ τοῦ θρόνου πρὶν ἢ τὰς θύρας αὐτὸν ἀμείψαι, εἶπε· ὦ ξεῖνε Λακεδαιμόνιε, πάλιν χώρει, μὴδ' ἔσιθι ἐς τὸ ἱρόν· οὐ γὰρ θεμιτὸν Δωριεῦσι παριέναι ἐνθαῦτα.” ὁ δὲ εἶπε· “ὦ γύναι, ἀλλ' οὐ Δωριεύς εἰμι ἀλλ' Ἀχαιός.” ὁ μὲν δὴ τῇ κληδόνι οὐδὲν χρεώμενος, ἐπεχείρησέ τε καὶ τότε πάλιν ἐξέπιπτε μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων· τοὺς δὲ ἄλλους Ἀθηναῖοι κατέδησαν τὴν ἐπὶ θανάτῳ· ἐν δὲ αὐτοῖσι καὶ Τιμησίθεον τὸν Δελφόν, τοῦ ἔργα χειρῶν τε καὶ λήματος ἔχοιμ' ἂν μέγιστα καταλέξαι. οὔτοι μὲν 73 νυν δεδεμένοι ἐτελεύτησαν. Ἀθηναῖοι δὲ μετὰ ταῦτα Κλεισθένεα καὶ τὰ ἐπτακόσια ἐπίστια τὰ διωχθέντα ὑπὸ Κλεομένεος μεταπεμψάμενοι, πέμπουσι ἀγγέλους ἐς Σάρδεις συμμαχίην βουλόμενοι ποιήσασθαι πρὸς Πέρσας· ἡπιστέατο γάρ σφι Λακεδαιμονίους τε καὶ Κλεομένεα ἐκπεπολεμῶσθαι· ἀπικομένων δὲ τῶν ἀγγέλων ἐς τὰς Σάρδεις καὶ λεγόντων τὰ ἐντεταλμένα, Ἀρταφέρνης ὁ Ὑστάσπεος, Σαρδίῶν ὑπαρχος, ἐπειρώτα τίνες ἔοντες ἄνθρωποι καὶ πῇ γῆς οἰκημένοι δεοῖατο Περσέων σύμμαχοι γενέσθαι; πυθόμενος δὲ πρὸς τῶν ἀγγέλων, ἀπεκορύφου σφι τάδε· εἰ μὲν διδοῦσι βασιλεῖ Δαρεῖϊ Ἀθηναῖοι γῆν τε καὶ ὕδωρ, ὁ δὲ συμμαχίην σφι συνετίθετο· εἰ δὲ μὴ διδοῦσι, ἀπαλλάσσεσθαι αὐτοὺς ἐκέλευε· οἱ δὲ ἄγγελοι ἐπὶ σφέων αὐτῶν βαλόμενοι διδόναι ἔφασαν, βουλόμενοι τὴν συμμαχίην ποιήσασθαι. οὔτοι

μὲν δὴ ἀπελθόντες ἐς τὴν ἐωντῶν, αἰτίας μεγάλας εἶχον.

Κλεομένης δὲ ἐπιστάμενος περιϋβρίσθαι ἔπεισι 74
καὶ ἔργοισι ὑπ' Ἀθηναίων, συνέλεγε ἐκ πάσης Πελοποννήσου στρατὸν, οὐ φράζων ἐς τὸ συλλέγει, τίσασθαι τε ἐθέλων τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, καὶ Ἰσαγόρην βουλόμενος τύραννον καταστήσαι· συνεξῆλθε γάρ οἱ οὗτος ἐκ τῆς ἀκροπόλιος. Κλεομένης τε δὴ στόλῳ μεγάλῳ ἐσέβαλε ἐς Ἐλευσίνα, καὶ οἱ Βοιωτοὶ ἀπὸ συνθήματος Οἰνόην αἰρέουσι καὶ Ὑσιᾶς, δῆμους τοὺς ἐσχάτους τῆς Ἀττικῆς· Χαλκιδέες τε ἐπὶ τὰ ἕτερα ἐσίνοντο ἐπιόντες [χώρους] τῆς Ἀττικῆς. Ἀθηναῖοι δὲ, καίπερ ἀμφιβολίῃ ἐχόμενοι, Βοιωτῶν μὲν καὶ Χαλκιδέων ἐς ὕστερον ἔμελλον μνήμην ποιήσεσθαι· Πελοποννησίοισι δὲ, εὐοῦσι ἐν Ἐλευσίνι, ἀντία ἔθεντο τὰ ὄπλα. Μελλόντων δὲ συνάψειν τὰ 75
στρατόπεδα ἐς μάχην, Κορίνθιοι μὲν πρῶτοι σφὶ αὐτοῖσι δόντες λόγον ὡς οὐ ποιοῖεν τὰ δίκαια, μετεβάλλοντό τε καὶ ἀπαλλάσσοντο· μετὰ δὲ, Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος, ἐὼν καὶ οὗτος βασιλεὺς Σπαρτιηγέων, καὶ συνεξαγαγὼν τε τὴν στρατιὴν ἐκ Λακεδαιμόνος καὶ οὐκ ἐὼν διάφορος ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ Κλεομένει· (ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς διχοστασίης ἐτέθη νόμος ἐν Σπάρτῃ, μὴ ἐξεῖναι ἔπεισθαι ἀμφοτέρους τοὺς βασιλῆας ἐξιούσης τῆς στρατιῆς· τέως γὰρ ἀμφοτέροι εἶποντο· παραλυσμένου δὲ τούτων τοῦ ἑτέρου, καταλείπεσθαι καὶ τῶν Τυνδαριδέων τὸν ἕτερον· πρὸ τοῦ γὰρ δὴ καὶ οὗτοι ἀμφοτέροι, ἐπὶ κλητοῖ σφὶ ἐόντες, εἶποντο·) τότε δὴ ἐν τῇ Ἐλευσίνι ὀρέωντες οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων τοὺς τε βασιλῆας τῶν Λακεδαιμονίων οὐκ ὁμολογέοντας καὶ Κορινθίους ἐκλιπόντας τὴν τάξιν, οἴχοντο καὶ αὐτοὶ ἀπαλλασσόμενοι. Τέταρ- 76
τον δὴ τοῦτο ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν ἀπικόμενοι Δωριεῆς, δὶς τε ἐπὶ πολέμῳ ἐσβαλόντες καὶ δὶς ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ πλήθους τοῦ Ἀθηναίων· πρῶτον μὲν, ὅτε καὶ Μέγα-
ρα κατοίκησαν· (οὗτος ὁ στόλος, ἐπὶ Κόδρου βασι-

λεύοντος Ἀθηναίων, ὀρθῶς ἂν καλέοιτο) δεύτερον δὲ καὶ τρίτον, ὅτε ἐπὶ Πεισιστρατιδῶν ἐξέλασιν ὄρμη-
θέντες ἐκ Σπάρτης ἀπίκοντο· τέταρτον δὲ τότε, ὅτε
ἐς Ἐλευσίνα Κλεομένης ἄγων Πελοποννησίους ἐσέ-
βαλε. οὕτω τέταρτον τότε Δωριεὲς ἐσέβαλον ἐς
Ἀθήνας.

- 77 Διαλυθέντος ὦν τοῦ στόλου τούτου ἀκλεῶς, ἐν-
θαῦτα Ἀθηναῖοι τίνυσθαι βουλόμενοι, πρῶτα στρα-
τητὴν ποιεῦνται ἐπὶ Χαλκιδέας· Βοιωτοὶ δὲ τοῖσι
Χαλκιδεῦσι βοηθέουσι ἐπὶ τὸν Εὐριπον· Ἀθηναίοισι
δὲ ἰδοῦσι τοὺς βοηθοὺς ἔδοξε πρότερον τοῖσι Βοιω-
τοῖσι ἢ τοῖσι Χαλκιδεῦσι ἐπιχειρεῖν· συμβάλλουσι
τε δὴ τοῖσι Βοιωτοῖσι οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ πολλῶ ἐκ-
ράτησαν· κάρτα δὲ πολλοὺς φονεύσαντες, ἐπτακο-
σίους αὐτῶν ἐζώγησαν. τῆς δὲ αὐτῆς ταύτης ἡμέ-
ρης οἱ Ἀθηναῖοι διαβάντες ἐς τὴν Εὐβοίαν, συμ-
βάλλουσι καὶ τοῖσι Χαλκιδεῦσι· νικήσαντες δὲ καὶ
τούτους, τετρακισχιλίους κληρούχους ἐπὶ τῶν ἵππο-
βοτέων τῇ χώρῃ λείπουσι· οἱ δὲ ἵπποβόται ἐκαλέ-
οντο οἱ παχέες τῶν Χαλκιδέων· ὅσους δὲ καὶ τούτων
ἐζώγησαν, ἅμα τοῖσι Βοιωτῶν ἐζωγρημένοισι εἶχον
ἐν φυλακῇ, ἐν πέδαις δῆσαντες· χρόνῳ δὲ ἔλυσάν
σφεας διμνέως ἀποτιμησάμενοι· τὰς δὲ πέδας αὐτῶν,
ἐν τῇσι ἐδεδέατο, ἀνεκρέμασαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν·
αἵπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν περιεοῦσαι, κρεμάμεναι
ἐκ τειχέων περιπεφλευσμένων πυρὶ ὑπὸ τοῦ Μῆδου·
ἀντίον δὲ τοῦ μεγάρου τοῦ πρὸς ἐσπέρην τετραμμέ-
νου καὶ τῶν λύτρων τὴν δεκάτην ἀνέθηκαν, ποιησά-
μενοι τέθριππον χάλκεον· τὸ δὲ ἀριστερῆς χειρὸς
ἔστηκε πρῶτον ἐσιόντι ἐς τὰ προπύλαια τὰ ἐν τῇ
ἀκροπόλει, ἐπιγέγραπται δέ οἱ τάδε·

Ἔθνεα Βοιωτῶν καὶ Χαλκιδέων δαμάσαντες
παῖδες Ἀθηναίων ἐργασιν ἐν πολέμῳ,
δεσμῶ ἐν ἀχλυέντι σιδηρέῳ ἔσβεσαν ὕβριν·
τῶν ἵππους δεκάτην Παλλὰδι τάσδ' ἔθεσαν·

78 Ἀθηναῖοι μὲν νυν ἠϋξήντο. δηλοῖ δὲ οὐ κατ' ἐν

μοῦνον, ἀλλὰ πανταχῇ, ἡ ἰσθηγορίη ὡς ἔστι χρήμα σπουδαῖον· εἰ καὶ Ἀθηναῖοι τυραννεύομενοι μὲν οὐδαμῶν τῶν σφέας περιοικέοντων ἦσαν τὰ πολέμια ἀμείνους, ἀπαλλαχθέντες δὲ τυράννων μακρῷ πρῶτοι ἐγένοντο. ὁλοῖ ὦν ταῦτα, ὅτι κατεχόμενοι μὲν ἐθελοκάκεον ὡς δεσπότη ἐργαζόμενοι, ἐλευθερωθέντων δὲ αὐτὸς ἕκαστος ἐνωτῷ προθυμέετο κατεργάζεσθαι. οὗτοι μὲν νυν ταῦτα ἔπραττον.

Θηβαῖοι δὲ μετὰ ταῦτα ἐς θεὸν ἔπεμπον, βουλό- 79
μενοι τίσασθαι Ἀθηναίους. ἡ δὲ Πυθίη ἀπὸ σφέων μὲν αὐτῶν οὐκ ἔφη αὐτοῖσι εἶναι τίσιν, ἐς ΠΟΛΥΦΗ-
ΜΟΝ δὲ ἐξενείκοντας ἐκέλευε ΤΩΝ ἈΓΧΙΣΤΑ
ΔΕΕΣΘΑΙ. ἀπελθόντων ὦν τῶν θεοπρόπων, ἐξέ-
φερον τὸ χρηστήριον ἀλίην ποιησάμενοι· ὡς ἐπυν-
θάνοντο δὲ λεγόντων αὐτῶν ΤΩΝ ἈΓΧΙΣΤΑ ΔΕ-
ΕΣΘΑΙ, εἶπαν οἱ Θηβαῖοι ἀκούσαντες τούτων· “οὐκ
ὦν ἄγχιστα ἡμέων οἰκέουσι Ταναγραῖοί τε καὶ Κο-
ρωναῖοι καὶ Θεσπιδέες, καὶ οὗτοί γε ἅμα ἡμῖν αἰεὶ
μαχόμενοι, προθύμως συνδιαφέρουσι τὸν πόλεμον;
τί δεῖ τούτων γε δέεσθαι; ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ τοῦτο
ἢ τὸ χρηστήριον.” Τοιαῦτα δὴ ἐπιλεγόμενων, εἶπε 80
δὴ κοτε μαθὼν τις· “ἐγὼ μοι δοκέω συνίεναι τὸ
ἐθέλει λέγειν ἡμῖν τὸ μαντήιον. Ἀσωποῦ λέγονται
γενέσθαι θυγατέρες Θήβη τε καὶ Αἰγίνα· τούτων
ἀδελφεῶν ἰουσέων, δοκέω ἡμῖν Αἰγινητέων δέεσθαι
τὸν θεὸν χρῆσαι τιμωρητῆρων γενέσθαι.” καὶ οὐ γάρ
τις ταύτης ἀμείνων γνώμη ἐδόκεε φαίνεσθαι, ἀντίκα
πέμψαντες ἐδέοντο Αἰγινητέων, ἐπικαλεόμενοι κατὰ
τὸ χρηστήριόν σφι βοηθείην, ὡς ἰόντων ἀγχιστέων·
οἱ δὲ σφι αἰτέουσι ἐπικουρίην τοὺς Αἰακίδας συμ-
πέμπειν ἔφασαν. Πειρησαμένων δὲ [τῶν Θηβαίων] 81
κατὰ τὴν συμμαχίην τῶν Αἰακιδέων καὶ τρηχέως
περιεφθέντων ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, αὐτὶς [οἱ Θηβαῖοι]
πέμψαντες, τοὺς μὲν Αἰακίδας σφι ἀπεδίδοσαν τῶν
δὲ ἀνδρῶν ἐδέοντο· Αἰγινῆται δὲ, εὐδαιμονίῃ τε με-
γάλῃ ἐπαρθέντες, καὶ ἔχθρης παλαιῆς ἀναμνησθέν-

τες ἐχούσης ἐς Ἀθηναίους, τότε Θηβαίων δεηθέντων πόλεμον ἀκήρυκτον Ἀθηναίοισι ἐπέφερον· ἐπικειμένων γὰρ αὐτῶν Βοιωτοῖσι, ἐπιπλώσαντες μακρῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀττικὴν, κατὰ μὲν ἔσυραν Φάληρον, κατὰ δὲ τῆς ἄλλης παραλίας πολλοὺς δῆμους· ποιεῦντες δὲ ταῦτα, μεγάλως Ἀθηναίους ἐσίνοντο.

- 82 Ἡ δὲ ἐχθρὴ ἢ προοφειλομένη ἐς Ἀθηναίους ἐκ τῶν Αἰγινητέων, ἐγένετο ἐξ ἀρχῆς τοιῆσδε· Ἐπιδαυρίοισι ἢ γῇ καρπὸν οὐδένα ἀνεδίδον. περὶ ταύτης ὦν τῆς συμφορῆς οἱ Ἐπιδαυριοὶ ἐχρέωντο ἐν Δελφοῖσι· ἢ δὲ Πυθίῃ σφέας ἐκέλευε Δαμίης τε καὶ Αὐξησίης ἀγάλματα ἰδρύσασθαι, καὶ σφι ἰδρυσάμενοισι ἄμεινον συνοίσεσθαι· ἐπειρώτεον ὦν οἱ Ἐπιδαυριοὶ κότερα χαλκοῦ ποίεωνται [τὰ ἀγάλματα] ἢ λίθον· ἢ δὲ Πυθίῃ οὐδέτερα τούτων ἔα, ἀλλὰ ξύλου ἡμέρης ἐλαίης· ἐδέοντο ὦν οἱ Ἐπιδαυριοὶ Ἀθηναίων ἐλαίην σφι δοῦναι ταμέσθαι, ἱρωτάτας δὲ κείνας νομίζοντες εἶναι· λέγεται δὲ καὶ ὡς ἐλαῖαι ἦσαν ἄλλοθι γῆς οὐδαμοῦ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον, ἢ Ἀθήνησι· οἱ δὲ ἐπὶ τοῖσδε δώσειν ἔφασαν, ἐπ' ᾧ ἀπάξουσιν ἔτεος ἐκάστου τῇ Ἀθηναίῃ τῇ Πολιάδι ἱρὰ καὶ τῷ Ἐρεχθεῖ· καταινέσαντες δ' ἐπὶ τούτοις οἱ Ἐπιδαυριοὶ, τῶν τε ἐδέοντο ἔτυχον καὶ ἀγάλματα ἐκ τῶν ἐλαιέων τουτέων ποιησάμενοι ἰδρύσαντο· καὶ ἢ τε γῇ σφι ἔφερε, καὶ Ἀθηναίοισι ἐπετέλεον τὰ συνέ-
- 83 θεντο. Τοῦτον δ' ἔτι τὸν χρόνον καὶ πρὸ τοῦ, Αἰγινῆται Ἐπιδαυρίων ἤκουον τά τε ἄλλα, καὶ δίκας διαβαίνοντες ἐς Ἐπίδαυρον ἐδίδοσάν τε καὶ ἐλάμβανον παρ' ἀλλήλων οἱ Αἰγινῆται· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε, νῆάς τε πηξάμενοι καὶ ἀγνωμοσύνη χρησάμενοι, ἀπέστησαν ἀπὸ τῶν Ἐπιδαυρίων· ἅτε δὲ ἑόντες διάφοροι, δηλέοντο αὐτοὺς ὥστε δὴ θαλασσοκράτορες ἑόντες, καὶ δὴ καὶ τὰ ἀγάλματα ταῦτα τῆς τε Δαμίης καὶ τῆς Αὐξησίης ὑπαιρέονται αὐτῶν, καὶ σφεα ἐκομίσαντό τε καὶ ἰδρύσαντο τῆς σφετέρης χώρας ἐς τὴν μεσόγαιαν· τῇ Οἴῃ μὲν ἐστὶ οὖνομα, στάδια δὲ

μάλιστα καὶ ἀπὸ τῆς πόλιος ὡς εἴκοσι ἀπέχει· ἰδρυ-
 σάμενοι δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ, θυσίησί τε σφεα καὶ
 χοροῖσι γυναικῆϊοσι κερτόμοιοι ἰλάσκοντο, χορηγῶν
 ἀποδεικνυμένων ἑκατέρῃ τῶν δαιμόνων δέκα ἀνδρῶν·
 κακῶς δὲ ἡγόρευον οἱ χοροὶ ἄνδρα μὲν οὐδένα, τὰς
 δὲ ἐπιχωρίας γυναικάς. ἦσαν δὲ καὶ τοῖσι Ἐπι-
 δαυρίοις αἱ τοιαῦται ἱεροργαίαι· εἰσὶ δέ σφι καὶ ἄρρη-
 τοὶ ἱεροργαίαι. Κλεφθέντων δὲ τῶνδε τῶν ἀγαλμάτων, 84
 οἱ Ἐπιδαυριοὶ τοῖσι Ἀθηναίοις τὰ συνέθεντο οὐκ
 ἐπετέλεον· πέμψαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐμήνιον τοῖσι
 Ἐπιδαυρίοις· οἱ δὲ ἀπέφαινον λόγῳ ὡς οὐκ ἀδι-
 κοίεν· ὅσον μὲν γὰρ χρόνον εἶχον τὰ ἀγάλματα ἐν
 τῇ χώρῃ, ἐπιτελέειν τὰ συνέθεντο· ἐπεὶ δὲ ἐστερη-
 σθαι αὐτῶν, οὐ δίκαιον εἶναι ἀποφέρειν ἔτι, ἀλλὰ
 τοὺς ἔχοντας αὐτὰ Αἰγινήτας πρήσσεσθαι ἐκέλευον.
 πρὸς ταῦτα Ἀθηναῖοι ἐς Αἰγιναν πέμψαντες ἀπαίτεον
 τὰ ἀγάλματα· οἱ δὲ Αἰγινῆται ἔφασαν, σφίσι τε καὶ
 Ἀθηναίοις εἶναι οὐδὲν πρήγμα. Ἀθηναῖοι μὲν νυν 85
 λέγουσι μετὰ τὴν ἀπαίτησιν ἀποσταλῆναι τριήρεϊ
 μιῇ τῶν ἀστῶν, τούτους οἱ ἀποπεμφθέντες ἀπὸ τοῦ
 κοινοῦ καὶ ἀπικόμενοι ἐς Αἰγιναν, τὰ ἀγάλματα ταῦ-
 τα ὡς σφετέρων ξύλων ἑόντα ἐπειρῶντο ἐκ τῶν βά-
 θρων ἐξανασπᾶν, ἵνα σφέα ἀνακομίσωνται· οὐ δυνα-
 μένους δὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ αὐτῶν κρατῆσαι, περιβα-
 λόντας σχοινία ἔλκειν τὰ ἀγάλματα· καὶ σφι ἔλκουσι
 βροντὴν τε καὶ ἄμα τῇ βροντῇ σεισμὸν ἐπιγενέσθαι·
 τοὺς δὲ τριηρίτας τοὺς ἔλκοντας ὑπὸ τουτέων ἄλλο-
 φρονῆσαι· παθόντας δὲ τοῦτο, κτείνειν ἀλλήλους ἅτε
 πολεμίους ἐς ὃ ἐκ πάντων ἓνα λειφθέντα ἀνακομισ-
 θῆναι αὐτὸν ἐς Φάληρον. Ἀθηναῖοι μὲν νυν οὕτω 86
 λέγουσι γενέσθαι. Αἰγινῆται δὲ, οὐ μιῇ νηὶ ἀπι-
 κέσθαι Ἀθηναίους· μίαν μὲν γὰρ καὶ ὀλίγῃ πλεῦνας
 μιῆς, καὶ εἴ σφι μὴ ἔτυχον ἐοῦσαι νέες, ἀπαμύνασ-
 θαι ἂν εὐπετέως· ἀλλὰ πολλῇσι νηυσὶ ἐπιπλέειν σφι
 ἐπὶ τὴν χώραν· αὐτοὶ δὲ σφι εἶξαι, καὶ οὐ διανau-
 μαχῆσαι· (οὐκ ἔχουσι δὲ τοῦτο διασημῆναι ἀτρεκέως,

οὔτε εἰ ἔσσανες συγγινωσκόμενοι εἶναι τῇ ναυμα-
 χίῃ κατὰ τοῦτο εἶξαν, οὔτε εἰ βουλόμενοι ποιῆσαι
 οἷόν τι καὶ ἐποίησαν.) Ἀθηναίους μὲν νυν, ἐπεὶ τέ
 σφι οὐδείς ἐς μάχην κατίστατο, ἀποβάντας ἀπὸ τῶν
 νεῶν τραπέσθαι πρὸς τὰ ἀγάλματα· οὐ δυναμένους
 δὲ ἀνασπάσαι ἐκ τῶν βάθρων αὐτὰ, οὕτω δὴ περι-
 βαλλομένους σχοινία ἔλκειν, ἐς οὗ ἐλκόμενα τὰ
 ἀγάλματα ἀμφοτέρωθεν τῶντ' ἐποίησαι· ἐμοὶ μὲν οὐ
 πιστὰ λέγοντες, ἄλλω δέ τε· ἐς γούνατα γάρ σφι
 αὐτὰ πεσέειν, καὶ τὸν ἀπὸ τούτου χρόνον διατελέειν
 οὕτω ἔχοντα. Ἀθηναίους μὲν δὴ ταῦτα ποιεῖν,
 σφέας δὲ Αἰγινῆται λέγουσι, πυθομένους τοὺς Ἀθη-
 ναίους ὥς μέλλοιεν ἐπὶ σφέας στρατεύεσθαι, ἐτοί-
 μους Ἀργεῖους ποιεέσθαι· τοὺς τε δὴ Ἀθηναίους
 ἀποβεβάναι ἐς τὴν Αἰγιναίην, καὶ παρεῖναι βοηθέ-
 οντάς σφι τοὺς Ἀργεῖους· καὶ λαθεῖν τε ἐξ Ἐπιδαύ-
 ρου διαβάντας ἐς τὴν νῆσον, καὶ οὐ προακηκοῦσι
 τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐπιπεσέειν ὑποταγομένους τὸ ἀπὸ
 τῶν νεῶν· ἅμα τε ἐν τούτῳ τὴν βροντὴν τε γενέσθαι
 87 καὶ τὸν σεισμόν αὐταῖσι. Λέγεται μὲν νυν ὑπ' Ἀρ-
 γείων τε καὶ Αἰγινητέων τάδε· ὁμολογέεται δὲ καὶ
 ὑπ' Ἀθηναίων, ἓνα μῦνον τὸν ἀποσωθέντα αὐτῶν
 ἐς τὴν Ἀττικὴν γενέσθαι· πλὴν Ἀργεῖοι μὲν λέ-
 γουσι, αὐτῶν τὸ Ἀττικὸν στρατόπεδον διαφθειράν-
 των τὸν ἓνα τοῦτον περιγενέσθαι, Ἀθηναῖοι δὲ τοῦ
 δαιμονίου, περιγενέσθαι μέντοι οὐδὲ τοῦτον τὸν ἓνα,
 ἀλλ' ἀπολέσθαι τρόπῳ τοιῷδε· κομισθεὶς γὰρ ἐς
 τὰς Ἀθήνας ἀπήγγειλε τὸ πάθος· πυθομένας δὲ τὰς
 γυναῖκας τῶν ἐπ' Αἰγιναν στρατευσαμένων ἀνδρῶν,
 δεινόν τι ποιησαμένας κείνον μῦνον ἐξ ἀπάντων
 σωθῆναι, πέριξ τὸν ἄνθρωπον τοῦτον λαβούσας καὶ
 κεντεύσας τῇσι περόνῃσι τῶν ἱματίων, εἰρωτᾶν ἐκά-
 στην αὐτέων ὅκη εἴη ὁ ἑωυτῆς ἀνὴρ ; καὶ τοῦτον μὲν
 οὕτω διαφθαρῆναι· Ἀθηναίοισι δὲ ἔτι τοῦ πάθεος
 δεινότερόν τι δόξαι εἶναι τὸ τῶν γυναικῶν ἔργον·
 ἄλλω μὲν δὴ οὐκ ἔχειν ὅτε· ζημιώσῃσι τὰς γυναῖ-

κας, τὴν δὲ ἐσθῆτα μετέβαλλον αὐτέων ἐς τὴν Ἰάδα· ἐφόρεον γὰρ δὴ πρὸ τοῦ αἰ τῶν Ἀθηναίων γυναῖκες ἐσθῆτα Δωρίδα, τῇ Κορινθίῃ παραπλησιωτάτην· μετέβαλλον ὧν ἐς τὸν λίνεον κιθῶνα, ἵνα δὴ περόνησι μὴ χρέωνται· (ἐστὶ δὲ ἀληθεῖ λόγῳ χρεωμένοισι οὐκ ἴκας αὕτη ἡ ἐσθῆς τὸ παλαιόν, ἀλλὰ Κάειρα· ἐπεὶ ἢ γε Ἑλληνικὴ ἐσθῆς πᾶσα ἡ ἀρχαίη τῶν γυναικῶν 88 ἢ αὕτη ἦν τὴν νῦν Δωρίδα καλέομεν·) τοῖσι δὲ Ἀργείοισι καὶ τοῖσὶ Αἰγινήτησι καὶ πρὸς ταῦτα ἔτι τόδε ποιῆσαι νόμον εἶναι παρά σφι ἐκατέροισι· τὰς περόνας ἡμιολίας ποιέεσθαι τοῦ τότε κατεστεῶτος μέτρου, καὶ ἐς τὸ ἱρὸν τῶν θεῶν τουτέων περόνας μάλιστα ἀνατιθέναι τὰς γυναῖκας· Ἀττικὸν δὲ μήτε τι ἄλλο προσφέρειν πρὸς τὸ ἱρὸν, μήτε κέραμον, ἀλλ' ἐκ χυτρίδων ἐπιχωριέων νόμον τὸ λοιπὸν αὐτόθι εἶναι πίνειν. Ἀργείων μὲν νυν καὶ Αἰγινητέων αἱ γυναῖκες ἕκ τε τόσου κατ' ἕριν τῶν Ἀθηναίων περόνας ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐφόρεον μέζοντας ἢ πρὸ τοῦ.

Τῆς δὲ ἔχθρης τῆς πρὸς Αἰγινήτας Ἀθηναίοισι 89 γενομένης ἀρχὴ κατὰ τὰ εἴρηται ἐγένετο. τότε δὲ Θηβαίων ἐπικαλεομένων, προθύμως τῶν περὶ τὰ ἀγάλματα γενομένων ἀναμιμνησκόμενοι οἱ Αἰγινῆται ἐβόηθησαν τοῖσι Βοιωτοῖσι. Αἰγινῆταί τε δὴ ἐδῆεν τῆς Ἀττικῆς τὰ παραθαλάσσια, καὶ Ἀθηναίοισι ὀρμεωμένοισι ἐπ' Αἰγινήτας στρατεύεσθαι, ἦλθε μαντήϊον ἐκ Δελφῶν ἐπισχόντας ἀπὸ τοῦ Αἰγινητέων ἀδικίου τριήκοντα ἔτεα, τῷ ἐνὶ καὶ τριηκοστῷ, Αἰακῷ τέμενος ἀποδέξαντας ἄρχεσθαι τοῦ πρὸς Αἰγινήτας πολέμου· καὶ σφι χωρήσειν τὰ βούλονται· ἦν δὲ αὐτίκα ἐπιστρατεύονται, πολλὰ μὲν σφεας ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ χρόνου πείσεσθαι πολλὰ δὲ καὶ ποιήσιν· τέλος μέντοι καταστρέφουσιν. ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Ἀθηναῖοι, τῷ μὲν Αἰακῷ τέμενος ἀπέδεξαν, τοῦτο τὸ νῦν ἐπὶ τῆς ἀγορῆς ἴδρυνται· τριήκοντα δὲ ἔτεα οὐκ ἀνέσχοντο ἀκούσαντες ὅπως χρεὼν εἴη ἐπισχεῖν, πεπονθότας πρὸς Αἰγινητέων

- 90 ἀνάρσια. Ἐς τιμωρίην δὲ παρασκευαζομένοισι αὐτοῖσι ἐκ Λακεδαιμονίων πρῆγμα ἐγειρόμενον ἐμπόδιον ἐγένετο. πυθόμενοι γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰ ἐκ τῶν Ἀλκμαιωνιδέων ἐς τὴν Πυθίην μεμηχανημένα, καὶ τὰ ἐκ τῆς Πυθίης ἐπὶ σφέας τε καὶ τοὺς Πεισιστρατίδας, συμφορὴν ἐποιεῦντο διπλὴν, ὅτι τε ἄνδρας ξείνους σφι ἐόντας ἐξεληλάκεσαν ἐκ τῆς ἐκείνων καὶ ὅτι ταῦτα ποιήσασι χάρις οὐδεμία ἐφαίνετο πρὸς τῶν Ἀθηναίων· ἔτι τε πρὸς τούτοις ἐνὶ γόνι σφέας οἱ χρησμοὶ, λέγοντες πολλά τε καὶ ἀνάρσια ἔσεσθαι αὐτοῖσι ἐξ Ἀθηναίων· τῶν πρότερον μὲν ἦσαν ἀδαέες, τότε δὲ Κλεομένεος κομίσαντος ἐς Σπάρτην ἐξέμαθον. ἐκτίσατο δὲ ὁ Κλεομένης ἐκ τῆς Ἀθηναίων ἀκροπόλιος τοὺς χρησμούς, τοὺς ἔκτεντο μὲν πρότερον οἱ Πεισιστρατίδαι ἐξελαυνόμενοι δὲ ἔλιπον ἐν τῷ ἱρῷ· κα-
- 91 ταλειφθέντας δὲ ὁ Κλεομένης ἀνέλαβε. Τότε δὲ ὡς ἀνέλαβον οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς χρησμούς, καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἐώρεον αὐξομένους καὶ οὐδαμῶς ἐτοίμους ἐόντας πείθεσθαι σφι, νόψ λαβόντες ὡς ἐλεύθερον μὲν εἶναι τὸ γένος τὸ Ἀττικὸν ἰσόρροπον τῷ ἐωυτῶν γίνοιτο, κατεχόμενον δὲ ὑπὸ τυραννίδος ἀσθενὲς καὶ πειθαρχέεσθαι ἐτοῖμον· μαθόντες δὲ τούτων ἕκαστα, μετεπέμποντο Ἰππίην τὸν Πεισιστράτου ἀπὸ Σιγείου τοῦ ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐς ὃ καταφεύγουσι οἱ Πεισιστρατίδαι· ἐπεὶ τε δὲ σφι Ἰππίης καλεόμενος ἦκε, μεταπεμφάμενοι καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ἀγγέλους, ἔλεγόν σφι Σπαρτιῆται τάδε· “ ἄνδρες σύμμαχοι, συγγινώσκομεν αὐτοῖσι ἡμῖν οὐ ποιήσασι ὀρθῶς· ἐπαρθέντες γὰρ κιβδηλοῖσι μαντήϊοις, ἄνδρας ξείνους ἐόντας ἡμῖν τὰ μάλιστα καὶ ἀναδεκομένους ὑποχειρίας παρέξειν τὰς Ἀθήνας, τούτους ἐκ τῆς πατρίδος ἐξηλάσαμεν, καὶ ἔπειτα, ποιήσαντες ταῦτα, δῆμῳ ἀχαρίστῳ παρεδώκαμεν τὴν πόλιν· ὃς ἐπεὶ τε δι’ ἡμέας ἐλευθερωθεὶς ἀνέκρινε, ἡμέας μὲν καὶ τὸν βασιλεῖα ἡμέων περ-

ὑβρίσας ἐξέβαλε, δόξαν δὲ φύσας αὐξάνεται· ὥστε ἐκμεμαθήκασι μάλιστα μὲν οἱ περίοικοι αὐτῶν Βοιωτοὶ καὶ Χαλκιδῆες, τάχα δὲ τις καὶ ἄλλος ἐκμαθήσεται ἁμαρτῶν. ἐπεὶ τε δὲ ἐκεῖνα ποιήσαντες ἡμάρτομεν, νῦν πειρησόμεθ' ἄμα ὑμῖν ἀκεόμενοι τίσασθαι· αὐτοῦ γὰρ τούτου εἵνεκεν τόνδε τε τὸν Ἰππῖην μετέπεμψάμεθα, καὶ ὑμέας ἀπὸ τῶν πολίων, ἵνα κοινῶ τε λόγῳ καὶ κοινῶ στόλῳ ἐσαγαγόντες αὐτὸν ἐς τὰς Ἀθήνας ἀποδῶμεν τὰ καὶ ἀπειλόμεθα."

Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον· τῶν δὲ συμμάχων τὸ πλήθος οὐκ ἐνεδέκετο τοὺς λόγους. οἱ μὲν νῦν ἄλλοι ἡσυχίην ἤγον, Κορίνθιος δὲ Σωσικλῆς ἔλεξε ταῦτα.

"Ἡ δὴ ὁ τε οὐρανὸς ἔσται ἐνεργεῖν τῆς γῆς καὶ ἡ γῆ μετέωρος ὑπὲρ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οἱ ἄνθρωποι νομὸν ἐν θαλάσῃ ἔξουσι καὶ οἱ ἰχθύες τὸν πρότερον ἄνθρωποι, ὅτε γε ὑμεῖς, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἰσκρατίας καταλύοντες τυραννίδας ἐς τὰς πόλεις κατάγειν παρασκευάζεσθε· τοῦ οὔτε ἀδικώτερον οὐδὲν ἐστὶ κατ' ἀνθρώπους οὔτε μαιφονώτερον. εἰ γὰρ δὴ τοῦτό γε δοκέει ὑμῖν εἶναι χρηστὸν, ὥστε τυραννεύεσθαι τὰς πόλεις, αὐτοὶ πρῶτοι τύραννον καταστησάμενοι παρὰ σφίσι αὐτοῖσι, οὕτω καὶ τοῖσι ἄλλοισι διζήσθε κατιστάναι· νῦν δὲ, αὐτοὶ ἄπειροι ἐόντες τυράννων, καὶ φυλάσσοντες δεινότατα τοῦτο ἐν τῇ Σπάρτῃ μὴ γενέσθαι, παραχρᾶσθε ἐς τοὺς συμμάχους. εἰ δὲ αὐτοὶ ἔμπειροι ἔατε κατάπερ ἡμεῖς, εἴχετε ἂν περὶ αὐτοῦ γνώμας ἀμείνονας συμβάλλεσθαι ἥπερ νῦν.

ΚΟΡΙΝΘΙΟΙΣΙ γὰρ ἦν πόλιος κατάστασις τοιήδε· ἦν ὀλιγαρχία, καὶ οὗτοι Βακχιάδαι καλεόμενοι ἔνεμον τὴν πόλιν· ἐδίδοσαν δὲ καὶ ἥγοντο ἐξ ἀλλήλων. Ἀμφίονι δὲ, ἐόντι τούτων τῶν ἀνδρῶν, γίνεται θυγάτηρ χολή· σῆνομα δὲ οἱ ἦν Λάβδα· ταύτην, Βακχιαδέων γὰρ οὐδεὶς ἤθελε γῆμαι, ἴσχει Ἡετίων ὁ Ἐχεκράτεος, δήμου μὲν [ἐκ Πέτρης] ἐὼν, ἀτὰρ τὰ ἀνέκαθεν Λαπίθης τε καὶ Καινείδης· ἐκ δὲ οἱ ταύτης

τῆς γυναικὸς οὐδ' ἐξ ἄλλης παῖδες ἐγίνοντο. ἐστάλη
 ὦν ἐς Δελφοὺς περὶ γόνου· ἐσιόντα δὲ αὐτὸν ἰθέως
 ἡ Πυθίη προσαγορεύει τοισίδε τοῖσι ἔπεσι·

Ἡτίων, οὅτις σε τλῆι πολύτιμον ἔοντα,
 Λάβδα κύει, τέξει δ' ὀλοοῖτροχον· ἐν δὲ πεσεῖται
 ἀνδράσι μουνάρχοισι, δικαίῳσει δὲ Κόρινθον.

ταῦτα χρησθέντα τῷ Ἡτίωνι ἐξαγγέλλεται κως τοῖ-
 σι Βακχιάδῃσι, τοῖσι τὸ μὲν πρότερον γενόμενον
 χρηστήριον ἐς Κόρινθον ἦν ἄσημον, φέρον τε ἐς
 τὸντο καὶ τὸ τοῦ Ἡτίωνος καὶ λέγον ὥδε·

Διετὸς ἐν πέτρῃσι κύει· τέξει δὲ λέοντα
 καρτερὸν, ὠμηστήν· πολλῶν δ' ὑπὸ γούνατα λύσει·
 ταῦτά νυν εὖ φράζεσθε, Κορίνθιοι, οἱ περὶ καλὴν
 Πειρήνην οἰκεῖτε καὶ ὀφρυόεντα Κόρινθον.

τοῦτο μὲν δὴ τοῖσι Βακχιάδῃσι πρότερον γενόμενον
 ἦν ἀτέκμαρτον· τότε δὲ, τὸ Ἡτίωνι γενόμενον ὥς
 ἐπύθοντο, αὐτίκα καὶ τὸ πρότερον συνῆκαν ἐὼν συν-
 ῳδὸν τῷ Ἡτίωνος· συνέντες δὲ καὶ τοῦτο, εἶχον ἐν
 ἡσυχίῃ, ἐθέλοντες τὸν μέλλοντα Ἡτίωνι γενέσθαι
 γόνον διαφθεῖραι· ὥς δ' ἔτεκε ἡ γυνὴ τάχιστα,
 πέμπουσι σφέων αὐτῶν δέκα ἐς τὸν δῆμον ἐν τῷ
 κατοίκητο Ἡτίων, ἀποκτενέοντας τὸ παιδίον· ἀπι-
 κόμενοι δὲ οὗτοι ἐς τὴν Πέτρην, καὶ παρελθόντες ἐς
 τὴν αὐλὴν τοῦ Ἡτίωνος, αἵτεον τὸ παιδίον· ἡ δὲ
 Λάβδα, εἰδυῖά τε οὐδὲν τῶν εἵνεκα ἐκεῖνοι ἀπικοῖατο
 καὶ δοκέουσά σφεας φιλοφροσύνης τοῦ πατρὸς εἵν-
 εκα αἰτέειν, φέρουσα ἐνεχείρισε αὐτῶν ἐνί· τοῖσι δὲ
 ἄρα ἐβεβούλευτο κατ' ὁδόν, τὸν πρῶτον αὐτῶν λα-
 βόντα τὸ παιδίον προσουδίσαι· ἐπεὶ τε ὦν ἔδωκε
 φέρουσα ἡ Λάβδα, τὸν λαβόντα τῶν ἀνδρῶν θείῃ
 τύχῃ προσεγέλασε τὸ παιδίον· καὶ τὸν, φρασθέντα
 τοῦτο, οἰκτός τις ἴσχει ἀποκτείνει· κατοικτείρας δὲ
 παραδιδοῖ τῷ δευτέρῳ· ὁ δὲ, τῷ τρίτῳ· οὕτω δὴ δι-
 ἐξήλθε διὰ πάντων τῶν δέκα παραδιδόμενον, οὐδενὸς
 βουλομένου διεργάσασθαι· ἀποδόντες ὦν ὀπίσω τῇ
 τεκούσῃ τὸ παιδίον καὶ ἐξελθόντες ἔξω, εἰστεύτες

ἐπὶ τῶν θυρέων ἀλλήλων ἄπτοντο κατατιώμενοι, καὶ μάλιστα τοῦ πρώτου λαβόντος ὅτι οὐκ ἐποίησε κατὰ τὰ δεδογμένα· ἐς ὃ δὴ σφι, χρόνου ἐγγινομένου, ἔδοξε αὐτῖς παρελθόντας πάντας τοῦ φόνου μετίσχειν. ἔδει δὲ ἐκ τοῦ Ἡτιωνος γόνου Κορίνθῳ κακὰ ἀναβλαστεῖν· ἡ Δάβδα γὰρ πάντα ταῦτα ἤκουε ἑστεῶσα πρὸς αὐτῇσι τῇσι θύρῃσι· δείσασα δὲ μή σφι μεταδόξῃ καὶ τὸ δεύτερον λαβόντες τὸ παιδίον ἀποκτείνωσι, φέρουσα κατακρύπτει ἐς τὸ ἀφραστότατόν οἱ ἐφαίνετο εἶναι, ἐς κυψέλην· ἐπισταμένη ὡς εἰ ὑποστρέψαντες ἐς ζήτησιν ἀπικοίατο, πάντα ἐρευνήσκειν μέλλοιεν· τὰ δὴ καὶ ἐγίνετο. ἔλθοῦσι δὲ καὶ διζημένοισι αὐτοῖσι ὡς οὐκ ἐφαίνετο, ἔδόκεε ἀπαλλάσσεσθαι καὶ λέγειν πρὸς τοὺς ἀποπέμψαντας ὡς πάντα ποιήσειαν τὰ ἐκείνοι ἐνετείλαντο. οἱ μὲν δὴ ἀπελθόντες ἔλεγον ταῦτα· Ἡτίωνι δὲ μετὰ ταῦτα ὁ παῖς αὐξάνετο· καὶ οἱ διαφυγόντι τοῦτον τὸν κίνδυνον ἀπὸ τῆς κυψέλης ἐπωνυμίην Κύψελος οὖνομα ἐτέθη. ἀνδρωθέντι δὲ καὶ μαντευομένῳ Κυψέλῳ ἐγένετο ἀμφιδέξιον χρηστήριον ἐν Δελφοῖσι, τῷ πίσυνος γενόμενος ἐπεχείρησέ τε καὶ ἔσχε Κόρινθον. ὁ δὲ χρησμός οὗτος ἦν·

“Ὀλβιος οὗτος ἀνὴρ ὃς ἐμὸν δόμον ἑσκαταβαίνει
Κύψελος Ἡτιίδης, βασιλεὺς κλειτοῦ Κορίνθου·
αὐτὸς καὶ παῖδες, παίδων γε μὲν οὐκέτι παῖδες.

Τὸ μὲν δὴ χρηστήριον τοῦτο ἦν. τυραννεύσας δὲ ὁ Κύψελος, τοιοῦτος δὴ τις ἀνὴρ ἐγένετο· πολλοὺς μὲν Κορινθίων ἐδίωξε, πολλοὺς δὲ χρημάτων ἀπεστέρησε, πολλῶ δ' ἔτι πλείστους τῆς ψυχῆς. ἄρξαντος δὲ τούτου ἐπὶ τριήκοντα ἔτεα καὶ διαπλέξαντος τὸν βίον εὖ, διάδοχός οἱ τῆς τυραννίδος ὁ παῖς Περίανδρος γίνεται. ὁ τοίνυν Περίανδρος κατ' ἀρχὰς μὲν ἦν ἡπιώτερος τοῦ πατρός· ἐπεὶ τε δὲ ὠμίλησε δι' ἀγγέλων Θρασυβούλῳ τῷ Μιλήτου τυράννῳ, πολλῶ ἔτι ἐγένετο Κυψέλου μαιφονώτερος. πέμψας γὰρ παρὰ Θρασύβουλον κήρυκα, ἐπυνθάνετο ὄντινα ἀν' τρόπον

ἀσφαλέστατον καταστησάμενος τῶν πρηγμάτων, κάλλιστα τὴν πόλιν ἐπιτροπεύει; Θρασύβουλος δὲ τὸν ἐλθόντα παρὰ τοῦ Περιάνδρου ἐξῆγε ἔξω τοῦ ἄστεος· ἐσβὰς δὲ ἐς ἄρουραν ἐσπαρμένην, ἅμα τε διεξῆϊε τὸ λήϊον, ἐπειρωτῶν τε καὶ ἀναποδίζων τὸν κήρυκα κατὰ τὴν ἀπὸ Κορίνθου ἁπίζειν, καὶ ἐκόλουε αἰεὶ ὅκως τινὰ ἴδοι τῶν ἀσταχύων ὑπερέχοντα· κολούων δὲ, ἔρριπτε· ἐς ὃ τοῦ ληΐου τὸ κάλλιστόν τε καὶ βαθύτατον διέφθειρε τρόπῳ τοιούτῳ· διεξελθὼν δὲ τὸ χωρίον καὶ ὑποθέμενος ἔπος οὐδὲν, ἀποπέμπει τὸν κήρυκα. νοστήσαντος δὲ τοῦ κήρυκος ἐς τὴν Κόρινθον, ἦν πρόθυμος πυνθάνεσθαι τὴν ὑποθήκην ὁ Περιάνδρος· ὁ δὲ οὐδὲν οἱ ἔφη Θρασύβουλον ὑποθέσθαι· θωμάζειν τε αὐτοῦ, παρ' οἷόν μιν ἄνδρα ἀποπέμψειε, ὥς παραπλήγᾳ τε καὶ τῶν ἑωυτοῦ σινάμωρον· ἀπηγεόμενος τάπερ πρὸς Θρασυβούλου ὁπώπее. Περιάνδρος δὲ συνιείς τὸ ποιηθὲν, καὶ νόφ' ἴσχωρ ὥς οἱ ὑπετίθετο Θρασύβουλος τοὺς ὑπειρόχους τῶν ἀστῶν φονεῦειν, ἐνθαῦτα δὴ πᾶσαν κακότητα ἐξέφαινε ἐς τοὺς πολίτας. ὅσα γὰρ Κύψελος ἀπέλιπε κτείνων τε καὶ διώκων, Περιάνδρός σφέα ἀπετέλεσε. μὴ δὲ ἡμέρῃ ἀπέδυσσε πάσας τὰς Κορινθίων γυναῖκας, διὰ τὴν ἑωυτοῦ γυναῖκα Μέλισσαν· πέμψαντι γάρ οἱ ἐς Θεσπρωτοὺς ἐπ' Ἀχέροντα ποταμὸν ἀγγέλους ἐπὶ τὸ νεκυομαντήϊον παρακαταθήκης περὶ ξεινικῆς, οὔτε σημανέειν ἔφη ἡ Μέλισσα ἐπιφανείσα, οὔτε κατερέειν ἐν τῷ κέεται χώρῳ ἢ παρακαταθήκῃ· ῥιγοῦν τε γὰρ καὶ εἶναι γυμνή· τῶν γάρ οἱ συγκατέθαψε εἰμάτων ὄφελος εἶναι οὐδὲν, οὐ κατακαυθέντων· μαρτύριον δὲ οἱ εἶναι ὥς ἀληθέα ταῦτα λέγει, ὅτι ἐπὶ ψυχρὸν τὸν ἵπνον Περιάνδρος τοὺς ἄρτους ἐπέβαλε. ταῦτα δὲ ὥς ὀπίσω ἀπηγγέλθη τῷ Περιάνδρῳ, (πιστὸν γάρ οἱ ἦν τὸ συμβόλαιον, ὃς νεκρῷ ἐούσῃ Μελίσσῃ ἐμίγη,) ἰθέως δὴ μετὰ τὴν ἀγγελίην κήρυγμα ἐποιήσατο, ἐς τὸ Ἡραῖον ἐξιέναι πάσας τὰς Κορινθίων γυναῖκας. αἱ μὲν δὴ, ὥς ἐς

ὄρτην, ἥϊσαν κόσμῳ τῷ καλλίστῳ χρεώμεναι· ὁ δ' ὑποστήσας τοὺς δορυφόρους, ἀπέδυσέ σφεας πάσας ὁμοίως τὰς τ' ἐλευθέρας καὶ τὰς ἀμφιπόλους· συμφορήσας δὲ ἐς ὄρυγμα, Μελίσση ἐπενχόμενος κατέκαιε· ταῦτα δὲ οἱ ποιήσαντι καὶ τὸ δεύτερον πέμψαντι ἔφρασε τὸ εἶδωλον τὸ Μελίσσης ἐς τὸν κατέθηκε χώρον τοῦ ξείνου τὴν παρακαταθήκην. τοιοῦτο μὲν ἐστὶ ὑμῖν ἡ τυραννὶς, ὧ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τοιούτων ἔργων. ἡμέας δὲ τοὺς Κορινθίους τότε ἀντίκα θῶμα μέγα εἶχε, ὅτε ὑμέας εἶδομεν μεταπεμπομένους Ἰππίην· νῦν τε δὴ καὶ μεζόνως θωμάζομεν λέγοντας ταῦτα· ἐπιμαρτυρόμεθά τε, ἐπικαλεόμενοι ὑμῖν θεοὺς τοὺς Ἑλληνίους, μὴ κατιστάναι τυραννίδας ἐς τὰς πόλεις· οὐκὼν παύσεσθε ἀλλὰ πειρήσεσθε παρὰ τὸ δίκαιον κατάγοντες Ἰππίην, ἵστε ὑμῖν Κορινθίους γε οὐ συναινέοντας.”

Σωσικλῆς μὲν ἀπὸ Κορίνθου πρεσβεύων ἔλεξε 93
τάδε. Ἰππίης δὲ αὐτὸν ἀμείβετο, τοὺς αὐτοὺς ἐπικαλέσας θεοὺς κείνῳ, ἡ μὲν Κορινθίους μάλιστα πάντων ἐπιποθήσειν Πεισιστρατίδας, ὅταν σφι ἤκωσι ἡμέραι αἱ κύριαι ἀνιᾶσθαι ὑπ' Ἀθηναίων. Ἰππίης μὲν τούτοις ἀμείψατο, οἶά τε τοὺς χρησμούς ἀτρεκέστατα ἀνδρῶν ἐξεπιστάμενος· οἱ δὲ λοιποὶ τῶν συμμάχων τέως μὲν εἶχον ἐν ἡσυχίᾳ σφέας αὐτούς· ἐπεὶ τε δὲ Σωσικλέος ἤκουσαν εἶπαντος ἐλευθέρως, ἅπας τις αὐτῶν φωνὴν ῥήξας, αἰρέετο τοῦ Κορινθίου τὴν γνώμην· Λακεδαιμονίοισι τε ἐπεμαρτυρέοντο, μὴ ποιέειν μηδὲν νεώτερον περὶ πόλιν Ἑλλάδα. οὕτω μὲν ταῦτα ἐπαύσθη.

Ἰππὶη δὲ ἐνθεῦτεν ἀπελαινομένῳ ἐδίδου μὲν Ἀ-94
μύντης ὁ Μακεδὼν Ἀνθεμοῦντα, ἐδίδουσαν δὲ Θεσσαλοὶ Ἰωλκόν. ὁ δὲ τούτων μὲν οὐδέτερα αἰρέετο, ἀνεχώρει δὲ ὀπίσω ἐς Σίγειον, τὸ εἶλε Πεισιστρατος αἰχμῇ παρὰ Μυτιληναίων· κρατήσας δὲ αὐτοῦ, κατέστησε τύραννον εἶναι παῖδα τὸν ἑωυτοῦ νόθον Ἠγησίστρατον, γεγονότα ἐξ Ἀργεῖης γυναίκος· ὅς οὐκ

- ἀμαχητὶ εἶχε τὰ περ ἔλαβε παρὰ Πεισιστράτου· ἐπολέμεον γὰρ ἔκ τε Ἀχιλλήϊου πόλιος ὀρμεώμενοι καὶ Σιγείου ἐπὶ χρόνον συχνὸν Μυτιληναῖοί τε καὶ Ἀθηναῖοι· οἱ μὲν ἀπαιτούντες τὴν χώραν· Ἀθηναῖοι δὲ οὔτε συγγινωσκόμενοι, ἀπρδεικνύντες τε λόγῳ οὐδὲν μᾶλλον Αἰολεῦσι μετεὸν τῆς Ἰλιάδος χώρας, ἣ οὐ καὶ σφὶ καὶ τοῖσι ἄλλοισι ὅσοι Ἑλλήνων συν-
- 95 ἐπρήξαντο Μενέλεω τὰς Ἑλένης ἀρπαγὰς. Πολεμούντων δὲ σφεων, παντοῖα καὶ ἄλλα ἐγένετο ἐν τῇσι μάχησι· ἐν δὲ δὴ καὶ Ἀλκαῖος ὁ ποιητὴς, συμβολῆς γενομένης καὶ νικούντων Ἀθηναίων, αὐτὸς μὲν φεύγων ἐκφεύγει, τὰ δὲ οἱ ὅπλα ἴσχουσι Ἀθηναῖοι, καὶ σφεα ἀνεκρέμασαν πρὸς τὸ Ἀθήναιον τὸ ἐν Σιγείῳ. ταῦτα δὲ Ἀλκαῖος ἐν μέλει ποιήσας ἐπιτιθεῖ ἐς Μυτιλήνην, ἐξαγγελλόμενος τὸ ἔωυτοῦ πάθος Μελανίπῳ ἀνδρὶ ἐταίρῳ. Μυτιληναίους δὲ καὶ Ἀθηναίους κατήλλαξε Περιάνδρος ὁ Κυψέλου· τούτῳ γὰρ διαιτητῇ ἐπετράποντο. κατήλλαξε δὲ ὧδε· νέμεσθαι ἑκατέρους τὴν ἔχουσι. Σίγειον μὲν νυν οὕτω ἐγένε-
- 96 το ὑπ' Ἀθηναίοισι. Ἱππῆς δὲ ἐπεὶ τε ἀπῖκετο ἐκ τῆς Λακεδαίμονος ἐς τὴν Ἀσίην, πᾶν χρῆμα ἐκίνεε, διαβάλλων τε τοὺς Ἀθηναίους πρὸς τὸν Ἀρταφέρνηα, καὶ ποιέων ἅπαντα ὅκως αἱ Ἀθῆναι γενοίατο ὑπ' ἔωυτῷ τε καὶ Δαρείῳ. Ἱππῆς τε δὴ ταῦτα ἔπραττε, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι πυθόμενοι ταῦτα, πέμπουσι ἐς Σάρδις ἀγγέλους οὐκ ἔωντες τοὺς Πέρσας πείθεσθαι Ἀθηναίων τοῖσι φυγάσι· ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ἐκέλευε σφεας, εἰ βουλοίατο σοοὶ εἶναι, καταδέκεσθαι ὀπίσω Ἱππῆην. οὐκὼν δὴ ἐνεδέκοντο τοὺς λόγους ἀποφερομένους Ἀθηναῖοι· οὐκ ἐνδεκομένοισι δὲ σφὶ δέδοκτο ἐκ τοῦ φανεροῦ τοῖσι Πέρσησι πολεμίους εἶναι.
- 97 Νομίζουσι δὴ ταῦτα, καὶ διαβεβλημένοισι ἐς τοὺς Πέρσας, ἐν τούτῳ δὴ τῷ καιρῷ ὁ Μιλήσιος Ἀρισταγόρης, ὑπὸ Κλεομένεος τοῦ Λακεδαιμονίου ἐξελασθεὶς ἐκ τῆς Σπάρτης, ἀπῖκετο ἐς τὰς Ἀθῆνας·

αὕτη γὰρ ἡ πόλις τῶν λοιπέων ἐδυνάστευε μέγιστα· ἐπελθὼν δὲ ἐπὶ τὸν δῆμον ὁ Ἀρισταγόρης, ταῦτα ἔλεγε τὰ καὶ ἐν τῇ Σπάρτῃ, περὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, καὶ τοῦ πολέμου τοῦ Περσικοῦ, ὡς οὔτε ἀσπίδα οὔτε δόρυ νομίζουσι, εὐπετέες τε χειρωθῆναι εἶησαν. ταῦτα τε δὴ ἔλεγε, καὶ πρὸς τοῖσι τάδε, ὡς οἱ Μιλήσιοι τῶν Ἀθηναίων εἰσὶ ἄποικοι, καὶ οἶκός σφεας εἶη ῥύεσθαι δυναμένους μέγα· καὶ οὐδὲν ὃ τι οὐκ ὑπίσχετο, οἷα κάρτα δεόμενος· ἐς δὲ ἀνέπεισέ σφεας. πολλοὺς γὰρ οἶκε εἶναι εὐπετέστερον διαβάλλειν ἢ ἓνα, εἰ Κλεομένεα μὲν τὸν Λακεδαιμόνιον μῦνον οὐκ οἷός τε ἐγένετο διαβάλλειν, τρεῖς δὲ μυριάδας Ἀθηναίων ἐποίησε τοῦτο. Ἀθηναῖοι μὲν δὴ ἀναπεισθέντες, ἐψηφίσαντο εἴκοσι νέας ἀποστεῖλαι βοηθοὺς Ἰωσι, στρατηγὸν ἀποδέξαντες αὐτῶν εἶναι Μελάνθιον, ἄνδρα τῶν ἀστῶν, ἔοντα τὰ πάντα δόκιμον. αὐταὶ δὲ αἱ νέες ἀρχὴ κακῶν ἐγένοντο Ἑλλησί τε καὶ Βαρβάροισι.

Ἀρισταγόρης δὲ προπλώσας, καὶ ἀπικόμενος ἐς 98 τὴν Μίλητον, ἐξευρὼν βούλευμα ἀπ' οὗ Ἰωσι μὲν οὐδεμία ἔμελλε ὠφελίῃ ἔσεσθαι,—οὐδ' ὦν οὐδὲ τούτου εἵνεκα ἐποίεε, ἀλλ' ὅκως βασιλέα Δαρεῖον λυπήσειε,—ἐπεμψε ἐς τὴν Φρυγίην ἄνδρα ἐπὶ τοὺς Παίονας, τοὺς ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ αἰχμαλώτους γενομένους ὑπὸ Μεγαβάζου, οἰκέοντας δὲ τῆς Φρυγίης χώρὸν τε καὶ κώμην ἐπ' ἐωυτῶν· ὃς ἐπεὶ τε ἀπῆκετο ἐς τοὺς Παίονας, ἔλεγε τάδε· “ἄνδρες Παίονες, ἐπεμψέ με Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτου τύραννος σωτηρίην ὑμῖν ὑποθησόμενον, ἥνπερ βούλησθε πείθεσθαι· νῦν γὰρ Ἰωνίῃ πᾶσα ἀπέστηκε ἀπὸ βασιλέως, καὶ ὑμῖν παρέχει σῶζεσθαι ἐπὶ τὴν ὑμετέραν αὐτῶν. μέχρι μὲν θαλάσσης αὐτοῖσι ὑμῖν, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἡμῖν ἤδη μελήσει.” ταῦτα δὲ ἀκούσαντες οἱ Παίονες, κάρτα τε ἀσπαστὸν ἐποίησαντο καὶ ἀναλαβόντες παῖδάς τε καὶ γυναῖκας, ἀπεδιδρυσκον ἐπὶ θάλασσαν· οἱ δὲ τινες αὐτῶν καὶ κατέμειναν

ἀρρωδήσαντες αὐτοῦ. ἐπεὶ τε δὲ οἱ Παίονες ἀπικέα-
το ἐπὶ θάλασσαν ἐνθεῦτεν ἐς Χίον διέβησαν· ἐόντων
δὲ ἤδη ἐν Χίῳ, κατὰ πόδας ἐληλύθει Περσέων ἵππος
πολλὴ διώκουσα τοὺς Παίονας. ὥς δὲ οὐ κατέλα-
βον, ἐπηγγέλλοντο ἐς τὴν Χίον τοῖσι Παίοισι, ὅκως
ἂν ὀπίσω ἀπέλθοιεν· οἱ δὲ Παίονες τοὺς λόγους οὐκ
ἐνεδέκοντο· ἀλλ' ἐκ Χίου μὲν Χίοι σφεας ἐς Λέσβον
ἤγαγον, Λέσβιοι δὲ ἐς Δορίσκον ἐκόμισαν· ἐνθεῦτεν
δὲ πεζῇ κομιζόμενοι ἀπικέατο ἐς Παιονίην.

99 Ἀρισταγόρης δὲ, ἐπειδὴ οἱ *τε Ἀθηναῖοι ἀπικέατο
εἴκοσι νηυσὶ ἅμα ἀγόμενοι Ἐρετριέων πέντε τριήρεις,
οἱ οὐ τὴν Ἀθηναίων χάριν ἐστρατεύοντο, ἀλλὰ τὴν
αὐτῶν Μιλησίων, ὀφειλόμενά σφι ἀποδιδόντες· (οἱ
γὰρ δὴ Μιλησίοι πρότερον τοῖσι Ἐρετριεῦσι τὸν πρὸς
Χαλκιδέας πόλεμον συνδιήνεικαν, ὅτε περ καὶ Χαλκι-
δεῦσι ἀντὶα Ἐρετριέων καὶ Μιλησίων Σάμιοι ἐβο-
ήθειον·) οὗτοι ὦν ἐπεὶ τέ σφι ἀπικέατο καὶ οἱ ἄλλοι
σύμμαχοι παρήσαν, ἐποιέετο στρατηγὴν ὁ Ἀριστα-
γόρης ἐς Σάρδεις. αὐτὸς μὲν δὴ οὐκ ἐστρατεύετο
ἀλλ' ἔμενε ἐν Μιλήτῳ· στρατηγούς δὲ ἄλλους ἀπέ-
δεξε Μιλησίων εἶναι, τὸν ἐωντοῦ τε ἀδελφεὸν Χαρο-

100 πῖνον καὶ τῶν ἄλλων ἀστῶν Ἑρμόφαντον. Ἀπικό-
μενοι δὲ τῷ στόλῳ τούτῳ Ἴωνες ἐς Ἐφεσον, πλοῖα
μὲν κατέλιπον ἐν Κορήσσω τῆς Ἐφεσίης, αὐτοὶ δὲ
ἀνέβαινον χειρὶ πολλῇ ποιούμενοι Ἐφεσίους ἡγε-
μόνας· πορευόμενοι δὲ παρὰ ποταμὸν Καῦστριον,
ἐνθεῦτεν ἐπεὶ τε ὑπερβάντες τὸν Τμῶλον ἀπίκοντο,
αἰρέουσι Σάρδεις, οὐδενός σφι ἀντιωθέντος· αἰρέουσι
δὲ χωρὶς τῆς ἀκροπόλιος τὰλλα πάντα· τὴν δὲ ἀκρό-
πολιν ἐρύετο αὐτὸς Ἀρταφέρνης, ἔχων δύναμιν ἀν-

101 δρῶν οὐκ ὀλίγην. Τὸ δὲ μὴ λεηλατῆσαι ἐλόντας
σφέας τὴν πόλιν, ἔσχε τόδε· ἦσαν ἐν τῇσι Σάρδισι
οἰκίαι αἱ μὲν πλεῖνες καλάμιναι, ὅσαι δ' αὐτέων
καὶ πλίνθιναι ἦσαν καλάμου εἶχον τὰς ὀροφάς. του-
τέων δὴ μίαν τῶν τις στρατιωτέων ὡς ἐνέπρησε,
αὐτίκα ἀπ' οἰκίης ἐς οἰκίην ἰὼν τὸ πῦρ ἐπενέμετο τὸ

ἄστῳ πάν· καιομένου δὲ τοῦ ἄστεος, οἱ Λυδοὶ τε καὶ ὅσοι Περσέων ἐνήσαν ἐν τῇ πόλει ἀπολαμφθέντες πάντοθεν, ὥστε τὰ περιέσχατα νεμομένου τοῦ πυρὸς, καὶ οὐκ ἔχοντες ἐξήλυσιν ἐκ τοῦ ἄστεος, συνέρρεον ἔς τε τὴν ἀγορὴν καὶ ἐπὶ τὸν Πακτωλὸν ποταμόν· ὃς σφί ψῆγμα χρυσοῦ καταφορέων ἐκ τοῦ Τμῶλον διὰ μέσης τῆς ἀγορῆς ῥέει, καὶ ἔπειτα ἐς τὸν Ἑρμον ποταμόν ἐκδιδοί, ὃ δὲ ἐς θάλασσαν· ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν Πακτωλὸν καὶ ἐς τὴν ἀγορὴν ἀθροιζόμενοί οἱ τε Λυδοὶ καὶ οἱ Πέρσαι, ἡναγκάζοντο ἀμύνεσθαι· οἱ δὲ Ἴωνες, ὀρέοντες τοὺς μὲν ἀμυνομένους τῶν πολεμίων τοὺς δὲ σὺν πλήθει πολλῷ προσφερομένους, ἐξανεχώρησαν δείσαντες πρὸς τὸ οὖρος, τὸν Τμῶλον καλούμενον· ἐνθεῦτεν δὲ ὑπὸ νύκτα ἀπαλλάσσοντο ἐπὶ τὰς νέας.

Καὶ Σάρδις μὲν ἐνεπρήσθησαν, ἐν δὲ αὐτῇσι καὶ 102 ἱρὸν ἐπιχωρίης θεοῦ Κυβήβης· τὸ σκηπτόμενοι οἱ Πέρσαι, ὕστερον ἀντενεπίμπρασαν τὰ ἐν Ἑλληνισι ἱρά· τότε δὲ οἱ Πέρσαι οἱ ἐντὸς Ἄλυος ποταμοῦ νομοὺς ἔχοντες, πραπυνθανόμενοι ταῦτα, συνηλίζοντο καὶ ἐβοήθειον τοῖσι Λυδοῖσι. καὶ κως ἐν μὲν Σάρδισι οὐκέτι ἔοντας τοὺς Ἴωνας εὐρίσκουσι, ἐπόμενοι δὲ κατὰ στίβον, αἰρέουσι αὐτοὺς ἐν Ἐφέσῳ· καὶ ἀντετάχθησαν μὲν οἱ Ἴωνες, συμβαλόντες δὲ πολλὸν ἐσώθησαν· καὶ πολλοὺς αὐτῶν οἱ Πέρσαι φονεύουσι ἄλλους τε ὀνομαστοὺς ἐν δὲ δὴ καὶ Εὐαλκίδα στρατηγέοντα Ἑρετριέων, στεφανηφόρους τε ἀγῶνας ἀναιρηκότα καὶ ὑπὸ Σιμωνίδει τοῦ Κητίου πολλὰ αἰνεθέντα. οἱ δὲ αὐτῶν ἀπέφυγον τὴν μάχην, ἐσκεδάσθησαν ἀνά τὰς πόλεις.

Τότε μὲν δὴ οὕτω ἡγωνίσαντο· μετὰ δὲ, Ἀθηναῖοι 103 μὲν τὸ παράπαν ἀπολιπόντες τοὺς Ἴωνας, ἐπικαλεομένου σφέας πολλὰ δι' ἀγγέλων Ἀρισταγόρῳ, οὐκ ἔφασαν τιμωρήσειν σφίσι. Ἴωνες δὲ τῆς Ἀθηναίων συμμαχίης στερηθέντες, (οὕτω γάρ σφί ὑπῆρχε πεποιημένα ἐς Δαρεῖον,) οὐδὲν δὴ ἦσσαν τὸν πρὸς

βασιλέα πόλεμον ἐσκευάζοντο. πλώσαντες δὲ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, Βυζάντιόν τε καὶ τὰς ἄλλας πόλεις ἀπάσας τὰς ταύτῃ ὑπ' ἐωντοῖσι ἐποίησαντο· ἐκπλώσαντές τε ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον, Καρίης τὴν πολλὴν προσεκτήσαντο σφίσι σύμμαχον εἶναι· καὶ γὰρ τὴν Καῦνον πρότερον οὐ βουλομένην συμμαχεῖν, ὡς ἐνέπρησαν τὰς Σάρδεις τότε σφι καὶ αὕτη προσ-

104 ἐγένετο. Κύπριοι δὲ ἐθέλονταί σφι πάντες προσ-
εγένοντο, πλὴν Ἀμαθουσίων. ἀπέστησαν γὰρ καὶ οὗτοι ὧδε ἀπὸ Μήδων· ἦν Ὀνήσιλος Γόργου μὲν τοῦ Σαλαμινίων βασιλέος ἀδελφεὸς νεώτερος, Χέρσιος δὲ τοῦ Σιρώμου τοῦ Εὐέλθοντος παῖς· οὗτος ὠνήρ πολλακίς μὲν καὶ πρότερον τὸν Γόργον παρηγορέετο ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλέος· τότε δ', ὡς καὶ τοὺς Ἴωνας ἐπύθετο ἀπεστάναι, πάγχυ ἐπικείμενος ἐνήγε· ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε τὸν Γόργον, ἐνθαυτά μιν φυλάξας ἐξελθόντα τὸ ἄστυ τὸ Σαλαμινίων ὃ Ὀνήσιλος ἄμα τοῖσι ἐωντοῦ στασιώτῃσι, ἀπεκληῖσε τῶν πυλέων. Γόργος μὲν δὴ στερηθεὶς τῆς πόλιος ἔφευγε ἐς Μήδους, Ὀνήσιλος δὲ ἦρχε Σαλαμῖνος, καὶ ἀνέπειθε πάντας Κυπρίους συναπίστασθαι. τοὺς μὲν δὴ ἄλλους ἀνέπεισε· Ἀμαθουσίους δὲ οὐ βουλομένους οἱ πείθεσθαι ἐπολιόρκεε προσκατήμενος.

105 Ὀνήσιλος μὲν νυν ἐπολιόρκεε Ἀμαθοῦντα. βασιλεῖ δὲ Δαρείῳ ὡς ἐξαγγέλθη Σάρδεις αἰλούσας ἐμπεπρῆσθαι ὑπὸ τε Ἀθηναίων καὶ Ἰώνων, τὸν δὲ ἡγεμόνα γενέσθαι τῆς συλλογῆς ὥστε ταῦτα συνυφανθῆναι τὸν Μιλήσιον Ἀρισταγόρην, πρῶτα μὲν λέγεται αὐτὸν, ὡς ἐπύθετο ταῦτα, Ἰώνων οὐδένα λόγον ποιησάμενον, εὖ εἰδότα ὡς οὗτοί γε οὐ καταπρόϊζονται ἀποστάντες, εἶρεσθαι οἷτινες εἶεν οἱ Ἀθηναῖοι; μετὰ δὲ, πυθόμενον, αἰτῆσαι τὸ τόξον, λαβόντα δὲ καὶ ἐπιθέντα οἷστὸν ἄνω ἐς τὸν οὐρανὸν ἀπέειναι, καὶ μιν ἐς τὸν ἥερα βάλλοντα εἰπεῖν· “ὦ Ζεῦ, ἐκγενέσθαι μοι Ἀθηναίους τίσασθαι.” εἰπαντα δὲ ταῦτα προστάξαι ἐνὶ τῶν θεραπόντων, δείπνου

προκειμένου αὐτῷ ἐς τρεῖς ἐκάστοτε εἰπεῖν· “δέσποτα, μέμνεο τῶν Ἀθηναίων.” Προστάξας δὲ ταῦτα, εἶπε 106 καλέσας ἐς ὅψιν Ἰστιαῖον τὸν Μιλήσιον, [τὸν ὁ Δαρεῖος κατεῖχε χρόνον ἤδη πολλόν·] “πυνθάνομαι, Ἰστιαιε, ἐπίτροπον τὸν σὸν τῷ σὺ Μίλητον ἐπέτρεψας νεώτερα ἐς ἐμὲ πεποιηκέναι πρήγματα· ἄνδρας γάρ μοι ἐκ τῆς ἐτέρης ἡπείρου ἐπαγαγών, καὶ Ἴωνας σὺν αὐτοῖσι,—τοὺς δώσοντας ἐμοὶ δίκην τῶν ἐποίησαν,—τούτους ἀναγνώσας ἅμα ἐκκίνοισι ἐπεσθαι, Σαρδίῳ με ἀπεστέρηκε· νῦν ὧν κὼς τοι φαίνεται ταῦτα ἔχειν καλῶς; κὼς δ’ ἄνευ τῶν σῶν βουλευμάτων τοιούτὸν τι ἐπρήχθη; ὅρα μὴ ἐξ ὑστέρης σεωντὸν ἐν αἰτίῃ σχῆς.” εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ἰστιαῖος· “βασιλεῦ, κοῖον ἐφθέγγαιο ἔπος; ἐμὲ βουλευσαι πρήγμα, ἐκ τοῦ σοί τι ἢ μέγα ἢ σμικρὸν ἐμελλε λυπηρὸν ἀνασχῆσειν; τί δ’ ἂν ἐπιδιζήμενος ποιέοιμι ταῦτα; τεῦ δὲ ἐνδεῆς ἔων, τῷ πάρα μὲν πάντα ὅσα περ σοὶ, πάντων δὲ πρὸς σέο βουλευμάτων ἐπακούειν ἀξιεῦμαι; ἀλλ’ εἴ περ τι τοιούτον οἶον σὺ εἴρηκας πρήσσει ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος, ἴσθι αὐτὸν ἐπ’ ἐωυτοῦ βαλλόμενον πεπρηχέναι· ἀρχὴν δὲ ἔγωγε οὐδὲ ἐνδέκομαι τὸν λόγον, ὅκως τι Μιλήσιοι καὶ ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος νεώτερον πρήσσουσι περὶ πρήγματα τὰ σά· εἰ δ’ ἄρα τι τοιοῦτο ποιεύσι, καὶ σὺ τὸ ἐὼν ἀκήκοας, ὦ βασιλεῦ, μάθε οἶον πρήγμα ἐργάσασθαι ἐμὲ ἀπὸ θαλάσσης ἀνάσπαστον ποιήσας· Ἴωνες γὰρ οἴκασι, ἐμεῦ ἐξ ὀφθαλμῶν σφί γενομένου, ποιῆσαι τῶν πάλαι ἱμερον εἶχον· ἐμέο δ’ ἂν ἐόντος ἐν Ἰωνίῃ οὐδεμία πόλις ὑπεκίνησε· νῦν ὧν ὡς τάχος με ἄφες πορευθῆναι ἐς Ἰωνίην, ἵνα τοι κεινὰ τε πάντα καταρτίσω ἐς τῶντ’, καὶ τὸν Μιλήτου ἐπίτροπον τοῦτον τὸν ταῦτα μηχανησάμενον ἐγχειρίθεται παραδῶ· ταῦτα δὲ κατὰ νόον τὸν σὸν ποιήσας, θεοὺς ἐπόμενι τοὺς βασιλεῖς, μὴ μὲν πρότερον ἐκδύσασθαι τὸν ἔχων κιθῶνα καταβήσομαι ἐς Ἰωνίην, πρὶν ἂν τοι Σαρδῶ νῆσον τὴν μεγίστην δασμοφόρον ποιήσω.” Ἰστιαῖος μὲν δὴ λέγων ταῦτα διέβαλλε· Δαρεῖος δὲ 107

ἐπείθετο καὶ μιν ἀπίει, ἐντειλάμενος ἐπεὰν τὰ ὑπέσχετό οἱ ἐπιτελέα ποιήσῃ, παραγίνεσθαι οἱ ὀπίσω ἐς τὰ Σοῦσα.

108 Ἐν ᾧ δὲ ἀγγελίῃ τε περὶ τῶν Σαρδίων παρὰ βασιλέα ἀνῆίε, καὶ Δαρείους τὰ περὶ τὸ τόξον ποιήσας Ἰστιαίῳ ἐς λόγους ἦλθε, καὶ Ἰστιαῖος μεμετιμένος ὑπὸ Δαρείου ἐκομίζετο ἐπὶ θάλασσαν· ἐν τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ ἐγένετο τάδε· πολιορκέοντι τῷ Σαλαμινίῳ Ὀνησίλῳ Ἀμαθουσίους ἐξαγγέλλεται, νηυσὶ στρατιὴν πολλὴν ἄγοντα Περσικὴν Ἀρτύβιον, ἄνδρα Πέρσῃν, προσδόκιμον ἐς τὴν Κύπρον εἶναι· πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ὀνήσιλος, κήρυκας διέπεμπε ἐς τὴν Ἰωνίην ἐπικαλούμενός σφεας· Ἴωνες δὲ οὐκ ἐς μακρὴν βουλευσάμενοι ἤκον πολλῷ στόλῳ. Ἴωνές τε δὴ παρήσαν ἐς τὴν Κύπρον, καὶ οἱ Πέρσαι νηυσὶ διαβάντες ἐκ τῆς Κιλικίης ἦσαν ἐπὶ τὴν Σαλαμίνα πεζῇ· τῇσι δὲ νηυσὶ οἱ Φοίνικες περιέπλων τὴν

109 ἄκρην αἱ καλεῦνται Κληΐδες τῆς Κύπρου. Τούτου δὲ τοιούτου γινομένου, ἔλεξαν οἱ τύραννοι τῆς Κύπρου συγκαλέσαντες τῶν Ἰώνων τοὺς στρατηγοὺς· “ἄνδρες Ἴωνες, αἶρεσιν ὑμῖν δίδομεν ἡμεῖς οἱ Κύπριοι, ὁκοτέροισι βούλεσθε προσφέρεσθαι, ἢ Πέρσῃσι ἢ Φοίνιξι· εἰ μὲν γὰρ πεζῇ βούλεσθε ταχθέντες Περσέων διαπειράσθαι, ὥρῃ ἂν εἴῃ ὑμῖν ἐκβάντας ἐκ τῶν νεῶν τάσσεσθαι πεζῇ, ἡμέας δὲ ἐς τὰς νέας ἐμβαίνειν τὰς ὑμετέρας Φοίνιξι ἀνταγωνιευμένους· εἰ δὲ Φοινίκων μᾶλλον βούλεσθε διαπειράσθαι, ποιέειν χρεόν ἐστι ὑμέας, (ὁκότερα ἂν δὴ τούτων ἔλῃσθε,) ὅκως τὸ κατ’ ὑμέας ἔσται ἢ τε Ἰωνίῃ καὶ ὁ Κύπρος ἐλευθέρῃ.” εἶπαν [οἱ] Ἴωνες πρὸς ταῦτα. “ἡμέας ἀπέπεμψε τὸ κοινὸν τῶν Ἰώνων φυλάξοντας τὴν θάλασσαν, ἀλλ’ οὐκ ἵνα Κυπρίοισι τὰς νέας παραδόντες αὐτοὶ Πέρσῃσι πεζῇ προσφερώμεθα. ἡμεῖς μὲν νυν ἐπ’ οὐ ἐτάχθημεν, ταύτῃ πειρησόμεθα εἶναι χρηστοί. ὑμέας δὲ χρεόν ἐστι ἀναμνησθέντας οἷα ἐπάσχετε δουλεύοντες

110 πρὸς τῶν Μήδων γίνεσθαι ἄνδρας ἀγαθοὺς.” Ἴωνες

μὲν τούτοις ἀμείψαντο· μετὰ δέ, ἡκόντων ἐς τὸ
 πέδιον τὸ Σαλαμινίων τῶν Περσέων, διέτασσαν οἱ
 βασιλῆες τῶν Κυπρίων τοὺς μὲν ἄλλους Κυπρίους
 κατὰ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἀντιτάσσοντες, Σαλα-
 μινίων δὲ καὶ Σολίων ἀπολέξαντες τὸ ἄριστον ἀντέ-
 τασσαν Πέρσῃσι. Ἀρτυβίῳ δὲ τῷ στρατηγῷ τῶν
 Περσέων ἐθελοντῆς ἀντετάσσεται Ὀνήσιλος. Ἦλαν- 111
 νε δὲ ἵππον ὃ Ἀρτύβιος δεδιδαγμένον πρὸς ὀπλίτην
 ἴστασθαι ὀρθόν. πυθόμενος ὦν ταῦτα ὃ Ὀνήσιλος,
 ἦν γάρ οἱ ἑπασπιστῆς γένος μὲν Κάρ τὰ δὲ πολέμα
 κάρτα δόκιμος καὶ ἄλλως λήματος πλέος, εἶπε πρὸς
 τοῦτον· “πυνθάνομαι τὸν Ἀρτυβίου ἵππον ἰστάμενον
 ὀρθόν, καὶ ποσὶ καὶ στόματι κατεργάζεσθαι πρὸς τὸν
 ἂν προσενεχθῇ· σὺ ὦν βουλευσάμενος αὐτίκα εἰπὲ
 ὁκότερον βούλει φυλάξας πληῆξαι, εἴτε τὸν ἵππον
 εἴτε αὐτὸν Ἀρτύβιον.” εἶπε πρὸς ταῦτα ὃ ὀπάων
 αὐτοῦ· ὦ βασιλεῦ, ἑτοῖμος μὲν ἐγὼ εἰμι ποιέειν καὶ
 ἀμφοτέρω καὶ τὸ ἑτερόν αὐτῷ, καὶ πάντως τὸ ἂν
 ἐπιτάσσης σύ· ὡς μέντοι ἔρωιγε δοκέει εἶναι τοῖσι
 σοῖσι πρήγμασι προσφερέστερον, φράσω· βασιλεῦ
 μὲν καὶ στρατηγὸν χρεὸν εἶναί φημι βασιλεῖ τε καὶ
 στρατηγῷ προσφέρεσθαι· ἦν τε γὰρ κατέλῃς ἄνδρα
 στρατηγόν, μέγα τοι γίνεται· καὶ δεύτερα, ἦν σὲ
 ἐκεῖνος τὸ μὴ γένοιτα, ὑπὸ ἀξιώχρεω καὶ ἀποθανεῖν
 ἡμίσεα συμφορῇ· ἡμέας δὲ τοὺς ὑπηρέτας ἐτέροιωί
 τε ὑπηρέτησι προσφέρεσθαι καὶ πρὸς ἵππον· τοῦ σὺ
 τὰς μηχανὰς μηδὲν φοβηθῆς· ἐγὼ γὰρ [δὴ] τοι ὑπο-
 δέκομαι μὴ μιν· ἀνδρὸς ἔτι γε μηδενοῦ στήσεσθαι
 ἐναντίον.” Ταῦτα εἶπε, καὶ μεταυτίκα συνέμισγε τὰ 112
 στρατόπεδα πεζῇ καὶ νηυσί· νηυσὶ μὲν νῦν Ἴωνες,
 ἄκροι γενόμενοι ταύτην τὴν ἡμέρην, ὑπερεβάλοντο
 τοὺς Φοίνικας· καὶ τούτων Σάμιος ἡρίστευσαν· πέζῃ
 δὲ, ὡς συνήλθε τὰ στρατόπεδα, συμπεσόντα ἐμά-
 χοντο· κατὰ δὲ τοὺς στρατηγοὺς ἀμφοτέρους τάδε
 ἐγένετο· ὡς προσεφέρετο πρὸς τὸν Ὀνήσιλον ὃ
 Ἀρτύβιος· ἐπὶ τοῦ ἵππου κατήμενος, ὃ Ὀνήσιλος

κατὰ τὰ συνεθήκατο τῷ ὑπασπιστῇ παῖει προσφερόμενον αὐτὸν τὸν Ἀρτύβιον ἐπιβαλόντος δὲ τοῦ ἵππου τοὺς πόδας ἐπὶ τὴν Ὀνησίλου ἀσπίδα, ἐνθαῦτα ὁ Κάρ δρεπάνῳ πλήξας ἀπαράσσει τοῦ ἵππου τοὺς πόδας. Ἀρτύβιος μὲν δὴ ὁ στρατηγὸς τῶν Περσέων

113 ὁμοῦ τῷ ἵππῳ πίπτει αὐτοῦ ταύτη. Μαχομένων δὲ καὶ τῶν ἄλλων, Στησήνωρ, τύραννος ἐὼν Κουρίου, προδοδοὶ ἔχων δύναμιν ἀνδρῶν περὶ ἑωυτὸν οὐ σμικρὴν· (οἱ δὲ Κουριεῖς οὗτοι λέγονται εἶναι Ἀργείων ἄποικοι·) προδόντων δὲ τῶν Κουριέων, αὐτίκα καὶ τὰ Σαλαμινίων πολεμιστήρια ἄρματα τῶντὸ τοῖσι Κουριεῦσι ἐποίησε· γινομένων δὲ τούτων, κατυπέρτεροι ἦσαν οἱ Πέρσαι τῶν Κυπρίων. τετραμμένον δὲ τοῦ στρατοπέδου, ἄλλοι τε ἔπεσον πολλοὶ καὶ δὴ καὶ Ὀνήσιλός τε ὁ Χέρσιος, ὅσπερ τὴν Κυπρίων ἀπόστασιν ἔπρηξε, καὶ ὁ Σολίων βασιλεὺς Ἀριστόκυπρος ὁ Φιλοκύπρου, (Φιλοκύπρου δὲ τούτου, τὸν Σόλων ὁ Ἀθηναῖος ἀπικόμενος ἐς Κύπρον ἐν ἔπεσι αἶνεσε τυράννων

114 μάλιστα.) Ὀνησίλου μὲν νυν Ἀμαθούσιοι, ὅτι σφέας ἐπολιόρκησε, ἀποταμόντες τὴν κεφαλὴν ἐκόμισαν ἐς Ἀμαθοῦντα, καὶ μιν ἀνεκρέμασαν ὑπὲρ τῶν πυλέων· κρεμαμένης δὲ τῆς κεφαλῆς καὶ ἡδὴ εὐούσης κοίλης, ἑσμὸς μελισσέων ἐσδὺς ἐς αὐτὴν, κηρίων μιν ἐνέπλησε· τούτου δὲ γενομένου τοιούτου, ἐχρέωντο γὰρ περὶ αὐτῆς οἱ Ἀμαθούσιοι, ἐμαντεύθη σφι τὴν μὲν κεφαλὴν κατελόντας θάψαι, Ὀνησίλῳ δὲ θύειν ὡς ἡρωϊ ἀνὰ πᾶν ἔτος. καὶ σφι ποιεῦσι ταῦτα ἄμεινον συνοίσεσθαι. Ἀμαθούσιοι μὲν νυν ἐποίεον ταῦτα

115 καὶ τὸ μέχρι ἐμεῦ. Ἴωνες δὲ οἱ ἐν Κύπρῳ ναυμαχήσαντες, ἐπεὶ τε ἔμαθον τὰ πρήγματα τὰ Ὀνησίλου διεφθαρμένα καὶ τὰς πόλεις τῶν Κυπρίων πολιορκεύμενας τὰς ἄλλας πλὴν Σαλαμίνος, ταύτην δὲ Γόργῳ τῷ προτέρῳ βασιλεῖ τοὺς Σαλαμινίους παραδόντας, αὐτίκα μαθόντες οἱ Ἴωνες ταῦτα ἀπέπλων ἐς τὴν Ἰωνίην. τῶν δὲ ἐν Κύπρῳ πολίων ἀντέσχε χρόνον ἐπὶ πλείστον πολιορκευμένη Σόλοι· τὴν περὶ ὑπο-

ρύσσοντες τὸ τείχος πέμπτω μηνὶ εἶλον οἱ Πέρσαι.

Κύπριοι μὲν δὴ, ἐνιαυτὸν ἐλεύθεροι γενόμενοι, 116 αὐτὶς ἐκ νέης κατεδεδούλωντο. Δαυρίσης δὲ ἔχων Δαρείου θυγατέρα, καὶ Ὑμέης τε καὶ Ὀτάνης καὶ ἄλλοι Πέρσαι στρατηγοὶ ἔχοντες καὶ οὗτοι Δαρείου θυγατέρας, ἐπιδιώξαντες τοὺς ἐν Σάρδισι στρατευσαμένους Ἰώνων, καὶ ἐσαραξάντες σφεας ἐς τὰς νέας τῇ μάχῃ ὡς ἐπεκράτησαν, τὸ ἐνθεῦτεν ἐπιδιελόμενοι τὰς πόλεις ἐπόρθεον. Δαυρίσης μὲν τραπόμενος 117 πρὸς τὰς ἐν Ἑλλησπόντῳ πόλεις, εἶλε μὲν Δάρδανον, εἶλε δὲ Ἀβυδὸν τε καὶ Περκώτην καὶ Δάμψακον καὶ Παισόν· ταύτας μὲν ἐπ' ἡμέρης ἐκάστης αἶρει· ἀπὸ δὲ Παισοῦ ἐλαύνοντί οἱ ἐπὶ Πάριον πόλιν ἦλθε ἀγγελίη, τοὺς Κᾶρας τῶντ' Ἰωσι φρονήσαντας ἀπεστάναι ἀπὸ Περσέων· ἀποστρέψας ὦν ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου ἤλαυνε τὸν στρατὸν ἐπὶ τὴν Καρίην. Καί 118 κως ταῦτα τοῖσι Καρσὶ ἐξαγγέλθη πρότερον πρὶν ἢ τὸν Δαυρίσην ἀπικέσθαι· πυθόμενοι δὲ οἱ Κᾶρες, συνελέγοντο ἐπὶ Λευκάς τε Στήλας καλεομένας καὶ ποταμὸν Μαρσίην· ὃς ῥέων ἐκ τῆς Ἰδριάδος χώρας ἐς τὸν Μαίανδρον ἐκδιδοῖ· συλλεχθέντων δὲ τῶν Καρῶν ἐνθαῦτα, ἐγίνοντο βουλαὶ ἄλλαι τε πολλαὶ καὶ ἀρίστη γε δοκέουσα εἶναι ἐμοὶ Πιξωδάρου τοῦ Μανσώλου, ἀνδρὸς Κινδύεος, ὃς τοῦ Κιλικῶν βασιλέος Συεννέσιος εἶχε θυγατέρα· τούτου τοῦ ἀνδρὸς ἡ γνώμη ἔφερε, διαβάντας τὸν Μαίανδρον τοὺς Κᾶρας καὶ κατὰ νότου ἔχοντας τὸν ποταμὸν οὕτω συμβάλλειν, ἵνα μὴ ἔχοντες ὀπίσω φεύγειν οἱ Κᾶρες αὐτοῦ τε μένειν ἀναγκαζόμενοι γενοίαιτο ἔτι ἀμείνονες τῆς φύσιος. αὕτη μὲν νυν οὐκ ἐνίκα ἡ γνώμη, ἀλλὰ τοῖσι Πέρσησι κατὰ νότου γίνεσθαι τὸν Μαίανδρον μᾶλλον ἢ σφίσι· δηλαδὴ, ἣν φυγὴ τῶν Περσέων γένηται καὶ ἐσσωθέωσι τῇ συμβολῇ, ὥς οὐκ ἀπονοστήσουσι ἐς τὸν ποταμὸν ἐσπίπτοντες. Μετὰ 119 δὲ, παρεόντων καὶ διαβάντων τὸν Μαίανδρον τῶν

- Περσέων, ἐνθαῦτα ἐπὶ τῷ Μαρσύνῃ ποταμῷ συνέβα-
 λόν τε τοῖσι Πέρσησι οἱ Κᾶρες, καὶ μάχην ἐμαχέ-
 σαντο ἰσχυρὴν καὶ ἐπὶ χρόνον πολλόν· τέλος δὲ
 ἐσώθησαν διὰ πλῆθος. Περσέων μὲν δὴ ἔπεσον
 ἄνδρες ἐς δισχιλίους, Καρῶν δὲ ἐς μυρίους· ἐνθεῦτεν
 δὲ οἱ διαφυγόντες αὐτῶν κατειλήθησαν ἐς Λάβρανδα,
 ἐς Διὸς Στρατίου ἱρὸν, μέγα τε καὶ ἅγιον ἄλσος
 πλατανίστων· μῦνοι δὲ, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Κᾶρές
 εἰσι οἱ Διὶ Στρατίῳ θυσίας ἀνάγουσι· κατειληθέν-
 τες ὦν οὗτοι ἐνθαῦτα ἐβουλευόντο περὶ σωτηρίας,
 ὁκότερα, ἢ παραδόντες σφέας αὐτοὺς Πέρσησι ἢ
 ἐκλιπόντες τὸ παράπαν τὴν Ἀσίην, ἄμεινον πρή-
 120 ξουσι. Βουλευομένοισι δὲ σφι ταῦτα παραγίνονται
 βοηθέοντες Μιλήσιοί τε καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν·
 ἐνθαῦτα δὲ τὰ μὲν πρότερον οἱ Κᾶρες ἐβουλευόντο
 μετῆκαν, οἱ δὲ αὐτὶς πολεμεῖν ἐξ ἀρχῆς ἀρτέοντο·
 καὶ ἐπιούσῃ τε τοῖσι Πέρσησι συμβάλλουσι, καὶ
 μαχεσάμενοι ἐπὶ πλεὺν ἢ πρότερον ἐσώθησαν· πε-
 σόντων δὲ τῶν πάντων πολλῶν, Μιλήσιοι μάλιστα
 121 ἐπλήγησαν. Μετὰ δὲ, τοῦτο τὸ τῷμα ἀνέλαβόν
 τε καὶ ἀνεμαχέσαντο οἱ Κᾶρες· πιθόμενοι γὰρ ὡς
 στρατεύεσθαι ὀρμέαται οἱ Πέρσαι ἐπὶ τὰς πόλεις
 σφέων, ἐλόχησαν τὴν ἐν Πηδάσῳ ὁδόν· ἐς τὴν ἐμ-
 πεσόντες οἱ Πέρσαι νυκτὸς διεφθάρησαν καὶ αὐτοὶ
 καὶ οἱ στρατηγοὶ αὐτῶν, Δαυρίσης καὶ Ἀμόργης καὶ
 Σισιμάκης· σὺν δὲ σφι ἀπέθανε καὶ Μύρσος ὁ Γύ-
 γεω· τοῦ δὲ λόχου τούτου ἡγεμὼν ἦν Ἡρακλείδης
 Ἰβανώλιος, ἀνὴρ Μυλασεύς· οὗτοι μὲν νυν τῶν
 Περσέων οὕτω διεφθάρησαν.
- 122 Ὑμέης δὲ, καὶ αὐτὸς ἐὼν τῶν ἐπιδιωξάντων τοὺς
 ἐς Σάρδις στρατευσαμένους Ἰώνων, τραπόμενος ἐς
 τὴν Προποντίδα εἶλε Κίον τὴν Μυσίην· ταύτην δὲ
 ἐξελὼν, ὡς ἐπύθετο τὸν Ἑλλήσποντον ἐκλελοιπέναι
 Δαυρίσιν καὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ Καρίης, καταλιπὼν
 τὴν Προποντίδα ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἦγε τὸν
 στρατόν· καὶ εἶλε μὲν Αἰολέας πάντας ὅσοι τὴν

Ἰλιάδα νέμονται, εἴλε δὲ Γέργιθας τοὺς ὑπολειφθέν-
 τας τῶν ἀρχαίων Τευκρῶν· αὐτὸς τε Ὑμέης αἰρέων
 ταῦτα τὰ ἔθνεα νούσω τελευτᾷ ἐν τῇ Τρωάδι. Οὐ- 123
 τος μὲν δὴ οὕτω ἐτελεύτησε· Ἀρταφέρνης δὲ ὁ Σαρ-
 δίων ὑπαρχος καὶ Ὀτάνης ὁ τρίτος στρατηγὸς, ἐτά-
 χθησαν ἐπὶ τὴν Ἰωνίην καὶ τὴν προσεχέα Αἰολίδα
 στρατεύεσθαι. Ἰωνίης μὲν νυν Κλαζομενάς αἰρέ-
 ουσι, Αἰολέων δὲ Κύμην.

Ἀλικομενέων δὲ τῶν πολίων, ἦν γὰρ δὴ, ὡς διέ- 124
 δέξε, Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήσιος ψυχὴν οὐκ ἄκρος, ὅς
 ταραξας τὴν Ἰωνίην καὶ ἐγκερασάμενος πρήγματα
 μεγάλα δρησμὸν ἐβούλευε, ὁρέων ταῦτα· πρὸς δέ οἱ
 καὶ ἀδύνατα ἐφάνη βασιλέα Δαρεῖον ὑπερβαλέσθαι·
 πρὸς ταῦτα δὴ ὦν συγκαλέσας τοὺς συστασιώτας
 ἐβουλεύετο, λέγων ὡς ἄμεινόν σφι εἴη κρησφύγετόν
 τι ὑπάρχον εἶναι, ἣν ἄρα ἐξωθένται ἐκ τῆς Μιλή-
 του· εἴτε δὴ ὦν ἐς Σαρδῶ ἐκ τοῦ τόπου τούτου ἄγοι
 ἐς ἀποικίην, εἴτε ἐς Μύρκινον τὴν Ἠδωνῶν τὴν Ἰστι-
 αῖος ἐτείχεε παρὰ Δαρείου δωρεὴν λαβών; ταῦτα
 ἐπειρώτα ὁ Ἀρισταγόρης· Ἐκαταίου μὲν νυν τοῦ 125
 Ἠγησάνδρου, ἀνδρὸς λογοποιού, τουτέων μὲν ἐς οὐ-
 δετέρην στέλλειν ἔφερε ἡ γνώμη, ἐν Δέρῳ δὲ τῇ νήσῳ
 τεῖχος οἰκοδομησάμενον ἡσυχίην ἄγειν, ἣν ἐκπέσῃ ἐκ
 τῆς Μιλήτου· ἔπειτα δὲ ἐκ ταύτης ὁρμεώμενον κατέ-
 λεύσεσθαι ἐς τὴν Μίλητον. ταῦτα μὲν δὴ Ἐκαταῖος
 συνεβούλευε. Αὐτῷ δὲ Ἀρισταγόρῃ ἡ πλείστη 126
 γνώμη ἦν ἐς τὴν Μύρκινον ἀπάγειν. τὴν μὲν δὴ
 Μίλητον ἐπιτρέπει Πυθαγόρῃ, ἀνδρὶ τῶν ἀστών δο-
 κίμῳ· αὐτὸς δὲ παραλαβὼν πάντα τὸν βουλόμενον
 ἔπλεε ἐς τὴν Θρηίκην, καὶ ἔσχε τὴν χώραν ἐπ' ἣν
 ἐστάλη. ἐκ δὲ ταύτης ὁρμεώμενος ἀπόλλυται ὑπὸ
 Θρηίκων αὐτὸς τε ὁ Ἀρισταγόρης καὶ ὁ στρατὸς
 αὐτοῦ, πόλιν περικατήμενος, καὶ βουλομένων τῶν
 Θρηίκων ὑποσπόνδων ἐξιέναι.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἙΚΤΗ.

ΕΡΑΤΩ.

ἈΡΙΣΤΑΓΟΡΗΣ μὲν νυν Ἰωνίην ἀποστήσας, οὕτω τελευτᾷ. Ἰστιαῖος δὲ ὁ Μιλήτου τύραννος μεμετιμένος ὑπὸ Δαρείου παρῆν ἐς Σάρδις. ἀπιγμένον δὲ αὐτὸν ἐκ τῶν Σούσων εἶρετο Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὑπαρχος, κατὰ κοῖόν τι δοκεῖ Ἰωνας ἀπεστάναι; ὁ δὲ οὔτε εἰδέναι ἔφη ἐθώμαζέ τε τὸ γεγονός, ὥς οὐδὲν δῆθεν τῶν παρεόντων πρηγμάτων ἐπιστάμενος· ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ὁρέων αὐτὸν τεχνάζοντα, εἶπε, εἰδὼς τὴν ἀτρέκιν τῆς ἀποστάσιος· “οὕτω τοι, Ἰστιαῖε, ἔχει κατὰ ταῦτα τὰ πρήγματα· τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔρραψας μὲν σὺ, ὑπεδήσατο δὲ 2 Ἀρισταγόρης.” Ἀρταφέρνης μὲν ταῦτα ἐς τὴν ἀπόστασιν ἔχοντα εἶπε· Ἰστιαῖος δὲ δέισας ὡς συνιέντα Ἀρταφέρνηα, ὑπὸ τὴν πρώτην ἐπελθοῦσαν νύκτα ἀπέδρη ἐπὶ θάλασσαν, βασιλέα Δαρείον ἐξηπατηκώς· ὃς Σαρδὼ νῆσον τὴν μεγίστην ὑποδεξάμενος κατεργάσασθαι, ὑπέδυνε τῶν Ἰώνων τὴν ἡγεμονίην τοῦ πρὸς Δαρείον πολέμου. διαβὰς δὲ ἐς Χίον ἐδέθη ὑπὸ Χίων, καταγνωσθεῖς πρὸς αὐτῶν νεώτερα πρήσσειν πρήγματα ἐς ἑνωτοὺς ἐκ Δαρείου· μαθόντες μέντοι οἱ Χῖοι τὸν πάντα λόγον, ὥς πολέ- 3 μιος εἷη βασιλεῖ, ἔλυσαν αὐτόν. Ἐνθαῦτα δὲ εἰρωτεύμενος ὑπὸ τῶν Ἰώνων ὁ Ἰστιαῖος, κατ’ ὃ τι προθύμως οὕτω ἐπέστειλε τῷ Ἀρισταγόρῃ ἀπίσταςθαι ἀπὸ βασιλέως, καὶ κακὸν τοσοῦτον εἶη Ἰωνας ἐξεργασμένος; τὴν μὲν γενομένην αὐτοῖσι αἰτίην οὐ ἰάλα ἐξέφαινε, ὁ δὲ ἔλεγέ σφι, ὥς βασιλεὺς Δαρείος

ἐβουλευσατο Φοίνικας μὲν ἐξαναστήσας ἐν τῇ Ἰωνίῃ κατοικίσαι, Ἴωνας δὲ ἐν τῇ Φοινίκῃ· καὶ τούτων εἵνεκα ἐπιστείλειε· οὐδέν τι πάντως ταῦτα βασιλέος βουλευσαμένου. ἐδειμάτου τοὺς Ἴωνας.

Μετὰ δὲ, ὁ Ἰστιαῖος δι' ἀγγέλου ποιούμενος Ἑρμῖππον, ἀνδρὸς Ἀταρνεΐτew, τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐοῦσι Περσέων ἔπεμπε βυβλία, ὡς προλελεσχηνευμένων αὐτῷ ἀποστάσιος πέρι. ὁ δὲ Ἑρμιππος πρὸς τοὺς μὲν ἀπεπέμφθη· οὐ δίδοι, φέρων δὲ ἐνεχείρισε τὰ βυβλία Ἀρταφέρνηϊ· ὁ δὲ μαθὼν ἅπαν τὸ γινόμενον, ἐκέλευε τὸν Ἑρμιππον τὰ μὲν παρὰ τοῦ Ἰστιαίου δοῦναι φέροντα τοῖσί περ ἔφερε, τὰ δὲ ἄμοιβαῖα τὰ παρὰ τῶν Περσέων ἀντιπεμπόμενα Ἰστιαίῳ ἑωυτῷ δοῦναι. τούτων δὲ γενομένων φανερῶν, ἀπέκτεινε ἐνθαῦτα πολλοὺς Περσέων ὁ Ἀρταφέρνης. περὶ Σάρδεις μὲν δὴ ἐγένετο ταραχή.

Ἰστιαῖον δὲ ταύτης ἀποσφαλέντα τῆς ἐλπίδος Χίοι 5 κατῆγον ἐς Μίλητον, αὐτοῦ Ἰστιαίου δεηθέντος. οἱ δὲ Μιλήσιοι ἄσμενοι ἀπαλλαχθέντες καὶ Ἀρισταγόρew, οὐδαμῶς πρόθυμοι ἦσαν ἄλλον τύραννον δέκεσθαι ἐς τὴν χώραν, οἷά τε ἐλευθερίας γευσάμενοι. καὶ δὴ, νυκτὸς γὰρ ἐούσης βίῃ ἐπειράτο κατιῶν ὁ Ἰστιαῖος ἐς τὴν Μίλητον, τιτρώσκεται τὸν μηρὸν ὑπὸ τευ τῶν Μιλησίων. ὁ μὲν δὴ ὡς ἀπωστὸς τῆς ἑωυτοῦ γίνεται, ἀπικνέεται ὀπίσω ἐς τὴν Χίον· ἐνθεῦτεν δὲ, οὐ γὰρ ἔπειθε τοὺς Χίους ὥστε ἑωυτῷ δοῦναι νέας, διέβη ἐς Μυτιλήνην καὶ ἔπεισε Λεσβίους δοῦναί οἱ νέας. οἱ δὲ πληρώσαντες ὀκτὼ τριήρεις ἔπλεον ἅμα Ἰστιαίῳ ἐς Βυζάντιον· ἐνθαῦτα δὲ ἰζόμενοι, τὰς ἐκ τοῦ Πόντου ἐκπλωούσας τῶν νεῶν ἐλάμβανον, πλὴν ἢ ὅσοι αὐτῶν Ἰστιαίῳ ἔφασαν ἐτοῖμοι εἶναι πείθεσθαι.

Ἰστιαῖος μὲν νυν καὶ Μυτιληναῖοι ἐποίουν ταῦτα· 6 ἐπὶ δὲ Μίλητον αὐτὴν ναυτικὸς πολλὸς καὶ πεζὸς ἦν στρατὸς προσδόκιμος. συστραφέντες γὰρ οἱ στρατηγοὶ τῶν Περσέων, καὶ ἐν ποιήσαντες στρατόπε-

δον, ἤλαυνον ἐπὶ τὴν Μίλητον, τὰ ἄλλα πολίσματα
 περὶ ἐλάσσονος ποιησάμενοι· τοῦ δὲ ναυτικοῦ Φοί-
 νικες μὲν ἦσαν προθυμότατοι· συνεστρατεύοντο δὲ
 καὶ Κύπριοι νεώστὶ κατεστραμμένοι, καὶ Κιλικές
 7 τε καὶ Αἰγύπτιοι. Οἱ μὲν δὴ ἐπὶ τὴν Μίλητον καὶ
 τὴν ἄλλην Ἰωνίην ἐστράτευσαν. Ἴωνες δὲ πυνθανό-
 μενοι ταῦτα, ἔπεμπον προβούλους σφέων αὐτῶν ἐς
 Πανιώνιον· ἀπικομένοισι δὲ τούτοισι ἐς τοῦτον τὸν
 χώρον καὶ βουλευομένοισι ἔδοξε πεζὸν μὲν στρατὸν
 μὴ συλλέγειν ἀντίξουν Πέρσῃσι, ἀλλὰ τὰ τείχεα
 ῥύεσθαι αὐτοὺς Μιλησίους· τὸ δὲ ναυτικὸν πληροῦν
 ὑπολειπομένους μηδεμίαν τῶν νεῶν· πληρώσαντες
 δὲ συλλέγεσθαι τὴν ταχίστην ἐς Λαδὴν, προναυμα-
 χήσοντας Μιλήτων. ἡ δὲ Λαδὴ ἐστὶ νῆσος σμικρὴ
 8 ἐπὶ τῇ πόλει τῇ Μιλησίων κειμένη. Μετὰ δὲ ταῦτα,
 πεπληρωμένῃσι τῇσι νηυσὶ παρῆσαν οἱ Ἴωνες, σὺν
 δὲ σφι καὶ Αἰολέων οἱ Λέσβον νέμονται· ἐτάσσοντο
 δὲ ὧδε· τὸ μὲν πρὸς τὴν ἑω εἶχον κέρας αὐτοὶ Μι-
 λῆσιοι, νέας παρεχόμενοι ὀγδῶκοντα· εἶχοντο δὲ
 ταυτέων Πριηνέες δυνάδεκα νηυσὶ, καὶ Μνουσίοι τρισὶ
 νηυσὶ· Μνουσίων δὲ Τῆῖοι εἶχοντο ἑπτακαίδεκα νη-
 υσὶ· Τῆῖων δὲ εἶχοντο Χίιοι ἑκατὸν νηυσὶ· πρὸς δὲ
 τούτοισι Ἐρυθραῖοί τε ἐτάσσοντο καὶ Φωκαεές, Ἐρυ-
 θραῖοι μὲν ὀκτὼ νέας παρεχόμενοι Φωκαεές δὲ τρεῖς·
 Φωκαέων δὲ εἶχοντο Λέσβιοι νηυσὶ ἑβδομήκοντα.
 τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο ἔχοντες τὸ πρὸς ἐσπέρην
 κέρας Σάμιοι ἐξήκοντα νηυσὶ. πασέων δὲ τούτων
 ὁ σύμπας ἀριθμὸς ἐγένετο τρεῖς καὶ πεντήκοντα καὶ
 9 τριηκόσiai τριήρεις· αὗται μὲν Ἰώνων ἦσαν. Τῶν
 δὲ βαρβάρων τὸ πλῆθος τῶν νεῶν ἦσαν ἑξακόσiai.
 ὥς δὲ καὶ αὗται ἀπὶ κατὰ πρὸς τὴν Μιλησίην καὶ ὁ
 πεζὸς σφι ἅπας παρῆν, ἐνθαῦτα οἱ Περσέων στρα-
 τηγοὶ πυθόμενοι τὸ πλῆθος τῶν Ἰάδων νεῶν, καταρ-
 ρώδησαν μὴ οὐ δυνατοὶ γένωνται ὑπερβαλέσθαι, καὶ
 οὕτω οὔτε τὴν Μίλητον οἰοί τε ἔωσι ἐξελεῖν μὴ οἶκ
 ὄντες ναυκράτορες, πρὸς τε Δαρείου κινδυνεύουσι

κακόν τι λαβεῖν· ταῦτα ἐπιλεγόμενοι, συλλέξαντες τῶν Ἰώνων τοὺς τυράννους οἱ ὑπ' Ἀρισταγόρῳ μὲν τοῦ Μιλησίου καταλυθέντες τῶν ἀρχέων ἔφευγον ἐς Μήδους—ἐτύγχανον δὲ τότε συστρατευόμενοι ἐπὶ τὴν Μίλητον—τούτων τῶν ἀνδρῶν τοὺς παρεύντας συγκαλέσαντες ἔλεγόν σφι τάδε· “ἄνδρες Ἴωνες, νῦν τις ὑμέων εὖ ποιήσας φανήτω τὸν βασιλέος οἶκον· τοὺς γὰρ ἑωυτοῦ ἕκαστος ὑμέων πολιήτας πεiràσθω ἀποσχίζων ἀπὸ τοῦ λοιποῦ συμμαχικοῦ. προῖσχύμενοι δὲ ἐπαγγείλασθε τάδε, ὡς πείσονται τε ἄχαρι οὐδὲν διὰ τὴν ἀπόστασιν, οὐδέ σφι οὔτε τὰ ἱρὰ οὔτε τὰ ἴδια ἐμπεπρήσεται, οὐδὲ βιαιότερον ἔξουσιν οὐδὲν ἢ πρότερον εἶχον· εἰ δὲ ταῦτα μὲν οὐ ποιήσουσι οἱ δὲ πάντως διὰ μάχης ἐλεύσονται, τάδε σφι λέγετε· ἐπηρεάζοντες τάπερ σφέας κατέξει· ὡς ἐσσωθέντες τῇ μάχῃ ἐξανδραποδιεῦνται, καὶ ὥς σφῶν τοὺς παῖδας ἐκτομίας ποιήσομεν τὰς δὲ παρθένους ἀνασπάστους ἐς Βάκτρα, καὶ ὡς τὴν χώραν ἄλλοισι παραδώσομεν.” Οἱ μὲν δὴ ἔλεγον ταῦτα· τῶν δὲ Ἰώνων 10 οἱ τύραννοι διέπεμπον νυκτὸς ἕκαστος ἐς τοὺς ἑωυτοῦ ἐξαγγελλόμενος. οἱ δὲ Ἴωνες ἐς τοὺς καὶ ἀπίκοντο αὐταὶ αἱ ἀγγελίαι, ἀγνωμοσύνη τε διεχρέωντο καὶ οὐ προσίεντο τὴν προδοσίην· ἑωυτοῖσί τε ἕκαστοι ἐδόκεον μύνουσι ταῦτα τοὺς Πέρσας ἐξαγγέλλεσθαι. ταῦτα μὲν νυν ἰθέως ἀπικομένων ἐς τὴν Μίλητον τῶν Περσέων ἐγίνετο.

Μετὰ δὲ, τῶν Ἰώνων συλληχθέντων ἐς τὴν Λάδην, 11 ἐγίνοντο ἀγοραί· καὶ δὴ κου σφι καὶ ἄλλοι ἡγαρόωντο, ἐν δὲ δὴ καὶ [ὁ] Φωκαεὺς [στρατηγὸς] Διονύσιος λέγων τάδε· “ἐπὶ ξυροῖ γὰρ ἀκμῆς ἔχεται ἡμῖν τὰ πρήγματα, ἄνδρες Ἴωνες, ἢ εἶναι ἐλευθέροις ἢ δούλοις, καὶ τούτοις ὡς δρηπέτῃσι· νῦν ὦν ὑμεῖς ἤν μὲν βούλησθε τάλαιπωρίας ἐνδέκεσθαι, τὸ παραχρῆμα μὲν πόνος ὑμῖν ἔσται, οἰοί τε δὲ ἔσεσθε ὑπερβαλλόμενοι τοὺς ἐναντίους εἶναι ἐλεύθεροι· εἰ δὲ μαλακίῃ τε καὶ ἀταξίῃ διαχρήσεσθε, οὐδεμίαν ὑμέων

ἔχω ἐλπίδα μὴ οὐ δώσειν ὑμέας δίκην τῷ βασιλεῖ τῆς ἀποστάσιος. ἀλλ' ἐμοὶ τε πείθεσθε καὶ ἐμοὶ ὑμέας αὐτοὺς ἐπιτρέψατε· καὶ ὑμῖν ἐγὼ, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων, ὑποδέκομαι ἢ οὐ συμμίξειν τοὺς πολέμιους, ἢ συμμίσγοντας πολλὸν ἐλασσωσέσθαι.”

- 12 Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἴωνες ἐπιτρέπουσι σφέας αὐτοὺς τῷ Διονυσίῳ. ὁ δὲ, ἀνάγων ἐκάστοτε ἐπὶ κέρας τὰς νέας, ὅπως τοῖσι ἐρέτῃσι χρήσαιο, διέκπλοον ποιούμενος τῇσι νηυσὶ δι' ἀλληλέων, καὶ τοὺς ἐπιβάτας ὀπλίσειε, τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρης τὰς νέας ἔχесκε ἐπ' ἀγκυρέων· παρείχε τε τοῖσι Ἴωσι πόνον δι' ἡμέρης. μέχρι μὲν νυν ἡμερέων ἑπτὰ ἐπείθοντό τε καὶ ἐποίουν τὸ κελευόμενον· τῇ δὲ ἐπὶ ταύτῃσι, [οἱ Ἴωνες] οἷα ἀπαθέες εἶντες πόνων τοιούτων τετυμμένοι τε τάλαιπωρήσιν τε καὶ ἡελίῳ, ἔλεξαν πρὸς ἑωυτοὺς τάδε· “τίνα δαιμόνων παραβάντες τάδε ἀναπίμπλαμεν, οἷτινες παραφρονήσαντες καὶ ἐκπλώσαντες ἐκ τοῦ νόου, ἀνδρὶ Φωκαεῖ ἀλαζόνι παρεχομένῳ νέας τρεῖς ἐπιτρέψαντες ἡμέας αὐτοὺς ἔχομεν; ὁ δὲ παραλαβὼν ἡμέας, λυμαίνεται λύμῃσι ἀνηκέστοισι· καὶ δὴ πολλοὶ μὲν ἡμέων ἐς νούσους πεπτώκασιν, πολλοὶ δὲ ἐπίδοξοι τῶντὸ τοῦτο πείσεσθαί εἰσι· πρό τε τούτων τῶν κακῶν ἡμῖν γε κρέσσον καὶ ὀτίων ἄλλο παθεῖν ἐστί, καὶ τὴν μέλλουσαν δουλητήν ὑπομεῖναι, ἣτις ἔσται, μᾶλλον ἢ τῇ παρούσῃ συνέχεσθαι. φέρετε, τοῦ λοιποῦ μὴ πειθώμεθα αὐτοῦ.” ταῦτα ἔλεξαν· καὶ μετὰ ταῦτα ἀντίκα πείθεσθαι οὐδεὶς ἤθελε· ἀλλ', οἷα στρατιῇ, σκηνάς τε πηξάμενοι ἐν τῇ νήσῳ ἐσκητροφέοντο, καὶ ἐσβαίνειν οὐκ ἐθέ-
- 13 λεισκον ἐς τὰς νέας, οὐδ' ἀναπείρασθαι. Μαθόντες δὲ ταῦτα γινόμενα ἐκ τῶν Ἰώνων οἱ στρατηγοὶ τῶν Σαμίων, ἐνθαῦτα δὴ παρ' Αἰάκεος τοῦ Συλοσώντος κείνους τοὺς πρότερον ἔπεμπε λόγους ὁ Αἰάκης, κελευόντων τῶν Περσέων, δεόμενός σφεων ἐκλιπεῖν τὴν Ἰώνων συμμαχίην,—οἱ Σάμιοι ὦν, ὀρέωντες ἅμα μὲν εἴουσιν ἀταξίην πολλήν ἐκ τῶν Ἰώνων, ἐδέκοντο

τοὺς λόγους, ἅμα δὲ κατεφαίνεται σφί εἶναι ἀδύνατα τὰ βασιλείος πρήγματα ὑπερβαλέσθαι, εὖ τε ἐπιστάμενοι ὥς, εἰ καὶ τὸ παρεὸν ναυτικὸν ὑπερβαλοῖατο τὸν Δαρεῖον, ἄλλο σφί παρέσται πενταπλήσιον, προφάσιος ὧν ἐπιλαβόμενοι, ἐπεὶ τε τάχιστα εἶδον τοὺς Ἴωνας ἀρνευμένους εἶναι χρηστοὺς, ἐν κέρδει ἐποιεῦντο περιποιῆσαι τὰ τε ἱρὰ τὰ σφέτερα καὶ τὰ ἴδια. ὁ δὲ Αἰάκης, παρ' ὅτεν τοὺς λόγους ἐδέκοντο οἱ Σάμιοι, παῖς μὲν ἦν Συλοσῶντος τοῦ Αἰάκεος· τύραννος δὲ ἐὼν Σάμου, ὑπὸ τοῦ Μιλησίου Ἀρισταγόρεω ἀπεστέρητο τὴν ἀρχήν, κατὰπερ οἱ ἄλλοι τῆς Ἰωνίης τύραννοι.

Τότε ὧν ἐπεὶ ἐπέπλων οἱ Φοίνικες, οἱ Ἴωνες ἀν- 14
τανῆγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας ἐπὶ κέρας. ὥς δὲ καὶ ἀγχοῦ ἐγίνοντο καὶ συνέμισγον ἀλλήλοισι, τὸ ἐνθεῦ-
τεν οὐκ ἔχω ἀτρεκέως συγγράψαι οἵτινες τῶν Ἰώνων ἐγένοντο ἄνδρες κακοὶ ἢ ἀγαθοὶ ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ταύ-
τῃ· ἀλλήλους γὰρ καταιτιῶνται. λέγονται δὲ Σά-
μιοι ἐνθαῦτα, κατὰ τὰ συγκείμενα πρὸς τὸν Αἰάκα, ἀειράμενοι τὰ ἱστία ἀποπλῶσαι ἐκ τῆς τάξιος ἐς τὴν Σάμον, πλὴν ἑνδεκα νεῶν· τουτέων δὲ οἱ τριήραρχοι παρέμενον καὶ ἐναυμάχεον, ἀνηκουστήσαντες τοῖσι στρατηγοῖσι· καὶ σφί τὸ κοινὸν τῶν Σαμίων ἔδωκε·
διὰ τοῦτο τὸ πρήγμα ἐν στήλῃ ἀναγραφῆναι πατρό-
θεν, ὥς ἀνδράσι ἀγαθοῖσι γενομένοισι· καὶ ἔστι αὕτη ἡ στήλη ἐν τῇ ἀγορῇ. ἰδόμενοι δὲ καὶ Λέσβιοι τοὺς προσεχέας φεύγοντας, τῷτὸ ἐποίουν τοῖσι Σαμίοισι·
ὥς δὲ καὶ οἱ πλεῦνες τῶν Ἰώνων ἐποίουν τὰ αὐτὰ ταῦτα. Τῶν δὲ παραμεινάντων ἐν τῇ ναυμαχίᾳ περι- 15
έφθησαν τρηχύτατα Χῖοι, ὥς ἀποδεικνύμενοί τε ἔργα λαμπρὰ καὶ οὐκ ἐθελοκακέοντες. παρείχοντο μὲν γὰρ, ὥσπερ καὶ πρότερον εἰρέθη, νέας ἑκατὸν, καὶ ἐπ' ἐκάστης αὐτέων ἄνδρας τεσσεράκοντα τῶν ἀστῶν λογάδας ἐπιβατεύοντας. ὁρέοντες δὲ τοὺς πολλοὺς τῶν συμμάχων προδιδόντας, οὐκ ἐδικαίουν γενέσθαι τοῖσι κακοῖσι αὐτῶν ὁμοῖοι· ἀλλὰ μετ' ὀλίγων συμ-

μάχων μεμουνωμένοι, διεκπλώνοντες ἐναυμάχον, ἐς ὃ τῶν πολεμίων ἐλόντες νέας συχνὰς ἀπέβαλον τῶν σφετέρων νεῶν τὰς πλεῦνας. Χίοι μὲν δὴ τῇσι λοι-

- 16 πῇσι τῶν νεῶν ἀποφεύγουσι ἐς τὴν ἐωυτῶν. Ὅσοισι δὲ τῶν Χίων ἀδύνατοι ἦσαν αἱ νέες ὑπὸ τρωμάτων, οὗτοι δὲ, ὡς ἐδιώκοντο, καταφυγγάνουσι πρὸς τὴν Μυκάλην. νέας μὲν δὴ αὐτοῦ ταύτῃ ἐποκείλαντες κατέλιπον, οἱ δὲ πεζῇ ἐκομίζοντο διὰ τῆς ἡπείρου. ἐπεὶ δὲ ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἐφεσίην κομιζόμενοι οἱ Χίοι, νυκτός τε ἀπικέατο ἐς αὐτὴν καὶ ἐόντων τῇσι γυναξὶ αὐτόθι θεσμοφορίων· ἐνθαῦτα δὴ οἱ Ἐφέσιοι, οὔτε προακηκούτες ὡς εἶχε περὶ τῶν Χίων ἰδόντες τε στρατὸν ἐς τὴν χώραν ἐσβεβληκότα, πάγχυ σφέας καταδόξαντες εἶναι κλώπας καὶ ἰέναι ἐπὶ τὰς γυναῖκας, ἐξεβοήθεον πανδημεὶ καὶ ἔκτεινον τοὺς Χίους.

- 17 Οὗτοι μὲν νυν τοιαύτῃσι περιέπιπτον τύχησι. Διονύσιος δὲ ὁ Φωκαεὺς ἐπεὶ τε ἔμαθε τῶν Ἴωνων τὰ πρήγματα διεφθαρμένα, νέας ἐλὼν τρεῖς τῶν πολεμίων ἀπέπλεε, ἐς μὲν Φώκαιαν οὐκέτι, εὖ εἰδὼς ὡς ἀνδραποδιεῖται σὺν τῇ ἄλλῃ Ἴωνίῃ· ὁ δὲ ἰθὺς ὡς εἶχε ἔπλωε ἐς Φοινίκην· γαῦλους δὲ ἐνθαῦτα καταδύσας καὶ χρήματα λαβὼν πολλὰ, ἔπλωε ἐς Σικελίην· ὀρμεώμενος δὲ ἐνθεῦτεν ληϊστής κατεστήκεε, Ἑλλήνων μὲν οὐδενός, Καρχηδονίων δὲ καὶ Τυρσηνῶν.

- 18 Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπεὶ τε τῇ ναυμαχίῃ ἐνίκων τοὺς Ἴωνας, τὴν Μίλητον πολιορκέοντες ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης, καὶ ὑπορύσσοντες τὰ τεῖχεα καὶ παντοίας μηχανὰς προσφέροντες, αἰρέουσι κατ' ἄκρης, ἔκτω ἑτεῖ ἀπὸ τῆς ἀποστάσιος τῆς Ἀρισταγόρεω· καὶ ἡνδραποδίσαντο τὴν πόλιν ὥστε συμπεσέειν τὸ πά-
- 19 θος τῷ χρηστηρίῳ τῷ ἐς Μίλητον γενομένῳ. Χρεωμένοισι γὰρ Ἀργείοισι ἐν Δελφοῖσι περὶ σωτηρίας τῆς πόλιος τῆς σφετέρης, ἐχρήσθη ἐπικοινων χρηστήριον· τὸ μὲν ἐς αὐτοὺς τοὺς Ἀργεῖους φέρον, τὴν

δὲ παρενθήκην ἔχρησε ἐς Μιλησίους. τὸ μὲν νυν ἐς τοὺς Ἀργεῖους ἔχον, ἐπεὰν κατὰ τοῦτο γένωμαι τοῦ λόγου τότε μνησθήσομαι· τὰ δὲ τοῖσι Μιλησίοισι οὐ παρεοῦσι ἔχρησέ ἔχει ὥδε·

Καὶ τότε δὴ, Μίλητε, κακῶν ἐπιμήχανε ἔργων,
πολλοῖσι δεῖπνόν τε καὶ ἀγλαὰ δῶρα γενήσεται
σαὶ δ' ἄλοχοι πολλοῖσι πόδας νίσουσι κομηταῖς·
νηοῦ δ' ἡμετέρου Διδύμοις ἄλλοισι μελήσει.

τότε δὴ ταῦτα τοὺς Μιλησίους κατελάμβανε, ὅτε γε ἄνδρες μὲν οἱ πλεῖνες ἐκτείνοντο ὑπὸ τῶν Περσέων ἑόντων κομητέων, γυναῖκες δὲ καὶ τέκνα ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ἐγίνοντο· ἱρὸν δὲ τὸ ἐν Διδύμοισι, ὃ νηὸς τε καὶ τὸ χρηστήριον, συληθέντα ἐνεπίμπρατο. τῶν δ' ἐν τῷ ἱρῷ τούτῳ χρημάτων πολλάκις μνήμην ἐτέρωθι τοῦ λόγου ἐποίησάμην. Ἐνθεῦτεν 20 οἱ ζωγρηθέντες τῶν Μιλησίων ἤγοντο ἐς Σοῦσα. βασιλεὺς δὲ σφεας Δαρεῖος κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας κατοίκησε ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ καλεομένῃ θαλάσῃ, ἐν Ἀμπῇ πόλι, παρ' ἣν Τίγρης ποταμὸς παραρρέων ἐς θάλασσαν ἐξίει. τῆς δὲ Μιλησίης χώρας αὐτοὶ μὲν οἱ Πέρσαι εἶχον τὰ περὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ πεδίον, τὰ δὲ ὑπεράκρια ἔδωσαν Καρσὶ Πηδασεῦσι ἐκτῆσθαι.

Παθούσι δὲ ταῦτα Μιλησίοισι πρὸς Περσέων οὐκ 21 ἀπέδωσαν τὴν ὁμοίην Συβαρίται, οἱ Λάον τε καὶ Σκίδρον οἴκεον τῆς πόλιος ἀπεστερημένοι. Συβάριος γὰρ αἰούσης ὑπὸ Κροτωνιητέων, Μιλήσιοι πάντες ἡβηδὸν ἀπεκείραντο τὰς κεφαλὰς καὶ πένθος μέγα προεθήκαντο· πόλιες γὰρ αὗται μάλιστα δὴ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἀλλήλῃσι ἐξεινώθησαν. οὐδὲν ὁμοίως καὶ Ἀθηναῖοι. Ἀθηναῖοι μὲν γὰρ δῆλον ἐποίησαν ὑπεραχθεσθέντες τῇ Μιλήτου ἀλώσει, τῇ τε ἄλλῃ πολλαχῇ, καὶ δὴ καὶ ποιήσαντι Φρυνίχῳ δρᾶμα Μιλήτου ἀλωσιν καὶ διδάξαντι, ἐς δάκρυά τε ἔπεσε τὸ θέητρον καὶ ἐξημίωσάν μιν, ὥς ἀναμνήσαντα οἰκῆα

κακὰ, χιλίησι δραχμῇσι· καὶ ἐπέταξαν μηκέτι μηδένα
χρᾶσθαι τούτῳ τῷ δράματι.

22 Μίλητος μὲν νυν Μιλησίων ἐρήμωτο. Σαμίων δὲ
τοῖσί τι ἔχουσι τὸ μὲν ἐς τοὺς Μήδους ἐκ τῶν
στρατηγῶν τῶν σφετέρων ποιηθὲν οὐδαμῶς ἤρεσκε.
ἐδόκεε δὲ μετὰ τὴν ναυμαχίην αὐτίκα βουλευομένοισι,
πρὶν ἢ σφί ἐς τὴν χώραν ἀπικέσθαι τὸν τύραννον
Αἰάκεα ἐς ἀποικίην ἐκπλέειν, μηδὲ μένοντας Μήδοισί
τε καὶ Αἰάκεϊ δουλεύειν. Ζαγκλαῖοι γὰρ οἱ ἀπὸ
Σικελίης τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον πέμποντες ἐς τὴν
Ἰωνίην ἀγγέλους ἐπεκαλέοντο τοὺς Ἴωνας ἐς Καλὴν
Ἀκτὴν, βουλόμενοι αὐτόθι πόλιν κτίσαι Ἰώνων. ἡ
δὲ Καλὴ αὕτη Ἀκτὴ καλεομένη ἔστι μὲν Σικελῶν,
πρὸς δὲ Τυρσηνίην τετραμμένη τῆς Σικελίης. τούτων
ὦν ἐπικαλομένων, οἱ Σάμιοι μούνοι Ἰώνων ἐστάλη-

23 σαν σὺν δέ σφί Μιλησίων οἱ ἐκπεφευγότες. Ἐν ᾧ
τοιόνδε δὴ τι συνήνεκε γενέσθαι· Σάμιοι γὰρ κομι-
ζόμενοι ἐς Σικελίην ἐγίνοντο ἐν Λοκροῖσι τοῖσι
Ἐπιζεφυρίοισι, καὶ Ζαγκλαῖοι αὐτοί τε καὶ ὁ βασι-
λεὺς αὐτῶν, τῷ οὐνομα ἦν Σκύθης, περιεκατέατο
πόλιν τῶν Σικελῶν ἐξελεῖν βουλόμενοι· μαθὼν δὲ
ταῦτα ὁ Ῥηγίου τύραννος Ἀναξίλεως, τότε ἐὼν διά-
φορος τοῖσι Ζαγκλαίοισι, συμμίξας τοῖσι Σαμίοισι
ἀναπείθει ὡς χρεὸν εἶη Καλὴν μὲν Ἀκτὴν ἐπ' ἣν
ἔπλεον ἑᾶν χαίρειν, τὴν δὲ Ζάγκλην σχεῖν ἐοῦσαν
ἐρήμον ἀνδρῶν· πειθομένων δὲ τῶν Σαμίων καὶ
σχόντων τὴν Ζάγκλην, ἐνθαῦτα οἱ Ζαγκλαῖοι ὡς
ἐπύθοντο ἐχομένην τὴν πόλιν ἐωυτῶν, ἐβοήθεον αὐτῇ
καὶ ἐπεκαλέοντο Ἱπποκράτεια τὸν Γέλως τύραννον·
ἦν γὰρ δὴ σφί οὗτος σύμμαχος· ἐπεὶ τε δὲ αὐτοῖσι
καὶ ὁ Ἱπποκράτης σὺν τῇ στρατιῇ ἦκε βοηθέων,
Σκύθην μὲν τὸν μούναρχον τῶν Ζαγκλαίων ἀποβα-
λόντα τὴν πόλιν ὁ Ἱπποκράτης πεδήσας, καὶ τὸν
ἀδελφεὸν αὐτοῦ Πυθογένεα, ἐς Ἴνυκον πόλιν ἀπέ-
πεμψε· τοὺς δὲ λοιποὺς Ζαγκλαίους, κοινολογησά-
ντος τοῖσι Σαμίοισι καὶ ὅρκους δούς καὶ δεξάμενος,

προέδωκε. μισθὸς δὲ οἱ ἦν εἰρημένος ὅδε ὑπὸ τῶν Σαμίων, πάντων τῶν ἐπίπλων καὶ ἀνδραπόδων τὰ ἡμίσεα μεταλαβεῖν τῶν ἐν τῇ πόλει, τὰ δ' ἐπὶ τῶν ἀγρῶν πάντα Ἰπποκράτεα λαγχάνειν. τοὺς μὲν δὴ πλεῖνας τῶν Ζαγκλαίων αὐτὸς ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ εἶχε δῆσας, τοὺς δὲ κορυφαίους αὐτῶν τριηκοσίους ἔδωκε τοῖσι Σαμίοισι κατασφάξαι· οὐ μέντοι οἱ γε Σάμιοι ἐποίησαν ταῦτα. Σκύθης δὲ ὁ τῶν Ζαγκλαί- 24
ων μούναρχος ἐκ τῆς Ἰνύκου ἐκδιδρῆσκει ἐς Ἱμέρην. ἐκ δὲ ταύτης παρῆν ἐς τὴν Ἀσίην, καὶ ἀνέβη παρὰ βασιλέα Δαρείον· καὶ μιν ἐνόμισε Δαρείος πάντων ἀνδρῶν δικαιοτάτον εἶναι ὅσοι ἐκ τῆς Ἑλλάδος παρ' ἑωυτὸν ἀνέβησαν· καὶ γὰρ παραιτησάμενος βασιλέα ἐς Σικελίην ἀπίκητο, καὶ αὐτὶς ἐκ τῆς Σικελίης ὀπίσω παρὰ βασιλέα, ἐς ὃ γῆραϊ μέγα ὄλβιος ἔων ἐτελεύτησε ἐν Πέρσῃσι. Σάμιοι δὲ ἀπαλλαχθέντες Μήδων, ἀπονητὶ πόλιν καλλίστην Ζάγκλην περιεβεβλή-
ατο. Μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίην τὴν ὑπὲρ Μιλήτου 25
γενομένην, Φοίνικες κελευσάντων Περσέων κατήγον ἐς Σάμον Αἰάκεια τὸν Συλοσῶντος, ὡς πολλοῦ τε ἄξιον γενομένον σφισι καὶ μεγάλα κατεργασάμενον· καὶ Σαμίοισι μούνοισι τῶν ἀποστάντων ἀπὸ Δαρείου, διὰ τὴν ἔκλειψιν τῶν νεῶν τῶν ἐν τῇ ναυμαχίῃ, οὔτε ἡ πόλις οὔτε τὰ ἱρὰ ἐνεπρήσθη. Μιλήτου δὲ αἰλούσης, αὐτίκα Καρίην ἔσχον οἱ Πέρσαι, τὰς μὲν ἐθελοντὴν τῶν πολίων ὑποκυψάσας, τὰς δὲ ἀνάγκῃ προσηγάγοντο. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ἐγένετο.

Ἰστιαίῳ δὲ τῷ Μιλησίῳ ἐόντι περὶ Βυζάντιον καὶ 26
συλλαμβάνοντι τὰς Ἰώνων ὀλκάδας ἐκπλωούσας ἐκ τοῦ Πόντου, ἐξαγγέλλεται τὰ περὶ Μίλητον γενομένα. τὰ μὲν δὴ περὶ Ἑλλήσποντον ἔχοντα πρήγματα ἐπιτράπει Βισάλτῃ, Ἀπολλοφάνεος παιδί, Ἀβυδηνῷ· αὐτὸς δὲ ἔχων Λεσβίους ἐς Χίον ἔπλεε, καὶ Χίων φρουρῇ οὐ προσιεμένη μιν συνέβαλε ἐν Κοίλοισι καλεομένοισι τῆς Χίης χώρας· τούτων τε δὴ ἐφόνευσε συχνούς, καὶ τῶν λοιπῶν Χίων οἷα δὴ

κεκακωμένων ἐκ τῆς ναυμαχίης ὁ Ἰστιαῖος ἔχων τοὺς
 Λεσβίους ἐπεκράτησε, ἐκ Πολίχνης τῆς Χίων ὁρμεώ-
 27 μενος. Φιλέει δέ κως προσημαίνειν εὐτ' ἂν μέλλῃ
 μεγάλα κακὰ ἢ πόλι ἢ ἔθνει ἔσεσθαι· καὶ γὰρ Χίοισι
 πρὸ τούτων σημήϊα μεγάλα ἐγένετο· τοῦτο μὲν σφι
 πέμψασι ἐς Δελφούς χορὸν νεηνίων ἑκατὸν δύο
 μῦνοι τούτων ἀπενόστησαν· τοὺς δὲ ὀκτώ τε καὶ
 ἑννεήκοντα αὐτῶν λοιμὸς ὑπολαβὼν ἀπῆνεικε· τοῦ-
 το δὲ ἐν τῇ πόλι τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον, ὀλίγον
 πρὸ τῆς ναυμαχίης, παισὶ γράμματα διδασκομένοις
 ἐνέπεσε ἡ στέγη, ὥστε ἀπ' ἑκατὸν καὶ εἴκοσι παίδων
 εἰς μῦνος ἀπέφυγε. ταῦτα μὲν σφι σημήϊα ὁ θεὸς
 προέδεξε· μετὰ δὲ ταῦτα, ἡ ναυμαχίη ὑπολαβοῦσα
 ἐς γόνυ τὴν πόλιν ἔβαλε· ἐπὶ δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπε-
 γένητο Ἰστιαῖος Λεσβίους ἄγων· κεκακωμένων δὲ
 τῶν Χίων, καταστροφὴν εὐπετέως αὐτῶν ἐποίησατο.

28 Ἐνθεῦτεν δὲ ὁ Ἰστιαῖος ἐστρατεύετο ἐπὶ Θάσον,
 ἄγων Ἰώνων καὶ Αἰολέων συχνούς. περικατημένῳ
 δὲ οἱ Θάσον ἦλθε ἀγγελίη, ὡς οἱ Φοίνικες ἀναπλώ-
 ουσι ἐκ τῆς Μιλήτου ἐπὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην· πυθό-
 μενος δὲ ταῦτα Θάσον μὲν ἀπόρθητον λείπει, αὐτὸς
 δὲ ἐς τὴν Λέσβον ἠπείγετο ἄγων πᾶσαν τὴν στρα-
 τίην· ἐκ Λέσβου δὲ, λιμαινούσης οἱ τῆς στρατιῆς,
 πέρην διαβαίνει ἐκ τοῦ Ἀταρνέος ὡς ἀμήσων τὸν
 σῆτον, τὸν τε ἐνθεῦτεν καὶ τὸν ἐκ Καΐκου πεδίου τὸν
 τῶν Μυσῶν· ἐν δὲ τούτοις τοῖσι χωρίοις ἐτύγχανε
 ἔων Ἀρπαγος, ἀνὴρ Πέρσης, στρατηγὸς στρατιῆς
 οὐκ ὀλίγης· ὃς οἱ ἀποβάντι συμβαλὼν αὐτὸν τε
 Ἰστιαῖον ζωγρίῃ ἔλαβε καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ τὸν
 29 πλέω διέφθειρε. Ἐζωγρήθη δὲ ὁ Ἰστιαῖος ὧδε· ὡς
 ἐμάχοντο οἱ Ἕλληνες τοῖσι Πέρσησι ἐν τῇ Μαλήνῃ
 τῆς Ἀταρνείτιδος χώρας, οἱ μὲν συνέστασαν χρόνον
 ἐπὶ πολλόν, ἡ δὲ ἵππος ὑστερον ὁρμηθεῖσα ἐπιπίπτει
 τοῖσι Ἕλλησι· τότε δὴ ἔργον τῆς ἵππου τοῦτο ἐγένε-
 νετο· καὶ τετραμμένων τῶν Ἑλλήνων, ὁ Ἰστιαῖος
 ἐλπίζων οὐκ ἀπολέεσθαι ὑπὸ βασιλέος διὰ τὴν παρ-

εοῦσαν ἀμαρτάδα, φιλοψυχὴν τοιήνδε τινὰ ἀναιρέ-
 εται· ὡς φεύγων τε κατελαμβάνετο ὑπὸ ἀνδρὸς
 Πέρσῃ, καὶ ὡς καταιρέόμενος ὑπ' αὐτοῦ ἔμελλε
 συγκεντηθῆσεσθαι, Περσίδα γλῶσσαν μετεῖς κατα-
 μηνύει ἑωυτὸν, ὡς εἶη Ἰστιαῖος ὁ Μιλήσιος. Εἰ μὲν 30
 νυν ὡς ἐζωγρήθη ἄχθη ἀγόμενος παρὰ βασιλέα Δα-
 ρεῖον, ὁ δὲ οὗτ' ἂν ἔπαθε κακὸν οὐδὲν, δοκέειν ἔμοι,
 ἀπῆκέ τ' ἂν αὐτῷ τὴν αἰτίην· νῦν δέ μιν αὐτῶν τε
 τούτων εἵνεκα, καὶ ἵνα μὴ διαφυγὼν αὐτὶς μέγας
 παρὰ βασιλεῖ γένηται, Ἀρταφέρνης τε ὁ Σαρδίῳν
 ὑπαρχος καὶ ὁ λαβὼν Ἀρπαγος, ὡς ἀπύκετο ἀγόμε-
 νος ἐς Σάρδις, τὸ μὲν αὐτοῦ σῶμα αὐτοῦ ταύτῃ ἀνε-
 σταύρωσαν, τὴν δὲ κεφαλὴν ταριχεύσαντες ἀνήνεικαν
 παρὰ βασιλέα Δαρεῖον ἐς Σοῦσα. Δαρεῖος δὲ πυ-
 θόμενος ταῦτα καὶ ἐπαιτησάμενος τοὺς ταῦτα ποιή-
 σαντας ὅτι μιν οὐ ζῶντα ἀνήγαγον ἐς ὄψιν τὴν
 ἑωυτοῦ, τὴν κεφαλὴν τὴν Ἰστιαίου λούσαντάς τε καὶ
 περιστείλαντας εὖ ἐνετείλατο θάψαι, ὡς ἀνδρὸς με-
 γάλως ἑωυτῷ τε καὶ Πέρσῃσι εὐεργέτῃ. τὰ μὲν
 περὶ Ἰστιαῖον οὕτω ἔσχε.

Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Περσέων χειμερίσας 31
 περὶ Μίλητον, τῷ δευτέρῳ ἔτει ὡς ἀνέπλωσε αἰρέει
 εὐπετέως τὰς νήσους τὰς πρὸς τῇ ἡπείρῳ κειμένας,
 Χίον καὶ Λέσβον καὶ Τένεδον. ὅκως δὲ λάβοι τινὰ
 τῶν νήσων, ὡς ἐκάστην αἰρέοντες οἱ βάρβαροι ἐσα-
 γήνευον τοὺς ἀνθρώπους. (σαγηνέουσιν δὲ τόνδε τὸν
 τρόπον· ἀνὴρ ἀνδρὸς ἀψάμενος τῆς χειρὸς, ἐκ θα-
 λάσσης τῆς βορητῆς ἐπὶ τὴν νοτίην διήκουσι, καὶ
 ἔπειτα διὰ πάσης τῆς νήσου διέρχονται ἐκθηρεύοντες
 τοὺς ἀνθρώπους.) αἶρεον δὲ καὶ τὰς ἐν τῇ ἡπείρῳ
 πόλιας τὰς Ἰάδας κατὰ τὰ αὐτά· πλὴν οὐκ ἐσαγῆ-
 νευον τοὺς ἀνθρώπους· οὐ γὰρ οἶά τ' ἦν. Ἐνθαῦτα 32
 Περσέων οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἐψεύσαντο τὰς ἀπειλὰς
 τὰς ἐπηπείλῃσαν τοῖσι Ἰωσι στρατοπεδευομένοισι
 ἐναντία σφίσι· ὡς γὰρ δὴ ἐπεκράτησαν τῶν πολίων,
 παῖδάς τε τοὺς εὐειδεστάτους ἐκλεγόμενοι ἐξέταμνον

καὶ ἐποίουν ἀντὶ εἶναι ἐνόρχιας εὐνούχους, καὶ παρ-
θένους τὰς καλλιστενούςας ἀνασπάστους παρὰ βα-
σιλέα· ταῦτά τε δὴ ἐποίουν καὶ τὰς πόλιας ἐνεπίμ-
πρασαν αὐτοῖσι τοῖσι ἱροῖσι. οὕτω δὲ τὸ τρίτον
Ἴωνες κατεδουλώθησαν, πρῶτον μὲν ὑπὸ Λυδῶν, δις
δὲ ἐπεξῆς τότε ὑπὸ Περσέων.

- 33 Ἀπὸ δὲ Ἰωνίης ἀπαλλασσόμενος ὁ ναυτικὸς στρα-
τὸς τὰ ἐπ' ἀριστερὰ ἐσπλέοντι τοῦ Ἑλλησπόντου
αἶρεε πάντα· τὰ γὰρ ἐπὶ δεξιὰ αὐτοῖσι [τοῖσι] Πέρ-
σῃσι ὑποχείρια ἦν γεγονότα κατ' ἡπειρον. εἰσὶ δὲ
ἐν τῇ Εὐρώπῃ αἶδε τοῦ Ἑλλησπόντου· Χερσόνησός
τε ἐν τῇ πόλιες συχναὶ ἔνεισι, καὶ Πέρινθος, καὶ τὰ
τείχεα τὰ ἐπὶ Θρηήκης, καὶ Σηλυβρίη τε καὶ Βυζάν-
τιον. Βυζάντιοι μὲν νυν καὶ οἱ πέρηθεν Χαλκηδό-
νιοι οὐδ' ὑπέμειναν ἐπιπλέοντας τοὺς Φοίνικας, ἀλλ'
οἷχοντο ἀπολιπόντες τὴν σφετέρην ἕσω ἐς τὸν Εὐ-
ξείνον πόντον· καὶ ἐνθαῦτα πόλιν Μεσαμβρίην οἰ-
κησαν. οἱ δὲ Φοίνικες κατακαύσαντες ταύτας τὰς
χώρας τὰς καταλεχθείσας, τράπονται ἐπὶ τε Προ-
κόννησον καὶ Ἀρτάκην· πυρὶ δὲ καὶ ταύτας νείμαν-
τες ἔπλων αὐτὶς ἐς τὴν Χερσόνησον, ἐξαίρησόντες
τὰς ἐπιλοίπους τῶν πολίων ὅσας πρότερον προσχόν-
τες οὐ κατέσυραν. ἐπὶ δὲ Κύζικον οὐδὲ ἔπλωσαν
ἀρχήν· αὐτοὶ γὰρ Κυζικηνοὶ ἔτι πρότερον τοῦ Φοινί-
κων ἔσπλου ἐγεγόνεσαν ὑπὸ βασιλείῃ, Οἰβάρεϊ τῷ
Μεγαβάζου ὁμολογήσαντες τῷ ἐν Δασκυλείῳ ὑπάρ-
χω. τῆς δὲ Χερσονήσου, πλὴν Καρδίας πόλιος, τὰς
ἄλλας πάσας ἐχειρώσαντο οἱ Φοίνικες.

- 34 Ἐτυράννευε δὲ τέων μέχρι τότε Μιλτιάδης ὁ
Κίμωνος τοῦ Στῆσαγόρεω, κτησαμένου τὴν ἀρχὴν
ταύτην πρότερον Μιλτιάδεω τοῦ Κυψέλου τρόπῳ
τοιῷδε· εἶχον Δόλογχοι Θρηήκες τὴν Χερσόνησον
ταύτην. οὗτοι ὦν οἱ Δόλογχοι πιεσθέντες πολέμῳ
ὑπὸ Ἀψινθίων, ἐς Δελφοὺς ἔπεμψαν τοὺς βασιλέας
περὶ τοῦ πολέμου χρησομένους· ἡ δὲ Πυθίη σφι
ἀνείλε οἰκιστὴν ἐπάγεσθαι ἐπὶ τὴν χώραν ταύτην,

δς ἄν σφεας ἀπιόντας ἐκ τοῦ ἱεροῦ πρώτος ἐπὶ ξείνια
 καλέσῃ· ἰόντες δὲ οἱ Δόλογοι τὴν ἱρὴν ὁδὸν διὰ
 Φωκέων τε καὶ Βουωτῶν ἦϊσαν· καὶ σφεας ὥς οὐδεὶς
 ἐκάλεε, ἐκτράπονται ἐπ' Ἀθηνέων. Ἐν δὲ τῇσι 35
 Ἀθήνῃσι τηρικαῦτα εἶχε μὲν τὸ πᾶν κράτος Πεισι-
 στρατος, ἀτὰρ ἐδυνάστευε καὶ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου
 ἐὼν οἰκίης τεθριπποτρόφου, τὰ μὲν ἀνέκαθεν ἀπ'
 Αἰακοῦ τε καὶ Αἰγίνης γεγονὼς τὰ δὲ νεώτερα Ἀθη-
 ναῖος, Φιλαίου τοῦ Αἰαντος παιδὸς γενομένου πρώ-
 του τῆς οἰκίης ταύτης Ἀθηναίου. οὗτος ὁ Μιλτιά-
 δης κατήμενος ἐν τοῖσι προθύροισι τοῖσι ἐωντοῦ,
 ὁρέων τοὺς Δολόγους παριόντας ἐσθῆτα ἔχοντας οὐκ
 ἐγχωρίην καὶ αἰχμὰς, προσεβώσατο· καὶ σφι προσ-
 ελθοῦσι ἐπηγγείλατο καταγωγὴν καὶ ξείνια. οἱ δὲ
 δεξάμενοι καὶ ξεινισθέντες ὑπ' αὐτοῦ, ἐξέφαινον πᾶν
 οἱ τὸ μαντήϊον· ἐκφήναντες δὲ ἐδέοντο αὐτοὶ τῷ θεῷ
 μιν πείθεσθαι. Μιλτιάδεα δὲ ἀκούσαντα παραντίκα
 ἔπεισε ὁ λόγος, οἷα ἀχθόμενόν τε τῇ Πεισιστράτου
 ἀρχῇ καὶ βουλόμενον ἐκ ποδῶν εἶναι· ἀντίκα δὲ
 ἐστάλη ἐς Δελφοὺς ἐπειρησόμενος τὸ χρηστήριον,
 εἰ ποιοίῃ τὰ περ αὐτοῦ οἱ Δόλογοι προσεδέοντο;
 Κελευούσης δὲ καὶ τῆς Πυθίης, οὕτω δὴ Μιλτιάδης 36
 ὁ Κυψέλου, Ὀλύμπια ἀναιρετικῶς πρότερον τούτων
 τεθρίπῳ, τότε παραλαβὼν Ἀθηναίων πάντα τὸν
 βουλόμενον μετέχειν τοῦ στόλου, ἔπλεε ἅμα τοῖσι
 Δολόγοις καὶ ἔσχε τὴν χώραν· καὶ μιν οἱ ἐπαγαγό-
 μενοι τύραννον κατεστήσαντο. ὁ δὲ πρῶτον μὲν
 ἀπετείχισε τὸν ἰσθμὸν τῆς Χερσονήσου ἐκ Καρδίας
 πόλιος ἐς Πακτύην, ἵνα μὴ ἔχοιεν σφεας οἱ Ἀψίνθιοι
 δηλέεσθαι ἐσβάλλοντες ἐς τὴν χώραν. εἰσὶ δὲ οὗτοι
 στάδιοι ἑξ τε καὶ τριήκοντα τοῦ ἰσθμοῦ· ἀπὸ δὲ τοῦ
 ἰσθμοῦ τούτου ἡ Χερσονήσος εἴσω πᾶσά ἐστι στα-
 δίων εἴκοσι καὶ τετρακοσίων τὸ μῆκος. Ἀποτειχί- 37
 σας ὦν τὸν αὐχένα τῆς Χερσονήσου ὁ Μιλτιάδης,
 καὶ τοὺς Ἀψινθίους τρόπῳ τοιούτῳ ὥσάμενος, τῶν
 λοιπῶν πρώτοις ἐπολέμησε Λαμψακηνοῖσι· καὶ μιν

- οἱ Λαμψακηνοὶ λοχίσαντες αἰρέουσι ζωγρίῃ· ἦν δὲ ὁ Μιλτιάδης Κροῖσῳ τῷ Λυδῷ ἐν γνώμῃ γεγινώς· πυθόμενος ὧν ὁ Κροῖσος ταῦτα, πέμπων προηγόρευε τοῖσι Λαμψακηνοῖσι μετιέναι Μιλτιάδεα· εἰ δὲ μὴ, σφέας πίτυος τρόπον ἀπείλεε ἐκτρίψειν· πλανωμένων δὲ τῶν Λαμψακηνῶν ἐν τοῖσι λόγοισι, τὸ θέλει τὸ ἔπος εἶναι τό σφι ἀπείλησεν ὁ Κροῖσος, “πίτυος τρόπον ἐκτρίψειν,” μόγις κοτὲ μαθὼν τῶν τις πρεσβυτέρων εἶπε τὸ ἐόν, ὅτι πίτυς μούνη πάντων δενδρέων ἐκκοπεῖσα βλαστὸν οὐδένα μετίζει, ἀλλὰ πανῶλεθρος ἐξαπόλλυται· δεῖσαντες ὧν οἱ Λαμψακηνοὶ
- 38 Κροῖσον, λύσαντες μετῆκαν Μιλτιάδεα. Οὗτος μὲν δὴ διὰ Κροῖσον ἐκφεύγει· μετὰ δὲ, τελευτᾷ ἄπαις τὴν ἀρχὴν τε καὶ τὰ χρήματα παραδούς Στησαγόρῃ τῷ Κίμωνος ἀδελφεοῦ παιδὶ ὁμομητρίῳ· καὶ οἱ τελευτήσαντι Χερσονησίται θύουσι, ὡς νόμος οἰκιστῇ, καὶ ἀγῶνα ἵππικόν τε καὶ γυμνικὸν ἐπιστᾶσι ἐν τῷ Λαμψακηνῶν οὐδενὶ ἐγγίνεται ἀγωνίζεσθαι. πολέμου δὲ ἔοντος πρὸς Λαμψακηνούς, καὶ Στησαγόρεα κατέλαβε ἀποθανεῖν ἄπαιδα, πληγέντα τὴν κεφαλὴν πελέκει ἐν τῷ πρυτανήῳ πρὸς ἀνδρὸς αὐτομόλου μὲν τῷ λόγῳ πολεμίου δὲ καὶ ὑποθερμότερου τῷ ἔργῳ.
- 39 Τελευτήσαντος δὲ καὶ Στησαγόρῳ τρόπῳ τοιῷδε, ἐνθαῦτα Μιλτιάδεα τὸν Κίμωνος, Στησαγόρῳ δὲ τοῦ τελευτήσαντος ἀδελφεόν, καταλαμψόμενον τὰ πρήγματα ἐπὶ Χερσονήσου ἀποστέλλουσι τριήρεϊ οἱ Πεισιστρατίδαι· οἳ μιν καὶ ἐν Ἀθήνῃσι ἐποίευν εἶ, ὡς οὐ συνειδότες δῆθεν τοῦ πατρὸς Κίμωνος αὐτοῦ τὸν θάνατον, τὸν ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ σημανέω ὡς ἐγένετο. Μιλτιάδης δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Χερσόνησον εἶχε κατ’ οἴκους, τὸν ἀδελφεὸν Στησαγόρεα ἡδη ἐπιτιμίων· οἱ δὲ Χερσονησίται πυνθανόμενοι ταῦτα, συνελέχθησαν ἀπὸ πασέων τῶν πολίων οἱ δυναστεύοντες πάντοθεν· κοινῷ δὲ στόλῳ ἀπικόμενοι ὡς συλλυπηθησόμενοι, ἐδέθησαν ὑπ’ αὐτοῦ. Μιλτιάδης τε δὴ ἴσχει τὴν Χερσόνησον, πεντακοσίους

βόσκων ἐπικούρους, καὶ γαμέει Ὀλόρου τοῦ Θρηϊ-
κων βασιλέος θυγατέρα Ἠγησιπύλην. Οὗτος δὲ ὁ 40
Κίμωνος Μιλτιάδης νεωστὶ μὲν ἐληλύθει εἰς τὴν
Χερσονήσον, κατελάμβανε δέ μιν ἐλθόντα ἄλλα τῶν
κατεχόντων πρηγμάτων χαλεπώτερα· (τρίτῳ μὲν γὰρ
ἔτει τούτων Σκύθας ἔφευγε· Σκύθαι γὰρ οἱ νομάδες
ἐρεθισθέντες ὑπὸ βασιλέος Δαρείου συνεστράφησαν,
καὶ ἤλασαν μέχρι τῆς Χερσονήσου ταύτης· τούτους
ἐπιόντας οὐκ ὑπομείνας ὁ Μιλτιάδης ἔφευγε ἀπὸ
Χερσονήσου, εἰς ὃ οἱ τε Σκύθαι ἀπαλλάχθησαν καὶ
μιν οἱ Δόλογχοι κατήγαγον ὀπίσω·) Ταῦτα μὲν δὴ 41
τρίτῳ ἔτει πρότερον ἐγεγόνει τῶν τότε μιν κατεχόν-
των· τότε δὲ πυνθανόμενος εἶναι τοὺς Φοίνικας ἐν
Τενέδῳ, πληρώσας τριήρεας πέντε χρημάτων τῶν
παρεόντων ἀπέπλεε εἰς τὰς Ἀθήνας. καὶ ὥσπερ
ὠρμήθη ἐκ Καρδίας πόλιος, ἔπλεε διὰ τοῦ Μέλανος
κόλπου· παραμείβετό τε τὴν Χερσονήσον καὶ οἱ
Φοίνικες οἱ περιπίπτουσι τῇσι νηυσί. αὐτὸς μὲν δὴ
Μιλτιάδης σὺν τῇσι τέσσαρσι τῶν νεῶν καταφεύγει
εἰς Ἴμβρον, τὴν δὲ οἱ πέμπτην τῶν νεῶν κατεῖλον
διώκοντές οἱ Φοίνικες. τῆς δὲ νεὸς ταύτης ἔτυχε
τῶν Μιλτιάδew παίδων ὁ πρεσβύτατος ἄρχων Μη-
τίοχος, οὐκ ἐκ τῆς Ὀλόρου τοῦ Θρηϊκος ἐὼν θυγα-
τὸς ἀλλ' ἐξ ἄλλης· καὶ τοῦτον ἅμα τῇ νηὶ εἶλον οἱ
Φοίνικες, καὶ μιν πυθόμενοι ὥς εἴη Μιλτιάδew παῖς
ἀνήγαγον παρὰ βασιλέα, δοκέοντες χάριτα μεγάλην
καταθήσεσθαι· ὅτι δὴ Μιλτιάδης γνώμην ἀπεδέξατο
ἐν τοῖσι Ἴωσι πείθεσθαι κελεύων τοῖσι Σκύθησι, ὅτε
οἱ Σκύθαι προσεδέοντο λύσαντας τὴν σχεδὴν ἀπο-
πλέειν εἰς τὴν ἑωυτῶν. Δαρεῖος δὲ, ὥς οἱ Φοίνικες
Μητίοχον τὸν Μιλτιάδew ἀνήγαγον, ἐποίησε κακὸν
μὲν οὐδὲν Μητίοχον ἀγαθὰ δὲ συχνά· καὶ γὰρ οἶκον
καὶ κτῆσιν ἔδωκε καὶ Περσίδα γυναῖκα, ἐκ τῆς οἱ
τέκνα ἐγένετο τὰ εἰς Πέρσας κεκοσμέαται. Μιλτιά-
δης δὲ ἐξ Ἴμβρου ἀπικνέεται εἰς τὰς Ἀθήνας.

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκ τῶν Περσέων οὐδὲν 42

ἐπὶ πλεόν ἐγένετο τούτων ἐς νεῖκος φέρον Ἴωσι, ἀλλὰ τάδε μὲν χρήσιμα κάρτα τοῖσι Ἴωσι ἐγένετο τούτου τοῦ ἔτεος. Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὑπαρχος, μεταπεμψάμενος ἀγγέλους ἐκ τῶν πολιῶν συνθήκας σφίσι αὐτοῖσι τοὺς Ἴωνας ἠνάγκασε ποιέεσθαι, ἵνα δοσίδικοι εἶεν καὶ μὴ ἀλλήλους φέροιν τε καὶ ἄγοιεν. ταῦτά τε ἠνάγκασε ποιέειν καὶ τὰς χώρας σφέων μετρήσας κατὰ παρασάγγας,—τοὺς καλέουσι οἱ Πέρσαι τὰ τριήκοντα στάδια,—κατὰ δὴ τούτους μετρήσας φόρους ἔταξε ἐκάστοισι, οἱ κατὰ χώραν διατελέουσι ἔχοντες ἐκ τούτου τοῦ χρόνου αἰεὶ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ, ὡς ἐτάχθησαν ἐξ Ἀρταφέρνηος· ἐτάχθησαν δὲ σχεδὸν κατὰ τὰ αὐτὰ τὰ καὶ πρότερον εἶχον.

- 43 Καὶ σφι ταῦτα μὲν εἰρηναῖα ἦν. ἅμα δὲ τῷ ἔαρι, τῶν ἄλλων καταλελυμένων στρατηγῶν ἐκ βασιλέος, Μαρδόνιος ὁ Γωβρύεω κατέβαινε ἐπὶ θάλασσαν, στρατὸν πολλὸν μὲν κάρτα πεζὸν ἅμα ἀγόμενος πολλὸν δὲ ναυτικόν, ἡλικίην τε νέος ἔων, καὶ νεωστὶ γεγαμηκὼς βασιλέος Δαρείου θυγατέρα Ἀρταζώστρην. ἄγων δὲ τὸν στρατὸν τούτον ὁ Μαρδόνιος ἐπεὶ τε ἐγένετο ἐν τῇ Κιλικίῃ, αὐτὸς μὲν ἐπιβὰς ἐπὶ νεὸς ἐκομίζετο ἅμα τῇσι ἄλλῃσι νηυσὶ, στρατιὴν δὲ τὴν πεζὴν ἄλλοι ἡγεμόνες ἦγον ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. ὡς δὲ παραπλέων τὴν Ἀσίην ἀπύκετο ὁ Μαρδόνιος ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐνθαῦτα μέγιστον θῶμα ἐρέω τοῖσι μὴ ἀποδεκομένοισι Ἑλλήνων Περσέων τοῖσι ἐπτά Ὀτάνεα γνώμην ἀποδέξασθαι ὡς χρεὸν εἶη δημοκρατέεσθαι Πέρσας· τοὺς γὰρ τυράννους τῶν Ἰώνων καταπαύσας πάντας ὁ Μαρδόνιος δημοκρατίας κατίστα ἐς τὰς πόλεις. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἠπεύγετο ἐς τὸν Ἑλλήσποντον. ὡς δὲ συνελέχθη μὲν χρήμα πολλὸν νεῶν, συνελέχθη δὲ καὶ πεζὸς πολλὸς στρατὸς, διαβάντες τῇσι νηυσὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἐπορεύοντο διὰ τῆς Εὐρώπης· ἐπορεύοντο δὲ
- 44 ἐπὶ τε Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας. Αὐταὶ μὲν ὧν σφι πρόσχημα ἦσαν τοῦ στόλου· ἀτὰρ ἐν νόφ ἔχοντες

ὅσας ἂν πλείστας δύναιτο καταστρέφεισθαι τῶν Ἑλληνίδων πολίων, τοῦτο μὲν δὴ τῇσι νηυσὶ Θασίους οὐδὲ χεῖρας ἀνταειραμένους καταστρέψαντο, τοῦτο δὲ τῷ πεζῷ Μακεδόνας πρὸς τοῖσι ὑπάρχουσι δούλους προσεκτήσαντο· τὰ γὰρ ἐντὸς Μακεδόνων ἔθνεα πάντα σφι ἦν ἤδη ὑποχείρια γεγονότα. ἐκ μὲν δὴ Θάσου διαβαλόντες πέρην, ὑπὸ τὴν ἡπειρον ἐκομίζοντο μέχρι Ἀκάνθου· ἐκ δὲ Ἀκάνθου ὀρμεύμενοι, τὸν Ἄθων περιέβαλλον· ἐπιπεσὼν δέ σφι περιπλέουσι βορῆς ἄνεμος μέγας τε καὶ ἄπορος, κάρτα τρηχέως περίεσπε πλήθει πολλὰς τῶν νεῶν ἐκβάλλων πρὸς τὸν Ἄθων· λέγεται γὰρ κατὰ τριηκοσίας μὲν τῶν νεῶν τὰς διαφθαρείσας εἶναι, ὑπὲρ δὲ δύο μυριάδας ἀνθρώπων. ὥστε γὰρ θηριωδιστάτης εἰούσης τῆς θαλάσσης ταύτης τῆς περὶ τὸν Ἄθων οἱ μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων διεφθείροντο ἀρπαζόμενοι, οἱ δὲ πρὸς τὰς πέτρας ἀρασσόμενοι, οἱ δὲ αὐτῶν νέειν οὐκ ἐπιστέατο, καὶ κατὰ τοῦτο διεφθείροντο, οἱ δὲ ῥίγει. ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς οὕτω ἐπρησσε. Μαρδονίῳ δὲ καὶ τῷ πεζῷ στρατοπεδευομένῳ ἐν Μακεδονίᾳ νυκτὸς Βρύγοι Θρηϊκὲς ἐπεχείρησαν· καὶ σφειν πολλοὺς φονεύουσι οἱ Βρύγοι, Μαρδόνιον δὲ αὐτὸν τρωματίζουσι. οὐ μέντοι οὐδὲ αὐτοὶ δουλосύνην διέφυγον πρὸς Περσέων· οὐ γὰρ δὴ πρότερον ἀπανέστη ἐκ τῶν χωρέων τουτέων Μαρδόνιος, πρὶν ἢ σφεας ὑποχειρίους ἐποιήσατο. τούτους μέντοι καταστρεψάμενος ἀπῆγε τὴν στρατιὴν ὀπίσω, ἅτε τῷ πεζῷ τε προσπταίσας πρὸς τοὺς Βρύγους καὶ τῷ ναυτικῷ μεγάλως περὶ Ἄθων. οὗτος μὲν νυν ὁ στόλος αἰσχυρῶς ἀγωνισάμενος ἀπαλλάχθη ἐς τὴν Ἀσίην.

Δευτέρῳ δὲ ἔτει τούτων ὁ Δαρεῖος, πρῶτα μὲν Θασίους διαβληθέντας ὑπὸ τῶν ἀστυγειτόνων ὡς ἀπόστασιν μηχανοίατο, πέμψας ἄγγελον ἐκέλευέ σφεας τὸ τεῖχος περιαιρέειν καὶ τὰς νέας ἐς Ἀβδηρα κομίζειν. οἱ γὰρ δὴ Θάσιοι, οἳ ὑπὸ Ἰσθιαίου τε τοῦ

Μιλησίου πολιορκηθέντες καὶ προσόδων ἐουσέων
 μεγαλέων, ἐχρέοντο τοῖσι χρήμασι ναῦς τε ναυπη-
 γεύμενοι μακρὰς καὶ τείχος ἰσχυρότερον περιβαλλό-
 μενοι. ἡ δὲ πρόσδοός σφι ἐγένετο ἕκ τε τῆς ἡπείρου
 καὶ ἀπὸ τῶν μετᾶλλων· ἐκ μὲν γε τῶν ἐν Σκαπτῇ
 Ὑλῃ, τῶν χρυσέων μετᾶλλων, τὸ ἐπίπαν ὀγδώκοντα
 τάλαντα προσήϊε· ἐκ δὲ τῶν ἐν αὐτῇ Θάσῳ ἐλάσσω
 μὲν τούτων, συχνὰ δὲ οὕτω ὥστε τὸ ἐπίπαν Θασί-
 οισι, ἐοῦσι καρπῶν ἀτελέσι, προσήϊε ἀπὸ τε τῆς
 ἡπείρου καὶ τῶν μετᾶλλων ἕτεος ἐκάστου διηκόσια
 τάλαντα· ὅτε δὲ τὸ πλείστον προσῆλθε, τριηκόσια.

47 Εἶδον δὲ καὶ αὐτοὺς τὰ μέταλλα ταῦτα· καὶ μακρῶ
 ἦν αὐτῶν θωμασιώτατα τὰ οἱ Φοίνικες ἀνεύρον, οἱ
 μετὰ Θάσου κτίσαντες τὴν νῆσον ταύτην· ἥτις νῦν
 ἐπὶ τοῦ Θάσου τούτου τοῦ Φοίνικος τὸ οὐνομα ἔσχε.
 τὰ δὲ μέταλλα τὰ Φοινικικὰ ταῦτα ἔστι τῆς Θάσου
 μεταξὺ Αἰνύρων τε χώρου καλεομένου καὶ Κοινύρων,
 ἀντίον δὲ Σαμοθρηίκης· ὅρος μέγα, ἀνεστραμμένον
 ἐν τῇ ζητήσῃ. τοῦτο μὲν νυν ἔστι τοιοῦτο· οἱ δὲ
 Θάσιοι τῷ βασιλεῖ κελεύσαντι καὶ τὸ τείχος τὸ
 σφέτερον κατεῖλον, καὶ τὰς νέας τὰς πάσας ἐκόμισαν
 ἐς Ἀβδηρα.

48 Μετὰ δὲ τούτο, ἀπεπειράτο ὁ Δαρεῖος τῶν Ἑλλή-
 νων ὃ τι ἐν νόῳ ἔχοιεν, κότερα πολεμέειν ἐωντῷ ἢ
 παραδιδόναι σφέας αὐτούς. διέπεμπε ὦν κήρυκας
 ἄλλους ἄλλῃ τάξας ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, κελεύων αἰτέ-
 ειν βασιλεῖ γῆν τε καὶ ὕδωρ. τούτους μὲν δὴ ἐς τὴν
 Ἑλλάδα ἔπεμπε· ἄλλους δὲ κήρυκας διέπεμπε ἐς τὰς
 ἐωντοῦ δασμοφόρους πόλιας τὰς παραθαλασσίους,
 κελεύων νέας τε μακρὰς καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα ποιέ-

49 εσθαι. οὗτοί τε δὴ παρεσκευάζοντο ταῦτα· καὶ τοῖ-
 σι ἠκόνσι ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυξι πολλοὶ μὲν ἡπει-
 ρωτέων ἐδίδουσαν τὰ προΐσχετο αἰτέων ὁ Πέρσης,
 πάντες δὲ οἱ νησιῶται ἐς τοὺς ἀπικοίατο αἰτήσοντες·
 οἳ τε δὴ ἄλλοι νησιῶται διδοῦσι γῆν τε καὶ ὕδωρ
 Δαρείῳ καὶ δὴ καὶ Αἰγινῇται· ποιήσασι δὲ σφι ταῦ-

τα ἰθέως Ἀθηναῖοι ἐπεκέατο, δοκέοντες ἐπὶ σφίσι
 ἔχοντας τοὺς Αἰγινήτας δεδωκέναι ὡς ἅμα τῷ Πέρσῃ
 ἐπὶ σφέας στρατεύωνται· καὶ ἄσμενοι προφάσιος
 ἐπελάβοντο, φοιτέοντές τε ἐς τὴν Σπάρτην κατηγο-
 ρεον τῶν Αἰγινήτων τὰ πεποιήκοιεν προδόντες τὴν
 Ἑλλάδα. Πρὸς ταύτην δὲ τὴν κατηγορίην Κλεο- 50
 μένης ὁ Ἀναξανδρίδew, βασιλεὺς ἐὼν Σπαρτιητέων,
 διέβη ἐς Αἰγιναν βουλόμενος συλλαβεῖν Αἰγινήτων
 τοὺς αἰτιωτάτους· ὡς δὲ ἐπειράτο συλλαμβάνων,
 ἄλλοι τε δὴ αὐτῷ ἐγίνοντο ἀντίξοοι τῶν Αἰγινήτων
 ἐν δὲ δὴ καὶ Κρίος ὁ Πολυκρίτου μάλιστα· ὃς οὐκ
 ἔφη αὐτὸν οὐδένα ἄξειν χαίροντα Αἰγινήτων· ἄνευ
 γάρ μιν Σπαρτιητέων τοῦ κοινοῦ ποίειν ταῦτα ὑπ'
 Ἀθηναίων ἀναγνωσθέντα χρήμασι· ἅμα γὰρ ἂν μιν
 τῷ ἐτέρῳ βασιλεῖ ἐλθόντα συλλαμβάνειν· ἔλεγε δὲ
 ταῦτα ἐξ ἐπιστολῆς τῆς Δημαρήτου. Κλεομένης δὲ
 ἀπελαυνόμενος ἐκ τῆς Αἰγίνης, εἶρετο τὸν Κρίον ὃ τι
 οἱ εἴη τὸ οὐνομα; ὃ δὲ τὸ ἐὼν ἔφρασε οἱ· ὃ δὲ Κλεο-
 μένης πρὸς αὐτὸν ἔφη· “ἦδη νῦν καταχάλκου, ὦ
 Κριε, τὰ κέρα, ὡς συνοισόμενος μεγάλῳ κακῷ.”

Ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ τοῦτον τὸν χρόνον, ὑπομένων 51
 Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος διέβαλλε τὸν Κλεομέnea,
 ἐὼν βασιλεὺς καὶ οὗτος Σπαρτιητέων οἰκίης δὲ τῆς
 ὑποδεεστέρης· κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν ὑποδεεστέρης,—
 ἀπὸ γὰρ τοῦ αὐτοῦ γεγονάσι,—κατὰ πρεσβυγενείην
 δέ κως τετίμηται μᾶλλον ἢ Εὐρυσθέneος. Λακεδαι- 52
 μόνιοι γὰρ ὁμολογέοντες οὐδενὶ ποιητῇ λέγουσι αὐ-
 τὸν Ἀριστόδημον, τὸν Ἀριστομάχου τοῦ Κλεοδαίου
 τοῦ Ὑλλου, βασιλεύοντα ἀγαγεῖν σφέας ἐς ταύτην
 τὴν χώραν τὴν νῦν ἐκτέαται, ἀλλ' οὐ τοὺς Ἀριστο-
 δήμου παῖδας· μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολλόν, Ἀριστο-
 δήμῳ τεκεῖν τὴν γυναῖκα τῇ οὐνομα εἶναι Ἀργεῖην·
 θυγατέρα δὲ αὐτὴν λέγουσι εἶναι Αὐτεσίωνος τοῦ
 Τισαμενοῦ τοῦ Θερσάνδρου τοῦ Πολυνείκεος· ταύ-
 την δὲ τεκεῖν δίδυμα· ἐπιδόντα δὲ τὸν Ἀριστόδημον
 τὰ τέκνα νούσῃ τελευτᾶν, Λακεδαιμονίους δὲ τοὺς
 Π. —7

τότε ἔοντας βουλευσαι κατὰ νόμον βασιλέα τῶν παίδων τὸν πρεσβύτερον ποιήσασθαι· οὐκὼν δὴ σφεας ἔχειν ὁκότερον ἔλονται, ὥστε καὶ ὁμοίων καὶ ἴσων ἔόντων, οὐ δυναμένους δὲ γνῶναι, ἥ καὶ πρὸ τούτου, ἐπειρωτᾶν τὴν τεκοῦσαν· τὴν δὲ οὐδὲ αὐτὴν φάναι διαγινώσκειν, εἰδυῖαν μὲν καὶ τὸ κάρτα λέγειν ταῦτα βουλομένην δὲ εἴ κως ἀμφοτέροι γενοίαιτο βασιλέες· τοὺς ὧν δὴ Λακεδαιμονίους ἀπορέειν· ἀπορέοντας δὲ πέμπειν ἐς Δελφούς, ἐπειρησομένους ὃ τι χρῆσονται τῷ πρήγματι; τὴν δὲ Πυθίην κελεύειν σφέας ἀμφοτέρα τὰ παιδία ἡγήσασθαι βασιλέας, τιμᾶν δὲ μᾶλλον τὸν γεραίτερον· τὴν μὲν δὴ Πυθίην ταῦτά σφι ἀνελεῖν· τοῖσι δὲ Λακεδαιμονίοισι, ἀπορέουσι οὐδὲν ἔσσαν ὅκως ἐξεύρωσι αὐτῶν τὸν πρεσβύτερον, ὑποθέσθαι ἄνδρα Μεσσηνίου τῷ οὔνομα εἶναι Πανίτην· ὑποθέσθαι δὲ τοῦτον τὸν Πανίτην τάδε τοῖσι Λακεδαιμονίοισι, φυλάξαι τὴν γειναμένην ὁκότερον τῶν παιδίων πρότερον λούει καὶ σιτίζει· καὶ ἦν μὲν κατὰ τὰ αὐτὰ φαίνηται αἰεὶ ποιεῦσα, τοὺς δὲ πᾶν ἔξειν ὅσον τι καὶ δίξνται καὶ θέλουσι ἐξευρεῖν· ἦν δὲ πλανᾶται καὶ ἐκείνη ἐναλλάξ ποιεῦσα, δηλὰ σφι ἔσεσθαι ὡς οὐδὲ ἐκείνη πλέον οὐδὲν οἶδε· ἐπ' ἄλλην τέ σφεας τραπέσθαι ὁδόν· ἐνθαῦτα δὴ τοὺς Σπαρτιήτας, κατὰ τὰς τοῦ Μεσσηνίου ὑποθήκας, φυλάξαντας τὴν μητέρα τῶν Ἀριστοδήμου παίδων λαβεῖν κατὰ τὰ αὐτὰ τιμῶσαν τὸν πρότερον καὶ σίτοισι καὶ λουτροῖσι, οὐκ εἰδυῖαν τῶν εἵνεκεν ἐφυλάσσετο· λαβόντας δὲ τὸ παιδίον τὸ τιμώμενόν πρὸς τῆς γειναμένης, ὡς ἔον πρότερον τρέφειν ἐν τῷ δημοσίῳ· καὶ οἱ οὔνομα τεθῆναι Εὐρυσθέnea, τῷ δὲ [νεωτέρῳ] Προκλέα· τούτους ἀνδρωθέντας, αὐτοὺς τε ἀδελφεοὺς ἔοντας λέγουσι διαφόρους εἶναι τὸν πάντα χρόνον τῆς ζῆς ἀλλήλοισι, καὶ τοὺς ἀπὸ τούτων γενομένους

53 ὡσαύτως διατελέειν. Ταῦτα μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι μῦνοι Ἑλλήνων· τάδε δὲ κατὰ τὰ λεγόμενα ὑπὸ Ἑλλήνων ἐγὼ γράφω...τούτους τοὺς Δωριέων

βασιλέας μέχρι μὲν Περσέος τοῦ Δανάης, τοῦ θεοῦ
 ἀπεόντος, καταλεγόμενους ὀρθῶς ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ
 ἀποδεικνυμένους ὥς εἰσι Ἕλληνες· (ἤδη γὰρ τηνι-
 καῦτα ἐς Ἑλληνας οὗτοι ἐτέλεον·) ἔλεξα δὲ μέχρι
 Περσέος, ἀλλ' οὐκ ἀνέκαθεν ἐτι ἔλαβον, τοῦδε εἵνεκα,
 ὅτι οὐκ ἔπεστι ἐπωνυμίῃ Περσεΐ οὐδεμία πατρὸς
 θνητοῦ, ὥσπερ Ἡρακλεΐ Ἀμφιτρύων· ἤδη ὦν ὀρθῶ
 λόγῳ χρεωμένῳ μέχρι τοῦ Περσέος ὀρθῶς εἴρηται
 μοι. ἀπὸ δὲ Δανάης τῆς Ἀκρισίου καταλέγοντι τοὺς
 ἄνω αἰεὶ πατέρας αὐτῶν, φαινοίατο ἂν εἶντες οἱ τῶν
 Δωριέων ἡγεμόνες Αἰγύπτιοι ἰθαγενεές. Ταῦτα μὲν 54
 νυν κατὰ τὰ Ἕλληνες λέγουσι γεγενεηλόγηται· ὥς
 δὲ ὁ Περσέων λόγος λέγεται, αὐτὸς ὁ Περσεὺς ἐὼν
 Ἀσσύριος ἐγένετο Ἕλλην, ἀλλ' οὐκ οἱ Περσέος πρό-
 γονοι· τοὺς δὲ Ἀκρισίου γε πατέρας ὁμολογέοντας
 κατ' οἰκηϊότητα Περσεΐ οὐδὲν, τούτους δὲ εἶναι, κατά-
 περ Ἕλληνες λέγουσι, Αἰγυπτίους. Καὶ ταῦτα μὲν 55
 νυν περὶ τούτων εἰρήσθω· ὃ τι δὲ εἶντες Αἰγύπτιοι,
 καὶ ὃ τι ἀποδεξάμενοι ἔλαβον τὰς Δωριέων βασι-
 λείας, ἄλλοισι γὰρ περὶ αὐτῶν εἴρηται, εἰσόμεν
 αὐτὰ, τὰ δὲ ἄλλοι οὐ κατελάβοντο τούτων μνήμην
 ποιήσομαι.

Γέρεα δὲ δὴ τάδε τοῖσι βασιλεῦσι Σπαρτιῆται δε- 56
 δώκασι· ἱρυσύνας δύο, Διὸς τε Λακεδαίμονος καὶ
 Διὸς Οὐρανίου· καὶ πόλεμόν γε ἐκφέρειν ἐπ' ἣν ἂν
 βούλωνται χώραν· τούτου δὲ μηδένα εἶναι Σπαρτιη-
 τέων διακωλυτήν· εἰ δὲ μὴ, αὐτὸν ἐν τῷ ἄγχι ἐνέ-
 χεσθαι· στρατευομένων δὲ, πρώτους ἰέναι τοὺς βασι-
 λέας ὑστάτους δὲ ἀπιέναι· ἑκατὸν δὲ ἄνδρας λογάδας
 ἐπὶ στρατιῆς φυλάσσειν αὐτούς· προβάτοισι δὲ χρᾶ-
 σθαι ἐν τῇσι ἐξοδήσι ὀκόσοισι ἂν ὦν ἐθέλωσι· τῶν
 δὲ θυομένων ἀπάντων τὰ δέρματά τε καὶ τὰ νῶτα
 λαμβάνειν σφέας· ταῦτα μὲν τὰ ἐμπολέμια. Τὰ δὲ 57
 ἄλλα, τὰ εἰρηναῖα, κατὰ τάδε σφι δέδοται· ἣν θυσίην
 τις δημοτελῆ ποιέηται, πρώτους ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἵζειν
 τοὺς βασιλέας· καὶ ἀπὸ τούτων πρῶτον ἄρχεσθαι

διπλήσια νέμοντας ἑκατέρῳ τὰ πάντα ἢ τοῖσι ἄλλοισι δαιτυμόνεσι· καὶ σπονδαρχίας εἶναι τούτων καὶ τῶν τυθέντων προβάτων τὰ δέρματα· νεομηνίας δὲ ἀνὰ πάσας καὶ ἐβδόμας ἱσταμένου τοῦ μηνός, δίδοσθαι ἐκ τοῦ δημοσίου ἱρήϊον τέλειον ἑκατέρῳ ἐς Ἀπόλλωνος, καὶ μέδιμνον ἀλφίτων, καὶ οἴνου τετάρτην Λακωνικήν· καὶ ἐν τοῖσι ἀγῶσι πᾶσι προεδρίας ἐξαιρέτους· καὶ προξείνους ἀποδεικνύναι τούτοις προσκείσθαι τοὺς ἂν ἐθέλωσι τῶν ἀστῶν· καὶ Πυθίους αἰρέεσθαι δύο ἑκάτερον· (οἱ δὲ Πύθιοί εἰσι θεοπρόποι ἐς Δελφούς, σιτεόμενοι μετὰ τῶν βασιλέων τὰ δημόσια.) μὴ ἔλθουσι δὲ τοῖσι βασιλεῦσι ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἀποπέμπεσθαι σφι ἐς τὰ οἰκία ἀλφίτων τε δύο χοίνικας ἑκατέρῳ καὶ οἴνου κοτύλην· παρεούσι δὲ διπλήσια πάντα δίδοσθαι· τῶντὸ δὲ ταῦτο καὶ πρὸς ἰδιωτέων κληθέντας ἐπὶ δεῖπνον τιμαῖσθαι· τὰς δὲ μαντήϊας τὰς γινομένας τούτους φυλάσσειν· συνειδέναι δὲ καὶ τοὺς Πυθίους· δικάζειν δὲ μούνους τοὺς βασιλέας τοσάδε μοῦνα· πατρούχου τε παρθένου πέρι ἐς τὸν ἱκνέεται ἔχειν, ἣν μὴ περ ὁ πατήρ αὐτὴν ἐγγνήσῃ· καὶ ὁδῶν δημοσιέων πέρι· καὶ ἣν τις θετὸν παῖδα ποιέεσθαι ἐθέλῃ, βασιλέων ἐναντίον ποιέεσθαι· καὶ παρίζειν βουλευούσι τοῖσι γέρονσι, ἑοῦσι δυνῶν δέουσι τριήκοντα· ἣν δὲ μὴ ἔλθωσι, τοὺς μάλιστα σφι τῶν γερόντων προσήκοντας ἔχειν τὰ τῶν βασιλέων γέρεα, δύο ψήφους τιθεμένους, τρίτην δὲ, τὴν ἑωυτῶν.

58 Ταῦτα μὲν ζῶσι τοῖσι βασιλεῦσι δέδοται ἐκ τοῦ κοινοῦ τῶν Σπαρτιητέων· ἀποθανοῦσι δὲ τάδε· ἱππῆες περιαγγέλλουσι τὸ γεγονὸς κατὰ πᾶσαν τὴν Λακωνικήν· κατὰ δὲ τὴν πόλιν γυναῖκες περιϋοῦσαι λέβητα κροτέουσι· ἐπεὰν ὦν τοῦτο γένηται τοιοῦτο, ἀνάγκη ἐξ οἰκίης ἐκάστης ἐλευθέρους δύο καταμαίνεσθαι, ἄνδρα τε καὶ γυναῖκα· μὴ ποιήσασι δὲ τοῦτο ζημίαι μεγάλαι ἐπικέεται· νόμος δὲ τοῖσι Λακεδαιμονίοις κατὰ τῶν βασιλέων τοὺς θανάτους ἐστὶ

οὗτος καὶ τοῖσι βαρβάροισι τοῖσι ἐν τῇ Ἀσίῃ· τῶν
 γὰρ ὧν βαρβάρων οἱ πλεῖνες τῷ αὐτῷ νόμῳ χρέων-
 ται κατὰ τοὺς θανάτους τῶν βασιλέων· ἐπεὰν γὰρ
 ἀποθάνῃ βασιλεὺς Λακεδαιμονίων, ἐκ πάσης δεῖ Λα-
 κεδαίμονος, χωρὶς Σπαρτιητέων, ἀριθμῷ τῶν περιό-
 κων ἀναγκαστοὺς εἰς τὸ κῆδος ἵεναι. τούτων ὧν καὶ
 τῶν εἰλωπέων καὶ αὐτῶν Σπαρτιητέων ἐπεὰν συλ-
 λεχθῶσι εἰς τὸντο πολλὰι χιλιάδες, σύμμιγα τῇσι
 γυναιξὶ κόπτονται τε τὰ μέτωπα προθύμως καὶ οἰ-
 μωγῇ διαχρέωνται ἀπλῆψ· φάμενοι τὸν ὑστατον ἱ
 αἰεὶ ἀπογενόμενον τῶν βασιλέων τοῦτον δὴ γενέσθαι
 ἄριστον. ὅς δ' ἂν ἐν πολέμῳ τῶν βασιλέων ἀποθάνῃ,
 τούτῳ δὲ εἰδῶλον σκευάσαντες ἐν κλίνῃ εὖ ἐστρωμένη
 ἐκφέρουσι· ἐπεὰν δὲ θάψωσι, ἀγορῇ δέκα ἡμερέων
 οὐκ ἴσταται σφί οὐδ' ἀρχαιρεσίῃ συνίζει, ἀλλὰ πεν-
 θέουσι ταύτας τὰς ἡμέρας. Συμφέρονται δὲ ἄλλο 59
 τόδε τοῖσι Πέρσῃσι. ἐπεὰν ἀποθανόντος τοῦ βα-
 σιλέος ἄλλος ἐνίστηται βασιλεὺς, οὗτος ὁ ἐσιὼν
 ἐλευθεροῖ ὅστις τι Σπαρτιητέων τῷ βασιλεῖ ἢ τῷ
 δημοσίῳ ὤφειλε· ἐν δ' αὖ Πέρσῃσι ὁ κατιστάμενος
 βασιλεὺς τὸν προσοφειλόμενον φόρον μετῆι πάσῃσι
 τῇσι πόλιν. Συμφέρονται δὲ καὶ τὰδε Αἰγυπτίοισι 60
 Λακεδαιμόνιοι· οἱ κήρυκες αὐτῶν καὶ αὐληταὶ καὶ
 μάγειροι ἐκδέκονται τὰς πατρῴας τέχνας, καὶ αὐλη-
 τῆς τε αὐλητέῳ γίνεται, καὶ μάγειρος μαγείρου, καὶ
 κήρυξ κήρυκος· οὐ κατὰ λαμπροφωνίην ἐπιθέμενοι
 ἄλλοι σφέας παρακλητοῦσι, ἀλλὰ κατὰ τὰ πάτρια
 ἐπιτελεύουσι. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω γίνεται.

Τότε δὲ τὸν Κλεομένεα, ἐόντα ἐν τῇ Αἰγίνῃ καὶ 61
 κοινὰ τῇ Ἑλλάδι ἀγαθὰ προσεργαζόμενον, ὁ Δημά-
 ρητος διέβαλε, οὐκ Αἰγινητέων οὕτω κηδόμενος ὥς
 φθόνῳ καὶ ᾄγῃ χρεώμενος. Κλεομένης δὲ νοστήσας
 ἀπ' Αἰγίνης ἐβούλενε τὸν Δημάρτην παῦσαι τῆς
 βασιληΐης, διὰ πρῆγμα τοιόνδε ἐπίβασιν εἰς αὐτὸν
 ποιούμενος· Ἀρίστωνι βασιλεύοντι ἐν Σπάρτῃ καὶ
 γήμαντι γυναικας δύο παῖδες οὐκ ἐγένοντο· καὶ οὐ

γὰρ συνεγινώσκετο αὐτὸς τούτων εἶναι αἴτιος, γαμέει
 τρίτην γυναῖκα· ὧδε δὲ γαμέει· ἦν οἱ φίλος τῶν
 Σπαρτιητέων ἀνὴρ, τῷ προσεκέετο τῶν ἀστῶν μά-
 λιστα ὁ Ἀρίστων· τούτῳ τῷ ἀνδρὶ ἐτύγχανε ἐοῦσα
 γυνὴ καλλίστη μακρῷ τῶν ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν· καὶ
 ταῦτα μέντοι καλλίστη ἐξ αἰσχίστης γενομένη· ἐοῦ-
 σαν γάρ μιν τὸ εἶδος φλαύρην ἢ τροφὸς αὐτῆς, οἷα
 ἀνθρώπων τε ὀλβίων θυγατέρα καὶ δυσεϊδέα ἐοῦσαν,
 πρὸς δὲ καὶ ὀρέουσα τοὺς γονέας συμφορὴν τὸ εἶδος
 αὐτῆς ποιευμένους, ταῦτα ἕκαστα μαθοῦσα, ἐπιφρά-
 ζεται τοιάδε· ἐφόρεε αὐτὴν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην ἐς
 τὸ τῆς Ἑλένης ἱρόν· τὸ δ' ἔστι ἐν τῇ Θεράπνῃ κα-
 λευμένη ὑπερθε τοῦ Φοιβήτου ἱεροῦ. ὅπως δὲ ἐνείκειε
 ἢ τροφὸς, πρὸς τε τῷ γαλμα ἴστα καὶ ἐλίσσετο τὴν
 θεὸν ἀπαλλάξαι τῆς δυσμορφίης τὸ παιδίον· καὶ δὴ
 κοτε ἀπιούσῃ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῇ τροφῷ γυναῖκα λέγεται
 ἐπιφανῆναι, ἐπιφανεῖσαν δὲ ἐπείρεσθαι μιν ὃ τι φέ-
 ρει ἐν τῇ ἀγκάλῃ; καὶ τὴν φράσαι ὡς παιδίον φορέει·
 τὴν δὲ κελεύσασθαι οἱ δεῖξαι· τὴν δὲ οὐ φάναι, ἀπειρή-
 σθαι γάρ οἱ ἐκ τῶν γειναμένων μηδενὶ ἐπιδεικνύναι·
 τὴν δὲ πάντως ἐωυτῇ κελεύειν ἐπιδεῖξαι· ὁρώσαν δὲ
 τὴν γυναῖκα περὶ πολλοῦ ποιευμένην ἰδέσθαι οὕτω
 δὴ τὴν τροφὸν δεῖξαι τὸ παιδίον· τὴν δὲ καταψῶσαν
 τοῦ παιδίου τὴν κεφαλὴν εἶπαι, ὡς καλλιστεύσει
 πασέων τῶν ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν. ἀπὸ μὲν δὴ ταύ-
 της τῆς ἡμέρης μεταπεσέειν τὸ εἶδος· γαμέει δὲ δὴ
 μιν ἐς γάμου ὥρην ἀπικομένην Ἀγητος ὁ Ἀλκείδευ,
 62 οὗτος δὴ ὁ τοῦ Ἀρίστωνος φίλος. Τὸν δὲ Ἀρίστωνα
 ἐκνίξε ἄρα τῆς γυναικὸς ταύτης ὁ ἔρως· μηχανᾶται
 δὴ τοιάδε· αὐτὸς τε τῷ ἐταίρῳ τοῦ ἦν ἡ γυνὴ αὐτῇ
 ὑποδέκεται δωτήνην δώσειν τῶν ἐωντοῦ πάντων ἐν τῷ
 ἂν αὐτὸς ἐκείνος ἔλθῃ, καὶ τὸν ἐταῖρον ἐωυτῷ ἐκέ-
 λευε ὡσαύτως τὴν ὁμοίην διδόναι· ὁ δὲ οὐδὲν φοβη-
 θεὶς ἀμφὶ τῇ γυναικὶ, ὀρέων ἐοῦσαν καὶ Ἀρίστωνι
 γυναῖκα, καταινέει ταῦτα· ἐπὶ τούτοις δὲ ὄρκους
 ἔλασαν· μετὰ δὲ, αὐτὸς τε [ὁ Ἀρίστων] ἔδωκε

τοῦτο, ὃ τι δὴ ἦν, τὸ εἴλετο τῶν κειμηλίων τῶν Ἀρίστωνος [ὁ Ἄγητος], καὶ αὐτὸς τὴν ὁμοίην ζητέων φέρεσθαι παρ' ἐκείνου, ἐνθαῦτα δὴ τοῦ ἐταίρου τὴν γυναῖκα ἐπειράτο ἀπάγεσθαι· ὁ δὲ πλὴν τούτου μόνου τὰ ἄλλα ἔφη καταινέσαι· ἀναγκαζόμενος μὲν τοι τῷ τε ὄρκῳ καὶ τῆς ἀπάτης τῇ παραγωγῇ ἀπείε ἀπάγεσθαι. Οὕτω μὲν δὴ τὴν τρίτην ἐσηγάγετο 63 γυναῖκα ὁ Ἀρίστων, τὴν δευτέραν ἀποπεμψάμενος· ἐν δέ οἱ χρόνῳ ἐλάσσονι, καὶ οὐ πληρώσασα τοὺς δέκα μῆνας ἡ γυνὴ αὕτη, τίκτει τοῦτον δὴ τὸν Δημάρητον· καὶ τις οἱ τῶν οἰκετέων ἐν θώκῳ κατημένῳ μετὰ τῶν ἐφόρων ἐξαγγέλλει ὥς οἱ παῖς γέγονε· ὁ δὲ ἐπιστάμενός τε τὸν χρόνον τῷ ἡγάγετο τὴν γυναῖκα καὶ ἐπὶ δακτύλων συμβαλλόμενος τοὺς μῆνας, εἶπε ἀπομόσας, “οὐκ ἂν ἐμὸς εἴη.” τοῦτο ἤκουσαν μὲν οἱ ἔφοροι· πρῆγμα μέντοι οὐδὲν ἐποιήσαντο τὸ παρ' αὐτίκα. ὁ δὲ παῖς ἠϋξέτο, καὶ τῷ Ἀρίστωνι τὸ εἰρημένον μετέμελε· παῖδα γὰρ τὸν Δημάρητον ἐς τὰ μάλιστά οἱ ἐνόμισε εἶναι. Δημάρητον δὲ αὐτῷ οὖνομα ἔθετο διὰ τόδε· πρότερον τούτων πανδημεὶ Σπαρτιῆται Ἀρίστωνι, ὡς ἀνδρὶ εὐδοκιμέοντι διὰ πάντων δὴ τῶν βασιλέων τῶν ἐν τῇ Σπάρτῃ γενομένων, ἀρὴν ἐποιήσαντο παῖδα γενέσθαι· διὰ τοῦτο μὲν οἱ τὸ οὖνομα Δημάρητος ἐτέθη. Χρόνου δὲ προϊόντος, 64 Ἀρίστων μὲν ἀπέθανε Δημάρητος δὲ ἔσχε τὴν βασιλῆην. ἔδεε δὲ, ὡς ἔοικε, ἀνάπυστα γεγόμενα ταῦτα καταπαῦσαι Δημάρητον τῆς βασιλῆης, διὰ τὰ Κλεομένει διεβλήθη μέγας πρότερόν τε ὁ Δημάρητος ἀπαγαγὼν τὴν στρατιὴν ἐξ Ἑλευσίνος, καὶ δὴ καὶ τότε ἐπ' Αἰγινητέων τοὺς μηδίσαντας διαβάντος Κλεομένεος. Ὀρμηθεὶς ὦν ἀποτίνυσθαι ὁ Κλεο- 65 μένης, συντίθεται Λευτυχίδῃ τῷ Μενάρεος τοῦ Ἁγίου, ἐόντι οἰκίῃς τῆς αὐτῆς Δημαρήτῳ, ἐπ' ᾧ τε, ἦν αὐτὸν καταστήσῃ βασιλέα ἀντὶ Δημαρήτου, ἔψεται οἱ ἐπ' Αἰγινήτας. ὁ δὲ Λευτυχίδης ἦν ἐχθρὸς τῷ Δημαρήτῳ μάλιστα γεγονὼς διὰ πρῆγμα τοιούδε· ἄρμο-

- σαμένου Λευτυχίδεω Πέρκαλον τὴν Χίλωνος τοῦ
 Δημαρμένου θυγατέρα, ὁ Δημάρητος ἐπιβουλεύσας,
 ἀποστερεῖ Λευτυχίδα τοῦ γάμου, φθάσας αὐτὸς τὴν
 Πέρκαλον ἀρπάσας καὶ σχὼν γυναῖκα. κατὰ τοῦτο
 μὲν τῷ Λευτυχίδῃ ἡ ἔχθρη ἡ ἐς τὸν Δημάρητον ἐγε-
 γόνεε· τότε δὲ ἐκ τῆς Κλεομένηος προθυμίας ὁ Λευ-
 τυχίδης κατόμνυται Δημαρήτου, φὰς αὐτὸν οὐκ
 ἰκνεομένως βασιλεύειν Σπαρτιητέων οὐκ ἐόντα παῖδα
 Ἀρίστωνος· μετὰ δὲ τὴν κατωμοσίην ἐδίωκε ἀνασώ-
 ζων ἐκεῖνο τὸ ἔπος τὸ εἶπε Ἀρίστων τότε, ὅτε οἱ
 ἐξήγγειλε ὁ οἰκέτης παῖδα γεγονέναι, ὁ δὲ συμβαλ-
 λόμενος τοὺς μῆνας ἀπώμοσε, φὰς οὐκ ἐωντοῦ εἶναι·
 τούτου δὴ ἐπιβατεύων τοῦ ῥήματος ὁ Λευτυχίδης,
 ἀπέφαινε τὸν Δημάρητον οὔτε ἐξ Ἀρίστωνος γεγο-
 νότα, οὔτε ἰκνευμένως βασιλεύοντα Σπάρτης, τοὺς
 ἐφόρους μάρτυρας παρεχόμενος κείνους οἱ τότε ἔτυ-
 χον πάρεδροί τε ἐόντες καὶ ἀκούσαντες ταῦτα Ἀρί-
 66 στωνος. Τέλος δὲ, ἐόντων περὶ αὐτῶν νεικέων· ἔδοξε
 Σπαρτιήτησι ἐπείρεσθαι τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελ-
 φοῖσι εἰ Ἀρίστωνος εἴη παῖς ὁ Δημάρητος; ἀνψοτου
 δὲ γενομένου ἐκ προνοίης τῆς Κλεομένηος ἐς τὴν
 Πυθίην, ἐνθαῦτα προσποιέεται Κλεομένης Κόβωνα
 τὸν Ἀριστοφάντου, ἄνδρα ἐν Δελφοῖσι δυναστεύοντα
 μέγιστον· ὁ δὲ Κόβων Περίαλλαν τὴν πρόμαντιν
 ἀναπείθει τὰ Κλεομένης ἐβούλετο λέγεσθαι λέγειν.
 οὕτω δὴ ἡ Πυθίη, ἐπειρωτῶντων τῶν θεοπρόπων,
 ἔκρινε μὴ Ἀρίστωνος εἶναι Δημάρητον παῖδα. ὑστέρω
 μέντοι χρόνῳ ἀνάπυστα ἐγένετο ταῦτα, καὶ Κόβων
 τε ἔφυγε ἐκ Δελφῶν καὶ Περίαλλα ἡ πρόμαντις
 ἐπαύσθη τῆς τιμῆς.
- 67 Κατὰ μὲν δὴ Δημαρήτου τὴν κατάπαυσιν τῆς
 βασιληΐης οὕτω ἐγένετο. ἔφευγε δὲ Δημάρητος ἐκ
 Σπάρτης ἐς Μήδους ἐκ τοιοῦδε ὀνείδεος· μετὰ τῆς
 βασιληΐης τὴν κατάπαυσιν ὁ Δημάρητος ἤρχε αἰρε-
 θεῖς ἀρχήν. ἦσαν μὲν δὴ γυμνοπαιδία· θεωμένου
 δὲ τοῦ Δημαρήτου, ὁ Λευτυχίδης γεγονὼς ἤδη αὐτὸς

βασιλεὺς ἀντ' ἐκείνου, πέμψας τὸν θεράποντα, ἐπὶ
 γέλῳτί τε καὶ λάσθῃ εἰρώτα τὸν Δημάρητον ὁκοῦν
 τι εἶη τὸ ἄρχειν μετὰ τὸ βασιλεύειν ; ὁ δὲ ἀλγήσας
 τῷ ἐπειρωτῇματι εἶπε φὰς αὐτὸς μὲν ἀμφοτέρων ἦδη
 πεπειρήσθαι, κείνον δὲ οὐ· τὴν μέντοι ἐπειρώτῃσιν
 ταύτην ἄρξειν Λακεδαιμονίοισι ἢ μυρίας κακότητος ἢ
 μυρίας εὐδαιμονίης. ταῦτα δὲ εἶπας καὶ κατακαλυ-
 ψάμενος, ἦιε ἐκ τοῦ θεήτρου ἐς τὰ ἐωυτοῦ· οἰκία·
 αὐτίκα δὲ παρασκευασάμενος ἔθνε τῷ Διὶ βοῦν, θύσας
 δὲ, τὴν μητέρα ἐκάλεσε. Ἀπικομένη δὲ τῇ μητρὶ 68
 ἐσθθεὶς ἐς τὰς χεῖράς οἱ τῶν σπλάγχχνων, κατικέτευε
 λέγων τοιαῦδε· “ὦ μήτερ, θεῶν σε τῶν τε ἄλλων
 καταπτόμενος ἱκετεύω καὶ τοῦ Ἑρκείου Διὸς τοῦδε
 φράσαι μοι τὴν ἀληθινήν, τίς μευ ἐστὶ πατὴρ ὀρθῶ
 λόγῳ ; Δευτυχίδης μὲν γὰρ ἔφη ἐν τοῖσι νείκεσι
 λέγων, κύνουσάν σε ἐκ τοῦ προτέρου ἀνδρὸς οὕτω
 ἐλθεῖν παρὰ Ἀρίστων· οἱ δὲ καὶ τὸν ματαιότερον
 λόγον λέγοντες φασὶ σε ἐλθεῖν παρὰ τῶν οἰκετῶν
 τὸν ὀνοφορβὸν, καὶ ἐμὲ εἶναι ἐκείνου παῖδα. ἐγὼ ὦν
 σε μετέρχομαι τῶν θεῶν εἰπεῖν τὸ ἀληθές· οὔτε γὰρ,
 εἴ περ πεποίηκάς τι τῶν λεγομένων, μούνη δὴ πεποί-
 ηκας μετὰ πολλέων δέ· ὃ τε λόγος πολλὸς ἐν Σπάρτῃ
 ὥς Ἀρίστωνι σπέρμα παιδοποιὸν οὐκ ἐνῆν· τεκεῖν
 γὰρ ἂν οἱ καὶ τὰς προτέρας γυναῖκας.” Ὁ μὲν δὴ 69
 τοιαῦτα ἔλεγε· ἡ δὲ ἀμείβετο τοῖσδε· “ὦ παῖ,
 ἐπεῖτε με λιτῇσι μετέρχεαι εἰπεῖν τὴν ἀληθινήν, πᾶν
 εἰς σὲ κατειρήσεται τ' ἀληθές· ὥς με ἡγάγετο Ἀρίσ-
 των ἐς ἐωυτοῦ, νυκτὶ τρίτῃ ἀπὸ τῆς πρώτης ἦλθέ μοι
 φάσμα εἰδόμενον Ἀρίστωνι· συνεννηθὲν δὲ τοὺς στε-
 φάνους οὓς εἶχε ἐμοὶ περιετίθει· καὶ τὸ μὲν οἰχώκεε,
 ἦκε δὲ μετὰ ταῦτα Ἀρίστων· ὥς δέ με εἶδε ἔχουσιν
 στεφάνους, εἰρώτα τίς εἶη ὁ μοι δούς ; ἐγὼ δὲ ἐφάμην
 ἐκείνον· ὁ δὲ οὐκ ὑπεδέκετο· ἐγὼ δὲ κατωμνύμην
 φαμένη αὐτὸν οὐ καλῶς ποιεῖν ἀπαρνεύμενον·
 ὀλίγον γάρ τι πρότερον ἐλθόντα καὶ συνεννηθέντα
 δοῦναί μοι τοὺς στεφάνους. ὁρέων δέ με κατομνυ-

μένην ὁ Ἀρίστων, ἔμαθε ὡς θεῖον εἶη τὸ πρῆγμα.
 καὶ τοῦτο μὲν οἱ στέφανοι ἐφάνησαν ἔόντες ἐκ τοῦ
 ἥρωϊου τοῦ παρὰ τῇσι θύρῃσι τῇσι αὐλείῃσι ἰδρυμέ-
 νου· (τὸ καλέουσι Ἀστραβάκου·) τοῦτο δὲ οἱ μάντιες
 τὸν αὐτὸν τοῦτον ἥρωα ἀναίρεον εἶναι. οὕτω δὴ, ὦ
 παῖ, ἔχεις πᾶν ὅσον τι καὶ βούλει πυθέσθαι· ἡ γὰρ
 ἐκ τοῦ ἥρωος τούτου γέγονας καὶ τοι πατήρ ἐστι Ἀσ-
 τράβακος ὁ ἥρωος, ἡ Ἀρίστων· ἐν γάρ σε τῇ νυκτὶ
 ταύτῃ ἀναιρέομαι. τῇ δέ σε μάλιστα κατάπτονται
 οἱ ἐχθροὶ, λέγοντες ὡς αὐτὸς ὁ Ἀρίστων, ὅτε αὐτῷ
 σὺ ἡγγέλθης γέγεννημένος, πολλῶν ἀκουόντων οὐ
 φήσειέ σε ἑωυτοῦ εἶναι, (τὸν χρόνον γάρ, τοὺς
 δέκα μῆνας, οὐδέ κω ἐξήκειν,) αἰδρητῇ τῶν τοιούτων
 κείνος τοῦτο ἀπέρριψε τὸ ἔπος· τίκτουσι γὰρ γυναῖκες
 καὶ ἐννεάμηνα καὶ ἐπτάμηνα, καὶ οὐ πᾶσαι δέκα
 μῆνας ἐκτελέσασαι· ἐγὼ δὲ σέ, ὦ παῖ, ἐπτάμηνον
 ἔτεκον· ἔγνω δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρίστων οὐ μετὰ πολλὸν
 χρόνον, ὡς ἀνοίῃ τὸ ἔπος ἐκβάλοι τοῦτο. λόγους δὲ
 ἄλλους περὶ γενέσιος τῆς σεωυτοῦ μὴ δέκεο· τὰ γὰρ
 ἀληθέστατα πάντα ἀκήκοας. ἐκ δὲ ὀνοφορβῶν αὐτῷ
 τε Λευτυχίδῃ καὶ τοῖσι ταῦτα λέγουσι τίκτοιεν αἱ
 70 γυναῖκες παῖδας.” Ἡ μὲν δὴ ταῦτα ἔλεγε· ὁ δὲ
 πυθόμενός τε τὰ ἐβούλετο καὶ ἐπόδια λαβὼν, ἐπο-
 ρεύετο ἐς Ἥλιν τῷ λόγῳ, φᾶς ὡς ἐς Δελφούς χρησό-
 μενος τῷ χρηστηρίῳ πορεύεται. Λακεδαιμόνιοι δὲ ὑπο-
 τοπηθέντες Δημάρητον δρησμῷ ἐπιχειρέειν, ἐδίωκον·
 καὶ κως ἔφθῃ ἐς Ζάκυνθον διαβὰς ὁ Δημάρητος ἐκ
 τῆς Ἥλιδος· ἐπιδιαβάντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι, αὐτοῦ
 τε ἄπτοντο καὶ τοὺς θεράποντας αὐτὸν ἀπαιρέοντο·
 μετὰ δὲ, οὐ γὰρ ἐξεδίδοσαν αὐτὸν οἱ Ζακύνθιοι, ἐν-
 θεῦτεν διαβαίνει ἐς τὴν Ἀσίην παρὰ βασιλέα Δαρεῖον·
 ὁ δὲ ὑπεδέξατό τε αὐτὸν μεγαλωστί, καὶ γῆν τε καὶ
 πόλιν ἔδωκε. οὕτω ἀπύκετο ἐς τὴν Ἀσίην Δημάρητος
 καὶ τοιαύτῃ χρησάμενος τύχῃ, ἄλλα τε Λακεδαιμο-
 νίοισι συχνὰ ἔργοισί τε καὶ γνώμῃσι ἀπολαμπρυνθεῖς,
 ἐν δὲ δὴ καὶ Ὀλυμπιάδα σφί ἀνελόμενος τεθρίπῳ

προσέβαλε, μῶνος τοῦτο πάντων δὴ τῶν γενομένων βασιλέων ἐν Σπάρτῃ ποιήσας.

Λευτιχίδης δὲ ὁ Μενάρεος, Δημαρήτου καταπαυ-71
σθέντος, διεδέξατο τὴν βασιληίην· καὶ οἱ γίνεται
παῖς Ζευξίδημος, τὸν δὴ Κυνίσκον μετεξέτεροι Σπαρ-
τιητέων ἐκάλεον. οὗτος ὁ Ζευξίδημος οὐκ ἐβασί-
λευσε Σπάρτης· πρὸ Λευτιχίδου γὰρ τελευτᾷ, λιπὼν
παῖδα Ἀρχίδημον· Λευτιχίδης δὲ στερηθεὶς Ζευξιδή-
μου γαμέει δευτέρην γυναῖκα Εὐρυδάμην, ἐοῦσαν
Μενίου μὲν ἀδελφεὴν Διακτορίδου δὲ θυγατέρα· ἐκ
τῆς οἱ ἔρσεν μὲν γινέται οὐδέν, θυγάτηρ δὲ Λαμπιτώ-
τὴν Ἀρχίδημος ὁ Ζευξιδήμου γαμέει, δόντος αὐτῷ
Λευτιχίδου. Οἱ μὲν οὐδὲ Λευτιχίδης κατεγήρα ἐν 72
Σπάρτῃ, ἀλλὰ τίσιν τοιήνδε τινὰ Δημαρήτῳ ἐξέτισε·
ἐστρατήγησε Λακεδαιμονίοισι ἐς Θεσσαλίην, παρεὼν
δέ οἱ ὑποχείρια πάντα ποιήσασθαι ἐδωροδόκησε ἀρ-
γύριον πολὺ· ἐπ' αὐτοφώρῳ δὲ ἀλούς αὐτοῦ ἐν τῷ
στρατοπέδῳ ἐπικατήμενος χειρίδι πλὴν ἀργυρίου,
ἔφυγε ἐκ Σπάρτης, ὑπὸ δικαστήριον ὑπαχθεὶς· καὶ τὰ
οἰκία οἱ κατεσκάφη· ἔφυγε δὲ ἐς Τεγέην, καὶ ἐτελεύ-
τησε ἐν ταύτῃ· ταῦτα μὲν δὴ ἐγένετο χρόνῳ ὕστερον. ✓

Τότε δὲ ὡς τῷ Κλεομένει εὐδωώθη τὸ ἐς τὸν Δη-73
μάρητον πρῆγμα, αὐτίκα παραλαβὼν Λευτιχίδα ἦιε
ἐπὶ τοὺς Αἰγινήτας, δεινὸν τινὰ σφί ἐγκοτὸν διὰ τὸν-
προπηλακισμόν ἔχων. οὕτω δὴ οὔτε οἱ Αἰγινῆται,
ἀμφοτέρων τῶν βασιλέων ἡκόντων ἐπ' αὐτοὺς, ἐδι-
καίεν ἔτι ἀντιβαίνειν, ἐκεῖνοί τε ἐπιλεξάμενοι ἄνδρας
δέκα Αἰγινήτων τοὺς πλείστου ἀξίους καὶ πλούτῳ
καὶ γένει, ἥγον καὶ ἄλλους καὶ δὴ καὶ Κρίον τε
τὸν Πολυκρίτου καὶ Κάσαμβον τὸν Ἀριστοκράτες,
οἵπερ εἶχον μέγιστον κράτος· ἀγαγόντες δὲ σφεας ἐς
γῆν τὴν Ἀττικὴν, παραθήκην παρατίθενται ἐς τοὺς
ἐχθίστους Αἰγινήτησι Ἀθηναίους. Μετὰ δὲ ταῦτα, 74
Κλεομένεα ἐπαῖστον γενόμενον κακοτεχνήσαντα ἐς
Δημάρητον δεῖμα ἔλαβε Σπαρτιητέων, καὶ ὑπεξέσχε
ἐς Θεσσαλίην· ἐνθεῦτεν δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Ἀρκα-

δίην, νεώτερα ἔπρησσε πρήγματα συνιστὰς τοὺς Ἀρκάδας ἐπὶ τῇ Σπάρτῃ, ἄλλους τε ὄρκους προσάγων σφί, ἥ μὲν ἔψεσθαί σφεας αὐτῷ τῇ ἂν ἐξηγήται, καὶ δὴ καὶ ἐς Νώνακριν πόλιν πρόθυμος ἦν τῶν Ἀρκάδων τοὺς προεστεῶτας ἀγινέων, ἐξορκοῦν τὸ Στυγὸς ὕδωρ. [ἐν δὲ ταύτῃ τῇ πόλει λέγεται εἶναι ὑπ' Ἀρκάδων τὸ Στυγὸς ὕδωρ.] καὶ δὴ καὶ ἔστι τοιόνδε τι· ὕδωρ ὀλίγον φαινόμενον ἐκ πέτρης στάζει ἐς ἄγκος· τὸ δὲ ἄγκος αἱμασιῆς τις περιθέει κύκλος. ἡ δὲ Νώνακρις, ἐν τῇ ἡ πηγὴ αὕτη τυγχάνει
 75 εἴουσα, πόλις ἐστὶ τῆς Ἀρκαδίας πρὸς Φενεῷ. Μαθόντες δὲ Λακεδαιμόνιοι Κλεομένεια ταῦτα πρήσσοντα, κατήγον αὐτὸν δέισαντες ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι ἐς Σπάρτην τοῖσι καὶ πρότερον ἦρχε. κατελθόντα δὲ αὐτὸν αὐτίκα ὑπέλαβε μανίῃ νοῦσος ἐόντα καὶ πρότερον ὑπομαργότερον· ὅκως γάρ τεψ' ἐντύχοι Σπαρτιητέων, ἐνέχραυε ἐς τὸ πρόσωπον τὸ σκῆπτρον· ποιεῦντα δὲ αὐτὸν ταῦτα καὶ παραφρονήσαντα ἔδησαν οἱ προσήκοντες ἐν ξύλῳ· ὁ δὲ δεθεὶς τὸν φύλακον μουνωθέντα ἰδὼν τῶν ἄλλων αἰτεε μάχαιραν, οὐ βουλομένου δὲ τὰ πρῶτα τοῦ φυλάκου διδόναι, ἀπείλεις τὰ μιν αὐτίς ποιήσσει· ἐς ὃ δέισας τὰς ἀπειλὰς ὁ φύλακος,—ἦν γὰρ τῶν τις εἰλωτέων,—διδοῖ οἱ μάχαιραν· Κλεομένης δὲ παραλαβὼν τὸν σίδηρον, ἄρχετο ἐκ τῶν κνημέων ἑωυτὸν λωβώμενος· ἐπιτάμων γὰρ κατὰ μῆκος τὰς σάρκας προὔβαινε ἐκ τῶν κνημέων ἐς τοὺς μηρούς, ἐκ δὲ τῶν μηρῶν ἔς τε τὰ ἰσχία καὶ τὰς λαπάρας· ἐς ὃ ἐς τὴν γαστέρα ἀπίκετο, καὶ ταύτην καταχορδεύων· ἀπέθανε τρόπῳ τοιούτῳ· ὥς μὲν οἱ πολλοὶ λέγουσι Ἑλλήνων, ὅτι τὴν Πυθίην ἀνέγνωσε τὰ περὶ Δημάρητον γενόμενα λέγειν· ὥς δὲ Ἀθηναῖοι μῦνοι λέγουσι, διότι ἐς Ἐλευσίνα ἐσβαλὼν ἔκειρε τὸ τέμενος τῶν θεῶν· ὥς δὲ Ἀργεῖοι, ὅτι ἐξ ἱοῦ αὐτῶν τοῦ Ἄργου Ἀργείων τοὺς καταφυγόντας ἐκ τῆς μάχης καταγινέων κατέκοπτε, καὶ αὐτὸ τὸ ἄλσος ἐν ἀλογίῃ ἔχων ἐνέπρησε.

Κλεομένει γὰρ μαντευομένῳ ἐν Δελφοῖσι ἐχρή- 76
 σθη Ἄργος αἰρήσειν. ἐπεὶ τε δὲ Σπαρτιότηας ἄγων
 ἀπῆκετο ἐπὶ ποταμὸν Ἑρασῖνον, ὃς λέγεται ῥέειν ἐκ
 τῆς Στυμφηλίδος λίμνης· (τὴν γὰρ δὴ λίμνην ταύτην ἐς
 χάσμα ἀφανὲς ἐκδιδοῦσαν ἀναφαίνεσθαι ἐν Ἀργεῖ,
 τὸ ἐνθεῦτεν δὲ τὸ ὕδωρ ἦδη τοῦτο ὑπ' Ἀργείων
 Ἑρασῖνον καλέεσθαι) ἀπικόμενος δ' ὧν ὁ Κλεομένης
 ἐπὶ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἐσφαγιάζετο αὐτῷ, καὶ οὐ
 γὰρ οὐδαμῶς ἐκαλλιέρεε διαβαίνειν μιν, ἄγασθαι μὲν
 ἔφη τοῦ Ἑρασίνου οὐ προδιδόντος τοὺς πολιήτας,
 Ἀργείους μέντοι οὐδ' ὥς χαιρήσειν· μετὰ δὲ ταῦτα
 ἐξαναχωρήσας, τὴν στρατιὴν κατήγαγε ἐς Θυρέην·
 σφαγιασάμενος δὲ τῇ θαλάσῃ ταῦρον, πλοίοισι
 σφεας ἤγαγε ἐς τε τὴν Τυρυνθίην χώραν καὶ Ναυ-
 πλίην. Ἀργεῖοι δ' ἐβοήθειον πυνθανόμενοι ταῦτα 77
 ἐπὶ θάλασσαν· ὥς δὲ ἀγχοῦ μὲν ἐγίνοντο τῆς Τίρυν-
 θος χώρῳ δὲ ἐν τούτῳ τῷ κέεται Σήπεια οὖνομα,
 μεταίχμιον οὐ μέγα ἀπολιπόντες ἕζοντο ἀντίοι τοῖσι
 Λακεδαιμονίοισι. ἐνθαῦτα δὴ οἱ Ἀργεῖοι τὴν μὲν ἐκ
 τοῦ φανεροῦ μάχην οὐκ ἐφοβέοντο, ἀλλὰ μὴ δόλῳ
 αἰρεθέωσι· καὶ γὰρ δὴ σφι ἐς τοῦτο τὸ πρῆγμα εἶχε
 τὸ χρηστήριον τὸ ἐπίκοινα ἔχρησε ἡ Πυθίη τούτοις
 τε καὶ Μιλησίοις, λέγον ὧδε·

Ἄλλ' ὅταν ἡ θήλεια τὸν ἄρσενά νικήσασα
 ἐξελάσῃ, καὶ κύδος ἐν Ἀργείοισιν ἄρῃται,
 πολλὰς Ἀργείων ἀμφιδρυφέας τότε θήσει·
 ὥς ποτέ τις ἐρέει καὶ ἐπεσσομένων ἀνθρώπων,
 δεῶδες ὅφρις τριέλκτος ἀπώλετο δουρὶ δαμασθείς.

Ταῦτα δὴ πάντα συνελθόντα τοῖσι Ἀργείοισι φόβον
 παρεῖχε· καὶ δὴ σφι πρὸς ταῦτα ἔδοξε τῷ κήρυκι
 τῶν πολεμίων χρᾶσθαι· δόξαν δὲ σφι, ἐποίευν τοι-
 ὄνδε· ὅκως ὁ Σπαρτιότης κήμυξ προσημαῖνοι τι
 Λακεδαιμονίοισι, ἐποίευν καὶ οἱ Ἀργεῖοι τῶντὸ τοῦτο.
 Μαθὼν δὲ ὁ Κλεομένης ποιεῦντας τοὺς Ἀργείους 78
 ὁκοῖόν τι ὁ σφέτερος κήρυξ σημήνει, παραγγέλλει
 σφι ὅταν σημήνῃ ὁ κήρυξ ποιέεσθαι ἄριστον, τότε

ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα χωρέειν ἐς τοὺς Ἀργεῖους.
 ταῦτα καὶ ἐγένετο ἐπιτελέα ἐκ τῶν Λακεδαιμονίων.
 ἄριστον γὰρ ποιευμένοισι τοῖσι Ἀργείοισι ἐκ τοῦ
 κηρύγματος ἐπεκέατο· καὶ πολλοὺς μὲν ἐφόνευσαν
 αὐτῶν, πολλῷ δ' ἔτι πλεῖνας ἐς τὸ ἄλσος τοῦ Ἀργου
 79 καταφυγόντας περιϋζόμενοι ἐφύλασσον. Ἐνθεῦτεν
 δὲ ὁ Κλεομένης ἐποίεε τοιόνδε· ἔχων αὐτομόλους ἄν-
 δρας καὶ πυνθανόμενος τούτων, ἐξεκάλεε πέμπων
 κήρυκα ὀνομαστὶ λέγων τῶν Ἀργείων τοὺς ἐν τῷ
 ἱρῷ ἀπεργμένους· ἐξεκάλεε δὲ, φὰς αὐτῶν ἔχειν τὰ
 ἄποινα· ἄποινα δέ ἐστι Πελοποννησίοισι δύο μνέαι
 τεταγμέναι κατ' ἄνδρα αἰχμάλωτον ἐκτίνειν· κατὰ
 πεντήκοντα δὴ ὦν τῶν Ἀργείων, ὡς ἐκάστους ἐκ-
 καλεύμενος, ὁ Κλεομένης ἔκτεινε· ταῦτα δέ κως
 γινόμενα ἐλελήθεε τοὺς λοιποὺς τοὺς ἐν τῷ τεμένει·
 ἅτε γὰρ πυκνοῦ ἐόντος τοῦ ἄλσεος, οὐκ ὥρων οἱ
 ἐντὸς τοὺς ἐκτὸς ὃ τι ἔπρησσον, πρὶν γε δὴ αὐτῶν τις
 ἀναβὰς ἐπὶ δένδρος κατεῖδε τὸ ποιούμενον· οὐκων δὴ
 80 ἔτι καλεόμενοι ἐξήεσαν. Ἐνθαῦτα δὴ ὁ Κλεομένης
 ἐκέλευε πάντα τινὰ τῶν εἰλωτέων περινέειν ὕλην τὸ
 ἄλσος· τῶν δὲ πειθομένων, ἐνέπρησε τὸ ἄλσος· καιο-
 μένου δὲ ἤδη, ἐπείρετο τῶν τινα αὐτομόλων, τίνος εἴη
 θεῶν τὸ ἄλσος; ὁ δὲ ἔφη Ἀργου εἶναι· ὁ δὲ ὡς
 ἤκουσε, ἀναστενάξας μέγα εἶπε· “ὦ Ἀπολλων χρη-
 στήριε, ἧ μεγάλως με ἠπάτηκας φάμενος Ἀργος
 αἰρήσειν· συμβάλλομαι δ' ἐξήκειν μοι τὸ χρηστή-
 81 ριον.” Μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ Κλεομένης τὴν μὲν πλέω
 στρατιὴν ἀπῆκε ἀπιέναι ἐς Σπάρτην· χιλίους δὲ
 αὐτὸς λαβὼν τοὺς ἀριστεάς ἦιε ἐς τὸ Ἡραῖον θύ-
 σων· βουλόμενον δὲ αὐτὸν θύειν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ
 ὁ ἱεὺς ἀπηγόρευε, φὰς οὐκ ὅσιον εἶναι ξείνῳ αὐτόθι
 θύειν· ὁ δὲ Κλεομένης τὸν ἱερέα ἐκέλευε τοὺς εἰλω-
 τας ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ἀπάγοντας μαστιγῶσαι· καὶ
 αὐτὸς ἔθυσε, ποιήσας δὲ ταῦτα ἀπῆι ἐς τὴν Σπάρ-
 82 την. Νοστήσαντα δέ μιν ὑπῆγον οἱ ἐχθροὶ ὑπὸ
 τοὺς ἐφόρους, φάμενοί μιν δωροδοκῆσαντα οὐκ ἐλέ-

εἰν τὸ Ἄργος, παρεὼν εὐπετέως μιν ἑλεῖν· ὁ δὲ σφι ἔλεξε, οὔτε εἰ ψευδόμενος οὔτε εἰ ἀληθέα λέγων ἔχω σαφηνέως εἶπαι· ἔλεξε δ' ὦν φάμενος ἐπεὶ τε δὴ τὸ τοῦ Ἄργου ἱρὸν εἶλε, δοκέειν οἱ ἐξεληλυθέναι τὸν χρησμόν τοῦ θεοῦ· πρὸς ὧν ταῦτα οὐ δικαιοῦν πειρᾶν τῆς πόλιος, πρίν γε δὴ ἱροῖσι χρήσῃται, καὶ μάθῃ εἴτε οἱ ὁ θεὸς παραδιδόι εἴτε οἱ ἐμποδὼν ἔστηκε· καλλιερεινμένῳ δὲ ἐν τῷ Ἡραίῳ ἐκ τοῦ ἀγάλματος τῶν στηθέων φλόγα πυρὸς ἐκλάμψαι· μαθεῖν δὲ αὐτὸς οὕτω τὴν ἀτρεκλήτην, ὅτι οὐκ αἰρέει τὸ Ἄργος· εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀγάλματος ἐξέλαμψε, αἰρέειν ἂν κατ' ἄκρης τὴν πόλιν· ἐκ τῶν δὲ στηθέων λάμπαντος, πᾶν οἱ πεποιῆσθαι ὅσον ὁ θεὸς ἐβούλετο γενέσθαι. ταῦτα δὲ λέγων, πιστά τε καὶ οἰκότα ἐδόκεε Σπαρτιήτησι λέγειν, καὶ ἀπέφυγε πολλὸν τοὺς διώκοντας.

Ἄργος δὲ ἀνδρῶν ἐχηρώθη οὕτω, ὥστε οἱ δούλοι 83 αὐτῶν ἔσχον πάντα τὰ πρήγματα ἄρχοντές τε καὶ διέποντες, ἐς δ' ἐπήβησαν οἱ τῶν ἀπολομένων παῖδες. ἔπειτά σφεας οὗτοι ἀνακτώμενοι ὀπίσω ἐς ἑωυτοὺς τὸ Ἄργος ἐξέβαλον· ἐξωθεύμενοι δὲ οἱ δούλοι μάχῃ ἔσχον Τίρυνθα. τέως μὲν δὴ σφι ἦν ἄρθμια ἐς ἀλλήλους· ἔπειτα δὲ ἐς τοὺς δούλους ἦλθε ἀνὴρ μάντις Κλέανδρος, γένος ἑὼν Φιγαλεὺς ἀπ' Ἀρκαδίας· οὗτος τοὺς δούλους ἀνέγνωσε ἐπιθέσθαι τοῖσι δεσπότησι· ἐκ τούτου δὲ πόλεμός σφι ἦν ἐπὶ χρόνον συχνόν, ἐς δ' ὁ δὴ μόγις οἱ Ἀργεῖοι ἐπεκράτησαν.

Ἀργεῖοι μὲν νυν διὰ ταῦτα Κλεομένεά φασι μα- 84 νέντα ἀπολέσθαι κακῶς· αὐτοὶ δὲ Σπαρτιῆταί φασι ἐκ δαιμονίου μὲν οὐδενὸς μανῆναι Κλεομένεα, Σκύθησι δὲ ὁμιλήσαντά μιν ἄκρητοπότην γενέσθαι καὶ ἐκ τούτου μανῆναι· Σκύθας γὰρ τοὺς νομάδας, ἐπεὶ τέ σφι Δαρεῖον ἐσβαλεῖν ἐς τὴν χώραν, μετὰ ταῦτα μεμονόεναι μιν τίσασθαι· πέμψαντας δὲ ἐς Σπάρτην, συμμαχίην τε ποιέεσθαι καὶ συντίθεσθαι ὡς χρεδὸν εἶη αὐτοὺς μὲν τοὺς Σκύθας παρὰ Φᾶσιν ποταμὸν

πειρᾶν ἐς τὴν Μηδικὴν ἐσβαλεῖν, σφέας δὲ τοὺς Σπαρτιήτας κελεύειν ἐξ Ἐφέσου ὀρμεωμένους ἀναβαίνειν, καὶ ἔπειτα ἐς τὸντὸ ἀπαντᾶν. Κλεομένεα δὲ λέγουσι, ἡκόντων τῶν Σκυθέων ἐπὶ ταῦτα, ὁμιλέειν σφι μεζόνως, ὁμιλέοντα δὲ μᾶλλον τοῦ ἰκνευμένου μαθεῖν τὴν ἀκρητοποσίην παρ' αὐτῶν· ἐκ τούτου δὲ μανῆναί μιν νομίζουσι Σπαρτιῆται· ἔκ τε τούτου, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπεὰν ζωρότερον βούλωνται πιεῖν, “ἐπισκύθισον” λέγουσι. οὕτω δὴ Σπαρτιῆται τὰ περὶ Κλεομένεα λέγουσι. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τίσιν ταύτην ὁ Κλεομένης Δημαρτήτῳ ἐκτίσαι.

- 85 Τελευτήσαντος δὲ Κλεομένεος, ὡς ἐπύθοντο Αἰγινῆται, ἔπεμπον ἐς Σπάρτην ἀγγέλους καταβωσμένους Λευτυχίδεω περὶ τῶν ἐν Ἀθήνησι ὁμήρων ἐχομένων. Λακεδαιμόνιοι δὲ δικαστήριον συναγαγόντες, ἔγνωσαν περιϋβρίσθαι Αἰγινίτας ὑπὸ Λευτυχίδεω· καὶ μιν κατέκριναν ἔκδοτον ἄγεσθαι ἐς Αἶγιναν ἀντὶ τῶν ἐν Ἀθήνησι ἐχομένων ἀνδρῶν. μελλόντων δὲ ἄγειν τῶν Αἰγυητέων τὸν Λευτυχίδα, εἶπέ σφι Θεασίδης ὁ Λεωπρέπεος, ἐὼν ἐν Σπάρτῃ δόκιμος ἀνὴρ· “τί βούλεσθε ποιεῖν, ἄνδρες Αἰγινῆται, τὸν βασιλέα τῶν Σπαρτιητέων ἔκδοτον γένόμενον ὑπὸ τῶν πολιητέων ἄγειν; εἰ νῦν ὀργῇ χρεώμενοι ἔγνωσαν οὕτω Σπαρτιῆται, ὅκως ἐξ ὑστέρης μή τι ὑμῖν, ἦν ταῦτα πρήσσητε, πανώλεθρον κακὸν ἐς τὴν χώραν ἐσβάλωσι.” ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Αἰγινῆται ἔσχοντο τῆς ἀγωγῆς· ὁμολογίῃ δὲ ἐχρήσαντο τοιγῶδε, ἐπισπόμενον Λευτυχίδα ἐς Ἀθήνας,
- 86 ἀποδοῦναι Αἰγινίτῃσι τοὺς ἄνδρας. Ὡς δὲ ἀπικόμενος Λευτυχίδης ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπαίτεε τὴν παραθήκην, οἱ Ἀθηναῖοι προφάσις εἰλκον οὐ βουλόμενοι ἀποδοῦναι, φάντες δύο σφέας ἔοντας βασιλέας παραθέσθαι, καὶ οὐ δικαιοῦν τῷ ἑτέρῳ ἄνευ τοῦ ἑτέρου ἀποδιδόναι. οὐ φαμένων δὲ ἀποδώσειν τῶν Ἀθηναίων, ἔλεξέ σφι Λευτυχίδης ταδε· “ὦ Ἀθηναῖοι, ποιεῖτε μὲν ὁκότερα βούλεσθε αὐτοὶ· καὶ γὰρ

ἀποδιδόντες ποιέετε ὅσια, καὶ μὴ ἀποδιδόντες τὰ ἐναντία τούτων· ὁκοῖον μέντοι τι ἐν τῇ Σπάρτῃ συν-
 ηνείχθη γενέσθαι περὶ παραθήκης, βούλομαι ὑμῖν
 εἶπαι. λέγομεν ἡμεῖς οἱ Σπαρτιῆται, γενέσθαι ἐν
 τῇ Λακεδαίμονι κατὰ τρίτην γενεὴν τὴν ἀπ' ἐμέο
 Γλαῦκον Ἐπικύδεος παῖδα· τοῦτον τὸν ἄνδρα φαμέν
 τά τε ἄλλα πάντα περιήκειν τὰ πρῶτα, καὶ δὴ καὶ
 ἀκούειν ἄριστα δικαιοσύνης περὶ πάντων ὅσοι τὴν
 Λακεδαίμονα τοῦτον τὸν χρόνον οἴκεον· συνενειχθή-
 ναι δέ οἱ ἐν χρόνῳ ἱκνευμένῳ τάδε λέγομεν· ἄνδρα
 Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς Σπάρτην βούλεσθαι οἱ ἐλ-
 θεῖν ἐς λόγους, προῖσχύμενον τοιάδε· εἰμὶ μὲν Μι-
 λήσιος, ἦκω δὲ τῆς σῆς, Γλαῦκε, βουλόμενος δικαι-
 οσύνης ἀπολαῦσαι· ὥς γὰρ δὴ ἀνὰ πᾶσαν μὲν τὴν
 ἄλλην Ἑλλάδα, ἐν δὲ καὶ περὶ Ἰωνίην, τῆς σῆς δι-
 καιοσύνης ἦν λόγος πολλὸς, ἐμεωυτῷ λόγους ἐδίδουν,
 καὶ ὅτι ἐπικίνδυνός ἐστι αἰεὶ κοτε ἢ Ἰωνίῃ ἢ δὲ Πε-
 λοπόννησος ἀσφαλὲως ἰδρυμένη, καὶ διότι χρήματα
 οὐδαμὰ τοὺς αὐτοὺς ἐστι ὁρᾶν ἔχοντας· ταῦτά τε ὦν
 ἐπιλεγομένῳ καὶ βουλευομένῳ ἔδοξέ μοι τὰ ἡμίσεια
 πάσης τῆς οὐσίας ἐξαργυρώσαντα θέσθαι παρὰ σέ,
 εὖ ἐξέπισταμένῳ ὥς μοι κείμενα ἔσται παρὰ σοὶ σόα·
 σὺ δὴ μοι καὶ τὰ χρήματα δέξαι καὶ τάδε τὰ σύμ-
 βολα σῶζε λαβών· ὅς δ' ἂν ἔχων ταῦτα ἀπαιτή,
 τούτῳ ἀποδοῦναι· ὁ μὲν δὴ ἀπὸ Μιλήτου ἦκων ξεῖνος
 τοσαῦτα ἔλεξε· Γλαῦκος δὲ ἐδέξατο τὴν παραθήκην
 ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ λόγῳ· χρόνου δὲ πολλοῦ διελθόντος,
 ἦλθον ἐς τὴν Σπάρτην τούτου τοῦ παραθεμένου τὰ
 χρήματα οἱ παῖδες· ἐλθόντες δὲ ἐς λόγους τῷ Γλαῦ-
 κῳ καὶ ἀποδεικνύντες τὰ σύμβολα, ἀπαίτεον τὰ χρή-
 ματα· ὁ δὲ διωθέετο ἀντυποκρινόμενος τοιάδε· οὔτε
 μέμνημαι τὸ πρῆγμα, οὔτε με περιφέρει οὐδὲν εἰδέ-
 ναι τούτων τῶν ὑμεῖς λέγετε, βούλομαι τε ἀναμνη-
 σθεῖς ποιέειν πᾶν τὸ δίκαιον· καὶ γὰρ εἰ ἔλαβον,
 ὀρθῶς ἀποδοῦναι· καὶ εἰ γε ἀρχὴν μὴ ἔλαβον, νό-
 μοισι τοῖσι Ἑλλήνων χρῆσομαι ἐς ὑμέας· ταῦτα ὦν
 Π.—8

ὑμῖν ἀναβάλλομαι κυρώσειν ἐς τέταρτον μῆνα ἀπὸ τοῦδε. οἱ μὲν δὴ Μιλήσιοι συμφόρην ποιεύμενοι ἀπαλλάσσοντο, ὡς ἀπεστερημένοι τῶν χρημάτων. Γλαῦκος δὲ ἐπορεύετο ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ· ἐπειρωτῶντα δὲ αὐτὸν τὸ χρηστήριον εἰ ὀρκῶ τὰ χρήματα ληΐσεται; ἡ Πυθίη μετέρχεται τοῖσδε τοῖσι ἔπεσι·

Γλαῦκ' Ἐπικυδεῖδῃ, τὸ μὲν αὐτίκα κέρδιον οὕτω
ὀρκῶ νικῆσαι, καὶ χρήματα ληΐσασθαι.
ὁμνυ' ἐπεὶ θάνατός γε καὶ εὐορκον μένει ἄνδρα.
ἀλλ' Ὅρκου πάϊς ἐστὶν ἀνώνυμος· οὐδ' ἐπὶ χεῖρες,
οὐδὲ πόδες· κραιπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰσέκε πάσαν
συμμάρψας ὀλέσει γενεὴν, καὶ οἶκον ἅπαντα.
ἄνδρὸς δ' εὐόρκου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων.

ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος συγγνώμην τὸν θεὸν παραιτέτο αὐτῷ ἴσχειν τῶν ῥηθέντων· ἡ δὲ Πυθίη ἔφη, τὸ πειρηθῆναι τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ποιῆσαι ἴσον δύνασθαι. Γλαῦκος μὲν δὴ μεταπεμψάμενος τοὺς Μιλήσιους ξείνους, ἀποδιδούσφι τὰ χρήματα. τοῦ δὲ εἵνεκα ὁ λόγος ὃδε, ὧς Ἀθηναῖοι, ὠρμήθη λέγεσθαι ἐς ὑμέας, εἰρήσεται. Γλαύκου νῦν οὔτε τι ἀπόγονόν ἐστι οὐδὲν οὐτ' ἰστίῃ οὐδεμία νομιζομένη εἶναι Γλαύκου· ἐκτέτριπαί τε πρόρριζος ἐκ Σπάρτης. οὕτω ἀγαθὸν μηδὲ διανοέεσθαι περὶ παραθήκης ἄλλο γε, ἢ ἀπαιτεόντων ἀποδιδόναι." Δευτυχίδης μὲν εἶπας ταῦτα, ὡς οἱ οὐδὲ οὕτω ἐσήκουον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπαλλάσσετο.

- 87 Οἱ δὲ Αἰγινῆται, πρὶν τῶν πρότερον ἀδικημάτων δοῦναι δίκας τῶν ἐς Ἀθηναίους ὑβρισαν Θηβαίοισι χαριζόμενοι, ἐποίησαν τοιόνδε· μεμφόμενοι τοῖσι Ἀθηναίοισι καὶ ἀξιοῦντες ἀδικέεσθαι, ὡς τιμωρησόμενοι τοὺς Ἀθηναίους παρεσκευάζοντο· καὶ ἦν γὰρ δὴ τοῖσι Ἀθηναίοισι πεντετηρὶς ἐπὶ Σουνίῳ, λοχήσαντες ὦν τὴν θεωρίδα νῆα εἶλον πλήρεα ἀνδρῶν τῶν πρώτων Ἀθηναίων· λαβόντες δὲ τοὺς ἄνδρας, 88 ἔδησαν. Ἀθηναῖοι δὲ παθόντες ταῦτα πρὸς Αἰγινητέων, οὐκέτι ἀνεβάλλοντο μὴ οὐ τὸ πᾶν μηχανή-

σασθαι ἐπ' Αἰγινήτησι· καὶ ἦν γὰρ Νικόδρομος
 Κνοίθου καλεόμενος ἐν τῇ Αἰγίνῃ ἀνὴρ δόκιμος,
 οὗτος μεμφόμενος μὲν τοῖσι Αἰγινήτησι προτέρην
 ἑωυτοῦ ἐξέλασιν ἐκ τῆς νήσου, μαθὼν δὲ τότε τοὺς
 Ἀθηναίους ἀναρτημένους ἔρδειν Αἰγινήτας κακῶς,
 συντίθεται Ἀθηναίοισι προδοσίην Αἰγίνης, φράσας
 ἐν τῇ τε ἡμέρῃ ἐπιχειρήσει, καὶ ἐκείνους ἐς τὴν ἡκεῖν
 δεήσει βοηθέοντας· μετὰ ταῦτα, καταλαμβάνει μὲν
 κατὰ τὰ συνεθήκατο ὁ Νικόδρομος Ἀθηναίοισι τὴν
 παλαιὴν καλεομένην πόλιν· Ἀθηναῖοι δὲ οὐ παραγί- 89
 νονται ἐς δέον· οὐ γὰρ ἔτυχον εἶναι νέες σφι ἀξιο-
 μαχοι τῇσι Αἰγινήτων συμβαλέειν· ἐν ᾧ ὦν Κοριν-
 θίων ἐδέοντο χρῆσαί σφι νέας, ἐν τούτῳ διεφθάρη
 τὰ πρήγματα· οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἦσαν γὰρ σφι τοῦ-
 τον τὸν χρόνον φίλοι ἐς τὰ μάλιστα, Ἀθηναίοισι
 διδοῦσι δεομένοισι εἴκοσι νέας, διδοῦσι δὲ πεντα-
 δράχμους ἀποδόμενοι· δωτίνην γὰρ ἐν τῷ νόμῳ οὐκ
 ἐξῆν δοῦναι· ταύτας τε δὴ λαβόντες οἱ Ἀθηναῖοι καὶ
 τὰς σφετέρας, πληρώσαντες ἐβδομήκοντα νέας τὰς
 ἀπάσας, ἔπλεον ἐπὶ τὴν Αἰγιναν· καὶ ὑστέρισαν ἡμέ-
 ρη μὴ τῆς συγκειμένης· Νικόδρομος δὲ, ὡς οἱ Ἀθη- 90
 ναῖοι ἐς τὸν καιρὸν οὐ παρεγίνοντο, ἐς πλοῖον ἐσβαὺς
 ἐκδιδρῆσκει ἐκ τῆς Αἰγίνης· σὺν δέ οἱ καὶ ἄλλοι ἐκ
 τῶν Αἰγινήτων ἔσποντο· τοῖσι Ἀθηναῖοι Σούνιον
 οἰκῆσαι ἔδοσαν· ἐνθεῦτεν δὲ οὗτοι ὀρμεώμενοι ἔφε-
 ρόν τε καὶ ἦγον τοὺς ἐν τῇ νήσῳ Αἰγινήτας· ταῦτα
 μὲν δὴ ὑστέρον ἐγένετο· Αἰγινήτων δὲ οἱ παχέες, 91·
 ἐπαναστάντος τοῦ δήμου σφι ἅμα Νικοδρόμῳ, ἐπε-
 κράτησαν· καὶ ἔπειτ' αὖ σφας χειρωσάμενοι, ἐξῆγον
 ἀπολέοντες· ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ἄγος σφι ἐγένετο τὸ
 ἐκθύσασθαι οὐκ οἰοί τε ἐγίνοντο ἐπιμηχανώμενοι·
 ἀλλ' ἐφθησαν ἐκπεσόντες πρότερον ἐκ τῆς νήσου ἢ
 σφι ἵλεων γενέσθαι τὴν θεόν· ἑπτακοσίους γὰρ δὴ
 τοῦ δήμου ζωγρήσαντες, ἐξῆγον ὡς ἀπολέοντες· εἰς
 δέ τις τούτων ἐκφυγὼν τὰ δεσμὰ καταφεύγει πρὸς
 πρόθυρα Δήμητρος θεσμοφόρου· ἐπιλαμβανόμενος

- δὲ τῶν ἐπισπαστήρων εἶχετο· οἱ δὲ, ἐπεὶ τέ μιν ἀπο-
σπάσαι οὐκ οἶοί τε ἀπέλκοντες ἐγίνοντο, ἀποκόψαν-
τες αὐτοῦ τὰς χεῖρας ἦγον οὕτω· χεῖρες δὲ κεῖναι
- 92 ἐμπεφυκυῖαι ἦσαν τοῖσι ἐπισπαστήρσι. Ταῦτα μὲν
νυν σφέας αὐτοὺς οἱ Αἰγινῆται ἐργάσαντο· Ἀθηναί-
οισι δὲ ἤκουσι ἐναυμάχησαν νηυσὶ ἐβδομήκοντα·
ἐσσωθέντες δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπεκαλέοντο τούτους
αὐτοὺς τοὺς καὶ πρότερον, Ἀργεῖους· καὶ δὴ σφι
οὔτοι μὲν οὐκέτι βοηθέουσι, μεμφόμενοι ὅτι Αἰγι-
ναῖαι νέες ἀνάγκη λαμβθεῖσαι ὑπὸ Κλεομένεος ἔσχον
τε ἐς τὴν Ἀργολίδα χώραν καὶ συναπέβησαν Λακε-
δαιμονίοισι. συναπέβησαν δὲ καὶ ἀπὸ Σικυωνίων
νεῶν ἄνδρες τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἐσβολῇ. καὶ σφι ὑπ’
Ἀργείων ἐπεβλήθη ζημίη, χίλια τάλαντα ἐκτίσαι,
πεντακόσια ἑκατέρους. Σικυώνιοι μὲν νυν συγγνόν-
τες ἀδικῆσαι, ὡμολόγησαν, ἑκατὸν τάλαντα ἐκτίσαν-
τες, ἀζήμιοι εἶναι· Αἰγινῆται δὲ οὔτε συνεγινώ-
σκοντο ἦσαν τε αὐθαδέστεροι. διὰ δὴ ὧν σφι ταῦτα
δεομένοισι ἀπὸ μὲν τοῦ δημοσίου οὐδεὶς Ἀργείων
ἔτι ἐβοήθει, ἐθελονταὶ δὲ ἐς χιλίους· ἦγε δὲ αὐτοὺς
στρατηγὸς ἀνὴρ ᾧ οὖνομα Εὐρυβάτης, πεντάεθλον
ἐπασκήσας. τούτων οἱ πλεῖνες οὐκ ἀπενόστησαν
ὀπίσω, ἀλλ’ ἐτελεύτησαν ὑπ’ Ἀθηναίων ἐν Αἰγίνῃ·
αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς Εὐρυβάτης, μονομαχίην ἐπα-
σκέων, τρεῖς μὲν ἄνδρας τρόπῳ τοιούτῳ κτείνει, ὑπὸ
δὲ τοῦ τετάρτου Σωφάνεος τοῦ Δεκελέος ἀποθνήσκει.
- 93 Αἰγινῆται δὲ ἐοῦσι ἀτάκτοις Ἀθηναίοις συμβαλόν-
τες τῇσι νηυσὶ ἐνίκησαν· καὶ σφῶν νέας τέσσερας
αὐτοῖσι ἀνδράσι εἶλον.
- 94 Ἀθηναίοις μὲν δὴ πόλεμος συνῆπτο πρὸς Αἰγι-
νήτας. ὁ δὲ Πέρσης τὸ ἐνωτοῦ ἐποίεε, ὥστε ἀνα-
μιμνήσκοντός τε αἰεὶ τοῦ θεράποντος μεμνήσθαι μιν
τῶν Ἀθηναίων, καὶ Πεισιστρατιδῶν προσκατημέ-
νων καὶ διαβαλλόντων Ἀθηναίους, ἅμα δὲ βουλό-
μενος ὁ Δαρεῖος, ταύτης ἐχόμενος τῆς προφάσις,
καταστρέφεισθαι τῆς Ἑλλάδος τοὺς μὴ δόντας αὐτῷ

γῆν τε καὶ ὕδωρ. Μαρδόνιον μὲν δὴ φλαύρως πρή-
 ξαντα τῷ στολῷ παραλύει τῆς στρατηγίης· ἄλλους
 δὲ στρατηγούς ἀποδέξας ἀπέστειλε ἐπὶ τε Ἑρέτριαν
 καὶ Ἀθήνας, Δατίν τε ἔοντα Μῆδον γένος, καὶ Ἀρ-
 ταφέρνεα τὸν Ἀρταφέρνεος παῖδα ἀδελφιδέον ἑνω-
 τοῦ· ἐντειλάμενος δὲ ἀπέπεμπε ἑξανδραποδίσαντας
 Ἀθήνας καὶ Ἑρέτριαν, ἄγειν ἑνωτῷ ἐς ὅσιν τὰ ἀν-
 δράποδα. Ὡς δὲ οἱ στρατηγοὶ οὗτοι οἱ ἀποδεχθέν- 95
 τες, πορευόμενοι παρὰ βασιλέος ἀπίκοντο τῆς Κιλι-
 κίης ἐς τὸ Ἀληϊὸν πεδῖον, ἅμα ἀγόμενοι πεζὸν στρα-
 τὸν πολλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, ἐνθαῦτα στρα-
 τοπεδενομένοισι ἐπῆλθε μὲν ὁ ναυτικὸς πᾶς στρατὸς
 ὁ ἐπιταχθεὶς ἐκάστοισι· παρεγένοντο δὲ καὶ αἱ ἵππα-
 γοὶ νέες, τὰς τῷ προτέρῳ ἔτει προεῖπε τοῖσι ἑνω-
 τοῦ δασμόφοροις Δαρείῳ ἐτοιμάζειν. ἐσβαλόμε-
 νοι δὲ τοὺς ἵππους ἐς ταύτας καὶ τὸν πεζὸν στρατὸν
 ἐσβιβάσαντες ἐς τὰς νέας, ἔπλεον ἑξακοσίησι τριή-
 ρεσι ἐς τὴν Ἰωνίην. ἐνθεῦτεν δὲ οὐ παρὰ τὴν ἡπει-
 ρον εἶχον τὰς νέας ἰθὺ τοῦ τε Ἑλλησπόντου καὶ τῆς
 Θρηϊκῆς· ἀλλ' ἐκ Σάμου ὀρμεύμενοι, παρὰ τε Ἰκά-
 ριον καὶ διὰ νήσων τὸν πλόον ἐποιεῦντο, ὥς μὲν ἐμοὶ
 δοκέει, δέισαντες μάλιστα τὸν περίπλοον τοῦ Ἀθω,
 ὅτι τῷ προτέρῳ ἔτει ποιούμενοι ταύτῃ τὴν κομιδὴν
 μεγάλως προσέπταισαν· πρὸς δὲ καὶ ἡ Νάξος σφέας
 ἠνάγκαζε, πρότερον οὐκ αἰλούσα. Ἐπεὶ δὲ, ἐκ τοῦ 96
 Ἰκαρίου πελάγεος προσφερόμενοι προσέμιξαν τῇ
 Νάξῳ, (ἐπὶ ταύτην γὰρ δὴ πρώτην ἐπέιχον στρα-
 τεύεσθαι οἱ Πέρσαι, μεμνημένοι τῶν πρότερον,) οἱ
 Νάξιοι πρὸς τὰ οὖρεα οἶχοντο φεύγοντες, οὐδὲ ὑπέ-
 μειναν· οἱ δὲ Πέρσαι ἀνδραποδισάμενοι τοὺς κατέ-
 λαβον αὐτῶν, ἐνέπρησαν καὶ τὰ ἱρὰ καὶ τὴν πόλιν·
 ταῦτα δὲ ποιήσαντες, ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους ἀνά-
 γοντο.

Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίουν, οἱ Δήλιοι, ἐκλι- 97
 πόντες καὶ αὐτοὶ τὴν Δῆλον, οἶχοντο φεύγοντες ἐς
 Τήνον· τῆς δὲ στρατιῆς καταπλεούσης, ὁ Δάτις

προπλώσας οὐκ ἔα τὰς νέας πρὸς τὴν νῆσον προσ-
 ορμίζεσθαι, ἀλλὰ πέρην ἐν τῇ Ῥηνέῃ· αὐτὸς δὲ
 πυθόμενος ἵνα ᾗσαν οἱ Δῆλιοι, πέμπων κήρυκα ἡγό-
 ρεὺε σφί τάδε· “ἄνδρες ἱοῖ, τί φεύγοντες οἴχεσθε
 οὐκ ἐπιτηδέα καταγρόντες κατ’ ἐμεῦ; ἐγὼ γὰρ καὶ
 αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτό γε φρονέω, καί μοι ἐκ βασιλέος
 ὧδε ἐπέσταλται, ἐν ᾗ χώρῃ οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο ταύ-
 την μηδὲν σίνεσθαι, μήτε αὐτὴν τὴν χώραν μήτε
 τοὺς οἰκήτορας αὐτῆς. νῦν ὦν καὶ ἄπιτε ἐπὶ τὰ
 ὑμέτερα αὐτῶν καὶ τὴν νῆσον νέμεσθε.” ταῦτα μὲν
 ἐπεκηρυκεύσατο τοῖσι Δηλίοισι· μετὰ δὲ, λιβανωτοῦ
 98 μίσησε. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας ἔπλεε ἅμα
 τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ἑρέτριαν πρῶτα, ἅμα ἀγόμενος
 καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας. μετὰ δὲ τοῦτον ἐνθεῦτεν
 ἐξαναχθέντα, Δῆλος ἐκινήθη, ὡς ἔλεγον οἱ Δῆλιοι,
 καὶ πρῶτα καὶ ὕστατα [μέχρι ἐμεῦ σεισθεῖσα]· καὶ
 τοῦτο μὲν κου τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων
 ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ θεός· ἐπὶ γὰρ Δαρείου τοῦ
 Ὑστάσπεος καὶ Ξέρξω τοῦ Δαρείου καὶ Ἀρταξέρ-
 ξω τοῦ Ξέρξεω, τριῶν τουτέων ἐπεξῆς γενεῶν,
 ἐγένετο πλέω κακὰ τῇ Ἑλλάδι ἢ ἐπὶ εἴκοσι ἄλλας
 γενεὰς τὰς πρὸ Δαρείου γενομένας· τὰ μὲν ἀπὸ τῶν
 Περσέων αὐτῇ γεγόμενα, τὰ δὲ ἀπ’ αὐτῶν τῶν κορυ-
 φαίων περὶ τῆς ἀρχῆς πολεμεόντων. οὕτω οὐδὲν
 ἦν αἰετὴς κινήσθαι Δῆλον τὸ πρὶν εἶδεν ἀκίνητον·
 καὶ ἐν χρησμῷ ἦν γεγραμμένον περὶ αὐτῆς ὧδε·

Κινήσω καὶ Δῆλον, ἀκίνητόν περ εἶδεν.

δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ταῦτα τὰ οὐνό-
 ματα, Δαρεῖος ἐρξίης, Ξέρξης ἀρήϊος, Ἀρταξέρξης
 μέγας ἀρήϊος· τούτους μὲν δὴ τοὺς βασιλέας ὧδε ἂν
 ὀρθῶς κατὰ γλῶσσαν τὴν σφετέρην Ἕλληνες κα-
 λέοιεν.

99 Οἱ δὲ βάρβαροι ὡς ἀπῆραν ἐκ τῆς Δήλου προσ-
 ἰσχον πρὸς τὰς νήσους· ἐνθεῦτεν δὲ στρατιὴν τε
 ἀρελάμβανον καὶ ὁμήρους τῶν νησιωτέων παῖδας

ἐλάμβανον· ὥς δὲ περιπλέοντες τὰς νήσους προσέσχον καὶ ἐς Κάρυστον, (οὐ γὰρ δὴ σφι οἱ Καρύστιοι οὔτε ὁμήρους ἐδίδοσαν οὔτε ἔφασαν ἐπὶ πόλιν ἀστυγείτονας στρατεύεσθαι, λέγοντες Ἑρέτριάν τε καὶ Ἀθήνας,) ἐνθαῦτα τούτους ἐπολιόρκεόν τε καὶ τὴν γῆν σφείων ἔκειρον, ἐς ὃ καὶ οἱ Καρύστιοι παρέστησαν ἐς τῶν Περσέων τὴν γνώμην. Ἑρετριέες 100 δὲ πυνθανόμενοι τὴν στρατιὴν τὴν Περσικὴν ἐπὶ σφέας ἐπιπλέονσαν, Ἀθηναίων ἐδεήθησαν σφίσι βοηθοὺς γενέσθαι· Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἀπείπαντο τὴν ἐπικουρίην, ἀλλὰ τοὺς τετρακισχιλίους κληρουχέοντας τῶν ἵπποβοτέων Χαλκιδέων τὴν χώραν, τούτους σφι διδοῦσι τιμωρούς· τῶν δὲ Ἑρετριέων ἦν ἄρα οὐδὲν ὑγιὲς βούλευμα· οἱ μετεπέμποντο μὲν Ἀθηναίους, ἐφρόνεον δὲ διφασίας ιδέας· οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐβουλευόντο ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν ἐς τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης, ἄλλοι δὲ αὐτῶν ἴδια κέρδεα προσδεκόμενοι παρὰ τοῦ Πέρσεω οἴσεσθαι, προδοσίην ἐσκευάζοντο· μαθὼν δὲ τούτων ἑκάτερα ὥς εἶχε Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἐὼν τῶν Ἑρετριέων τὰ πρῶτα, φράζει τοῖσι ἤκουσι τῶν Ἀθηναίων πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα προσεδέετό τε ἀπαλλάσσεσθαι σφέας ἐς τὴν σφετέρην ἵνα μὴ προσαπόλωνται· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῦτα Αἰσχίней συμβουλευσάντι πείθονται· καὶ οὗτοι μὲν διαβάντες ἐς Ὠρωπὸν ἔσωζον σφέας αὐτούς. Οἱ δὲ Πέρσαι πλέοντες κατέσχον τὰς νέας 101 τῆς Ἑρετρικῆς χώρας κατὰ Ταμύνας καὶ Χοιρέας καὶ Αἰγίλια· κατασχόντες δὲ ταῦτα τὰ χωρία, ἀντίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο, καὶ παρεσκευάζοντο ὥς προσοισόμενοι τοῖσι ἐχθροῖσι· οἱ δὲ Ἑρετριέες ἐπεξελθεῖν μὲν καὶ μάχεσθαι οὐκ ἐποιεῦντο βουλήν· εἰ κως δὲ διαφυλάξαιεν τὰ τείχεα, τούτου σφι ἔμελε πέρι, ἐπεὶ τε ἐνίκα μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν· προσβολῆς δὲ γινομένης καρτερῆς πρὸς τὸ τεῖχος, ἐπιπτον· ἐπὶ ἑξ ἡμέρας πολλοὶ μὲν ἀμφοτέρων· τῇ δὲ ἐβδόμῃ Εὐφορβός τε ὁ Ἀλκιμάχου καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέου,

ἄνδρες τῶν ἀστῶν δόκιμοι, προδιδούσι τοῖσι Πέρσῃσι· οἱ δὲ ἐσελθόντες ἐς τὴν πόλιν, τοῦτο μὲν τὰ ἱρὰ συλῆσαντες ἐνέπρησαν ἀποτινύμενοι τῶν ἐν Σάρδισι κατακαυθέντων ἱρῶν, τοῦτο δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἡνδραποδίσαντο κατὰ τὰς Δαρείου ἐντολάς.

102 Χειρωσάμενοι δὲ τὴν Ἑρέτριαν καὶ ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας, ἔπλεον ἐς τὴν Ἀττικὴν, κατέργοντές τε πολλόν, καὶ δοκέοντες ταῦτ' αὖ τοὺς Ἀθηναίους ποιήσειν τὰ καὶ τοὺς Ἑρετριέας ἐποίησαν· καὶ ἦν γὰρ ὁ Μαραθῶν ἐπιτηδεώτατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιπνεῦσαι καὶ ἀγχοτάτω τῆς Ἑρετρίας, ἐς τοῦ-

103 τό σφι κατηγέετο Ἰππίης ὁ Πεισιστράτεω. Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐβοήθεον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα· ἦγον δὲ σφεας στρατηγοὶ δέκα, τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης· τοῦ τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν Σητσαγόρεω κατέλαβε φυγεῖν ἐξ Ἀθηνῶν Πεισίστρατον τὸν Ἰπποκράτεος· καὶ αὐτῷ φεύγοντι Ὀλυμπιάδα ἀνελίσθαι τεθρίππῳ συνέβη, καὶ ταύτην μὲν τὴν νίκην ἀνελόμενόν μιν τῶντ' ἐξενείκασθαι τῷ ὁμομητρίῳ ἀδελφεῷ Μιλτιάδῃ· μετὰ δὲ, τῇ ὑστέρῃ Ὀλυμπιάδι τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι νικῶν παραδιδόει Πεισιστράτῳ ἀνακηρυχθῆναι, καὶ τὴν νίκην παρεῖς τούτῳ κατήλθε ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ ὑπόσπονδος· καὶ μιν ἀνελόμενον τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι ἄλλην Ὀλυμπιάδα κατέλαβε ἀποθανεῖν ὑπὸ τῶν Πεισιστράτου παίδων, οὐκέτι περιέοντος αὐτοῦ Πεισιστράτου· κτείνουσι δὲ οὗτοί μιν κατὰ τὸ πρυτανεῖον, νυκτὸς ὑπέισαντες ἄνδρας. τέθαιπται δὲ Κίμων πρὸ τοῦ ἄστεος, πέρην τῆς διὰ Κοίλης καλεομένης ὁδοῦ· καταντίον δ' αὐτοῦ αἱ ἵπποι τεθάφαι αὐταὶ αἱ τρεῖς Ὀλυμπιάδας ἀνελόμεναι. ἐποίησαν δὲ καὶ ἄλλαι ἵπποι ἥδη τῶντ' αὐτοῦ, Εὐαγόρεω Λάκωνος· πλέω δὲ τουτέων, οὐδαμαί. ὁ μὲν δὴ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι Σητσαγόρης ἦν τηνικαῦτα παρὰ τῷ πατρὶ Μιλτιάδῃ τρεφόμενος ἐν τῇ Χερσονήσῳ· ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι ἐν Ἀθήνῃσι, τοῦνομα

ἔχων ἀπὸ τοῦ οἰκιστέω τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδεω [Μιλτιάδης]. Οὗτος δὴ ὢν τότε ὁ Μιλτιάδης, 104 ἦκων ἐκ τῆς Χερσονήσου καὶ ἐκπεφευγὼς διπλόον θάνατον, ἐστρατήγεε Ἀθηναίων. ἅμα μὲν γὰρ οἱ Φοίνικες αὐτὸν οἱ ἐπιδιώξαντες μέχρι Ἴμβρου περὶ πολλοῦ ἐποιεῦντο λαβεῖν τε καὶ ἀναγαγεῖν παρὰ βασιλέα, ἅμα δὲ ἐκφυγόντα τε τούτους καὶ ἀπικόμενον ἐς τὴν ἑωντοῦ, δοκέοντά τε εἶναι ἐν σωτηρίῃ, ἤδη τὸ ἐνθευτέν μιν οἱ ἐχθροὶ ὑποδεξάμενοι καὶ ὑπὸ δικαστήριον αὐτὸν ἀγαγόντες, ἐδίωξαν τυραννίδος τῆς ἐν Χερσονήσῳ· ἀποφυγὼν δὲ καὶ τούτους στρατηγὸς οὗτω Ἀθηναίων ἀπεδέχθη, αἰρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου.

Καὶ πρῶτα μὲν, εὐντες ἔτι ἐν τῷ ἄστεϊ, οἱ στρα- 105 τηγοὶ ἀποπέμπουσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην, Ἀθηναῖον μὲν ἄνδρα ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ τοῦτο μελετῶντα· τῷ δὴ, ὡς αὐτός τε ἔλεγε Φειδιππίδης καὶ Ἀθηναίοισι ἀπήγγελλε, περὶ τὸ Παρθένιον οὔρος τὸ ὑπὲρ Τεγέης ὁ Πᾶν περιπίπτει· βώσαντα δὲ τὸ οὖνῳμα τοῦ Φειδιππίδεω τὸν Πᾶνα, Ἀθηναίοισι κελεύσαι ἀπαγγεῖλαι διότι ἑωντοῦ οὐδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιεῦνται ἔοντος εὐνου Ἀθηναίοισι, καὶ πολλαχῇ γενομένου ἤδη σφίσι χρησίμου, τὰ δ' ἔτι καὶ ἐσομένου. καὶ ταῦτα μὲν Ἀθηναῖοι καταστάντων σφίσι εὖ ἤδη τῶν πρηγμάτων πιστεύσαντες εἶναι ἀληθέα, ιδρύσαντο ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει Πανὸς ἱρὸν καὶ αὐτὸν ἀπὸ ταύτης τῆς ἀγγελίης θυσίησι ἐπετείησι καὶ λαμπάδι ἱλάσκονται. Τότε δὲ πεμ- 106 φθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ Φειδιππίδης οὗτος, ὅτε πέρ οἱ ἔφη καὶ τὸν Πᾶνα φανῆναι, δευτεραῖος ἐκ τοῦ Ἀθηναίων ἄστεος ἦν ἐν Σπάρτῃ· ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγε· “ὦ Λακεδαιμόνιοι, Ἀθηναῖοι ὑμέων δέονταί σφισι βοηθῆσαι καὶ μὴ περὶδεῖν πόλιν ἀρχαιοτάτην ἐν τοῖσι Ἑλλήσι δουλοσύνην περιπεσοῦσον πρὸς ἀνδρῶν βαρβάρων· καὶ γὰρ νῦν Ἐρέτριά τε ἡνδραπόδιστα, καὶ πόλι λογίμῃ ἢ Ἑλλάς γέγονε ἀσθενεστέρη.” ὁ μὲν δὴ σφὶ ταῖς ἐντε-

ταλμένα ἀπήγγελλε· τοῖσι δὲ ἔαδε μὲν βοηθέειν Ἀθηναίοισι, ἀδύνατα δὲ σφι ἦν τὸ παραντίκα ποιέειν ταῦτα οὐ βουλομένοισι λύειν τὸν νόμον· ἦν γὰρ ἱσταμένου τοῦ μηνὸς εἰνάτη· εἰνάτη δὲ οὐκ ἐξελεύσεσθαι ἔφασαν, μὴ οἱ πλήρεος ἐόντος τοῦ κύκλου.

- 107 Οὗτοι μὲν νυν τὴν πανσέληνον ἔμενον· τοῖσι δὲ βαρβάροισι κατηγέετο Ἰππίης ὁ Πεισιστράτου ἐς τὸν Μαραθῶνα, τῆς παροιχομένης νυκτὸς ὄψιν ἰδὼν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε· ἐδόκεε ὁ Ἰππίης τῇ μητρὶ τῇ ἑωυτοῦ συνεννηθῆναι· συνεβάλετο ὦν ἐκ τοῦ ὀνείρου, κατελθὼν ἐς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀνασώσάμενος τὴν ἀρχήν, τελευτήσειν ἐν τῇ ἑωυτοῦ γηραιός· ἐκ μὲν δὴ τῆς ὄψιος συνεβάλετο ταῦτα· τότε δὲ κατηγεόμενος, τοῦτο μὲν τὰ ἀνδράποδα τὰ ἐξ Ἑρετρίης ἀπέβησε ἐς τὴν νῆσον τὴν Στυρέων, καλεομένην δὲ Αἰγίλειαν· τοῦτο δὲ καταγομένας ἐς τὸν Μαραθῶνα τὰς νέας ὥρμιζε οὕτως, ἐκβάντας τε ἐς γῆν τοὺς βαρβάρους διέτασσε· καὶ οἱ ταῦτα διέποντι ἐπῆλθε πταρεῖν τε καὶ βῆξαι μεζόνως ἢ ὡς ἐώθεε· οἶα δὲ οἱ πρεσβυτέρῳ ἐόντε τῶν ὀδόντων οἱ πλεῦνες ἐσείοντο· τούτων ὦν ἓνα τῶν ὀδόντων ἐκβάλλει ὑπὸ βίης βήξας· ἐκπεσόντος δὲ ἐς τὴν ψάμμον αὐτοῦ, ἐποιέετο πολλὴν σπουδὴν ἐξευρεῖν· ὡς δὲ οὐκ ἐφαίνετό οἱ ὁ ὀδὼν, ἀναστενάξας εἶπε πρὸς τοὺς παραστάτας· “ἡ γῆ ἥδε οὐκ ἡμετέρη ἐστὶ, οὐδέ μιν δυνησόμεθα ὑποχειρίην ποιήσασθαι· ὁκόσον δέ τι μοι μέρος μετῆν ὁ
- 108 ὀδὼν μετέχει.” Ἰππίης μὲν δὴ ταύτῃ τὴν ὄψιν συνεβάλετο ἐξεληλυθέναι· Ἀθηναίοισι δὲ τεταγμένοισι ἐν τεμένει Ἡρακλέος, ἐπῆλθον βοηθέοντες Πλαταιέες πανδημεῖ· καὶ γὰρ καὶ ἐδεδώκεσάν σφεας αὐτοὺς τοῖσι Ἀθηναίοισι οἱ Πλαταιέες, καὶ πόρους ὑπὲρ αὐτῶν οἱ Ἀθηναῖοι συχνοὺς ἤδη ἀναιρέατο· ἔδοσαν δὲ ὧδε· πιεζεύμενοι ὑπὸ Θηβαίων οἱ Πλαταιέες ἐδίδοσαν πρῶτα παρατυχοῦσι Κλεομένει τε τῷ Ἀναξάνδριδew καὶ Λακεδαιμονίοισι σφέας αὐτούς· οἱ δὲ οὐ δεκόμενοι ἔλεγόν σφι τάδε· “ἡμεῖς μὲν ἑκατέρω

τε οἰκόμεν καὶ ὑμῖν τοιήδε τις γένοιτ' ἂν ἐπικουρή ψυχρή· φθαίητε γὰρ ἂν πολλάκις ἐξανδραποδισθέντες ἢ τινα πυθέσθαι ἡμέων· συμβουλευόμεν δὲ ὑμῖν δοῦναι ὑμέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι, πλησιοχώροισι τε ἀνδράσι καὶ τιμωρέειν ἐοῦσι οὐ κακοῖσι.” ταῦτα συνεβούλευον οἱ Λακεδαιμόνιοι, οὐ κατὰ εὐνοίην οὕτω τῶν Πλαταιέων, ὡς βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους ἔχειν πόνους συνεστέωτας Βοιωτοῖσι· Λακεδαιμόνιοι μὲν νυν Πλαταιεῦσι ταῦτα συνεβούλευον· οἱ δὲ οὐκ ἠπίστησαν, ἀλλ' Ἀθηναίων· ἰὰ ποιεύντων τοῖσι δῶδεκα θεοῖσι, ἰκέται ἰζόμενοι ἐπὶ τὸν βωμὸν ἐδίδουσαν σφέας αὐτούς· Θηβαῖοι δὲ πυθόμενοι ταῦτα ἐστρατεύοντο ἐπὶ τοὺς Πλαταιέας, Ἀθηναῖοι δὲ σφι ἐβοήθηον· μελλόντων δὲ συνάπτειν μάχην, Κορίνθιοι οὐ περιεῖδον· παρατυχόντες δὲ καὶ καταλλάξαντες ἐπιτρεψάντων ἀμφοτέρων, οὗρισαν τὴν χώραν ἐπὶ τοῖσδε· ἔαν Θηβαίους Βοιωτῶν τοὺς μὴ βουλομένους ἐς Βοιωτοὺς τελείν. Κορίνθιοι μὲν δὴ ταῦτα γνόντες ἀπαλλάσσοντο· Ἀθηναίοισι δὲ ἀπιούσι ἐπεθήκαντο Βοιωτοὶ, ἐπιθέμενοι δὲ ἐσσώθησαν τῇ μάχῃ· ὑπερβάντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς οἱ Κορίνθιοι ἔθηκαν Πλαταιεῦσι εἶναι οὖρους, τούτους ὑπερβάντες τὸν Ἀσωπὸν αὐτὸν ἐποιήσαντο οὖρον Θηβαίοισι πρὸς Πλαταιέας εἶναι καὶ Ὑσιάς. ἔδοσαν μὲν δὴ οἱ Πλαταιέες σφέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ· ἦκον δὲ τότε ἐς Μαραθῶνα βοηθέοντες.

Τοῖσι δὲ Ἀθηναίων στρατηγοῖσι ἐγίνοντο δίχα αἱ 109 γνῶμαι, τῶν μὲν οὐκ ἐώντων συμβάλλειν· ὀλίγους γὰρ εἶναι στρατιῇ τῇ Μήδων συμβαλέειν· τῶν δὲ καὶ Μιλτιάδew κελευόντων· ὡς δὲ δίχα τε ἐγίνοντο καὶ ἐνίκα ἢ χεীরων τῶν γνωμένων, ἐνθαῦτα, ἦν γὰρ ἐνδέκατος ψηφιδοφόρος ὁ τῷ κυάμφ λαχὼν Ἀθηναίων πολεμαρχέειν· τὸ παλαιὸν γὰρ Ἀθηναῖοι ὁμόψηφον τὸν πολέμαρχον ἐποιεύντο τοῖσι στρατηγοῖσι, ἦν δὲ τότε πολέμαρχος Καλλίμαχος Ἀφιδναῖος· πρὸς τοῦτον ἐλθὼν Μιλτιάδης ἔλεγε τάδε· “ἐν σοὶ νῦν,

- Καλλίμαχε, ἔστι ἡ καταδουλώσαι Ἀθήνας, ἡ ἐλευ-
 θέρας ποιήσαντα μνημόσυνα λιπέσθαι ἐς τὸν ἅπαντα
 ἀνθρώπων βίον, οἷα οὐδὲ Ἀρμόδιός τε καὶ Ἀριστο-
 γείτων λείπουσι· νῦν γὰρ δὴ, ἐξ οὗ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι
 ἐς κίνδυνον ἤκουσι μέγιστον· καὶ ἦν μὲν γε ὑπο-
 κύψωσι τοῖσι Μήδοισι, δέδοκται τὰ πείσσονται παρα-
 δεδομένοι Ἰππίῃ· ἦν δὲ περιγένηται αὕτη ἡ πόλις,
 οἷη τέ ἐστι πρώτη τῶν Ἑλληνίδων πολίων γενέσθαι.
 κῶς ὦν δὴ ταῦτα οἶά τέ ἐστι γενέσθαι, καὶ κῶς ἐς σέ
 τι τούτων ἀνῆκει τῶν πρηγμάτων· τὸ κύρος ἔχειν, νῦν
 ἔρχομαι φράσων· ἡμέων τῶν στρατηγῶν ἐόντων δέκα
 δίχα γίνονται αἱ γνώμαι· τῶν μὲν κελευόντων συμ-
 βαλέειν, τῶν δὲ οὐ [συμβαλέειν]· ἦν μὲν νυν μὴ
 συμβάλωμεν, ἔλπομαί τινα στάσιν μεγάλην ἐμπε-
 σοῦσαν διασείσειν τὰ Ἀθηναίων φρονήματα, ὥστε
 μηδίσαι· ἦν δὲ συμβάλωμεν πρὶν τι καὶ σαθρὸν
 Ἀθηναίων μετεξετέροισι ἐγγενέσθαι, θεῶν τὰ ἴσα
 νεμόντων, οἷοί τε εἰμὲν περιγενέσθαι τῇ συμβολῇ.
 ταῦτα ὦν πάντα ἐς σέ νῦν τείνει, καὶ ἐκ σέο ἄρτηται.
 ἦν γὰρ σὺ γνώμῃ τῇ ἐμῇ προσθῇ, ἔστι τοι πατρίς τε
 ἐλευθέρη καὶ πόλις πρώτη τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι· ἦν δὲ
 τὴν τῶν ἀποσπενδόντων τὴν συμβολὴν ἔλῃ, ὑπάρξει
 110 τοι τῶν ἐγὼ κατέλεξα ἀγαθῶν τὰ ἐναντία.” Ταῦτα
 λέγων ὁ Μιλτιάδης προσκτᾶται τὸν Καλλίμαχον·
 προσγενομένης δὲ τοῦ πολέμαρχου τῆς γνώμης,
 ἐκεκύρωτο συμβάλλειν· μετὰ δὲ, οἱ στρατηγοὶ τῶν
 ἡ γνώμῃ ἔφερε συμβάλλειν, ὥς ἐκάστου αὐτῶν ἐγί-
 νετο πρυτανήτῃ τῆς ἡμέρης, Μιλτιάδῃ παρεδίδωσαν
 ὁ δὲ δεκόμενος οὔτι κω συμβολὴν ἐποιέετο, πρὶν γε
 δὴ αὐτοῦ πρυτανήτῃ ἐγένετο.
- 111 Ὡς δὲ ἐς ἐκείνον περιῆλθε, ἐνθαῦτα δὴ ἐτάσσοντο
 ὧδε Ἀθηναῖοι ὥς συμβαλέοντες· τοῦ μὲν δεξιοῦ
 κέρεος ἡγέετο ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος· ὁ γὰρ
 νόμος τότε εἶχε οὕτω τοῖσι Ἀθηναίοισι, τὸν πολέ-
 μαρχον ἔχειν κέρασ τὸ δεξιόν· ἡγεομένου δὲ τούτου
 ἐξεδέκοντο· ὥς ἀριθμέοντο αἱ φυλαὶ ἐχόμεναι ἄλλη-

λέων· τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντό, ἔχοντες τὸ εὐώνυμον
 κέρας, Πλαταιέες. ἀπὸ ταύτης γάρ σφι τῆς μάχης,
 θυσίας Ἀθηναίων ἀναγόντων καὶ πανηγύριαις τὰς ἐν
 τῇσι πεντετηρίσι γινομένας, κατεύχεται ὁ κήρυξ ὁ
 Ἀθηναῖος ἅμα τε Ἀθηναίοισι (λέγων) γίνεσθαι τὰ
 ἀγαθὰ καὶ Πλαταιεῦσι. τότε δὲ τασσομένων τῶν
 Ἀθηναίων ἐν τῷ Μαραθῶνι, ἐγένετο τοιόνδε τι· τὸ
 στρατόπεδον ἐξισούμενον τῷ Μηδικῷ στρατοπέδῳ,
 τὸ μὲν αὐτοῦ μέσον ἐγένετο ἐπὶ τάξιας ὀλίγας, καὶ
 ταύτῃ ἦν ἀσθενέστατον τὸ στρατόπεδον· τὸ δὲ κέρας
 ἑκάτερον ἔρρωτο πλήθει. Ὡς δέ σφι διετετάκτο καὶ 112
 τὰ σφάγια ἐγένετο καλὰ, ἐνθαῦτα ὡς ἀπείθησαν οἱ
 Ἀθηναῖοι, δρόμῳ ἵεντο ἐς τοὺς βαρβάρους· ἦσαν δὲ
 στάδιοι οὐκ ἐλάσσονες τὸ μεταίχμιον αὐτῶν ἢ ὀκτώ·
 οἱ δὲ Πέρσαι ὀρέωντες δρόμῳ ἐπιόντας παρεσκευά-
 ζοντο ὡς δεξόμενοι· μανίην τε τοῖσι Ἀθηναίοισι
 ἐπέφερον καὶ πάγχυ ὀλεθρίην, ὀρέωντες αὐτοὺς ὀλί-
 γους, καὶ τούτους δρόμῳ ἐπειγομένους, οὔτε ἵππου
 ὑπαρχούσης σφι οὔτε τοξευμάτων. ταῦτα μὲν νυν
 οἱ βάρβαροι κατεΐκαζον· Ἀθηναῖοι δὲ ἐπεὶ τε ἀθρόοι
 προσέμιξαν τοῖσι βαρβάροισι, ἐμάχοντο ἀξίως λόγου·
 πρῶτοι μὲν γὰρ Ἑλλήνων πάντων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν,
 δρόμῳ ἐς πολεμίους ἐχρήσαντο, πρῶτοι δὲ ἀνέσχοντο
 ἐσθῆτά τε Μηδικὴν ὀρέωντες καὶ τοὺς ἄνδρας ταύτην
 ἐσθημένους· τέως δὲ ἦν τοῖσι Ἑλλήσι καὶ τὸ οὔνομα
 τὸ Μήδων φόβος ἀκοῦσαι. Μαχομένων δὲ ἐν τῷ 113
 Μαραθῶνι χρόνος ἐγένετο πολλός· καὶ τὸ μὲν μέσον
 τοῦ στρατοπέδου ἐνίκων οἱ βάρβαροι, τῇ Πέρσαι
 τε αὐτοὶ καὶ Σάκαι ἐτετάχατο· κατὰ τοῦτο μὲν δὴ
 ἐνίκων οἱ βάρβαροι, καὶ ῥήξαντες ἐδίωκον ἐς τὴν
 μεσόγαίαν· τὸ δὲ κέρας ἑκάτερον ἐνίκων Ἀθηναῖοί
 τε καὶ Πλαταιέες, νικῶντες δὲ, τὸ μὲν τετραμμέ-
 νον τῶν βαρβάρων φεύγειν ἔων, τοῖσι δὲ τὸ μέσον
 ῥήξασι αὐτῶν συναγαγόντες τὰ κέρα αἰμώτερα
 ἐμάχοντο· καὶ ἐνίκων Ἀθηναῖοι· φεύγονσι δὲ τοῖσι
 Πέρσησι εἶποντο κόπτοντες, ἐς ὃ ἐπὶ τὴν θάλασσαν

ἀπικόμενοι πῦρ τε αἷτεον καὶ ἐπελαμβάνοντο τῶν νεῶν.

- 114 Καὶ τοῦτο μὲν ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος διαφθείρεται, ἀνὴρ γενόμενος ἀγαθός, ἀπὸ δ' ἔθανε τῶν στρατηγῶν Στησίλεως ὁ Θρασύλεω· τοῦτο δὲ Κυναίγειρος ὁ Εὐφορίωνος ἐνθαῦτα, ἐπιλαβόμενος τῶν ἀφλάστων νηὸς, τὴν χεῖρα ἀποκοπεῖς πελέκει πίπτει· τοῦτο δὲ ἄλλοι Ἀθηναίων πολλοί τε
- 115 καὶ ὀνομαστοί. Ἑπτὰ μὲν δὴ τῶν νεῶν ἐπεκράτησαν τρόπῳ τοιούτῳ Ἀθηναῖοι· τῇσι δὲ λοιπῇσι οἱ βάρβαροι ἐξανακρουσάμενοι, καὶ ἀναλαβόντες ἐκ τῆς νήσου ἐν τῇ ἔλιπον τὰ ἐξ Ἑρετρίης ἀνδράποδα, περιέπλων Σούνιον βουλόμενοι φθῆναι τοὺς Ἀθηναίους ἀπικόμενοι ἐς τὸ ἄστυ· αἰτία δὲ ἔσχε ἐν Ἀθηναίοισι ἐξ Ἀλκμαιωνιδέων μηχανῆς αὐτοὺς ταῦτα ἐπινοηθῆναι· τούτους γὰρ συνθεμένους τοῖσι Πέρσῃσι ἀναδέξαι ἀσπίδα, εὐοῖσι ἤδη ἐν τῇσι νηυσὶ.
- 116 Οὗτοι μὲν δὴ περιέπλων Σούνιον· Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ποδῶν εἶχον τάχιστα ἐβοήθειον ἐς τὸ ἄστυ· καὶ ἔφθησάν τε ἀπικόμενοι πρὶν ἢ τοὺς βαρβάρους ἤκειν, καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο ἀπιγμένοι ἐξ Ἡρακλήϊου τοῦ ἐν Μαραθῶνι ἐν ἄλλῳ Ἡρακλήτῳ τῷ ἐν Κυνოსάργει. οἱ δὲ βάρβαροι τῇσι νηυσὶ ὑπεραιωρηθέντες Φαλήρου, (τοῦτο γὰρ ἦν ἐπίνειον τότε τῶν Ἀθηναίων,) ὑπὲρ τούτου ἀνακωχέυσαντες τὰς νῆας ἀπέπλων ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην.
- 117 Ἐν ταύτῃ τῇ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ ἀπέθανον τῶν βαρβάρων κατὰ ἑξακισχιλίους καὶ τετρακοσίους ἄνδρας, Ἀθηναίων δὲ ἑκατὸν ἐννεμήκοντα καὶ δύο· ἔπεσον μὲν ἀμφοτέρων τοσοῦτοι. συνήνεικε δὲ αὐτόθι θῶμα γενέσθαι τοιόνδε· Ἀθηναῖον ἄνδρα Ἐπίζηλον τὸν Κουφαγόρεω ἐν τῇ συστάσει μαχόμενόν τε καὶ ἄνδρα γινόμενον ἀγαθὸν τῶν ὀμμάτων στερηθῆναι, οὔτε πληγέντα οὐδὲν τοῦ σώματος οὔτε βληθέντα· καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ζόης διατελεῖν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου ἔοντα τυφλόν. λέγειν δὲ αὐτὸν περὶ τοῦ

πάθεος ἤκουσα τοιόνδε τινὰ λόγον· ἄνδρα οἱ δοκέειν ὀπλίτην ἀντιστῆναι μέγαν τοῦ τὸ γένειον τὴν ἀσπίδα πᾶσαν σκιάζειν, τὸ δὲ φάσμα τοῦτο ἑωυτὸν μὲν παρεξελθεῖν, τὸν δὲ ἑωυτοῦ παραστάτην ἀποκτεῖναι· ταῦτα μὲν δὴ Ἐπίζηλον ἐπυθόμην λέγειν.

Δᾶτις δὲ πορευόμενος ἅμα τῷ στρατῷ ἐς τὴν 118 Ἀσίην ἐπεὶ τε ἐγένετο ἐν Μυκόνῳ, εἶδε ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ· καὶ ἦτις μὲν ἦν ἡ ὄψις, οὐ λέγεται· ὁ δὲ, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐπέλαμψε, ζήτησιν ἐποιέετο τῶν νεῶν· εὐρῶν δὲ ἐν Φοινίσσῃ νηὶ ἄγαλμα Ἀπόλλωνος κεχρυσωμένον, ἐπυνθάνετο ὁκόθεν σεσυλημένον εἶη; πυθόμενος δὲ ἐξ οὗ ἦν ἱροῦ, ἔπλεε τῇ ἑωυτοῦ νηὶ ἐς Δῆλον, καὶ ἀπικάτο γὰρ τῆνικαῦτα οἱ Δῆλιοι ὀπίσω ἐς τὴν νῆσον, κατατίθεται τε ἐς τὸ ἱρόν τὸ ἄγαλμα καὶ ἐντέλλεται τοῖσι Δηλίοισι ἀπαγαγεῖν τὸ ἄγαλμα ἐς Δῆλιον τὸ Θηβαίων· τὸ δ' ἔστι ἐπὶ θαλάσῃ Χαλκίδος καταντίον. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ἐντειλάμενος ἀπέπλεε. τὸν δὲ ἀνδριάντα τοῦτον Δῆλιοι οὐκ ἀπήγαγον, ἀλλὰ μιν δι' ἐτέων εἴκοσι Θηβαῖοι αὐτοὶ ἐκ θεοπροπίου ἐκομίσαντο ἐπὶ Δῆλιον. Τοὺς δὲ τῶν 119 Ἐρετριέων ἀνδραποδισμένους Δᾶτίς τε καὶ Ἀρταφέρνης ὡς προσέσχον ἐς τὴν Ἀσίην πλέοντες, ἀνήγαγον ἐς Σοῦσα· βασιλεὺς δὲ Δαρείος, πρὶν μὲν αἰχμαλώτους γενέσθαι τοὺς Ἐρετρίεας, ἐνεῖχε σφι δεινὸν χόλον, οἷα ἀρξάντων ἀδικίης προτέρων τῶν Ἐρετριέων· ἐπεὶ τε δὲ εἶδὲ σφεας ἀπαχθέντας παρ' ἑωυτὸν καὶ ὑποχειρίους ἑωυτῷ ἔοντας, ἐποίησε κακὸν ἄλλο οὐδὲν, ἀλλὰ σφεας τῆς Κισσίνης χώρας κατοίκισε ἐν σταθμῷ ἑωυτοῦ τῷ σὺνομά ἐστι Ἀρδέρικκα, ἀπὸ μὲν Σούσων δέκα καὶ διηκοσίους σταδίους ἀπέχοντι, τεσσεράκοντα δὲ ἀπὸ τοῦ φρέατος τὸ παρέχεται τριφασίας ιδέας· καὶ γὰρ ἀσφαλτον καὶ ἄλας καὶ ἔλαιον ἀρύσσονται ἐξ αὐτοῦ τρόπῳ τοιῷδε· ἀντλέεται μὲν κηλὼνῃ· ἀντὶ δὲ γαυλοῦ, ἥμισυ ἀσκού οἱ προσδέδεται· ὑποτύψας δὲ τούτῳ ἀντλέει καὶ ἔπειτα ἐγχεῖ ἐς δεξαμενὴν· ἐκ δὲ ταύτης ἐς ἄλλο διαχεο-

μενον τρέπεται τριφασίας ὁδούς· καὶ ἡ μὲν ἀσφαλτος καὶ οἱ ἅλεις πήγνυνται παραντίκα, τὸ δὲ ἔλαιον συνάγουσι ἐν ἀγγείοις, τὸ οἱ Πέρσαι καλέουσι ῥαδινάκην· ἔστι δὲ μέλαν καὶ ὀδμὴν παρεχόμενον βαρέαν· ἐνθαῦτα τοὺς Ἑρετρίεας κατοίκισε βασιλεὺς Δαρείος· οἱ καὶ μέχρι ἐμέο εἶχον τὴν χώραν ταύτην, φυλάσσοντες τὴν ἀρχαίην γλῶσσαν. τὰ μὲν δὴ περὶ Ἑρετρίεας ἔσχε οὕτω.

120 Λακεδαιμονίων δὲ ἦκον ἐς τὰς Ἀθήνας δισχύλιοι μετὰ τὴν πανσέληνον, ἔχοντες σπουδὴν πολλὴν καταλαβεῖν οὕτω ὥστε τριταῖοι ἐκ Σπάρτης ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ· ὕστεροι δὲ ἀπικόμενοι τῆς συμβολῆς, ἱμείροντο ὁμῶς θεήσασθαι τοὺς Μήδους· ἐλθόντες δὲ ἐς τὸν Μαραθῶνα ἐθεήσαντο· μετὰ δὲ, αἰνέοντες Ἀθηναίους καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν ἀπαλλάσσοντο ὀπίσω.

121 Θῶμα δέ μοι, καὶ οὐκ ἐνδέκομαι τὸν λόγον, Ἀλκμαιωνίδας ἂν κοτε ἀναδέξαι Πέρσῃσι ἐκ συνθήματος ἀσπίδα, βουλομένους ὑπὸ βαρβάρουσιν εἶναι Ἀθηναίους καὶ ὑπὸ Ἰππίῃ· οἵτινες μᾶλλον, ἢ ὁμοίως Καλλίῃ τῷ Φαινίππου, Ἰππονίκου δὲ πατρὶ, φαίνονται μισοτύραννοι ἐόντες. Καλλίης τε γὰρ μῦνος Ἀθηναίων ἀπάντων ἐτόλμα, ὅκως Πεισίστρατος ἐκπέσοι ἐκ τῶν Ἀθηνέων, τὰ χρήματα αὐτοῦ κηρυσσόμενα ὑπὸ τοῦ δημοσίου ὠνέεσθαι, καὶ τὰ ἄλλα

122 τὰ ἐχθίστα ἐς αὐτὸν πάντα ἐμνηχαῖατο. Καλλίῳ δὲ τούτου ἄξιον πολλαχοῦ μνήμην ἐστὶ πάντα τινὰ ἔχειν· τοῦτο μὲν γὰρ τὰ προλελεγμένα, ὡς ἀνὴρ ἄκρος ἐλευθερῶν τὴν πατρίδα· τοῦτο δὲ τὰ ἐν Ὀλυμπίῃ ἐποίησε, ἵππῳ νικήσας τεθρίππῳ δὲ δεύτερος γενόμενος, Πύθια δὲ πρότερον ἀνελόμενος, ἐφανερώθη ἐς τοὺς Ἕλληνας πάντας μεγίστησι δαπάνῃσι· τοῦτο δὲ κατὰ τὰς ἐωντοῦ θυγατέρας, εἰούσας τρεῖς, οἷός τις ἀνὴρ ἐγένετο· ἐπειδὴ γὰρ ἐγένοντο γάμου ὠραῖαι, ἔδωκέ σφι δωρεὴν μεγαλοπρεπεστάτην, ἐκείνησί τε ἐχαρίσατο· ἐκ γὰρ πάντων τῶν

Ἀθηναίων τὸν ἑκάστη ἐθάλοι ἄνδρα ἑωυτῇ ἐκλέξα-
σθαι ἔδωκε τούτῳ τῷ ἀνδρί. Καὶ οἱ Ἀλκμαιωνίδαι 123
ὁμοίως, ἣ οὐδὲν ἦσσαν τούτου, ἦσαν μισοτύραννοι·
θῶμα ὦν μοι, καὶ οὐ προσίεμαι τὴν διαβολὴν, τού-
τους γε ἀναδέξαι ἀσπίδα οἵτινες ἔφειγόν τε τὸν
πάντα χρόνον τοὺς τυράννους, ἐκ μηχανῆς τε τῆς
τούτων ἐξέλιπον οἱ Πεισιστρατιδαὶ τὴν τυραννίδα.
καὶ οὕτω τὰς Ἀθήνας οὗτοι ἦσαν οἱ ἐλευθερώσαντες
πολλῷ μᾶλλον ἢ περ Ἀρμόδιός τε καὶ Ἀριστογείτων,
ὥς ἐγὼ κρίνω· οἱ μὲν γὰρ ἐξηγγρίωσαν τοὺς ὑπολοί-
πους Πεισιστρατιδῶν Ἰππαρχον ἀποκτείναντες, οὐ-
δέ τι μᾶλλον ἔπαυσαν τοὺς λοιποὺς τυραννεύοντας·
Ἀλκμαιωνίδαι δὲ ἐμφανέως ἐλευθέρωσαν, εἰ δὴ οὗτοί
γε ἀληθῶς ἦσαν οἱ τὴν Πυθίην ἀναπείσαντες προ-
σημαίνειν Λακεδαιμονίοισι ἐλευθεροῦν τὰς Ἀθήνας,
ὥς μοι πρότερον δεδήλωται. Ἀλλὰ γὰρ ἴσως τι 124
ἐπιμεμφόμενοι Ἀθηναίων τῷ δήμῳ προεδίδουσιν τὴν
πατρίδα. οὐ μὲν ὦν ἦσαν σφεων ἄλλοι δοκιμώτεροι
ἐν γε Ἀθηναίοισι ἄνδρες, οὐδ' οἱ μᾶλλον ἐτετιμέατο.
οὕτω οὐδὲ λόγος αἰρέει, ἀναδεχθῆναι ἕκ γε ἂν τούτων
ἀσπίδα ἐπὶ τοιούτῳ λόγῳ. ἀνεδέχθη μὲν γὰρ ἀσπίς·
καὶ τοῦτο οὐκ ἔστι ἄλλως εἰπεῖν· ἐγένετο γάρ· ὅς
μέντοι ἦν ὁ ἀναδέξας οὐκ ἔχω προσωτέρω εἰπεῖν τού-
των.

Οἱ δὲ Ἀλκμαιωνίδαι ἦσαν μὲν καὶ τὰ ἀνέκαθεν 125
λαμπροὶ ἐν τῇσι Ἀθήνησι· ἀπὸ δὲ Ἀλκμαίωνος, καὶ
αὐτὸς Μεγακλῆος, ἐγένοντο καὶ κάρτα λαμπροί. τοῦ-
το μὲν γὰρ Ἀλκμαίων ὁ Μεγακλῆος τοῖσι ἐκ Σαρ-
δίῳ Λυδοῖσι παρὰ Κροίσου ἀπικνεομένοισι ἐπὶ τὸ
χρηστήριον τὸ ἐν Δελφοῖσι συμπρήκτωρ τε ἐγίνετο
καὶ συνελάμβανε προθύμως· καὶ μιν Κροῖσος πυθό-
μενος τῶν Λυδῶν τῶν ἐς τὰ χρηστήρια φοιτεόντων
ἑωυτὸν εὖ ποιεῖν, μεταπέμπεται ἐς Σάρδεις· ἀπικό-
μενον δὲ δωρέεται χρυσῷ τὸν ἂν δύνηται τῷ ἑωυτοῦ
σώματι ἐξενείκασθαι ἐσάπαξ· ὁ δὲ Ἀλκμαίων πρὸς
τὴν δωρεὴν ἐοῦσαν τοιαύτην τοιάδε ἐπιτηδεύσας

προσέφερε· ἐνδὺς κιθῶνα μέγαν καὶ κόλπον πολὺν καταλιπόμενος τοῦ κιθῶνος, κοθόρνους τοὺς εὗρισκε εὐρυτάτους ἐόντας ὑποδησάμενος, ἥτε ἐς τὸν θησαυρὸν ἐς τὸν οἱ κατηγέοντο, ἐσπεσὼν δὲ ἐς σωρὸν ψήγματος, πρῶτα μὲν παρέσαξε παρὰ τὰς κινήμας τοῦ χρυσοῦ ὅσον ἐχώρειν οἱ κόθορνοι· μετὰ δὲ, τὸν κόλπον πάντα πλησάμενος χρυσοῦ, καὶ ἐς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς διαπάσας τοῦ ψήγματος, καὶ ἄλλο λαβὼν ἐς τὸ στόμα, ἐξῆτε ἐκ τοῦ θησαυροῦ ἔλκων μὲν μόγις τοὺς κοθόρνους, παντὶ δέ τεψ οἰκῶς μάλλον ἢ ἀνθρώπῳ· τοῦ τό τε στόμα ἐβέβυστο καὶ πάντα ἐξόγκωτο. ἰδόντα δὲ τὸν Κροῖσον γέλως ἐσηλθε· καὶ οἱ πάντα τε ἐκείνα διδοῖ, καὶ πρὸς, ἕτερα δωρέεται οὐκ ἐλάσσω ἐκείνων. οὕτω μὲν ἐπλούτησε ἡ οἰκίη αὕτη μεγάλως· καὶ ὁ Ἀλκμαίων οὗτος οὕτω τεθριπποτροφήσας, Ὀλυμπιάδα ἀναι-
126 ρέεται. Μετὰ δὲ, γενεῇ δευτέρῃ ὕστερον, Κλεισθένης μιν ὁ Σικυῶνος τύραννος ἐξῆειρε, ὥστε πολλῷ ὀνομαστοτέραν γενέσθαι ἐν τοῖσι Ἑλλήσι ἢ πρότερον ἦν. Κλεισθένει γὰρ τῷ Ἀριστωνύμου τοῦ Μύρωνος τοῦ Ἀνδρέω γίνεται θυγάτηρ τῇ οὐνομα ἦν Ἀγαρίστη. ταύτην ἠθέλησε, Ἑλλήνων πάντων ἐξευρὼν τὸν ἄριστον, τούτῳ γυναῖκα προσθεῖναι. Ὀλυμπίων ὧν ἐόντων καὶ νικῶν ἐν αὐτοῖσι τεθρίπῳ ὁ Κλεισθένης, κήρυγμα ἐποιήσατο, ὅστις Ἑλλήνων ἐωυτὸν ἀξιοῖ Κλεισθέneos γαμβρὸν γενέσθαι, ἥκειν ἐς ἐξηκοστὴν ἡμέρην ἢ καὶ πρότερον ἐς Σικυῶνα, ὡς κυρώσοντος Κλεισθέneos τὸν γάμον ἐν ἐνι-
αυτῷ, ἀπὸ τῆς ἐξηκοστῆς ἀρξαμένου ἡμέρης. ἐν-
θαῦτα Ἑλλήνων ὅσοι σφίσι τε αὐτοῖσι ἦσαν καὶ πατρίῳ ἐξωγκωμένοι, ἐφοίτεον μνηστήρες· τοῖσι Κλεισθένης καὶ δρόμον καὶ παλαίστρην ποιησάμενος ἐπ'
127 αὐτῷ τούτῳ εἶχε. Ἀπὸ μὲν δὴ Ἰταλίας ἦλθε Σμινδυρίδης ὁ Ἰπποκράτεος Συβαρίτης ὃς ἐπὶ πλείστον δὴ χλιδῆς εἰς ἀνὴρ ἀπύκετο· ἡ δὲ Σύβαρις ἦκμαζε οὗτον τὸν χρόνον μάλιστα· καὶ Σιρίτης Δάμασος,

Ἀμύριος τοῦ σοφοῦ λεγομένου παῖς· οὗτοι μὲν ἀπὸ Ἰταλῆς ἦλθον. ἐκ δὲ τοῦ κόλπου τοῦ Ἰονίου, Ἀμφίμνηστος Ἐπιστρόφου Ἐπιδάμνιος· οὗτος δὲ ἐκ τοῦ Ἰονίου κόλπου. Αἰτωλὸς δὲ ἦλθε, Τιτόρμου τοῦ ὑπερφύντος τε Ἑλλήνας ἰσχυῖ καὶ φυγόντος ἀνθρώπους ἐς τὰς ἐσχατίας τῆς Αἰτωλίδος χώρας, τούτου τοῦ Τιτόρμου ἀδελφεὸς Μάλης· ἀπὸ δὲ Πελοποννήσου, Φεῖδωνος τοῦ Ἀργείων τυράννου παῖς Λεωκῆδης, Φεῖδωνος δὲ τοῦ τὰ μέτρα ποιήσαντος Πελοποννησίοισι καὶ ὑβρίσαντος μέγιστα δὴ Ἑλλήνων ἀπάντων, ὃς ἐξαναστήσας τοὺς Ἡλείων ἀγωνοθέτας αὐτὸς τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ ἀγῶνα ἔθηκε· τοῦτου τε δὴ παῖς, καὶ Ἀμιάντος Λυκούργου, Ἀρκὰς ἐκ Τραπεζοῦντος· καὶ Ἀζὴν ἐκ Παίου πόλιος Λαφάνης, Εὐφορίωνος τοῦ δεξαμένου τε (ὥς λόγος ἐν Ἀρκαδίῃ λέγεται) τοὺς Διοσκούρους οἰκίοισι καὶ ἀπὸ τούτου ξεινοδοκέοντος πάντας ἀνθρώπους· καὶ Ἡλείος Ὀνομαστός Ἀγαίου· οὗτοι μὲν δὴ ἐξ αὐτῆς Πελοποννήσου ἦλθον. ἐκ δὲ Ἀθηένων ἀπίκοντο Μεγακλῆς τε ὁ Ἀλκμαίωνος τούτου τοῦ παρὰ Κροῖσον ἀπικομένου, καὶ ἄλλος Ἴπποκλείδης Τισανδρου, πλούτῳ καὶ εἰδεῖ προφέρων Ἀθηναίων. ἀπὸ δὲ Ἐρετρίης, ἀνθεύσης τούτον τὸν χρόνον, Λυσανίης· οὗτος δὲ ἀπ' Εὐβοίης μούνος· ἐκ δὲ Θεσσαλῆς ἦλθε τῶν Σκοπαδέων Διακτορίδης Κρανώνιος· ἐκ δὲ Μολοσσῶν Ἀλκων· τοσοῦτοι μὲν ἐγένοντο οἱ μνηστήρες. Ἀπικομένων δὲ τούτων ἐς τὴν προειρημένην ἡμέ- 128 ρην, ὁ Κλεισθένης πρῶτα μὲν τὰς πάτρας τε αὐτῶν ἀνεπίθετο καὶ γένος ἐκάστου· μετὰ δὲ, κατέχων ἐνι-αυτὸν διεπειράτο αὐτῶν τῆς τε ἀνδραγαθίης καὶ τῆς ὀργῆς, καὶ παιδεύσιός τε καὶ τρόπου· καὶ ἐνὶ ἐκάστῳ ἰὼν ἐς συνουσίην καὶ συνάπασι, καὶ ἐς γυμνάσιά τε ἐξαγινέων ὅσοι ἦσαν αὐτῶν νεώτεροι, καὶ, τό γε μέγιστον, ἐν τῇ συνεστίῃ διεπειράτο· ὅσον γὰρ κατεῖχε χρόνον αὐτοὺς, τούτον πάντα ἐποίεε καὶ ἅμα ἐξείνιζε μεγαλοπρεπέως. καὶ δὴ κου μάλιστα τῶν μνηστή-

ρων ἡρέσκοντο οἱ ἀπ' Ἀθηνέων ἀπιγμένοι, καὶ τούτων μᾶλλον Ἴπποκλείδης ὁ Τισάνδρου καὶ κατ' ἀνδραγαθίην ἐκρίνετο, καὶ ὅτι τὰ ἀνέκαθε τοῖσι ἐν Κο-
 129 ρίνθῳ Κυβελίδῃσι ἦν προσήκων. Ὡς δὲ ἡ κυρὴ ἐγένετο τῶν ἡμερέων τῆς τε κατακλίσιος τοῦ γάμου καὶ ἐκφάσιος αὐτοῦ Κλεισθέneos, τὸν κρίναι ἐκ πάντων, θύσας βούς ἑκατὸν ὁ Κλεισθένης εὐώχῃ αὐτοὺς τε τοὺς μνηστῆρας καὶ τοὺς Σικωνίους πάντας· ὥς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγένοντο, οἱ μνηστῆρες ἕριν εἶχον ἀμφὶ τε μουσικῇ καὶ τῷ λεγομένῳ ἐς τὸ μέσον· προΐούσης δὲ τῆς πόσιος, κατέχων πολλὸν τοὺς ἄλλους ὁ Ἴπποκλείδης, ἐκέλευε οἱ τὸν αὐλητὴν αὐλῆσαι ἐμμέλειαν· πειθομένου δὲ τοῦ αὐλητέω, ὀρχήσατο· καὶ κως ἐωτῷ μὲν ἀρεστῶς ὀρχέετο, ὁ δὲ Κλεισθένης ὀρέων ὅλον τὸ πρῆγμα ὑπόπτει· μετὰ δὲ, ἐπισχὼν ὁ Ἴπποκλείδης χρόνον, ἐκέλευε τινα τράπεζαν ἐσενεῖκαι· ἐσελθούσης δὲ τῆς τραπέζης, πρῶτα μὲν ἐπ' αὐτῆς ὀρχήσατο Λακωνικὰ σχημάτια· μετὰ δὲ, ἄλλα Ἀττικά· τὸ τρίτον δὲ, τὴν κεφαλὴν ἐρείσας ἐπὶ τὴν τράπεζαν τοῖσι σκέλεσι χειρονόμησε· Κλεισθένης δὲ, τὰ μὲν πρῶτα καὶ τὰ δευτέρα ὀρχομένου ἀποστυγέων γαμβρὸν ἂν οἱ ἔτι γενέσθαι Ἴπποκλείδεα, διὰ τὴν τε ὀρχησιν καὶ τὴν ἀναιδεῖν, κατέιχε ἐωτὸν οὐ βουλόμενος ἐκραγῆναι ἐς αὐτόν· ὥς δὲ εἶδε τοῖσι σκέλεσι χειρονομήσαντα, οὐκέτι κατέχειν δυνάμενος εἶπε· “ὦ παῖ Τισάνδρου, ἀπορχήσαό γε μὴν τὸν γάμον.” ὁ δὲ Ἴπποκλείδης ὑπο-
 130 λαβὼν εἶπε· “οὐ φροντὶς Ἴπποκλείδῃ.” ἀπὸ τούτου μὲν τοῦτο οὐνομάζεται. Κλεισθένης δὲ σιγὴν ποιησάμενος, ἔλεξε ἐς μέσον τάδε· “ἄνδρες παιδὸς τῆς ἐμῆς μνηστῆρες, ἐγὼ καὶ πάντας ὑμέας ἐπαινέω, καὶ πᾶσιν ὑμῖν, εἰ οἷόν τε εἶη, χαριζοίμην ἂν, μήτ' ἓνα ὑμέων ἐξαίρετον ἀποκρίνων μήτε τοὺς λοιποὺς ἀποδοκιμάζων· ἀλλ' οὐ γὰρ οἶά τέ ἐστι μῆς περίπαρθένου βουλευόντα πᾶσι κατὰ νόον ποιεῖν, τοῖσι μὲν ὑμέων ἀπελαυνομένοισι τοῦδε τοῦ γάμου τάλαν-

τον ἀργυρίου ἐκάστω δωρεὴν δίδωμι τῆς ἀξιώσιος εἵνεκα τῆς ἐξ ἐμεῦ γῆμαι, καὶ τῆς ἐξ οἴκου ἀποδημίας· τῷ δὲ Ἀλκμαίωνος Μεγακλεί ἐγγυῶ παῖδα τὴν ἐμὴν Ἀγαρίστην, νόμοισι τοῖσι Ἀθηναίων·” φάμενον δὲ ἐγγυᾶσθαι Μεγακλέος, ἐκεκύρωτο ὁ γάμος Κλεισθένει.

Ἀμφὶ μὲν κρίσιος τῶν μνηστήρων τοσαῦτα 131 ἐγένετο, καὶ οὕτω Ἀλκμαιωνίδαι ἐβώσθησαν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα· τούτων δὲ συνοικησάντων, γίνεται Κλεισθένης τε ὁ τὰς φυλάς καὶ τὴν δημοκρατίην Ἀθηναίοισι καταστήσας, ἔχων τὸ οὖνομα ἀπὸ τοῦ μητροπάτορός τοῦ Σικωνίου· οὗτός τε δὴ γίνεται Μεγακλεῖ, καὶ Ἱπποκράτης. ἐκ δὲ Ἱπποκράτεος, Μεγακλέης τε ἄλλος, καὶ Ἀγαρίστη ἄλλη, ἀπὸ τῆς Κλεισθέneos Ἀγαρίστης ἔχουσα τὸ οὖνομα· ἡ συνοικήσασά τε Ξανθίππῳ τῷ Ἀρίφρονος καὶ ἔγκυος ἐοῦσα εἶδε ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ· ἐδόκεε δὲ λέοντα τεκεῖν· καὶ μετ’ ὀλίγας ἡμέρας τίκτει Περικλέα Ξανθίππῳ.

Μετὰ δὲ τὸ ἐν Μαραθῶνι τρῶμα γενόμενον, Μιλ- 132
τιάδης καὶ πρότερον εὐδοκιμέων παρὰ Ἀθηναίοισι τότε μᾶλλον αὐξέτο· αἰτήσας δὲ νέας ἐβδομήκοντα καὶ στρατιήν. τε καὶ χρήματα τοὺς Ἀθηναίους, οὐ φράσας σφί ἐπ’ ἣν ἐπιστρατεύεται χώραν, ἀλλὰ φὰς αὐτοὺς καταπλουτιεῖν ἣν οἱ ἔπωνται· ἐπὶ γὰρ χώραν τοιαύτην δὴ τινα ἄξειν ὅθεν χρυσὸν εὐπετέως ἄφθονον οἴσονται· λέγων τοιαῦτα, αἵτεε τὰς νέας· Ἀθηναῖοι δὲ τούτοις ἐπαρθέντες παρέδωκαν. Πα- 133
ραλαβὼν δὲ ὁ Μιλτιάδης τὴν στρατιὴν ἔπλεε ἐπὶ Πάρον, πρόφασιν ἔχων ὡς οἱ Πάριοι ὑπῆρξαν πρότεροι στρατευόμενοι τριήρεϊ ἐς Μαραθῶνα ἅμα τῷ Πέρσῃ. (τοῦτο μὲν δὴ πρόσχημα λόγου ἦν· ἀτὰρ τινα καὶ ἔγκοτον εἶχε τοῖσι Παρίοισι διὰ Λυσαγόρεα τὸν Τισίεω, ἔοντα γένος Πάριον, διαβαλόντα μιν πρὸς Ὑδάρνεα τὸν Πέρσῃ.) ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν ἔπλεε ὁ Μιλτιάδης τῇ στρατιῇ ἐπολιόρκεε Παρίους, κατεilhμένους ἐντὸς τείχεος· καὶ ἐσπέμπων κήρυκα

- αἷτεε ἑκατὸν τάλαντα, φὰς, ἣν μὴ οἱ δῶσι, οὐκ ἀπα-
 ναστήσειν τὴν στρατιὴν πρὶν ἢ ἐξέλῃ σφέας· οἱ δὲ
 Πάριοι ὅκως μὲν τι δώσουσι Μιλτιάδῃ ἀργυρίου
 οὐδὲ διανοεῦντο· οἱ δὲ ὅκως διαφυλάξουσιν τὴν πόλιν
 τοῦτο ἐμηχανῶντο, ἅλλα τε ἐπιφραζόμενοι καὶ τῇ
 μάλιστα ἔσκε ἐκάστοτε ἐπίμαχον τοῦ τείχεος, τοῦτο
 134 ἅμα νυκτὶ ἐξήρето διπλήσιον τοῦ ἀρχαίου. Ἐς μὲν
 δὴ τοσοῦτο τοῦ λόγου οἱ πάντες Ἕλληνες λέγουσι·
 τὸ ἐνθεῦτεν δὲ αὐτοὶ Πάριοι γενέσθαι ὧδε λέγουσι·
 Μιλτιάδῃ ἀπορέοντι ἐλθεῖν ἐς λόγους αἰχμάλωτον
 γυναῖκα, εὐοῦσαν μὲν Παρίην γένος, οὖνομα δέ οἱ
 εἶναι Τιμῶν· εἶναι δὲ ὑποζάκορον τῶν χθονίων θεῶν·
 ταύτην δὲ ἐλθοῦσαν ἐς ὅψιν Μιλτιάδεω συμβουλευ-
 σαί οἱ, εἰ περὶ πολλοῦ ποιέεται Πάρον ἐλεῖν, τὰ ἂν
 αὐτῇ ὑποβῇται ταῦτα ποιέειν· μετὰ δὲ, τὴν μὲν ὑπο-
 θέσθαι, τὸν δὲ ἀπικόμενον ἐπὶ τὸν κολωνόν τὸν πρὸ
 τῆς πόλιος ἑόντα τὸ ἔρκος θεσμοφόρου Δήμητρος
 ὑπερθορέειν, οὐ δυνάμενον τὰς θύρας ἀνοῖξαι· ὑπερ-
 θορόντα δὲ ἵεναι ἐπὶ τὸ μέγαρον ὃ τι δὴ ποιήσοντα
 ἐντὸς, εἴτε κινήσοντά τι τῶν ἀκινήτων εἴτε ὃ τι δῆ-
 ποτε πρήξοντα· πρὸς τῇσι θύρῃσί τε γενέσθαι, καὶ
 πρόκατε φρίκης αὐτὸν ὑπελθούσης, ὀπίσω τὴν αὐτὴν
 ὁδὸν ἵεσθαι· καταθρώσκοντα δὲ τὴν αἵμασιν τὸν
 μηρὸν σπασθῆναι· οἱ δὲ αὐτὸν τὸ γόνυ προσπταῖσαι
 135 λέγουσι. Μιλτιάδης μὲν νυν φλαύρως ἔχων ἀπ-
 ἐπλεε ὀπίσω, οὔτε χρήματα Ἀθηναίοισι ἄγων οὔτε
 Πάρον προσκτησάμενος, ἀλλὰ πολιορκήσας τε ἐξ
 καὶ εἴκοσι ἡμέρας καὶ δηϊώσας τὴν νῆσον. Πάριοι
 δὲ πυθόμενοι ὡς ἡ ὑποζάκορος τῶν θεῶν Τιμῶ Μιλ-
 τιάδῃ κατηγγήσατο, βουλόμενοί μιν ἀντὶ τούτων
 τιμωρήσασθαι, θεοπρόπους πέμπουσι ἐς Δελφοὺς,
 ὡς σφέας ἡσυχίῃ τῆς πολιορκίης ἔσχε· ἐπεμπον δὲ
 ἐπειρησομένους εἰ καταχρήσονται τὴν ὑποζάκορον
 τῶν θεῶν ὡς ἐξηγησαμένην τοῖσι ἐχθροῖσι τῆς
 πατρίδος ἄλωσιν, καὶ τὰ ἐς ἔρσενα γόνον ἄρρητα
 ἱρὰ ἐκφῆνασαν Μιλτιάδῃ· ἡ δὲ Πυθίῃ οὐκ ἔα, φάσα,

οὐ Τιμοῦν εἶναι τὴν αἰτίην τούτων, ἀλλὰ δεῖν γὰρ Μιλτιάδεα τελευτᾶν μὴ εὖ, φανῆναί οἱ τῶν κακῶν κατηγομένονα. Παρίοισι μὲν δὴ ταῦτα ἡ Πυθίη ἔχρησε. Ἀθηναῖοι δὲ ἐκ Πάρου Μιλτιάδεα ἀπονοστήσαντα ἔσχον ἐν στόμασι οἱ τε ἄλλοι καὶ μάλιστα Ξάνθιππος ὁ Ἀρίφρονος· ὃς θανάτου ὑπαγαγὼν ὑπὸ τὸν δῆμον Μιλτιάδεα ἐδίωκε τῆς Ἀθηναίων ἀπάτης εἵνεκεν. Μιλτιάδης δὲ αὐτὸς μὲν παρεὼν οὐκ ἀπελογέετο· ἦν γὰρ ἀδύνατος ὥστε σηπομένου τοῦ μηροῦ· προκειμένου δὲ αὐτοῦ ἐν κλίνῃ ὑπεραπολογέοντο οἱ φίλοι, τῆς μάχης τε τῆς ἐν Μαραθῶνι γενομένης πολλὰ ἐπιμεμνημένοι καὶ τὴν Λῆμνον αἵρεσιν, ὡς ἐλὼν Λῆμνὸν τε καὶ τισάμενος τοὺς Πελασγοὺς παρέδωκε Ἀθηναίοισι. προσγενομένου δὲ τοῦ δήμου αὐτῷ κατὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ θανάτου, ζημιώσαντος δὲ κατὰ τὴν ἀδικίην πεντήκοντα τάλαντοισι, Μιλτιάδης μὲν μετὰ ταῦτα σφακελίσαντός τε τοῦ μηροῦ καὶ σαπέντος τελευτᾷ, τὰ δὲ πεντήκοντα τάλαντα ἐξέτισε ὁ πᾶς αὐτοῦ Κίμων.

Λῆμνον δὲ Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος ὧδε ἔσχε· Πε- 137
 λασγοὶ, ἐπεὶ τε ἐκ τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ Ἀθηναίων ἐξεβλήθησαν, εἴτε ὧν δὴ δικαίως εἴτε ἀδίκως· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω φράσαι πλὴν τὰ λεγόμενα· ὅτι Ἐκαταῖος μὲν ὁ Ἠγησάνδρου ἔφησε ἐν τοῖσι λόγοισι λέγων ἀδίκως· ἐπεὶ τε γὰρ ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους τὴν χώραν, τὴν σφισι αὐτοῖσι ὑπὸ τὸν Ὑμησσὸν εὐοῦσαν ἔδοσαν οἰκῆσαι μισθὸν τοῦ τείχεος τοῦ περὶ τὴν ἀκρόπολιν κοτε ἐληλαμένου· ταύτην ὡς ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους ἐξεργασμένην εὖ, τὴν πρότερον εἶναι κακὴν τε καὶ τοῦ μηδενὸς ἀξίην, λαβεῖν φθόνον τε καὶ ἡμερον τῆς γῆς, καὶ οὕτω ἐξελαύνειν αὐτοὺς οὐδεμίαν ἄλλην πρόφασιν προῖσχομένους τοὺς Ἀθηναίους. ὡς δὲ αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέγουσι, δικαίως ἐξελάσαι. κατοικημένους γὰρ τοὺς Πελασγοὺς ὑπὸ τῷ Ὑμησσῷ, ἐνθεῦτεν ὀρμεωμένους ἀδικεῖν τάδε· φοιτᾶν γὰρ αἰεὶ τὰς σφετέρας θυγατέρας τε καὶ τοὺς παῖδας ἐπ’

ὑδωρ ἐπὶ τὴν Ἐννεάκρουνον· (οὐ γὰρ εἶναι τοῦτον τὸν χρόνον σφίσι κω οὐδὲ τοῖσι ἄλλοισι Ἑλληνικοί·) ὅκως δὲ ἔλθοιεν αὐται, τοὺς Πελασγοὺς ὑπὸ ὑβριὸς τε καὶ ὀλιγωρίας βιάσθαι σφεας· καὶ ταῦτα μέντοι σφίσι οὐκ ἀποχρᾶν ποιεῖν, ἀλλὰ τέλος καὶ ἐπιβουλεύοντας ἐπιχειρήσειν φανῆναι ἐπ' αὐτοφώρῳ· ἑωυτοὺς δὲ γενέσθαι τοσούτῳ ἐκείνων ἀνδρας ἀμείνοντας, ὅσω παρεὼν αὐτοῖσι ἀποκτείνειν τοὺς Πελασγοὺς (ἐπεὶ σφεας ἔλαβον ἐπιβουλεύοντας) οὐκ ἐθελῆσαι, ἀλλὰ σφί προειπεῖν ἐκ τῆς γῆς ἐξιέναι· τοὺς δὲ οὕτω δὴ ἐκχωρήσαντας, ἄλλα τε σχεῖν χωρία καὶ δὴ καὶ Λῆμνον· ἐκεῖνα μὲν δὴ

138 Ἐκαταῖος ἔλεξε, ταῦτα δὲ Ἀθηναῖοι λέγουσι· Οἱ δὲ Πελασγοὶ οὗτοι Λῆμνον τότε νεμόμενοι, καὶ βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους τιμωρήσασθαι, εὖ τε ἐξεπιστάμενοι τὰς Ἀθηναίων ὁρτὰς, πεντηκοντέρους στήσάμενοι ἐλόχησαν Ἀρτέμιδι ἐν Βραυρῶνι ἀγούσας ὁρτὴν τὰς τῶν Ἀθηναίων γυναῖκας· ἐνθεύτεν δὲ ἀρπάσαντες τουτέων πολλὰς οἶχοντο ἀποπλέοντες· καὶ σφεας ἐς Λῆμνον ἀγαγόντες παλλακὰς εἶχον· ὥς δὲ τέκνων αὐταὶ αἱ γυναῖκες ὑπεπλήσθησαν, γλῶσσάν τε τὴν Ἀττικὴν καὶ τρόπους τῶν Ἀθηναίων ἐδίδασκον τοὺς παῖδας· οἱ δὲ οὕτε συμμίσγεσθαι τοῖσι ἐκ τῶν Πελασγίδων γυναικῶν παισὶ ἤθελον, εἴ τε τύπτοιό τις αὐτῶν ὑπ' ἐκείνων τινὸς, ἐβοήθεόν τε πάντες καὶ ἐτιμώρεον ἀλλήλοισι· καὶ δὴ καὶ ἄρχειν τε τῶν παίδων οἱ παῖδες ἐδικαίουν, καὶ πολλὸν ἐπεκράτεον· μαθόντες δὲ ταῦτα οἱ Πελασγοὶ ἑωυτοῖσι λόγους ἐδίδουσαν· καὶ σφίσι βουλευομένοισι δεινὸν τι ἐσέδυνε, εἰ δὴ διαγινώσκοιεν σφίσι τε βοηθεῖν οἱ παῖδες πρὸς τῶν κουριδιέων γυναικῶν τοὺς παῖδας, καὶ τούτων ἀντίκα ἄρχειν πειρώατο, τί δὴ ἀνδρωθέντες δῆθεν ποιήσουσι; ἐνθαῦτα ἔδοξέ σφί κτείνειν τοὺς παῖδας τοὺς ἐκ τῶν Ἀττικῶν γυναικῶν· ποιεύσι δὴ ταῦτα, προσαπολλύουσι δὲ σφεων καὶ τὰς μητέρας· ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ

προτέρου τούτων τὸ ἐργάσαντο αἱ γυναῖκες τοὺς ἄμα
 Θόαντι ἄνδρας σφετέρους ἀποκτεῖναι, νενόμισται
 ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα τὰ σχέτλια ἔργα πάντα Λήμνια
 καλέεσθαι. Ἀποκτεῖνασι δὲ τοῖσι Πελασγοῖσι 139
 τοὺς σφετέρους παῖδάς τε καὶ γυναῖκας, οὔτε γῆ
 καρπὸν ἔφερε οὔτε γυναῖκές τε καὶ ποῖμαι ὁμοίως
 ἔτικτον καὶ πρὸ τοῦ· πιεζόμενοι δὲ λιμῷ τε καὶ ἀπαι-
 δίῃ, ἐς Δελφούς ἐπεμπον λύσιν τινὰ αἰτησόμενοι τῶν
 παρεόντων κακῶν· ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευε Ἀθη-
 ναίοισι δίκας διδόναι ταύτας τὰς ἂν αὐτοὶ Ἀθηναῖοι
 δικάσωσι· ἤλθόν τε δὴ ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ Πελασγοί,
 καὶ δίκας ἐπαγγέλλοντο βουλόμενοι διδόναι παντὸς
 τοῦ ἀδικήματος· Ἀθηναῖοι δὲ ἐν τῷ πρυτανεῖῳ κλί-
 νην στρώσαντες ὡς εἶχον κάλλιστα, καὶ τράπεζαν
 ἐπιπλήν ἀγαθῶν πάντων παραθέντες, ἐκέλευον τοὺς
 Πελασγοὺς τὴν χώραν σφίσι παραδιδόναι οὕτω ἔχου-
 σαν· οἱ δὲ Πελασγοὶ ὑπολαβόντες εἶπαν· “ἐπεὰν
 βορέῃ ἀνέμῳ αὐτημερὸν νηὺς ἐξανύσῃ ἐκ τῆς ὑμετέ-
 ρης ἐς τὴν ἡμετέραν, τότε παραδώσομεν” τοῦτο
 εἶπαν, ἐπιστάμενοι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον γενέσθαι·
 ἡ γὰρ Ἀττικὴ πρὸς νότον κέεται πολλὸν τῆς Λήμ-
 νου. τότε μὲν τοσαῦτα· ἔτεσι δὲ κάρτα πολλοῖσι 140
 ὕστερον τούτων, ὡς ἡ Χερσονήσος ἢ ἐν Ἑλλησπόν-
 τῳ ἐγένετο ὑπ’ Ἀθηναίοισι, Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος,
 ἐτησιέων ἀνέμων κατεστηκότων νηὶ κατανύσας ἐξ
 Ἑλαιοῦντος τοῦ ἐν Χερσονήσῳ ἐς Λῆμνον, προηγό-
 ρευε ἐξιέναι ἐκ τῆς νήσου τοῖσι Πελασγοῖσι, ἀνα-
 μιμνήσκων σφέας τὸ χρηστήριον τὸ οὐδαμὰ ἠλπισαν
 σφίσι οἱ Πελασγοὶ ἐπιτελέεσθαι. Ἡφαιστιεὺς μὲν
 νυν ἐπέειθοντο. Μυριναῖοι δὲ οὐ συγγινωσκόμενοι
 εἶναι τὴν Χερσονήσον Ἀττικὴν ἐπολιορκέοντο, ἐς δὲ
 καὶ αὐτοὶ παρέστησαν· οὕτω δὴ τὴν Λῆμνον ἔσχον
 Ἀθηναῖοί τε καὶ Μιλτιάδης.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἙΒΔΟΜΗ.

ΠΟΛΥΜΝΙΑ.

- 1 ἘΠΕΙ δὲ ἀγγελίῃ ἀπίκετο περὶ τῆς μάχης τῆς ἐν Μαραθῶνι γενομένης παρὰ βασιλέα Δαρείον τὸν Ὑστάσπεος, καὶ πρὶν μεγάλως κεχαραγμένον τοῖσι Ἀθηναίοισι διὰ τὴν ἐς Σάρδεις ἐσβολὴν, καὶ δὴ καὶ τότε πολλῶ τε δεινότερα ἐποίεε καὶ μᾶλλον ὥρμητο στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. καὶ αὐτίκα μὲν ἐπηγγέλλετο πέμπων ἀγγέλους κατὰ πόλεις, ἐτοιμάζειν στρατιὴν, πολλῶ πλέω ἐπιτάσσεων ἢ πρότερον παρ-εῖχον, καὶ νέας τε καὶ ἵππους καὶ σῖτον καὶ πλοῖα· τούτων δὲ περιαγγελλομένων, ἡ Ἀσίη ἐδονέετο ἐπὶ τρία ἔτεα, καταλεγομένων τε τῶν ἀρίστων ὡς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευσομένων, καὶ παρασκευαζομένων. τετάρτῳ δὲ ἔτει Αἰγύπτιοι, ὑπὸ Καμβύσῳ δουλωθέντες, ἀπέστησαν ἀπὸ Περσέων· ἐνθαῦτα δὴ καὶ μᾶλλον ὥρμητο καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους στρατεύεσθαι.
- 2 Στελλομένου δὲ Δαρείου ἐπ' Αἴγυπτον καὶ Ἀθήνας, τῶν παιδῶν αὐτοῦ στάσις ἐγένετο μεγάλη περὶ τῆς ἡγεμονίης· ὡς δεῖ μιν ἀποδέξαντα βασιλέα κατὰ τὸν Περσέων νόμον, οὕτω στρατεύεσθαι· ἦσαν γὰρ Δαρείῳ καὶ πρότερον ἢ βασιλεῦσαι γεγονότες τρεῖς παῖδες, ἐκ τῆς προτέρης γυναικὸς Γωβρυῆω θυγατρὸς, καὶ βασιλεύσαντι ἐξ Ἀτόσσης τῆς Κύρου ἕτεροι τέσσερες· τῶν μὲν δὴ προτέρων ἐπρέσβευε Ἀρταβαζάνης, τῶν δὲ ἐπιγενομένων Ξέρξης· ἔοντες δὲ μητρὸς οὐ τῆς αὐτῆς, ἐστασίαζον· ὁ μὲν Ἀρταβαζάνης, κατότι πρεσβυτάτος τε εἶη παντὸς τοῦ γόνου καὶ

ὅτι νομιζόμενα εἶη πρὸς πάντων ἀνθρώπων τὸν πρεσβύτατον τὴν ἀρχὴν ἔχειν· Ξέρξης δὲ, ὡς Ἀτοσσης τε παῖς εἶη τῆς Κύρου θυγατρὸς καὶ ὅτι Κῆρος εἶη ὁ κτησάμενος τοῖσι Πέρσησι τὴν ἐλευθερίην. Δαρείου 3 δὲ οὐκ ἀποδεικνυμένου κω γνώμῃ, ἐτύγχανε κατὰ τὸντὸ τούτοις καὶ Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος ἀναβηκῶς ἐς Σούσα, ἐστερημένος τε τῆς ἐν Σπάρτῃ βασιληΐης καὶ φυγὴν ἐπιβαλὼν ἐνωτῷ ἐκ Λακεδαιμονος· οὗτος ὦν ἡρ πυθόμενος τῶν Δαρείου παίδων τὴν διαφορὴν, ἐλθὼν, ὡς ἡ φάτις μιν ἔχει, Ξέρξῃ συνεβούλευε λέγειν πρὸς τοῖσι ἔλεγε ἔπεισι, ὡς αὐτὸς μὲν γένοιτο Δαρείῳ ἤδη βασιλεύοντι καὶ ἔχοντι τὸ Περσέων κράτος· Ἀρταβαζάνης δὲ ἐτι ἰδιώτῃ ἐόντι Δαρείῳ· οὐκὼν οὐτ' οἶκός εἶη οὔτε δίκαιον ἄλλον τινὰ τὸ γέρας ἔχειν πρὸ ἐνωτοῦ· ἐπεὶ γε καὶ ἐν Σπάρτῃ, ἔφη ὁ Δημάρητος ὑποτιθέμενος, οὕτω νομίζεσθαι, ἣν οἱ μὲν προγεγονότες ἔωσι πρὶν ἢ τὸν πατέρα σφέων βασιλεύσαι· ὁ δὲ βασιλεύοντι ὀψίγονος ἐπιγένηται, τοῦ ἐπιγενομένου τὴν ἐκδεξὶν τῆς βασιληΐης γίνεσθαι. χρησαμένου δὲ Ξέρξῃ τῇ Δημαρήτου ὑποθήκῃ, γνοὺς ὁ Δαρείος ὡς λέγοι δίκαια, βασιλέα μιν ἀπέδεξε. δοκεῖ δέ μοι καὶ ἄνευ ταύτης τῆς ὑποθήκης βασιλεύσαι ἂν Ξέρξης· ἡ γὰρ Ἀτοσσα εἶχε τὸ πᾶν κράτος.

Ἀποδέξας δὲ βασιλέα Πέρσησι Δαρείος Ξέρξεα, 4 ὁρμητο στρατεύεσθαι· ἀλλὰ γὰρ μετὰ ταῦτά τε καὶ Αἰγύπτου ἀπόστασιν τῷ ὑστέρω ἔτει παρασκευαζόμενον συνήνεκε αὐτὸν Δαρείον βασιλεύσαντα τὰ πάντα ἔτεα ἕξ τε καὶ τριήκοντα, ἀποθανεῖν, οὐδέ οἱ ἐξεγένετο οὔτε τοὺς ἀπεστεῶτας Αἰγυπτίους οὔτε Ἀθηναίους τιμωρήσασθαι· ἀποθανόντος δὲ Δαρείου, ἡ βασιληΐη ἀνεχώρησε ἐς τὸν παῖδα τὸν ἐκείνου Ξέρξεα.

Ὁ τοίνυν Ξέρξης ἐπὶ μὲν τὴν Ἑλλάδα οὐδαμῶς 5 πρόθυμος ἦν κατ' ἀρχὰς στρατεύεσθαι, ἐπὶ δὲ Αἰγυπτον ἐποιέετο στρατιῆς ἄγερσιν· παρῶν δὲ καὶ δυνά-

μενος παρ' αὐτῷ μέγιστον Περσέων Μαρδόνιος ο Γωβρύεω, ὃς ἦν Ξέρξῃ μὲν ἀνεψιὸς Δαρείου δὲ ἀδελφεῆς παῖς, τοιούτου λόγου εἶχετο, λέγων· “δέσποτα, οὐκ οἰκός ἐστι Ἀθηναίους ἐργασαμένους πολλὰ ἤδη κακὰ Πέρσας, μὴ οὐ δοῦναι δίκας τῶν ἐποίησαν· ἀλλὰ τὸ μὲν νῦν ταῦτα πρήσσοις τάπερ ἐν χερσὶ ἔχεις· ἡμερώσας δὲ Αἴγυπτον τὴν ἐξυβρίσασαν στρατηλάτεις ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, ἵνα λόγος τέ σε ἔχῃ πρὸς ἀνθρώπων ἀγαθὸς καὶ τις ὕστερον φυλάσσηται ἐπὶ γῆν τὴν σὴν στρατεύεσθαι.” οὗτος μὲν οἱ ὁ λόγος ἦν τιμωρός· τοῦ δὲ λόγου παρενθήκην ποιέεσκετο τήνδε, ὡς ἡ Εὐρώπη περικαλλὴς χώρα, καὶ δένδρεα παντοῖα φέρει τὰ ἡμερα, ἀρετὴν τε ἄκρη, βασιλεῖ τε 6 μούνῳ θνητῶν ἀξίῃ ἐκτῆσθαι. Ταῦτα ἔλεγε· οἱ α νεωτέρων ἔργων ἐπιθυμητῆς ἐὼν καὶ θέλων αὐτὸς τῆς Ἑλλάδος ὑπαρχος εἶναι, χρόνῳ δὲ κατεργάσατό τε καὶ ἀνέπεισε Ξέρξεια ὥστε ποιέειν ταῦτα· συνέλαβε γὰρ καὶ ἄλλα οἱ σύμμαχα γενόμενα ἐς τὸ πείθεσθαι Ξέρξεια· τοῦτο μὲν ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας παρὰ τῶν Ἀλευαδέων ἀπιγμένοι ἄγγελοι ἐπεκαλέοντο βασιλέα, πᾶσαν προθυμίην παρεχόμενοι, ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· οἱ δὲ Ἀλευάδαι οὗτοι ἦσαν Θεσσαλίας βασιλῆες. τοῦτο δὲ Πεισιστρατιδῶν οἱ ἀνάβεβηκότες ἐς Σοῦσα, τῶν τε αὐτῶν λόγων ἐχόμενοι τῶν καὶ οἱ Ἀλευάδαι καὶ δὴ τι πρὸς τούτοις ἔτι πλέον προσορέγοντό οἱ, ἔχοντες Ὀνομάκριτον, ἄνδρα Ἀθηναῖον, χρησμολόγον τε καὶ διαθέτην χρησμῶν τῶν Μουσαίου. ἀναβεβήκεσαν γὰρ τὴν ἐχθρὴν προκαταλυσάμενοι· ἐξηλάσθη γὰρ ὑπὸ Ἱππάρχου τοῦ Πεισιστράτου ὁ Ὀνομάκριτος ἐξ Ἀθηνῶν, ἐπ' αὐτοφῶρῳ ἀλούς ὑπὸ Λάσου τοῦ Ἑρμιονέος ἐμποιέων ἐς τὰ Μουσαίου χρησμὸν, ὡς αἱ ἐπὶ Λήμνῳ ἐπικείμεναι νῆσοι ἀφανιζοίατο κατὰ τῆς θαλάσσης· διὸ ἐξήλασέ μιν ὁ Ἱππάρχος, πρότερον χρεώμενος τὰ μάλιστα. τότε δὲ συναναβὰς, ὅκως ἀπικοιτο ἐς ὅσιν τὴν βασιλέος, λεγόντων τῶν Πεισιστρατιδῶν περὶ

αὐτοῦ σεμνοὺς λόγους, κατέλεγε τῶν χρησμῶν εἰ μὲν τι ἐνέοι σφάλμα φέρον τῷ βαρβάρῳ, τῶν μὲν ἔλεγε οὐδέν· ὁ δὲ τὰ εὐτυχέστατα ἐκλεγόμενος, ἔλεγε τὸν τε Ἑλλήσποντον, ὡς ζευχθῆναι χρεὸν εἴη ὑπ' ἀνδρὸς Πέρσῃ, τὴν τε ἔλασιν ἐξηγεόμενος. οὗτός τε δὴ χρησμοδέων προσεφέρετο, καὶ οἱ τε Πεισι-στρατιῶται καὶ οἱ Ἀλευάδαι γνώμας ἀποδεικνύμενοι.

Ὡς δὲ ἀνεγνώσθη Ξέρξης στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐνθαῦτα δευτέρῳ μὲν ἔτι μετὰ τὸν θάνατον τὸν Δαρείου, πρῶτα στρατηγὴν ποιέεται ἐπὶ τοὺς ἀπεστεῶτας. τούτους μὲν νυν καταστρεψάμενος, καὶ Αἰγύπτου πᾶσαν πολλὸν δουλοτέρην ποιήσας ἢ ἐπὶ Δαρείου ἦν, ἐπιτρέπει Ἀχαιμένει, ἀδελφεῷ μὲν ἑωυτοῦ Δαρείου δὲ παιδί. Ἀχαιμένεα μὲν νυν ἐπιτροπεύοντα Αἰγύπτου χρόνῳ μετέπειτα ἐφόνευσε Ἰνά-ρως ὁ Ψαμμιτίχου, ἀνὴρ Λίβυς. Ξέρξης δὲ μετὰ 8 Αἰγύπτου ἄλωσιν, ὡς ἔμελλε ἐς χεῖρας ἄρξασθαι τὸ στρατεύμα τὸ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, σύλλογον ἐπὶ κλητὸν Περσέων τῶν ἀρίστων ἐποιέετο, ἵνα γνώμας τε πύθῃται σφέων καὶ αὐτὸς ἐν πᾶσι εἴπῃ τὰ θέλει· ὡς δὲ συνελέχθησαν, ἔλεξε Ξέρξης τάδε· “ ἄνδρες Πέρσαι, οὗτ' αὐτὸς κατηγήσομαι νόμον τόνδε ἐν ὑμῖν τιθεῖς, παραδεξάμενός τε αὐτῷ χρήσομαι· ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν πρεσβυτέρων, οὐδαμὰ κω ἡτρεμήσαμεν, ἐπεὶ τε παρελάβομεν τὴν ἡγεμονίην τήνδε παρὰ Μήδων Κύρου κατελόντος Ἀστυάγεα· ἀλλὰ θεὸς τε οὕτω ἄγει, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πολλὰ ἐπέπουσι συμ-φέρεται ἐπὶ τὸ ἄμεινον. τὰ μὲν νυν Κῦρός τε καὶ Καμβύσης πατήρ τε ἐμὸς Δαρεῖος κατεργάσαντο καὶ προσεκλήσαντο ἔθνεα, ἐπισταμένοισι εὖ οὐκ ἂν τις λέγοι· ἐγὼ δὲ ἐπεὶ τε παρέλαβον τὸν θρόνον, τοῦτο ἐφρόντιζον, ὅπως μὴ λείψομαι τῶν πρότερον γενομένων ἐν τιμῇ τῇδε, μηδὲ ἐλάσσω προσκλήσομαι δύναμιν Πέρσῃσι. φροντίζων δὲ εὐρίσκω ἅμα μὲν κῦδος ἡμῖν τε προσγινόμενον, χώραν τε τῆς νῦν ἐκτήμεθα οὐκ ἐλάσσονα οὐδὲ φλαυροτέρην, παμφο-

ρωτέρην τε, ἅμα δὲ τιμωρίην τε καὶ τίσιν γινομένην· διὸ ὑμέας νῦν ἐγὼ συνέλεξα, ἵνα τὸ νοέω πρήσσειν ὑπερθέωμαι ὑμῖν. μέλλω, ζεύξας τὸν Ἑλλησποντον, ἐλάν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἵνα Ἀθηναίους τιμωρήσομαι ὅσα δὴ πεποιήκασι Πέρσας τε καὶ πατέρα τὸν ἐμόν. ὠράτε μὲν νυν καὶ Δαρεῖον ἰθύνοντα στρατεύεσθαι ἐπὶ τοὺς ἀνδρας τούτους· ἀλλ' ὁ μὲν τετελεύτηκε, καὶ οὐκ ἐξεγένετό οἱ τιμωρήσασθαι· ἐγὼ δὲ ὑπὲρ τε ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων Περσέων οὐ πρότερον παύσομαι πρὶν ἢ ἔλω τε καὶ πυρώσω τὰς Ἀθήνας· οἳ γε ἐμὲ καὶ πατέρα τὸν ἐμόν ὑπῆρξαν ἄδικα ποιεῦντες. πρῶτα μὲν ἐς Σάρδεις ἐλθόντες ἅμα Ἀρισταγόρῃ, (τῷ Μιλησίῳ, δούλῳ δὲ ἡμετέρῳ,) ἀπικόμενοι ἐνέπρησαν τὰ τε ἄλσεα καὶ τὰ ἱρά· δεύτερα δὲ ἡμέας οἷα ἔρξαν ἐς τὴν σφετέρην ἀποβάντας, ὅτε Δαίτις τε καὶ Ἀρταφέρνης ἐστρατήγεον, τὰ ἐπίστασθέ κου πάντες· τούτων μέντοι εἵνεκα ἀνάρτημαι ἐπ' αὐτοὺς στρατεύεσθαι· ἀγαθὰ δὲ ἐν αὐτοῖσι τοσαύδε ἀνευρίσκω λογιζόμενος, εἰ τούτους τε καὶ τοὺς τούτοισι πλησιόχωρους καταστρεψόμεθα, οἳ Πέλοπος τοῦ Φρυγὸς νέμονται χώραν· γῆν τὴν Περσίδα ἀποδέξομεν τῷ Διὸς αἰθέρι ὁμουρέουσιν· οὐ γὰρ δὴ χώραν γε οὐδεμίαν κατοίχεται ὁ ἥλιος ὁμουρον ἐοῦσαν τῇ ἡμετέρῃ, ἀλλὰ σφεας πάσας ἐγὼ ἅμα ὑμῖν μίαν χώραν θήσω, διὰ πάσης· διεξελθὼν τῆς Εὐρώπης· πυνθάνομαι γὰρ ὧδε ἔχειν· οὔτε τινὰ πόλιν ἀνδρῶν οὐδεμίαν, οὔτε ἔθνος οὐδὲν ἀνθρώπων ὑπολείπεσθαι τὸ ἡμῖν οἶόν τε ἔσται ἐλθεῖν ἐς μάχην, τούτων τῶν κατέλεξα ὑπεξααιρημένων· οὕτω οἳ τε ἡμῖν αἵτιοι ἔξουσι δούλιον ζυγόν, οἳ τε ἀναίτιοι· ὑμεῖς δ' ἂν μοι τὰδε ποιέοντες χαρίζοισθε· ἐπεὰν ὑμῖν σημήνω τὸν χρόνον ἐς τὸν ἥκειν δεῖ, προθύμως πάντα τινὰ ὑμέων χρήσει παρεῖναι· ὅς ἂν δὲ ἔχων ἤκη παρσκευασμένον στρατὸν κάλλιστα, δώσω οἱ δῶρα τὰ τιμιότατα ὁμίζεται εἶναι ἐν ἡμετέρου. ποιητέα μὲν νυν ταυτά

ἔστι οὕτω· ἵνα δὲ μὴ ἰδιοβουλευεῖν ὑμῖν δοκέω, τίθῃμι τὸ πρῆγμα ἐς μέσον, γνώμην κελύων ὑμέων τὸν βουλόμενον ἀποφαίνεσθαι.” ταῦτα εἶπας ἐπαύετο.

Μετ’ αὐτὸν δὲ Μαρδόνιος ἔλεγε· “ὦ δέσποτα, οὐ 9
μόνον εἰς τῶν γενομένων Περσέων ἄριστος ἀλλὰ καὶ
τῶν ἑσομένων· ὃς τά τε ἄλλα λέγων ἐπῖκεο ἄριστα
καὶ ἀληθέστατα, καὶ Ἰῶνας τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένους οὐκ ἑάσεις καταγελάσαι ἡμῖν, ἔοντας ἀναξίους· καὶ γὰρ δεινὸν ἂν εἴη πρῆγμα, εἰ Σάκας μὲν καὶ Ἰνδοὺς καὶ Αἰθιοπίας τε καὶ Ἀσσυρίους ἄλλα τε ἔθνεα πολλὰ καὶ μεγάλα, ἀδικήσαντα Πέρσας οὐδὲν ἀλλὰ δύναμιν προσκτᾶσθαι βουλόμενοι, καταστρεψάμενοι δούλους ἔχομεν, Ἕλληνας δὲ ὑπάρξαντας ἀδικίης, οὐ τιμωρησόμεθα· τί δείσαντες; κοίην πλήθεος συστροφὴν, κοίην δὲ χρημάτων δύναμιν; τῶν ἐπιστάμεθα μὲν τὴν μάχην, ἐπιστάμεθα δὲ τὴν δύναμιν ἐοῦσαν ἀσθενέα· ἔχομεν δὲ αὐτῶν παῖδας καταστρεψάμενοι τούτους, οἳ ἐν τῇ ἡμετέρῃ κατοικημένοι, Ἰωνές τε καὶ Αἰολέες καὶ Δωριέες καλέονται. ἐπειρήθην δὲ καὶ αὐτὸς ἤδη ἐπελαύνων ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους, ὑπὸ πατρὸς τοῦ σοῦ κελευσθείς· καί μοι μέχρι Μακεδονίης ἐλάσαντι, καὶ ὀλίγον ἀπολιπόντι ἐς αὐτὰς Ἀθήνας ἀπικέσθαι, οὐδεὶς ἀντιώθη ἐς μάχην. καίτοι γε ἐώθασι Ἕλληνες, ὥς πυνθάνομαι, ἀβουλότατα πολέμους ἵστασθαι, ὑπὸ τε ἀγνωμοσύνης καὶ σκαιότητος· ἐπεὰν γὰρ ἀλλήλοισι πόλεμον προεῖπωσι, ἐξευρόντες τὸ κάλλιστον χωρίον καὶ λειότατον, ἐς τοῦτο κατιόντες μάχονται· ὥστε σὺν κακῷ μεγάλῳ οἱ νικῶντες ἀπαλλάσσονται· περὶ δὲ τῶν ἑσσωμένων οὐδὲ λέγω ἀρχὴν, ἐξώλεες γὰρ δὴ γίνονται· τοὺς χρῆν, ἔοντας ὁμογλώσσους, κήρυξί τε διαχρεωμένους καὶ ἀγγέλοισι καταλαμβάνειν τὰς διαφορὰς, καὶ παντὶ μᾶλλον ἢ μάχῃσι· εἰ δὲ πάντως ἔδεε πολεμέειν πρὸς ἀλλήλους, ἐξευρίσκειν χρῆν τῇ ἐκάτεροί εἰσι δυσχειρωτότατοι, καὶ ταύτῃ πειρᾶν.

τρόπῳ τοίνυν οὐ χρηστῷ Ἕλληνες διαχρεώμενοι, ἐμέο ἐλάσαντος μέχρι Μακεδονίης γῆς, οὐκ ἦλθον ἐς τοῦτον λόγον ὥστε μάχεσθαι, σοὶ δὲ δὴ μέλλει τις, ὦ βασιλεῦ, ἀντιώσεσθαι πόλεμον προσφέρων, ἄγοντι καὶ πλῆθος τὸ ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ νέας τὰς ἀπάσας; ὥς μὲν ἐγὼ δοκέω, οὐκ ἐς τοῦτο θράσεος ἀνήκει τὰ Ἑλλήνων πρήγματα. εἰ δὲ ἄρα ἐγὼ γε ψευσθείην γνώμῃ, καὶ ἐκείνοι ἐπαρθέντες ἀβουλίῃ ἔλθοιεν ἡμῖν ἐς μάχην, μάθοιεν ἂν ὥς εἰμεν ἀνθρώπων ἄριστοι τὰ πολεμῆϊα. ἔστω δ' ὦν μηδὲν ἀπείρητον· αὐτόματον γὰρ οὐδὲν, ἀλλ' ἀπὸ πείρης πάντα ἀνθρώποισι φιλέει γίνεσθαι." Μαρδόνιος μὲν τοσαῦτα ἐπιλεήνας τὴν Ξέρξεω γνώμην, ἐπέπαυτο.

- 10 Σιωπῶντων δὲ τῶν ἄλλων Περσέων καὶ οὐ τολμώντων γνώμην ἀποδείκνυσθαι ἀντίην τῇ προκειμένῃ, Ἀρτάβανος ὁ Ὑστάσπεος πάτρως ἐὼν Ξέρξῃ, τῷ δὴ καὶ πίσυνος ἐὼν, ἔλεγε τάδε· "ὦ βασιλεῦ, μὴ λεχθισέων μὲν γνωμέων ἀντιέων ἀλλήλησι, οὐκ ἔστι τὴν ἀμείνω αἰρεόμενον ἐλέσθαι ἀλλὰ δεῖ τῇ εἰρημένῃ χρῆσθαι· λεχθισέων δὲ, ἔστι· ὥσπερ τὸν χρυσὸν τὸν ἀκήρατον αὐτὸν μὲν ἐπ' ἐωυτοῦ οὐ διαγινώσκομεν, ἐπεὰν δὲ παρατρίψωμεν ἄλλῳ χρυσῷ διαγινώσκομεν τὸν ἀμείνω. ἐγὼ δὲ καὶ πατρὶ τῷ σῷ ἀδελφεῷ δὲ ἐμῷ, Δαρείῳ, ἡγόρευον μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ Σκύθας, ἄνδρας οὐδαμόθι γῆς ἄστει νέμοντας· ὁ δὲ ἐλπίζων Σκύθας τοὺς νομάδας καταστρέφεσθαι, ἐμοί τε οὐκ ἐπέιθετο στρατευσάμενός τε πολλούς τε καὶ ἀγαθοὺς τῆς στρατιῆς ἀποβαλὼν ἀπῆλθε· σὺ δὲ, ὦ βασιλεῦ, μέλλεις ἐπ' ἄνδρας στρατεύεσθαι πολλὸν ἀμείνονας ἢ Σκύθας· οἱ κατὰ θάλασσαν τε ἄριστοι καὶ κατὰ γῆν λέγονται εἶναι. τὸ δὲ αὐτοῖσι ἔνεστι δεινὸν, ἐμέ σοι δίκαιόν ἐστι φράζειν· ζεύξας φῆς τὸν Ἑλλήσποντον ἐλάν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἑλλάδα· καὶ δὴ καὶ συνήνεικε ἦτοι κατὰ γῆν ἢ καὶ κατὰ θάλασσαν ἐσσωθῆναι, ἢ καὶ κατ' ἀμφοτέρω· οἱ γὰρ ἄνδρες λέγονται εἶναι ἄλκιμοι· παρέστι δὲ

καὶ σταθμώσασθαι, εἰ στρατιήν γε τοσαύτην σὺν Δάτι καὶ Ἀρταφέρνει ἐλθοῦσαν ἐς τὴν Ἀττικὴν χώραν μῦνοι Ἀθηναῖοι διέφθειραν. οὐκ ὦν ἀμφοτέρῃ σφι ἐχώρησε· ἀλλ' ἦν τῇσι νηυσὶ ἐμβάλωσι, καὶ νικήσαντες ναυμαχίῃ πλέωσι ἐς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἔπειτα λύσωσι τὴν γέφυραν, τοῦτο δὴ, βασιλεῦ, γίνεται δεινόν. ἐγὼ δὲ οὐδεμιῇ σοφίῃ οἰκῆτῃ αὐτὸς ταῦτα συμβάλλομαι, ἀλλ' οἷόν κοτε ἡμέας ὀλίγου ἐδέησε καταλαβεῖν πάθος, ὅτε πατήρ σός ζεύξας Βόσπορον τὸν Θρηϊκίον, γεφυρώσας δὲ ποταμὸν Ἰστρον διέβη ἐπὶ Σκύθας, τότε παντοῖοι ἐγένοντο Σκύθαι δεόμενοι Ἰώνων λύσαι τὸν πόρον, τοῖσι ἐπιτέτραπτο ἡ φυλακὴ τῶν γεφυρέων τοῦ Ἰστρου· καὶ τότε γε Ἰστιαῖος ὁ Μιλήτου τύραννος εἰ ἐπέσπετο τῶν ἄλλων τυράννων τῇ γνώμῃ, μηδὲ ἡντιώθη, διέργαστο ἂν τὰ Περσέων πρήγματα· καίτοι καὶ λόγῳ ἀκοῦσαι δεινόν, ἐπ' ἀνδρὶ γε ἐνὶ πάντα τὰ βασιλέος πρήγματα γεγενῆσθαι. σὺ ὦν μὴ βούλευ ἐς κίνδυνον μηδένα τοιοῦτον ἀπικέσθαι, μηδεμιᾷς ἀνάγκης εἰσῆς· ἀλλ' ἐμοὶ πείθευ· νῦν μὲν τὸν σύλλογον τόνδε διάλυσον· αὐτὶς τε, ὅταν τοι δοκῇ, προσκεψάμενος ἐπὶ σεωντοῦ, προαγόρευε τὰ τοι δοκῇ εἶναι ἄριστα· τὸ γὰρ εὖ βουλευέσθαι κέρδος μέγιστον εὐρίσκω ἔόν· εἰ γὰρ καὶ ἐναντιωθῆναι τι θέλει, βεβούλευται μὲν οὐδὲν ἦσσαν εὖ, ἔσσωται δὲ ὑπὸ τῆς τύχης τὸ βούλευμα· ὁ δὲ βουλευσάμενος αἰσχροῦς, εἰ οἱ ἡ τύχη ἐπίσποιτο, εὖρημα εἴρηκε· ἦσσαν δὲ οὐδὲν οἱ κακῶς βεβούλευται. ὅρῳς τὰ ὑπερέχοντα ζῶα ὡς κεραυνοὶ ὁ θεὸς οὐδὲ ἐᾷ φαντάζεσθαι, τὰ δὲ σμικρὰ οὐδὲν μιν κνίζει; ὅρῳς δὲ ὡς ἐς οἰκήματα τὰ μέγιστα αἰεὶ καὶ δένδρεα τὰ τοιαῦτα ἀποσκήπτει τὰ βέλεα; φιλεῖ γὰρ ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα πάντα κολοῦειν. οὕτω δὴ καὶ στρατὸς πολλὸς ὑπὸ ὀλίγου διαφθείρεται κατὰ τοιόνδε· ἐπεὰν σφι ὁ θεὸς φθονήσας φόβον ἐμβάλῃ, ἡ βροντὴν, δι' ὧν ἐφθάρησαν ἀναξίως ἐωντῶν· οὐ γὰρ ἐᾷ φρονεῖν μέγα ὁ θεὸς

ἄλλον ἢ ἑωυτόν. ἐπειχθῆναι μὲν νυν πᾶν πρῆγμα
 τίκει σφάλματα, ἐκ τῶν ζημίαι μεγάλαι φιλέουσι
 γίνεσθαι· ἐν δὲ τῷ ἐπισχεῖν ἔνεστι ἀγαθὰ, εἰ μὴ
 παραντίκα δοκέοντα εἶναι, ἀλλ' ἀνὰ χρόνον ἐξέυροι
 τις ἄν. σοὶ μὲν δὴ ταῦτα, ὦ βασιλεῦ, συμβουλεύω·
 σὺ δὲ, ὦ παῖ Γωβρύεω Μαρδόνιε, παῦσαι λέγων
 λόγους ματαίους περὶ Ἑλλήνων, οὐκ ἔόντων ἀξίων
 φλαύρως ἀκούειν· Ἑλληνας γὰρ διαβάλλων, ἐπαί-
 ρεις αὐτὸν βασιλέα στρατεύεσθαι· αὐτοῦ δὲ τούτου
 εἵνεκα δοκέεις μοι πᾶσαν προθυμίην ἐκτείνειν. μὴ
 νυν οὕτω γένηται· διαβολὴ γάρ ἐστι δεινότατον· ἐν
 τῇ δύο μὲν εἰσι οἱ ἀδικέοντες, εἰς δὲ ὁ ἀδικεόμενος·
 ὁ μὲν γὰρ διαβάλλων ἀδικεῖ οὐ παρεόντος κατη-
 γορέων· ὁ δὲ ἀδικεῖ; ἀναπειθόμενος πρὶν ἢ ἀτρεκέως
 ἐκμάθῃ· ὁ δὲ δὴ ἀπεὼν τοῦ λόγου τάδε ἐν αὐτοῖσι
 ἀδικέεται, διαβληθεὶς τε ὑπὸ τοῦ ἑτέρου καὶ νομι-
 σθεὶς πρὸς τοῦ ἑτέρου κακὸς εἶναι. ἀλλ' εἰ δὴ δεῖ
 γε πάντως ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους στρατεύεσθαι,
 φέρε, βασιλεὺς μὲν αὐτὸς ἐν ἡθεσι τοῖσι Περσέων
 μενέτω ἡμέων δὲ ἀμφοτέρων παραβαλλομένων τὰ
 τέκνα, στρατηλάτῃ αὐτὸς σὺ ἐπιλεξόμενός τε ἄνδρας
 τοὺς ἐθέλεις καὶ λαβὼν στρατιὴν ὁκόσῃν τινὰ βού-
 ληαι· καὶ ἦν μὲν τῇ σὺ λέγεις ἀναβαίῃ βασιλεῖ
 τὰ πρήγματα, κτεινέσθων οἱ ἔμοι παῖδες πρὸς δὲ
 αὐτοῖσι καὶ ἐγώ· ἦν δὲ τῇ ἐγὼ προλέγω, οἱ σοὶ
 ταῦτα πασχόντων σὺν δέ σφι καὶ σὺ, ἦν ἀπονοστή-
 σης· εἰ δὲ ταῦτα μὲν ὑποδύνειν οὐκ ἐθελήσεις, σὺ
 δὲ πάντως στράτευμα ἀνάξεις ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀκού-
 σεσθαί τινά φημι τῶν αὐτοῦ τῇδε ὑπολειπομένων,
 Μαρδόνιον μέγα τι κακὸν ἐξεργασμένον Πέρσας ὑπὸ
 κυνῶν τε καὶ ὀρνίθων διαφορεύμενον, ἢ κου ἐν γῇ
 τῇ Ἀθηναίων ἢ σέ γε ἐν τῇ Λακεδαιμονίων, εἰ μὴ
 ἄρα καὶ πρότερον κατ' ὁδὸν, γνόντα ἐπ' οἷους ἄνδρας
 ἀναγινώσκεις στρατεύεσθαι βασιλέα.”

- 11 Ἀρτάβανος μὲν ταῦτα ἔλεξε· Ξέρξης δὲ θυμωθείς
 ἀμείβεται τοῖσδε· “Ἀρτάβανε, πατὴρ εἰς τοῦ ἐμοῦ

ἀδελφεός· τοῦτό σε ῥύσεται μηδένα ἄξιον μισθὸν λαβεῖν ἐπέων ματαιῶν· καὶ τοι ταύτην τὴν ἀτιμίην προστίθημι ἔοντι κακῷ τε καὶ ἀθίμῳ, μήτε συστρατεύεσθαι ἐμοί γε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα αὐτοῦ τε μένειν ἅμα τῇσι γυναιξί· ἐγὼ δὲ καὶ ἄνευ σέο ὅσαπερ εἶπα ἐπιτελέα ποιήσω· μὴ γὰρ εἶην ἐκ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος, τοῦ Ἀρσάμεος, τοῦ Ἀριαράμνεω, τοῦ Τείσπεος, τοῦ Κίρου, τοῦ Καμβύσεω, τοῦ Τείσπεος, τοῦ Ἀχαιμένεος γεγονὼς, μὴ τιμωρησάμενος Ἀθηναίους· εὖ ἐπιστάμενος, ὅτι εἰ ἡμεῖς ἡσυχίην ἄξομεν, ἀλλ' οὐκ ἐκείνοι ἀλλὰ καὶ μάλα στρατεύσονται ἐπὶ τὴν ἡμετέρην, εἰ χρὴ σταθμώσασθαι τοῖσι ὑπαργμένοισι ἐξ ἐκείνων· οἱ Σάρδις τε ἐνέπρησαν καὶ ἤλασαν ἐς τὴν Ἀσίην. οὐκὼν ἐξαναχωρεῖν οὐδετέροισι δυνατῶς ἔχει, ἀλλὰ ποιέειν ἢ παθέειν προκέεται ἀγών· ἵνα ἢ τάδε πάντα ὑπὸ Ἑλλησι, ἢ ἐκείνα πάντα ὑπὸ Πέρσῃσι γένηται· τὸ γὰρ μέσον οὐδὲν τῆς ἐχθρῆς ἐστί· καλὸν ὦν προπεπονθότας ἡμέας τιμωρεῖν ἤδη γίνεται, ἵνα καὶ τὸ δεινὸν τὸ πείσομαι τοῦτο μάθω, ἐλάσας ἐπ' ἄνδρας τούτους, τοὺς γε καὶ Πέλοψ ὁ Φρυγῆς, ἐὼν πατέρων τῶν ἐμῶν δούλος, κατεστρέψατο οὕτω, ὥς καὶ ἐς τόδε αὐτοί τε ὠνθρωποι καὶ ἡ γῆ αὐτῶν ἐπώνυμοι τοῦ καταστρεψαμένου καλέονται.”

Ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτο ἐλέγετο· μετὰ δὲ, εὐφρόνῃ 12
τε ἐγένετο καὶ Ξέρξης ἐκνίζε ἡ Ἀρταβάνου γνώμη·
νυκτὶ δὲ βουλὴν διδοὺς, πάγχυ εὗρισκέ οἱ οὐ πρῆγμα
εἶναι στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· δεδογμένων δέ
οἱ αὖτις τούτων, κατύπνωσε· καὶ δὴ κου ἐν τῇ νυκτὶ
εἶδε ὅψιν τοιγύνηδε, ὥς λέγεται ὑπὸ Περσέων· ἐδόκεε ὁ
Ξέρξης ἄνδρα οἱ ἐπιστάντα μέγαν τε καὶ εὐεidéα
εἰπεῖν· “μετὰ δὴ βουλευέαι, ὦ Πέρσα, στρατεύμα
μὴ ἄγειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, προείπας ἀλίζειν Πέρσας
στρατόν; οὔτε ὦν μεταβουλευόμενος ποιέεις εὖ,
οὔτε ὁ συγγνωσόμενός τοι πάρα· ἀλλ', ὥπερ τῆς
ἡμέρης ἐβουλευσαιο ποιέειν, ταύτην ἴθι τῶν ὁδῶν.”
Τὸν μὲν, ταῦτα εἶπαντα, ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἀποπτᾶσθαι·

ἡμέρης δὲ ἐπιλαμψάσης, ὄνειρου μὲν τοῦτου λόγον
 οὐδένα ἐποιέετο, ὃ δὲ Περσέων συναλίσας τοὺς καὶ
 πρότερον συνέλεξε, ἔλεγέ σφι τάδε. “ ἄνδρες Πέρσαι,
 συγγνώμην μοι ἔχετε ὅτι ἀγχίστροφα βουλευόμεαι·
 φρενῶν τε γὰρ ἐς τὰ ἐμεωντοῦ πρῶτα οὐ κω ἀνήκω,
 καὶ οἱ παρηγορεύμενοι κεῖνα ποιεῖν οὐδένα χρόνον
 μευ ἀπέχονται· ἀκούσαντι μέντοι μοι τῆς Ἀρτα-
 βάνου γνώμης, παραντίκα μὲν ἢ νεότης ἐπέξεσε,
 ὥστε ἀεικέστερα ἀπορρίψαι ἔπεα ἐς ἄνδρα πρεσβύ-
 τερον ἢ χρεόν· νῦν μέντοι συγγνοὺς, χρήσομαι τῇ
 ἐκείνου γνώμῃ· ὥς ὢν μεταδεδογμένον μοι μὴ στρα-
 14 τεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἡσυχοί ἐστε.” Πέρσαι
 μὲν ὡς ἤκουσαν ταῦτα, κεχαρηκότες προσεκύνεον·
 νυκτὸς δὲ γενομένης, αὐτὶς τῷτ’ ὄνειρον τῷ Ξέρξῃ
 κατυπνωμένῳ ἔλεγε ἐπιστάν· “ ὦ παῖ Δαρείον, καὶ
 δὴ φαίνειαι ἐν Πέρσῃσί τε ἀπειπάμενος τὴν στρατη-
 λασίην, καὶ τὰ ἐμὰ ἔπεα ἐν οὐδενὶ ποιεύμενος λόγῳ,
 ὥς παρ’ οὐδενὸς ἀκούσας· εὖ νυν τόδ’ ἴσθι, ἣν περ μὴ
 αὐτίκα στρατηλατέης, τάδε τοι ἐξ αὐτῶν ἀνασχήσειν·
 ὥς καὶ μέγας καὶ πολλὸς ἐγένεο ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ,
 15 οὕτω καὶ ταπεινὸς ὀπίσω κατὰ τάχος ἔσσει.” Ξέρξης
 μὲν, περιδεὴς γενόμενος τῇ ὄψει, ἀνά τε ἔδραμε ἐκ
 τῆς κοίτης, καὶ πέμπει ἄγγελον ἐπὶ Ἀρτάβανον
 καλέοντα· ἀπικομένῳ δέ οἱ ἔλεγε Ξέρξης τάδε·
 “ Ἀρτάβανε, ἐγὼ τὸ παραντίκα μὲν οὐκ ἐσωφρόνεον,
 εἴπας ἐς σέ μάταια ἔπεα χρηστῆς εἵνεκα συμβουλίας·
 μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον μετέγων, ἔγων δὲ
 ταῦτά μοι ποιητέα ἔόντα τὰ σὺ ὑπεθήκαο. οὐκ ὄν
 δυνατὸς τοι εἰμὶ ταῦτα ποιεῖν βουλόμενος· τετραμ-
 μένῳ γὰρ δὴ καὶ μετεγνωνκότε ἐπιφοιτῶν ὄνειρον
 φαντάζεται μοι, οὐδαμῶς συνέπαινον ἔδ’ οὐ ποιεῖν με
 ταῦτα· νῦν δὲ καὶ διαπειλῆσαν οἴχεται· εἰ ὢν θεός
 ἐστί ὃ ἐπιπέμπων, καὶ οἱ πάντως ἐν ἡδοῇ ἐστί
 γενέσθαι στρατηλασίην ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐπιπτήσεται
 καὶ σοὶ τῷτ’ ὄνειρον ὁμοίως καὶ ἐμοὶ ἐντελ-
 λόμενον· εὐρίσκω δὲ ὧδε ἂν γινόμενα ταῦτα, εἰ λάβοις

τὴν ἐμὴν σκευὴν πᾶσαν, καὶ ἐνδὺς μετὰ τοῦτο ἱζοιο
 ἐς τὸν ἐμὸν θρόνον, καὶ ἔπειτα ἐν κοίτῃ τῇ ἐμῇ
 κατυπνῶσεως.” Ξέρξης μὲν ταῦτά οἱ ἔλεγε· Ἄρτά- 16
 βανος δὲ οὐ τῷ πρώτῳ οἱ κελεύσματι πειθόμενος οἶα
 οὐκ ἀξιεύμενος ἐς τὸν βασιλῆϊον θρόνον ἵζεσθαι,
 τέλος ὡς ἠναγκάζετο, εἶπας τάδε ἐποίεε τὸ κελεύμε-
 νον· “ἴσον ἐκείνο, ᾧ βασιλεῦ, παρ’ ἐμοὶ κέκριται,
 φρονέειν τε εὖ καὶ τῷ λέγοντι χρηστὰ ἐθέλειν πεί-
 θεσθαι· τὰ σέ καὶ ἀμφοτέρω περιήκοντα, ἀνθρώπων
 κακῶν ὁμιλίας σφάλλουσι· κατὰ περ τὴν πάντων
 χρησιμωτάτην ἀνθρώποισι θάλασσαν πνεύματά φασι
 ἀνέμων ἐμπίπτοντα, οὐ περιορᾷ φύσει τῇ ἐωντῆς
 χρῆσθαι. ἐμὲ δὲ ἀκούσαντα πρὸς σεῦ κακῶς οὐ
 τοσοῦτο ἔδακε λύπη, ὅσον, γνωμένων δύο προκει-
 μενέων Πέρσῃσι,—τῆς μὲν ὕβριν αὐξανούσης τῆς δὲ
 καταπανούσης, καὶ λεγούσης ὡς κακὸν εἶη διδάσκειν
 τὴν ψυχὴν πλεόν τι δίζησθαι αἰεὶ ἔχειν τοῦ παρεόν-
 τος,—τοιουτέων προκειμενέων γνωμέων, ὅτι τὴν σφα-
 λερωτέραν σεωντῷ τε καὶ Πέρσῃσι ἀναίρειο· νῦν ὦν,
 ἐπειδὴ τέτραψαι ἐπὶ τὴν ἀμείνω, φῆς τοι μετιέντι
 τὸν ἐπ’ Ἑλλήνας στόλον ἐπιφοιτᾶν ὄνειρον θεοῦ
 τινος πομπῇ, οὐκ ἐώντά σε καταλύειν τὸν στόλον·
 ἀλλ’ οὐδὲ ταῦτά ἐστι, ᾧ παῖ, θεῖα· ἐνύπνια γὰρ τὰ
 ἐς ἀνθρώπους πεπλανημένα τοιαῦτά ἐστι οἷά σε ἐγὼ
 διδάξω, ἔτεσι σεῦ πολλοῖσι πρεσβύτερος ἐών· πε-
 πλανῆσθαι αὐται μάλιστα ἐώθασι αἱ ὄψεις τῶν ὄνει-
 ράτων, τά τις ἡμέρης φροντίζει· ἡμεῖς δὲ τὰς πρὸ
 τοῦ ἡμέρας ταύτην τὴν στρατηλασίην καὶ τὸ κάρτα
 εἶχομεν μετὰ χεῖρας· εἰ δὲ ἄρα μὴ ἔστι τοῦτο τοιοῦτο
 οἶον ἐγὼ διαιρέω, ἀλλά τι τοῦ θεοῦ μετέχον, σὺ πᾶν
 αὐτὸς συλλαβὼν εἴρηκας· φανήτω γὰρ δὴ καὶ ἐμοὶ
 ὡς καὶ σοὶ διακελευόμενον. φανῆναι δὲ οὐδὲν μᾶλλον
 μοι ὀφείλει ἔχοντι τὴν σὴν ἐσθῆτα ἢ οὐ καὶ τὴν
 ἐμὴν· οὐδέ τι μᾶλλον ἐν κοίτῃ τῇ σῇ ἀναπαυομένῳ
 ἢ οὐ καὶ ἐν τῇ ἐμῇ· εἶπερ γε καὶ ἄλλως ἐθέλει
 φανῆναι· οὐ γὰρ δὴ ἐς τοσοῦτο γε εὐθιείης ἀνήκ

- τοῦτο, ὃ τι δὴ κοτέ ἐστι τὸ ἐπιφαινόμενόν τοι ἐν τῷ ὕπνῳ, ὥστε δόξει ἐμὲ ὀρώων σὲ εἶναι, τῇ σῇ ἐσθῆτι τεκμαιρόμενον· εἰ δὲ ἐμὲ μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιήσεται, οὐδὲ ἀξιώσει ἐπιφανῆναι, οὔτε ἦν τὴν ἐμὴν ἐσθῆτα ἔχω οὔτε ἦν τὴν σὴν, σὲ δὲ ἐπιφοιτήσῃ, τοῦτο ἤδη μαθητέον ἐστί· εἰ γὰρ δὴ ἐπιφοιτήσῃ γε συνεχέως, φαίην ἂν καὶ αὐτὸς θεῖον εἶναι· εἰ δέ τοι οὕτω δεδοκῆται γίνεσθαι, καὶ οὐκ οἶά τε αὐτὸ παρατρέψαι, ἀλλ' ἤδη δεῖ ἐμὲ ἐν κοίτῃ τῇ σῇ κατυπνῶσαι, φέρε, τούτων ἐξ ἐμεῦ ἐπιτελευμένων, φανήτω καὶ ἐμοί· μέχρι δὲ τούτου, τῇ παρεούσῃ γνώμῃ χρήσομαι.”
- 17 Τοσαῦτα εἰπας Ἀρτάβανος ἐλπίζων Ξέρξεα ἀποδέξειν λέγοντα οὐδὲν, ἐποίεε τὸ κελευόμενον· ἐνδὺς δὲ τὴν Ξέρξῳ ἐσθῆτα καὶ ἰζόμενος ἐς τὸν βασιλῆϊον θρόνον, ὡς μετὰ ταῦτα κοῖτον ἐποίεετο, ἦλθέ οἱ κατυπνωμένῳ τῶντ' ὄνειρον τὸ καὶ παρὰ Ξέρξεα ἐφοίτα· ὑπερστὰν δὲ τοῦ Ἀρταβάνου, εἶπε τάδε· “ἄρα σὺ δὴ κείνος εἰς ὃ ἀποσπείδων Ξέρξεα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ὡς δὴ κηδόμενος αὐτοῦ; ἀλλ' οὔτε ἐς τὸ μετέπειτα, οὔτε ἐς τὸ παραντίκα νῦν καταπροΐξαι ἀποτρέπων τὸ χρεὸν γενέσθαι· Ξέρξεα δὲ τὰ δεῖ ἀνηκουστέοντα παθέειν, αὐτῷ ἐκείνῳ
- 18 δεδήλωται.” Ταῦτά τε δὴ ἐδόκεε Ἀρτάβανος τὸ ὄνειρον ἀπειλέειν, καὶ θερμοῖσι σιδηρίοισι ἐκκαίειν αὐτοῦ μέλλειν τοὺς ὀφθαλμούς· καὶ ὅς, ἀμβώσας μέγα, ἀναθρόσκει, καὶ παριζόμενος Ξέρξῃ, ὡς τὴν ὄψιν οἱ τοῦ ἐνυπνίου διεξῆλθε ἀπηγεόμενος, δευτέρῃ οἱ λέγει τάδε· “ἐγὼ μὲν, ὦ βασιλεῦ, οἶα ἄνθρωπος ἰδὼν ἤδη πολλά τε καὶ μεγάλα πεσόντα πρήγματα ὑπὸ ἡσσόνων, οὐκ ἔων σε τὰ πάντα τῇ ἡλικίῃ εἵκειν, ἐπιστάμενος ὡς κακὸν εἴη τὸ πολλῶν ἐπιθυμείην, μεμνημένος μὲν τὸν ἐπὶ Μασσαγέτας Κύρου στόλον ὡς ἔπρηξε, μεμνημένος δὲ καὶ τὸν ἐπ' Αἰθίοπας τὸν Καμβύσῳ, συστρατευόμενος δὲ καὶ Δαρείῳ ἐπὶ Σκύθας· ἐπιστάμενος ταῦτα, γνώμην εἶχον, ἀτρεμίζοντά σε μακαριστὸν εἶναι πρὸς πάντων ἀνθρώπων.

ἐπεὶ δὲ δαιμονίῃ τις γίνεται ὄρμη, καὶ Ἕλληνας, ὡς
 ἔοικε, φθορή τις καταλαμβάνει θεήλατος, ἐγὼ μὲν
 καὶ αὐτὸς τράπομαι καὶ τὴν γνώμην μετατίθεμαι·
 σὺ δὲ σήμνηνον μὲν Πέρσῃσι τὰ ἐκ τοῦ θεοῦ πεμπό-
 μενα, χρῆσθαι δὲ κέλευε τοῖσι ἐκ σέο πρώτοισι προ-
 ειρημένοισι ἐς τὴν παρασκευήν· ποίεε δὲ οὕτω, ὅκως,
 τοῦ θεοῦ παραδιδόντος, τῶν σῶν ἐνδεήσει μηδέν.”
 τούτων λεχθέντων, ἐνθαῦτα ἐπαρθέντες τῇ ὄψει, ὡς
 ἡμέρῃ ἐγένετο τάχιστα, Ξέρξης τε ὑπερετίθετο ταῦτα
 Πέρσῃσι, καὶ Ἀρτάβανος, ὅς πρότερον ἀποσπεύδων
 μούνος ἐφαίνετο, τότε ἐπισπεύδων φανερὸς ἦν.

Ὀρμημένῳ δὲ Ξέρξῃ στρατηλατείει, μετὰ ταῦτα 19
 τρίτῃ ὄψις ἐν τῷ ὕπνῳ ἐγένετο, τὴν οἱ μάγοι ἔκριναν
 ἀκούσαντες φέρειν τε ἐπὶ πᾶσαν γῆν, δουλεύσειν τέ
 οἱ πάντας ἀνθρώπους. ἡ δὲ ὄψις ἦν ἡδε· ἐδόκεε ὁ
 Ξέρξης ἐστεφανῶσθαι ἐλαίης θαλλῷ· ἀπὸ δὲ τῆς
 ἐλαίης τοὺς κλάδους γῆν πᾶσαν ἐπισχεῖν· μετὰ δὲ,
 ἀφανισθῆναι περὶ τῇ κεφαλῇ κείμενον τὸν στέφανον.
 κρινάντων δὲ ταύτῃ τῶν μάγων, Περσέων τε τῶν
 συλλεχθέντων αὐτίκα πᾶς ἀνὴρ ἐς τὴν ἀρχὴν τὴν
 ἐωιτοῦ ἀπελάσας, εἶχε προθυμίην πᾶσαν ἐπὶ τοῖσι
 εἰρημένοισι, θέλων αὐτὸς ἕκαστος τὰ προκείμενα
 δῶρα λαβεῖν· καὶ Ξέρξης τοῦ στρατοῦ οὕτω ἐπά-
 γερσιν ποιέεται, χώρον πάντα ἐρευνῶν τῆς ἡπείρου.
 Ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου ἀλώσιος, ἐπὶ μὲν τέσσερα ἔτεα 20
 πλήρεα παραρτέετο στρατιήν τε καὶ τὰ πρόσφορα
 τῇ στρατιῇ· πέμπτῳ δὲ ἔτει ἀνομένῳ ἐστρατηλάτее
 χειρὶ μεγάλῃ πλήθεος. στόλων γάρ, τῶν ἡμεῖς ἴδ-
 μεν, πολλῷ δὴ μέγιστος οὗτος ἐγένετο· ὥστε μήτε
 τὸν Δαρείου τὸν ἐπὶ Σκύθας παρὰ τοῦτον μηδὲν φαί-
 νεσθαι, μήτε τὸν Σκυθικόν, ὅτε Σκύθαι Κιμμερίους
 διώκοντες ἐς τὴν Μηδικὴν χώραν ἐμβαλόντες σχεδὸν
 πάντα τὰ ἄνω τῆς Ἀσίας καταστρεψάμενοι ἐνέμοντο·
 τῶν εἵνεκεν ὕστερον Δαρείος ἐτιμωρέετο· μήτε κατὰ
 τὰ λεγόμενα τὸν Ἀτρεϊδέων ἐς Ἴλιον, μήτε τὸν Μυ-
 σῶν τε καὶ Τευκρῶν τὸν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν γενόμε-

νον· οἱ διαβάντες ἐς τὴν Εὐρώπην κατὰ Βόσπορον, τοὺς τε Θρηίκας κατεστρέψαντο πάντας καὶ ἐπὶ τὸν Ἴόνιον πόντον κατέβησαν, μέχρι τε Πηνειοῦ ποτα-

21 μού τοῦ πρὸς μεσαμβρίας ἤλασαν. Αὐται αἱ πάσαι, καὶ οὐδ' εἰ ἕτεραι πρὸς ταύτησι γενόμεναι στρατηλασῖαι, μῆς τῆσδε οὐκ ἄξiai. τί γὰρ οὐκ ἤγαγε ἐκ τῆς Ἀσίας ἔθνος ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης; κοῖον δὲ πινόμενόν μιν ὕδωρ οὐκ ἐπέλιπε, πλὴν τῶν μεγάλων ποταμῶν; οἱ μὲν γὰρ νέας παρείχοντο, οἱ δὲ ἐς πεζὸν ἐτετάχατο· τοῖσι δὲ ἵππος προσετέτακτο, τοῖσι δὲ ἵππαγωγὰ πλοῖα ἅμα στρατευομένοισι· τοῖσι δὲ ἐς τὰς γεφύρας μακρὰς νέας παρέχειν, τοῖσι δὲ σῖτά τε καὶ νέας.

22 Καὶ τοῦτο μὲν, ὥς προσπταισάντων τῶν πρώτων περιπλεόντων περὶ τὸν Ἄθων, προετοιμάζετο ἐκ τριῶν ἐτέων κου μάλιστα ἐς τὸν Ἄθων· ἐν γὰρ Ἑλαιούντι τῆς Χερσονήσου. ὤρμεον τριήρεις· ἐνθεῦτεν δὲ ὀρμεώμενοι, ὠρυσσον ὑπὸ μαστίγων παντοδαποὶ τῆς στρατιῆς· διάδοχοι δ' ἐφοίτων. ὠρυσσον δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄθων κατοικημένοι. Βουβάρης δὲ ὁ Μεγαβάζου, καὶ Ἀρταχαΐης ὁ Ἀρταίου, ἄνδρες Πέρσαι, ἐπεστάτεον τοῦ ἔργου. ὁ γὰρ Ἄθως ἐστὶ ὄρος μέγα τε καὶ οὐνομαστόν, ἐς θάλασσαν κατήκον, οἰκημένον ὑπὸ ἀνθρώπων· τῇ δὲ τελευτᾷ ἐς τὴν ἠπειρον τὸ ὄρος, χερσονησοειδὲς τέ ἐστι καὶ ἰσθμὸς ὥς δώδεκα σταδίων· πεδίον δὲ τοῦτο καὶ κολωνοὶ οὐ μεγάλοι ἐκ θαλάσσης τῆς Ἀκανθίων ἐπὶ θάλασσαν τὴν ἀντίον Τορώνης· ἐν δὲ τῷ ἰσθμῷ τούτῳ, ἐς τὸν τελευτᾷ ὁ Ἄθως, Σάνη πόλις Ἑλλὰς οἰκῆται· αἱ δὲ ἐντὸς Σάνης ἔσω δὲ τοῦ Ἄθω οἰκήμεναι, τὰς τότε ὁ Πέρσης νησιώτιδας ἀντὶ ἠπειρωτῖδων ὤρμητο ποιεῖν, εἰσὶ αἶδε· Δῖον, Ὀλόφυξος, Ἀκράθων, Θύσσοις, Κλεωναί· πόλις μὲν αὐται, αἱ τὸν Ἄθων νέ-

23 μονται. Ὄρυσσον δὲ ὤδε· δασάμενοι τὸν χώρον οἱ βάρβαροι κατὰ ἔθνεα, κατὰ Σάνην πόλιν σχοινοτενὲς ποιησάμενοι· ἐπεὶ δὲ ἐγένετο βαθεῖα ἡ διώρυξ, οἱ

μὲν, κατώτατα ἔστεῳτες, ὥρυσσον· ἕτεροι δὲ παρεδίδοσαν τὸν αἰεὶ ἐξορυσσόμενον χοῦν ἄλλοισι κατ' ὑπερθε ἔστεῳσι ἐπὶ βάθρων· οἱ δ' αὖ ἐκδεκόμενοι, ἐτέροισι, ἕως ἀπίκοντο ἐς τοὺς ἀνωτάτω· οὗτοι δὲ ἐξεφόρεόν τε καὶ ἐξέβαλλον. τοῖσι μὲν νυν ἄλλοισι, πλὴν Φοινίκων, καταρρηγνύμενοι οἱ κρημνοὶ τοῦ ὀρύγματος πόνον διπλήσιον παρέιχον· ἅτε γὰρ τοῦ τε ἄνω στόματος καὶ τοῦ κάτω τὰ αὐτὰ μέτρα ποιευμένων, ἔμελλέ σφι τοιοῦτο ἀποβήσεσθαι· οἱ δὲ Φοίνικες σοφίην ἐν τε τοῖσι ἄλλοισι ἔργοισι ἀποδείκνυνται, καὶ δὴ καὶ ἐν ἐκείνῳ· ἀπολαχόντες γὰρ μόριον ὅσον αὐτοῖσι ἐπέβαλλε, ὥρυσσον τὸ μὲν ἄνω στόμα τῆς διώρυχος ποιεῖντες διπλήσιον ἢ ὅσον ἔδει αὐτὴν τὴν διώρυχα γενέσθαι· προβαίνοντος δὲ τοῦ ἔργου, συνῆγον αἰεῖ· κάτω τε δὴ ἐγίνετο, καὶ ἐξισοῦτο τοῖσι ἄλλοισι τὸ ἔργον. ἐνθαῦτα δὲ λειμών ἐστι, ἵνα σφι ἀγορὴ τε ἐγίνετο καὶ πρῆτῆριον· σῆτος δὲ σφισι πολλὸς ἐφοίτα ἐκ τῆς Ἀσίας ἀληλεσμένους. Ὡς μὲν 24 ἐμὲ συμβαλλεόμενον εὕρισκειν, μεγαλοφροσύνης εἵνεκα αὐτὸ Ξέρξης ὀρύσσειν ἐκέλευε, ἐθέλων τε δύναμιν ἀποδείκνυσθαι καὶ μνημόσυνα λιπέσθαι· παρεὼν γὰρ μηδένα πόνον λαβόντας τὸν ἰσθμὸν τὰς νέας διειρύσαι, ὀρύσσειν ἐκέλευε διώρυχα τῇ θαλάσῃ, εὖρος ὡς δύο τριήρεας πλέειν ὁμοῦ ἐλαστρευμένας. τοῖσι δὲ αὐτοῖσι τούτοις, τοῖσί περ καὶ τὸ ὄρυγμα, προσετέτακτο καὶ τὸν Στρυμόνα ποταμὸν ζεύξαντας γεφυρώσαι.

Ταῦτα μὲν νυν οὕτω ἐποίηε· παρασκευάζετο δὲ καὶ 25 ὄπλα ἐς τὰς γεφύρας βύβλινά τε καὶ λευκολίνου, ἐπιτάξας Φοῖνιξί τε καὶ Αἰγυπτίοισι καὶ σιτία τῇ στρατιῇ καταβάλλειν, ἵνα μὴ λιμῆνιεν ἡ στρατιῇ, μηδὲ τὰ ὑποζύγια ἐλαυνόμενα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· ἀναπυθόμενος δὲ τοὺς χώρους, καταβάλλειν ἐκέλευε ἵνα ἐπιτηδεώτατον εἴη, ἄλλον ἄλλῃ ἀγινέοντας ὀλκάσι τε καὶ πορθμηίοισι ἐκ τῆς Ἀσίας πανταχόθεν, τὸν δὲ ὦν πλεῖστον ἐς Λευκὴν Ἀκτὴν καλεομένην τῆς

Θρηίκης ἀγίνεον, οἱ δὲ ἐς Τυρόδιζαν τὴν Περινθίων, οἱ δὲ ἐς Δορίσκον, οἱ δὲ ἐς Ἡϊόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι, οἱ δὲ ἐς Μακεδονίην διατεταγμένοι.

- 26 Ἐν τῷ δὲ οὗτοι τὸν προκείμενον πόνον ἐργάζοντο, ἐν τούτῳ ὁ πεζὸς ἅπας συλλελεγμένος ἅμα Ξέρξης ἐπορεύετο ἐς Σάρδις, ἐκ Κριτάλλων ὁρμηθεὶς τῶν ἐν Καππαδοκίῃ· ἐνθαῦτα γὰρ εἶρητο συλλέγεσθαι πάντα τὸν κατ' ἡπειρον μέλλοντα ἅμα αὐτῷ Ξέρξης πορεύεσθαι στρατόν. ὃς μὲν νυν τῶν ὑπάρχων στρατὸν κάλλιστα ἐσταλμένον ἀγαγὼν τὰ προκείμενα παρὰ βασιλέος ἔλαβε δῶρα, οὐκ ἔχω φράσαι· οὐδὲ γὰρ ἀρχὴν ἐς κρίσιν τούτου πέρι ἐλθόντας οἶδα· οἱ δὲ ἐπεὶ τε διαβάντες τὸν Ἄλυν ποταμὸν ὠμίησαν τῇ Φρυγίῃ, δι' αὐτῆς πορευόμενοι παρεγένοντο ἐς Κελαινάς· ἵνα πηγαὶ ἀναδιδούσι Μαιάνδρου ποταμοῦ, καὶ ἐτέρου οὐκ ἐλάσσονος ἢ Μαιάνδρου, τῷ οὐνομα τυγχάνει ἐὼν Καταρρήκτης, ὃς ἐξ αὐτῆς τῆς ἀγορῆς τῆς Κελαινέων ἀνατέλλων, ἐς τὸν Μαιάνδρον ἐκδίδοι· ἐν τῇ καὶ ὁ τοῦ Σιληνοῦ Μαρσύεω ἀσκὸς ἐν τῇ πόλει ἀνακρέμαται, τὸν ὑπὸ Φρυγῶν λόγος ἔχει
- 27 ὑπὸ Ἀπόλλωνος ἐκδαρέντα ἀνακρεμασθῆναι. Ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ὑποκατήμενος Πύθιος ὁ Ἄττος, ἀνὴρ Λυδὸς, ἐξείνισε τὴν βασιλέος στρατιὴν πᾶσαν ξεινίοισι μεγίστοισι καὶ αὐτὸν Ξέρξεα, χρήματά τε ἐπαγγέλλετο βουλόμενος ἐς τὸν πόλεμον παρέχειν· ἐπαγγελλομένου δὲ χρήματα Πυθίου, εἶρετο Ξέρξης Περσέων τοὺς παρεόντας, τίς τε ἐὼν ἀνδρῶν Πύθιος καὶ κόσα χρήματα κεκτημένος ἐπαγγέλλοιτο ταῦτα; οἱ δὲ εἶπαν· “ὦ βασιλεῦ, οὗτός ἐστι ὃς τοι τὸν πατέρα Δαρεῖον ἐδωρήσατο τῇ πλατανίστῳ τῇ χρυσῇ καὶ τῇ ἀμπέλῳ· ὃς καὶ νῦν ἐστι πρῶτος ἀνθρώπων πλούτῳ, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, μετὰ σέ.”
- 28 Θωμάσας δὲ τῶν ἐπέων τὸ τελευταῖον Ξέρξης, αὐτὸς δεύτερα εἶρετο Πύθιον ὅκόσα οἱ εἴη χρήματα; ὁ δὲ εἶπε· “ὦ βασιλεῦ, οὔτε σε ἀποκρύψω οὔτε σκήψομαι τὸ μὴ εἰδέναι τὴν ἐμευτοῦ οὐσίην, ἀλλ' ἐπιστάμενός

τοι ἀτρεκέως καταλέξω· ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα σε ἐπυθόμην ἐπὶ θάλασσαν καταβαίνοντα τὴν Ἑλληνίδα, βουλόμενός τοι δοῦναι ἐς τὸν πόλεμον χρήματα, ἐξέμαθον, καὶ εὖρον λογιζόμενος, ἀργυρίου μὲν δύο χιλιάδας εἰσάσας μοι ταλάντων, χρυσίου δὲ τετρακοσίας μυριάδας στατήρων Δαρεικῶν, ἐπιδεούσας ἑπτὰ χιλιάδων. καὶ τούτοισί σε ἐγὼ δωρέομαι· αὐτῷ δ' ἐμοὶ ἀπὸ ἀνδραπόδων τε καὶ γεωπεδίων ἀρκέων ἐστὶ βίος.” Ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε· Ξέρξης δὲ 26 ἡσθεὶς τοῖσι εἰρημένοισι, εἶπε· “ξείνε Λυδὲ, ἐγὼ ἐπεὶ τε ἐξήλθον τὴν Περσίδα χώραν, οὐδενὶ ἀνδρὶ συνέμιξα ἐς τοδε, ὅστις ἠθέλησε ξείνια προθεῖναι στρατῷ τῷ ἐμῷ, οὐδὲ ὅστις ἐς ὄψιν τὴν ἐμὴν καταστάς αὐτεπάγγελτος ἐς τὸν πόλεμον ἐμοὶ ἠθέλησε συμβαλέσθαι χρήματα, ἔξω σεῦ· σὺ δὲ καὶ ἐξείνισας μεγάλως στρατὸν τὸν ἐμὸν, καὶ χρήματα μεγάλα ἐπαγγέλλεαι. σοὶ ὦν ἐγὼ ἀντὶ αὐτῶν γέρεα τοιάδε δίδωμι· ξεινόν τέ σε ποιεῦμαι ἐμὸν καὶ τὰς τετρακοσίας μυριάδας τοι τῶν στατήρων ἀποπλήσω παρ' ἐμευνοῦ, δούς τὰς ἑπτὰ χιλιάδας· ἵνα μὴ τοι ἐπιδέεες ἔωσι αἱ τετρακόσiai μυριάδες ἑπτὰ χιλιάδων, ἀλλ' ἢ τοι ἀπαρτιλογίῃ ὑπ' ἐμέο πεπληρωμένη· κέκτησό τε αὐτὸς τά περ αὐτὸς ἐκτήσαιο, ἐπίστασό τε εἶναι αἰεὶ τοιοῦτος· οὐ γάρ τοι ταῦτα ποιεῦντι οὔτε ἐς τὸ παρεὸν οὔτε ἐς χρόνον μεταμελήσει.”

Ταῦτα δὲ εἶπας καὶ ἐπιτελέα ποιήσας, ἐπορεύετο 30 αἰεὶ τὸ πρόσω. Ἄνανα δὲ καλεομένην Φρυγῶν πόλιν παραμειβόμενος, καὶ λίμνην ἐκ τῆς ἅλης γίνονται, ἀπίκητο ἐς Κολοσσάς, πόλιν μεγάλην Φρυγίης, ἐν τῇ Λύκος ποταμὸς ἐς χάσμα γῆς ἐσβάλλων ἀφανίζεται, ἔπειτα διὰ σταδίων ὡς πέντε μάλιστα κη ἀναφαινόμενος ἐκδιδού καὶ οὗτος ἐς τὸν Μαίανδρον. ἐκ δὲ Κολοσσέων ὁρμεώμενος ὁ στρατὸς ἐπὶ τοὺς οὖρους τῶν Φρυγῶν καὶ τῶν Λυδῶν, ἀπίκητο ἐς Κύδραρα πόλιν· ἔνθα στήλη καταπεπηγυῖα, σταθεῖσα δὲ ὑπὸ Κροίσου, καταμηνύει διὰ γραμμάτων τοὺς οὖρους.

- 31 Ὡς δὲ ἐκ τῆς Φρυγίης ἐσέβαλε ἐς τὴν Λυδίην, σχιζομένης τῆς ὁδοῦ, καὶ τῆς μὲν ἐς ἀριστερὴν ἐπὶ Καρίης φερούσης, τῆς δὲ ἐς δεξιὴν ἐς Σάρδεις, τῇ καὶ πορευομένῳ διαβῆναι τὸν Μαϊάνδρον ποταμὸν πᾶσα ἀνάγκη γίνεται, καὶ ἵεναι παρὰ Καλλάτηβον πόλιν, ἐν τῇ ἄνδρες δημοεργοὶ μέλι ἐκ μυρίκης τε καὶ πύρου ποιεῦσι, ταύτην ἰὼν ὁ Ξέρξης τὴν ὁδὸν, εὔρε πλατάνιστον, τὴν κάλλεος εἵνεκα δωρησάμενος κόσμῳ χρυσέῳ καὶ μελεδωνῷ ἀθανάτῳ ἀνδρὶ ἐπιτρέψας,
- 32 δευτέρῃ ἡμέρῃ ἀπίκητο ἐς τῶν Λυδῶν τὸ ἄστυ. Ἀπικόμενος δὲ ἐς Σάρδεις, πρῶτα μὲν ἀπέπεμπε κήρυκας ἐς τὴν Ἑλλάδα, αἰτήσοντας γῆν τε καὶ ὕδωρ καὶ προερέοντας δεῖπνα βασιλεῖ παρασκευάζειν· πλήν οὔτε ἐς Ἀθήνας οὔτε ἐς Λακεδαίμονα ἀπέπεμπε ἐπὶ γῆς αἴτησιν, τῇ δὲ ἄλλῃ πάντῃ· τῶνδε δὲ εἵνεκα τὸ δεύτερον ἀπέπεμπε ἐπὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ· ὅσοι πρότερον οὐκ ἔδοσαν Δαρείῳ πέμψαντι, τούτους πάγχυ ἔδόκεε τότε δείσαντας δώσειν· βουλόμενος ὦν αὐτὸ τοῦτο ἐκμαθεῖν ἀκριβῶς, ἔπεμπε· μετὰ δὲ ταῦτα παρεσκευάζετο ὡς ἐλὼν ἐς Ἀβύδον.
- 33 Οἱ δὲ ἐν τούτῳ τὸν Ἑλλήσποντον ἐξεύγνυσαν ἐκ τῆς Ἀσίας ἐς τὴν Εὐρώπην. ἔστι δὲ τῆς Χερσονήσου τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ, Σηστοῦ τε πόλιος μετὰ καὶ Μαδύντου, ἀκτὴ τραχέα ἐς θάλασσαν κατήκουσα Ἀβύδῳ καταντίον· ἔνθα μετὰ ταῦτα χρόνῳ ὕστερον οὐ πολλῷ, ἐπὶ Ξανθίππου τοῦ Ἀρίφρονος στρατηγοῦ Ἀθηναίων, Ἀρταύκτην ἄνδρα Πέρσῃ λαβόντες Σηστοῦ ὑπαρχον, ζῶντα πρὸς σανίδα προσδιεπασσάλευσαν· ὃς καὶ ἐς τοῦ Πρωτεσίλεω τὸ ἱὸν ἐς Ἐλαιοῦντα ἀγινεόμενος γυναῖκας, ἀθέμιτα ἔρδεσκε.
- 34 Ἐς ταύτην ὦν τὴν ἀκτὴν ἐξ Ἀβύδου ὀρμεώμενοι ἐγεφύρουν τοῖσι προσεκέετο, τὴν μὲν λευκολίνου Φοίνικες, τὴν δ' ἐτέρην τὴν βυβλίην Αἰγύπτιοι· ἔστι δὲ ἑπτὰ στάδιοι ἐξ Ἀβύδου ἐς τὴν ἀπαντίον.
- 35 Καὶ δὴ ἐξευγμένου τοῦ πόρου, ἐπιγενόμενος χειμῶν μέγας συνέκοψέ τε ἐκείνα πάντα καὶ διέλυσε· ὡς δ'

ἐπίθετο Ξέρξης, δεινὰ ποιούμενος, τὸν Ἑλλήσποντον ἐκέλευε τριηκοσίας ἐπικέσθαι μάστιγι πληγὰς, καὶ κατεῖναι ἐς τὸ πέλαγος πεδέων ζεύγος. ἤδη δὲ ἤκουσα ὡς καὶ στιγέας ἅμα τούτοισι ἀπέπεμψε στίξοντας τὸν Ἑλλήσποντον· ἐνετέλλετο δὴ ὦν ῥαπίζοντας λέγειν βάρβαρά τε καὶ ἀτάσθαλα· “ὦ πικρὸν ὕδωρ, δεσπότης τοι δίκην ἐπιτιθεῖ τήνδε, ὅτι μιν ἠδίκησας οὐδὲν πρὸς ἐκείνου ἄδικον παθόν· καὶ βασιλεὺς μὲν Ξέρξης διαβήσεταιί σε, ἣν τε σύ γε βούλη ἦν τε μή· σοὶ δὲ κατὰ δίκην ἄρα οὐδεὶς ἀνθρώπων θύει, ὡς ἔοντι δολερῶ τε καὶ ἀλμυρῶ ποταμῶ” τήν τε δὴ θάλασσαν ἐνετέλλετο τούτοισι ζημιοῦν, καὶ τῶν ἐπεστεώτων τῇ ζεύξει τοῦ Ἑλλησπόντου ἀποταμεῖν τὰς κεφαλὰς. Καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἐποίεον τοῖσι 36 προσεκέετο αὕτη ἡ ἄχαρις τιμὴ· τὰς δὲ ἄλλοι ἀρχιτέκτονες ἐξεύγνυσαν· ἐξεύγνυσαν δὲ ὧδε· πεντηκοντέρους καὶ τριήρεας συνθέντες, ὑπὸ μὲν τὴν πρὸς τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἐξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας, ὑπὸ δὲ τὴν ἐτέρην τεσσσερεσκαῖδεκα καὶ τριηκοσίας, τοῦ μὲν Πόντου ἐπικαρσίας τοῦ δὲ Ἑλλησπόντου κατὰ ῥόον, ἵνα ἀνακωχεύῃ τὸν τόνον τῶν ὄπλων· συνθέντες δὲ, ἀγκύρας κατήκαν περιμήκεας—τὰς μὲν πρὸς τοῦ Πόντου τῆς ἐτέρης, τῶν ἀνέμων εἵνεκεν τῶν ἔσωθεν ἐκπνεόντων, τῆς δὲ ἐτέρης [τῆς] πρὸς ἐσπέρης τε καὶ τοῦ Αἰγαίου—εὐρου τε καὶ νότου εἵνεκα· διέκπλοον δὲ ὑπόφασιν κατέλιπον τῶν πεντηκοντέρων καὶ τριχοῦ, ἵνα καὶ ἐς τὸν Πόντον ἔχῃ ὁ βουλόμενος πλέειν πλοίοισι λεπτοῖσι, καὶ ἐκ τοῦ Πόντου ἔξω· ταῦτα δὲ ποιήσαντες, κατέτεινον ἐκ γῆς στρεβλοῦντες ὄνοισι ξυλίνοισι τὰ ὅπλα, οὐκέτι χωρὶς ἑκάτερα τάξαντες, ἀλλὰ δύο μὲν λευκολίνου δασάμενοι ἐς ἑκατέρην, τέσσερα δὲ τῶν βυβλίνων· παχύτης μὲν ἡ αὐτὴ καὶ καλλονή, κατὰ λόγον δὲ ἦν ἐμβριθέστερα τὰ λίνεα· τοῦ τάλαντον ὁ πῆχυς εἴλκε. ἐπειδὴ δὲ ἐγεφυρώθη ὁ πόρος, κορμούς ξύλων καταπρίσαντες καὶ ποιήσαντες ἴσους τῆς σχεδίας τῷ εὐρεῖ, κόσμῳ ἐπετίθεσαν

κατύπερθε τῶν ὄπλων τοῦ τόνου· θέντες δὲ ἐπεξῆς, ἐνθαῦτα αὐτὶς ἐπεζεύγνυν· ποιήσαντες δὲ ταῦτα, ὕλην ἐπεφόρησαν· κόσμῳ δὲ θέντες καὶ τὴν ὕλην, γῆν ἐπεφόρησαν· κατανάξαντες δὲ καὶ τὴν γῆν, φραγμὸν παρείρυσαν ἐνθεν καὶ ἐνθεν, ἵνα μὴ φοβέηται τὰ ὑποζύγια τὴν θάλασσαν ὑπερορῶντα καὶ οἱ ἵπποι.

- 37 Ὡς δὲ τὰ τε τῶν γεφυρέων κατεσκευάστο καὶ τὰ περὶ τὸν Ἄθων, οἳ τε χυτοὶ περὶ τὰ στόματα τῆς διώρυχος, (οἳ τῆς ῥηχίης εἵνεκεν ἐποιήθησαν ἵνα μὴ πίμπληται τὰ στόματα τοῦ ὀρύγματος,) καὶ αὐτὴ ἡ διώρυξ παντελέως πεποιημένη ἄγγελο· ἐνθαῦτα χειμερίσας, ἅμα τῷ ἔαρι παρεσκευασμένος ὁ στρατὸς ἐκ τῶν Σαρδίων ὠρμάτο ἐλὼν ἐς Ἀβυδον. ὠρμημένῳ δέ οἱ ὁ ἥλιος ἐκλιπὼν τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδρην ἀφανὴς ἦν, οὗτ' ἐπινεφέλων ἑόντων, αἰθρίης τε τὰ μάλιστα· ἀντὶ ἡμέρης τε νύξ· ἐγένετο· ἰδόντι δὲ καὶ μαθόντι τοῦτο τῷ Ξέρξῃ ἐπιμελὲς ἐγένετο· καὶ εἶρετο τοὺς μάγους τὸ θέλοι προφαίνειν τὸ φάσμα; οἱ δὲ ἔφραζον ὡς Ἑλλησι προδεικνύει ὁ θεὸς ἔκλειψιν τῶν πολίων· λέγοντες ἥλιον εἶναι Ἑλλήνων προδέκτορα, σελήνην δὲ σφέων· πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ξέρξης περιχαρὴς ἐὼν ἐποίεετο τὴν
- 38 ἔλασιν. Ὡς δ' ἐξήλανε τὴν στρατιὴν, Πύθιος ὁ Ἀνδὸς καταρρωδήσας τὸ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φάσμα ἐπαρθεὶς τε τοῖσι δωρήμασι, ἐλθὼν παρὰ Ξέρξεα ἔλεγε τάδε· “ὦ δέσποτα, χρήσας ἂν τι τεῦ βουλομένην τυχεῖν, τὸ σοὶ μὲν ἐλαφρὸν τυγχάνει ἐὼν ὑπουργῆσαι, ἐμοὶ δὲ μέγα γενόμενον.” Ξέρξης δὲ πᾶν μᾶλλον δοκέων μιν χρητῖσθαι ἢ τὸ ἐδεήθη, ἔφη τε ὑπουργήσῃ καὶ διαγορεύειν ἐκέλευε ὅτεν δέοιτο· ὁ δὲ ἐπεὶ τε ταῦτα ἤκουσε, ἔλεγε θαρσύνοντας τάδε· “ὦ δέσποτα, τυγχάνουσί μοι παῖδες ἑόντες πέντε, καὶ σφεας καταλαμβάνει πάντας ἅμα σοὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· σὺ δὲ, ὦ βασιλεῦ, ἐμὲ ἐς τὸδε ἡλικίης ἦκοντα οἰκτεῖρας, τῶν μοι παίδων ἓνα παρὰ-

λυσον τῆς στρατηγῆς τὸν πρεσβύτατον, ἵνα αὐτοῦ
 τε ἐμεῦ καὶ τῶν χρημάτων ἢ μελεδωνός· τοὺς δὲ
 τέσσερας ἄγειν ἅμα σεωυτῶ· καὶ πρήξας τὰ νοείεις
 νοστήσειας ὀπίσω.” Κάρτα τε ἐθυμώθη ὁ Ξέρξης, 39
 καὶ ἀμείβετο τοῖσδε· “ὦ κακὲ ἄνθρωπε, σὺ ἐτόλμη-
 σας, ἐμεῦ στρατενομένου αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ
 ἄγοντος παῖδας ἐμούς καὶ ἀδελφεοὺς καὶ οἰκίους καὶ
 φίλους, μνήσασθαι περὶ σέο παιδός· ἐὼν ἐμὸς δου-
 λος, τὸν χρῆν πανοικίῃ αὐτῇ γυναικὶ συνέπεσθαι ;
 εὖ νῦν τόδ' ἐξεπίστασο, ὡς ἐν τοῖσι ὥσὶ τῶν ἀνθρώ-
 πων οἰκέει ὁ θυμός· ὅς χρηστὰ μὲν ἀκούσας τέρψιος
 ἐμπιπλέει τὸ σῶμα, ὑπεναντία δὲ τούτοισι ἀκούσας
 ἀνοιδέει· ὅτε μὲν νῦν χρηστὰ ποιήσας ἕτερα τοιαῦ-
 τα ἐπηγγέλλεο, εὐεργεσίῃσι βασιλέα οὐ καυχῆσαι
 ὑπερβαλέσθαι· ἐπεὶ τε δὲ ἐς τὸ ἀναιδέστερον ἐτρά-
 πεν, τὴν μὲν ἀξίην οὐ λάμψαι, ἐλάσσω δὲ τῆς ἀξίης·
 σὲ μὲν γὰρ καὶ τοὺς τέσσερας τῶν παίδων ῥύεται τὰ
 ξείνια· τοῦ δὲ ἐνός, τοῦ περιέχει μάλιστα, τῇ ψυχῇ
 ζημιώσεται.” ὥς δὲ ταῦτα ὑπεκρίνατο, αὐτίκα ἐκέ-
 λευε τοῖσι προσετέτακτο ταῦτα πρήσσειν, τῶν Πυ-
 θίου παίδων ἐξευρόντας τὸν πρεσβύτατον μέσον δια-
 ταμεῖν· διαταμόντας δὲ τὰ ἡμίτομα διαθεῖναι, τὸ μὲν
 ἐπὶ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ τὸ δὲ ἐπ' ἀριστερά· καὶ ταύτη
 διεξιέναι τὸν στρατόν.

Ποιησάντων δὲ τούτων τούτο, μετὰ ταῦτα διεξήϊε 40
 ὁ στρατός· ἡγήοντο δὲ πρῶτοι μὲν οἱ σκευοφόροι
 τε καὶ τὰ ὑποζύγια· μετὰ δὲ τούτους στρατὸς παν-
 τοίων ἐθνέων ἀναμίξ, οὐ διακεκριμένοι· τῇ δὲ ὑπερη-
 μίσσεες ἦσαν, ἐνθαῦτα διελέλειπτο· καὶ οὐ συνέμις-
 γον οὗτοι βασιλεῖ. προηγεύντο μὲν δὴ ἵπποται
 χίλιοι ἐκ Περσέων πάντων ἀπολελεγμένοι· μετὰ δὲ,
 αἰχμοφόροι χίλιοι, καὶ οὗτοι ἐκ πάντων ἀπολελεγ-
 μένοι, τὰς λόγχας κάτω ἐς τὴν γῆν τρέψαντες· μετὰ
 δὲ, ἱροὶ Νισαῖοι καλούμενοι ἵπποι δέκα, κεκοσμημέ-
 νοι ὡς κάλλιστα. Νισαῖοι δὲ καλέονται ἵπποι ἐπὶ
 τοῦδε· ἔστι πεδίον μέγα τῆς Μηδικῆς τῷ ὀνόματι

- ἔστι Νίσαιον· τοὺς ὦν δὴ ἵππους τοὺς μεγάλους φέρει τὸ πεδῖον τοῦτο. ὅπισθε δὲ τούτων τῶν δέκα ἵππων ἄρμα Διὸς ἱρὸν ἐπετέτακτο, τὸ ἵπποι μὲν εἰλκον λευκοὶ ὀκτώ· ὅπισθε δὲ τῶν ἵππων εἶπετο πεζῇ ἡνίοχος, ἐχόμενος τῶν χαλινῶν· οὐδεὶς γὰρ δὴ ἐπὶ τοῦτον τὸν θρόνον ἀνθρώπων ἀναβαίνει· τούτον δὲ ὅπισθεν αὐτὸς Ξέρξης ἐπ' ἁρματος ἵππων Νισαίων· παραβέβηκε δέ οἱ ἡνίοχος, τῷ οὖνομα ἦν Πατιράμ-
- 41 φης, Ὅτανεω παῖς ἀνδρὸς Πέρσεω. Ἐξήλασε μὲν οὕτω ἐκ Σαρδίων Ξέρξης· μετεκβαίνεσκε δὲ, ὅκως μιν λόγος αἰρέοι, ἐκ τοῦ ἁρματος ἐς ἀρμάμαξαν. αὐτοῦ δὲ ὅπισθεν αἰχμοφόροι, Περσέων οἱ ἀριστοί τε καὶ γενναιότατοι, χίλιοι, κατὰ νόμον τὰς λόγχας ἔχοντες· μετὰ δὲ, ἵππος ἄλλη χιλίῃ ἐκ Περσέων ἀπολελεγμένη· μετὰ δὲ τὴν ἵππον, ἐκ τῶν λοιπῶν Περσέων ἀπολελεγμένοι μύριοι. οὗτος πεζὸς ἦν· καὶ τούτων χίλιοι μὲν ἐπὶ τοῖσι δόρασι ἀντὶ τῶν σαυρωτήρων ῥοιὰς εἶχον χρυσέας, καὶ πέριξ συνεκλήϊον τοὺς ἄλλους· οἱ δὲ εἰνακισχίλιοι ἐντὸς τούτων ἐόντες ἀργυρέας ῥοιὰς εἶχον. (εἶχον δὲ χρυσέας ῥοιὰς καὶ οἱ εἰς τὴν γῆν τρέποντες τὰς λόγχας, καὶ μῆλα οἱ ἀγχιστα ἐπόμενοι Ξέρξη.) τοῖσι δὲ μυρίοις ἐπετέτακτο ἵππος Περσέων μυρίῃ. μετὰ δὲ τὴν ἵππον διέλειπε καὶ δύο σταδίους, καὶ ἔπειτα ὁ λοιπὸς ὄμιλος ἦε ἀναμίξ.
- 42 Ἐποιέετο δὲ τὴν ὁδὸν ἐκ τῆς Λυδίας ὁ στρατὸς ἐπὶ τε ποταμὸν Κάϊκον καὶ γῆν τὴν Μυσίην· ἀπὸ δὲ Καΐκου ὀρμεώμενος, Κάνης ὄρος ἔχων ἐν ἀριστερῇ, διὰ τοῦ Ἀταρνέος ἐς Καρίνην πόλιν· ἀπὸ δὲ ταύτης διὰ Θήβης πεδίου ἐπορεύετο, Ἀτραμύττειόν τε πόλιν καὶ Ἀντανδρον τὴν Πελασγίδα παραμβόμενος· τὴν Ἰδην δὲ λαβὼν ἐς ἀριστερὴν χέρα, ἦε ἐς τὴν Ἰλιάδα γῆν. καὶ πρῶτα μὲν οἱ ὑπὸ τῇ Ἰδηνύκτα ἀναμείναντι βρονταί τε καὶ πρηστῆρες ἐπεισπίπτουσι, καὶ τινα αὐτοῦ ταύτῃ συχρὸν ὄμιλον
- διέφθειραν. Ἀπικομένου δὲ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τὸν

Σκάμανδρον, ὃς πρῶτος ποταμῶν ἐπεὶ τε ἐκ Σαρδίων ὀρμηθέντες ἐπεχείρησαν τῇ ὁδῷ, ἐπέλιπε τὸ ῥέεθρον, οὐδ' ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τε καὶ τοῖσι κτήνεσι πινόμενος· ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ὡς ἀπίκετο Ξέρξης, ἐς τὸ Πριάμου Πέργαμον ἀνέβη, ἡμερον ἔχων θεήσασθαι· θεησάμενος δὲ καὶ πυθόμενος κείνων ἕκαστα, τῇ Ἀθηναίῃ τῇ Ἰλιάδι ἔθυσε βοῦς χιλίας, χοὰς δὲ οἱ μάγοι τοῖσι ἥρωσι ἐχέαντο· ταῦτα δὲ ποιησαμένοισι νυκτὸς φόβος ἐς τὸ στρατόπεδον ἐνέπεισε· ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐπορεύετο ἐνθεῦτεν, ἐν ἀριστερῇ μὲν ἀπέργων Ῥοίτειον πόλιν καὶ Ὀφρύνειον καὶ Δάρδανον, ἥπερ δὴ Ἀβύδω ὁμονυρὸς ἐστὶ, ἐν δεξιῇ δὲ Γέριγθας Τευκρούς.

Ἐπεὶ δ' ἐγένοντο ἐν Ἀβύδω, ἠθέλησε Ξέρξης 44
ιδέσθαι πάντα τὸν στρατόν· καὶ προεπεποίητο γὰρ ἐπὶ κολωνοῦ ἐπίτηδες αὐτῷ ταύτῃ προεξέδρη λίθου λευκοῦ· ἐποίησαν δὲ Ἀβυθῆνοι, ἐντειλαμένου πρότερον βασιλέως· ἐνθαῦτα ὡς ἕζετο, κατορῶν ἐπὶ τῆς ἡϊόνος ἐθηεῖτο καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὰς νέας· θηεύμενος δὲ ἰμέρθη τῶν νεῶν ἄμιλλαν γινομένην ιδέσθαι· ἐπεὶ δ' ἐγένετό τε καὶ ἐνίκων Φοίνικες Σιδώνιοι, ἦσθη τε τῇ ἀμίλλῃ καὶ τῇ στρατιῇ· Ὡς δὲ ὥρα πάντα 45
μὲν τὸν Ἑλλήσποντον ὑπὸ τῶν νεῶν ἀποκεκρυμμένον, πάσας δὲ τὰς ἀκτὰς καὶ τὰ Ἀβυθηνῶν πεδία ἐπίπλεα ἀνθρώπων, ἐνθαῦτα Ξέρξης ἐωντὸν ἐμακάρισε· μετὰ δὲ τοῦτο ἐδάκρυσε. Μαθὼν δέ μιν Ἀρ- 46
τάβανος ὁ πάτριος, ὃς τὸ πρῶτον γνώμην ἀπεδέξατο ἐλευθέρως οὐ συμβουλευὼν Ξέρξῃ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, οὗτος ὦν ἡρ φρασθεὶς Ξέρξεα δακρύσαντα εἶρετο τάδε· “ὦ βασιλεῦ, ὡς πολὺ ἀλλήλων κεχωρισμένα ἐργάσαιο νῦν τε καὶ ὀλίγῳ πρότερον; μακαρίσας γὰρ σεωντὸν δακρύεις.” ὁ δὲ εἶπε· “ἐσηλθε γάρ με λογισάμενον κατοικτεῖραι ὡς βραχὺς εἶη ὁ πᾶς ἀνθρώπινος βίος, εἰ τούτων γε ἑόντων τοσούτων οὐδεὶς ἐς ἑκατοστὸν ἔτος περιέσται.” ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· “ἕτερα τούτου παρὰ τὴν ζόην πε-
II.—12

πόνθαμεν οἰκτρότερα· ἐν γὰρ οὕτω βραχέϊ βίῳ οὐδεὶς οὕτω ἄνθρωπος ἑὼν εὐδαίμων πέφυκε, οὔτε τούτων οὔτε τῶν ἄλλων, τῷ οὐ παραστήσεται πολλάκις καὶ οὐκ ἅπαξ τεθνάναι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ ζοῖν· αἷ τε γὰρ συμφοραὶ προσπίπτουσαι καὶ αἱ νοῦσοι συνταράσσουσαι καὶ βραχὺν ἔοντα μακρὸν δοκέειν εἶναι ποιῶσι τὸν βίον· οὕτω ὁ μὲν θάνατος, μοχθηρῆς ἐούσης τῆς ζόης, καταφυγὴ αἰρετωτάτη τῷ ἀνθρώπῳ γέγονε· ὁ δὲ θεὸς γλυκὺν γεύσας τὸν αἰῶνα, φθονε-
47 ρὸς ἐν αὐτῷ εὐρίσκεται ἑὼν.” Ξέρξης δὲ ἀμείβετο λέγων· “Ἀρτάβανε, βιοτῆς μὲν νυν ἀνθρωπηῆς πέρι, ἐούσης τοιαύτης οἴηνπερ σὺ διαιρέαι εἶναι, πανσώμεθα, μηδὲ κακῶν μεμνεώμεθα χρηστὰ ἔχοντες πρήγματα ἐν χερσὶ· φράσον δέ μοι τόδε· εἰ τοι ἡ ὄψις τοῦ ἐνυπνίου μὴ ἐναργῆς οὕτω ἐφάνη, εἶχες ἂν τὴν ἀρχαίην γνώμην οὐκ ἑὼν με στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἢ μετέστης ἂν; φέρε μοι τοῦτο ἀτρεκέως εἰπέ.” ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· “ὦ βασιλεῦ, ὄψις μὲν ἡ ἐπιφανέισα τοῦ ὀνείρου ὡς βουλόμεθα ἀμφοτέροι τελευτήσκει· ἐγὼ δ’ ἔτι καὶ ἐς τόδε δείματός εἰμι ὑπόπλεος, οὐδ’ ἐντὸς ἐμewντοῦ, ἀλλὰ τε πολλὰ ἐπιλεγόμενος καὶ δὴ καὶ ὀρέων τοι δύο τὰ μέγιστα
48 πάντων ἔοντα πολεμιώτατα.” Ξέρξης δὲ πρὸς ταῦτα ἀμείβετο τοῖσδε· “δαιμόνιε ἀνδρῶν, κοῖα ταῦτα λέγεις εἶναι δύο μοι πολεμιώτατα; κότερά τοι ὁ πεζὸς μεμπτὸς κατὰ τὸ πλῆθος ἐστι, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν στρατεύμα φαίνεται πολλαπλήσιον ἕσεσθαι τοῦ ἡμέτερου; ἢ τὸ ναυτικὸν τὸ ἡμέτερον λείψεσθαι τοῦ ἐκείνων; ἢ καὶ συναμφοτέρα ταῦτα; εἰ γὰρ τοι ταύτη ἐνδεέστερα φαίνεται εἶναι τὰ ἡμέτερα πρήγματα, στρατοῦ ἂν ἄλλου τις τὴν ταχίστην ἄγερσιν ποι-
49 οῖτο.” Ὁ δ’ ἀμείβετο λέγων· “ὦ βασιλεῦ, οὔτε στρατὸν τοῦτον ὅστις γε σύνεσιν ἔχει μέμφουτ’ ἂν, οὔτε τῶν νεῶν τὸ πλῆθος· ἦν τε πλεῦνας συλλέξης, τὰ δύο τοι τὰ λέγω πολλῷ ἔτι πολεμιώτερα γίνεται· τὰ δὲ δύο ταῦτα ἐστι γῆ τε καὶ θάλασσα· οὔτε γὰρ

τῆς θαλάσσης ἐστὶ λιμὴν τοσούτος οὐδαμόθι, ὥς ἐγὼ εἰκάζω, ὅστις ἐγειρομένου χειμῶνος δεξάμενός σευ τοῦτο τὸ ναυτικόν, φερέγγυος ἔσται διασῶσαι τὰς νέας· καὶ τοι οὐκ ἓνα αὐτὸν δεῖ εἶναι τὸν λιμένα, ἀλλὰ παρὰ πᾶσαν τὴν ἡπειρον, παρ' ἣν δὴ κομίσαι· οὐκ ὦν δὴ ἐόντων τοι λιμένων ὑποδεξίων, μάθε ὅτι αἱ συμφοραὶ τῶν ἀνθρώπων ἄρχουσι καὶ οὐκ ὦνθρωποι τῶν συμφορέων· καὶ δὴ τῶν δύο τοι τοῦ ἐτέρου εἰρημένου, τὸ ἕτερον ἔρχομαι ἐρέων· γῆ δὴ πολεμίῃ τῇδέ τοι κατίσταται· εἰ ἐθέλοι τοι μηδὲν ἀντίξοον καταστήναι, τοσούτῳ τοι γίνεται πολεμιωτέρῃ ὅσῳ ἂν προβαίνης ἐκαστέρῳ, τὸ πρόσω αἰεὶ κλεπτόμενος. εὐπρηξίης γὰρ οὐκ ἔστι ἀνθρώποισι οὐδεμία πληθώρα. καὶ δὴ τοι, ὥς οὐδενὸς ἐναντιεμένου, λέγω τὴν χώραν πλεῦνα ἐν πλεῦνι χρόνῳ γινομένην λιμὸν τέξεσθαι. ἀνὴρ δὲ οὕτω ἂν εἴη ἄριστος, εἰ βουλευόμενος μὲν ἀρρωδέοι, πᾶν ἐπιλεγόμενος πείσεσθαι χρήμα, ἐν δὲ τῷ ἔργῳ θρασὺς εἴη.” Ἀμείβεται Ξέρξης τοῖσδε· “Ἀρτάβανε, οἱ-50 κότες μὲν σύ γε τούτων ἕκαστα διαιρέαι· ἀτὰρ μήτε πάντα φοβεό, μήτε πᾶν ὁμοίως ἐπιλέγεο· εἰ γὰρ δὴ βούλοιο ἐπὶ τῷ αἰεὶ ἐπεσφερομένῳ πρήγματι τὸ πᾶν ὁμοίως ἐπιλέγεσθαι, ποιήσεις ἂν οὐδαμὰ οὐδέν· κρέσσον δὲ πάντα θαρσέοντα ἡμῖσιν τῶν δεινῶν πᾶσχειν μᾶλλον, ἢ πᾶν χρήμα προδειμαίνοντα μηδαμὰ μηδὲν παθεῖν· εἰ δὲ ἐρίζων πρὸς πᾶν τὸ λεγόμενον, μὴ τὸ βέβαιον ἀποδέξεις, σφάλλῃσθαι ὀφείλεις ἐν αὐτοῖσι ὁμοίως καὶ ὁ ὑπεναντία τούτοις λέξας· τοῦτο μὲν νυν ἐπίσης ἔχει· εἰδέναι δὲ ἀνθρώπον ἔοντα κῶς χρὴ τὸ βέβαιον; δοκέω μὲν οὐδαμῶς· τοῖσι τοίνυν βουλομένοις ποιέειν, ὥς τὸ ἐπίπαν φιλέει γίνεσθαι τὰ κέρδεα· τοῖσι δὲ ἐπιλεγόμενοισί τε πάντα καὶ ὀκνεῦσι, οὐ μάλα ἐθέλει. ὁρᾷς τὰ Περσέων πρήγματα ἐς ὃ δυνάμιος προκεχώρηκε· εἰ τοίνυν ἐκείνοι οἱ πρὸ ἐμεῦ γενόμενοι βασιλεῖς γνώμῃσι ἐχρέοντο ὁμοίῃσι καὶ σὺ, ἢ μὴ χρεόμενοι

γνώμησι τοιαύτησι ἄλλους συμβούλους εἶχον τοιούτους, οὐκ ἂν κοτε εἶδες αὐτὰ ἐς τοῦτο προελθόντα· νῦν δὲ κινδύνους ἀναρριπτόντες ἐς τοῦτό σφρα προηγάγοντο· μεγάλα γὰρ πρήγματα μέγαλοισι κινδύνοισι ἐθέλει καταιρέεσθαι· ἡμεῖς τοίνυν, ὁμοιούμενοι κείνοισι, ὥρην τε τοῦ ἔτεος καλλίστην πορευόμεθα, καὶ καταστρεψάμενοι πᾶσαν τὴν Εὐρώπην νοστήσομεν ὀπίσω, οὔτε λιμῶ ἐντυχόντες οὐδαμόθι οὔτε ἄλλο ἄχαρι παθόντες οὐδέν· τοῦτο μὲν γὰρ αὐτοὶ πολλὴν φορβὴν φερόμενοι πορευόμεθα· τοῦτο δὲ, τῶν ἂν κου ἐπιβέωμεν γῆν καὶ ἔθνος, τούτων τὸν σῆτον ἔξομεν· ἐπ' ἀροτῆρας δὲ καὶ οὐ νομάδας στρατευόμεθα ἄνδρας.” Λέγει Ἀρτάβανος μετὰ ταῦτα· “ὦ βασιλεῦ, ἐπεὶ τε ἀρρωδέειν οὐδὲν ἕως πρήγμα, σὺ δέ με συμβουλίην ἐνδεξαι· ἀναγκαίως γὰρ ἔχει περὶ πολλῶν πρηγμάτων πλεῦνα λόγον ἐκτείνειν. Κῦρος ὁ Καμβύσεω Ἰωνίην πᾶσαν, πλὴν Ἀθηναίων, κατεστρέψατο δασμοφόρον εἶναι Πέρσῃσι· τούτους ὦν τοὺς ἄνδρας συμβουλεύω τοι μηδεμὴ μηχανῇ ἄγειν ἐπὶ τοὺς πατέρας· καὶ γὰρ ἄνευ τούτων οἰοίτε εἶμεν τῶν ἐχθρῶν κατυπέρτεροι γίνεσθαι· ἢ γὰρ σφεας, ἣν ἔπωνται, δεῖ ἀδικωτάτους γίνεσθαι καταδουλουμένους τὴν μητρόπολιν, ἢ δικαιοτάτους συνελευθεροῦντας· ἀδικώτατοι μὲν νυν γινόμενοι, οὐδὲν κέρδος μέγα ἡμῖν προσβάλλουσι· δικαιοτάτοι δὲ γινόμενοι, οἰοίτε δηλήσασθαι μέγας τὴν σὴν στρατιὴν γίνονται· ἐς θυμὸν ὦν βαλεῦ καὶ τὸ παλαιὸν ἔπος ὡς εὖ εἴρηται, τὸ μὴ ἅμα ἀρχῇ πᾶν τέλος καταφαινεσθαι.” Ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Ξέρξης· “Ἀρτάβανε, τῶν ἀπεφῆναο γνωμῶν σφάλλαι κατὰ ταύτην δὴ μάλιστα, ὥς Ἰωνας φοβέαι μὴ μεταβάλωσι· τῶν ἔχομεν γνῶμα μέγιστον, τῶν σύ τε μάρτυς γίνεαι καὶ οἱ συστρατευσάμενοι Δαρείῳ ἄλλοι ἐπὶ Σκύθας, ὅτι ἐπὶ τούτοις ἢ πᾶσα Περσικὴ στρατιὴ ἐγένετο, διαφθεῖραι καὶ περιποιῆσαι· οἱ δὲ δικαιοσύνην καὶ πιστότητα ἐνέδωκαν, ἄχαρι δὲ οὐδέν·

πάρεξ δὲ τούτου, ἐν τῇ ἡμετέρῃ καταλιπόντας τέκνα τε καὶ γυναῖκας καὶ χρήματα, οὐδ' ἐπιλέγεσθαι χρὴ νεώτερόν τι ποιήσῃν· οὕτω μὴδὲ τοῦτο φοβέο, ἀλλὰ θυμὸν ἔχων ἀγαθόν, σῶζε οἰκόν τε τὸν ἐμὸν καὶ τυραννίδα τὴν ἐμήν· σοὶ γὰρ ἐγὼ μούνῃ ἐκ πάντων σκῆπτρα τὰ ἐμὰ ἐπιτράπω.”

Ταῦτα εἶπας καὶ Ἀρτάβανον ἀποστεύλας ἐς Σοῦ- 53
σα, δεύτερα μετεπέμψατο Ξέρξης Περσέων τοὺς δοκιμωτάτους· ἐπεὶ δὲ οἱ παρήσαν, ἔλεγέ σφι τάδε· “ὦ Πέρσαι, τῶνδ' ἐγὼ ὑμέων χρήζων συνέλεξα, ἄνδρας τε γίνεσθαι ἀγαθοὺς, καὶ μὴ καταισχύνειν τὰ πρόσθεν ἐργασμένα Πέρσῃσι, ἔοντα μεγάλα τε καὶ πολλοῦ ἄξια· ἀλλ' εἰς τε ἕκαστος καὶ οἱ σύμπαντες προθυμίην ἔχωμεν· ξυνὸν γὰρ τοῦτο πᾶσι ἀγαθὸν σπεύδεται. τῶνδε δὲ εἵνεκα προαγορεύω ἀντέχεσθαι τοῦ πολέμου ἐντεταμένως· ὥς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, ἐπ' ἄνδρας στρατευόμεθα ἀγαθοὺς· τῶν ἣν κρατήσωμεν, οὐ μὴ τις ἡμῖν ἄλλος στρατὸς ἀντιστῇ κοτε ἀνθρώπων. νῦν δὲ διαβαίνωμεν ἐπευξάμενοι τοῖσι θεοῖσι, τοῖ Περσίδα γῆν λελόγχασι.”

Ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην παρασκευάζοντο ἐς τὴν 54
διάβασιν· τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἀνέμεινον τὸν ἥλιον, ἐθέλοντες ιδέσθαι ἀνίσχοντα, θυμικήματά τε παντοῖα ἐπὶ τῶν γεφυρέων καταγίζοντες καὶ μυρσίῃσι στορνύντες τὴν ὁδόν· ὥς δ' ἐπανετέλλε ὁ ἥλιος, σπένδων ἐκ χρυσῆς φιάλης Ξέρξης ἐς τὴν θάλασσαν, εὐχετο πρὸς τὸν ἥλιον, μηδεμίαν οἱ συντυχίην τοιαύτην γενέσθαι ἢ μιν παύσει καταστρέφασθαι τὴν Εὐρώπην πρότερον ἢ ἐπὶ τέρμασι τοῖσι ἐκείνης γένηται· εὐξάμενος δὲ, ἐσέβαλε τὴν φιάλην ἐς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ χρύσειον κρητῆρα καὶ Περσικὸν ξίφος τὸν ἀκινάκην καλέουσι. ταῦτα οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρίναι, οὔτε εἰ τῷ ἡλίῳ ἀνατιθεὶς κατῆκε ἐς τὸ πέλαγος, οὔτε εἰ μετεμέλησέ οἱ τὸν Ἑλλήσποντον μαστιγώσαντι καὶ ἀντὶ τούτων τὴν θάλασσαν ἐδωρέετο. Ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐπεποιήτο, διέβαινον κατὰ 5

μὲν τὴν ἑτέραν τῶν γεφυρέων τὴν πρὸς τοῦ Πόντου ὁ πεζὸς τε καὶ ἡ ἵππος ἅπασα, κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ Αἰγαῖον τὰ ὑποζύγια καὶ ἡ θεραπητὴ· ἡγέοντο δὲ πρῶτα μὲν οἱ μύριοι Πέρσαι ἐστεφανωμένοι πάντες, μετὰ δὲ τούτους ὁ σύμμικτος στρατὸς παντοίων ἐθνέων. ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην οὗτοι· τῇ δὲ ὑστεραίῃ, πρῶτοι μὲν οἱ τε ἱππῶται καὶ οἱ τὰς λόγχας κάτω τρέποντες· ἐστεφάνωντο δὲ καὶ οὗτοι· μετὰ δὲ, οἱ τε ἵπποι οἱ ἱροὶ καὶ τὸ ἄρμα τὸ ἱρόν· ἐπὶ δὲ, αὐτὸς τε Ξέρξης καὶ οἱ αἰχμοφόροι, καὶ οἱ ἱππῶται οἱ χίλιοι· ἐπὶ δὲ τούτοις ὁ ἄλλος στρατός· καὶ αἱ νῆες ἅμα ἀνήγοντο ἐς τὴν ἀπεναντίον. ἤδη δὲ ἤκουσα καὶ ὕστατον διαβῆναι βασιλέα πάντων.

56 Ξέρξης δὲ ἐπεὶ τε διέβη ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐθηεῖτο τὸν στρατὸν ὑπὸ μαστίγων διαβαίνοντα· διέβη δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσι καὶ ἐν ἑπτὰ εὐφρόνῃσι, ἐλινύσας οὐδένα χρόνον. ἐνθαῦτα λέγεται, Ξέρξῃ ἤδη διαβεβηκότος τὸν Ἑλλήσποντον, ἄνδρα εἰπεῖν Ἑλλησπόντιον· “ὦ Ζεῦ, τί δὴ ἀνδρὶ εἰδόμενος Πέρσῃ καὶ οὐνομα ἀντὶ Διὸς Ξέρξεα θέμενος, ἀνάστατον τὴν Ἑλλάδα ἐθέλεις ποιῆσαι ἄγων πάντας ἀνθρώπους; καὶ γὰρ ἄνευ τούτων ἐξῆν τοι ποιεῖν ταῦτα.”

57 Ὡς δὲ διέβησαν πάντες, ἐς ὁδὸν ὠρμημένοισι τέρας σφί ἐφάνη μέγα, τὸ Ξέρξης ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποίησατο καὶ περ εὐσύμβλητον εἶν· ἵππος γὰρ ἔτεκε λαγόν. (εὐσύμβλητον ὦν τῇδε τοῦτο ἐγένετο, ὅτι ἔμελλε μὲν ἐλᾶν στρατιὴν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης ἀγαυρότατα καὶ μεγαλοπρεπέστατα, ὁπίσω δὲ περὶ ἐωυτοῦ τρέχων ἥξειν ἐς τὸν αὐτὸν χώρον.) ἐγένετο δὲ καὶ ἕτερον αὐτῷ τέρας εἶναι ἐν Σάρδισι· ἡμίονος γὰρ ἔτεκε ἡμίονον διζὰ ἔχουσαν αἰδοῖα, τὰ μὲν ἔρσενος, τὰ δὲ θηλέης· κατύπερθε δὲ ἦν τὰ τοῦ ἔρσενος.

58 Τῶν ἀμφοτέρων λόγον οὐδένα ποιησάμενος, τὸ πρόσω ἐπορεύετο· σὺν δὲ οἱ ὁ πεζὸς στρατός· ὁ δὲ ναυτικός ἐξω τὸν Ἑλλήσποντον πλέων, παρὰ γῆν ἔκο-

μίζετο, τὰ ἔμπαλιν πρήσσων τοῦ πεζοῦ· ὁ μὲν γὰρ πρὸς ἐσπέρην ἔπλεε ἐπὶ Σαρπηδονίης ἄκρης ποιεύμενος τὴν ἄπιξιν, ἐς τὴν αὐτῷ προείρητο ἀπικομένῳ περιμένειν· ὁ δὲ κατ' ἡπειρον στρατὸς πρὸς ἡῷ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐποιέετο τὴν ὁδὸν διὰ τῆς Χερσονήσου, ἐν δεξιῇ μὲν ἔχων τὸν Ἑλλης τάφον τῆς Ἀθάμαντος, ἐν ἀριστερῇ δὲ Καρδίην πόλιν, διὰ μέσης δὲ πορευόμενος πόλιος τῇ οὔνομα τυγχάνει ἐὼν Ἀγορή· ἐνθεῦτεν δὲ κάμπτων τὸν κόλπον τὸν Μέλανα καλεόμενον, καὶ Μέλανα ποταμὸν, οὐκ ἀντισχόντα τότε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέεθρον ἀλλ' ἐπιλιπόντα, τοῦτον τὸν ποταμὸν διαβὰς (ἐπ' οὗ καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει) ἦε πρὸς ἐσπέρην, Αἰών τε πόλιν Αἰολίδα καὶ Στεντορίδα λίμνην παρεξιὼν, ἐς ὃ ἀπίκετο ἐς Δορίσκον. Ὁ δὲ Δορίσκος ἔστι τῆς 59 Θρηίκης αἰγιαλός τε καὶ πεδίον μέγα· (διὰ δὲ αὐτοῦ ῥέει ποταμὸς μέγας Ἑβρος·) ἐν τῷ τεῖχός τε ἐδέδμητο βασιλῆϊον—τοῦτο τὸ δὴ Δορίσκος κέκληται—καὶ Περσέων φρουρὴ ἐν αὐτῷ κατεστήκει ὑπὸ Δαρείου ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπεὶ τε ἐπὶ Σκύθας ἐστρατεύετο. ἔδοξε ὦν τῷ Ξέρξῃ ὁ χῶρος εἶναι ἐπιτηδεὸς ἐνδιατάξαι τε καὶ ἐξαριθμῆσαι τὸν στρατόν· καὶ ἐποίηε ταῦτα. τὰς μὲν δὴ νέας τὰς πάσας ἀπικομένας ἐς Δορίσκον οἱ ναύαρχοι, κελεύσαντος Ξέρξεω, ἐς τὸν αἰγιαλὸν τὸν προσεχέα Δορίσκῳ ἐκόμισαν· ἐν τῷ Σάλῃ τε Σαμοθρηϊκῇ πεπόλισται πόλις καὶ Ζώνη, τελευταία δὲ αὐτοῦ Σέρρειον, ἄκρη ὀνομαστή· ὁ δὲ χῶρος οὗτος τὸ παλαιὸν ἦν Κικόνων. ἐς τοῦτον τὸν αἰγιαλὸν κατασχόντες, τὰς νέας ἀνέψυχον ἀνελκύσαντες· ὁ δὲ ἐν τῷ Δορίσκῳ τοῦτον τὸν χρόνον τῆς στρατιῆς ἀριθμὸν ἐποιέετο. Ὅσον 60 μὲν νυν ἕκαστοι παρέιχον πλῆθος ἐς ἀριθμὸν, οὐκ ἔχω εἶπαι τὸ ἀτρεκές· οὐ γὰρ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων· σύμπαντος δὲ τοῦ στρατοῦ τοῦ πεζοῦ τὸ πλῆθος ἐφάνη ἐβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες. ἐξηρίθμησαν δὲ τόνδε τὸν τρόπον· συναγαγόντες ἐς

ἓνα χῶρον μυριάδα ἀνθρώπων, καὶ συνάξαντες ταύτην ὡς μάλιστα εἶχον, περιέγραφαν ἕξωθεν κύκλον· περιγράψαντες δὲ, καὶ ἀπέντες τοὺς μυρίους, αἵμασιην περιέβαλον κατὰ τὸν κύκλον ὕψος ἀνήκουσαν ἀνδρὶ ἐς τὸν ὀμφαλὸν, ταύτην δὲ ποιήσαντες, ἄλλους ἐσεβίβαζον ἐς τὸ περιοικοδομημένον· μέχρις οὐ πάντας τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐξηρίθμησαν· ἀριθμήσαντες δὲ κατὰ ἔθνηα διέτασσον.

- 61 Οἱ δὲ στρατευόμενοι οἶδε ἦσαν· Πέρσαι μὲν ὧδε ἐσκευασμένοι· περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον τιάρας καλομένους, πῖλους ἀπαγέας· περὶ δὲ τὸ σῶμα κιθῶνας χειριδωτοὺς ποικίλους, λεπίδος σιδηρέης ὅψιν ἰχθυοειδέος· περὶ δὲ τὰ σκέλεα ἀναξυρίδας, ἀντὶ δὲ ἀσπίδων γέρρα· ὑπὸ δὲ, φαρετρεῶνες ἐκρέμαντο· αἰχμὰς δὲ βραχέας εἶχον, τόξα δὲ μεγάλα, οὔστους δὲ καλαμίνοους· πρὸς δὲ, ἐγχειρίδια παρὰ τὸν δεξιὸν μηρὸν· παραιωρεύμενα ἐκ τῆς ζώνης. καὶ ἄρχοντα παρείχοντο Ὀτάνεα, τὸν Ἀμήστριος πατέρα, τῆς Ξέρξεω γυναῖκός. (ἐκαλέοντο δὲ πάλαι ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων Κηφῆνες, ὑπὸ μέντοι σφέων αὐτῶν καὶ τῶν περιοίκων Ἀρταῖοι· ἐπεὶ δὲ Περσεὺς ὁ Δανάης τε καὶ Διὸς ἀπίκετο παρὰ Κηφέα τὸν Βήλου, καὶ ἔσχε αὐτοῦ τὴν θυγατέρα Ἀνδρομέδην, γίνεται αὐτῷ πᾶς τῷ οὐνομα ἔθετο Πέρσην· τούτον δὲ αὐτοῦ καταλείπει, ἐτίγχανε γὰρ ἅπαις ἐὼν ὁ Κηφεὺς ἔρσενος γόνου, ἐπὶ τούτου δὲ τὴν ἐπωνυμίην ἔσχον.)
- 62 Μῆδοι δὲ τὴν αὐτὴν ταύτην ἐσταλμένοι ἐστρατεύοντο· Μηδικὴ γὰρ αὕτη ἡ σκευὴ ἐστὶ, καὶ οὐ Περσική· οἱ δὲ Μῆδοι ἄρχοντα μὲν παρείχοντο Τιγράνην, ἄνδρα Ἀχαιμενίδην. (ἐκαλέοντο δὲ πάλαι πρὸς πάντων Ἄριοι· ἀπικομένης δὲ Μηδείης τῆς Κολχίδος ἐξ Ἀθηνέων ἐς τοὺς Ἀρίους τούτους, μετέβαλον καὶ οὗτοι τὸ οὐνομα· αὐτοὶ δὲ περὶ σφέων ὧδε λέγουσι Μῆδοι.) Κίσσιοι δὲ στρατευόμενοι τὰ μὲν ἄλλα κατὰπερ Πέρσαι ἐσκευάδατο· ἀντὶ δὲ τῶν πίνων, μιτρηφόροι ἦσαν. Κισσίων δὲ ἡρχε Ἀνάφης

ὁ Ὀτάνεω, Ὑρκάνιοι δὲ κατάπερ Πέρσαι ἐσεσάχατο, ἡγεμόνα παρεχόμενοι Μεγάπανον τὸν Βαβυλῶνος ὑστερον τούτων ἐπιτροπεύσαντα. Ἀσσύριοι 63 δὲ στρατευόμενοι περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον χάλκεά τε κράνεα καὶ πεπλεγμένα τρόπον τινὰ βάρβαρον οὐκ εὐαπήγητον· ἀσπίδας δὲ καὶ αἰχμὰς καὶ ἐγχειρίδια παραπλήσια τῇσι Αἰγυπτίῃσι εἶχον· πρὸς δὲ, ῥόπαλα ξύλων τετυλωμένα σιδήρῳ καὶ λινέους θώρηκας· οὗτοι δὲ ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων ἐκαλέοντο Σύριοι, ὑπὸ δὲ τῶν βαρβάρων Ἀσσύριοι ἐκλήθησαν· τούτων δὲ μεταξὺ, Χαλδαῖοι· ἦρχε δὲ σφεων Ὀτάσπης ὁ Ἀρταχαίου.

Βάκριοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἀγχότατα 64 τῶν Μηδικῶν ἔχοντες ἐστρατεύοντο, τόξα δὲ καλάμινα ἐπιχώρια καὶ αἰχμὰς βραχέας. Σάκαι δὲ [οἱ Σκύθαι] περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυρβασίας ἐς ὅξυ ἀπιγμένους ὀρθὰς εἶχον πεπηγυῖας, ἀναξυρίδας δὲ ἐνδεδύκεσαν· τόξα δὲ ἐπιχώρια, καὶ ἐγχειρίδια, πρὸς δὲ καὶ ἀξίνας σαγάρεις εἶχον· (τούτους δὲ ἰόντας Σκύθας Ἀμυργίους Σάκας ἐκάλεον· οἱ γὰρ Πέρσαι πάντας τοὺς Σκύθας καλέουσι Σάκας·) Βακτριῶν δὲ καὶ Σακέων ἦρχε Ὑστάσπης, ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης τῆς Κύρου. Ἰνδοὶ δὲ εἴματα μὲν ἐνδε- 65 δυκότες ἀπὸ ξύλων πεποιημένα, τόξα δὲ καλάμινα εἶχον καὶ οἰστοὺς καλαμίνοιν· ἐπὶ δὲ, σῖδηρον ἦν. ἐσταλμένοι μὲν δὴ ἦσαν οὕτω Ἰνδοί· προσετετάχατο δὲ συστρατευόμενοι Φαρναζάβρη τῷ Ἀρταβάτew. Ἄριοι δὲ τόξοισι μὲν ἐσκενασμένοι ἦσαν Μηδικoῖσι, 66 τὰ δὲ ἄλλα κατὰ περ Βάκριοι· Ἀρίων δὲ ἦρχε Σισάμνης ὁ Ὑδάρνεος. Πάρθοι δὲ καὶ Χοράσμιοι καὶ Σογδοὶ τε καὶ Γανδάριοι καὶ Δαδίκαι, τὴν αὐτὴν σκευὴν ἔχοντες τὴν καὶ Βάκριοι, ἐστρατεύοντο· τούτων δὲ ἦρχον οἶδε· Πάρθων μὲν καὶ Χορασμίων Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκεω· Σογδῶν δὲ Ἀζάνης ὁ Ἀρταίου· Γανδαρίων δὲ καὶ Δαδικέων Ἀρτύφιος ὁ Ἀρταβάνου. Κάσπιοι δὲ σισύρνας τε ἐνδεδυκότες, καὶ 6

τόξα ἐπιχώρια καλάμυνα ἔχοντες καὶ ἀκινάκεις, ἐστρατεύοντο· οὗτοι μὲν οὕτω ἐσκενάδατο, ἡγεμόνα παρεχόμενοι Ἀριόμαρδον τὸν Ἀρτυφίον ἀδελφεόν. Σαράγγαι δὲ εἴματα μὲν βεβαμμένα ἐνέπρεπον ἔχοντες· πέδιλα δὲ ἐς γόνυ ἀνατείνοντα εἶχον, τόξα δὲ καὶ αἰχμὰς Μηδικάς· Σαραγγέων δὲ ἦρχε Φερενδάτης ὁ Μεγαβάζου. Πάκτυες δὲ σισυρνοφόροι τε ἦσαν καὶ τόξα ἐπιχώρια εἶχον καὶ ἐγχειρίδια. Πάκτυες δὲ ἄρχοντα παρείχοντο Ἀρτύνην τὸν Ἰθαμάτρεω. Οὗτιοι δὲ καὶ Μύκοι τε καὶ Παρικάνιοι ἐσκενασμένοι ἦσαν κατὰπερ Πάκτυες. τούτων δὲ ἦρχον οἷδε· Οὐτίων μὲν καὶ Μύκων Ἀρσαμένης ὁ Δαρείου· Παρικανίων δὲ Σιρομίτρης ὁ Οἰοβάζου.

69 Ἀράβιοι δὲ ζειράς ὑπεζωσμένοι ἦσαν· τόξα δὲ παλίντονα εἶχον πρὸς δεξιὰ, μακρά. Αἰθίοπες δὲ παραλάεας τε καὶ λεοντέας ἐναμμένοι, τόξα δὲ εἶχον ἐκ φοίνικος σπάθης πεποιημένα μακρὰ, τετραπήχεων οὐκ ἐλάσσω· ἐπὶ δὲ, καλαμίνοὺς οἷστοὺς μακροῦς· (ἀντὶ δὲ σιδήρου ἐπὴν λίθος ὀξύς πεποιημένος, τῷ καὶ τὰς σφρηγίδας γλύφουσι·) πρὸς δὲ, αἰχμὰς εἶχον· ἐπὶ δὲ, κέρας δορκάδος ἐπὴν ὀξύ πεποιημένον, τρόπον λόγχης· εἶχον δὲ καὶ ῥόπαλα τυλωτά· τοῦ δὲ σώματος τὸ μὲν ἥμισυ ἐξηλείφοντο γύψῳ ἰόντες ἐς μάχην, τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ μίλτῳ. Ἀραβίων δὲ καὶ Αἰθιόπων τῶν ὑπὲρ Αἰγύπτου οἰκημένων ἦρχε Ἀρσάμης, ὁ Δαρείου καὶ Ἀρτυστῶνης τῆς Κύρου θυγατρός· τὴν μάλιστα στέρξας τῶν γυναικῶν Δαρείος, εἰκὼ χρυσέην σφυρήλατον ἐποιήσατο. τῶν μὲν δὲ ὑπὲρ Αἰγύπτου Αἰθιόπων καὶ Ἀραβίων ἦρχε Ἀρσάμης.

70 Οἱ δὲ ἀπὸ ἡλίου ἀνατολέων Αἰθίοπες, (διεκοὶ γὰρ δὴ ἐστρατεύοντο,) προσετατάχασατο τοῖσι Ἰνδοῖσι, διαλλάσσοντες εἶδος μὲν οὐδὲν τοῖσι ἑτέροις, φωνὴν δὲ καὶ τρίχωμα μῶνον· οἱ μὲν γὰρ ἀπ' ἡλίου Αἰθίοπες ἰθύτριχες εἰσι· οἱ δὲ ἐκ τῆς Λιβύης οὐλότατον τρίχωμα ἔχουσι πάντων ἀνθρώπων. οὗτοι δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίας Αἰθίοπες, τὰ μὲν πλέω κατὰπερ

Ἴνδοι ἐσεσάχατο, προμετωπίδια δὲ ἵππων εἶχον ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι σύν τε τοῖσι ὥσὶ ἐκδεδαρμένα καὶ τῇ λοφιῇ· καὶ ἀντὶ μὲν λόφου ἢ λοφιῇ κατέχρα· τὰ δὲ ὦτα τῶν ἵππων ὀρθὰ πεπηγότα εἶχον· προβλήματα δὲ ἀντ' ἀσπίδων ἐποιεῦντο γεράνων δοράς. Λίβυες 71 δὲ σκευὴν μὲν σκυτίνην ἥϊσαν ἔχοντες, ἀκοντίοισι δὲ ἐπικαύτοισι χρεώμενοι· ἄρχοντα δὲ παρείχοντο Μασσάγην τὸν Ὀαρίζου. Παφλαγόνες δὲ ἐστρα- 72 τεύοντο ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἔχοντες κράνεα πεπλεγμένα, ἀσπίδας δὲ σμικράς, αἰχμὰς δὲ οὐ μεγάλας· πρὸς δὲ, ἀκόντια καὶ ἐγχειρίδια· περὶ δὲ τοὺς πόδας, πέδιλα ἐπιχώρια ἐς μέσσην κνήμην ἀνατείνοντα. Λίγυες δὲ καὶ Ματιηνοὶ καὶ Μαριανδυνοὶ τε καὶ Σύροι τὴν αὐτὴν ἔχοντες Παφλαγόσι ἐστρατεύοντο· οἱ δὲ Σύροι οὗτοι ὑπὸ Περσέων Καππαδόκαι καλέονται· Παφλαγόνων μὲν νυν καὶ Ματιηνῶν Δῶτος ὁ Μεγασίδρου ἦρχε· Μαριανδυνῶν δὲ καὶ Λιγύων καὶ Σύρων Γωβρήης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀρτυστῶνης. Φρύγες δὲ ἀγχοτάτῳ τῆς Παφλαγονικῆς 73 σκευὴν εἶχον, ὀλίγον παραλλάσσοντες· οἱ δὲ Φρύγες, ὥς Μακεδόνες λέγουσι, ἐκαλέοντο Βρίγες χρόνον ὅσον Εὐρωπήϊοι ἐόντες σύνοικοι ἦσαν Μακεδόσι· μεταβάντες δὲ ἐς τὴν Ἀσίην, ἅμα τῇ χώρῃ καὶ τὸ οὔνομα μετέβαλον ἐς Φρύγας. Ἀρμένιοι δὲ κατὰ περ Φρύγες ἐσεσάχατο, ἐόντες Φρυγῶν ἄποικοι. τούτων συναμφοτέρων ἦρχε Ἀρτόχμης, Δαρείου ἔχων θυγατέρα. Λυδοὶ δὲ ἀγχοτάτῳ τῶν Ἑλληνικῶν εἶ- 74 χον ὄπλα· (οἱ δὲ Λυδοὶ Μητίονες ἐκαλεῦντο τὸ πάλαι· ἐπὶ δὲ Λυδοῦ τοῦ Ἄττος ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην, μεταβαλόντες τὸ οὔνομα·) Μυσοὶ δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον κράνεα ἐπιχώρια, ἀσπίδας δὲ σμικράς· ἀκοντίοισι δὲ ἐχρέωντο ἐπικαύτοισι· (οὗτοι δὲ εἰσι Λυδῶν ἄποικοι· ἀπ' Οὐλύμπου δὲ οὔρεος καλέονται Οὐλυμπιηνοί·) Λυδῶν δὲ καὶ Μυσῶν ἦρχε Ἀρταφέρνης ὁ Ἀρταφέρνεος, ὃς ἐς Μαραθῶνα ἐσέβαλε ἅμα Δάτι. Θρήϊκες δὲ, ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἄλω- 75

πεκέας ἔχοντες ἐστρατεύοντο, περὶ δὲ τὸ σῶμα κιθῶ-
 νας· ἐπὶ δὲ, ζειράς περιβεβλημένοι ποικίλας, περὶ
 δὲ τοὺς πόδας τε καὶ τὰς κνήμας πέδιλα νεβρῶν·
 πρὸς δὲ, ἀκόντια τε καὶ πέλτας καὶ ἐγχειρίδια σμι-
 κρά. (οὔτοι δὲ διαβάντες μὲν ἐς τὴν Ἀσίην, ἐκλή-
 θησαν Βιθυνοί· τὸ δὲ πρότερον ἐκαλέοντο, ὡς αὐτοὶ
 λέγουσι, Στρυμόνιοι, οἰκέοντες ἐπὶ Στρυμόνι· ἐξανα-
 στήναι δέ φασι ἐξ ἡθέων ὑπὸ Τευκρῶν τε καὶ Μυ-
 76 σῶν.) Θρηίκων δὲ τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἦρχε Βασσάκης
 ὁ Ἀρταβάνου.ἀσπίδας δὲ ὠμοβοίνας εἶχον σμι-
 κράς, καὶ προβόλους δύο λυκοεργέας ἕκαστος εἶχε·
 ἐπὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι κράνεα χάλκεα· πρὸς δὲ τοῖσι
 κράνεσι, ὡτά τε καὶ κέρεα προσῆν βοὸς χάλκεα·
 ἐπῆσαν δὲ καὶ λόφοι· τὰς δὲ κνήμας ῥάκεσι φοινι-
 κέοισι κατελίχато. (ἐν τούτοισι ἀνδράσι Ἀρεός
 77 ἐστι χρηστήριον.) Καβηλέες δὲ, οἱ Μητόνες, Λασό-
 νιοι δὲ καλεύμενοι, τὴν αὐτὴν Κίλιξι εἶχον σκευήν·
 τὴν ἐγὼ, ἐπεὰν κατὰ τὴν Κιλικῶν τάξιν διεξιὼν γέ-
 νωμαι, τότε σημανέω. Μιλύαι δὲ αἰχμὰς τε βρα-
 χέας εἶχον, καὶ εἴματα ἐνεπεπορπέατο. εἶχον δὲ
 αὐτῶν τόξα μετεξέτεροι Δύκια· περὶ δὲ τῇσι κεφα-
 λῇσι ἐκ διφθερέων πεποιημένας κυνέας. τούτων
 78 πάντων ἦρχε Βάδρης ὁ Ὑστάνεος. Μόσχοι δὲ περὶ
 μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας ξυλίνας εἶχον, ἀσπίδας
 δὲ καὶ αἰχμὰς σμικράς· λόγχοι δὲ ἐπῆσαν μεγάλοι.
 Τιβαρηνοὶ δὲ καὶ Μάκρωνες καὶ Μοσύνοικοι κατὰ-
 περ Μόσχοι ἐσκευασμένοι ἐστρατεύοντο· τούτους δὲ
 συνέτασσον ἄρχοντες οἶδε· Μόσχους μὲν καὶ Τιβα-
 ρηνοὺς, Ἀριόμαρδος ὁ Δαρείου τε παῖς καὶ Πάρμνος
 τῆς Σμέρδιος τοῦ Κύρου, Μάκρωνας δὲ καὶ Μοσυ-
 νοίκους Ἀρταύκτης ὁ Χεράσμιος, ὃς Σηστονὴν τὴν ἐν
 79 Ἑλλησπόντῳ ἐπετρόπευε. Μᾶρες δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι
 κεφαλῇσι κράνεα ἐπιχώρια πλεκτὰ εἶχον, ἀσπίδας
 δὲ δερματίνας σμικράς καὶ ἀκόντια. Κόλχοι δὲ περὶ
 μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ξύλινα, ἀσπίδας δὲ ὠμο-
 βοίνας σμικράς αἰχμὰς τε βραχέας· πρὸς δὲ, καὶ

μαχαίρας εἶχον. Μαρῶν δὲ καὶ Κόλχων ἦρχε Φαρανδάτης ὁ Τεάσπιος. Ἀλαρόδιοι δὲ καὶ Σάσπειρες κατὰ περ Κόλχοι ὀπλισμένοι ἐστρατεύοντο· τούτων δὲ Μασίστιος ὁ Σιρομίτρεω ἦρχε. Τὰ δὲ νησιωτικά 80 ἔθνεα τὰ ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης ἐπόμενα, νήσων δὲ ἐν τῇσι τοὺς ἀνασπάστους καλεομένους κατοικίξει βασιλεὺς, ἀγχιστάτω τῶν Μηδικῶν εἶχον ἐσθῆτά τε καὶ ὄπλα. τούτων δὲ τῶν νησιωτῶν ἦρχε Μαρδόντης ὁ Βαγαίου, ὃς ἐν Μυκάλῃ στρατηγέων δευτέρῳ ἔτει τούτων ἐτελεύτησε ἐν τῇ μάχῃ.

Ταῦτα ἦν τὰ κατ' ἡπειρον στρατευόμενά τε ἔθνεα, 81 καὶ τεταγμένα ἐς τὸ πεζόν. τούτου ὦν τοῦ στρατοῦ ἦρχον οὗτοι οἵ περ εἰρέεσσι· καὶ οἱ διατάξαντες καὶ ἐξαριθμήσαντες οὗτοι ἦσαν, καὶ χιλιάρχας τε καὶ μυριάρχας ἀποδέξαντες· ἑκατοντάρχας δὲ καὶ δεκάρχας οἱ μυριάρχαι. τελέων δὲ καὶ ἐθνέων ἦσαν ἄλλοι σημάντορες· ἦσαν μὲν δὴ οὗτοι, οἵ περ εἰρέεσσι, ἄρχοντες. Ἐστρατήγεον δὲ τούτων τε καὶ τοῦ σύμ- 82 παντος στρατοῦ τοῦ πεζοῦ Μαρδονίος τε ὁ Γωβρύνεω, καὶ Τριτανταίχμης ὁ Ἀρταβάνου τοῦ γνώμην θεμένου μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ Σμερδομένης ὁ Ὀτάνεω—Δαρείου ἀμφότεροι οὗτοι ἀδελφεῶν παῖδες, Ξέρξῃ δὲ ἐγίνοντο ἀνεψιοὶ—καὶ Μασίστης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης παῖς, καὶ Γέργις ὁ Ἀρίζου, καὶ Μεγάβυζος ὁ Ζωπύρου. Οὗτοι ἦσαν 83 στρατηγοὶ τοῦ σύμπαντος στρατοῦ πεζοῦ, χωρὶς τῶν μυρίων· τῶν δὲ μυρίων τούτων Περσέων τῶν ἀπολελεγμένων ἐστρατήγεε μὲν Ὑδάρνης ὁ Ὑδάρνεος· ἐκαλέοντο δὲ Ἀθάνατοι οἱ Πέρσαι οὗτοι ἐπὶ τοῦδε· εἴ τις αὐτῶν ἐξέλιπε τὸν ἀριθμὸν ἢ θανάτῳ βιηθεὶς ἢ νόσῳ, ἄλλος ἀνὴρ ἀραίρητο· καὶ ἐγίνοντο οὐδαμὰ οὔτε πλεῦνες μυρίων οὔτε ἐλάσσονες. κόσμον δὲ πλείστον παρείχοντο διὰ πάντων Πέρσαι, καὶ αὐτοὶ ἄριστοι ἦσαν· σκευὴν μὲν τοιαύτην εἶχον ἥ περ εἴρηται· χωρὶς δὲ χρυσὸν τε πολλὸν καὶ ἄφθονον ἔχοντες ἐνέπρεπον, ἄρμαμάξας τε ἅμα ἤγοντο ἐν δὲ παλ-

λακὰς, καὶ θεραπείην πολλήν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένην· σῖτα δὲ σφι, χωρὶς τῶν ἄλλων στρατιωτέων, κάμηλοί τε καὶ ὑποζύγια ἦγον.

84 Ἰππεύει δὲ ταῦτα τὰ ἔθνεα· πλὴν οὐ πάντα παρείχετο ἵππον, ἀλλὰ τοσάδε μούνα· Πέρσαι μὲν, τὴν αὐτὴν ἐσκευασμένοι καὶ ὁ πεζὸς αὐτῶν· πλὴν ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι εἶχον μετεξέτεροι αὐτῶν καὶ χάλκεα

85 καὶ σιδήρεα ἐξεληλαμένα ποιήματα. Εἰσὶ δέ τινες νομάδες ἄνθρωποι Σαγάρτιοι καλεόμενοι, ἔθνος μὲν Περσικὸν καὶ φωνῇ, σκευὴν δὲ μεταξὺ ἔχουσι πεποιημένην τῆς τε Περσικῆς καὶ τῆς Πακτυϊκῆς· οἱ παρείχοντο μὲν ἵππον ὀκτακισχιλίην, ὅπλα δὲ οὐ νομίζουσι ἔχειν οὔτε χάλκεα οὔτε σιδήρεα, ἔξω ἐγχειρίδιων· χρέωνται δὲ σειρῇσι πεπλεγμένῃσι ἐξ ἱμάντων· ταύτῃσι πίσυνοι ἔρχονται ἐς πόλεμον. ἡ δὲ μάχη τούτων τῶν ἀνδρῶν ἦδε· ἐπεὰν συμμίσγωσι τοῖσι πολεμίοισι, βάλλουσι τὰς σειρὰς ἐπ' ἄκρῳ βρόχους ἐχούσας· ὅτεν δ' ἂν τύχη, ἦν τε ἵππου ἦν τε ἀνθρώπου, ἐπ' ἐωυτὸν ἔλκει· οἱ δὲ ἐν ἔρκεσι ἐμπαλασσόμενοι διαφθείρονται· τούτων μὲν αὕτη ἡ μάχη· καὶ

86 ἐπετετάχατο ἐς τοὺς Πέρσας. Μῆδοι δὲ τήνπερ ἐν τῷ πεζῷ εἶχον σκευήν· καὶ Κίσσιοι ὡσαύτως. Ἴνδοι δὲ σκευὴ μὲν ἐσεσάχατο τῇ αὐτῇ καὶ ἐν τῷ πεζῷ, ἥλαννον δὲ κέλῃτας καὶ ἄρματα· ὑπὸ δὲ τοῖσι ἄρμασι ὑπήσαν ἵπποι καὶ ὄνοι ἄγριοι. Βάκτριοι δὲ ἐσκευάδατο ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ πεζῷ, καὶ Κάσπιοι ὁμοίως. Δίβνες δὲ καὶ αὐτοὶ κατάπερ ἐν τῷ πεζῷ· ἥλαννον δὲ καὶ οὗτοι πάντες ἄρματα. ὥς δ' αὕτως Κάσπειροι καὶ Παρικάνιοι ἐσεσάχατο ὁμοίως καὶ ἐν τῷ πεζῷ. Ἀράβιοι δὲ σκευὴν μὲν εἶχον τὴν αὐτὴν ἦν καὶ ἐν τῷ πεζῷ· ἥλαννον δὲ πάντες καμήλους,

87 ταχυτήτα οὐ λειπομένας ἵππων. Ταῦτα τὰ ἔθνεα μούνα ἵππευεν· ἀριθμὸς δὲ τῆς ἵππου ἐγένετο ὀκτὼ μυριάδες, παρέξ τῶν καμήλων καὶ τῶν ἁρμάτων. οἱ μὲν νυν ἄλλοι ἱππέες ἐτετάχατο κατὰ τέλος, Ἀράβιοι δὲ ἔσχατοι ἐπετετάχατο· ἅτε γὰρ τῶν ἵππων

οὔτι ἀνεχομένων τὰς καμήλους ὕστεροι ἐτετάχατο, ἵνα μὴ φοβέοιτο τὸ ἵππικόν. Ἴππαρχοι δὲ ἦσαν 88 Ἀρμαμίθρης τε καὶ Τίθαιος, Δάτιος παῖδες· ὁ δὲ τρίτος σφι συνίππαρχος Φαρνούχης καταλέλειπτο ἐν Σάρδισι νοσέων· ὥς γὰρ ὁρμέωντο ἐκ Σαρδίων, ἐπὶ συμφορὴν ἐνέπεσε ἀνεθέλητον· ἐλαύνοντι γάρ οἱ, ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου ὑπέδραμε κύων· καὶ ὁ ἵππος οὐ προΐδων, ἐφοβήθη τε καὶ στας ὀρθὸς ἀπεσεΐσατο τὸν Φαρνούχεια· πεσὼν δὲ, αἱμά τε ἡμεε, καὶ ἐς φθίσιν περιήλθε ἡ νοῦσος· τὸν δὲ ἵππον αὐτίκα κατ' ἀρχὰς ἐποίησαν οἱ οἰκέται ὥς ἐκέλευε· ἐς τὸν χώρον ἐν τῷ περ κατέβαλε τὸν δεσπότεα ἀπαγαγόντες, ἐν τοῖσι γούνασι ἀπέταμον τὰ σκέλεα. Φαρνούχης μὲν οὕτω παρελύθη τῆς ἡγεμονίης.

Τῶν δὲ τριήρεων ἀριθμὸς μὲν ἐγένετο ἑπτὰ καὶ 89 διηκόσιαι καὶ χίλιναι· παρείχοντο δὲ αὐτὰς οἶδε· Φοίνικες μὲν σὺν Συρίοισι τοῖσι ἐν τῇ Παλαιστίνῃ τριηκοσίας, ὧδε ἐσκευασμένοι· περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας εἶχον ἀγχοτάτῳ πεποιημένας τρόπον τὸν Ἑλληνικόν· ἐνδεδυκότες δὲ θώρηκας λινέους, ἀσπίδας δὲ ἵτους οὐκ ἐχούσας εἶχον, καὶ ἀκόντια· οὗτοι δὲ οἱ Φοίνικες τὸ παλαιὸν οἴκεον, ὥς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσῃ· ἐνθεῦτεν δὲ ὑπερβάντες, τῆς Συρίας οἰκέουσι τὰ παρὰ θάλασσαν· τῆς δὲ Συρίας τοῦτο τὸ χωρίον, καὶ τὸ μέχρι Αἰγύπτου πᾶν, Παλαιστίνῃ καλεῖται. Αἰγύπτιοι δὲ νέας παρείχοντο διηκοσίας· οὗτοι δὲ εἶχον περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα χηλευτὰ, ἀσπίδας δὲ κοίλας τὰς ἵτους μεγάλας ἐχούσας, καὶ δόρατά τε ναύμαχα, καὶ τύκους μεγάλους· τὸ δὲ πλῆθος αὐτῶν θωρηκοφόροι ἦσαν, μαχαίρας δὲ μεγάλας εἶχον. οὗτοι μὲν οὕτω ἐσταλάδατο. Κύπριοι δὲ παρείχοντο νέας πεντή- 90 κοντα καὶ ἑκατὸν, ἐσκευασμένοι ὧδε· τὰς μὲν κεφαλὰς εἰλίχατο μίτρῃσι οἱ βασιλεῖς αὐτῶν· οἱ δὲ ἄλλοι εἶχον κιθῶνας· τὰ δὲ ἄλλα κατάπερ Ἕλληνες. τούτων δὲ τοσαύδε ἔθνεά ἐστι· οἱ μὲν ἀπὸ Σαλαμίνος

- καὶ Ἀθηνέων· οἱ δὲ ἀπὸ Ἀρκαδίας· οἱ δὲ ἀπὸ Κύθ-
 νου· οἱ δὲ ἀπὸ Φοινίκης· οἱ δὲ ἀπὸ Αἰθιοπίας, ὡς
 αὐτοὶ Κύπριοι λέγουσι. Κίλικες δὲ ἑκατὸν παρεί-
 χοντο νέας· οὗτοι δ' αὖ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι
 91 κράνεα ἐπιχώρια, λαισήϊά τε εἶχον ἀντ' ἀσπίδων
 ὠμοβοέης πεποιημένα, καὶ κιθῶνας εἰρινέους ἐνδε-
 δυκότες· δύο δὲ ἀκόντια ἕκαστος καὶ ξίφος εἶχον,
 ἀγχοτάτῳ τῇσι Αἰγυπτίῃσι μαχαίρησι πεποιημένα.
 οὗτοι μὲν τὸ παλαιὸν Ὑπαχαιοὶ ἐκαλέοντο· ἐπὶ δὲ
 Κίλικος τοῦ Ἀγήνορος, ἀνδρὸς Φοίνικος, ἔσχον τὴν
 ἐπωνυμίην. Πάμφυλοι δὲ τριήκοντα παρείχοντο
 νέας Ἑλληνικοῖσι ὅπλοισι ἐσκευασμένοι· οἱ δὲ Πάμ-
 φυλοι οὗτοι εἰσὶ τῶν ἐκ Τροίης ἀποσκευασθέντων
 92 ἅμα Ἀμφιλόχῳ καὶ Κάλχαντι. Λύκιοι δὲ παρεί-
 χοντο νέας πεντήκοντα, θωρηκοφόροι τε ἑόντες καὶ
 κνημιδοφόροι· εἶχον δὲ τόξα κρανείνα, καὶ οἷστους
 καλαμίνους ἀπτέρους καὶ ἀκόντια· ἐπὶ δὲ, αἰγὸς δέρ-
 ματα περὶ τοὺς ὤμους αἰωρεύμενα· περὶ δὲ τῇσι
 κεφαλῇσι πέλους πτεροῖσι περιεστεφανωμένους· ἐγ-
 χειρίδια δὲ καὶ δρέπανα εἶχον. Λύκιοι δὲ Τερμίλαι
 ἐκαλέοντο, ἐκ Κρήτης γεγονότες· ἐπὶ δὲ Λύκου τοῦ
 Πανδίωνος, ἀνδρὸς Ἀθηναίου, ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην.
 93 Δωριεὲς δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίας τριήκοντα παρείχοντο
 νέας, ἔχοντές τε Ἑλληνικὰ ὅπλα καὶ γεγονότες ἀπὸ
 Πελοποννήσου. Κᾶρες δὲ ἑβδομήκοντα παρείχοντο
 νέας, τὰ μὲν ἄλλα κατάπερ Ἕλληνες ἐσταλμένοι·
 εἶχον δὲ καὶ δρέπανα καὶ ἐγχειρίδια. οὗτοι δὲ οἷτι-
 νες πρότερον ἐκαλέοντο, ἐν τοῖσι πρώτοισι τῶν
 λόγων εἶρηται. Ἴωνες δὲ ἑκατὸν νέας παρείχοντο,
 94 ἐσκευασμένοι ὡς Ἕλληνες. Ἴωνες δὲ, ὅσον μὲν
 χρόνον ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον τὴν νῦν καλεομένην
 Ἀχαΐην, καὶ πρὶν ἢ Δανάον τε καὶ Εὐῶθον ἀπικέ-
 σθαι ἐς Πελοπόννησον, ὡς Ἕλληνες λέγουσι, ἐκα-
 λόντο Πελασγοὶ Αἰγιαλῆες· ἐπὶ δὲ Ἴωνος τοῦ Εὐ-
 95 θου Ἴωνες. Νησιῶται δὲ ἑπτακαίδεκα παρείχοντο
 νέας, ὥπλισμένοι ὡς Ἕλληνες· καὶ τοῦτο Πελασγι-

κὸν ἔθνος, ὕστερον δὲ Ἴωνικὸν ἐκλήθη κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ δυωδεκαπόλιες Ἴωνες οἱ ἀπ' Ἀθηνέων. Αἰολέες δὲ ἐξήκοντα νέας παρείχοντο, ἐσκευασμένοι τε ὡς Ἕλληνες καὶ τὸ πάλοι καλεόμενοι Πελασγοί, ὡς Ἑλλήνων λόγος. Ἑλλησπόντιοι δὲ, πλὴν Ἀβυδηνῶν. (Ἀβυδηνοῖσι γὰρ προσετέτακτο ἐκ βασιλέως, κατὰ χώραν μένουσι, φύλακας εἶναι τῶν γεφυρέων.) οἱ δὲ λοιποὶ ἐκ τοῦ Πόντου στρατευόμενοι, παρείχοντο μὲν ἑκατὸν νέας, ἐσκευασμένοι δὲ ἦσαν ὡς Ἕλληνες. οὗτοι δὲ Ἴωνων καὶ Δωριέων ἄποικοι.

Ἐπεβάτευν δὲ ἐπὶ πασέων τῶν νεῶν Πέρσαι καὶ 96
Μῆδοι καὶ Σάκαι. τούτων δὲ ἄριστα πλεούσας παρείχοντο νέας Φοίνικες, καὶ Φοινίκων Σιδώνιοι. τούτοις πᾶσι, καὶ τοῖσι ἐς τὸν πεζὸν τεταγμένοις αὐτῶν, ἐπῆσαν ἐκάστοις ἐπιχώριοι ἡγεμόνες· τῶν ἐγὼ, οὐ γὰρ ἀναγκαίη ἐξέργομαι ἐς ἱστορίας λόγον, οὐ παραμέμνημαι· οὔτε γὰρ ἔθνεος ἐκάστου ἐπάξιον ἦσαν οἱ ἡγεμόνες, ἐν τε ἔθνει ἐκάστῳ ὅσαιπερ πόλιες, τοσούτοι καὶ ἡγεμόνες ἦσαν· εἶποντο δὲ ὡς οὐ στρατηγοί, ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἄλλοι στρατευόμενοι δούλοι· ἐπεὶ στρατηγοί τε οἱ τὸ πᾶν ἔχοντες κράτος καὶ ἄρχοντες τῶν ἐθνέων ἐκάστων, ὅσοι αὐτῶν ἦσαν Πέρσαι, εἰρέαταί μοι. Τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἐστρατήγεον 97
οἷδε· Ἀριαβίγνης τε ὁ Δαρείου, καὶ Πρηξάσπης ὁ Ἀσπαθίνεω, καὶ Μεγάβαζος ὁ Μεγαβάτεω, καὶ Ἀχαιμένης ὁ Δαρείου· τῆς μὲν Ἰάδος τε καὶ Καρικῆς στρατιῆς Ἀριαβίγνης, ὁ Δαρείου τε παῖς καὶ τῆς Γωβρύνεω θυγατρός· Αἰγυπτίων δὲ ἐστρατήγεε Ἀχαιμένης, Ξέρξεω ἐὼν ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεός· τῆς δὲ ἄλλης στρατιῆς ἐστρατήγεον οἱ δύο. τριηκόντεροι δὲ, καὶ πέντηκόντεροι, καὶ κέρκουροι, καὶ ἵππαγωγὰ πλοῖα μακρὰ συνελθόντα ἐς τὸν ἀριθμὸν ἐφάνη τρισχίλια. Τῶν δὲ ἐπιπλεόντων μετὰ γε τοὺς στρατηγοὺς οἷδε 98
ἦσαν οἱ ὀνομαστότατοι· Σιδώνιος Τετραμήνηστος Ἀνύσου, καὶ Τύριος Μάπην Σιρώμου, καὶ Ἀράδιος
II.—18

Μέρβαλος Ἀγβάλου, καὶ Κίλιξ Σύνεννεσις Ὀρομέδοντος, καὶ Λύκιος Κυβερνίσκος Σίκα· καὶ Κύπριοι, Γόργος τε ὁ Χέρσιος, καὶ Τιμῶναξ ὁ Τιμαγόρεω· καὶ Καρῶν Ἰστιαῖός τε ὁ Τύμνεω καὶ Πίγρης ὁ
 99 Σελδώμον καὶ Δαμασίθυμος ὁ Κανδαύλεω. Τῶν μὲν νυν ἄλλων οὐ παραμένηται ταξιαρχέων, ὥς οὐκ ἀναγκαζόμενος· Ἀρτεμισίης δὲ, τῆς μάλιστα θῶμα ποιεῦμαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευσαμένης, γυναικός· ἦτις, ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρός, αὐτὴ τε ἔχουσα τὴν τυραννίδα καὶ παιδὸς ὑπάρχοντος νεηνίεω, ὑπὸ λήματός τε καὶ ἀνδρητῆς ἐστρατεύετο, οὐδεμιῆς ἐούσης οἱ ἀναγκαίης. οὐνομα μὲν δὴ ἦν αὐτῇ Ἀρτεμισίη, θυγάτηρ δὲ ἦν Λυγδάμιος· γένος δὲ ἐξ Ἀλικαρνησοῦ τὰ πρὸς πατρός, τὰ μητρόθεν δὲ Κρήσση. ἡγεμόνευε δὲ Ἀλικαρνησέων τε καὶ Κῶν καὶ Νισυρίων τε καὶ Καλυμνίων, πέντε νέας παρεχομένη· καὶ συναπάσης τῆς στρατιῆς, μετὰ γε τὰς Σιδωνίων, νέας εὐδοξοτάτας παρείχετο, πάντων τε τῶν συμμάχων γνώμας ἀρίστας βασιλεῖ ἀπεδέξατο· τῶν δὲ κατέλεξα πολλίων ἡγεμονεύειν αὐτήν, τὸ ἔθνος ἀποφαίνω πᾶν ἐὼν Δωρικόν· Ἀλικαρνησῆας μὲν Τροιζηνίους, τοὺς δὲ ἄλλους Ἐπιδανρίους. ἐς μὲν τοσόνδε ὁ ναυτικὸς στρατὸς εἴρηται.

100 Ξέρξης δὲ, ἐπεὶ ἡρίθμησέ τε καὶ διετάχθη ὁ στρατὸς, ἐπεθύμησε αὐτὸς σφεας διεξελάσας θεήσασθαι· μετὰ δὲ ἐποίηε ταῦτα, καὶ διεξελαύνων ἐπὶ ἄρματος παρὰ ἔθνος ἐν ἑκάστον, ἐπυνθάνετο· καὶ ἀπέγραφον οἱ γραμματισταί· ἕως ἐξ ἐσχάτων ἐς ἐσχάτα ἀπίκετο καὶ τῆς ἵππου καὶ τοῦ πεζοῦ. ὥς δὲ ταῦτά οἱ ἐπεποίητο, τῶν νεῶν κατελκυσθεισέων ἐς θάλασσαν, ἐνθαῦτα ὁ Ξέρξης μετεκβὰς ἐκ τοῦ ἄρματος ἐς νέα Σιδωνίην, ἔζετο ὑπὸ σκηνῇ χρυσῇ· καὶ παρέπλεε παρὰ τὰς πρῶρας τῶν νεῶν, ἐπειρωτῶν τε ἐκάστας ὁμοίως καὶ τὸν πεζὸν καὶ ἀπογραφόμενος· τὰς δὲ νέας οἱ ναύαρχοι ἀναγαγόντες ὅσον τε τέσσερα πλέθρα ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ ἀνεκώχεον, τὰς πρῶρας ἐς

γῆν τρέψαντες πάντες μετωπηδόν, καὶ ἐξοπλίσαντες τοὺς ἐπιβάτας ὡς ἐς πόλεμον· ὁ δ' ἐντὸς τῶν πρωρέων πλέων ἐθῆετο καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ.

Ὡς δὲ καὶ ταύτας διεξέπλωσε, καὶ ἐξέβη ἐκ τῆς 101
νεὸς, μετεπέμψατο Δημάρητον τὸν Ἀρίστωνος, συν-
στρατευόμενον αὐτῷ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· καλέσας δ'
αὐτὸν εἶρετο τάδε· “Δημάρητε, νῦν μοί σε ἡδὺ τι
ἐστὶ ἐπείρεσθαι τὰ θέλω· σὺ εἰς Ἑλλήν τε, καὶ ὡς
ἐγὼ πυνθάνομαι σεῦ τε καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῶν
ἐμοὶ ἐς λόγους ἀπικνεομένων, πόλιος οὐτ' ἐλαχίστης
οὐτ' ἀσθενεστάτης· νῦν ὦν μοι τόδε φράσον, εἰ
Ἑλληνες ὑπομενέουσι χεῖρας ἐμοὶ ἀνταειρόμενοι·
οὐ γάρ, ὡς ἐγὼ δοκέω, οὐδ' εἰ πάντες Ἑλληνες καὶ οἱ
λοιποὶ οἱ πρὸς ἱσπέρης οἰκέοντες ἄνθρωποι συλ-
λεχθείησαν, οὐκ ἀξιόμαχοί εἰσι ἐμὲ ἐπιόντα ὑπομεί-
ναι, μὴ ἐόντες ἄρθμιοι· ἐθέλω μέντοι καὶ τὸ ἀπὸ
σεῦ, ὁκοῖόν τι λέγεις περὶ αὐτῶν, πυθέσθαι.” ὁ μὲν
ταῦτα εἰρώτα· ὁ δὲ ὑπολαβὼν ἔφη· “βασιλεῦ, κότερα
ἀληθὲς χρῆσομαι πρὸς σέ ἢ ἡδονῇ;” ὁ δέ μιν
ἀληθὲς χρῆσασθαι ἐκέλευε, φάς οὐδέν οἱ ἀηδέσ-
τερον ἔσεσθαι ἢ πρότερον ἦν· ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσε 102
Δημάρητος, ἔλεγε τάδε· “βασιλεῦ, ἐπεὶ δὴ ἀληθὲς
διαχρήσασθαι πάντως με κελεύεις, ταῦτα λέγοντα τὰ
μὴ ψευδόμενός τις ὕστερον ὑπὸ σεῦ ἀλώσεται, τῇ
Ἑλλάδι πενίη μὲν αἰεὶ κοτε σύντροφος σύνεστι,
ἀρετὴ δὲ ἔπακτός ἐστι, ἀπὸ τε σοφίης κατεργασμένη
καὶ νόμου ἰσχυροῦ· τῇ διαχρεωμένη ἢ Ἑλλάς, τήν
τε πενίην ἀπαμύνεται καὶ τὴν δεσποσύνην· αἰνέω
μὲν νυν πάντας Ἑλλήνας τοὺς περὶ κείνους τοὺς
Δωρικοὺς χωροὺς οἰκημένους· ἔρχομαι δὲ λέξων σὺ
περὶ πάντων τούσδε τοὺς λόγους, ἀλλὰ περὶ Λακεδαι-
μονίων μούνων· πρῶτα μὲν, ὅτι οὐκ ἔστι ἄκως κοτὲ
σοὺς δέξονται λόγους δουλοσύνην φέροντας τῇ Ἑλ-
λάδι· αὐτὶς δέ, ὡς ἀντιώσονται τοι ἐς μάχην, καὶ ἦν
οἱ ἄλλοι Ἑλληνες πάντες τὰ σὰ φρονέωσι· ἀριθμοῦ
δὲ πέρι, μὴ πύθῃ ὅσοι τινὲς ἐόντες ταῦτα ποίειν οἰοί

τέ εἰσι· ἦν τε γὰρ τύχῳσι ἐξεστρατευμένοι χίλιοι, οὗτοι μαχήσονται τοι, ἦν τε ἐλάσσονες τούτων, ἦν
 103 τε καὶ πλεῦνες.” Ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης, γελάσας ἔφη· “Δημάρητε, οἷον ἐφθέγξαις ἔπος, ἄνδρας χίλιους στρατιῇ τοσῆδε μαχήσασθαι· ἄγε, εἰπέ μοι, σὺ φῆς τούτων τῶν ἀνδρῶν αὐτὸς βασιλεὺς γενέσθαι; σὺ ὦν ἐβελήσεις αὐτίκα μάλα πρὸς ἄνδρας δέκα μάχεσθαι; καίτοι εἰ τὸ πολιτικὸν ὑμῖν πᾶν ἐστὶ τοιοῦτον οἷον σὺ διαιρέεις, σέ γε τὸν κείνων βασιλέα πρέπει πρὸς τὸ διπλήσιον ἀντιτάσσεσθαι κατὰ νόμους τοὺς ὑμετέρους. εἰ γὰρ κείνων ἕκαστος δέκα ἀνδρῶν τῆς στρατιῆς τῆς ἐμῆς ἀντάξιος ἐστὶ, σέ δέ γε δίζημαι εἴκοσι εἶναι ἀντάξιον· καὶ οὕτω μὲν ὀρθοῖτ’ ἂν ὁ λόγος ὁ παρὰ σεῦ εἰρημένος. εἰ δέ, τοιοῦτοί τε ἔόντες καὶ μεγάθρα τοσοῦτοι οἷος σὺ τε καὶ οἱ παρ’ ἐμὲ φοιτῶσι Ἑλλήνων ἐς λόγους, αὐχεῖτε τοσοῦτον, ὅρα μὴ μάτην κόμπος ὁ λόγος οὗτος εἰρημένος εἴη. ἐπεὶ φέρε ἴδω παντὶ τῷ οἰκότη· κῶς ἂν δυναίητο χίλιοι, ἢ καὶ μύριοι, ἢ καὶ πεντακισμύριοι, ἔόντες γε ἐλεύθεροι πάντες ὁμοίως καὶ μὴ ὑπ’ ἐνὸς ἀρχόμενοι, στρατῷ τοσῶδε ἀντιστῆναι; ἐπεὶ τοι πλεῦνες περὶ ἓνα ἕκαστον γινόμεθα ἢ χίλιοι, ἐόντων ἐκείνων πάντε χιλιαδῶν. ὑπὸ μὲν γὰρ ἐνὸς ἀρχόμενοι κατὰ τρόπον τὸν ἡμέτερον, γενοίητ’ ἂν δειμαίνοντες τοῦτον καὶ παρὰ τὴν ἑωυτῶν φύσιν ἀμείνονες, καὶ ἴοιεν ἀναγκαζόμενοι μάλιστα ἐς πλεῦνας ἐλάσσονες ἔόντες· ἀνειμένοι δὲ ἐς τὸ ἐλεύθερον, οὐκ ἂν ποιεοίεν τούτων οὐδέτερα· δοκέω δὲ ἔγωγε καὶ ἀνισωθέντας πλήθει χαλεπῶς ἂν Ἑλληνας Πέρσῃσι μόνουσι μάχεσθαι· ἀλλὰ παρ’ ἡμῖν τοῦτό ἐστι τὸ σὺ λέγεις· ἐστὶ γε μέντοι οἱ πολλόν, ἀλλὰ σπάνιον· εἰσὶ γὰρ Περσέων τῶν ἐμῶν αἰχμοφόρων οἱ ἐβελήσουσι Ἑλλήνων ἀνδράσι τρισὶ ὁμοῦ μάχεσθαι·
 104 τῶν σὺ ἐὼν ἄπειρος, πολλὰ φληνρέεις.” Πρὸς ταῦτα Δημάρητος λέγει· “ὦ βασιλεῦ, ἀρχήθεν ἠπιστάμην ὅτι ἀληθῆναι χρεώμενος οὐ φίλα τοι ἐρέω· σὺ δὲ ἐπεὶ

ἡνάγκασας λέγειν τῶν λόγων τοὺς ἀληθεστάτους, ἔλεγον τὰ κατήκοντα Σπαρτιήτησι· καίτοι ὡς ἐγὼ τυγχάνω τὰ νῦν τάδε ἔστοργῶς ἐκείνους αὐτὸς μάλιστα ἐξεπίστεται, οἳ με τιμὴν τε καὶ γέρεα ἀπελόμενοι πατρῷα ἄπολιν τε καὶ φνυγάδα πεποιήκασι, πατὴρ δὲ σὸς ὑποδεξάμενος βίον τέ μοι καὶ οἶκον δέδωκε· οὐκ ὡς οἶκός ἐστι ἄνδρα τὸν σῶφρονα εὐνοίην φαινομένην διωθέεσθαι, ἀλλὰ στέργειν μάλιστα. ἐγὼ δὲ οὔτε δέκα ἀνδράσι ὑπίσχομαι οἷός τε εἶναι μάχεσθαι, οὔτε δυοῖσι· ἐκὼν τε εἶναι οὐδ' ἂν μονομαχέοιμι· εἰ δὲ ἀναγκαίῃ εἴη ἢ μέγας τις ὁ ἐποτρύνων ἀγὼν, μαχοίμην ἂν πάντων ἥδιστα ἐνὶ τούτων τῶν ἀνδρῶν, οἳ Ἑλλήνων ἕκαστός φησι τριῶν ἄξιος εἶναι· ὡς δὲ καὶ Λακεδαιμόνιοι, κατὰ μὲν ἓνα μαχεόμενοι οὐδαμῶν εἰσι κακίονες ἀνδρῶν, ἀλέες δὲ ἄριστοι ἀνδρῶν ἀπάντων· ἐλεύθεροι γὰρ ἔόντες οὐ πάντα ἐλεύθεροί εἰσι· ἔπεστι γάρ σφι δεσπότης νόμος, τὸν ὑποδειμαίνουσι πολλῶ ἔτι μᾶλλον ἢ οἱ σοὶ σέ· ποιεῦσι γὼν τὰ ἂν ἐκεῖνος ἀνώγη· ἀνώγει δὲ τῷτ' αἰεὶ, οὐκ ἔων φεύγειν οὐδὲν πλῆθος ἀνθρώπων ἐκ μάχης, ἀλλὰ μένοντας ἐν τῇ τάξει ἐπικρατεῖν ἢ ἀπόλλυσθαι. σοὶ δὲ εἰ φαίνομαι ταῦτα λέγων φλυηρέειν, τᾶλλα σιγᾶν ἐθέλω τὸ λοιπὸν, νῦν δὲ ἀναγκασθεῖς ἔλεξα· γένοιτο μέντοι κατὰ νόον τοί, βασιλεῦ."

Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἀμείψατο· Ξέρξης δὲ ἐς γέλωτά 105
 τε ἔτρεψε, καὶ οὐκ ἐποιήσατο ὀργὴν οὐδεμίαν, ἀλλ' ἡπίως αὐτὸν ἀπεπέμψατο. τούτῳ δὲ ἐς λόγους ἐλθὼν Ξέρξης, καὶ ὑπαρχον ἐν τῷ Δορίσκῳ τούτῳ καταστήσας Μασκάμην τὸν Μεγαδόστω, τὸν δὲ ὑπὸ Δαρείου σταθέντα καταπαύσας, ἐξήλαυνε τὸν στρατὸν διὰ τῆς Θρηίκης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Κατέλιπε 106
 δὲ ἄνδρα τοιόνδε Μασκάμην γενόμενον, τῷ μόνῳ Ξέρξης δῶρα πέμπεσκε, ὡς ἀριστεύοντι πάντων ὅσους κατέστησε αὐτὸς ἢ Δαρεῖος ὑπάρχους· πέμπεσκε δὲ ἀνὰ πᾶν ἔτος· ὡς δὲ καὶ Ἀρταξέρξης ὁ Ξέρξεω τοῖσι Μασκαμείοις ἐκγόνοισι, κατέστασαν γὰρ ἔτι πρό-

τερον ταύτης τῆς ἐλάσιος ὑπαρχοι ἐν τῇ Θρηήκῃ καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου πανταχῇ· οὗτοι ὦν πάντες, οἳ τε ἐκ Θρηήκης καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, πλὴν τοῦ ἐν Δορίσκῳ, ὑπὸ Ἑλλήνων ὕστερον ταύτης τῆς στρατηλασίης ἐξηρέθησαν· τὸν δὲ ἐν Δορίσκῳ Μασκάμην οὐδαμοὶ κω ἐδυνάσθησαν ἐξελεῖν, πολλῶν πειρησαμένων· διὰ τοῦτο δὲ οἱ τὰ δῶρα πέμπεται παρὰ τοῦ βασιλεύοντος

107 αἰεὶ ἐν Πέρσῃσι. Τῶν δὲ ἐξαιρεθέντων ὑπὸ Ἑλλήνων οὐδένα βασιλεὺς Ξέρξης ἐνόμισε εἶναι ἄνδρα ἀγαθόν, εἰ μὴ Βόγην μούνον, τὸν ἐξ Ἡϊόνος· τοῦτον δὲ αἰνέων οὐκ ἐπαύετο, καὶ τοὺς περιέοντας αὐτοῦ ἐν Πέρσῃσι παῖδας ἐτίμα μάλιστα· ἐπεὶ καὶ ἄξιός αἶνον μεγάλου ἐγένετο Βόγης· ὃς ἐπειδὴ ἐπολιορκέετο ὑπὸ Ἀθηναίων καὶ Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδew, παρεὼν αὐτῷ ὑπόσπονδον ἐξελθεῖν καὶ νοστήσαι ἐς τὴν Ἀσίην, οὐκ ἐθέλησε, μὴ δειλίῃ δόξειε περιεῖναι βασιλεῖ, ἀλλὰ διεκαρτέρεε ἐς τὸ ἔσχατον· ὥς δ' οὐδὲν ἔτι φορβῆς ἐνῆν ἐν τῷ τείχεϊ, συννήσας πυρὴν μεγάλην, ἔσφαξε τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰς παλλακὰς καὶ τοὺς οἰκέτας· καὶ ἔπειτα ἐσέβαλε ἐς τὸ πῦρ· μετὰ δὲ ταῦτα, τὸν χρυσὸν ἅπαντα τὸν ἐκ τοῦ ἄστεος καὶ τὸν ἄργυρον ἔσπειρε ἀπὸ τοῦ τείχεος ἐς τὸν Στρυμόνα, ποιήσας δὲ ταῦτα, ἑωυτὸν ἐπέβαλε ἐς τὸ πῦρ. οὕτω μὲν οὗτος δικαίως αἰνέεται ἔτι καὶ ἐς τὸδε ὑπὸ Περσέων.

108 Ξέρξης δὲ ἐκ τοῦ Δορίσκου ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· τοὺς δὲ αἰεὶ γινομένους ἐμποδῶν συστράτευεσθαι ἠνάγκαζε· ἐδεδούλωτο γάρ, ὥς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται, ἡ μέχρι Θεσσαλίας πᾶσα, καὶ ἡ ὑπὸ βασιλέα δασμοφόρος, Μεγαβάζου τε καταστρεφάμενου καὶ ὕστερον Μαρδονίου. παραμείβετο δὲ πορευόμενος ἐκ Δορίσκου, πρῶτα μὲν τὰ Σαμοθρηήκια τείχεα, τῶν ἐσχάτη πεπόλισται πρὸς ἐσπέρην πόλις τῇ οὖνομά ἐστι Μεσαμβρίη· ἔχεται δὲ ταύτης Θασίων πόλις, Στῦρμη· διὰ δὲ σφειν τοῦ μέσου Δίσσος ποταμὸς διαρρέει· ὃς τότε οὐκ ἀνέσχετο τὸ ὕδωρ παρέχων τῷ Ξέρξῳ στρατῷ, ἀλλ' ἐπέλιπε· ἡ

δὲ χώρα αὕτη πάλαι μὲν ἐκαλέετο Γαλλαϊκὴ νῦν δὲ Βριαντική· ἔστι μέντοι τῷ δικαιοτάτῳ τῶν λόγων καὶ αὕτη Κικόνων. Διαβὰς δὲ τοῦ Λίσσου ποταμοῦ 109 τὸ ῥέεθρον ἀποξηρασμένον, πόλις Ἑλληνίδας τάσδε παραμείβετο· Μαρώνειαν, Δίκαιαν, Ἀβδηρα· ταύτας τε δὴ παρεξήϊε, καὶ κατὰ ταύτας δὲ, λίμνας ὀνομασ-
 τὰς τάσδε· Μαρωνείης μὲν μεταξὺ καὶ Στρυμῆς κειμένην Ἰσμαρίδα· κατὰ δὲ Δίκαιαν, Βιστονίδα, ἐς τὴν ποταμοὶ δύο ἐσιεῖσι τὸ ὕδωρ, Τραυὸς τε καὶ Κόμφατος· κατὰ δὲ Ἀβδηρα, λίμνην μὲν οὐδεμίαν ἐοῦσαν οὐνομαστήν παραμεΐψατο Ξέρξης, ποταμὸν δὲ Νέστον ῥέοντα ἐς θάλασσαν. μετὰ δὲ ταύτας τὰς χώρας ἰὼν τὰς ἡπειρώτιδας πόλεις παρήϊε· τῶν ἐν μιῇ λίμνῃ ἐοῦσα τυγχάνει ὥσεί τριήκοντα σταδίῳν μάλιστά κη τὴν περίοδον, ἰχθυώδης τε καὶ κάρτα ἀλμυρή· ταύτην τὰ ὑποζύγια μούνα ἀρδόμενα ἀνεξ-
 ἤρηνε· τῇ δὲ πόλει ταύτῃ οὐνομά ἐστι Πίστυρος· ταύτας μὲν δὴ τὰς πόλεις, τὰς παραθαλασσίας τε καὶ Ἑλληνίδας, ἐξ εὐωνύμου χειρὸς ἀπέργων παρεξήϊε. Ἔθνεα δὲ Θρηίκων, δι' ὧν τῆς χώρας ὁδὸν ἐποιέετο, 110
 τοσάδε· Παῖτοι, Κίκονες, Βίστονες, Σαπαῖοι, Δερ-
 σαῖοι, Ἡδωνοὶ, Σάτραι· τούτων οἱ μὲν παρὰ θάλασ-
 σαν κατοικημένοι ἐν τῇσι νηυσὶ εἶποντο· οἱ δὲ αὐτῶν τὴν μεσόγαιαν οἰκέοντες, καταλεχθέντες τε ὑπ' ἐμεῦ, πλὴν Σατρέων οἱ ἄλλοι πάντες περὶ ἀναγκαζόμενοι εἶποντο. Σάτραι δὲ οὐδενὸς κω ἀνθρώπων ὑπήκοοι 111
 ἐγένοντο, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν· ἀλλὰ διατελεύσι τὸ μέχρι ἐμεῦ αἰεὶ ἑόντες ἐλεύθεροι μούνοι Θρηίκων· οἰκέουσί τε γὰρ οὐρεᾶ ὑψηλὰ ἴδῃσί τε παντοίῃσι καὶ χιόνι συνηρεφέα, καὶ εἰσὶ τὰ πολέμια ἄκροι. οὗτοι οἱ τοῦ Διονύσου τὸ μαντήϊόν εἰσι ἐκτημένοι· τὸ δὲ μαντήϊον τοῦτο ἔστι μὲν ἐπὶ τῶν οὐρέων τῶν ὑψηλοτάτων· Βησσοὶ δὲ τῶν Σατρέων εἰσὶ οἱ προφητεύοντες τοῦ ἱροῦ, πρόμαντις δὲ ἡ χρέουσα, κατάπερ ἐν Δελφοῖσι, καὶ οὐδὲν ποικιλώτερον.

Παραμεψάμενος δὲ ὁ Ξέρξης τὴν εἰρημένην, 112

δεύτερα τούτων παραμείβετο τείχεα τὰ Πιέρων· τῶν καὶ ἐνὶ Φάγρης ἐστὶ οὖνομα, καὶ ἑτέρῳ Πέργαμος· ταύτῃ μὲν δὴ παρ' αὐτὰ τὰ τείχεα τὴν ὁδὸν ἐποιέετο, ἐκ δεξιῆς χερὸς τὸ Πάγγαιον οὖρος ἀπέργων, ἐὼν μέγα τε καὶ ὑψηλόν· ἐν τῷ χρύσεά τε καὶ ἀργύρεα ἐνὶ μέταλλα, τὰ νέμονται Πιέρές τε καὶ Ὀδόμαντοι,

113 καὶ μάλιστα Σάτραι. Ὑπεροικέοντας δὲ τὸ Πάγγαιον πρὸς βορέῳ ἀνέμου Παίονας Δόβηράς τε καὶ Παιόπλας παρεξιὼν, ἥϊε πρὸς ἐσπέρην· ἐς ὃ ἀπίκητο ἐπὶ ποταμόν τε Στρυμόνα καὶ πόλιν Ἡϊόνα, τῆς ἔτι ζωὸς ἐὼν ἦρχε Βόγης, τοῦ περ ὀλίγῳ πρότερον τούτων λόγον ἐποιεῦμην· ἡ δὲ γῆ αὕτη ἡ περὶ τὸ Πάγγαιον ὄρος καλεῖται Φυλλίς· κατατείνουσα, τὰ μὲν πρὸς ἐσπέρην, ἐπὶ ποταμόν Ἀγγίτην ἐκδιδόντα ἐς τὸν Στρυμόνα· τὰ δὲ πρὸς μεσαμβρίην, τείνουσα ἐς αὐτὸν τὸν Στρυμόνα, ἐς τὸν οἱ Μάγοι ἐκαλλιρέοντο

114 σφάζοντες ἵππους λευκοὺς. Φαρμακεύσαντες δὲ ταῦτα ἐς τὸν ποταμόν, καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς τούτοις, ἐν Ἐννέα Ὀδοῖσι τῇσι Ἡδωνῶν ἐπορεύοντο κατὰ τὰς γεφύρας, τὸν Στρυμόνα εὐρόντες ἐξευγμένον. Ἐννέα δὲ Ὀδοὺς πυνθανόμενοι τὸν χώρον τοῦτον καλέεσθαι, τοσούτους ἐν αὐτῷ παῖδας τε καὶ παρθένους ἀνδρῶν τῶν ἐπιχωρίων ζῶντας κατῴρυσσον. (Περσικὸν δὲ τὸ ζῶντας κατορύσσειν· ἐπεὶ καὶ Ἀμηστριν τὴν Ξέρξῃ γυναικα πυνθάνομαι γηράσασαν δις ἑπτὰ Περσέων παῖδας ἑόντων ἐπιφανέων ἀνδρῶν ὑπὲρ ἑωυτῆς τῷ ὑπὸ γῆν λεγομένῳ εἶναι θεῷ ἀντιχαρίζεσθαι κατορύσσουσαν.)

115 Ὡς δὲ ἀπὸ τοῦ Στρυμόνος ἐπορεύετο ὁ στρατὸς, ἐνθαῦτα πρὸς ἡλίου δυσμέων ἐστὶ αἰγιαλὸς, ἐν τῷ οἰκημένην Ἀργίλον πόλιν Ἑλλάδα παρεξῆϊε· αὕτη δὲ καὶ ἡ κατύπερθε ταύτης καλεῖται Βισαλτίη· ἐνθεῦτεν δὲ, κόλπον τὸν ἐπὶ Ποσειδητοῦ ἐξ ἀριστερῆς χερὸς ἔχων, ἥϊε διὰ Συλῆος πεδίου καλεομένου, Στάγειρον πόλιν Ἑλλάδα παραμειβόμενος, καὶ ἀπίκητο ἐς Ἀκανθὸν ἅμα ἀγόμενος τούτων ἕκαστον τῶν ἐθνέων,

καὶ τῶν περὶ τὸ Πάγγαιον ὄρος οἰκεόντων ὁμοίως καὶ τῶν πρότερον κατέλεξα, τοὺς μὲν παρὰ θάλασσαν ἔχων οἰκημένους ἐν νηυσὶ στρατευομένους, τοὺς δ' ὑπὲρ θαλάσσης πεζῇ ἐπομένους· τὴν δὲ ὁδὸν ταύτην, τῇ βασιλεὺς Ξέρξης τὸν στρατὸν ἤλασε, οὔτε συγχέουσι Θρηῖκες οὐτ' ἐπισπείρουσι, σέβονταί τε μεγάλως τὸ μέχρι ἐμεῦ. Ὡς δὲ ἄρα ἐς τὴν Ἀκανθὸν 116 ἀπίκητο, ξεινίην τε ὁ Πέρσης τοῖσι Ἀκανθίοισι προεῖπε καὶ ἐδωρήσατό σφεας ἐσθῆτι Μηδικῇ, ἐπαίνειέ τε ὁρέων αὐτοὺς προθύμους ἔοντας ἐς τὸν πόλεμον καὶ τὸ ὄρυγμα ἀκούων.

Ἐν Ἀκάνθῳ δὲ ἔοντος Ξέρξεω, συνήνευκε ὑπὸ 117 νούσου ἀποθανεῖν τὸν ἐπεστεῶτα τῆς διώρυχος Ἀρταχαίην, δόκιμον ἔοντα παρὰ Ξέρξῃ καὶ γένος Ἀχαιμενίδην, μεγάλῃ τε μέγιστον ἔοντα Περσέων—ἀπὸ γὰρ πέντε πηχέων βασιλῆϊων ἀπέλιπε τέσσερας δακτύλους—φωνέοντά τε μέγιστον ἀνθρώπων· ὥστε Ξέρξεα, συμφορὴν ποιησάμενον μεγάλην, ἐξενεῖκαί τε αὐτὸν κάλλιστα καὶ θάψαι· ἐτυμβοχόεε δὲ πᾶσα ἡ στρατιή· τοῦτῳ δὲ τῷ Ἀρταχαίῃ θύουσι Ἀκάνθιοι ἐκ θεοπροπίου ὡς ἥρωϊ, ἐπονομάζοντες τὸ οὖνομα βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης, ἀπολομένου Ἀρταχαίεω, ἐποιέετο συμφορὴν.

Οἱ δὲ ὑποδεκόμενοι Ἑλλήνων τὴν στρατιὴν καὶ 118 δειπνίζοντες Ξέρξεα ἐς πᾶν κακοῦ ἀπικέατο, οὕτω ὥστε ἀνάστατοι ἐκ τῶν οἰκίων ἐγίνοντο· ὅκου γε Θασίοισι ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἡπείρῳ πολίων τῶν σφετέρων δεξαμένοισι τὴν Ξέρξεω στρατιὴν καὶ δειπνίσασαι Ἀντίπατρος ὁ Ὀργέος ἀραιρημένος, τῶν ἀστῶν ἀνὴρ δόκιμος ὁμοῖα τῇ μάλιστα, ἀπέδεξε ἐς τὸ δεῖπνον τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου τετελεσμένα. Ὡς δὲ παραπλησίως καὶ ἐν τῇσι ἄλλῃσι πόλιν 119 οἱ ἐπεστεῶτες ἀπεδείκνυσαν τὸν λόγον· τὸ γὰρ δεῖπνον τοιόνδε τι ἐγίνετο, οἷα ἐκ πολλοῦ χρόνου προειρημένον καὶ περὶ πολλοῦ ποιεύμενον· τοῦτο μὲν, ὡς ἐτύθοντο τάχιστα τῶν κηρύκων τῶν περιαγγελ-

λόντων, δασάμενοι σῖτον ἐν τῇσι πόλισι οἱ ἄστοι ἄλευρά τε καὶ ἄλφита ἐποίουν πάντες ἐπὶ μῆνας συχνούς· τοῦτο δὲ, κτήνεα σιτεύεσκον ἐξευρίσκοντες τιμῆς τὰ κάλλιστα, ἔτρεφόν τε ὄρνιθας χερσαίους καὶ λιμναίους ἐν τε οἰκήμασι καὶ λάκκοις, ἐς ὑποδοχὰς τοῦ στρατοῦ· τοῦτο δὲ, χρύσεά τε καὶ ἀργύρεα ποτήριά τε καὶ κρητῆρας ἐποιεῦντο, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἐπὶ τράπεζαν τιθέαται πάντα. ταῦτα μὲν δὴ αὐτῷ τε βασιλεῖ καὶ τοῖσι ὁμοσίτοις μετ' ἐκείνου ἐπεποίητο, τῇ δὲ ἄλλῃ στρατιῇ τὰ ἐς φορβὴν μούνα τασσόμενα. ὅκως δὲ ἀπίκοιτο ἡ στρατιή, σκηνὴ μὲν ἔσκε πεπηγυῖα ἐτοίμη ἐς τὴν αὐτὸς σταθμὸν ποιεέσκετο Ξέρξης· ἡ δὲ ἄλλη στρατιὴ ἔσκε ὑπαίθριος· ὥς δὲ δεῖπνον γίνοιτο ὥρῃ, οἱ μὲν δεκόμενοι ἔχεσκον πόνον· οἱ δὲ, ὅκως πλησθέντες νύκτα αὐτοῦ ἀγάγοιεν, τῇ ὑστεραίῃ τὴν τε σκηνὴν ἀνασπάσαντες καὶ τὰ ἐπιπλα πάντα λαβόντες, οὕτω ἀπελαύνεσκον,

120 λείποντες οὐδὲν, ἀλλὰ φερόμενοι· Ἐνθα δὴ Μεγακρέοντος ἀνδρὸς Ἀβδηρίτῳ ἔπος εὔειρμένον ἐγένετο, ὃς συνεβούλευσε Ἀβδηρίτῃσι, πανδημεὶ αὐτοὺς καὶ γυναῖκας ἐλθόντας ἐς τὰ σφέτερα ἱρὰ, ἵζεσθαι ἱκέτας τῶν θεῶν, παραιτεομένους καὶ τὸ λοιπὸν σφι ἀπαμύνειν τῶν ἐπιόντων κακῶν τὰ ἡμίσηα· τῶν τε παροιχομένων ἔχειν σφι μεγάλην χάριν, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης οὐ δις ἐκάστης ἡμέρης ἐνόμισε σῖτον αἰρέεσθαι· παρέχειν γὰρ ἂν Ἀβδηρίτῃσι, εἰ καὶ ἄριστον προεῖρητο ὁμοῖα τῷ δεῖπνῳ παρασκευάζειν, ἢ μὴ ὑπομένειν Ξέρξεα ἐπιόντα, ἢ καταμείναντας κάκιστα πάντων ἀνθρώπων διατριβῆναι. οἱ μὲν δὴ πιεζόμενοι ὁμοίως τὸ ἐπιτασσόμενον ἐπετέλεον.

121 Ξέρξης δὲ ἐκ τῆς Ἀκάνθου, ἐντειλάμενος τοῖσι στρατηγοῖσι τὸν ναυτικὸν στρατὸν ὑπομένειν ἐν Θέρμῃ, ἀπῆκε ἀπ' ἐωντοῦ πορεύεσθαι τὰς νέας· (Θέρμη δὲ τῇ ἐν τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ οἰκημένη, ἀπ' ἧς καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει) ταύτῃ γὰρ ἐπυνθάνετο συντομώτατον εἶναι. μέχρι μὲν γὰρ Ἀκάν-

θου ὤδε τεταγμένος ὁ στρατὸς ἐκ Δορίσκου τὴν ὁδὸν ἐποίετο· τρεῖς μοῖρας ὁ Ξέρξης δασάμενος πάντα τὸν πεζὸν στρατὸν, μίαν αὐτέων ἔταξε παρὰ θάλασσαν ἰέναι ὁμοῦ τῷ ναυτικῷ· ταύτης μὲν δὴ ἑστρατήγεον Μαρδόνιος τε καὶ Μασίστης· ἑτέρα δὲ τεταγμένη ἦε τοῦ στρατοῦ τριτημορις τὴν μεσόγαϊαν, τῆς ἑστρατήγεον Τριτανταίχμης τε καὶ Γέργις· ἡ δὲ τρίτη τῶν μοιρέων, μετ' ἧς ἐπορεύετο αὐτὸς ὁ Ξέρξης, ἦε μὲν τὸ μέσον αὐτέων, στρατηγούς δὲ παρείχετο Σμερδομένεά τε καὶ Μεγάβυζον.

Ὁ μὲν νυν ναυτικὸς στρατὸς ὡς ἀπείθη ὑπὸ Ξέρ- 122
 ξω, καὶ διεξέπλωσε τὴν διώρυχα τὴν ἐν τῷ Ἄθῳ
 γενομένην διέχουσιν δὲ ἐς κόλπον ἐν τῷ Ἄσσῳ τε
 πόλιν καὶ Πύλωρος καὶ Σίγγος καὶ Σάρτη οἰκνται·
 ἐνθεῦτεν, ὡς καὶ ἐκ τούτων τῶν πολίων στρατιὴν
 παρέλαβε, ἔπλεε ἀπιέμενος ἐς τὸν Θερμαῖον κόλπον,
 κάμπτων δὲ Ἀμπελον τὴν Τορωναίην ἄκρην, παρα-
 μείβετο Ἑλληνίδας τάσδε πόλιν ἐκ τῶν νέας τε καὶ
 στρατιὴν παρελάμβανε· Τορώνην, Γαληψὸν, Σερμύ-
 λην, Μηκύβερναν, Ὀλυνθον· ἡ μὲν νυν χώρα αὕτη
 Σιθωνίη καλεῖται. Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Ξέρ- 123
 ξω, συντάμνων ἀπ' Ἀμπέλου ἄκρης ἐπὶ Κανά-
 στραιον ἄκρην, τὸ δὴ πάσης τῆς Παλλήνης ἀνέχει
 μάλιστα, ἐνθεῦτεν νέας τε καὶ στρατιὴν παρελάμ-
 βανε ἐκ Ποτιδαίης, καὶ Ἀφύτιος, καὶ Νέης Πόλιος,
 καὶ Αἰγῆς, καὶ Θεράμβω, καὶ Σκιώνης, καὶ Μένδης,
 καὶ Σάνης· αὗται γάρ εἰσι αἱ τὴν νῦν Παλλήνην
 πρότερον δὲ Φλέγρην καλεομένην νεμόμεναι. παρα-
 πλέων δὲ καὶ ταύτην τὴν χώραν ἔπλεε ἐς τὸ προ-
 ειρημένον, παραλαμβάνων στρατιὴν καὶ ἐκ τῶν
 προσεχέων πολίων τῇ Παλλήνῃ, ὁμουρεουσέων δὲ
 τῷ Θερμαίῳ κόλῳ, τῇσι οὐνόματά ἐστι τάδε· Λί-
 παξος, Κώμβρεια, Λίσαι, Γίγωνος, Κάμψα, Σμίλα,
 Αἴνεια· ἡ δὲ τούτων χώρα Κροσσαίη ἔτι καὶ ἐς
 τόδε καλεῖται. ἀπὸ δὲ Αἰνεῖς, ἐς τὴν ἐτελεύτων
 καταλέγων τὰς πόλιν, ἀπὸ ταύτης ἤδη ἐς αὐτὸν τε

τὸν Θερμαῖον κόλπον ἐγένετο τῷ ναυτικῷ στρατῷ ὁ πλόος καὶ γῆν τὴν Μυγδονίην· πλέων δὲ ἀπίκητο ἔς τε τὴν προειρημένην Θέρμην καὶ Σινδὸν τε πόλιν καὶ Χαλέστρην, ἐπὶ τὸν Ἀξιὸν ποταμόν· ὃς οὐρίζει χώραν τὴν Μυγδονίην τε καὶ Βοττιαΐδα, τῆς ἔχουσι τὸ παρὰ θάλασσαν στεινὸν χωρίον πόλις Ἰχναί τε καὶ Πέλλα.

- 124 Ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς, αὐτοῦ περὶ Ἀξιὸν ποταμόν καὶ πόλιν Θέρμην καὶ τὰς μεταξύ πόλεις τουτέων, περιμένων βασιλέα, ἐστρατοπεδεύετο. Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πέζος στρατὸς ἐπορεύετο ἐκ τῆς Ἀκάνθου, τὴν μεσόγαιαν τάμνων τῆς ὁδοῦ, βουλόμενος ἔς τὴν Θέρμην ἀπικέσθαι· ἐπορεύετο δὲ διὰ τῆς Παιονικῆς καὶ Κρηστωνικῆς ἐπὶ ποταμόν Ἐχρίδωρον, ὃς ἐκ Κρηστωναίων ἀρξάμενος, ῥέει διὰ Μυγδονίης χώρας, καὶ ἐξίει παρὰ τὸ ἔλος τὸ ἐπ’
- 125 Ἀξίῳ ποταμῷ· Πορευομένῳ δὲ ταύτῃ, λέοντές οἱ ἐπεθήκαντο τῇσι σιτοφόροισι καμήλοισι· καταφοιτέοντες γὰρ οἱ λέοντες τὰς νύκτας, καὶ λείποντες τὰ σφέτερα ἡθεα, ἄλλου μὲν οὐδενὸς ἄπτοντο οὔτε ὑποζυγίου οὔτε ἀνθρώπου, οἱ δὲ τὰς καμήλους ἐκεραίῳζον μούνας. θωμάζω δὲ τὸ αἴτιον ὃ τι κοτὲ ἦν, τῶν ἄλλων τὸ ἀναγκάζον ἀπεχομένους τοὺς λέοντας τῇσι καμήλοισι ἐπιτίθεσθαι· τὸ μῆτε πρότερον
- 126 ὁπώπεσαν θηρίον, μῆτ’ ἐπεπειρέατο αὐτοῦ. Εἰσὶ δὲ κατὰ ταῦτα τὰ χωρία καὶ λέοντες πολλοὶ, καὶ βόες ἄγριοι τῶν τὰ κέρα ὑπερμεγάθεά ἐστι, τὰ ἐς Ἑλλήνας φοιτέοντα. οὗρος δὲ τοῖσι λέονσί ἐστι ὃ τε δι’ Ἀβδήρων ῥέων ποταμὸς Νέστος, καὶ ὁ δι’ Ἀκαρνανίης ῥέων Ἀχελῷος· οὔτε γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἡῶ τοῦ Νέστου οὐδαμόθι πάσης τῆς ἔμπροσθεν Εὐρώπης ἴδοι τις ἂν λέοντα, οὔτε πρὸς ἐσπέρας τοῦ Ἀχελῷου ἐν τῇ ἐπιλοίπῳ ἡπείρῳ· ἀλλ’ ἐν τῇ μεταξύ τούτων τῶν ποταμῶν γίνονται.
- 127 Ὡς δὲ ἐς τὴν Θέρμην ἀπίκητο ὁ Ξέρξης, ἵδρυσεν αὐτοῦ τὴν στρατιήν· ἐπέσχε δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ

στρατοπεδεύόμενος τὴν παρὰ θάλασσαν χώραν τοσηνδε· ἀρξάμενος ἀπὸ Θέρμης πόλιος καὶ τῆς Μυγδονίης, μέχρι Λυδιδεῶ τε ποταμοῦ καὶ Ἀλιακμονος, οἱ οὐρίζουσι γῆν τὴν Βοττιαΐδα τε καὶ Μακεδονίδα ἐς τὸντὸ ῥέεθρον τὸ ὕδωρ συμμίσγοντες· ἐστρατοπεδεύοντο μὲν δὴ ἐν τούτοις τοῖσι χωρίοις οἱ βάρβαροι. τῶν δὲ καταλεχθέντων τούτων ποταμῶν, ἐκ Κρήστωναιῆς ῥέων Ἐχειδωρος μῦνος οὐκ ἀντέχρησε τῇ στρατιῇ πινόμενος, ἀλλ' ἐπέλιπε. Ξέρξης δὲ 128 ὁρέων ἐκ τῆς Θέρμης οὖρεα τὰ Θεσσαλικά, τὸν τε Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὀσσαν, μεγάλῃ τε ὑπερμήκεα ἔοντα, διὰ μέσου τε αὐτῶν αὐλῶνα στεῖνόν πυνθανόμενος εἶναι δι' οὗ ῥέει ὁ Πηνειὸς, ἀκούων τε εἶναι ταύτῃ ὁδὸν ἐς Θεσσαλίην φέρουσαν, ἐπεθύμησε πλώσας θεήσασθαι τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ· ὅτι τὴν ἄνω ὁδὸν ἔμελλε ἔλαν διὰ Μακεδόνων τῶν κατύπερθε οἰκημένων, ἐς Περραιβοὺς παρὰ Γόννον πόλιν· ταύτῃ γὰρ ἀσφαλέστατον ἐπυνθάνετο εἶναι· ὥς δὲ ἐπεθύμησε, καὶ ἐποίεε ταῦτα· ἐσβὰς ἐς Σιδωνίην νέα, ἐς τήνπερ ἐσέβαινε αἰεὶ ὅκως τι ἐθέλοι τοιοῦτο ποιῆσαι, ἀνέδεξε σημῆιον καὶ τοῖσι ἄλλοις ἀνάγεσθαι, καταλιπὼν αὐτοῦ τὸν πεζὸν στρατόν· ἐπεὶ δὲ ἀπίκητο καὶ ἐθεήσατο Ξέρξης τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ, ἐν θώματι μεγάλῃ ἐνέσχετο· καλέσας δὲ τοὺς κατηγεμόνας τῆς ὁδοῦ, εἶρετο εἰ τὸν ποταμόν ἐστι παρατρέψαντα ἑτέρη ἐς θάλασσαν ἐξαγαγεῖν; (Τὴν δὲ Θεσσαλίην λόγος 129 ἐστὶ τὸ παλαιὸν εἶναι λίμνην, ὥστε γε συγκεκληθισμένην πάντοθεν ὑπερμήκεσι οὔρεσι· τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς τὴν ἡῶ ἔχοντα τό τε Πήλιον οὖρος καὶ ἡ Ὀσσα ἀποκλήει συμμίσγοντα τὰς ὑπωρείας ἀλλήλοισι, τὰ δὲ πρὸς βορρῶ ἀνέμου ὁ Οὐλυμπος, τὰ δὲ πρὸς ἐσπέρην Πίνδος· τὰ δὲ πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ ἀνεμον νότον ἡ Ὀθρυς· τὸ μέσον δὲ τούτων τῶν λεχθέντων οὐρέων ἡ Θεσσαλίη ἐστὶ, ἐοῦσα κοίλῃ· ὥστε ὧν ποταμῶν ἐς αὐτὴν καὶ ἄλλων συχνῶν ἐσβαλλόντων, πέντε δὲ τῶν δοκίμων μάλιστα τῶνδε, Πη-

νειοῦ, καὶ Ἀπιδανοῦ, καὶ Ὀνοχώνου, καὶ Ἐνιπέος, καὶ Παμίσου, οἱ μὲν νυν ἐς τὸ πεδῖον τοῦτο συλλεγόμενοι ἐκ τῶν οὐρέων τῶν περικληϊόντων τὴν Θεσσαλίην οὐνομαζόμενοι, δι' ἐνὸς αὐλῶνος, καὶ τούτου στεينوῦ, ἔκροον ἔχουσι ἐς θάλασσαν, προσυμμίσγοντες τὸ ὕδωρ πάντες ἐς τῶντό· ἐπεὰν δὲ συμμιχθέωσι τάχιστα, ἐνθεῦτεν ἤδη ὁ Πηνεῖος τῷ οὐνόματι κατακρατέων, ἀνωγύμους τοὺς ἄλλους εἶναι ποιεῖ. τὸ δὲ παλαιὸν λέγεται, οὐκ ἐόντος κω τοῦ αὐλῶνος καὶ διεκρόου τούτου, τοὺς ποταμοὺς τούτους, καὶ πρὸς τοῖσι ποταμοῖσι τούτοισι τὴν Βοιβηΐδα λίμνην, οὔτε οὐνομάζεσθαι κατάπερ νῦν ῥέειν τε οὐδὲν ἦσσαν ἢ νῦν· ῥέοντας δὲ ποιεῖν τὴν Θεσσαλίην πᾶσαν πέλαγος· αὐτοὶ μὲν νυν Θεσσαλοὶ φασι Ποσειδέωνα ποιῆσαι τὸν αὐλῶνα δι' οὗ ῥέει ὁ Πηνεῖος, οἰκότα λέγοντες· ὅστις γὰρ νομίζει Ποσειδέωνα τὴν γῆν σείειν, καὶ τὰ διεστέωτα ὑπὸ σεισμοῦ τοῦ θεοῦ τούτου ἔργα εἶναι, καὶ ἂν ἐκεῖνο ἰδὼν φαίη Ποσειδέωνα ποιῆσαι· ἔστι γὰρ σεισμοῦ ἔργον, ὡς ἐμοὶ

130 ἐφαίνετο εἶναι, ἢ διάστασις τῶν οὐρέων·) Οἱ δὲ κατηγορούμενοι, εἰρομένου Ξέρξεω εἰ ἔστι ἄλλη ἐξόδος ἐς θάλασσαν τῷ Πηνεῖῳ, ἐξεπιστάμενοι ἀτρεκέως, εἶπον· “ βασιλεῦ, ποταμῷ τούτῳ οὐκ ἔστι ἄλλη ἐξήλυσις ἐς θάλασσαν κατήκουσα, ἀλλ' ἦδε αὐτή· οὐρεσι γὰρ περιεστεφάνωται πᾶσα Θεσσαλίη.” Ξέρξεα δὲ λέγεται εἰπεῖν πρὸς ταῦτα· “ σοφοὶ ἄνδρες εἰσὶ Θεσσαλοὶ· ταῦτ' ἄρα πρὸ πολλοῦ ἐφυλάξαντο γνωσιμαχέοντες, καὶ τᾶλλα καὶ ὅτι χώραν ἄρα εἶχον εὐαίρετόν τε καὶ ταχυάλωτον.” τὸν γὰρ ποταμὸν πρῆγμα ἂν ἦν μῦνον ἐπεῖναί σφρων ἐπὶ τὴν χώραν, χώματι ἐκ τοῦ αὐλῶνος ἐκβιβάσαντα, καὶ παρατρέψαντα δι' ὧν νῦν ῥέει ῥεέθρων· ὥστε Θεσσαλίην πᾶσαν ἔξω τῶν οὐρέων ὑπόβρυχα γενέσθαι. ταῦτα δὲ ἔχοντα ἔλεγε ἐς τοὺς Ἀλευέω παῖδας, (ὅτι πρῶτοι Ἑλλήνων, ἐόντες Θεσσαλοὶ, ἔδοσαν ἐωντοὺς βασιλεῖς,) δοκέων ὁ Ξέρξης ἀπὸ παντός σφας τοῦ

ἔθνεος ἐπαγγέλλεσθαι φιλίην· εἶπας δὲ ταῦτα, καὶ
 θεησάμενος, ἀπέπλεε ἐς τὴν Θέρμην.

Ὁ μὲν δὴ περὶ Πιερίην διέτριβε ἡμέρας συχνάς· 131
 τὸ γὰρ δὴ οὖρος τὸ Μακεδονικὸν ἔκειρε τῆς στρατιῆς
 τριτημορίς, ἵνα ταύτῃ διεξίῃ ἅπαντα ἡ στρατιὴ ἐς
 Περραιβούς. οἱ δὲ δὴ κήρυκες οἱ ἀποπεμφθέντες ἐς
 τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ γῆς αἵτησιν ἀπικέατο· οἱ μὲν κεινοὶ,
 οἱ δὲ φέροντες γῆν τε καὶ ὕδωρ. τῶν δὲ δόντων 132
 ταῦτα ἐγένοντο οἶδε· Θεσσαλοὶ, Δόλοπες, Ἐνιήνες,
 Περραιβοὶ, Λοκροὶ, Μάγνητες, Μηλιέες, Ἀχαιοὶ οἱ
 Φθιώται, καὶ Θηβαῖοι, καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοὶ πλὴν
 Θεσπιδίων τε καὶ Πλαταιέων. ἐπὶ τούτοισι οἱ Ἕλ-
 ληνες ἔταμον ὄρκιον οἱ τῷ βαρβάρῳ πόλεμον αἰερά-
 μενοι· τὸ δὲ ὄρκιον ὥδε εἶχε· “ὅσοι τῷ Πέρσῃ
 ἔδοσαν σφεας αὐτοὺς Ἕλληνας ἑόντες, μὴ ἀναγκασ-
 θέντες, κατασπάντων σφι εὖ τῶν πρηγμάτων, τούτους
 δεκατεῦσαι τῷ ἐν Δελφοῖσι θεῷ.” τὸ μὲν δὴ ὄρκιον
 ὥδε εἶχε τοῖσι Ἕλλησι. Ἐς δὲ Ἀθήνας καὶ Σπάρτην 133
 οὐκ ἀπέπεμψε ὁ Πέρσης ἐπὶ γῆς αἵτησιν κήρυκας
 τῶνδε εἵνεκα· πρότερον Δαρείου πέμψαντος ἐπ’ αὐτὸ
 τοῦτο, οἱ μὲν αὐτῶν τοὺς αἰτέοντας ἐς τὸ βάραθρον
 οἱ δὲ ἐς φρέαρ ἐσβαλόντες, ἐκέλευον γῆν τε καὶ ὕδωρ
 ἐκ τούτων φέρειν παρὰ βασιλέα· τούτων μὲν εἵνεκα
 οὐκ ἔπεμψε Ξέρξης τοὺς αἰτήσοντας. ὃ τι δὲ τοῖσι
 Ἀθηναίοισι ταῦτα ποιήσασι τοὺς κήρυκας συνήνεικε
 ἀνεθέλῃτον γενέσθαι, οὐκ ἔχω εἶπαι, πλὴν ὅτι σφέων
 ἡ χώρα καὶ ἡ πόλις ἐδηλώθη· ἀλλὰ τοῦτο οὐ διὰ
 ταύτην τὴν αἰτίην δοκέω γενέσθαι. Τοῖσι δὲ ὦν Λα- 134
 κεδαιμονίοισι μῆνις κατέσκηψε Ταλθυβίου τοῦ Ἀγα-
 μέμνονος κήρυκος· (ἐν γὰρ Σπάρτῃ ἐστὶ Ταλθυβίου
 ἱρόν· εἰσὶ δὲ καὶ ἀπόγονοι Ταλθυβίου, Ταλθυβιάδαι
 καλεόμενοι, τοῖσι αἱ κηρυκῆται αἱ ἐκ Σπάρτης πάσαι
 γέρας δέδονται) μετὰ δὲ ταῦτα, τοῖσι Σπαρτιήτησι
 καλλιερῆσαι θυομένοισι οὐκ ἐδύνατο· τοῦτο δ’ ἐπὶ
 χρόνον συχνὸν ἦν σφι· ἀχθομένων δὲ καὶ συμφορῇ
 χρεωμένων Λακεδαιμονίων, αἰλῆς τε πολλάκις σὺλ-

λεγομένης, καὶ κήρυγμα τοιόνδε ποιευμένων, εἴ τις
 βούλοιτο Λακεδαιμονίων πρὸ τῆς Σπάρτης ἀποθνή-
 σκειν, Σπερθίης τε ὁ Ἀνηρίστου καὶ Βούλις ὁ Νικόλεω,
 ἄνδρες Σπαρτιῆται, φύσει τε γεγονότες εὖ καὶ χρή-
 μασι ἀνήκοντες ἐς τὰ πρῶτα, ἐθελονταὶ ὑπέδυσαν
 ποινὴν τίσαι Ξέρξῃ τῶν Δαρείου κηρύκων τῶν ἐν
 Σπάρτῃ ἀπολομένων· οὕτω Σπαρτιῆται τούτους ὥς
 135 ἀποθανευμένους ἐς Μήδους ἀπέπεμψαν. Αὕτη τε ἡ
 τόλμα τούτων τῶν ἀνδρῶν θώματος ἀξίη, καὶ τάδε
 πρὸς τούτοις τὰ ἔπεα· πορευόμενοι γὰρ ἐς Σοῦσα,
 ἀπικνέονται παρὰ Ὑδάρνεα· ὁ δὲ Ὑδάρνης ἦν μὲν
 γένος Πέρσης, στρατηγὸς δὲ τῶν παραθαλασσίων
 ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ· ὃς σφεας, ξείνια προ-
 θέμενος, εἰστία· ξεινίζων δὲ, εἵρετο λέγων τάδε·
 “ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, τί δὴ φεύγετέ βασιλεῖ φίλοι
 γενέσθαι; ὁρᾶτε γὰρ ὥς ἐπίσταται βασιλεὺς ἄνδρας
 ἀγαθοὺς τιμᾶν, ἐς ἐμέ τε καὶ τὰ ἐμὰ πρήγματα ἀπο-
 βλέποντες· οὕτω δὴ καὶ ὑμεῖς εἰ δοίητε ὑμέας αὐτοὺς
 βασιλεῖ, δεδόξωσθε γὰρ πρὸς αὐτοῦ ἄνδρες εἶναι
 ἀγαθοὶ, ἕκαστος ἂν ὑμέων ἄρχοι γῆς Ἑλλάδος, δόντος
 βασιλέος.” πρὸς ταῦτα ὑπεκρίναντο τάδε· “Ὑδαρνες,
 οὐκ ἐξ ἴσου γίνεται ἡ συμβουλίη ἢ ἐς ἡμέας τεί-
 νουσα· τοῦ μὲν γὰρ πεπειρημένος συμβουλευεῖς, τοῦ
 δὲ ἄπειρος ἥων· τὸ μὲν γὰρ δοῦλος εἶναι ἐξεπίστεαι,
 ἐλευθερίας δὲ οὐκ ὠφείληται, οὐτ’ εἰ ἔστι γλυκὺ οὐτ’
 εἰ μῆ· εἰ γὰρ αὐτῆς πειρήσαιο, οὐκ ἂν δόρασι συμ-
 βουλευοῖς ἡμῖν περὶ αὐτῆς μάχεσθαι, ἀλλὰ καὶ
 136 πελέκεσι.” Ταῦτα μὲν Ὑδάρνεα ἀμείψαντο· ἐνθεῦτεν
 δὲ ὥς ἀνέβησαν ἐς Σοῦσα καὶ βασιλεῖ ἐς ὅψιν
 ἦλθον, πρῶτα μὲν τῶν δορυφόρων κελευόντων καὶ
 ἀνάγκην σφί προσφερόντων προσκυνεῖν βασιλέα
 προσπίπτοντας, οὐκ ἔφασαν, ὡθεόμενοι πρὸς αὐτῶν
 ἐπὶ κεφαλὴν, ποιήσιν ταῦτα οὐδαμᾶ· οὔτε γὰρ σφί
 ἐν νόμῳ εἶναι ἄνθρωπον προσκυνεῖν, οὔτε κατὰ
 ταῦτα ἡκεῖν· ὥς δὲ ἀπεμαχέσαντο τοῦτο, δευτέρᾳ σφί
 λέγουσι τάδε καὶ λόγου τοιοῦδε ἐχόμενα, “ὦ βασιλεῦ

Μήδων, ἐπεμψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοι ἀντὶ τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπολομένων κηρύκων, ποιητὴν ἐκείνων τίσον-
 τας” λέγουσι δὲ αὐτοῖσι ταῦτα Ξέρξης ὑπὸ μεγαλο-
 φροσύνης οὐκ ἔφη ὁμοίως ἔσεσθαι Λακεδαιμονίοισι·
 κείνους μὲν γὰρ συγχέαι τὰ πάντων ἀνθρώπων νόμιμα,
 ἀποκτείναντας κήρυκας· αὐτὸς δὲ τὰ κείνοισι ἐπι-
 πλῆσσει ταῦτα οὐ ποιήσειν, οὐδ’ ἀνταποκτείνας ἐκεί-
 νους, ἀπολύσειν Λακεδαιμονίους τῆς αἰτίας. Οὕτω 137
 ἡ Ταλθυβίου μῆνις, καὶ ταῦτα ποιησάντων Σπαρ-
 τητέων, ἐπαύσατο τὸ παραντίκα, καίπερ ἀπονοσ-
 τησάντων ἐς Σπάρτην Σπερθιέω τε καὶ Βούλιος·
 χρόνῳ δὲ μετέπειτα πολλῶ ἐπηγέρθη, κατὰ τὸν
 Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων πόλεμον, ὡς λέγουσι
 Λακεδαιμόνιοι. τοῦτό μοι ἐν τοῖσι θεϊότατον φαί-
 νεται γενέσθαι. ὅτι μὲν γὰρ κατέσκηψε ἐς ἀγγέλους
 ἡ Ταλθυβίου μῆνις, οὐδὲ ἐπαύσατο πρὶν ἢ ἐξῆλθε,
 τὸ δίκαιον οὕτω ἔφερε· τὸ δὲ συμπεσεῖν ἐς τοὺς
 παῖδας τῶν ἀνδρῶν τούτων τῶν ἀναβάντων πρὸς
 βασιλέα διὰ τὴν μῆνιν, ἐς Νικόλαν τε τὸν Βούλιος,
 καὶ ἐς Ἀνήριστον τὸν Σπερθιέω, ὃς εἴλε ἀλιέας τοὺς
 ἐκ Τίρυνθος, ὀλκάδι καταπλώσας πλήρεϊ ἀνδρῶν·
 δῆλον ὦν μοι ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πρῆγμα ἐκ τῆς
 μῆνιος· οἱ γὰρ, πεμφθέντες ὑπὸ Λακεδαιμονίων
 ἄγγελοι ἐς τὴν Ἀσίην, προδοθέντες δὲ ὑπὸ Σιτάλκεω
 τοῦ Τήρεω Θρηίκων βασιλέος, καὶ Νυμφοδώρου τοῦ
 Πύθεω ἀνδρὸς Ἀβδηρίτεω, ἤλωσαν κατὰ Βισάνθην
 τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ, καὶ ἀπαχθέντες ἐς τὴν Ἀττικὴν
 ἀπέθανον ὑπὸ Ἀθηναίων· μετὰ δὲ αὐτῶν καὶ Ἀρι-
 στέας ὁ Ἀδειμάντων, Κορίνθιος ἀνὴρ· ταῦτα μὲν νυν
 πολλοῖσι ἔτεσι ὑπερὸν ἐγένετο τοῦ βασιλέος στόλου·
 ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον.

Ἡ δὲ στρατηλασίῃ ἡ βασιλέος οὖνομα μὲν εἶχε 138
 ὡς ἐπ’ Ἀθήνας ἐλαύνει, κατίετο δὲ ἐς πᾶσαν τὴν
 Ἑλλάδα· πυνθανόμενοι δὲ ταῦτα πρὸ πολλοῦ οἱ
 Ἕλληνες, οὐκ ἐν ὁμοίῳ πάντες ἐποιεῦντο· οἱ μὲν
 γὰρ αὐτῶν δόντες γῆν τε καὶ ὕδωρ τῷ Πέρσῃ εἶχον

θάρσος ὥς οὐδὲν πεισόμενοι· ἄχαρι πρὸς τοῦ βαρ-
 βάρου· οἱ δὲ οὐ δόντες ἐν δείματι μεγάλῳ κατέσ-
 τασαν, ἅτε οὔτε νεῶν ἐουσέων ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀριθμὸν
 ἀξιομάχων δέκεσθαι τὸν ἐπιόντα, οὔτε βουλομένων
 τῶν πολλῶν ἀντάπτεσθαι τοῦ πολέμου, μηδίζοντων δὲ
 139 προθύμως. Ἐνθαῦτα ἀναγκαίῃ ἐξέργομαι γνῶμην
 ἀποδέξασθαι ἐπίφθονον μὲν πρὸς τῶν πλεόνων ἀν-
 θρώπων· ὁμως δὲ, τῇ γέ μοι φαίνεται εἶναι ἀληθές,
 οὐκ ἐπισχῆσω· εἰ Ἀθηναῖοι καταρρωδήσαντες τὸν
 ἐπιόντα κίνδυνον ἐξέλιπον τὴν σφετέρην, ἣ καὶ μὴ
 ἐκλιπόντες ἀλλὰ μέιναντες ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς
 Ξέρξῃ, κατὰ τὴν θάλασσαν οὐδαμοὶ ἂν ἐπειρῶντο
 ἀντιεύμενοι βασιλεῖ· εἰ τοίνυν κατὰ τὴν θάλασσαν
 μηδεὶς ἠντιοῦτο Ξέρξῃ, κατὰ γε ἂν τὴν ἡπειρον
 τοιαύδε ἐγίνετο· εἰ καὶ πολλοὶ τειχέων κιθῶνες ἦσαν
 ἐληλαμένοι διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ Πελοποννησίοισι, προ-
 δοθέντες ἂν Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τῶν συμμάχων, οὐκ
 ἐκόντων ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης, κατὰ πόλιν· ἀλisko-
 μένων ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ τοῦ βαρβάρου,
 ἐμουνῶθησαν· μουνῶθέντες δὲ ἂν, καὶ ἀποδεξάμενοι
 ἔργα μεγάλα, ἀπέθανον γενναίως· ἢ ταῦτα ἂν ἔπα-
 θον, ἢ πρὸ τοῦ, ὀρέωντες ἂν καὶ τοὺς ἄλλους Ἑλ-
 ληνας μηδίζοντας, ὁμολογίῃ ἂν ἐχρήσαντο πρὸς
 Ξέρξεα· καὶ οὕτω ἂν ἐπ' ἀμφοτέρω ἢ Ἑλλάς ἐγίνετο
 ὑπὸ Πέρσῃσι· τὴν γὰρ ὠφελίην τὴν τῶν τειχέων
 τῶν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐληλαμένων οὐ δύναμαι πυθέσ-
 θαι ἥτις ἂν ἦν, βασιλέος ἐπικρατέοντος τῆς θαλάσ-
 σης· νῦν δὲ Ἀθηναίους ἅκ τις λέγων σωτήρας γενέσ-
 θαι τῆς Ἑλλάδος, οὐκ ἂν ἀμαρτάνοι τὸ ἀληθές·
 οὗτοι γὰρ ἐπὶ ὁκότερα τῶν πρηγμάτων ἐτράποντο,
 ταῦτα ῥέψειν ἔμελλε· ἐλόμενοι δὲ τὴν Ἑλλάδα περι-
 εῖναι ἐλευθέρην, τοῦτο τὸ Ἑλληνικὸν πᾶν τὸ λοιπὸν,
 ὅσον μὴ ἐμήδισε, αὐτοὶ οὗτοι ἦσαν οἱ ἐπεγείραντες,
 καὶ βασιλέα μετὰ γε θεοὺς ἀνωσάμενοι· οὐδέ σφεας
 χρηστήρια φοβερά ἐλθόντα ἐκ Δελφῶν, καὶ ἐς δείμα
 βαλόντα, ἔπεισε ἐκλιπεῖν τὴν Ἑλλάδα· ἀλλὰ κατα-

μείναντες ἀνέσχοντο τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν χώραν δέξασθαι.

Πέμψαντες γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι ἐς Δελφοὺς θεο- 140
πρόπους, χρηστηριάζεσθαι ἦσαν ἐτοῖμοι· καὶ σφι
ποιήσασι περὶ τὸ ἱρὸν τὰ νομιζόμενα, ὥς ἐς τὸ
μέγαρον ἐσελθόντες ἕζοντο, χρᾶ ἢ Πυθίῃ τῇ οὐνομα
ἦν Ἀριστονίκη τάδε·

ὦ μέλεοι, τί κάθησθε ; λιπὼν φεῦγ' ἔσχατα γαίης
δῶματα καὶ πόλιος τροχοειδέος ἄκρα κάρηνα.
οὔτε γὰρ ἡ κεφαλὴ μένει ἔμπεδον, οὔτε τὸ σῶμα,
οὔτε πόδες νέατοι, οὔτ' ὦν χέρες, οὔτε τι μέσσης
λείπεται, ἀλλ' ἀζηλα πέλει· κατὰ γάρ μιν ἐρείπει
πῦρ τε καὶ ὄξυς Ἄρης Συριηγενὲς ἄρμα διώκων.
πολλὰ δὲ κάλλ' ἀπολεῖ πυργώματα, κοῦ τὸ σὺν οἶον·
πολλοὺς δ' ἀθανάτων νηοὺς μαλερώ πυρὶ δώσει,
οἳ που νῦν ἰδρῶτι ρεοῦμενοι ἐστήκασι,
δείματι παλλόμενοι· κατὰ δ' ἀκροτάτοις ὀρόφοισι
αἷμα μέλαν κέχυται, προῖδὸν κακότητος ἀνάγκας.
ἀλλ' ἴτον ἐξ ἀδύτου, κακοῖς δ' ἐπικίδνατε θυμόν.

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τῶν Ἀθηναίων θεοπρόποι, 141
συμφορῇ τῇ μεγίστῃ ἐχρέωντο· προβάλλουσι δὲ
σφέας αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ κακοῦ τοῦ κεχρησμένου, Τίμων
ὁ Ἀνδροβούλου, τῶν Δελφῶν ἀνὴρ δόκιμος ὁμοῖα
τῷ μάλιστα, συνεβούλευέ σφι ἱκετηρίην λαβοῦσι,
δεύτερα αὖτις ἐλθόντας χρᾶσθαι τῷ χρηστηρίῳ ὥς
ἰκέτας· πειθομένοισι δὲ ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι, καὶ
λέγουσι· “ὦναξ, χρῆσον ἡμῖν ἄμεινόν τι περὶ τῆς
πατρίδος, αἰδεσθεῖς τὰς ἱκετηρίας τάσδε τὰς τοι
ἤκομεν φέροντες· ἢ οὐ τοι ἄπιμεν ἐκ τοῦ ἀδύτου,
ἀλλ' αὐτοῦ τῇδε μενέομεν, ἔστ' ἂν καὶ τελευτήσω-
μεν.” ταῦτα δὲ λέγουσι ἢ πρόμαντις χρᾶ δεύτερα
τάδε·

Οὐ δύναται Παλλὰς Δί' Ὀλύμπιον ἐξιλάσασθαι,
λίσσομένη πολλοῖσι λόγοις καὶ μήτιδι πυκνῇ.
σοὶ δὲ τόδ' αὖτις ἔπος ἐρέω, Ἀδάμαντι πελάσσας·
τῶν ἄλλων γὰρ ἀλίσκομένων, ὅσα Κέκροπος οὔρος
ἐντὸς ἔχει κευθμών τε Κιθαιρῶνος θαθείου,
τείχος Τριτογενεῖ ξύλων διδοῖ εὐρύσπα Ζεὺς

μοῦνον ἀπόρθητον τελέθειν, τὸ σὲ τέκνα τ' ὀνήσει.
 μηδὲ σύ γ' ἱπποσύνην τε μένειν καὶ πεζὸν ἰόντα
 πολλὸν ἀπ' ἡπείρου στρατὸν ἤσυχος, ἀλλ' ὑποχωρεῖν
 νῶτον ἐπιστρέψας· ἔτι τοι κοτὲ κἀντίος ἔσση.
 ὦ θεή Σαλαμίς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν,
 ἣ που σκιδναμένης Δημήτερος, ἣ συνιούσης.

142 Ταῦτά σφι ἡπιώτερα γὰρ τῶν προτέρων καὶ ἦν καὶ
 ἐδόκεε εἶναι, συγγραψάμενοι ἀπαλλάσσοντο ἐς τὰς
 Ἀθήνας· ὥς δὲ ἀπελθόντες οἱ θεοπρόποι ἀπήγγελ-
 λον ἐς τὸν δῆμον, γινῶμαι καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἐγίνοντο
 διζημένων τὸ μαντήϊον, καὶ αἶδε συνεστηκυῖαι μάλισ-
 τα· τῶν πρεσβυτέρων ἔλεγον μετεξέτεροι, δοκέειν σφι
 τὸν θεὸν τὴν ἀκρόπολιν χρῆσαι περιέσεσθαι· ἣ γὰρ
 ἀκρόπολις τὸ πάλαι τῶν Ἀθηνέων ῥηχῶ ἐπέφρακτο·
 οἱ μὲν δὴ κατὰ τὸν φραγμὸν συνεβάλλοντο τοῦτο τὸ
 ξύλινον τείχος εἶναι· οἱ δ' αὖ ἔλεγον τὰς νέας ση-
 μαίνειν τὸν θεόν, καὶ ταύτας παραρτέεσθαι ἐκέλευον
 τὰ ἄλλα ἀπέντας· τοὺς ὦν δὴ τὰς νέας λέγοντας
 εἶναι τὸ ξύλινον τείχος ἔσφαλλε τὰ δύο τὰ τελευταῖα
 ῥηθέντα ὑπὸ τῆς Πυθίης·

ὦ θεή Σαλαμίς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν,
 ἣ που σκιδναμένης Δημήτερος ἣ συνιούσης.

κατὰ ταῦτα τὰ ἔπεα συνεχέοντο αἱ γινῶμαι τῶν
 φαμένων τὰς νέας τὸ ξύλινον τείχος εἶναι· οἱ γὰρ
 χρησμολόγοι ταύτῃ ταῦτα ἐλάμβανον, ὥς ἀμφὶ Σα-
 λαμίνα δεῖ σφέας ἔσσωθῆναι, ναυμαχίην παρασκευα-
 113 σαμένους. Ἦν δὲ τῶν τις Ἀθηναίων ἀνὴρ ἐς πρῶ-
 τους νεωστὶ παριῶν, τῷ οὖνομα μὲν ἦν Θεμισ-
 τοκλῆς, παῖς δὲ Νεοκλέος ἐκαλέετο· οὗτος ὦν ἦρ
 οὐκ ἔφη πᾶν ὀρθῶς τοὺς χρησμολόγους συμβάλ-
 λεσθαι, λέγων τοιαύδε· εἰ ἐς Ἀθηναίους εἶχε τὸ πάθος
 εἰρημένον ἐόντως, οὐκ ἂν οὕτω μιν δοκέειν ἡπίως
 χρησθῆναι, ἀλλὰ ὧδέ· ὦ σχετλίῃ Σαλαμίς· ἀντὶ τοῦ
 ὦ θείῃ Σαλαμίς· εἶπερ γε ἔμελλον οἱ οἰκήτορες ἀμφ'
 αὐτῇ τελευτήσῃν· ἀλλὰ γὰρ ἐς τοὺς πολεμίους τῷ
 θεῷ εἰρῆσθαι τὸ χρηστήριον, συλλαμβάνοντι κατὰ

τὸ ὀρθόν, ἀλλ' οὐκ ἐς Ἀθηναίους, παρασκευάζεσθαι ὦν αὐτοὺς ὡς ναυμαχῆσοντας συνεβούλευε, ὡς τούτου εἶντος τοῦ ξυλίνου τείχεος. ταύτῃ Θεμιστοκλέος ἀποφαινομένου, Ἀθηναῖοι ταῦτά σφι ἔγνωσαν αἰρετώτερα εἶναι μᾶλλον ἢ τὰ τῶν χρησμολόγων· οἱ οὐκ ἔων ναυμαχίην ἀρτέεσθαι, τὸ δὲ σύμπαν εἶναι, οὐδὲ χεῖρας ἀνταείρεσθαι ἀλλὰ ἐκλιπόντας χώραν τὴν Ἀττικὴν ἄλλην τινὰ οἰκίζειν. Ἐτέρῃ τε Θεμιστοκλεί 144 γνῶμη ἔμπροσθε ταύτης ἐς καιρὸν ἡρίστευσεν· ὅτε Ἀθηναίοισι γενομένων χρημάτων μεγάλων ἐν τῷ κοινῷ, τὰ ἐκ τῶν μετάλλων σφι προσήλθε τῶν ἀπὸ Λαυρείου, ἔμελλον λάξεσθαι ὀρχηδὸν ἕκαστος δέκα δραχμας· τότε Θεμιστοκλέης ἀνέγνωσε Ἀθηναίους, τῆς διαιρέσιος ταύτης παυσαμένους νέας τούτων τῶν χρημάτων ποιήσασθαι διηκοσίας, ἐς τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Αἰγινήτας λέγων· οὗτος γὰρ ὁ πόλεμος συστάς ἔσωσε τότε τὴν Ἑλλάδα, ἀναγκάσας θαλασσίους γενέσθαι Ἀθηναίους· αἱ δὲ ἐς τὸ μὲν ἐποιήθησαν οὐκ ἐχρήσθησαν· ἐς δέον δὲ οὕτω τῇ Ἑλλάδι ἐγένοντο· αὐταί τε δὴ αἱ νέες τοῖσι Ἀθηναίοισι προποιοιθεῖσαι ὑπῆρχον, ἐτέρας τε ἔδεε προσναυπηγέσθαι· ἔδοξέ τε σφι, μετὰ τὸ χρηστήριον βουλευόμενοι, ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα τὸν βάρβαρον δέκεσθαι τῇσι νηυσὶ πανδημεῖ, τῷ θεῷ πειθομένους, ἅμα Ἑλλήνων τοῖσι βουλομένοισι. τὰ μὲν δὴ χρηστήρια ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐγεγόνεε.

Συλλεγομένων δὲ ἐς τὸν τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα 145 Ἑλλήνων τῶν τὰ ἀμείνω φρονεόντων, καὶ διδόντων σφίσι λόγον καὶ πίστιν, ἐνθαῦτα ἔδοκεε βουλευόμενοι αὐτοῖσι, πρῶτον μὲν χρημάτων πάντων καταλλάσσεσθαι τάς τε ἔχθρας καὶ τοὺς κατ' ἀλλήλους εἶντας πολέμους· ἦσαν δὲ πρὸς τινὰς καὶ ἄλλους ἐγκεχρημένοι, ὃ δὲ ὦν μέγιστος Ἀθηναίοισι τε καὶ Αἰγινήτῃσι· μετὰ δὲ, πυνθανόμενοι Ξέρξῃ σὺν τῷ στρατῷ εἶναι ἐν Σάρδισι, ἐβουλεύσαντο κατασκόπους πέμπειν ἐς τὴν Ἀσίην τῶν βασιλέος πρηγμάτων, ἐς

Ἄργος τε ἀγγέλους ὁμαιχμίην συνθησομένους πρὸς τὸν Πέρσῃν· καὶ ἐς Σικελίην ἄλλους πέμπειν παρὰ Γέλωνα τὸν Δεινομένεος, ἕς τε Κέρκυραν, κελύσοντας βοηθέειν τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἐς Κρήτην ἄλλους· φρονήσαντες εἴ πως ἔν τε γένοιτο τὸ Ἑλληνικὸν καὶ εἰ συγκύψαντες τῷτὸ πρήσσοιεν πάντες, ὥς δεινῶν ἐπιόντων ὁμοίως πᾶσι Ἑλλήσι. τὰ δὲ Γέλωνος πρήγματα μεγάλα ἐλέγετο εἶναι, οὐδαμῶν Ἑλληνικῶν τῶν οὐ πολλὸν μέζω.

146 Ὡς δὲ ταῦτά σφι ἔδοξε, καταλυσάμενοι τὰς ἔχθρας, πρῶτα μὲν κατασκόπους πέμπουσι ἐς τὴν Ἀσίην ἄνδρας τρεῖς· οἱ δὲ ἀπικόμενοί τε ἐς Σάρδεις καὶ καταμαθόντες τὴν βασιλέος στρατιήν, ὥς ἐπαύστοι ἐγένοντο, βασανισθέντες ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοῦ πεζοῦ στρατοῦ ἀπήγοντο ὥς ἀπολεύμενοι· καὶ τοῖσι μὲν κατακέκριτο θάνατος· Ξέρξης δὲ ὥς ἐπύθετο ταῦτα, μεμφθεὶς τῶν στρατηγῶν τὴν γνώμην, πέμπει τῶν τινας δορυφόρων, ἐντειλάμενος, ἣν καταλάβωσι τοὺς κατασκόπους ζῶντας, ἄγειν παρ' ἐωυτὸν· ὥς δὲ ἔτι περιέοντας αὐτοὺς κατέλαβον καὶ ἦγον ἐς ὄψιν τὴν βασιλέος, τὸ ἐνθεῦτεν, πυθόμενος ἐπ' οἷσι ἦλθον, ἐκέλευέ σφεας τοὺς δορυφόρους περιάγοντας ἐπιδείκνυσθαι πάντα τε τὸν πεζὸν στρατὸν καὶ τὴν ἵππον· ἐπεὰν δὲ ταῦτα θεύμενοι ἔωσι πλήρεις, ἀποπέμπειν ἐς τὴν ἂν αὐτοὶ ἐθέλωσι χώραν Ἀσινέας.

147 Ἐπιλέγων δὲ τὸν λόγον τόνδε ταῦτα ἐνετέλλετο, ὥς εἰ μὲν ἀπώλοντο οἱ κατὰσκοποι, οὔτε ἂν τὰ ἐωυτοῦ πρήγματα προεπύθοντο οἱ Ἕλληνες ἔοντα λόγου μέζω, οὔτ' ἂν τι τοὺς πολεμίους μέγα ἐσινέατο ἄνδρας τρεῖς ἀπολέσαντες· νοστησάντων δὲ τούτων ἐς τὴν Ἑλλάδα, δοκέειν (ἔφη) ἀκούσαντας τοὺς Ἕλληνας τὰ ἐωυτοῦ πρήγματα, πρὸ τοῦ στόλου τοῦ γινομένου παραδώσειν σφέας τὴν ἰδίην ἐλευθερίην, καὶ οὕτω οὐδὲ δεήσειν ἐπ' αὐτοὺς στρατηλατέοντας πρήγματα ἔχειν. οἶκε δὲ αὐτοῦ αὕτη ἡ γνώμη τῇ γε ἄλλῃ· ἔων γὰρ ἐν Ἀβύδῳ ὁ Ξέρξης, εἶδε πλοῖα

ἐκ τοῦ Πόντου σιταγωγὰ διεκπλώνοντα τὸν Ἑλλήσποντον, ἔς τε Αἰγίναν καὶ Πελοπόννησον κομιζόμενα· οἱ μὲν δὴ πάρεδροι αὐτοῦ, ὡς ἐπύθοντο πολέμα εἶναι τὰ πλοῖα, ἐτοῖμοι ἦσαν αἰρέειν αὐτὰ, ἐσβλέποντες ἐς τὸν βασιλέα ὁκότε παραγγελέει· ὁ δὲ Ξέρξης εἶρετο αὐτοὺς, ὅκη πλέοιεν; οἱ δὲ εἶπαν· “ἐς τοὺς σους πολεμίους, ὦ δέσποτα, σῆτον ἄγοντες.” ὁ δὲ ὑπολαβὼν ἔφη· “οὐκ ὦν καὶ ἡμεῖς ἐκεῖ πλέομεν ἔνθαπερ καὶ οὗτοι τοῖσί τε ἄλλοισι ἐξηρτυμένοι καὶ σίτῃ; τί δῆτα ἀδικέουσι οὗτοι ἡμῖν σιτία παρακομίζοντες;” οἱ μὲν νυν κατὰσκοποι οὕτω θεησάμενοί τε καὶ ἀποπεμφθέντες ἐνόστησαν ἐς τὴν Εὐρώπην.

Οἱ δὲ συνωμόται Ἑλλήνων ἐπὶ τῷ Πέρσῃ, μετὰ 148 τὴν ἀπόπεμψιν τῶν κατασκόπων, δεύτερα ἔπεμπον ἐς Ἄργος ἀγγέλους. Ἀργεῖοι δὲ λέγουσι τὰ κατ' ἐωυτοὺς γενέσθαι ὧδε· πυθέσθαι γὰρ αὐτίκα κατ' ἀρχὰς τὰ ἐκ τοῦ βαρβάρου ἐγειρόμενα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, πυθόμενοι δὲ, καὶ μαθόντες ὥς σφεας οἱ Ἑλληνες πειρήσονται παραλαμβάνοντες ἐπὶ τὸν Πέρσῃ, πέμψαι θεοπρόπους ἐς Δελφούς, τὸν θεὸν ἐπειρησόμενους ὥς σφι μέλλει ἄριστον ποιεῦσι γενέσθαι; νεωστὶ γὰρ σφέων τεθνάναι ἑξακισχιλίους ὑπὸ Λακεδαιμονίων καὶ Κλεομένεος τοῦ Ἀναξανδρίδew· τῶνδε δὴ εἵνεκα πέμπειν· τὴν δὲ Πυθίην ἐπειρωτῶσι αὐτοῖσι ἀνελεῖν τάδε·

Ἐχθρὲ περικτιώνεσσι, φίλ' ἀθανάτοισι θεοῖσι,
εἴσω τὸν προβόλαιον· ἔχων πεφυλαγμένος ἦσα,
καὶ κεφαλὴν πεφύλαξο· κάρη δὲ τὸ σῶμα σώσει.

ταῦτα μὲν τὴν Πυθίην χρῆσαι πρότερον· μετὰ δὲ, ὡς ἐλθεῖν τοὺς ἀγγέλους ἐς δὴ τὸ Ἄργος, ἐπελθεῖν ἐπὶ τὸ βουλευτήριον καὶ λέγειν τὰ ἐντεταλμένα· τοὺς δὲ πρὸς τὰ λεγόμενα ὑποκρίνασθαι, ὡς ἐτοῖμοί εἰσι Ἀργεῖοι ποιεῖν ταῦτα, τριήκοντα ἔτεα εἰρήνην σπεισάμενοι Λακεδαιμονίοισι καὶ ἡγεόμενοι κατὰ τὸ ἥμισυ πάσης τῆς συμμαχίας· καίτοι κατὰ γε τὸ δίκαιον γίνεσθαι τὴν ἡγεμονίην ἐωυτῶν, ἀλλ' ὅμως

- 149 σφι ἀποχρᾶν κατὰ τὸ ἥμισυ ἡγεομένοισι. Ταῦτα μὲν λέγουσι τὴν βουλὴν ὑποκρίνασθαι, καίπερ ἀπαγορεύοντός σφι τοῦ χρηστηρίου μὴ ποιέεσθαι τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας συμμαχίην· σπονδὴν δὲ ἔχειν σπονδὰς γενέσθαι τριηκονταετίδας καίπερ τὸ χρηστήριον φοβεομένοισι, ἵνα δὴ σφι οἱ παῖδες ἀνδρωθέωσι ἐν τούτοις τοῖσι ἔτεσι· μὴ δὲ σπονδέων ἐουσέων, ἐπιλέγεσθαι, ἣν ἄρα σφέας καταλάβῃ πρὸς τῷ γεγονότι κακῷ ἄλλο πταῖσμα πρὸς τὸν Πέρσην, μὴ τὸ λοιπὸν ἔωσι Λακεδαιμονίων ὑπήκοοι· τῶν δὲ ἀγγέλων τοὺς ἀπὸ τῆς Σπάρτης πρὸς τὰ ῥηθέντα ἐκ τῆς βουλῆς ἀμείψασθαι τοῖσδε· περὶ μὲν σπονδέων ἀνοίσειν ἐς τοὺς πλεῦνας· περὶ δὲ ἡγεμονίης αὐτοῖσι ἐντετάλθαι ὑποκρίνασθαι, καὶ δὴ λέγειν, σφι μὲν εἶναι δύο βασιλέας, Ἀργείοισι δὲ ἓνα· οὐκὼν δυνατόν εἶναι τῶν ἐκ Σπάρτης οὐδέτερον παῦσαι τῆς ἡγεμονίης· μετὰ δὲ δύο τῶν σφετέρων ὁμοψήφον τὸν Ἀργεῖον εἶναι κωλύειν οὐδέν. οὕτω δὴ οἱ Ἀργεῖοί φασι οὐκ ἀνασχέσθαι τῶν Σπαρτιητέων τὴν πλεονεξίην, ἀλλ' ἐλίσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἄρχεσθαι ἢ τι ὑπεῖξαι Λακεδαιμονίοισι· προειπεῖν τε τοῖσι ἀγγέλοις πρὸ δύντος ἡλίου ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς Ἀργείων χώρας· εἰ δὲ μὴ, περιέψεσθαι ὡς πολεμίους.
- 150 Αὐτοὶ μὲν Ἀργεῖοι τοσαῦτα τούτων πέρι λέγουσι. ἔστι δὲ ἄλλος λόγος λεγόμενος ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, ὡς Ξέρξης ἐπεμψε κήρυκα ἐς Ἀργος πρότερον ἢ περ ὀρμῆσαι στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· ἐλθόντα δὲ τοῦτον λέγεται εἰπεῖν· “ἄνδρες Ἀργεῖοι, βασιλεὺς Ξέρξης τάδε ὑμῖν λέγει· ἡμεῖς νομίζομεν Πέρσιν εἶναι, ἀπ' οὗ ἡμεῖς γεγόναμεν, παῖδα Περσέος τοῦ Δανάης, γεγονότα ἐκ τῆς Κηφέας θυγατρὸς Ἀνδρομέδης· οὕτω ἂν ὦν εἴημεν ὑμέτεροι ἀπόγονοι· οὔτε ὦν ἡμέας οἶκος ἐπὶ τοὺς ἡμετέρους προγόνους ἐκστρατεύεσθαι, οὔτε ὑμέας ἄλλοις τιμωρόντας ἡμῖν ἀντιζόους γενέσθαι, ἀλλὰ παρ' ὑμῖν αὐτοῖσι ἡσυχίην ἔχοντας κατῆσθαι· ἣν γὰρ ἐμοὶ γένηται κατὰ νόον,

οὐδαμοὺς μέζοντας ὑμέων ἄξω." ταῦτα ἀκούσαντας Ἀργείους λέγεται πρήγμα ποιήσασθαι, καὶ παρα-
 χρήμα μὲν οὐδὲν ἐπαγγελλομένους μεταίτεειν· ἐπεὶ
 δέ σφεας παραλαμβάνειν τοὺς Ἕλληνας, οὕτω δὴ,
 ἐπισταμένους ὅτι οὐ μεταδώσουσι τῆς ἀρχῆς Λακε-
 δαιμόνιοι, μεταίτεειν, ἵνα ἐπὶ προφάσιος ἡσυχίην
 ἄγωσι. Συμπεσεῖν δὲ τούτοις καὶ τόνδε τὸν λόγον 151
 λέγουσιν οἱ τινες Ἑλλήνων, πολλοῖσι ἔτεσι ὑστερον
 γενόμενον τούτων· τυχεῖν ἐν Σούσοις τοῖσι Μεμνο-
 νίοις ἐόντας ἐτέρου πρήγματος εἵνεκα ἀγγέλους
 Ἀθηναίων, Καλλίην τε τὸν Ἴππονίκου καὶ τοὺς μετὰ
 τούτου ἀναβάντας· Ἀργείους δὲ, τὸν αὐτὸν τούτον
 χρόνον πέμψαντας καὶ τούτους ἐς Σοῦσα ἀγγέλους,
 εἰρωτᾶν Ἀρταξέρξεα τὸν Ξέρξεω εἰ σφί ἐτι ἐμμένει
 τὴν πρὸς Ξέρξεα φιλίην συνεκεράσαντο, ἢ νομιζοίατο
 πρὸς αὐτοῦ εἶναι πολέμιοι; βασιλέα δὲ Ἀρταξέρξεα
 μάλιστα ἐμμένειν φάναι, καὶ οὐδεμίαν νομίζειν πόλιν
 Ἀργεὸς φιλιωτέραν. Εἰ μὲν νυν Ξέρξης τε ἀπέ- 152
 πεμψε ταῦτα λέγοντα κήρυκα ἐς Ἀργος, καὶ Ἀργείων
 ἀγγελοι ἀναβάντες ἐς Σοῦσα ἐπειρώτων Ἀρταξέρξεα
 περὶ φιλίας, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν· οὐδέ τινα
 γνώμην περὶ αὐτῶν ἀποφαίνομαι ἄλλην γε ἢ τήνπερ
 αὐτοῖς Ἀργεῖοις λέγουσι. [ἐπίσταμαι δὲ τοσοῦτο,
 ὅτι, εἰ πάντες ἄνθρωποι τὰ οἰκήϊα κακὰ ἐς μέσον
 συνενείκαιεν ἀλλάξασθαι βουλόμενοι τοῖσι πλησί-
 οισι, ἐγκύψαντες ἂν ἐς τὰ τῶν πέλας κακὰ ἀσπασίως
 ἕκαστοι αὐτῶν ἀποφεροίατο ὀπίσω τὰ ἐσενείκοντο.]
 οὕτω δὴ οὐκ Ἀργεῖοις αἰσχιστα πεποίηται· ἐγὼ δὲ
 ὀφείλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πείθεσθαι γε μὴν οὐ
 παντάπασι ὀφείλω· καί μοι τοῦτο τὸ ἔπος ἐχέτω ἐς
 πάντα τὸν λόγον· ἐπεὶ καὶ ταῦτα λέγεται, ὡς ἄρα
 Ἀργεῖοι ἦσαν οἱ ἐπικαλεσάμενοι τὸν Πέρσην ἐπὶ
 τὴν Ἑλλάδα, ἐπειδὴ σφί πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους
 κακῶς ἢ αἰχμὴ ἐστήκεε, πᾶν δὴ βουλόμενοί σφί
 εἶναι πρὸ τῆς παρεούσης λύπης. τὰ μὲν περὶ Ἀρ-
 γείων εἴρηται.

- 153 Ἐς δὲ τὴν Σικελίην ἄλλοι τε ἀπίκατο ἄγγελοι ἀπὸ τῶν συμμαχῶν συμμίζοντες Γέλωνι, καὶ δὴ καὶ ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων Σύαγρος. τοῦ δὲ Γέλωνος τούτου πρόγονος, οἰκῆτωρ ἑὼν Γέλῃς, ἦν ἐκ νήσου Τήλου τῆς ἐπὶ Τριοπίῳ κειμένης· ὃς κτιζομένης Γέλῃς ὑπὸ Δινδίων τε τῶν ἐκ Ῥόδου καὶ Ἀντιφήμεου, οὐκ ἐλείφθη· ἀνὰ χρόνον δὲ αὐτοῦ οἱ ἀπόγονοι γινόμενοι ἱροφάνται τῶν χθονίων θεῶν διετέλεον ἑόντες, Τηλίνεω ἑνός τε τῶν προγόνων κτησαμένου τρόπῳ τοιῷδε· ἐς Μακτώριον πόλιν τὴν ὑπὲρ Γέλῃς οἰκημένην ἔφυγον ἄνδρες Γελῶων, ἑσσωθέντες στάσι· τούτους ὦν ὁ Τηλίνης κατήγαγε ἐς Γέλην, ἔχων οὐδεμίαν ἀνδρῶν δύναμιν ἀλλ' ἱρὰ τούτων τῶν θεῶν· ὅθεν δὲ αὐτὰ ἔλαβε ἢ αὐτὸς ἐκτήσατο, τοῦτο οὐκ ἔχω εἰπεῖν· τούτοισι δ' ὦν πίσυνος ἑὼν, κατήγαγε ἐπ' ᾧ τε οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἱροφάνται τῶν θεῶν ἔσονται. θῶμά μοι ὦν καὶ τοῦτο γέγονε πρὸς τὰ πυνθάνομαι κατεργάσασθαι Τηλίνην ἔργον τοσοῦτον· τὰ τοιαῦτα γὰρ ἔργα οὐ πρὸς τοῦ ἅπαντος ἀνδρὸς νενόμικα γίνεσθαι, ἀλλὰ πρὸς ψυχῆς τε ἀγαθῆς καὶ ῥώμης ἀνδρητῆς· ὁ δὲ λέγεται πρὸς τῆς Σικελίης τῶν οἰκητόρων τὰ ὑπεναντία τούτων, πεφυκέναι θηλυδρίας τε καὶ μαλακώτερος ἀνὴρ· οὕτω μὲν νυν ἐκτήσατο
- 154 τοῦτο τὸ γέρας· Κλεάνδρου δὲ τοῦ Παντάρεος τελευτήσαντος τὸν βίον, ὃς ἐτυράννευσε μὲν Γέλῃς ἑπτὰ ἔτεα ἀπέθανε δὲ ὑπὸ Σαβύλλου ἀνδρὸς Γελῶου, ἐνθαῦτα ἀναλαμβάνει τὴν μουναρχίην Ἴπποκράτης, Κλεάνδρου ἑὼν ἀδελφεός· ἔχοντας δὲ Ἴπποκράτεος τὴν τυραννίδα, ὁ Γέλων, ἑὼν Τηλίνεω τοῦ ἱροφάντεω ἀπόγονός, πολλῶν μετ' ἄλλων καὶ Αἰνησιδήμου τοῦ Παταϊκοῦ ὃς ἦν δορυφόρος Ἴπποκράτεος μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον δι' ἀρετὴν ἀπεδέχθη πάσης τῆς ἵππου εἶναι ἵππαρχος. πολιορκέοντος γὰρ Ἴπποκράτεος Καλλιπολίτας τε καὶ Ναξίους, καὶ Ζαγκλαίους τε καὶ Λεοντίνους, καὶ πρὸς, Συρηκουσίους τε καὶ τῶν βαρβάρων συχνοὺς, ἀνὴρ ἐφαίνετο ἐν

τούτοις τοῖσι πολέμοις ἔων ὁ Γέλων λαμπρότατος· τῶν δὲ εἶπον πολίων, τούτων πλὴν Συρηκουσέων οὐδεμία πέφευγε δουλοσύνην πρὸς Ἴπποκράτους· Συρηκουσίους δὲ Κορίνθιοί τε καὶ Κερκυραῖοι ἐρρῶσαντο μάχῃ ἐσσωθέντας ἐπὶ ποταμῷ Ἐλώρῳ. ἐρρῶσαντο δὲ οὗτοι ἐπὶ τοῖσδε καταλλάξαντες, ἐπ' ὧτε Ἴπποκράτῃ Καμάριναν Συρηκουσίους παραδοῦναι· Συρηκουσίων δὲ ἦν Καμάρινα τὸ ἀρχαῖον. Ὡς δὲ 155 καὶ Ἴπποκράτεα τυραννέυσαντα ἴσα ἕτεα τῷ ἀδελφεῷ Κλεάνδρῳ κατέλαβε ἀποθανεῖν πρὸς πόλιν Ὑβλῃ, στρατευσάμενον ἐπὶ τοὺς Σικελούς, οὕτω δὴ ὁ Γέλων τῷ λόγῳ τιμωρέων τοῖσι Ἴπποκράτους παισὶ Εὐκλείδῃ τε καὶ Κλεάνδρῳ, οὐ βουλομένων τῶν πολιητέων κατηκόων ἔτι εἶναι, τῷ ἔργῳ, ὡς ἐπεκράτησε μάχῃ τῶν Γελῶν, ἦρχε αὐτὸς ἀποστερήσας τοὺς Ἴπποκράτους παῖδας· μετὰ δὲ τοῦτο τὸ εὖρημα, τοὺς γαμήρους καλεομένους τῶν Συρηκουσίων ἐκπεσόντας ὑπὸ τε τοῦ δήμου καὶ τῶν σφετέρων δούλων (καλεομένων δὲ Κυλλυρίων) ὁ Γέλων καταγαγὼν τούτους ἐκ Κασμένης πόλιος ἐς τὰς Συρηκούσας, ἔσχε καὶ ταύτας· ὁ γὰρ δῆμος ὁ τῶν Συρηκουσίων ἐπιόντι Γέλωνι παραδιδοί τὴν πόλιν καὶ ἑωυτόν. Ὁ δὲ 156 ἐπεὶ τε παρέλαβε τὰς Συρηκούσας, Γέλῃς μὲν ἐπικρατέων λόγον ἐλάσσω ἐποιέετο, ἐπιτρέψας αὐτὴν Ἰέρωνι ἀδελφεῷ ἑωυτοῦ· ὁ δὲ τὰς Συρηκούσας ἐκράτυνε, καὶ ἦσαν ἅπαντά οἱ Συρηκούσαι. αἱ δὲ παραντικά ἀνά τ' ἔδραμον καὶ ἀνέβλαστον· τοῦτο μὲν γὰρ Καμαριναίους ἅπαντας ἐς τὰς Συρηκούσας ἀγαγὼν πολιήτας ἐποίησε, Καμαρίνης δὲ τὸ ἄστυ κατέσκαψε· τοῦτο δὲ Γελῶν ὑπερημίσεας τῶν ἀστῶν τῶντὸ τοῖσι Καμαριναίοις ἐποίησε· Μεγαρέας τε τοὺς ἐν Σικελίῃ, ὡς πολιορκεόμενοι ἐς ὁμολογίην προσεχώρησαν, τοὺς μὲν αὐτῶν παχέας, αἰραμένους τε πόλεμον αὐτῷ καὶ προσδοκέοντας ἀπολέεσθαι διὰ τοῦτο, ἄγων ἐς τὰς Συρηκούσας πολιήτας ἐποίησε· τὸν δὲ δῆμον τῶν Μεγαρέων, οὐκ ἔόντα μεταίτιον τοῦ πολέ-

μου τούτου οὐδὲ προσδεκόμενον κακὸν οὐδὲν πείσεσθαι, ἀγαγὼν καὶ τούτους ἐς τὰς Συρηκούσας ἀπέδοτο ἐπ' ἐξαγωγῇ ἐκ Σικελίης. τὸντὸ δὲ τοῦτο καὶ Εὐβοέας τοὺς ἐν Σικελίῃ ἐποίησε, διακρίνας· ἐποίηε δὲ τὰῦτα τούτους ἀμφοτέρους, νομίσας δῆμον εἶναι συν-οίκημα ἀχαριτώτατον. τοιούτῳ μὲν τρόπῳ τύραννος ἐγεγόνεε μέγας ὁ Γέλων.

157 Τότε δὲ, ὡς οἱ ἄγγελοι τῶν Ἑλλήνων ἀπίκατο ἐς τὰς Συρηκούσας, ἐλθόντες αὐτῷ ἐς λόγους ἔλεγον ταῦδε· “ἐπεμψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι, παραλαμψομένους σε πρὸς τὸν βάρβαρον τὸν γὰρ ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα πάντως κου πυνθάνεαι· ὅτι Πέρσης ἀνὴρ μέλλει, ζεύξας τὸν Ἑλλησποντον καὶ ἐπάγων πάντα τὸν ἥϋον στρατὸν ἐκ τῆς Ἀσίας, στρατηλατήσειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, πρόσχημα μὲν ποιεύμενος ὡς ἐπ' Ἀθήνας ἐλαύνει, ἐν νόῳ δὲ ἔχων πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ὑπ' ἑωυτῷ ποιήσασθαι. σὺ δὲ δυνάμιός τε ἦκεις μεγάλης, καὶ μοῖρά τοι τῆς Ἑλλάδος οὐκ ἐλαχίστη μέτα, ἄρχοντί γε Σικελίης· βοήθει τε τοῖσι ἐλευθεροῦσι τὴν Ἑλλάδα, καὶ συνελευθέρου. ἀλῆς μὲν γὰρ γινομένη πᾶσα ἡ Ἑλλὰς χεὶρ μεγάλη συνάγεται, καὶ ἀξιώμαχοι γινόμεθα τοῖσι ἐπιοῖσι· ἦν δὲ ἡμέων οἱ μὲν καταπροδιδῶσι οἱ δὲ μὴ θέλωσι τιμωρέειν, τὸ δὲ ὑγιαῖνον τῆς Ἑλλάδος ἢ ὀλίγον, τοῦτο δὲ ἤδη δεινὸν γίνεται μὴ πέσῃ πᾶσα ἡ Ἑλλὰς. μὴ γὰρ ἐλπίσης, ἦν ἡμέας καταστρέψῃται ὁ Πέρσης μάχῃ κρατήσας, ὡς οὐκὶ ἤξει παρὰ σέ γε· ἀλλὰ πρὸ τούτου φύλαξαι· βοηθέν γὰρ ἡμῖν σεωυτῷ τιμωρέεις· τῷ δὲ εὖ βουλευθέντι πρήγματι τελευτῇ ὡς τὸ ἐπίπαν χρηστὴ ἐθέλει ἐπιγίνεσθαι.”

158 Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον· Γέλων δὲ πολλὸς ἐνέκειτο λέγων τοιαῦδε· “ἄνδρες Ἕλληνες, λόγον ἔχοντες πλεονέκτην ἐτολμήσατε ἐμὲ σύμμαχον ἐπὶ τὸν βάρβαρον παρακαλέοντες ἐλθεῖν· αὐτοὶ δὲ, ἐμεῦ πρότερον δεηθέντος βαρβαρικοῦ στρατοῦ συνεπάψασθαι ὅτε μοι πρὸς Καρχηδονίους νεῖκος συνήπτο, ἐπισκήπ-

τοντός τε τὸν Δωριέος τοῦ Ἀναξανδρίδew πρὸς Ἑγε-
ταίων φόνον ἐκπρήξασθαι, ὑποτείνοντός τε τὰ ἐμπόρια
συνελευθεροῦν, ἀπ' ὧν ὑμῖν μεγάλαι ὠφελίαι τε καὶ
ἐπαυρέσιες γεγόνασι, οὔτε ἐμεῦ εἵνεκα ἤλθετε βοη-
θήσοντες οὔτε τὸν Δωριέος φόνον ἐκπρηξόμενοι, τό-
τε κατ' ὑμέας τάδε ἅπαντα ὑπὸ βαρβάροισι νέμεται·
ἀλλὰ εὖ γὰρ ἡμῖν καὶ ἐπὶ τὸ ἄμεινον κατέστη· νῦν
δὲ ἐπειδὴ περιελήλυθε ὁ πόλεμος καὶ ἀπίκται ἐς
ὑμέας, οὕτω δὴ Γέλωνος μνήστις γέγονε. ἀτιμῆς
δὲ πρὸς ὑμέων κυρήσας οὐκ ὁμοιώσομαι ὑμῖν ἀλλ'
ἐτοιμός εἰμι βοηθεῖν, παρεχόμενος διηκοσίας τε τρι-
ήρεας καὶ δισμυρίους ὀπλίτας, καὶ δισχιλίην ἵππον,
καὶ δισχιλίους τοξότας, καὶ δισχιλίους σφενδονήτας,
καὶ δισχιλίους ἵπποδρόμους ψιλούς· σῖτόν τε ἀπάσῃ
τῇ Ἑλλήνων στρατιῇ ἔστ' ἂν διαπολεμήσωμεν ὑπο-
δέκομαι παρέξειν· ἐπὶ δὲ λόγῳ τοιῷδε τάδε ὑπίσχομαι·
ἐπ' ᾧ στρατηγός τε καὶ ἡγεμὼν τῶν Ἑλλήνων ἔσομαι
πρὸς τὸν βάρβαρον· ἐπ' ἄλλῳ δὲ λόγῳ οὗτ' ἂν αὐτὸς
ἔλθοιμι οὗτ' ἂν ἄλλους πέμψαιμι.” Ταῦτα ἀκούσας 159
οὔτε ἠνέσχετο ὁ Σύαγρος εἰπέ τε τάδε· “ἦ κε μέγ'
οἰμώξειεν ὁ Πελοπίδης Ἀγαμέμνων, πυθόμενος
Σπαρτιῆτας τὴν ἡγεμονίην ἀπαραιρῆσθαι ὑπὸ Γέλω-
νός τε καὶ Συρηκουσίων· ἀλλὰ τούτου μὲν τοῦ λόγου
μηκέτι μνησθῆς, ὅκως τὴν ἡγεμονίην τοι παραδώσο-
μεν· ἀλλ', εἰ μὲν βούλει βοηθεῖν τῇ Ἑλλάδι, ἴσθι
ἄρξόμενος ὑπὸ Λακεδαιμονίων· εἰ δ' ἄρα μὴ δικαιοῖς
ἄρχεσθαι, σὺ δὲ μὴ βοηθεῖν.” Πρὸς ταῦτα ὁ Γέ- 160
λων, ἐπειδὴ ὥρα ἀπεστραμμένους τοὺς λόγους τοῦ
Συάγρου, τὸν τελευταῖόν σφι τόνδε ἐξέφαινε λόγον·
“ὦ ξεῖνε Σπαρτιῆτα, ὄνειδεα κατιόντα ἀνθρώπῳ φι-
λέει ἐπανάγειν τὸν θυμόν· σὺ μέντοι ἀποδεξάμενος
ὑβρίσματα ἐν τῷ λόγῳ, οὗ με ἔπεισας ἀσχήμονα ἐν
τῇ ἀμοιβῇ γενέσθαι· ὅκου δὲ ὑμεῖς οὕτω περιέχεσθε
τῆς ἡγεμονίης, οἶκός καὶ ἐμὲ μᾶλλον ὑμέων περιέ-
χεσθαι, στρατιῆς τε ἔοντα πολλαπλασίου ἡγεμόνα
καὶ νηῶν πολὺ πλεύνων· ἀλλ' ἐπεὶ τε ὑμῖν ὁ λόγος

οὕτω προσάντης κατίσταται, ἡμεῖς τι ὑπέζομεν τοῦ ἀρχαίου λόγου· εἰ τοῦ μὲν πεζοῦ ὑμεῖς ἠγέοισθε, τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἐγώ· εἰ δὲ ὑμῖν ἡδονὴ τοῦ κατὰ θάλασσαν ἡγεμονεύειν, τοῦ πεζοῦ ἐγὼ θέλω· καὶ ἡ τούτοισι ὑμέας χρέων ἐστὶ ἀρέσκεσθαι, ἢ ἀπιέναι
 161 συμμάχων τοιῶνδε ἐρήμους.” Γέλων μὲν δὴ ταῦτα προτείνετο· φθάσας δὲ ὁ Ἀθηναίων ἄγγελος τὸν Λακεδαιμονίων, ἀμείβετό μιν τοῖσδε· “ὦ βασιλεῦ. Συρηκουσίων· οὐκ ἡγεμόνος δεομένη ἡ Ἑλλὰς ἀπέπεμψεν ἡμέας πρὸς σέ, ἀλλὰ στρατιῆς· σὺ δὲ ὅκως μὲν στρατιὴν πέμψεις μὴ ἡγεύμενος τῆς Ἑλλάδος οὐ προφαίνεις, ὥς δὲ στρατηγήσεις αὐτῆς γλίχῃαι· ὅσον μὲν νυν παντὸς τοῦ Ἑλλήνων στρατοῦ ἐδέου ἡγέεσθαι, ἐξήρκει ἡμῖν τοῖσι Ἀθηναίοισι ἡσυχίην ἄγειν, ἐπισταμένοισι ὥς ὁ Λάκων ἱκανὸς τοι ἔμελλε ἔσεσθαι καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέρων ἀπολογεύμενος· ἐπεὶ τε δὲ ἀπάσης ἀπελαυνόμενος δέεαι τῆς ναυτικῆς ἄρχειν, οὕτω ἔχει τοι· οὐδ’ ἦν ὁ Λάκων ἐπὶ τοι ἄρχειν αὐτῆς, ἡμεῖς ἐπήσομεν· ἡμετέρη γάρ ἐστι αὕτη γε, μὴ αὐτῶν βουλομένων Λακεδαιμονίων· τούτοισι μὲν ὦν ἡγέεσθαι βουλομένοισι οὐκ ἀντιτείνομεν, ἄλλω δὲ παρήσομεν οὐδενὶ ναυαρχείν· μάτην γὰρ ἂν ὧδε πάραλον Ἑλλήνων στρατὸν πλείστον εἶημεν ἐκτῆμένοι, εἰ Συρηκουσίοισι ἐόντες Ἀθηναῖοι συγχωρήσομεν τῆς ἡγεμονίης, ἀρχαιότατον μὲν ἔθνος παρεχόμενοι μόννοι δὲ ἐόντες οὐ μετανάσται Ἑλλήνων· τῶν καὶ Ὅμηρος ὁ ἐποποιὸς ἄνδρα ἄριστον ἔφησε ἐς Ἴλιον ἀπικέσθαι, τάξαι τε καὶ διακοσμήσαι στρατόν· οὕτω οὐκ ὄνειδος οὐδὲν ἡμῖν ἐστὶ λέγειν
 162 ταῦτα.” Ἀμείβετο Γέλων τοῖσδε· “ξείνε Ἀθηναῖε, ὑμεῖς οἵκατε τοὺς μὲν ἄρχοντας ἔχειν τοὺς δὲ ἀρξομένους οὐκ ἔχειν· ἐπεὶ τοίνυν οὐδὲν ὑπιέντες ἔχειν τὸ πᾶν ἐθέλετε, οὐκ ἂν φθάνοιτε τὴν ταχίστην ὀπίσω ἀπαλλασσόμενοι καὶ ἀγγέλλοντες τῇ Ἑλλάδι ὅτι ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ αὐτῇ ἐξαίρηται.” οὗτος δὲ ὁ νόος τοῦδε τοῦ ῥήματος, τὸ ἐθέλει λέγειν· δῆλα γὰρ

ὡς ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐστὶ τὸ ἔαρ δοκιμώτατον, τῆς δὲ τῶν Ἑλλήνων στρατιῆς τὴν ἑωυτοῦ στρατιήν· στερισκομένην ὦν τὴν Ἑλλάδα τῆς ἑωυτοῦ συμμαχίης εἵκαζε, ὡς εἰ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξαιρεημένον εἴη.

Οἱ μὲν δὴ τῶν Ἑλλήνων ἄγγελοι τοσαῦτα τῷ 163 Γέλωνι χρηματισάμενοι ἀπέπλεον· Γέλων δὲ πρὸς ταῦτα, δέισας μὲν περὶ τοῖσι Ἑλλήσι μὴ οὐ δυνέωνται τὸν βάρβαρον ὑπερβαλέσθαι, δεινὸν δὲ καὶ οὐκ ἀνασχετὸν ποιησάμενος ἐλθὼν ἐς Πελοπόννησον ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἐὼν Σικελίης τύραννος, ταύτην μὲν τὴν ὁδὸν ἡμέλησε, ὁ δὲ ἄλλης εἶχετο· ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα ἐπύθετο τὸν Πέρσην διαβεβηκότα τὸν Ἑλλήσποντον, πέμπει πεντηκοντέροις τρισὶ Κάδμον τὸν Σκύθew, ἄνδρα Κῶν, ἐς Δελφοὺς, ἔχοντα χρήματα πολλὰ καὶ φιλίους λόγους, καταδοκῆσοντα τὴν μάχην ἢ πεσέεται· καὶ ἦν μὲν ὁ βάρβαρος νικᾷ, τά τε χρήματα αὐτῷ διδόναι καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ τῶν ἄρχει ὁ Γέλων· ἦν δὲ οἱ Ἕλληνες, ὁπίσω ἀπάγειν.

Ὁ δὲ Κάδμος οὗτος, πρότερον τούτων παρα-164 δεξάμενος παρὰ πατρὸς τὴν τυραννίδα Κῶν εὐβεβηκυῖαν, ἐκὼν τε εἶναι καὶ δεινοῦ ἐπιόντος οὐδενός, ἀλλὰ ἀπὸ δικαιοσύνης, ἐς μέσον Κῶιοι καταθεῖς τὴν ἀρχὴν, οἶχετο ἐς Σικελίην· ἔνθα μετὰ Σαμίων ἔσχε τε καὶ κατοίκησε πόλιν Ζάγκλην τὴν ἐς Μεσσήνην μεταβαλοῦσαν τὸ οὖνομα.

Τοῦτον δὴ ὦν ὁ Γέλων τὸν Κάδμον καὶ τοιούτῳ τρόπῳ ἀπικόμενον, διὰ δικαιοσύνην τὴν οἱ αὐτὸς ἄλλην συνήδdee εἶουσιν, ἔπεμπε· ὃς ἐπὶ τοῖσι ἄλλοις δικαίοις τοῖς ἐξ ἑωυτοῦ ἐργασμένοις, καὶ τότε οὐκ ἐλάχιστον τούτων ἐλείπετο· κρατήσας γὰρ μεγάλων χρημάτων τῶν οἱ Γέλων ἐπετράπετο, παρεὼν κατασχέσθαι, οὐκ ἐθέλησε, ἀλλ' ἐπεὶ οἱ Ἕλληνες ἐπεκράτησαν τῇ ναυμαχίῃ, καὶ Ξέρξης οἰχώκεε ἀπελαύνων, καὶ δὴ καὶ ἐκεῖνος ἀπῖκετο ἐς τὴν Σικελίην ἀπὸ πάντα τὰ χρήματα ἄγων.

- 165 Λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπὸ τῶν ἐν Σικελίῃ οἰκημένων, ὡς ὁμως καὶ μέλλων ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων ὁ Γέλων ἐβοήθησε ἂν τοῖσι Ἑλλήσι, εἰ μὴ ὑπὸ Θήρωνος τοῦ Αἰνησιδήμου Ἀκραγαντίνων μονάρχου ἐξελασθεῖς ἐξ Ἰμέρης Τήριλλος ὁ Κρινίππου, τύραννος ἐὼν Ἰμέρης, ἐπῆγε ὑπ' αὐτὸν τὸν χρόνον τοῦτον Φοινίκων καὶ Λιβύων καὶ Ἰβήρων καὶ Λιγύων καὶ Ἑλισύκων καὶ Σαρδονίων καὶ Κυρνίων τριήκοντα μυριάδας, καὶ στρατηγὸν αὐτῶν Ἀμίλκαν τὸν Ἄννωνος Καρχηδονίων ἐόντα βασιλέα· κατὰ ξεινίην τε τὴν ἑωυτοῦ ὁ Τήριλλος ἀναγνώσας, καὶ μάλιστα διὰ τὴν Ἀναξίλεω τοῦ Κρητίνεω προθυμίην, ὃς Ῥηγίου ἐὼν τύραννος, τὰ ἑωυτοῦ τέκνα δοὺς ὁμήρους Ἀμίλκα ἐπῆγέ μιν ἐπὶ τὴν Σικελίην, τιμωρέων τῷ πενθερῷ· Τηρίλλου γὰρ εἶχε θυγατέρα Ἀναξίλεως τῇ οὐνομα ἦν Κυδίππη· οὕτω δὴ οὐκ οἷόν τε γενόμενον βοηθέειν τὸν Γέλωνα τοῖσι Ἑλλήσι, ἀποπέμπειν ἐς Δελφοὺς
- 166 τὰ χρήματα. Πρὸς δὲ καὶ τάδε λέγουσι, ὡς συνέβη τῆς αὐτῆς ἡμέρης ἐν τε τῇ Σικελίῃ Γέλωνα καὶ Θήρωνα νικᾶν Ἀμίλκαν τὸν Καρχηδόνιον, καὶ ἐν Σαλαμῖνι τοὺς Ἑλληνας τὸν Πέρσην· τὸν δὲ Ἀμίλκαν Καρχηδόνιον ἐόντα πρὸς πατρός μητρόθεν δὲ Συρηκούσιον, βασιλεύσαντά τε κατ' ἀνδραγαθίην Καρχηδονίων, ὡς ἡ συμβολή τε ἐγένετο καὶ ὡς ἐσσοῦτο τῇ μάχῃ, ἀφανισθῆναι πυνθάνομαι· οὔτε γὰρ ζῶντα οὔτε ἀποθανόντα φανῆναι οὐδαμοῦ γῆς·
- 167 τὸ πᾶν γὰρ ἐπεξελθεῖν διζήμενον Γέλωνα. Ἔστι δὲ ὑπ' αὐτῶν Καρχηδονίων ὃδε ὁ λόγος λεγόμενος εἰκότι χρεωμένων, ὡς οἱ μὲν βάρβαροι τοῖσι Ἑλλήσι ἐν τῇ Σικελίῃ ἐμάχοντο ἐξ ἡοῦς ἀρξάμενοι μέχρι δειλῆς ὀψίης· (ἐπὶ τοσούτο γὰρ λέγεται ἐλκύσαι τὴν σύστασιν·) ὁ δὲ Ἀμίλκας ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ μένων ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐθύετο καὶ ἐκαλλιρέετο, ἐπὶ πυρῆς μεγάλης σώματα ὅλα καταγίζων, ἰδὼν δὲ τροπὴν τῶν ἑωυτοῦ γινομένην, ὡς ἔτυχε ἐπισπεύδων τοῖσι ἱροῖσι, ὥσε ἑωυτὸν ἐς τὸ πῦρ· οὕτω δὴ κατα-

καυθέντα ἀφανισθῆναι. ἀφανισθέντι δὲ Ἀμίλκα τρώπῳ εἶτε τοιούτῳ ὡς Φοίνικες λέγουσι, εἶτε ἐτέρῳ ὡς Συρηκούσιοι, Καρχηδόνιοι τοῦτο μὲν οἱ θύουσι, τοῦτο δὲ μνήματα ἐποίησαν ἐν πάσῃσι τῇσι πόλισι τῶν ἀποικίδων, ἐν αὐτῇ τε μέγιστον Καρχηδόνι. τὰ μὲν ἀπὸ Σικελίης τοσαῦτα.

Κερκυραῖοι δὲ τάδε ὑποκρινάμενοι τοῖσι ἀγγέλοισι 168 τοιαύδε ἐποίησαν· καὶ γὰρ τούτους παρελάβανον οἱ αὐτοὶ οἷπερ καὶ ἐς Σικελίην ἀπίκατο, λέγοντες τοὺς αὐτοὺς λόγους τοὺς καὶ πρὸς Γέλωνα ἔλεγον· οἱ δὲ παραυτίκα μὲν ὑπίσχοντο πέμψειν τε καὶ ἀμυνεῖν, φράζοντες ὡς οὐ σφί περιόπτῃ ἐστὶ ἡ Ἑλλὰς ἀπολυμένη· ἦν γὰρ σφαλῇ, σφεῖς γε οὐδὲν ἄλλο ἢ δουλεύουσιν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερέων· ἀλλὰ τιμωρητέον εἶη ἐς τὸ δυνατώτατον. ὑπεκρίναντο μὲν οὕτω εὐπρόσωπα· ἐπεὶ δὲ ἔδει βοηθεῖν, ἄλλα νοεῦντες ἐπλήρωσαν νέας ἐξήκοντα, μόγισ δὲ ἀναχθέντες προσέμιξαν τῇ Πελοποννήσῳ· καὶ περὶ Πύλον καὶ Ταΐναρον γῆς τῆς Λακεδαιμονίων ἀνεκώχεον τὰς νέας, καταδοκέοντες καὶ οὗτοι τὸν πόλεμον ἢ πεσέεται· ἀελπτεύοντες μὲν τοὺς Ἕλληνας ὑπερβαλέεσθαι, δοκέοντες δὲ τὸν Πέρσῃν κατακρατήσαντα πολλὸν ἄρξειν πάσης τῆς Ἑλλάδος· ἐποίεον ὦν ἐπίτηδες, ἵνα ἔχῃσι πρὸς τὸν Πέρσῃν λέγειν τοιαύδε· “ὦ βασιλεῦ, ἡμεῖς, παραλαμβανόντων τῶν Ἑλλήνων ἡμέας ἐς τὸν πόλεμον τοῦτον, ἔχοντες δύναμιν οὐκ ἐλαχίστην, οὐδὲ νέας ἐλαχίστας παρασχόντες ἂν, ἀλλὰ πλείστας μετὰ γε Ἀθηναίους, οὐκ ἐβελήσαμεν τοι ἐναντιοῦσθαι, οὐδέ τι ἀποθύμιον ποιῆσαι.” τοιαῦτα λέγοντες ἡλιπίζον πλέον τι τῶν ἄλλων οἴσεσθαι· τάπερ ἂν καὶ ἐγένετο, ὡς ἔμοι δοκεῖ. πρὸς δὲ τοὺς Ἕλληνας σφί σκῆψις ἐπεποίητο, τῇπερ δὴ καὶ ἐχρήσαντο· αἰτιωμένων γὰρ τῶν Ἑλλήνων ὅτι οὐκ ἐβοήθεον, ἔφασαν πληρῶσαι μὲν ἐξήκοντα τριήρεας ὑπὸ δὲ ἐτησιέων ἀνέμων ὑπερβαλέειν Μαλέην οὐκ οἰοί τε γενέσθαι· οὕτω οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Σαλαμίνα, καὶ οὐδεμιῇ κακότητι λει-

φθῆναι τῆς ναυμαχίης. οὗτοι μὲν οὕτω διεκρούσαντο τοὺς Ἕλληνας.

169 Κρήτες δὲ, ἐπεὶ τέ σφεας παρελάμβανον οἱ ἐπὶ τούτοισι ταχθέντας Ἑλλήνων, ἐποίησαν τοιόνδε· πέμψαντες κοινῇ θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς τὸν θεὸν ἐπειρώτων, εἴ σφι ἄμεινον γίνεται τιμωρέουσι τῇ Ἑλλάδι; ἡ δὲ Πυθίη ὑπεκρίνατο· “ὦ νήπιοι, ἐπιμέμφεσθε ὅσα ὑμῖν ἐκ τῶν Μενέλεω τιμωρημάτων Μίνως ἔπεμψε μηνίων δακρύματα, ὅτι οἱ μὲν οὐ συνεξεπρήξαντο αὐτῷ τὸν ἐν Καμίκῳ θάνατον γεόμενον, ὑμεῖς δὲ κείνοισι τὴν ἐκ Σπάρτης ἀρπαχθεῖσαν ὑπ’ ἀνδρὸς βαρβάρου γυναῖκα.” ταῦτα οἱ Κρήτες ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν, ἔσχοντο τῆς τιμωρίας.

170 Λέγεται γὰρ Μίνων κατὰ ζήτησιν Δαιδάλου ἀπικόμενον ἐς Σικανίην τὴν νῦν Σικελίην καλευμένην, ἀποθανεῖν βιαίῳ θανάτῳ· ἀνὰ δὲ χρόνον Κρήτας, θεοῦ σφε ἐποτρύναντος, πάντας πλὴν Πολιχνιτέων τε καὶ Πραισίων ἀπικομένους στόλῳ μεγάλῳ ἐς Σικανίην, πολιορκεῖν ἐπ’ ἕτεα πέντε πόλιν Κάμικον· τὴν κατ’ ἐμὲ Ἀκραγαντῖνοι ἐνέμοντο· τέλος δὲ, οὐ δυναμένους οὔτε ἐλεῖν, οὔτε παραμένειν λιμῷ συνεσσεύσας, ἀπολιπόντας οἴχεσθαι· ὥς δὲ κατὰ Ἰηπυγίην γενέσθαι πλώοντας, ὑπολαβόντα σφέας χειμῶνα μέγαν ἐκβαλέειν ἐς τὴν γῆν· συναραχθέντων δὲ τῶν πλοίων, οὐδεμίαν γάρ σφι ἔτι κομιδὴν ἐς Κρήτην φαίνεσθαι, ἐνθαῦτα Ὑρίην πόλιν κτίσαντας καταμεῖναί τε καὶ μεταβαλόντας ἀντὶ μὲν Κρητῶν γενέσθαι Ἰήπυγας Μεσσαπίους, ἀντὶ δὲ εἶναι νησιώτας, ἡπειρώτας· ἀπὸ δὲ Ὑρίης πόλιος τὰς ἄλλας οἰκίσαι· τὰς δὲ Ταραντῖνοι χρόνῳ ὕστερον πολλῇ ἐξανιστάντες προσέπταισαν μεγάλως· ὥστε φόνος Ἑλληνικὸς μέγιστος οὗτος δὴ ἐγένετο πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, αὐτῶν τε Ταραντίνων καὶ Ῥηγίνων, οἱ ὑπὸ Μικύθου τοῦ Χοίρου ἀναγκαζόμενοι τῶν ἀστῶν καὶ ἀπικόμενοι τιμωροὶ Ταραντίνουσι, ἀπέθανον τρισχίλιοι οὕτω· αὐτῶν δὲ Ταραντίνων οὐκ ἐπὲν ἀριθμὸς·

ὁ δὲ Μίκυθος, οἰκέτης ἑὼν Ἀναξίλειω, ἐπίτροπος Ῥηγίου καταλέλειπτο· οὗτος ὅσπερ ἐκπεσὼν ἐκ Ῥηγίου καὶ Τεγέην τὴν Ἀρκάδων οἰκήσας, ἀνέθηκε ἐν Ὀλυμπίῃ τοὺς πολλοὺς ἀνδριάντας. Ἀλλὰ τὰ 171 μὲν κατὰ Ῥηγίους τε καὶ Ταραντίνους τοῦ λόγου μοι παρενθηκη γέγονε· ἐς δὲ τὴν Κρήτην ἐρημωθείσαν, ὡς λέγουσι Πραῖσιοι, ἐσοικίζεσθαι ἄλλους τε ἀνθρώπους καὶ υἰάλιστα Ἕλληνας· τρίτῃ δὲ γενεῇ μετὰ Μίνωα τελευτήσαντα γενέσθαι τὰ Τρωϊκά· ἐν τοῖσι οὐ φλαυροτατοὺς φαίνεσθαι ἔοντας Κρήτας τιμωροὺς Μενελεω· ἀντὶ τούτων δέ σφι ἀπονοστήσασι ἐκ Τροίης λιμὸν τε καὶ λοιμὸν γενέσθαι, καὶ αὐτοῖσι καὶ τοῖσι προβάτοισι· ἔς τε, τὸ δεύτερον ἐρημωθείσης Κρήτης, μετὰ τῶν ὑπολοίπων τρίτους αὐτὴν νῦν νέμεσθαι Κρήτας. ἡ μὲν δὴ Πυθίη ὑπομήσασα ταῦτα, ἔσχε βουλομένους τιμωρέειν τοῖσι Ἕλλησι.

Θεσσαλοὶ δὲ ὑπὸ ἀναγκαίης τὸ πρῶτον ἐμῆδισαν, 172 ὡς διέδεξαν ὅτι οὐ σφι ἦνδανε τὰ οἱ Ἀλεονάδι ἐμῆχανέωντο· ἐπεὶ τε γὰρ ἐπυθέατο τάχιστα μέλλοντα διαβαίνειν τὸν Πέροσιν ἐς τὴν Εὐρώπην, πέμπουσι ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἀγγέλους· ἐν δὲ τῷ Ἰσθμῷ ἦσαν ἀλισμένοι πρόβουλοι τῆς Ἑλλάδος, ἀραιρημένοι ἀπὸ τῶν πολίων τῶν τὰ ἀμείνω φρονεουσέων περὶ τὴν Ἑλλάδα· ἀπικόμενοι δὲ ἐπὶ τούτους τῶν Θεσσαλῶν οἱ ἀγγελοι ἔλεγον· “ἄνδρες Ἕλληνες, δεῖ φυλάσσεσθαι τὴν ἐσβολὴν τὴν Ὀλυμπικὴν, ἵνα Θεσσαλίῃ τε καὶ ἡ σύμπασα ἡ Ἑλλὰς ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου· ἡμεῖς μὲν νῦν ἐτοῖμοί εἰμεν συμφυλάσσειν· πέμπειν δὲ χρὴ καὶ ὑμέας στρατιὴν πολλήν· ὡς, εἰ μὴ πέμψετε, ἐπίστασθε ἡμέας ὁμολογήσειν τῷ Πέροσιν· οὐ γάρ τοι προκατημένους τοσοῦτο πρὸ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, μούνους πρὸ ἰμέων δεῖ ἀπολέσθαι. βοηθεῖν δὲ οὐ βουλόμενοι, ἀναγκαίην ἡμῖν οὐδεμίαν οἰοί τέ ἐστε προσφέρειν· οὐδὰμὰ γὰρ ἀδυνασίης ἀνάγκη κρέσσω ἐφυ· ἡμεῖς δὲ πειρησόμεθα αὐτοῖ

173 τινὰ σωτηρίην μηχανεώμενοι." ταῦτα ἔλεγον οἱ Θεσσαλοί. Οἱ δὲ Ἕλληνες πρὸς ταῦτα ἐβουλευσάντο ἐς Θεσσαλίην πέμπειν κατὰ θάλασσαν πεζὸν στρατὸν, φυλάξοντα τὴν ἐσβολήν. ὥς δὲ συνελέχθη ὁ στρατὸς, ἔπλεε δι' Εὐρίπου· ἀπικόμενος δὲ τῆς Ἀχαιΐης ἐς Ἄλον, ἀποβὰς ἐπορεύετο ἐς Θεσσαλίην, τὰς νέας αὐτοῦ καταλιπών· καὶ ἀπίκητο ἐς τὰ Τέμπεα ἐς τὴν ἐσβολήν, ἥπερ ἀπὸ Μακεδονίης τῆς κάτω ἐς Θεσσαλίην φέρει παρὰ Πηνειὸν ποταμὸν, μεταξὺ δὲ Οὐλύμπου τε οὖρεος ἔοντα καὶ τῆς Ὀσσης. ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύοντο τῶν Ἑλλήνων κατὰ μυρίους ὀπλῖται συλλεγέντες· καὶ σφι προσῆν ἡ τῶν Θεσσαλῶν ἵππος· ἐστρατήγεε δὲ Λακεδαιμονίων μὲν Εὐαίνετος ὁ Καρήνου ἐκ τῶν πολεμάρχων ἀραιρημένος, γένεος μέντοι ἐὼν οὐ τοῦ βασιλῆϊου, Ἀθηναίων δὲ Θεμιστοκλῆς ὁ Νεοκλέος. ἔμειναν δὲ ὀλίγας ἡμέρας ἐνθαῦτα· ἀπικόμενοι γὰρ ἄγγελοι παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀμύντεω, ἀνδρὸς Μακεδόνος, συνεβούλευόν σφι ἀπαλλάσσεσθαι, μὴδὲ μένοντας ἐν τῇ ἐσβολῇ καταπατηθῆναι ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἐπιόντος· σημαίνοντες τὸ πλήθος τε τῆς στρατιῆς καὶ τὰς νέας· ὥς δὲ οὗτοί σφι ταῦτα συνεβούλευον, (χρηστὰ γὰρ ἐδόκεον συμβουλεύειν, καὶ σφι εὖνοος ἐφαίνετο ἐὼν ὁ Μακεδὼν,) ἐπείθοντο· δοκέειν δέ μοι, ἀρρωδίῃ ἦν τὸ πείθον, ὥς ἐπύθοντο καὶ ἄλλην ἐοῦσαν ἐσβολήν ἐς Θεσσαλοὺς κατὰ τὴν ἄνω Μακεδονίην διὰ Περραιβῶν κατὰ Γόννον πόλιν· τῇπερ δὴ καὶ ἐσέβαλε ἡ στρατιὴ ἡ Ξέρξεω· καταβάντες δὲ οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τὰς νέας,

174 ὅπισω ἐπορεύοντο ἐς τὸν Ἰσθμόν. Αὕτη ἐγένετο ἡ ἐς Θεσσαλίην στρατηγή, βασιλέος τε μέλλοντος διαβαίνειν ἐς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς Ἀσίης καὶ ἔοντος ἤδη ἐν Ἀβίδῳ· Θεσσαλοὶ δὲ ἐρημωθέντες συμμάχων, οὕτω δὴ ἐμῆδισαν προθύμως οὐδ' ἔτι ἐνδοιαστῶς· ὥστε ἐν τοῖσι πρήγμασι ἐφαίνοντο βασιλεῖ ἄνδρες ἔοντες χρησιμώτατοι.

Ἰ Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπεὶ τε ἀπίκато ἐς τὸν Ἰσθμόν,

ἐβουλευόντο πρὸς τὰ λεχθέντα ἐξ Ἀλεξάνδρου, ἣ τε
στήσονται τὸν πόλεμον καὶ ἐν οἰοισι χώροισι· ἣ
νικῶσα δὲ γνώμη ἐγένετο, τὴν ἐν Θερμοπύλῃσι
ἐσβολὴν φυλάξαι· στεινότερῃ γὰρ ἐφαίνετο ἐοῦσα
τῆς ἐς Θεσσαλίην, καὶ μία, ἀγχοτέρῃ τε τῆς ἐκωτῶν·
τὴν δὲ ἀτραπὸν δι' ἣν ἤλθωσαν οἱ ἀλόντες Ἑλλήνων
ἐν Θερμοπύλῃσι, οὐδὲ ᾗδεσαν ἐοῦσαν πρότερον ἢ περ
ἀπικόμενοι ἐς Θερμοπύλας ἐπύθοντο Τρηχινίων·
ταύτην ὦν ἐβουλευσάντο φυλάσσοντες τὴν ἐσβολὴν,
μὴ παριέναι ἐς τὴν Ἑλλάδα τὸν βάρβαρον· τὸν δὲ
ναυτικὸν στρατὸν πλέειν γῆς τῆς Ἰστιαιώτιδος ἐπὶ
Ἀρτεμίσιον· ταῦτα γὰρ ἀγχοῦ τε ἀλλήλων ἐστὶ,
ὥστε πυνθάνεσθαι τὰ κατὰ ἑκατέρους ἑόντα. Οἱ 176
τε χῶροι οὕτως ἔχουσι· τοῦτο μὲν, τὸ Ἀρτεμίσιον ἐκ
τοῦ πελάγεος τοῦ Θρηϊκίου ἐξ εὐρέος συνάγεται ἐς
στεινὸν πόρον, τὸν μεταξὺ ἑόντα νήσου τε Σκιαθοῦ
καὶ ἡπείρου Μαγνησίης· ἐκ δὲ τοῦ στεينوῦ τῆς
Εὐβοίης ἤδη τὸ Ἀρτεμίσιον δέκεται αἰγιαλός· ἐν δὲ,
Ἀρτέμιδος ἱρον· ἣ δὲ αὖ διὰ Τρηχίνος ἔσοδος ἐς
τὴν Ἑλλάδα ἔστι, τῇ στεινοτάτῃ, ἡμίπλεθρον· οὐ
μέντοι κατὰ τοῦτό γ' ἔστι τὸ στεινοτάτον τῆς χώρας
τῆς ἄλλης, ἀλλ' ἔμπροσθὲ τε Θερμοπυλέων καὶ
ὄπισθε· κατὰ τε Ἀλπηνοὺς ὄπισθε ἑόντας ἐοῦσα
ἀμαξιτὸς μούνη, καὶ ἔμπροσθε κατὰ Φοίνικα ποτα-
μὸν, ἀγχοῦ Ἀνθηλῆς πόλιος, ἀμαξιτὸς ἄλλη μούνη.
τῶν δὲ Θερμοπυλέων τὸ μὲν πρὸς ἐσπέρης, ὅρος
ἄβατόν τε καὶ ἀπόκρημνον, ὑψηλὸν, ἀνατείνον ἐς
τὴν Οἶτην· τὸ δὲ πρὸς τὴν ἡῶ τῆς ὁδοῦ, θάλασσα
ὑποδέκεται καὶ τενάγεια· ἔστι δὲ ἐν τῇ ἐσόδῳ ταύτῃ
θερμὰ λοντρά, τὰ Χύτρους καλέουσι οἱ ἐπιχώριοι,
καὶ βωμὸς ἱδρυταὶ Ἡρακλέος ἐπ' αὐτοῖσι· ἐδέδμητο
δὲ τεῖχος κατὰ ταύτας τὰς ἐσβολὰς, καὶ τό γε
παλαιὸν πύλαι ἐπῆσαν· ἔδειμαν δὲ Φωκῆες τὸ τεῖχος
δείσαντες, ἐπεὶ Θεσσαλοὶ ἦλθον ἐκ Θεσπρωτῶν οἰκή-
σοντες γῆν τὴν Αἰολίδα, τήν περ νῦν ἐκτέαται. ἄτε
δὴ πεπωμένων τῶν Θεσσαλῶν καταστρέφεσθαι

σφεας, τοῦτο προεφυλάξαντο οἱ Φωκέες· καὶ τὸ ὕδωρ τὸ θερμὸν τότε ἐπῆκαν ἐπὶ τὴν ἔσοδον, ὥς ἂν χαραδρωθεῖη ὁ χώρος· πᾶν μηχανεώμενοι ὅκως μὴ σφι ἐσβάλουεν οἱ Θεσσαλοὶ ἐπὶ τὴν χώραν· τὸ μὲν νυν τεῖχος τὸ ἀρχαῖον ἐκ παλαιοῦ τε ἐδέδμητο, καὶ τὸ πλέον αὐτοῦ ἤδη ὑπὸ χρόνου ἔκειτο· τοῖσι δέ, αὐτῖς ὀρθώσασι, ἔδοξε ταύτῃ ἀπαμύννειν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος τὸν βάρβαρον. κώμη δέ ἐστι ἀγχοτάτῳ τῆς οδοῦ, Ἀλπηνοὶ οὖνομα· ἐκ ταύτης δέ ἐπισιτιεῖσθαι ἐλογίζοντο οἱ Ἕλληνες.

177 Οἱ μὲν νυν χώροι οὗτοι τοῖσι Ἑλλήσι εἶναι ἐφαίνοντο ἐπιτήδευοι· ἅπαντα γὰρ προσκεψάμενοι, καὶ ἐπιλογισθέντες ὅτι οὔτε πλήθει ἔξουσι χρᾶσθαι οἱ βάρβαροι οὔτε ἵππῳ, ταύτῃ σφι ἔδοξε δέκεσθαι τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· ὥς δέ ἐπύθοντο τὸν Πέρσῃ ἐόντα ἐν Πιερίῃ, διαλυθέντες ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ, ἐστρατεύοντο αὐτῶν οἱ μὲν ἐς Θερμοπύλας πέζῃ, ἄλλοι δέ κατα θάλασσαν ἐπ' Ἀρτεμίσιον.

178 Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες κατὰ τάχος ἐβοήθειον διαταχθέντες. Δελφοὶ δ' ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐχρησθη-
 ριάζοντο τῷ θεῷ, ὑπὲρ ἐωντῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος καταρρωδηκότες· καὶ σφι ἐχρήσθη ἀνέμοισι εὐχεσθαι· μεγάλους γὰρ τούτους ἔσεσθαι τῇ Ἑλλάδι συμμάχους. Δελφοὶ δέ δεξάμενοι τὸ μαντηῖον, πρῶτα μὲν, Ἑλλήνων τοῖσι βουλομένοισι εἶναι ἑλευθέροισι ἐξήγγειλαν τὰ χρησθέντα αὐτοῖσι· καὶ σφι δεινῶς καταρρωδέουσι τὸν βάρβαρον ἐξαγγείλαντες, χάριν ἀθάνατον κατέθεντο· μετὰ δὲ ταῦτα, οἱ Δελφοὶ τοῖσι ἀνέμοισι βωμόν τε ἀπέδεξαν ἐν Θυίῃ, τῇ περ τῆς Κηφισοῦ θυγατρὸς Θυίης τὸ τέμενός ἐστι, ἐπ' ἧς καὶ ὁ χώρος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει· καὶ θυσίῃσιν σφεας μετήϊσαν. Δελφοὶ μὲν δὴ κατὰ τὸ χρηστήριον ἔτι καὶ νῦν τοὺς ἀνέμους ἱλάσκονται.

179 Ὁ δὲ ναυτικὸς Ξέρξεω στρατός, ὁρμεώμενος ἐκ Θέρμης πόλιος, παρέβαλε νηυσὶ τῇσι ἄριστα πλεούσῃσι δέκα ἰθὺ Σκιαθον· ἔνθα ἦσαν προφυλάσσουσαι

νέες τρεῖς Ἑλληνίδες, Τροιζηνή τε καὶ Αἰγιναίη καὶ Ἀττική· προιδόντες δὲ οὗτοι τὰς νέας τῶν βαρβάρων, ἐς φυγὴν ὤρμησαν· Τὴν μὲν δὴ Τροιζηνήν, 180 τῆς ἤρχε Πρηξίνος, αὐτίκα αἰρέουσι ἐπισπόμενοι οἱ βάρβαροι· καὶ ἔπειτα τῶν ἐπιβατέων αὐτῆς τὸν καλλιστεύοντα ἀγαγόντες ἐπὶ τῆς πρῶρης τῆς νηὸς ἔσφαξαν, διαδέξιον ποιεύμενοι τὸν εἶλον τῶν Ἑλλήνων πρῶτον καὶ κάλλιστον· τῷ δὲ σφαγιασθέντι τούτῳ οὖνομα ἦν Δέων· τάχα δ' ἂν τι καὶ τοῦ οὐνόματος ἐπαύροίτο· Ἡ δὲ Αἰγιναίη, τῆς ἐτρηράρχες 181 Ἀσωνίδης, καὶ τινὰ σφι θόρυβον παρέσχε, Πυθέω τοῦ Ἰσχενοῦ ἐπιβατεύοντος ἀνδρὸς ἀρίστου γενομένου ταύτην τὴν ἡμέρην· ὃς ἐπειδὴ ἡ ναὺς ἠλίσκετο, ἐς τοῦτο ἀντείχε μαχόμενος, ἐς ὃ κατεκρεουργήθη ἅπας· ὡς δὲ πεσὼν οὐκ ἀπέθανε ἀλλ' ἦν ἔμπνοος, οἱ Πέρσαι, οἵπερ ἐπεβάτευν ἐπὶ τῶν νεῶν, δι' ἀρετὴν τὴν ἐκείνου περιποιῆσαί μιν περὶ πλείστου ἐποίησαντο, σμύρνησί τε ἰώμενοι τὰ ἔλκεα καὶ σινδόνας βυσσίνης τελαμῶσι κατελίσσοντες· καὶ μιν, ὡς ὀπίσω ἀπίκοντο ἐς τὸ ἐωυτῶν στρατόπεδον, ἐπεδείκνυσαν ἐκπαγλεόμενοι πάσῃ τῇ στρατιῇ, περιέποντες εὐ· τοὺς δὲ ἄλλους τοὺς ἔλαβον ἐν τῇ νηὶ ταύτῃ περιείπον ὡς ἀνδράποδα. Αἱ μὲν δὴ δύο τῶν 182 νεῶν οὕτω ἐχειρώθησαν· ἡ δὲ τρίτη, τῆς ἐτρηράρχες Φόρμος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, φεύγουσα ἐξοκέλλει ἐς τὰς ἐσβολὰς τοῦ Πηνειοῦ· καὶ τοῦ μὲν σκάφους ἐκράτησαν οἱ βάρβαροι τῶν δὲ ἀνδρῶν οὐ· ὡς γὰρ δὴ τάχιστα ἐπώκειλαν τὴν νέα οἱ Ἀθηναῖοι, ἀποθορόντες, κατὰ Θεσσαλίην πορευόμενοι ἐκομίσθησαν ἐς Ἀθήνας. ταῦτα οἱ Ἕλληνες οἱ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ στρατοπεδευόμενοι πυνθάνονται παρὰ πυρσῶν ἐκ Σκιάθου· πυθόμενοι δὲ καὶ καταρρωδήσαντες, ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου μετωρμίζοντο ἐς Χαλκίδα, φυλάξοντες μὲν τὸν Εὐριπον, λείποντες δὲ ἡμεροσκόπους περὶ τὰ ὑψηλὰ τῆς Εὐβοίης. Τῶν δὲ δέκα νεῶν τῶν βαρ- 183

βάρων τρεῖς ἐπέλασαν περὶ τὸ ἔρμα· τὸ μεταξὺ ἐὼν

Σκιάθου τε καὶ Μαγνησίης, καλεόμενον δὲ Μύρμηκα. ἐνθαῦτα οἱ βάρβαροι ἐπειδὴ στήλην λίθου ἐπέθηκαν κομίσαντες ἐπὶ τὸ ἔρμα, ὀρμηθέντες αὐτοὶ ἐκ Θέρμης, ὥς σφι τὸ ἐμποδὼν ἐγεγόνεε καθαρὸν, ἐπέπλεον πάσῃσι τῇσι νηυσὶ, ἔνδεκα ἡμέρας παρέντες μετὰ τὴν βασιλέως ἐξέλασιν ἐκ Θέρμης· τὸ δὲ ἔρμα σφι κατηγήσατο, ἐὼν ἐν πόρῳ μάλιστα, Πάμμων Σκύριος· πανημερὸν δὲ πλώνοντες οἱ βάρβαροι ἐξανύουσι τῆς Μαγνησίης χώρας ἐπὶ Σηπιάδα τε καὶ τὸν αἰγιαλὸν τὸν μεταξὺ Κασθαναίης τε πόλιος ἑόντα καὶ Σηπιάδος ἀκτῆς.

- 184 Μέχρι μὲν νυν τούτου τοῦ χώρου καὶ Θερμοπυλέων, ἀπαθῆς τε κακῶν ἦν ὁ στρατὸς, καὶ πλήθος ἦν τηνικαῦτα ἔτι, ὥς ἐγὼ συμβαλλόμενος εὐρίσκω, τόσον· τῶν μὲν ἐκ τῶν νεῶν τῶν ἐκ τῆς Ἀσίης εὐσέων ἑπτὰ καὶ διηκοσιέων καὶ χιλιέων, τὸν μὲν ἀρχαῖον ἐκάστων τῶν ἐθνέων ἑόντα ὄμιλον τέσσερας καὶ εἴκοσι μυριάδας, καὶ πρὸς, χιλιάδα τε καὶ τετρακοσίους, ὡς ἀνὰ διηκοσίους ἄνδρας λογιζόμενοισι ἐν ἐκάστῃ νηϊ· ἐπεβάτευον δὲ ἐπὶ τουτέων τῶν νεῶν, χωρὶς ἐκάστων τῶν ἐπιχωρίων, ἐπιβατέων Περσέων τε καὶ Μήδων καὶ Σακέων τριήκοντα ἄνδρες· οὗτος ἄλλος ὄμιλος γίνεται τρισμῦριοι καὶ ἑξακισχίλιοι, καὶ πρὸς, διηκόσιοί τε καὶ δέκα· προσθήσω δ' ἔτι τούτῳ καὶ τῷ προτέρῳ ἀριθμῷ τοὺς ἐκ τῶν πεντήκοντέρων, ποιήσας, ὃ τι πλέον ἦν αὐτέων ἢ ἔλασσον, ἀν' ὀγδώκοντα ἄνδρας ἐνεῖναι· συνελέχθη δὲ ταῦτα τὰ πλοῖα, ὥς καὶ πρότερόν μοι εἰρέθη, τρισχίλια· ἤδη ὧν ἄνδρες ἂν εἶεν ἐν αὐτοῖσι τέσσερες μυριάδες καὶ εἴκοσι· τοῦτο μὲν νυν τὸ ἐκ τῆς Ἀσίης ναυτικὸν ἦν, σύμπαν ἐὼν πεντήκοντα μυριάδες καὶ μία, χιλιάδες τε ἔπεισι ἐπὶ ταύτῃσι ἑπτὰ, καὶ πρὸς, ἑκατοντάδες ἕξ, καὶ δεκάς. τοῦ δὲ πεζοῦ ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες ἐγίνοντο· τῶν δὲ ἱππέων ὀκτὼ μυριάδες· προσθήσω δ' ἔτι τούτοισι τὰς καμήλους τοὺς ἐλαύνοντας Ἀραβίους, καὶ τοὺς τὰ ἄρματα Δίβυας, πλήθος

ποιήσας δισμυρίους ἄνδρας. καὶ δὴ τό τε ἐκ τῶν νεῶν καὶ τοῦ πεζοῦ πλήθος συντιθέμενον γίνεται διηκόσιαί τε μυριάδες καὶ τριήκοντα καὶ μία, καὶ πρὸς, χιλιάδες ἑπτὰ καὶ ἑκατοντάδες ἕξ καὶ δεκάς. τοῦτο μὲν τὸ ἐξ αὐτῆς τῆς Ἀσίης στρατεύμα ἐξαναχθὲν εἴρηται, ἄνευ τε τῆς θεραπηΐης τῆς ἐπομένης καὶ τῶν σιταγωγῶν πλοίων, καὶ ὅσοι ἐνέπλεον τούτοις. τὸ δὲ δὴ ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀγόμενον στρα- 185 τεύμα ἔτι προσλογιστέα τούτῳ παντὶ τῷ ἐξηριθμημένῳ· δόκησιν δὲ δεῖ λέγειν· νέας μὲν νυν οἱ ἀπὸ Θρηίκης Ἕλληνες, καὶ ἐκ τῶν νήσων τῶν ἐπικειμένων τῇ Θρηίκῃ, παρείχοντο εἴκοσι καὶ ἑκατόν· ἐκ μὲν νυν τουτέων τῶν νεῶν ἄνδρες τετρακισχίλιοι καὶ δισμύριοι γίνονται. πεζοῦ δὲ, τὸν Θρηήκες παρείχοντο, καὶ Παίονες, καὶ Ἑορδοὶ, καὶ Βοττιαῖοι, καὶ τὸ Χαλκιδικικὸν γένος, καὶ Βρύγοι, καὶ Πίερες, καὶ Μακεδόνες, καὶ Περραιβοὶ, καὶ Ἐνιήνες, καὶ Δόλοπες, καὶ Μάγνητες, καὶ Ἀχαιοὶ, καὶ ὅσοι τῆς Θρηίκης τὴν παραλίην νέμονται, τούτων τῶν ἐθνέων τριήκοντα μυριάδας δοκέω γενέσθαι· αὐταὶ ὧν αἱ μυριάδες κείνησι προστεθείσαι τῇσι ἐκ τῆς Ἀσίης γίνονται αἱ πᾶσαι ἀνδρῶν αἱ μάχιμοι μυριάδες διηκόσιαι καὶ ἐξήκοντα καὶ τέσσερες, ἔπεισι δὲ ταύτησι ἑκατοντάδες ἑκκαίδεκα καὶ δεκάς. Τοῦ μαχίμου δὲ τούτου ἔοντος 186 ἀριθμὸν τοσούτου, τὴν θεραπηΐην τὴν ἐπομένην τούτοις, καὶ τοὺς ἐν τοῖσι σιταγωγοῖσι ἀκάτοις ἔοντας, καὶ μάλα ἐν τοῖσι ἄλλοις πλοίοις τοῖσι ἅμα πλέουσι τῇ στρατιῇ, τούτους τῶν μαχίμων ἀνδρῶν οὐ δοκέω εἶναι ἐλάσσονας, ἀλλὰ πλεῦνας· καὶ δὴ σφεας ποιέω ἴσους ἐκείνοισι εἶναι, καὶ οὔτε πλεῦνας, οὔτε ἐλάσσονας οὐδέν· ἐξισούμενοι δὲ οὗτοι τῷ μαχίμῳ, ἐκπληροῦσι τὰς ἴσας μυριάδας ἐκείνησι οὕτω πεντηκοσίας τε μυριάδας καὶ εἴκοσι καὶ ὀκτῶ, καὶ χιλιάδας τρεῖς, καὶ ἑκατοντάδας δύο, καὶ δεκάδας δύο ἀνδρῶν ἦγαγε Ξέρξης ὁ Δαρείου μέχρι Σηπτιάδος καὶ Θερμοπυλέων. Οὗτος μὲν δὴ τοῦ συνάπαντος 187

τοῦ Ξέρξεω στρατεύματος ἀριθμός· γυναικῶν δὲ σιτοποιέων, καὶ παλλακέων, καὶ εὐνούχων, οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀτρεκέα ἀριθμόν· οὐδ' αὖ ὑποζυγίων τε καὶ τῶν ἄλλων κτηνέων τῶν ἀχθοφόρων· καὶ κυνῶν Ἰνδικῶν τῶν ἐπομένων, οὐδ' ἂν τούτων ὑπὸ πλήθεος οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀριθμόν. οὔτε οὐδέν μοι θῶμα παρίσταται προδοῦναι τὰ ῥέεθρα τῶν ποταμῶν ἔστι τῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ὅκως τὰ σιτία ἀντέχρησε, θῶμά μοι, μυριάσι τοσαύτησι· εὐρίσκω γὰρ συμβαλλόμενος, εἰ χοίνικα πυρῶν ἕκαστος τῆς ἡμέρης ἐλάβανε καὶ μηδὲν πλέον, ἔνδεκα μυριάδας μεδίμνων τελεομένας ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη, καὶ πρὸς, τριηκοσίους τε ἄλλους μεδίμνους καὶ τεσσεράκοντα· γυναιξὶ δὲ καὶ εὐνούχοισι καὶ ὑποζυγίοισι καὶ κυσὶ, οὐ λογίζομαι. ἀνδρῶν δ' ἐουσέων τοσούτων μυριαδέων, κάλλεός τε εἵνεκα καὶ μεγάθεος οὐδεὶς αὐτῶν ἀξιονικότερος ἦν αὐτοῦ Ξέρξεω ἔχειν τοῦτο τὸ κράτος.

188 Ὁ δὲ δὴ ναυτικὸς στρατὸς ἐπεὶ τε ὀρμηθεὶς ἔπλεε, καὶ κατέσχε τῆς Μαγνησίης χώρας ἐς τὸν αἰγιαλὸν τὸν μεταξύ Κασθαναίης τε πόλιος ἑόντα καὶ Σηπιάδος ἀκτῆς, αἱ μὲν δὴ πρῶται τῶν νεῶν ὥρμεον πρὸς γῆν, ἄλλαι δ' ἐπ' ἐκείνησι ἐπ' ἀγκυρέων· ἅτε γὰρ τοῦ αἰγιαλοῦ ἑόντος οὐ μεγάλου, πρόκροσσαι ὀρμέοντο ἐς πόντον, καὶ ἐπὶ ὀκτὼ νέας· ταύτην μὲν τὴν εὐφρόνην οὕτω· ἅμα δὲ ὀρθρῳ, ἐξ αἰθρίας τε καὶ νηνεμίας τῆς θαλάσσης ζεσάσης, ἐπέπεσέ σφι χειμῶν τε μέγας καὶ πολλὸς ἄνεμος ἀπηλιώτης, τὸν δὴ Ἕλλησποντίην καλέουσι οἱ περὶ ταῦτα τὰ χωρία οἰκημένοι. ὅσοι μὲν νυν αὐτῶν αὐξόμενον ἔμαθον τὸν ἄνεμον καὶ τοῖσι οὕτω εἶχε ὄρμον, οἱ δ' ἔφθησαν τὸν χειμῶνα ἀνασπάσαντες τὰς νέας, καὶ αὐτοὶ τε περιῆσαν καὶ αἱ νέες αὐτῶν· ὅσας δὲ τῶν νεῶν μεταρσίας ἔλαβε, τὰς μὲν ἐξέφερε πρὸς Ἴπνους καλεομένους τοὺς ἐν Πηλίῳ, τὰς δὲ ἐς τὸν αἰγιαλόν· αἱ δὲ περὶ αὐτὴν τὴν Σηπιάδα περιέπιπτον, αἱ δὲ ἐς Μελίβοιαν πόλιν, αἱ

δὲ ἐς Κασθαναίην ἐξεβράσσοντο· ἦν τε τοῦ χειμῶνος
 χρήμα ἀφόρητον. Λέγεται δὲ λόγος, ὡς Ἀθηναῖοι 189
 τὸν Βορῆν ἐκ θεοπροπίου ἐπεκαλέσαντο, ἐλθόντος
 σφί ἄλλου χρηστηρίου τὸν γαμβρὸν ἐπίκουρον κα-
 λέσασθαι· Βορῆς δὲ, κατὰ τὸν Ἑλλήνων λόγον,
 ἔχει γυναῖκα Ἀττικὴν Ὠρείθυιαν τὴν Ἐρεχθέος·
 κατὰ δὴ τὸ κῆδος τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς φάτις ὤρ-
 μηται, συμβαλλόμενοί σφί τὸν Βορῆν γαμβρὸν
 εἶναι, ναυλοχέοντες τῆς Εὐβοίης ἐν Χαλκίδι, ὡς
 ἔμαθον αὐξόμενον τὸν χειμῶνα, (ἥ καὶ πρὸ τούτου,)
 ἐθύοντό τε καὶ ἐπεκαλέοντο τὸν τε Βορῆν καὶ τὴν
 Ὠρείθυιαν, τιμωρῆσαί σφί καὶ διαφθεῖραι τῶν βαρ-
 βάρων τὰς νέας, ὡς καὶ πρότερον περὶ Ἄθων. εἰ
 μὲν νυν διὰ ταῦτα τοῖσι βαρβάροισι ὀρμέουσι ὁ
 βορῆς ἐπέπεσε, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· οἱ δ' ὦν Ἀθηναῖοί
 σφί λέγουσι βοηθήσαντα τὸν Βορῆν πρότερον, καὶ
 τότε ἐκεῖνα κατεργάσασθαι· καὶ ἱρὸν ἀπελθόντες
 Βορέω ἰδρύσαντο παρὰ ποταμὸν Ἴλισσον.

Ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ νέας οἱ ἐλαχίστας λέγουσι 190
 διαφθαρῆναι, τετρακοσιέων οὐκ ἐλάσσονας ἄνδρας τε
 ἀναριθμήτους, χρημάτων τε πλῆθος ἀφθονον· ὥστε
 Ἀμεινοκλεῖ τῷ Κρητίνεω ἀνδρὶ Μάγνητι, γηοχέοντι
 περὶ Σηπιάδα, μεγάλως ἡ ναυηγίῃ ἐγένετο χρηστή·
 ὅς πολλὰ μὲν χρύσεια ποτήρια ὑστέρῳ χρόνῳ ἐκ-
 βρασσόμενα ἀνείλετο, πολλὰ δὲ ἀργύρεα· θησαυρούς
 τε τῶν Περσέων εὔρε, ἄλλα τε χρύσεια ἄφατα χρή-
 ματα περιεβάλλετο. (ἀλλ' ὁ μὲν τᾶλλα οὐκ εὐτυ-
 χέων, εὐρήμασι μέγα πλούσιος ἐγένετο· ἦν γάρ τις
 καὶ τοῦτον ἄχαρις συμφορὴ λυπεύουσα παιδοφόνος.)
 Σιταγωγῶν δὲ ὀλκάδων καὶ τῶν ἄλλων πλοίων 191
 διαφθειρομένων οὐκ ἐπὶ ἄριθμός· ὥστε δείσαντες
 οἱ στρατηγοὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ μή σφί κεκακω-
 μένοισι ἐπιθέωνται οἱ Θεσσαλοὶ, ἔρκος ὑψηλὸν ἐκ
 τῶν ναυηγίων περιεβάλοντο· ἡμέρας γὰρ δὴ ἐχέι-
 μαζε τρεῖς· τέλος δὲ, ἔντομά τε ποιεῦντες καὶ καταεί-
 δοντες γόησι τῷ ἀνέμῳ οἱ Μάγοι, πρὸς τε τούτοις,

- καὶ τῇ Θέτι καὶ τῇσι Νηρηΐσι θύοντες, ἔπαυσαν τετάρτῃ ἡμέρῃ· ἢ ἄλλως κως αὐτὸς ἐθέλων ἐκόπασε· τῇ δὲ Θέτι ἔθνον, πυθόμενοι παρὰ τῶν Ἰώνων τὸν λόγον, ὥς ἐκ τοῦ χώρου τούτου ἀρπασθεῖν ὑπὸ Πηλέος, εἴη τε ἅπαντα ἡ ἀκτὴ ἡ Σηπτιάς ἐκείνης τε καὶ τῶν ἄλλων Νηρηίδων· ὁ μὲν δὲ τετάρτῃ ἡμέρῃ
- 192 ἐπέπαντο. Τοῖσι δὲ Ἑλλήσι οἱ ἡμεροσκόποι ἀπὸ τῶν ἄκρων τῶν Εὐβοϊκῶν καταδραμόντες δευτέρῃ ἡμέρῃ ἀπ' ἧς ὁ χειμὼν ὁ πρῶτος ἐγένετο, ἐσήμαινον πάντα τὰ γενόμενα περὶ τὴν ναυηγίην· οἱ δὲ ὥς ἐπύθοντο, Ποσειδέωνι Σωτῆρι εὐξάμενοι, καὶ σπονδὰς προχέαντες, τὴν ταχίστην ὀπίσω ἠπείγοντο ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον· ἐλπίσαντες ὀλίγας τινὰς σφι ἀντιξόους ἔσεσθαι νέας. οἱ μὲν δὲ τὸ δεύτερον ἐλθόντες, περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἐναυλόχεον, Ποσειδέωνος Σωτῆρος ἐπωνυμίην ἀπὸ τούτου ἔτι καὶ ἐς τόδε νομίζοντες.
- 193 Οἱ δὲ βάρβαροι, ὥς ἐπαύσατό τε ὁ ἄνεμος καὶ τὸ κῦμα ἔστρωτο, κατασπάσαντες τὰς νῆας ἔπλεον παρὰ τὴν ἠπειρον· κάμψαντες δὲ τὴν ἄκρην τῆς Μαγνησίης, ἰθείαν ἔπλεον ἐς τὸν κόλπον τὸν ἐπὶ Παγασέων φέροντα. ἔστι δὲ χώρος ἐν τῷ κόλπῳ τούτῳ τῆς Μαγνησίης, ἔνθα λέγεται τὸν Ἡρακλέα καταλειφθῆναι ὑπὸ Ἰήσονός τε καὶ τῶν συνεταίρων ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπ' ὕδωρ πεμφθέντα, εὖτ' ἐπὶ τὸ κῶας ἔπλεον ἐς Αἴαν τὴν Κολχίδα· ἐνθεῦτεν γὰρ ἔμελλον ὕδρευσάμενοι ἐς τὸ πέλαγος ἀφήσειν· ἐπὶ τούτου δὲ τῷ χώρῳ οὖνομα γέγονε Ἀφέται. ἐν τούτῳ ὦν ὄρμον οἱ Ξέρξῃ ἐποιεῦντο.
- 194 Πεντεκαίδεκα δὲ τῶν νηῶν τουτέων ἔτυχόν τε ὕσταται πολλὸν ἐξαναχθεῖσαι, καὶ κως κατεῖδον τὰς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ τῶν Ἑλλήνων νῆας, ἔδοξάν τε δὴ τὰς σφετέρας εἶναι οἱ βάρβαροι, καὶ πλείοντες ἐσέπεσον ἐς τοὺς πολεμίους· τῶν ἐστρατήγεε ὁ ἀπὸ Κύμης τῆς Αἰολίδος ὑπαρχος Σανδώκης ὁ Θαμασίον· τὸν δὲ πρότερον τούτων βασιλεὺς Δαρεῖος, ἐπ' αἰτίῃ τοιῇδε λαβὼν ἀνεσταύρωσε, ἐόντα τῶν βασιλῆων

δικαστέων· ὁ Σανδώκης ἐπὶ χρήμασι ἄδικον δίκην ἐδίκασε· ἀνακρεμασθέντος ὦν αὐτοῦ, λογιζόμενος ὁ Δαρεῖος εὐρέ οἱ πλέω ἀγαθὰ τῶν ἀμαρτημάτων πεποιημένα ἐς οἶκον τὸν βασιλήϊον· εἰρὼν δὲ τοῦτο ὁ Δαρεῖος, καὶ γνοὺς ὡς ταχύτερα αὐτὸς ἢ σοφώτερα ἐργασμένος εἴη, ἔλυσε. βασιλέα μὲν δὴ Δαρεῖον οὕτω διαφυγὼν μὴ ἀπολέσθαι, περιῆν· τότε δὲ ἐς τοὺς Ἑλληνας καταπλώσας, ἔμελλε οὐ τὸ δεύτερον διαφυγὼν ἔσεσθαι· ὡς γάρ σφεας εἶδον προσπλέοντας οἱ Ἕλληνες, μαθόντες αὐτῶν τὴν γινομένην ἀμαρτάδα, ἐπαναχθέντες, εὐπετέως σφέας εἶλον. Ἐν 195 τουτέων μὴ Ἀρίδωλις πλέων ἦλω, τύραννος Ἀλαβάνδων τῶν ἐν Καρίῃ· ἐν ἐτέρῃ δὲ, ὁ Πάφιος στρατηγὸς Πενθύλος ὁ Δημονόου, ὃς ἦγε μὲν δυνάδεκα νῆας ἐκ Πάφου, ἀποβαλὼν δὲ σφεων τὰς ἑνδεκα τῷ χειμῶνι τῷ γενομένῳ κατὰ Σηπιάδα, μὴ τῇ περιγενομένῃ καταπλέων ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἦλω. τούτους οἱ Ἕλληνες, ἐξιωτορήσαντες τὰ ἐβούλοντο πυθέσθαι ἀπὸ τῆς Ξέρξεω στρατιῆς, ἀποπέμπουσι δεδεμένους ἐς τὸν Κορινθίων Ἴσθμόν.

Ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς ὁ τῶν βαρβάρων στρατὸς, 196 παρέξ τῶν πεντεκαίδεκα νεῶν τῶν εἶπον Σανδώκεα στρατηγέειν, ἀπίκητο ἐς Ἀφέτας. Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πέζος, πορευθεὶς διὰ Θεσσαλίας καὶ Ἀχαΐης, ἐσβεβληκὸς ἦν καὶ δὴ τριταῖος ἐς Μηλιάς· ἐν Θεσσαλίῃ μὲν ἄμιλλαν ποιησάμενος ἵππων τῶν ἑωυτοῦ, ἀποπειρώμενος καὶ τῆς Θεσσαλίας ἵππου, πυθόμενος ὡς ἀρίστη εἴη τῶν ἐν Ἑλλήσι· ἔνθα δὴ αἱ Ἑλληνίδες ἵπποι ἐλίποντο πολλόν. τῶν μὲν νῦν ἐν Θεσσαλίῃ ποταμῶν, Ὀνόχωνος μούνος οὐκ ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέεθρον, πινόμενος· τῶν δὲ ἐν Ἀχαΐῃ ποταμῶν, ῥεόντων, οὐδὲ ὅστις ὁ μέγιστος αὐτῶν ἐστὶ Ἡπιδανὸς, οὐδὲ οὗτος ἀντέσχε, εἰ μὴ φλαύρως.

Ἐς Ἄλωνα δὲ τῆς Ἀχαΐης ἀπικομένῳ Ξέρξῃ, οἱ 197 κατηγεμόνες τῆς ὁδοῦ βουλόμενοι τὸ πᾶν ἐξηγήεσθαι, ἔλεγόν οἱ ἐπιχώριον λόγον, τὰ περὶ τοῦ ἱόντος τοῦ

Λαφυστίου Διός· ὡς Ἀθάμας ὁ Αἰόλου ἐμηχανήσατο· Φρίξω μόρον, σὺν Ἴνοϊ βουλεύσας· μετέπειτα δέ, ὡς ἐκ θεοπροπίου Ἀχαιοὶ προτιθεῖσι τοῖσι ἐκείνου ἀπογόνιοισι ἀέθλους τοιούσδε· ὃς ἂν ἦ τοῦ γένεος τούτου πρεσβύτατος, τούτῳ ἐπιτάξαντες ἔργεσθαι τοῦ πρυτανήιου, αὐτοὶ φυλακὰς ἔχουσι· (λήϊτον δὲ καλέουσι τὸ πρυτανήιον οἱ Ἀχαιοί·) ἦν δὲ ἐσέλθῃ, οὐκ ἔστι ὅκως ἔξεισι πρὶν ἢ θύσεσθαι μέλλῃ· ὥς τε ἔτι πρὸς τούτοις, πολλοὶ ἤδη τῶν μελλόντων τούτων θύσεσθαι, δείσαντες, οἷχοντο ἀποδράντες ἐς ἄλλην χώραν· χρόνου δὲ προϊόντος ὀπίσω κατελθόντες, ἦν ἀλίσκωνται ἐσελθόντες ἐς τὸ πρυτανήιον, ὡς τίεται τε, ἐξηγέοντο, στέμμασι πᾶς πυκασθεῖς καὶ ὡς σὺν πομπῇ ἐξαχθεῖς· ταῦτα δὲ πάσχουσι οἱ Κυτίσσωρος τοῦ Φρίξου παιδὸς ἀπόγονοι, διότι καθαρμὸν τῆς χώρας ποιευμένων Ἀχαιῶν ἐκ θεοπροπίου Ἀθάμαντα τὸν Αἰόλου, καὶ μελλόντων μιν θύειν, ἀπικόμενος οὗτος ὁ Κυτίσσωρος ἐξ Αἴης τῆς Κολχίδος ἐρρύσατο· ποιήσας δὲ τοῦτο, τοῖσι ἐπιγενομένοις ἐξ ἑωυτοῦ μῆνιν τοῦ θεοῦ ἐνέβαλε. Ξέρξης δὲ ταῦτα ἀκούσας, ὡς κατὰ τὸ ἄλσος ἐγένετο, αὐτὸς τε ἔργετο αὐτοῦ καὶ τῇ στρατιῇ πάσῃ παρήγγειλε· τῶν τε Ἀθάμαντος ἀπογόνων τὴν οἰκίην ὁμοίως καὶ τὸ τέμενος ἐσέβετο.

- 198 Ταῦτα μὲν τὰ ἐν Θεσσαλίῃ καὶ τὰ ἐν Ἀχαΐῃ· ἀπὸ δὲ τούτων τῶν χώρων ἦτε ἐς τὴν Μηλίδα παρὰ κόλπον θαλάσσης, ἐν τῷ ἄμπωτίς τε καὶ ῥηχίῃ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην γίνεται· περὶ δὲ τὸν κόλπον τοῦτόν ἐστι χώρος πεδινός, τῇ μὲν εὐρὺς, τῇ δὲ καὶ κάρτα στενός· περὶ δὲ τὸν χώρον οὖρεα ὑψηλὰ καὶ ἄβατα περικληῖει πᾶσαν τὴν Μηλίδα γῆν, Τρηχίνιαι πέτραι καλεόμεναι. πρώτη μὲν νυν πόλις ἐστὶ ἐν τῷ κόλπῳ ἰόντι ἀπὸ Ἀχαΐης, Ἀντικύρη· παρ' ἣν ποταμὸς Σπερχήιος ῥέων ἐξ Ἐνιήνων ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ· ἀπὸ δὲ τούτου, διὰ εἰκοσίου σταδίων, ἄλλος ποταμὸς, τῷ οὐνομα κέεται Δύρας, τὸν βοηθέοντα τῷ

Ἡρακλεῖ καιομένῳ λόγος ἐστὶ ἀναφανῆναι· ἀπὸ δὲ
 τούτου, δι' ἄλλων εἴκοσι σταδίων, ἄλλος ποταμὸς
 ἐστὶ, ὃς καλεῖται Μέλας. Τρηχὶς δὲ πόλις ἀπὸ τοῦ 199
 Μέλανος τούτου ποταμοῦ πέντε στάδια ἀπέχει· ταύτη
 δὲ καὶ εὐρύτατόν ἐστι πάσης τῆς χώρας ταύτης ἐκ τῶν
 οὐρέων ἐς θάλασσαν, κατ' αὐτὴν Τρηχὶς πεπόλισται·
 δισχιλία τε γὰρ καὶ δισμύρια πλέθρα τοῦ πεδίου
 ἐστί· τοῦ δὲ οὐρεος τὸ περικληῖται τὴν γῆν τὴν
 Τρηχινίην, ἐστὶ διασφάξ πρὸς μεσαμβρίην Τρηχίνος·
 διὰ δὲ τῆς διασφάγος Ἀσωπὸς ποταμὸς ῥέει παρὰ
 τὴν ὑπώρεην τοῦ οὐρεος. Ἔστι δὲ ἄλλος Φοινίξ 200
 ποταμὸς οὐ μέγας, πρὸς μεσαμβρίην τοῦ Ἀσωποῦ·
 ὃς ἐκ τῶν οὐρέων τούτων ῥέων, ἐς τὸν Ἀσωπὸν
 ἐκδιδοῖ. κατὰ δὲ τὸν Φοινίκα ποταμὸν στεινότατόν
 ἐστὶ· ἀμαξιτὸς γὰρ μία μούνη δέδμηται· ἀπὸ δὲ τοῦ
 Φοινίκος ποταμοῦ πεντεκαίδεκα στάδια ἐστὶ ἐς Θέρ-
 μοπύλας· ἐν δὲ τῷ μεταξύ Φοινίκος ποταμοῦ καὶ
 Θερμοπυλέων κώμη τέ ἐστι, τῇ οὖνομα Ἀνθήλη
 κεῖται, παρ' ἣν δὴ παραρρέων ὁ Ἀσωπὸς ἐς θάλασσαν
 ἐκδιδοῖ, καὶ χώρος περὶ αὐτὴν εὐρύς, ἐν τῷ Δήμη-
 τρός τε ἱερὸν Ἀμφικτυονίδος ἱδρυται, καὶ ἱδραι εἰσὶ
 Ἀμφικτυόσι, καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀμφικτυόνος ἱερὸν.

Βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης ἐστρατοπεδεύετο τῆς 201
 Μηλίδος ἐν τῇ Τρηχινίῃ· οἱ δὲ δὴ Ἕλληνες, ἐν τῇ
 διόδῳ· (καλεῖται δὲ ὁ χώρος οὗτος ὑπὸ μὲν τῶν
 πλεόνων Ἑλλήνων Θερμοπύλαι, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπι-
 χωρίων καὶ περιοίκων Πύλαι.) ἐστρατοπεδεύοντο
 μὲν νυν ἑκάτεροι ἐν τούτοις τοῖσι χωρίοις· ἐπεκρά-
 τεε δὲ ὁ μὲν τῶν πρὸς βορρῇν ἀνεμον ἐχόντων πάντων
 μέχρι Τρηχίνος, οἱ δὲ τῶν πρὸς νότον καὶ μεσαμβρίην
 φερόντων, τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ἡμέρας.

Ἦσαν δὲ οἶδε Ἕλλήνων οἱ ὑπομένοντες τὸν 202
 Πέρσην ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ· Σπαρτιητέων τε τριη-
 κόσιοι ὀπλῖται, καὶ Τεγεατέων καὶ Μαντινέων χίλιοι,
 ἡμίσεες ἑκατέρων· ἐξ Ὀρχομενοῦ τε τῆς Ἀρκαδίας
 εἴκοσι καὶ ἑκατὸν, καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἀρκαδίας χίλιοι.

τοσούτοι μὲν Ἀρκάδων· ἀπὸ δὲ Κορίνθου τετρακόσιοι· καὶ ἀπὸ Φλιοῦντος διηκόσιοι· καὶ Μυκηναίων ὀγδῶκοντα. οὔτοι μὲν ἀπὸ Πελοποννήσου παρήσαν· ἀπὸ δὲ Βοιωτῶν, Θεσπιδέων τε ἑπτακόσιοι καὶ Θηβαίων
 203 τετρακόσιοι. Πρὸς τούτοις ἐπικλητοὶ ἐγένοντο Λοκροὶ τε οἱ Ὀπούντιοι πανστρατιῇ, καὶ Φωκέων χίλιοι. αὐτοὶ γὰρ σφεας ἐπεκαλέσαντο οἱ Ἕλληνες, λέγοντες δι' ἀγγέλων ὡς αὐτοὶ μὲν ἦκοιεν πρόδρομοι τῶν ἄλλων, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν συμμάχων προσδόκιμοι πᾶσαν εἰεν ἡμέρην· ἢ θάλασσά τέ σφι εἴη ἐν φυλακῇ, ὑπ' Ἀθηναίων τε φρουρεομένη καὶ Αἰγινητέων καὶ τῶν ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντων, καὶ σφι εἴη δεινὸν οὐδέν· οὐ γὰρ θεὸν εἶναι τὸν ἐπίοντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἄνθρωπον· εἶναι δὲ θνητὸν οὐδένα, οὐδὲ ἔσσεσθαι, τῷ κακὸν· ἐξ ἀρχῆς γινομένῳ οὐ συνεμίχθη· τοῖσι δὲ μεγίστοις αὐτῶν μέγιστα· ὀφείλειν ὦν καὶ τὸν ἐπελαύνοντα, ὡς ἔοντα θνητὸν, ἀπὸ τῆς δόξης πεσέειν ἄν· οἱ δὲ ταῦτα πυνθανόμενοι ἐβόηθον ἐς τὴν Τρηχίνα.

204 Τούτοις ἦσαν μὲν νυν καὶ ἄλλοι στρατηγοὶ κατὰ πόλιος ἐκάστων· ὁ δὲ θωμαζόμενος μάλιστα καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος ἡγεόμενος Λακεδαιμόνιος ἦν Λεωνίδης ὁ Ἀναξανδρίδew, τοῦ Λέοντος, τοῦ Εὐρυκρατίδew, τοῦ Ἀναξάνδρου, τοῦ Εὐρυκράτεος, τοῦ Πολυδώρου, τοῦ Ἀλκαμένεος, τοῦ Τηλέκλου, τοῦ Ἀρχέλεω, τοῦ Ἡγησίλεω, τοῦ Δορύσσου, τοῦ Λεωβότew, τοῦ Ἐχυστράτου, τοῦ Ἡγιοσ, τοῦ Εὐρυσθέneos, τοῦ Ἀριστοδήμου, τοῦ Ἀριστομάχου, τοῦ Κλεοδαίου, τοῦ Ὑλλου, τοῦ Ἡρακλέος, κτησάμενος

205 τὴν βασιληΐην ἐν Σπάρτῃ ἐξ ἀπροσδοκήτου. Διξῶν γάρ οἱ ἔοντων πρεσβυτέρων ἀδελφεῶν, Κλεομένεός τε καὶ Δωριέος, ἀπελήλατο τῆς φροντίδος περὶ τῆς βασιληΐης· ἀποθανόντος δὲ Κλεομένεος ἄπαιδος ἔρσηνος γόνου, Δωριέος τε οὐκέτι ἔοντος ἀλλὰ τελευτήσαντος καὶ τούτου ἐν Σικελίῃ, οὕτω δὴ ἐς Λεωνίδην ἀνέβαινε ἡ βασιληΐη· καὶ διότι πρότερος ἐγεγόνει

Κλεομβρότου, (οὗτος γὰρ ἦν νεώτατος Ἀναξανδρίδew παῖς,) καὶ δὴ καὶ εἶχε Κλεομένεος θυγατέρα· ὃς τότε ἦϊε ἐς Θερμοπύλας, ἐπιλεξάμενος ἄνδρας τε τοὺς κατεστειώτας τριηκοσίους καὶ τοῖσι ἐτύγχανον παῖδες ἑόντες· παραλαβὼν δὲ ἀπίκετο καὶ Θηβαίων τοὺς ἐς τὸν ἀριθμὸν λογισάμενος εἶπον, τῶν ἐστρατιῆγε Λεοντιάδης ὁ Εὐρυμάχου· τοῦδε δὲ εἵνεκα τούτους σπονδὴν ἐποιήσατο Λεωνίδης μούρους Ἑλλήνων παραλαβεῖν, ὅτι σφέν μεγάλης κατηγορήτο μηδίξειν· παρεκάλει ὦν ἐς τὸν πόλεμον, θέλων εἰδέναι εἴτε συμπέμψουσι, εἴτε καὶ ἀπερέουσι ἐκ τοῦ ἐμφανέος τὴν Ἑλλήνων συμμαχίην· οἱ δὲ ἀλλοφρονέοντες ἔπεμπον.

Τούτους μὲν τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδην πρώτους ἀπέ- 206
πεμψαν Σπαρτιῆται, ἵνα τούτους ὀρώντες οἱ ἄλλοι
σύμμαχοι στρατεύωνται· μηδὲ καὶ οὗτοι μηδίσωσι,
ἦν αὐτοὺς πυνθάνωνται ὑπερβαλλομένους· μετὰ δὲ,
Κάρνεια γὰρ σφι ἦν ἐμποδῶν, ἐμελλον ὀρτάσαντες
καὶ φυλακὰς λιπόντες ἐν τῇ Σπάρτῃ, κατὰ τάχος
βοηθέειν πανδημεί. ὥς δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν συμ-
μάχων ἐνεκῶντο καὶ αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιήσειν·
ἦν γὰρ κατὰ τὸντὸ Ὀλυμπιάς τούτοις τοῖσι πρήγ-
μασι συμπεσοῦσα· οὐκὼν δοκέοντες κατὰ τάχος
οὕτω διακριθήσεσθαι τὸν ἐν Θερμοπύλῃσι πόλεμον,
ἔπεμπον τοὺς προδρόμους. Οὗτοι μὲν δὴ οὕτω διενε- 207
κῶντο ποιήσειν· οἱ δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι Ἕλληνες,
ἐπειδὴ πέλας ἐγένετο τῆς ἐσβολῆς ὁ Πέρσης, καταρ-
ρωδέοντες, ἐβουλεύοντο περὶ ἀπαλλαγῆς· τοῖσι μὲν
νυν ἄλλοις Πελοποννησίοις ἐδόκεε, ἐλθοῦσι ἐς
Πελοπόννησον τὸν Ἰσθμὸν ἔχειν ἐν φυλακῇ· Λεωνί-
δης δὲ, Φωκέων καὶ Λοκρῶν περισπερχεόντων τῇ
γνώμῃ ταύτῃ, αὐτοῦ τε μένειν ἐψηφίζετο πέμπειν
τε ἀγγέλους ἐς τὰς πόλεις κελεύοντάς σφι ἐπιβοη-
θέειν, ὥς ἑόντων αὐτῶν ὀλίγων στρατὸν τῶν Μήδων
ἀλέεσθαι.

Ταῦτα βουλευομένων σφέν, ἔπεμπε Ξέρξης κα- 208

τάσκοπον ἱππέα, ιδέσθαι ὁκόσοι τέ εἰσι καὶ ὃ τι ποίεοιεν; ἀκηκόεε δὲ ἔτι ἑὼν ἐν Θεσσαλίῃ, ὡς αἰλισμένη εἴη ταύτῃ στρατιῇ ὀλίγῃ, καὶ τοὺς ἡγεμόνας ὡς εἶησαν Λακεδαιμόνιοι τε καὶ Λεωνίδης ἑὼν γένος Ἡρακλείδης· ὡς δὲ προσέλασε ὁ ἱππεὺς πρὸς τὸ στρατόπεδον, ἐθελείτο τε καὶ κατῶρα πᾶν μὲν οὐ τὸ στρατόπεδον· τοὺς γὰρ ἔσω τεταγμένους τοῦ τείχεος, τὸ ἀνορθώσαντες εἶχον ἐν φυλακῇ, οὐκ οἶά τε ἦν κατιδέσθαι· ὁ δὲ τοὺς ἔξω ἐμάνθανε τοῖσι πρὸ τοῦ τείχεος τὰ ὄπλα ἔκειτο· ἔτυχον δὲ τοῦτον τὸν χρόνον Λακεδαιμόνιοι ἔξω τεταγμένοι· τοὺς μὲν δὴ ὥρα γυμναζομένους τῶν ἀνδρῶν, τοὺς δὲ τὰς κόμας κτενιζομένους· ταῦτα δὴ θεώμενος ἐθώμαζε, καὶ τὸ πλῆθος ἐμάνθανε, μαθὼν δὲ πάντα ἀτρεκέως ἀπήλυνε ὀπίσω κατ' ἡσυχίην· οὔτε γάρ τις ἐδίωκε ἀλογίης τε ἐνεκύρῃσεν πολλῆς· ἀπελθὼν δὲ ἔλεγε πρὸς Ξέρξεα τάπερ
209 ὁπώπεε πάντα. Ἀκούων δὲ Ξέρξης οὐκ εἶχε συμβαλέσθαι τὸ ἐὼν, ὅτι παρασκευάζοντο ὡς ἀπολεύμενοί τε καὶ ἀπολέοντες κατὰ δύναμιν· ἀλλ' αὐτῷ γελοῖα γὰρ ἐφαίνοντο ποιεῖν, μετεπέμψατο Δημάρχητον τὸν Ἀρίστωνος ἐόντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ· ἀπικόμενον δέ μιν εἰρώτα Ξέρξης ἕκαστα τούτων, ἐθέλων μαθέειν τὸ ποιούμενον πρὸς τῶν Λακεδαιμονίων· ὁ δὲ εἶπε· “ἤκουσας μὲν μευ καὶ πρότερον, εὔτε ὀρμῶμεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, περὶ τῶν ἀνδρῶν τούτων· ἀκούσας δὲ, γέλωτά με ἔθου λέγοντα τάπερ ὧρων ἐκβησόμενα πρήγματα ταῦτα· ἐμοὶ γὰρ τὴν ἀληθειάν ἀσκέειν ἀντὶ σέυ, ὦ βασιλεῦ, ἀγὼν μέγιστός ἐστι· ἄκουσον δὲ καὶ νῦν· οἱ ἄνδρες οὗτοι ἀπικάται μαχεσόμενοι ἡμῖν περὶ τῆς ἐσόδου, καὶ ταῦτα παρασκευάζονται· νόμος γάρ σφι οὕτω ἔχων ἐστί· ἐπεὰν μέλλωσι κινδυνεύειν τῇ ψυχῇ, τότε τὰς κεφαλὰς κοσμεύονται· ἐπίσταο δὲ, εἰ τούτους τε καὶ τὸ ὑπομένον ἐν Σπάρτῃ καταστρέψει, ἐστὶ οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἀνθρώπων τὸ σέ, βασιλεῦ, ὑπομενέει χεῖρας ἀνταειρόμενον· νῦν γὰρ πρὸς βασιλῆν τε καὶ καλλίστην

πόλιν τῶν ἐν Ἑλλήσι προσφέρειαι, καὶ ἄνδρας ἀρίστους.” κάρτα τε δὴ ἄπιστα. Ξέρξῃ ἐφαίνετο τὰ λεγόμενα εἶναι, καὶ δεύτερα ἐπειρώτα ὄντινα τρόπον τοσοῦτοι ἔόντες τῇ ἑωυτοῦ στρατιῇ μαχέσονται; ὁ δὲ εἶπε· “ὦ βασιλεῦ, ἐμοὶ χρᾶσθαι ὡς ἀνδρὶ ψεύστη, ἢν μὴ ταῦτά τοι ταύτῃ ἐκβῇ τῇ ἐγὼ λέγω.”

Ταῦτα λέγων οὐκ ἔπειθε τὸν Ξέρξεα· τέσσαρας 210 μὲν δὴ παρεξῆκε ἡμέρας, ἐλπίζων αἰεὶ σφεας ἀποδρῆσεσθαι· πέμπτῃ δὲ, ὡς οὐκ ἀπαλλάσσοντο, ἀλλὰ οἱ ἐφαίνοντο ἀναιδείῃ τε καὶ ἀβουλίῃ διαχρεώμενοι μένειν, πέμπει ἐπ’ αὐτοὺς Μῆδους τε καὶ Κισσίους θυμωθεῖς, ἐντειλάμενός σφεας ζωγρήσαντας ἄγειν ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ· ὡς δ’ ἐπέπεσον φερόμενοι ἐς τοὺς Ἑλληνας οἱ Μῆδοι, ἐπιπτον πολλοί· ἄλλοι δ’ ἐπεσῆσαν, καὶ οὐκ ἀπελαύνοντο καίπερ μεγάλως προσπταίνοντες· δῆλον δ’ ἐποίευν παντὶ τεῷ καὶ οὐκ ἡκιστα αὐτῷ βασιλεῖ, ὅτι πολλοὶ μὲν ἄνθρωποι εἶεν ὀλίγοι δὲ ἄνδρες. ἐγίνετο δὲ ἡ συμβολὴ δι’ ἡμέρης. Ἐπεὶ 211 τε δὲ οἱ Μῆδοι τρηχέως περιείποντο, ἐνθαῦτα οὗτοι μὲν ὑπεξῆσαν, οἱ δὲ Πέρσαι ἐκδεξάμενοι ἐπήϊσαν τοὺς ἀθανάτους ἐκάλεε βασιλεὺς, τῶν ἦρχε Ὑδάρνης, ὡς δὴ οὗτοί γε εὐπετέως κατεργασόμενοι· ὡς δὲ καὶ οὗτοι συνέμισγον τοῖσι Ἑλλήσι, οὐδὲν πλέον ἐφέροντο τῆς στρατιῆς τῆς Μηδικῆς ἀλλὰ τὰ αὐτὰ, ἅτε ἐν στεينوπόρῳ τε χώρῳ μαχόμενοι καὶ δόρασι βραχυτέροισι χρεώμενοι ἤπερ οἱ Ἕλληνες, καὶ οὐκ ἔχοντες πλήθει χρήσασθαι. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐμάχοντο ἀξίως λόγου, ἄλλα τε ἀποδεικνύμενοι ἐν οὐκ ἐπισταμένοισι μάχεσθαι ἐξεπιστάμενοι, καὶ ὅκως ἐντρέψειαν τὰ νῶτα, ἀλέες φεύγεσκον δῆθεν· οἱ δὲ βάρβαροι ὀρέωντες φεύγοντας βοῇ τε καὶ πατάγῳ ἐπήϊσαν, οἱ δ’ ἂν καταλαμβανόμενοι ὑπέστρεφον ἀντίοι εἶναι τοῖσι βαρβάροις· μεταστρεφόμενοι δὲ κατέβαλλον πλήθει ἀναριθμήτους τῶν Περσέων· ἐπιπτον δὲ καὶ αὐτῶν τῶν Σπαρτιητέων ἐνθαῦτα ὀλίγοι. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἐδυνέατο παραλαβεῖν οἱ Πέρσαι τῆς ἐσόδου

πειρεώμενοι, καὶ κατὰ τέλεα καὶ παντοίως προσβάλλοντες, ἀπήλαννον ὀπίσω. ἐν ταύτησι τῇσι προσόδοισι τῆς μάχης λέγεται βασιλέα θηεύμενον τρίς ἀναδραμεῖν ἐκ τοῦ θρόνου, δείσαντα περὶ τῇ στρατιῇ.

212 Τότε μὲν οὕτω ἡγωνίσαντο· τῇ δ' ὕστεραίῃ οἱ βάρβαροι οὐδὲν ἄμεινον ἀέθλεον· ἅτε γὰρ ὀλίγων ἐόντων, ἐλπίσαντές σφεας κατατετρωματίσθαι τε καὶ οὐκ οἴους τε ἔσεσθαι ἔτι χεῖρας ἀνταείρασθαι, συνέβαλλον· οἱ δὲ Ἕλληνες κατὰ τάξεις τε καὶ κατὰ ἔθνεα κεκοσμημένοι ἦσαν, καὶ ἐν μέρει ἕκαστοι ἐμάχοντο, πλὴν Φωκέων· οὗτοι δὲ ἐς τὸ οὖρος ἐτάχθησαν φυλάξοντες τὴν ἀτραπὸν· ὥς δὲ οὐδὲν εὗρισκον ἀλλοιότερον οἱ Πέρσαι ἢ τῇ προτεραίῃ ἐνῶρων, ἀπήλαννον.

213 Ἀπορέοντος δὲ βασιλέος ὃ τι χρήσεται τῷ παρεόντι πρήγματι, Ἐπιάλτης ὁ Εὐρυδήμου ἀνὴρ Μηλιεύς ἦλθέ οἱ ἐς λόγους, ὡς μέγα τι παρὰ βασιλέος δοκέων οἴσεσθαι· ἔφρασε τε τὴν ἀτραπὸν τὴν διὰ τοῦ οὖρεος φέρουσαν ἐς Θερμοπύλας, καὶ διέφθειρε τοὺς ταύτῃ ὑπομείναντας Ἑλλήνων· ὕστερον δὲ δέισας Λακεδαιμονίους ἔφυγε ἐς Θεσσαλίην· καὶ οἱ φυγόντι ὑπὸ τῶν Πυλαγόρων (τῶν Ἀμφικτυόνων ἐς τὴν Πυλαίην συλλεγομένων) ἀργύριον ἐπεκηρύχθη· χρόνῳ δὲ ὕστερον, κατῆλθε γὰρ ἐς Ἀντικύρην, ἀπέθανε ὑπὸ Ἀθηνάδεω ἀνδρὸς Τρηχινίου· ὁ δὲ Ἀθηνάδης οὗτος ἀπέκτεινε μὲν Ἐπιάλτεα δι' ἄλλην αἰτίην, τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὀπισθε λόγοισι σημανέω· ἐτιμήθη μέντοι ὑπὸ Λακεδαιμονίων οὐδὲν ἦσσαν. Ἐπιάλτης μὲν οὕτω ὕστερον τούτων ἀπέθανε.

214 Ἔστι δὲ ἕτερος λεγόμενος λόγος, ὡς Ὀνήτης τε ὁ Φαναγόρεω ἀνὴρ Καρύστιος καὶ Κορυδαλλὸς Ἀντικυρεὺς εἰσὶ οἱ εἰπαντες πρὸς βασιλέα τούτους τοὺς λόγους, καὶ περιγηγσάμενοι τὸ οὖρος τοῖσι Πέρσησι, οὐδαμῶς ἐμοί γε πιστός· τοῦτο μὲν γὰρ τῷδε χρησταθμώσασθαι, ὅτι οἱ τῶν Ἑλλήνων Πυλαγόροι ἐπεκήρυξαν οὐκ ἐπὶ Ὀνήτῃ τε καὶ Κορυδαλλῷ ἀργύ-

ριον, ἀλλ' ἐπὶ Ἐπιάλτῃ τῷ Τρηχινίῳ, πάντως κου τὸ ἀτρεκέστατον πυθόμενοι· τοῦτο δέ, φεύγοντα τὸν Ἐπιάλτην ταύτην τὴν αἰτίην οἶδαμεν· εἰδείη μὲν γὰρ ἂν, καὶ ἐὼν μὴ Μηλιεὺς, ταύτην τὴν ἀτραπὸν Ὀνήτης εἰ τῇ χώρῃ πολλὰ ὠμιληκῶς εἶη· ἀλλ' Ἐπι-
άλτης γάρ ἐστι ὁ περιγηγασάμενος τὸ οὖρος κατὰ τὴν ἀτραπὸν, τοῦτον αἷτιον γράφω.

Ξέρξης δέ, ἐπεὶ οἱ ἤρесе τὰ ὑπέσχετο ὁ Ἐπιάλτης 215
κατεργάσσεσθαι, αὐτίκα περιχαρὴς γενόμενος ἔπεμπε Ὑδάρνεα, καὶ τῶν ἐστρατήγεε Ὑδάρνης· ὠρμέατο δέ περὶ λύχνων ἀφὰς ἐκ τοῦ στρατοπέδου. τὴν δέ ἀτραπὸν ταύτην ἐξεῦρον μὲν οἱ ἐπιχώριοι Μηλιεῖς, ἐξευρόντες δέ Θεσσαλοῖσι κατηγήσαντο ἐπὶ Φωκέας τότε, ὅτε οἱ Φωκέες φράξαντες τείχεϊ τὴν ἐσβολὴν ἦσαν ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου· ἔκ τε τὸσον δὴ κατε-
δέδεκτο ἐοῦσα οὐδὲν χρηστὴ Μηλιεῦσι. Ἐχει δέ 216
ᾧδε ἡ ἀτραπὸς αὕτη· ἄρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ τοῦ διὰ τῆς διασφάγος ῥέοντος· οὖνομα δέ τῷ οὐρεῖ τούτῳ καὶ τῇ ἀτραπῷ τὴντὸ κεῖται Ἀνόπαια· τείνει δέ ἡ Ἀνόπαια αὕτη κατὰ ῥάχιν τοῦ οὐρεος· λήγει δὴ κατὰ τε Ἀλπηνὸν πόλιν, πρώτην ἐοῦσαν τῶν Λοκριδῶν πρὸς τῶν Μηλιέων, καὶ κατὰ Μελάμ-
πυγὸν τε καλεόμενον λίθον καὶ κατὰ Κερκώπων ἔδρας· τῇ καὶ τὸ στενωτάτον ἐστι. Κατὰ ταύτην 217
δὴ τὴν ἀτραπὸν καὶ οὕτω ἔχουσιν οἱ Πέρσαι τὸν Ἀσωπὸν διαβάντες ἐπορεύοντο πᾶσαν τὴν νύκτα, ἐν δεξιῇ μὲν ἔχοντες οὖρεα τὰ Οἰταίων ἐν ἀριστερῇ δέ τὰ Τρηχινίων· ἥως τε δὴ διέφαινε, καὶ ἐγένοντο ἐπ' ἀκρωτηρίῳ τοῦ οὐρεος. κατὰ δέ τοῦτο τοῦ οὐρεος ἐφύλασσον, ὥς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται, Φωκέων χίλιοι ὀπλῆται, ῥυόμενοί τε τὴν σφετέρην χώραν καὶ φρουρέοντες τὴν ἀτραπὸν· ἡ μὲν γὰρ κάτω ἐσβολὴ ἐφύλασσετο ὑπὸ τῶν εἰρηται· τὴν δέ διὰ τοῦ οὐρεος ἀτραπὸν ἐθελονταὶ Φωκέες ὑποδεξάμενοι Λεωνίδῃ ἐφύλασσον. Ἐμαθον δέ σφεας οἱ Φωκέες ᾧδε ἀνα- 218
βεβηκότας· ἀναβαίνοντες γὰρ ἐλάνθανόν οἱ Πέρσαι

τὸ οὖρος πᾶν ἐὼν δρυὼν ἐπίπλεον· ἦν μὲν δὴ νηνεμία, ψόφου δὲ γινομένου πολλοῦ ὡς οἶκος ἦν φύλλων ὑποκεχυμένων ὑπὸ τοῖσι ποσὶ, ἀνά τε ἔδραμον οἱ Φωκέες καὶ ἔδυντο τὰ ὕπλα, καὶ αὐτίκα οἱ βάρβαροι παρήσαν· ὥς δὲ εἶδον ἄνδρας ἐνδουμένους ὄπλα, ἐν θώματι ἐγένοντο· ἐλπόμενοι γὰρ οὐδέν σφι φανήσεσθαι ἀντίξοον ἐνεκύρησαν στρατῷ· ἐνθαῦτα Ὑδάρνης καταρρωδήσας μὴ οἱ Φωκέες ἔωσι Λακεδαιμόνιοι, εἶρετο τὸν Ἐπιάλτεα ποδαπὸς εἶη ὁ στρατός;· πυθόμενος δὲ ἀτρεκέως, διέτασσε τοὺς Πέρσας ὡς ἐς μάχην· οἱ δὲ Φωκέες, ὡς ἐβάλλοντο τοῖσι τοξεύμασι πολλοῖσι τε καὶ πυκνοῖσι, οἴχοντο φεύγοντες ἐπὶ τοῦ οὖρου τὸν κόρυμβον, ἐπιστάμενοι ὡς ἐπὶ σφέας ὠρμήθησαν ἀρχήν, καὶ παρεσκευάδατο ὡς ἀπολεόμενοι· οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ἐφρόνεον, οἱ δὲ ἀμφὶ Ἐπιάλτεα καὶ Ὑδάρνεα Πέρσαι Φωκέων μὲν οὐδένα λόγον ἐποιεῦντο, οἱ δὲ κατέβαινον τὸ οὖρος κατὰ τάχος.

- 219 Τοῖσι δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι Ἑλλήνων, πρῶτον μὲν ὁ μάντις Μεγιστίης ἐσιδὼν ἐς τὰ ἱρὰ ἔφρασε τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι ἅμα ἡοὶ σφι θάνατον· ἐπὶ δὲ καὶ αὐτόμολοι ἦσαν οἱ ἐξαγγείλαντες τῶν Περσέων τὴν περίοδον· οὗτοι μὲν ἔτι νυκτὸς ἐσήμεναν· τρίτοι δὲ οἱ ἡμεροσκόποι καταδραμόντες ἀπὸ τῶν ἄκρων, ἦδη διαφαινούσης ἡμέρης. ἐνθαῦτα ἐβουλεύοντο οἱ Ἕλληνες, καὶ σφῶν ἐσχίζοντο αἱ γνώμαι· οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔων τὴν τάξιν ἐκλιπεῖν, οἱ δὲ ἀντέτεινον· μετὰ δὲ τοῦτο διακριθέντες, οἱ μὲν ἀπαλλάσσοντο καὶ διασκεδασθέντες κατὰ πόλιν ἕκαστοι ἐτράποντο, οἱ δὲ αὐτῶν ἅμα Λεωνίδῃ μένειν αὐτοῦ παρασκευά-
220 दाτο. Λέγεται δὲ ὡς αὐτὸς σφέας ἀπέπεμψε Λεωνίδης, μὴ ἀπόλωνται κηδόμενος· αὐτῷ δὲ καὶ Σπαρτιτέων τοῖσι παρ᾽ οἷσι οὐκ ἔχειν εὐπρεπὲς ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν ἐς τὴν ἡλθον φυλάξοντες ἀρχήν. ταύτῃ καὶ μᾶλλον τῇ γνώμῃ πλειστός εἰμι, Λεωνίδην, ἐπεὶ τε ἦσθετο τοὺς συμμάχους ἔοντας ἀπροθύμους καὶ

οὐκ ἐθέλοντας συνδιακινδυνεύειν, κελεύσαι σφεας ἀπαλλάσσεσθαι· αὐτῷ δὲ ἀπιέναι οὐ καλῶς ἔχειν. μένοντι δὲ αὐτοῦ κλέος μέγα ἐλείπετο, καὶ ἡ Σπάρτης εὐδαιμονίῃ οὐκ ἐξηλείφετο· ἐκέχρητο γὰρ ὑπὸ τῆς Πυθίης τοῖσι Σπαρτιήτησι, χρεωμένοισι περὶ τοῦ πολέμου τούτου αὐτίκα κατ' ἀρχὰς ἐγειρομένου, ἡ Λακεδαιμόνα ἀνάστατον γενέσθαι ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἢ τὸν βασιλέα σφεων ἀπολέεσθαι. ταῦτα δὲ σφι ἐν ἔπεσι ἐξαμέτροισι ἔχοντα χρᾶ, λέγοντα ὧδε·

Ἵμῶν δ', ὦ Σπάρτης οἰκήτορες εὐρυχόριοι,
ἡ μέγα ἄστυ ῥικυδὲς ὑπ' ἀνδράσι Περσεΐδῃσι
πέρθεται· ἢ τὸ μὲν οὐχί, ἀφ' Ἑρακλέους δὲ γενέθλης
πενθήσει βασιλῆϊ φθίμενον Λακεδαιμονος οὔρος.
οὐ γὰρ τὸν ταύρων σχήσει μένος οὐδὲ λεόντων
ἀντιβίην· Ζηνὸς γὰρ ἔχει μένος· οὐδὲ ἐ φημι
σχήσεσθαι, πρὶν τῶνδ' ἕτερον διὰ πάντα δάσσηται.

ταῦτά τε δὴ ἐπιλεγόμενον Λεωνίδην, καὶ βουλόμενον κλέος καταθέσθαι μῦνον Σπαρτιητέων, ἀποπέμψαι τοὺς συμμάχους μᾶλλον, ἢ γνώμῃ διενεχθέντας οὕτω ἀκόσμως οἴχεσθαι τοὺς οἰχομένους. Μαρτύ- 221
ριον δὲ μοι καὶ τότε οὐκ ἐλάχιστον τούτου πέρι γέγονε· οὐ γὰρ μῦνον τοὺς ἄλλους ἀλλὰ καὶ τὸν μάντιν ὃς εἶπετο τῇ στρατιῇ ταύτῃ, Μεγιστίην τὸν Ἀκαρνῆνα λεγόμενον εἶναι τὰ ἀνέκαθεν ἀπὸ Μελάμ- ποδος, τοῦτον εἶπαντα ἐκ τῶν ἱρῶν τὰ μελλοντά σφι ἐκβαίνειν φανερός ἐστι Λεωνίδης ἀποπέμπων, ἵνα μὴ συναπόληταί σφι· ὁ δὲ ἀποπεμπόμενος αὐτὸς μὲν οὐκ ἀπελίπετο, τὸν δὲ παῖδα συστρατεύόμενον εἶοντα οἱ μουνογενέα ἀπέπεμψε.

Οἱ μὲν νυν σύμμαχοι οἱ ἀποπεμπόμενοι οἰχοντό 222
τε ἀπίοντες, καὶ ἐπείθοντο Λεωνίδῃ· Θεσπίες δὲ καὶ Θηβαῖοι κατέμειναν μῦνοι παρὰ Λακεδαιμονί- οισι· τούτων δὲ Θηβαῖοι μὲν ἀέκοντες ἔμενον, καὶ οὐ βουλόμενοι· κατεῖχε γὰρ σφεας Λεωνίδης ἐν ὁμήρων λόγῳ ποιούμενος· Θεσπίες δὲ ἐκόντες μάλιστα, οἳ οὐκ ἔφασαν ἀπολιπόντες Λεωνίδην καὶ τοὺς μετ'

αὐτοῦ ἀπαλλάξεσθαι, ἀλλὰ καταμείναντες συναπέ-
θανον· ἐστρατήγεε δὲ αὐτῶν Δημόφιλος Διαδρόμεω.

223 Ξέρξης δὲ ἐπεὶ ἡλίου ἀνατείλαντος σπονδὰς
ἐποιήσατο, ἐπισχὼν χρόνον, ἐς ἀγορῆς κου μάλιστα
πληθώρην πρόσοδον ἐποιέετο· καὶ γὰρ ἐπέσταλτο ἐξ
Ἐπιάλτεω οὕτω· ἀπὸ γὰρ τοῦ οὐρεος ἡ κατάβασις
συντομωτέρη τέ ἐστι, καὶ βραχύτερος ὁ χῶρος πολ-
λόν, ἥπερ ἡ περίοδος τε καὶ ἀνάβασις. οἳ τε δὴ
βάρβαροι οἱ ἀμφὶ Ξέρξεα προσῆϊσαν, καὶ οἱ ἀμφὶ
Λεωνίδην Ἕλληνες, ὡς τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἔξοδον
ποιεῦμενοι, ἤδη πολλῷ μᾶλλον ἢ κατ' ἀρχὰς ἐπεξ-
ῆϊσαν ἐς τὸ εὐρύτερον τοῦ αὐχένος· τὸ μὲν γὰρ
ἔρυμα τοῦ τείχεος ἐφυλάσσετο, οἱ δὲ ἀνὰ τὰς προ-
τέρας ἡμέρας ὑπεξιόντες ἐς τὰ στεινόπορα ἐμάχοντο.
τότε δὴ συμμίσγοντες ἔξω τῶν στεινῶν, ἐπιπτον
πλήθει πολλοὶ τῶν βαρβάρων· ὅπισθε γὰρ οἱ
ἡγεμόνες τῶν τελέων ἔχοντες μᾶστιγας, ἐρράπιζον
πάντα ἄνδρα αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω ἐποτρύνοντες. πολ-
λοὶ μὲν δὴ ἐσέπιπτον αὐτῶν ἐς τὴν θάλασσαν, καὶ
διεφθείροντο· πολλῷ δ' ἔτι πλεῦνες κατεπατέοντο
ζωοὶ ὑπ' ἀλλήλων· ἦν δὲ λόγος οὐδεὶς τοῦ ἀπολλυ-
μένου. ἄτε γὰρ ἐπιστάμενοι τὸν μέλλοντά σφι
ἔσεσθαι θάνατον ἐκ τῶν περιϋόντων τὸ οὖρος, ἀπε-
δείκνυντο ῥώμης ὅσον εἶχον μέγιστον ἐς τοὺς βαρ-

224 βάρους, παραχρεώμενοί τε καὶ ἀτέοντες. Δόρατα
μὲν νυν τοῖσι πλεόνεσιν αὐτῶν τηνικαῦτα ἤδη
ἐτύγχανε κατεηγότα, οἱ δὲ τοῖσι ξίφεσι διεργάζοντο
τοὺς Πέρσας· καὶ Λεωνίδης τε ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ
πίπτει, ἀνὴρ γενόμενος ἄριστος, καὶ ἕτεροι μετ'
αὐτοῦ ὀνομαστοὶ Σπαρτιητέων, τῶν ἐγὼ ὡς ἀνδρῶν
ἀξίων γενομένων ἐπυθόμην τὰ οὐνόματα· ἐπυθόμην
δὲ καὶ ἀπάντων τῶν τριηκοσίων· καὶ δὴ καὶ Περσέων
πίπτουσι ἐνθαῦτα ἄλλοι τὲ πολλοὶ καὶ ὀνομαστοί,
ἐν δὲ δὴ καὶ Δαρείου δύο παῖδες, Ἀβροκόμης τε καὶ
Ὑπεράνθης, ἐκ τῆς Ἀρτάνεω θυγατρὸς Φραταγούνης
γεγονότες Δαρεῖω· ὁ δὲ Ἀρτάνης Δαρείου μὲν τοῦ

βασιλέος ἦν ἀδελφεός, Ὑστάσπεος δὲ τοῦ Ἀρσάμεω παῖς· ὃς καὶ ἐκδιδούς τὴν θυγατέρα Δαρείῳ, τὸν οἶκον πάντα τὸν ἑωυτοῦ ἐπέδωκε, ὥς μούνου οἱ εἰσότητος ταύτης τέκνου. Ἐέρξω τε δὴ δύο ἀδελφοὶ ἐνθαῦτα πίπτουσι μαχεόμενοι ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ τοῦ Λεωνίδεω· Περσέων τε καὶ Λακεδαιμονίων ὥθισμός 225 ἐγένετο πολλός· ἐς ὃ τοῦτόν τε ἀρετῇ οἱ Ἕλληνες ὑπεξεΐρυσαν, καὶ ἐτρέψαντο τοὺς ἐναντίους τετράκις. τοῦτο δὲ συνεστήκει μέχρι οὗ οἱ σὺν Ἐπιάλτῃ παρεγέροντο· ὥς δὲ τούτους ἤκειν ἐπύθοντο οἱ Ἕλληνες, ἐνθεῦτεν ἤδη ἑτεροιοῦτο τὸ νεῖκος· ἐς τε γὰρ τὸ στεῖνόν τῆς ὁδοῦ ἀνεχώρεον ὀπίσω, καὶ παραμειψάμενοι τὸ τεῖχος ἐλθόντες ἕζοντο ἐπὶ τὸν κολωνόν πάντες ἀλέες οἱ ἄλλοι, πλην Θηβαίων· ὁ δὲ κολωνός ἐστι ἐν τῇ ἐσόδῳ ὁκου νῦν ὁ λίθινος λέων ἔστηκε ἐπὶ Λεωνίδῃ· ἐν τούτῳ σφέας τῷ χώρῳ ἀλεξομένους μαχαίρησι, τοῖσι αὐτῶν ἐτύγχανον ἔτι περιεοῦσαι, καὶ χερσὶ καὶ στόμασι, κατέχωσαν οἱ βάρβαροι βάλλοντες, οἱ μὲν ἐξ ἐναντίας ἐπισπόμενοι καὶ τὸ ἔρυμα τοῦ τεύχεος συγχώσαντες, οἱ δὲ περιελθόντες πάντοθε περισταδόν.

Λακεδαιμονίων δὲ καὶ Θεσπιδίων τοιούτων γενο- 226 μένων, ὁμῶς λέγεται ἀνὴρ ἄριστος γενέσθαι Σπαρτιῆ- της Διηνέκης· τὸν τότε φασὶ εἶπαι τὸ ἔπος πρὶν ἢ συμμίζειν σφέας τοῖσι Μήδοισι, πυθόμενον πρὸς τευ τῶν Τρηχινίων ὥς ἐπεὰν οἱ βάρβαροι ἀπιέωσι τὰ τοξεύματα, τὸν ἥλιον ὑπὸ τοῦ πλήθεος τῶν οἰστῶν ἀποκρύπτουσι· τοσοῦτό τι πλήθος αὐτῶν εἶναι· τὸν δὲ οὐκ ἐκπλαγέντα τούτοις, εἰπεῖν, ἐν ἀλογίῃ ποιούμενον τὸ τῶν Μήδων πλήθος, ὥς πάντα σφί ἀγαθὰ ὁ Τρηχίνιος ξεῖνος ἀγγέλλοι, εἰ ἀποκρυπτόντων τῶν Μήδων τὸν ἥλιον ὑπὸ σκιῇ ἔσοιτο πρὸς αὐτοὺς ἡ μάχη, καὶ οὐκ ἐν ἡλίῳ. ταῦτα μὲν καὶ ἄλλα τοιού- ττρόπα ἔπεά φασι Διηνέκεα τὸν Λακεδαιμόνιον λιπέσθαι μνημόσυνα. Μετὰ δὲ τοῦτον ἀριστεύσαι 227 λέγονται Λακεδαιμόνιοι δύο ἀδελφοὶ, Ἀλφείος τε

καὶ Μάρων, Ὀρσιφάντου παῖδες. Θεσπίων δὲ εὐδοκίμее μάλιστα τῷ οὐνομα ἦν Διθύραμβος Ἀρματίδew.

228 Θαφθεῖσι δέ σφι αὐτοῦ ταύτῃ τῇπερ ἔπεσον, καὶ τοῖσι πρότερον τελευτήσασι ἢ ὑπὸ Λεωνίδew ἀποπεμφθέντας οἰχεσθαι, ἐπιγέγραπται γράμματα λέγοντα τάδε·

Μυριάσιν ποτὲ τῇδε τριηκοσίαις ἐμάχοντο
ἐκ Πελοποννήσου χιλιάδες τέτορες.

ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι πᾶσι ἐπιγέγραπται· τοῖσι δὲ Σπαρτιήτησι ἰδίῃ·

Ὡ ξεῦ', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῇδε
κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Λακεδαιμονίοισι μὲν δὴ τοῦτο· τῷ δὲ μάντι, τόδε·

Μνημα τόδε κλεινοῦ Μεγιστία, ὃν ποτε Μῆδοι
Σπερχειὼν ποταμὸν κτεῖναν ἀμειψάμενοι,
μάντιος, ὃς τότε κῆρας ἐπερχομένας σάφα εἰδὼς,
οὐκ ἔτλη Σπάρτης ἡγεμόνας προλιπεῖν.

ἐπιγράμμασι μὲν νυν καὶ στήλῃσι, ἔξω ἢ τὸ τοῦ μάντιος ἐπίγραμμα, Ἀμφικτυόνες εἰσὶ σφέας οἱ ἐπικοσμήσαντες· τὸ δὲ τοῦ μάντιος Μεγιστίew, Σιμωνίδης ὁ Λεωπρέπewς ἐστι κατὰ ξεινίην ὁ ἐπιγράψας.

229 Δύο δὲ τούτων τῶν τριηκοσίων λέγεται Εὐρυτόν τε καὶ Ἀριστόδημον, παρεὼν αὐτοῖσι ἀμφοτέροισι κοινῷ λόγῳ χρησαμένοισι, ἢ ἀποσωθῆναι ὁμοῦ ἐς Σπάρτην, ὡς μεμετιμένοι τε ἦσαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ὑπὸ Λεωνίδew, καὶ κατεκέατο ἐν Ἀθηναίοις ὀφθαλμιῶντες ἐς τὸ ἔσχατον· ἢ, εἶγε μὴ ἐβούλοντο νοστήσαι, ἀποθανεῖν ἅμα τοῖσι ἄλλοις· παρεὼν σφι τούτων· τὰ ἕτερα ποιεῖν, οὐκ ἐβελῆσαι ὁμοφρονεῖν· ἀλλὰ γνώμῃ διενειχθέντας, Εὐρυτόν μὲν πυθόμενον τῶν Περσέων τὴν περίοδον, αἰτήσαντά τε τὰ ὄπλα καὶ ἐνδύντα, ἄγειν αὐτὸν κελεῦσαι τὸν εἰλωτα ἐς τοὺς μαχομένους· ὅκως δὲ αὐτὸν ἡγαγε, τὸν μὲν ἀγαγόντα οἰχεσθαι φεύγοντα, τὸν δὲ ἔσπε-

σόντα ἐς τὸν ὄμιλον διαφθαρῆναι. Ἀριστόδημον δὲ λειποψυχέοντα λειφθῆναι. εἰ μὲν νυν ἦν μόνον Ἀριστόδημον ἀλγίσαντα ἀπονοστήσαι ἐς Σπάρτην ἢ καὶ ὁμοῦ σφέων ἀμφοτέρων τὴν κομιδὴν γενέσθαι, δοκέειν ἐμοὶ, οὐκ ἂν σφι Σπαρτιῆτας μῆνιν οὐδεμίαν προσθέσθαι· νυνὶ δὲ, τοῦ μὲν αὐτῶν ἀπολομένου, τοῦ δὲ τῆς μὲν αὐτῆς ἐχομένου προφάσιος οὐκ ἐβελήσαντος δὲ ἀποθνήσκειν, ἀναγκαίως σφι ἔχειν μνήσασθαι μέγας Ἀριστοδήμῳ. Οἱ μὲν νυν οὕτω σωθῆναι 230 λέγουσι Ἀριστόδημον ἐς Σπάρτην, καὶ διὰ πρόφασιν τοιήνδε· οἱ δὲ ἄγγελον πεμφθέντα ἐκ τοῦ στρατοπέδου, ἐξέον αὐτῷ καταλαβεῖν τὴν μάχην γινομένην, οὐκ ἐβελῆσαι ἀλλ' ὑπομείναντα ἐν τῇ ὁδῷ περιγενέσθαι· τὸν δὲ συνάγγελον αὐτοῦ ἀπικόμενον ἐς τὴν μάχην ἀποθανεῖν. Ἀπονοστήσας δὲ ἐς Λακεδαί- 231 μονα ὁ Ἀριστόδημος ὄνειδός τε εἶχε καὶ ἀτιμίην, πάσχων δὲ τοιάδε ἡτίμωτο· οὔτε οἱ πῦρ οὐδεὶς ἔναυε Σπαρτιητέων· οὔτε διελέγετο, ὄνειδός τε εἶχε ὁ τρέσας Ἀριστόδημος καλεόμενος· ἀλλ' ὁ μὲν ἐν τῇ ἐν Πλαταιῇσι μάχῃ ἀνέλαβε πᾶσαν τὴν ἐπενεχθεῖσάν οἱ αἰτίην. Λέγεται δὲ καὶ ἄλλον ἀποπεμφ- 232 θέντα ἄγγελον ἐς Θεσσαλίην τῶν τριηκοσίων τούτων περιγενέσθαι, τῷ οὖνομα εἶναι Παντίτην· νοστήσαντα δὲ τοῦτον ἐς Σπάρτην, ὥς ἡτίμωτο, ἀπάγξασθαι.

Οἱ δὲ Θηβαῖοι, τῶν ὁ Λεοντιάδης ἐστρατήγεε, 233 τέως μὲν μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἑόντες ἐμάχοντο ὑπ' ἀναγκαίης ἐχόμενοι πρὸς τὴν βασιλέως στρατιήν· ὥς δὲ εἶδον κατυπέρτερα τῶν Περσέων γινόμενα τὰ πρήγματα, οὕτω δὴ τῶν σὺν Λεωνίδῃ Ἑλλήνων ἐπειγομένων ἐπὶ τὸν κολωνόν, ἀποσχισθέντες τούτων, χεῖράς τε προέτεινον καὶ ἥϊσαν ἄσσον τῶν βαρβάρων, λέγοντες τὸν ἀληθέστατον τῶν λόγων, ὥς καὶ μηδίζουσι καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐν πρώτοισι ἔδοσαν βασιλεῖ, ὑπὸ δὲ ἀναγκαίης ἐχόμενοι ἐς Θερμοπύλας ἀπικοίατο, καὶ ἀναίτιοι εἶεν τοῦ τρώματος

τοῦ γεγονότος βασιλεῖ· ὥστε ταῦτα λέγοντες, περιε-
γίνοντο· εἶχον γὰρ καὶ Θεσσαλοὺς τῶν λόγων τούτων
μάρτυρας· οὐ μέντοι τά γε πάντα εὐτύχησαν· ὥς
γὰρ αὐτοὺς ἔλαβον οἱ βάρβαροι ἐλθόντας, τοὺς μὲν
τινας καὶ ἀπέκτειναν προσιώντας, τοὺς δὲ πλεῖνας
αὐτῶν, κελεύσαντος Ξέρξεω, ἔστιζον στίγματα βα-
σιληῖα, ἀρξάμενοι ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ Λεοντιάδew·
τοῦ τὸν παῖδα Εὐρύμαχον χρόνῳ μετέπειτα ἐφόνευ-
σαν Πλαταιέες, στρατηγήσαντα ἀνδρῶν Θηβαίων
τετρακοσίων καὶσχόντα τὸ ἄστυ τὸ Πλαταιέων.

- 234 Οἱ μὲν δὴ περὶ Θερμοπύλας Ἕλληνες οὕτω ἡγω-
νίσαντο· Ξέρξης δὲ καλέσας Δημάρητον, εἰρώτα
ἀρξάμενος ἐνθένδε· “Δημάρητε, ἀνὴρ εἰς ἀγαθός·
τεκμαίρομαι δὲ τῇ ἀληθείῃ· ὅσα γὰρ εἶπας, ἅπαν-
τα ἀπέβη οὕτω· νῦν δέ μοι εἰπὲ, κόσμοι τινὲς εἰσι οἱ
λοιποὶ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τούτων ὅκοσοι τοιοῦτοι
τὰ πολέμια, εἴτε καὶ ἅπαντες;” ὁ δ' εἶπε· “ὦ
βασιλεῦ, πλῆθος μὲν πάντων τῶν Λακεδαιμονίων
πολλὸν καὶ πόλεις πολλαί, τὸ δὲ θέλεις ἐκμαθῆεν
εἰδήσεις· ἔστι ἐν τῇ Λακεδαίμονι Σπάρτη, πόλις
ἀνδρῶν ὀκτακισχιλίων μάλιστά κη· οὗτοι πάντες εἰσὶ
ὁμοῖοι τοῖσι ἐνθάδε μαχεσαμένοισι· οἳ γε μὲν ἄλλοι
Λακεδαιμόνιοι τούτοις μὲν οὐκ ὁμοῖοι, ἀγαθοὶ δέ.”
εἶπε πρὸς ταῦτα Ξέρξης· “Δημάρητε, τέφ τρόπῳ
ἀπονητότατα τῶν ἀνδρῶν τούτων ἐπικρατήσομεν;
ἴθι ἐξηγέο· σὺ γὰρ ἔχεις αὐτῶν τὰς διεξόδους τῶν
235 βουλευμάτων, οἷα βασιλεὺς γενόμενος.” Ὁ δὲ
ἀμείβετο· “ὦ βασιλεῦ, εἰ μὲν δὴ συμβουλευεαί μοι
προθύμως, δίκαιόν μὲ σοὶ ἐστὶ φράζειν τὸ ἀριστον.
εἰ τῆς ναυτικῆς στρατιῆς νέας τριηκοσίας ἀποστεί-
λειας ἐπὶ τὴν Λάκαιναν χώραν· ἔστι δὲ ἐπ' αὐτῇ
νῆσος ἐπικειμένη τῇ οὐνομά ἐστι Κύθηρα, τὴν
Χίλων, ἀνὴρ παρ' ἡμῖν σοφώτατος γενόμενος, κέρδος
μέζον, ἔφη, εἶναι Σπαρτιήτησι κατὰ τῆς θαλάσσης
καταδεδυκέναι μᾶλλον ἢ ὑπερέχειν, αἰεὶ τι προσ-
δοκῶν ἀπ' αὐτῆς τοιοῦτο ἔσεσθαι οἷόν τι ἐγὼ ἐξηγέο-

μαι· οὔτι τὸν σὸν στόλον προειδώς, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως φοβεόμενος ἀνδρῶν στόλον· ἐκ ταύτης ὦν τῆς νήσου ὀρμεύμενοι, φοβεόντων τοὺς Λακεδαιμονίους· παροίκου δὲ πολέμου σφι ἐόντος οἰκῆϊον, οὐδὲν δεινοὶ ἔσονται τοι, μὴ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἀλiscoμένης ὑπὸ τοῦ πεζοῦ βοηθέωσι ταύτῃ· καταδουλωθείσης δὲ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἀσθενὲς ἦδη τὸ Λακωνικὸν μῦνον λείπεται. ἦν δὲ ταῦτα μὴ ποιῆς, τάδε τοι προσδόκα ἔσεσθαι· ἔστι τῆς Πελοποννήσου ἰσθμὸς στεινός· ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ πάντων Πελοποννησίων συνομοσάντων ἐπὶ σοί, μάχας ἰσχυροτέρας ἄλλας τῶν γενομένων προσδέκεο ἔσεσθαι τοι· ἐκείνο δὲ ποιήσαντι ἀμαχητὶ ὃ τε ἰσθμὸς οὗτος καὶ αἱ πόλεις προσχωρήσουσι.” Λέγει μετὰ τοῦτον 236 Ἀχαιμένης, ἀδελφεός τε ἐὼν Ξέρξῳ καὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγός, παρατυχὼν τε τῷ λόγῳ, καὶ δείσας μὴ ἀναγνωσθῇ Ξέρξης ποιέειν ταῦτα· “ὦ βασιλεῦ, ὀρέω σε ἀνδρὸς ἐνδεκόμενον λόγους ὃς φθονέει τοι εὖ πρήσσοντι, ἣ καὶ προδιδόι πρήγματα τὰ σά· καὶ γὰρ δὴ καὶ τρόποισι τοιούτοιςι χρεώμενοι οἱ Ἕλληνες χαίρουσι· τοῦ τε εὐτυχέειν φθονέουσι καὶ τὸ κρέσσον στυγέουσι. εἰ δ’ ἐπὶ τῇσι παρεούσῃσι τύχησι, τῶν νέες νενανηγῆκαςι τετρακόσiai, ἄλλας ἐκ τοῦ στρατοπέδου τριηκοσίας ἀποπέμψεις περιπλῶειν Πελοπόννησον, ἀξιόμαχοί τοι γίνονται οἱ ἀντίπαλοι· ἀλῆς δὲ ἐὼν ὁ ναυτικὸς στρατὸς δυσμεταχειρίστός τε αὐτοῖσι γίνεται, καὶ ἀρχὴν οὐκ ἀξιόμαχοί τοι ἔσονται· καὶ πᾶς ὁ ναυτικὸς τῷ πεζῷ ὑπὲρ καὶ ὁ πεζὸς τῷ ναυτικῷ, ὁμοῦ πορευόμενος· εἰ δὲ διασπάσεις, οὔτε σὺ ἔσαι κείνοιςι χρήσιμος οὔτε κείνοι σοί. τὰ σεωυτοῦ δὲ τιθέμενος εὖ, γνώμην ἔχε τὰ τῶν ἀντιπολέμων μὴ ἐπιλέγεσθαι πρήγματα, τῇ τε στήσονται τὸν πόλεμον, τά τε ποιήσουσι, ὅσοι τε πλῆθός εἰσι· ἱκανοὶ γὰρ ἐκείνοί γε αὐτοὶ ἐωυτῶν πέρι φροντίζειν εἰσὶ, ἡμεῖς δὲ ἡμέων ὡσαύτως. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἦν ἴωσι ἀντία Πέρσῃσι ἐς μάχην, οὐδὲ ἐν

237 τὸ παρεὸν τρῶμα ἀνιένται.” Ἀμείβεται Ξέρξης τοῖσδε· “Ἀχαίμενες, εὖ τέ μοι δοκέεις λέγειν, καὶ ποιήσω ταῦτα. Δημάρητος δὲ λέγει μὲν τὰ ἄριστα ἔλπεται εἶναι ἐμοὶ, γνώμη μέντοι ἔσσοῦται ὑπὸ σεῦ· οὐ γὰρ δὴ κείνῳ γε ἐνδέξομαι, ὅπως οὐκ εὐνοέει τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι, τοῖσί τε λεγομένοισι πρότερον ἐκ τούτου σταθμώμενος, καὶ τῷ ἔοντι, ὅτι πολιήτης μὲν πολιήτῃ εὖ πρήσσοντι φθονέει, καὶ ἔστι δυσμενὴς τῇ σιγῇ· οὐδ’ ἂν, συμβουλευομένου τοῦ ἀστοῦ, πολιήτης ἀνὴρ τὰ ἄριστα οἱ δοκέοντα εἶναι ὑποθέοιτο, εἰ μὴ πρόσω ἀρετῆς ἀνήκοι· σπάνιοι δ’ εἰσὶ οἱ τοιοῦτοι· ξείνος δὲ ξείνῳ εὖ πρήσσοντί ἔστι εὐμενέστατον πάντων, συμβουλευομένου τε ἂν συμβουλεύσειε τὰ ἄριστα· οὕτω ὦν κακολογίης πέρι τῆς ἐς Δημάρητον, ἔοντος ἐμοὶ ξείνου, ἔχεσθαί τινα τοῦ λοιποῦ κελεύω.”

238 Ταῦτα εἶπας Ξέρξης διεξήϊε διὰ τῶν νεκρῶν· καὶ Λεωνίδεω, ἀκηκοὺς ὅτι βασιλεύς τε ἦν καὶ στρατηγὸς Λακεδαιμονίων, ἐκέλευσε ἀποταμόντας τὴν κεφαλὴν ἀνασταυρῶσαι. δηλὰ μοι πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοισι, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε οὐκ ἤκιστα γέγονε, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης πάντων δὴ μάλιστα ἀνδρῶν ἐθυμώθη ζῶντι Λεωνίδῃ· οὐ γὰρ ἂν κοτε ἐς τὸν νεκρὸν ταῦτα παρενόμησε· ἐπεὶ τιμᾶν μάλιστα νομίζουσι τῶν ἐγὼ οἶδα ἀνθρώπων Πέρσαι ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πόλεμια. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐποίουν τοῖσι ἐπετέτακτο ποιεῖν.

239 Ἄνειμι δὲ ἐκείσε τοῦ λόγου, τῇ μοι τὸ πρότερον ἐξέλιπε. ἐπύθοντο Λακεδαιμόνιοι ὅτι βασιλεὺς στέλλοιτο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, πρῶτοι· καὶ οὕτω δὴ ἐς τὸ χρηστήριον τὸ ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψαν, ἔνθα δὴ σφι ἐχρήσθη τὰ ὀλίγῳ πρότερον εἶπον· ἐπύθοντο δὲ τρόπῳ θωμασίῳ· Δημάρητος γὰρ ὁ Ἀρίστωνος φύγων ἐς Μήδους, ὥς μὲν ἐγὼ δοκέω καὶ τὸ οἶκος ἐμοὶ συμμάχεται, οὐκ ἦν εὐνοος Λακεδαιμονίοισι· πάρεστι δὲ εἰκάζειν, εἴτε εὐνοίῃ ταῦτα ἐποίησε εἴτε καὶ καταχαίρων· ἐπεὶ τε γὰρ Ξέρξῃ ἔδοξε στρατηλατέειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἑὼν ἐν Σούσιοις ὁ Δημάρητος καὶ

πυθόμενος ταῦτα, ἠθέλησε Λακεδαιμονίοισι ἐξαγγεῖλαι. ἄλλως μὲν δὴ οὐκ εἶχε σημῆναι· ἐπικίνδυνον γὰρ ἦν μὴ λαμφθείη· ὁ δὲ μηχανᾶται τοιάδε· δελτίον δίπτυχον λαβὼν τὸν κηρὸν αὐτοῦ ἐξέκνησε, καὶ ἔπειτα ἐν τῷ ξύλῳ τοῦ δελτίου ἔγραψε τὴν βασιλέως γνώμην· ποιήσας δὲ ταῦτα ὀπίσω ἐπέτηξε τὸν κηρὸν ἐπὶ τὰ γράμματα, ἵνα φερόμενον κεινὸν τὸ δελτίον μηδὲν πρῆγμα παρέχοι οἱ πρὸς τῶν ὁδοφυλάκων· ἐπεὶ δὲ καὶ ἀπίκητο εἰς τὴν Λακεδαίμονα, οὐκ εἶχον συμβαλέσθαι οἱ Λακεδαιμόνιοι, πρὶν γε δὴ σφί, ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι, Κλεομένεος μὲν θυγάτηρ Λεωνίδεω δὲ γυνή, Γοργῷ, ὑπέθετο, ἐπιφρασθεῖσα αὐτῇ, τὸν κηρὸν κνᾶν κελεύουσα, καὶ εὐρήσειν σφέας γράμματα ἐν τῷ ξύλῳ· πειθόμενοι δὲ εὗρον καὶ ἐπελέξαντο, ἔπειτα δὲ τοῖσι ἄλλοισι Ἑλλήσι ἐπέστευλαν. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω λέγεται γενέσθαι.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΟΓΔΟΗ.

ΟΥΡΑΝΙΑ.

- 1 ΟΙ δὲ Ἑλλήνων ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν ταχθέν-
τες ἦσαν οἷδε· Ἀθηναῖοι μὲν, νέας παρεχόμενοι
ἑπτὰ καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν· ὑπὸ δὲ ἀρετῆς τε καὶ
προθυμίας Πλαταιέες, ἄπειροι τῆς ναυτικῆς ἔόντες,
συνεπλήρουν τοῖσι Ἀθηναίοισι τὰς νέας· Κορίνθιοι
δὲ τεσσαεράκοντα νέας παρείχοντο· Μεγαρέες δὲ εἴκοσι·
καὶ Χαλκιδέες ἐπλήρουν εἴκοσι, Ἀθηναίων σφι παρε-
χόντων τὰς νέας· Αἰγινῆται δὲ ὀκτωκαίδεκα· Σικυνώ-
νιοι δὲ δυνώδεκα· Λακεδαιμόνιοι δὲ δέκα· Ἐπιδαύριοι
δὲ ὀκτώ· Ἐρετριέες δὲ ἑπτὰ· Τροιζήνιοι δὲ πέντε·
Στυρέες δὲ δύο· καὶ Κεῖοι δύο τε νέας καὶ πέντη-
κοντέρους δύο· Λοκροὶ δέ σφι οἱ Ὀπούντιοι ἐπεβώ-
θειον, πεντεκοντέρους ἔχοντες ἑπτὰ.
- 2 Ἦσαν μὲν ὧν οὗτοι οἱ στρατευόμενοι ἐπ' Ἀρτε-
μίσιον· εἴρηται δέ μοι καὶ ὥς τὸ πλῆθος ἕκαστοι τῶν
νεῶν παρείχοντο· ἀριθμὸς δὲ τῶν συλλεχθεισῶν
νεῶν ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἦν, παρέξ τῶν πεντηκοντέρων,
μία καὶ ἑβδομήκοντα καὶ διηκόσιαι. τὸν δὲ στρατη-
γὸν τὸν τὸ μέγιστον κράτος ἔχοντα παρείχοντο
Σπαρτιῆται, Εὐρυβιάδεα τὸν Εὐρυκλείδew. οἱ γὰρ
σύμμαχοι οὐκ ἔφασαν, ἦν μὴ ὁ Λάκων ἡγεμονεύῃ,
Ἀθηναίοισι ἔσεσθαι ἡγεομένοισι, ἀλλὰ λύσειν τὸ
- 3 μέλλον ἔσεσθαι στράτευμα. Ἐγένετο γὰρ κατ'
ἀρχὰς λόγος, πρὶν ἢ καὶ ἐς Σικελίην πέμπειν ἐπὶ
συμμαχίην, ὥς τὸ ναυτικὸν Ἀθηναίοισι χρεὸν εἶη

ἐπιτρέπειν· ἀντιβάντων δὲ τῶν συμμάχων, εἶκον οἱ Ἀθηναῖοι, μέγα πεπονημένοι περιεῖναι τὴν Ἑλλάδα καὶ γνόντες εἰ στασιάσουσι περὶ τῆς ἡγεμονίης ὡς ἀπολέεται ἡ Ἑλλὰς, ὀρθὰ νοεῦντες. [στάσις γὰρ ἔμφυλος πολέμου ὁμοφρονέοντος τοσούτῳ κἀκίον ἐστι, ὅσῳ πόλεμος εἰρήνης.] ἐπιστάμενοι ὦν αὐτὸ τοῦτο, οὐκ ἀντέτεινον, ἀλλ' εἶκον μέχρι ὅσου κάρτα ἐδέοντο αὐτῶν, ὡς διέδεξαν· ὡς γὰρ δὴ ὠσάμενοι τὸν Πέρσεα περὶ τῆς ἐκείνου ἡδὴ τὸν ἀγῶνα ἐποιεῦντο, πρόφασιν τὴν Πausaniew ὕβριν προῖσχύμενοι, ἀπέιλοντο τὴν ἡγεμονίην τοὺς Λακεδαιμονίους. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐγένετο.

Τότε δὲ οὗτοι οἱ καὶ ἐπ' Ἀρτεμίσιον Ἑλλήνων⁴ ἀπικόμενοι, ὡς εἶδον νέας τε πολλὰς καταχθείσας ἐς τὰς Ἀφέτας καὶ στρατιῆς ἅπαντα πλέα, ἐπεὶ αὐτοῖσι παρὰ δόξαν τὰ πρήγματα τῶν βαρβάρων ἀπέβαινε ἢ ὡς αὐτοὶ κατεδόκεον, καταρρωδήσαντες, δρησμὸν ἐβούλευον ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου ἔσω ἐς τὴν Ἑλλάδα· γνόντες δὲ σφεας οἱ Εὐβοέες ταῦτα βουλευομένους, ἐδέοντο Εὐρυβιάδew προσμεῖναι χρόνον ὀλίγον, ἔστ' ἂν αὐτοὶ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας ὑπεκθέωνται· ὡς δ' οὐκ ἔπειθον, μεταβάντες τὸν Ἀθηναίων στρατηγὸν πείθουσι Θεμιστοκλέα ἐπὶ μισθῷ τριήκοντα ταλάντοισι, ἐπ' ᾧ τε καταμείναντες πρὸ τῆς Εὐβοίης ποιήσονται τὴν ναυμαχίην. Ὁ δὲ⁵ Θεμιστοκλῆς τοὺς Ἑλληνας ἐπισχεῖν ὧδε ποιέει· Εὐρυβιάδῃ τούτων τῶν χρημάτων μεταδιδοῖ πέντε τάλαντα, ὡς παρ' ἑωυτοῦ δῆθεν διδούς· ὡς δὲ οἱ οὗτος ἀνεπέκειστο, (Ἀδείμαντος γὰρ ὁ Ὠκύτου, Κορίνθιος στρατηγός, τῶν λοιπῶν ἡσπαιρε μῦνος, φάμενος ἀποπλώσεσθαί τε ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου καὶ οὐ παραμενέειν,) πρὸς δὴ τοῦτον εἶπε ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπομόσας· “οὐ σύ γε ἡμέας ἀπολείψεις, ἐπεὶ τοι ἐγὼ μέζω δῶρα δώσω ἢ βασιλεὺς ἂν τοι ὁ Μῆδων πέμπειε ἀπολιπόντι τοὺς συμμάχους” ταῦτά τε αἶμα ἡγόρευε, καὶ πέμπει ἐπὶ τὴν νέα τὴν Ἀδεϊμάν-

του τάλαντα ἀργυρίου τρία. οὗτοί τε δὴ πληγέντες δάροισι ἀναπεπεισμένοι ἦσαν, καὶ τοῖσι Εὐβοέεσι ἐκεχάριστο· αὐτός τε ὁ Θεμιστοκλῆς ἐκέρδην, ἐλάνθανε δὲ τὰ λοιπὰ ἔχων· ἀλλ' ἠπιστέατο οἱ μεταλαβόντες τούτων τῶν χρημάτων ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἐλθεῖν ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ τὰ χρήματα.

6 Οὕτω δὴ κατέμεινάν τε ἐν τῇ Εὐβοίᾳ, καὶ ἐνανμάχισαν. ἐγένετο δὲ ὧδε· ἐπεὶ τε δὴ ἐς τὰς Ἀφέτας περὶ δέϊλιν πρωΐην γινομένην ἀπίκατο οἱ βάρβαροι, πυθόμενοι μὲν ἔτι καὶ πρότερον περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ναυλοχέειν νέας Ἑλληνίδας ὀλίγας, τότε δὲ αὐτοὶ ἰδόντες, πρόθυμοι ἦσαν ἐπιχειρέειν, εἴ κως ἔλοιεν αὐτάς. ἐκ μὲν δὴ τῆς ἀντίης προσπλώειν οὐκ σφι ἐδόκεε τῶνδε εἵνεκα, μὴ κως ἰδόντες οἱ Ἕλληνες προσπλῶοντας ἐς φυγὴν ὀρμήσειαν, φεύγοντάς τε εὐφρόνη καταλάβοι· καὶ ἔμελλον δῆθεν ἐκφεύξεσθαι, ἔδει δὲ μὴδὲ πυρφόρον, τῷ ἐκείνων λόγῳ, ἐκφυγόντα

7 περιγενέσθαι. πρὸς ταῦτα ὧν τάδε ἐμχανέοντο· τῶν νεῶν ἀπασέων ἀποκρίναντες διηκοσίας περιέπεμπον ἔξωθεν Σκιάθου, ὥς ἂν μὴ ὀφθέωσι ὑπὸ τῶν πολεμίων περιπλῶνουςαι Εὐβοίαν κατὰ τε Καφηρέα καὶ περὶ Γεραιστὸν, ἐς τὸν Εὐριπον· ἵνα δὴ περιλάβοιεν, οἱ μὲν ταύτῃ ἀπικόμενοι καὶ φράξαντες αὐτῶν τὴν ὀπίσω φέρουσιν ὁδὸν, σφεῖς δὲ ἐπισπόμενοι ἐξ ἐναντίας· ταῦτα βουλευσάμενοι ἀπέπεμπον τῶν νεῶν τὰς ταχθείσας, αὐτοὶ οὐκ ἐν νόῳ ἔχοντες ταύτης τῆς ἡμέρης τοῖσι Ἕλλησι ἐπιθήσεσθαι, οὐδὲ πρότερον ἢ τὸ σύνθημά σφι ἔμελλε φανήσεσθαι παρὰ τῶν περιπλῶντων ὥς ἡκόντων. ταύτας μὲν δὴ περιέπεμπον· τῶν δὲ λοιπέων νεῶν ἐν τῇσι Ἀφέτῃσι ἐποιεῦντο ἀριθμόν.

8 Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ οὗτοι ἀριθμὸν ἐποιεῦντο τῶν νεῶν, ἦν γὰρ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τούτῳ Σκυλλίης Σκιωναῖος, δύτης τῶν τότε ἀνθρώπων ἀριστος· ὃς καὶ ἐν τῇ ναυηγίᾳ τῇ κατὰ τὸ Πήλιον γενομένη πολλὰ μὲν ἔσωσε τῶν χρημάτων τοῖσι

Πέρσῃσι, πολλὰ δὲ καὶ αὐτὸς περιεβάλετο· οὗτος ὁ Σκυλλίης ἐν νόῳ μὲν εἶχε ἄρα καὶ πρότερον αὐτομολήσῃν ἐς τοὺς Ἑλληνας, ἀλλ' οὐ γάρ οἱ παρέσχε ὡς τότε· ὅτε μὲν δὴ τρόπῳ τὸ ἐνθεῦτεν ἤδη ἀπίκετο ἐς τοὺς Ἑλληνας, οὐκ ἔχω εἶπαι ἀτρεκέως· θωμάζω δὲ εἰ τὰ λεγόμενά ἐστι ἀληθέα· λέγεται γὰρ ὡς ἐξ Ἀφετέων δὺς ἐς τὴν θάλασσαν, οὐ πρότερον ἀνέσχε πρὶν ἢ ἀπίκετο ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, σταδίους μάλιστά κη τούτους ἐς ὀγδώκοντα διὰ τῆς θαλάσσης διεξελθών. λέγεται μὲν νυν καὶ ἄλλα ψευδέσι εἴκελα περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου· τὰ δὲ μετεξέτερα ἀληθέα· περὶ μέντοι τούτου γνώμη μοι ἀποδεδέχθω, πλοίῳ μιν ἀπικέσθαι ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον· ὡς δὲ ἀπίκετο, αὐτίκα ἐσήμνην τοῖσι στρατηγοῖσι τὴν τε ναυηγίην ὡς γένοιτο, καὶ τὰς περιπεμφθείσας τῶν νεῶν περὶ Εὐβοίαν. Τοῦτο δὲ ἀκούσαντες οἱ Ἑλ- 9 ληνες, λόγον σφίσι αὐτοῖσι ἐδίδονσαν· πολλῶν δὲ λεχθέντων, ἐνίκα, τὴν ἡμέρην ἐκείνην αὐτοῦ μείναν- τὰς τε καὶ αὐλισθέντας, μετέπειτα νύκτα μέσσην παρέντας, πορεύεσθαι, καὶ ἀπαντὰν τῇσι περιπλω- ούσῃσι τῶν νεῶν· μετὰ δὲ τοῦτο, ὡς οὐδεὶς σφι ἐπέπλωε, δείλῃν ὀψίην γινομένην τῆς ἡμέρης φυ- λάξαντες, αὐτοὶ ἐπανεπλῶον ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, ἀπόπειραν αὐτῶν ποιήσασθαι βουλόμενοι τῆς τε μάχης καὶ τοῦ διεκπλόου. Ὅρέοντες δὲ σφεας οἱ 10 τε ἄλλοι στρατιῶται οἱ Ξέρξῳ καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐπιπλῶοντας νηυσὶ ὀλίγησι, πάγχυ σφι μανίην ἐπενείκαντες, ἀνήγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας ἐλπίσαντές σφεας εὐπετέως αἰρήσειν· οἰκότα κάρτα ἐλπίσαντες τὰς μὲν γε τῶν Ἑλλήνων ὀρέοντες ὀλίγας νέας, τὰς δὲ ἐωνυῶν πλήθει τε πολλαπλασίας καὶ ἄμεινον πλωούσας· καταφρονήσαντες ταῦτα, ἐκυκλοῦντο αὐτοὺς ἐς μέσον· ὅσοι μὲν νυν τῶν Ἰώνων ἦσαν εὐνοοὶ τοῖσι Ἑλλήσι, ἀέκοντές τε ἐστρατεύοντο συμφορὴν τε ἐποιεῦντο μεγάλην, ὀρέοντες περι- χομένους αὐτοὺς καὶ ἐπιστάμενοι ὡς οὐδεὶς αὐτῶν

- ἀπονοστήσει· οὕτω ἀσθενέα σφι ἐφαίνετο εἶναι τὰ τῶν Ἑλλήνων πρήγματα· ὅσοισι δὲ καὶ ἡδομένοισι ἦν τὸ γινόμενον, ἀμιλλαν ἐποιεῦντο ὅκως αὐτὸς ἕκαστος πρῶτος νέα Ἀττικὴν ἐλὼν παρὰ βασιλέος δῶρα λάμψεται· Ἀθηναίων γὰρ αὐτοῖσι λόγος ἦν
- 11 πλείστος ἀνὰ τὰ στρατόπεδα. Τοῖσι δὲ Ἑλλησι ὡς ἐσήμηνε, πρῶτα μὲν, ἀντίπρωροι τοῖσι βαρβάροισι γενόμενοι ἐς τὸ μέσον τὰς πρύμνας συνήγαγον· δεύτερα δὲ σημήναντος, ἔργου εἶχοντο, ἐν ὀλίγῳ περ ἀπολαμφθέντες καὶ κατὰ στόμα. ἐνθαῦτα τριήκοντα νέας αἰρέουσι τῶν βαρβάρων καὶ τὸν Γόργου τοῦ Σαλαμινίων βασιλέος ἀδελφεὸν, Φιλάονα τὸν Χέρσιος, λόγιμον ἔοντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἄνδρα· πρῶτος δὲ Ἑλλήνων νέα τῶν πολεμίων εἶλε ὕνῃρ Ἀθηναῖος Λυκομήδης Αἰσχρέου, καὶ τὸ ἀριστήιον ἔλαβε οὗτος. τοὺς δ' ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ταύτῃ ἑτεραλκῶς ἀγωνιζομένους νύξ ἐπελθοῦσα διέλυσε· οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἀπέπλων, οἱ δὲ βάρβαροι ἐς τὰς Ἀφέτας πολλὸν παρὰ δόξαν ἀγωνισάμενοι. ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίᾳ Ἀντίδωρος Λήμνιος, μούνος τῶν σὺν βασιλεῖ Ἑλλήνων ἔόντων, αὐτομολεῖ ἐς τοὺς Ἕλληνας· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τοῦτο τὸ ἔργον ἔδοσαν αὐτῷ χώρον ἐν Σαλαμῖνι.
- 12 Ὡς δὲ εὐφρόνῃ ἐγεγόνεε, ἦν μὲν τῆς ὥρης μέσον θέρος, ἐγίνετο δὲ ὕδωρ τε ἄπλετον διὰ πάσης τῆς νυκτὸς καὶ σκληραὶ βρονταὶ ἀπὸ τοῦ Πηλίου· οἱ δὲ νεκροὶ καὶ τὰ ναυήγια ἐξεφορέοντο ἐς τὰς Ἀφέτας, καὶ περὶ τε τὰς πρῶρας τῶν νεῶν εἰλέοντο καὶ ἐτάρασσον τοὺς ταρσοὺς τῶν κωπῶν. οἱ δὲ στρατιῶται οἱ ταύτῃ ἀκούοντες ταῦτα ἐς φόβον κατιστέατο, ἐλπίζοντες πάγχυ ἀπολέεσθαι, ἐς οἷα κακὰ ἦκον· πρὶν γὰρ ἢ καὶ ἀναπνεῦσαι σφεας· ἐκ τε τῆς ναυηγίης καὶ τοῦ χειμῶνος τοῦ γενομένου κατὰ Πήλιον, ὑπέλαβε ναυμαχίᾳ καρτερή· ἐκ δὲ τῆς ναυμαχίης, ὄμβρος τε λάβρος καὶ ρεύματα ἰσχυρὰ ἐς θάλασσαν ὠρμημένα, βρονταὶ τε σκληραὶ· καὶ

τούτοις μὲν τοιαύτη νύξ ἐγένετο. Τοῖσι δὲ ταχ- 13
θεῖσι αὐτῶν περιπλῶειν Εὐβοίαν ἢ αὐτὴ περ ἐούσα
νύξ πολλὸν ἦν ἔτι ἀγριωτέρη, τοσούτῳ ὅσῳ ἐν
πελάγει φερομένοις ἐπέπιπτε. καὶ τὸ τέλος σφί
ἐγένετο ἄχαρι· ὥς γὰρ δὴ πλώουσι αὐτοῖσι χειμῶν
τε καὶ τὸ ὕδωρ ἐπεγίνετο, ἐούσι κατὰ τὰ Κοῖλα τῆς
Εὐβοίης, φερόμενοι τῷ πνεύματι καὶ οὐκ εἰδότες τῇ
ἐφέροντο, ἐξέπιπτον πρὸς τὰς πέτρας. ἐποιετό τε
πᾶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὅπως ἂν ἐξισωθῇ τῷ Ἑλληνικῷ
τὸ Περσικόν, μηδὲ πολλῷ πλεον εἶη.

Οὗτοι μὲν νυν περὶ τὰ Κοῖλα τῆς Εὐβοίης δι- 14
εφθείροντο· οἱ δ' ἐν Ἀφέτησι βάρβαροι, ὥς σφί
ἀσμένοις ἡμέρῃ ἐπέλαμψε, ἀτρέμας τε εἶχον τὰς νέας,
καὶ σφί ἀπεχρέετο κακῶς πρήσσουσι ἡσυχίην ἄγειν
ἐν τῷ παρέοντι· τοῖσι δὲ Ἑλλήσι ἐπεβώθειν νέες
τρῆς καὶ πεντήκοντα Ἀττικάι. αὐταὶ τε δὴ σφεας
ἐπέρρωσαν ἀπικόμεναι, καὶ ἅμα ἀγγελίῃ ἐλθούσα
ὥς τῶν βαρβάρων οἱ περιπλῶντες τὴν Εὐβοίαν
πάντες εἶσαν διεφθαρμένοι ὑπὸ τοῦ γενομένου
χειμῶνος· φυλάξαντες δὲ τὴν αὐτὴν ὥρην, πλῶντες
ἐπέπεσον νηυσὶ Κιλίσσησι· ταύτας δὲ διαφθείραν-
τες, ὥς εὐφρόνη ἐγένετο, ἀπέπλων ὀπίσω ἐπὶ τὸ
Ἀρτεμίσιον.

Τρίτῃ δὲ ἡμέρῃ, δεινόν τι ποιησάμενοι οἱ στρατη- 15
γοὶ τῶν βαρβάρων νέας οὕτω σφί ὀλίγας λυμαίνεσθαι,
καὶ τὸ ἀπὸ Ξέρξῳ δειμαίνοντες, οὐκ ἀνέμειναν ἔτι
τούς Ἕλληνας μάχης ἄρξαι, ἀλλὰ παρακελευσάμενοι
κατὰ μέσον ἡμέρης ἀνῆγον τὰς νέας· συνέπιπτε δὲ
ὥστε ταῖς αὐταῖς ἡμέραις τὰς τε ναυμαχίας γίνεσθαι
ταύτας καὶ τὰς πεζομαχίας τὰς ἐν Θερμοπύλῃσι·
ἦν δὲ πᾶς ὁ ἀγὼν τοῖσι κατὰ θάλασσαν περὶ τοῦ
Εὐρίπου, ὥσπερ τοῖσι ἀμφὶ Λεωνίδα τὴν ἐσβολὴν
φυλάσσειν· οἱ μὲν δὴ παρεκελεύοντο, ὅπως μὴ
παρήσουσι ἐς τὴν Ἑλλάδα τοὺς βαρβάρους· οἱ
δ', ὅπως τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα διαφθείραντες,
τοῦ πόρου κρατήσουσι. Ὡς δὲ ταξάμενοι οἱ Ξέρξῳ 16

ἐπέπλων, οἱ Ἕλληνες ἀτρέμας εἶχον πρὸς τῷ Ἀρτεμισίῳ· οἱ δὲ βάρβαροι μνηοειδὲς ποιήσαντες τῶν νεῶν, ἐκυκλέοντο ὡς περιλάβοιεν αὐτούς· ἐν-
θεύτην οἱ Ἕλληνες ἐπανεπλώνον τε καὶ συνέμισγον.
ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ παραπλήσιοι ἀλλήλοισι ἐγίνοντο· ὁ γὰρ Ξέρξῃ στρατὸς ὑπὸ μεγάθεός τε καὶ πλήθεος αὐτὸς ὑπ' ἐωντοῦ ἔπιπτε, ταρασσο-
μένων τε τῶν νεῶν καὶ περιπιπτουσέων περὶ ἀλλήλας· ὁμως μέντοι ἀντείχε καὶ οὐκ εἶκε· δεινὸν γὰρ χρῆμα ἐποιεῦντο ὑπὸ νεῶν ὀλίγων ἐς φυγὴν τραπέσθαι. πολλαὶ μὲν δὴ τῶν Ἑλλήνων νέες διεφθείροντο, πολλοὶ δὲ ἄνδρες· πολλῷ δ' ἔτι πλευνες νέες τε τῶν βαρβάρων καὶ ἄνδρες. οὕτω δὲ ἀγωνιζόμενοι διέστησαν χωρὶς ἑκάτεροι.

17 Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ Αἰγύπτιοι μὲν τῶν Ξέρ-
ξῃ στρατιωτέων ἡρίστευσαν· οἱ ἄλλα τε μεγάλα ἔργα ἀπεδέξαντο, καὶ νέας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἶλον Ἑλληνίδας πέντε· τῶν δὲ Ἑλλήνων κατὰ ταύτην τὴν ἡμέρην ἡρίστευσαν Ἀθηναῖοι, καὶ Ἀθηναίων Κλεινίης ὁ Ἀλκιβιάδῃ, ὃς δαπάνην οἰκητὴν παρε-
χόμενος ἐστρατεύετο ἀνδράσι τε διηκοσίοισι καὶ οἰκητῇ νηϊ.

18 Ὡς δὲ διέστησαν, ἄσμενοι ἑκάτεροι ἐς ὄρμον ἡπείγοντο· οἱ δὲ Ἕλληνες, ὡς διακριθέντες ἐκ τῆς ναυμαχίης ἀπηλλάχθησαν, τῶν μὲν νεκρῶν καὶ τῶν ναυηγίων ἐπεκράτεον· τρηχέως δὲ περιεφθέντες, καὶ οὐκ ἦκιστα Ἀθηναῖοι τῶν αἰ ἡμίσεαι τῶν νεῶν τετρωμένοι ἦσαν, δρησμὸν δὴ ἐβούλευον ἔσω ἐς τὴν

19 Ἑλλάδα. Νόῳ δὲ λαβὼν ὁ Θεμιστοκλῆς, ὡς, εἰ ἀπορραγεῖ ἀπὸ τοῦ βαρβάρου τό τε Ἴωνικὸν φῦλον καὶ τὸ Καρικόν, οἳ τε εἶησαν τῶν λοιπῶν κατύπερθε γενέσθαι, ἐλαυνόντων τῶν Εὐβοέων πρόβατα ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ταύτῃ συλλέξας τοὺς στρατηγούς, ἔλεγέ σφι ὡς δοκέει ἔχειν τινὰ παλάμην τῇ ἐλπίδι τῶν βασιλέος συμμάχων ἀποστήσειν τοὺς ἀρίστους· ταῦτα μὲν νυν ἐς τοσοῦτο παρεγύμνον· ἐπὶ δὲ τοῖσι

κατήκονσι πρήγμασι τάδε ποιητέα σφι εἶναι ἔλεγε· τῶν τε προβάτων τῶν Εὐβοϊκῶν καταθύνειν ὅσα τις ἐθέλοι· (κρέσσον γὰρ εἶναι τὴν στρατιὴν ἔχειν ἢ τοὺς πολεμίους·) παραίνεέ τε προειπεῖν τοῖσι ἐκ τῶν ἐκάστους πῦρ ἀνακαίειν· κομιδῆς δὲ περὶ τὴν ὥρην αὐτῷ μελήσειν, ὥστε ἀσινέας ἀπικέσθαι ἐς τὴν Ἑλλάδα. ταῦτα ἤρεσέ σφι ποιέειν· καὶ αὐτίκα πῦρ ἀνακαυσάμενοι ἐτράποντο πρὸς τὰ πρόβατα. Οἱ γὰρ Εὐβοέες παραχρησάμενοι τὸν Βάκιδος 20 χρησμόν ὡς οὐδὲν λέγοντα, οὔτε τι ἐξεκομίσαντο οὐδὲν οὔτε προσάξαντο ὡς παρεσπομένου σφι πολέμου, περιπετέα τε ἐποιήσαντο σφίσι αὐτοῖσι τὰ πρήγματα· Βάκιδι γὰρ ὧδε ἔχει περὶ τούτων ὁ χρησμός·

Φράξο βαρβαρόφωνον ὅταν ζυγὸν εἰς ἄλλα βάλλῃ
 βύβλινον, Εὐβοίῃς ἀπέχειν πολυμηκάδας αἰγας.

τούτοισι δὲ οὐδὲν τοῖσι ἔπεισι χρησαμένοισι ἐν τοῖσι τότε παρεούσι τε καὶ προσδοκίμοισι κακοῖσι, παρῆν σφι συμφορῇ χρῆσθαι πρὸς τὰ μέγιστα.

Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐπρησσον, παρῆν δὲ ὁ ἐκ Τρη- 21
 χῖνος κατάσκοπος. ἦν μὲν γὰρ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ κατάσκοπος, Πολύας, γένος Ἀντικυρεὺς, τῷ προσετέτακτο, (καὶ εἶχε πλοῖον κατῆρες ἐτοῖμον,) εἰ παλήσειε ὁ ναυτικός στρατὸς, σημαίνειν τοῖσι ἐν Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι· ὥς δ' αὐτως ἦν Ἀβρώνυχος ὁ Λυσικλέος, Ἀθηναῖος, καὶ παρὰ Λεωνίδῃ ἐτοῖμος τοῖσι ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἐοῦσι ἀγγέλλειν τριηκοντέρῳ, ἦν τι καταλαμβάνῃ νεώτερον τὸν πεζόν. οὗτος ὦν ὁ Ἀβρώνυχος ἀπικόμενός σφι ἐσήμαινε τὰ γεγονότα περὶ Λεωνίδα καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ· οἱ δὲ ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, οὐκέτι ἐς ἀναβολὰς ἐποιεῦντο τὴν ἀποχώρησιν· ἐκομίζοντο δὲ ὡς ἕκαστοι ἐτάχθησαν, Κορίνθιοι πρῶτοι ὑστατοὶ δὲ Ἀθηναῖοι. Ἀθηναίων 22 δὲ νέας τὰς ἄριστα πλωούσας ἐπιλεξάμενος Θερμοστοκλῆς ἐπορεύετο περὶ τὰ πότιμα ὕδατα, ἐντάμνων ἐν τοῖσι λίθοις γράμματα, τὰ Ἴωνες ἐπελθόντες τῇ

ὑστεραίῃ ἡμέρῃ ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἐπελέξαντο· τὰ δὲ γράμματα τάδε ἔλεγε· “ ἄνδρες Ἴωνες, οὐ ποιεέτε δίκαια ἐπὶ τοὺς πατέρας στρατευόμενοι, καὶ τὴν Ἑλλάδα καταδουλούμενοι· ἀλλὰ μάλιστα μὲν πρὸς ἡμέων γίνεσθε· εἰ δὲ ὑμῖν ἐστὶ τοῦτο μὴ δυνατόν ποιῆσαι, ὑμεῖς δὲ ἔτι καὶ νῦν ἐκ τοῦ μέσου ἡμῖν ἔξεσθε καὶ αὐτοὶ, καὶ τῶν Καρῶν δέεσθε τὰ αὐτὰ ὑμῖν ποιεῖν· εἰ δὲ μῆδέτερον τούτων οἷόν τε γίνεσθαι, ἀλλ’ ὑπ’ ἀναγκαίης μέζονος κατέβουχθε ἢ ὥστε ἀπίστας, ὑμεῖς γε ἐν τῷ ἔργῳ, ἐπεὰν συμμίσγωμεν, ἐθελοκακέετε, μεμνημένοι ὅτι ἀπ’ ἡμέων γεγόνατε καὶ ὅτι ἀρχῆθεν ἢ ἔχθρη πρὸς τὸν βάρβαρον ἀπ’ ὑμέων ἡμῖν γέγονε.” Θεμιστοκλῆς δὲ ταῦτα ἔγραψε, δοκέειν ἐμοὶ, ἐπ’ ἀμφοτέρω νοέων· ἵνα ἢ λαθόντα τὰ γράμματα βασιλέα Ἴωνας ποιήσῃ μεταβαλέειν καὶ γενέσθαι πρὸς ἑωυτῶν, ἢ, ἐπεὶ τε ἀνενειχθῇ καὶ διαβληθῇ πρὸς Ξέρξῃ, ἀπίστους ποιήσῃ τοὺς Ἴωνας καὶ τῶν ναυμαχιῶν αὐτοὺς ἀπόσχη.

23 Θεμιστοκλῆς μὲν ταῦτα ἐνέγραψε· τοῖσι δὲ βαρβάροισι αὐτίκα μετὰ ταῦτα πλοίῳ ἦλθε ἀνὴρ Ἰστιαεὺς, ἀγγέλλων τὸν δρησμόν τὸν ἀπ’ Ἀρτεμίου τῶν Ἑλλήνων. οἱ δ’ ὑπ’ ἀπιστίας τὸν μὲν ἀγγέλλοντα εἶχον ἐν φυλακῇ, νῆας δὲ ταχείας ἀπέστειλαν προκατοψομένας· ἀπαγγειλάντων δὲ τούτων τὰ ἦν, οὕτω δὴ ἅμα ἡλίῳ σκιδναμένῳ πᾶσα ἡ στρατιὴ ἔπλωε ἀλῆς ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον· ἐπισχόντες δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ μέχρι μέσου ἡμέρης, τὸ ἀπὸ τούτου ἔπλων ἐς Ἰστιαίην· ἀπικόμενοι δὲ τὴν πόλιν ἔσχον τῶν Ἰστιαίων, καὶ τῆς Ἑλλοπίης μοίρης, γῆς δὲ τῆς Ἰστιαιήτιδος, τὰς παραθαλασσίας κώμας πάσας ἐπέδραμον.

24 Ἐνθαῦτα δὲ τούτων ἑόντων, Ξέρξης ἐτοιμασάμενος τὰ περὶ τοὺς νεκροὺς, ἔπεμπε ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν κήρυκα· προετοιμάσατο δὲ τάδε· ὅσοι τοῦ στρατοῦ τοῦ ἑωυτοῦ ἦσαν νεκροὶ ἐν Θερμοπύλῃσι·

ἦσαν δὲ καὶ δύο μυριάδες· ὑπολιπόμενος τούτων ὡς χιλίους, τοὺς λοιποὺς, τάφρους ὀρυξάμενος, ἔθαψε, φυλλάδα τε ἐπιβαλὼν καὶ γῆν ἐπαμησάμενος, ἵνα μὴ ὀφθείησαν ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ· ὡς δὲ διέβη ἐς τὴν Ἰστιαίην ὁ κήρυξ, σύλλογον ποιησάμενος παντὸς τοῦ στρατοπέδου ἔλεγε τάδε· “ἄνδρες σύμμαχοι, βασιλεὺς Ξέρξης τῷ βουλομένῳ ὑμέων παραδίδωσι, ἐκλιπόντα τὴν τάξιν καὶ ἐλθόντα θεήσασθαι ὅπως μάχεται πρὸς τοὺς ἀνοήτους τῶν ἀνθρώπων, οἳ ἥλπισαν τὴν βασιλέως δύναμιν ὑπερβαλέεσθαι.” Ταῦτα ἐπαγγεिलाμένου, μετὰ ταῦτα 25 οὐδὲν ἐγένετο πλοίων σπανιώτερον· οὕτω πολλοὶ ἤθελον θεήσεσθαι· διαπεραιωθέντες δὲ ἐθηεύντο διεξιόντες τοὺς νεκρούς· πάντες δὲ ἠπιστέατο τοὺς κειμένους εἶναι πάντας Λακεδαιμονίους καὶ Θεσπιάας, ὀρέοντες καὶ τοὺς εἰλωτας· οὐ μὲν οὐδ’ ἐλάνθανε τοὺς διαβεβηκότας Ξέρξης ταῦτα πρήξας περὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ ἐωυτοῦ· καὶ γὰρ δὴ γελοῖον ἦν· τῶν μὲν χίλιοι ἐφαίνοντο νεκροὶ κείμενοι, οἳ δὲ, πάντες ἐκάετο ἀλέες συγκεκομισμένοι ἐς τὸν χωρίον, τέσσερες χιλιάδες. ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην πρὸς θέν ἑτράποντο· τῇ δ’ ὑστεραίῃ οἳ μὲν ἀπέπλων ἐς Ἰστιαίην ἐπὶ τὰς νῆας, οἳ δὲ ἀμφὶ Ξέρξεα ἐς ὁδὸν ὀρμέατο.

Ἦκον δέ σφι αὐτόμολοι ἄνδρες ἀπ’ Ἀρκαδίας 26 ὀλίγοι τινές, βίου τε δεόμενοι καὶ ἐνεργοὶ βουλόμενοι εἶναι· ἄγοντες δὲ τούτους ἐς ὅσιν τὴν βασιλέως, ἐπυνθάνοντο οἱ Πέρσαι περὶ τῶν Ἑλλήνων τὰ ποιόειεν· εἰς δέ τις πρὸ πάντων ἦν ὁ εἰρωτέων αὐτοὺς ταῦτα· οἳ δέ σφι ἔλεγον, ὡς Ὀλύμπια ἄγοιεν καὶ θεωρέοιεν ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἵππικόν· ὁ δὲ ἐπείρετο ὃ τι τὸ ἄεθλον εἴη σφι κείμενον περὶ ὅτεν ἀγωνίζονται; οἳ δ’ εἶπον τῆς ἐλαίης τὸν διδόμενον στέφανον· ἐνθαῦτα εἶπας γνώμην γενναιοτάτην Τριτανταίχμης ὁ Ἀρταβάνου, δειλὴν ὥφλε πρὸς βασιλέως· πυνθανόμενος γὰρ τὸ ἄεθλον εἶναι στέφανον,

ἀλλ' οὐ χρήματα, οὔτε ἡνέσχετο σιγῶν εἰπέ τε ἐς πάντας τάδε· “παπαί, Μαρδόνιε, κοίους ἐπ' ἄνδρας ἡγαγες μαχησομένους ἡμέας, οἳ οὐ περὶ χρημάτων τὸν ἀγῶνα ποιεῦνται, ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς.” τούτῳ μὲν δὴ ταῦτα εἶρητο.

27 Ἐν δὲ τῷ δια μέσου χρόνῳ, ἐπεὶ τε τὸ ἐν Θερμοπύλῃσι τρῶμα ἐγεγόνεε, αὐτίκα Θεσσαλοὶ πέμπουσι κήρυκα ἐς Φωκέας, ἅτε σφι ἐνέχοντες αἰεὶ χόλον ἀπὸ δὲ τοῦ ὑστάτου τρώματος καὶ τὸ κάρτα· ἐσβαλόντες γὰρ πανστρατιῇ αὐτοὶ τε οἱ Θεσσαλοὶ καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν ἐς τοὺς Φωκέας, οὐ πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον ταύτης τῆς βασιλέως στρατηλασίης, ἐσώθησαν ὑπὸ τῶν Φωκῶν καὶ περιέφθησαν τρηχέως· ἐπεὶ τε γὰρ κατειλήθησαν ἐς τὸν Παρνησσὸν οἱ Φωκέες ἔχοντες μάντιν Τελλίην τὸν Ἡλείον, ἐνθαῦτα ὁ Τελλῆς οὗτος σοφίζεται αὐτοῖσι τοιόνδε· γυνῶσας ἄνδρας ἑξακοσίους τῶν Φωκῶν τοὺς ἀρίστους, αὐτοὺς τε τούτους καὶ τὰ ὄπλα αὐτῶν, νυκτὸς ἐπεθήκατο τοῖσι Θεσσαλοῖσι· προείπας αὐτοῖσι, τὸν ἄν μὴ λευκανθίζοντα ἄδωνται τούτον κτείνειν. τούτους ὦν αἱ τε φυλακαὶ τῶν Θεσσαλῶν πρῶται ἰδοῦσαι ἐφοβήθησαν δόξασαι ἄλλο τι εἶναι τέρας, καὶ μετὰ τὰς φυλακὰς αὐτῇ ἢ στρατιῇ, οὕτω ὥστε τετρακισχιλίων κρατῆσαι νεκρῶν καὶ ἀσπίδων Φωκέας· τῶν τὰς μὲν ἡμισέας ἐς Ἄβας ἀνέθεσαν, τὰς δὲ ἐς Δελφούς· ἡ δὲ δεκάτῃ ἐγένετο τῶν χρημάτων ἐκ ταύτης τῆς μάχης οἱ μεγάλοι ἀνδριάντες οἳ περὶ τὸν τρίποδα συνεστέωτες, ἔμπροσθε τοῦ νηοῦ τοῦ ἐν Δελφοῖσι.

28 καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι ἐν Ἀβησι ἀνακέαται. Ταῦτα μὲν νυν τὸν πεζὸν ἐργάσαντο τῶν Θεσσαλῶν οἱ Φωκέες, πολιορκέοντας ἐωντούς· ἐσβαλοῦσαν δὲ ἐς τὴν χώραν τὴν ἵππον αὐτῶν ἐλυμήναντο ἀνηκέστως· ἐν γὰρ τῇ ἐσβολῇ ἣ ἐστὶ κατὰ Ἰάμπολιν, ἐν ταύτῃ τάφρον μεγάλην ὀρύξαντες, ἀμφορέας κεινούς ἐς αὐτὴν κατέθηκαν· χοῦν δὲ ἐπιφορήσαντες καὶ ὁμοῶντες τῷ ἄλλῳ χώρῳ, ἐδέκοντο τοὺς Θεσσαλοὺς

ἐσβάλλοντας· οἱ δὲ, ὡς ἀναρπασόμενοι τοὺς Φωκέας, φερόμενοι ἐσέπεσον ἐς τοὺς ἀμφορέας· ἐνθαῦτα οἱ ἵπποι τὰ σκέλεα διεφθάρησαν. Τοιῶν δὴ σφι 29 ἀμφοτέρων ἔχοντες ἔγκοτον οἱ Θεσσαλοὶ, πέμψαντες κήρυκα ἡγόρευον τάδε· “ὦ Φωκέες, ἤδη τι μᾶλλον γνωσιμαχέετε μὴ εἶναι ὁμοῖοι ἡμῖν· πρόσθεν τε γὰρ ἐν τοῖσι Ἑλλήσι, ὅσον χρόνον ἐκείνα ἡμῖν ἦνδανε, πλεον αἰεὶ κοτε ὑμέων ἐφερόμεθα· νῦν τε παρὰ τῷ βαρβάρῳ τοσοῦτον δυνάμεθα, ὥστε ἐπ’ ἡμῖν ἐστι τῆς γῆς τε ἐστερηῆσθαι καὶ πρὸς ἡνδραποδίσθαι ὑμέας· ἡμέες μέντοι τὸ πᾶν ἔχοντες οὐ μνησικακέομεν· ἀλλ’ ἡμῖν γενέσθω ἀντ’ αὐτῶν πεντήκοντα τάλαντα ἀργυρίου, καὶ ὑμῖν ὑποδεκόμεθα τὰ ἐπιόντα ἐπὶ τὴν χώραν ἀποτρέψειν.”

Ταῦτά σφι ἐπαγγέλλοντο οἱ Θεσσαλοί· (οἱ γὰρ 30 Φωκέες μόνον τῶν ταύτῃ ἀνθρώπων οὐκ ἐμῆδιζον, κατ’ ἄλλο μὲν οὐδέν, ὡς ἐγὼ συμβαλλόμενος εὐρίσκω, κατὰ δὲ τὸ ἔχθος τὸ Θεσσαλῶν· εἰ δὲ Θεσσαλοὶ τὰ Ἑλλήνων ἠῦξον, ὡς ἐμοὶ δοκέειν, ἐμῆδιζον ἂν οἱ Φωκέες·) ταῦτα ἐπαγγελλομένων Θεσσαλῶν, οὔτε δώσειν ἔφασαν χρήματα παρέχειν τέ σφι Θεσσαλοῖσι ὁμοίως μῆδιζειν, εἰ ἄλλως βουλοίατο· ἀλλ’ οὐκ ἔσεσθαι ἐκόντες εἶναι προδόται τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ δὲ ἀνηνείχθησαν οὗτοι οἱ 31 λόγοι, οὕτω δὴ οἱ Θεσσαλοὶ κεχολωμένοι τοῖσι Φωκεῦσι, ἐγένοντο ἡγεμόνες τῷ βαρβάρῳ τῆς ὁδοῦ· ἐκ μὲν δὴ τῆς Τρηχινίης ἐς τὴν Δωριδα ἐσέβαλον· τῆς γὰρ Δωρίδος χώρας ποδεὼν στεινὸς ταύτῃ κατατείνει, ὡς τριήκοντα σταδίων μάλιστα κη εὖρος, κείμενος μεταξὺ τῆς τε Μηλίδος καὶ τῆς Φωκίδος χώρας, ἥπερ ἦν τὸ παλαιὸν Δρυοπίς· ἡ δὲ χώρα αὕτη ἐστὶ μητρόπολις Δωριέων τῶν ἐν Πελοποννήσῳ. ταίτην ὦν τὴν Δωρίδα γῆν οὐκ ἐσίναντο ἐσβαλόντες οἱ βάρβαροι· ἐμῆδιζόν τε γὰρ, καὶ οὐκ ἐδόκεε Θεσσαλοῖσι. Ὡς δὲ ἐκ τῆς Δωρίδος ἐς τὴν Φωκίδα 32 ἐσέβαλον, αὐτοὺς μὲν τοὺς Φωκέας οὐκ αἰρέουσι· οἱ

- μὲν γὰρ τῶν Φωκέων ἐς τὰ ἄκρα τοῦ Παρνησσοῦ ἀνέβησαν· ἔστι δὲ καὶ ἐπιτηδὴ δέξασθαι ὄμιλον τοῦ Παρνησσοῦ ἢ κορυφὴ κατὰ Νέωνα πόλιν κειμένη ἐπ' ἐωυτῆς· Τιθορέα οὖνομα αὐτῇ· ἐς τὴν δὴ ἀνηνείκαντο, καὶ αὐτοὶ ἀνέβησαν· οἱ δὲ πλεῦνες αὐτῶν ἐς τοὺς Ὀζόλας Λοκροὺς ἐξεκομίσαντο, ἐς Ἀμφισσαν πόλιν, τὴν ὑπὲρ τοῦ Κρισαίου πεδίου οἰκεομένην. οἱ δὲ βάρβαροι τὴν χώραν πᾶσαν ἐπέδραμον τὴν Φωκίδα· Θεσσαλοὶ γὰρ οὕτω ἦγον τὸν στρατόν· ὁκόσα δὲ ἐπέσχον, πάντα ἐπέφλεγον καὶ ἔκειρον, καὶ
- 33 ἐς τὰς πόλεις ἐνιέντες πῦρ καὶ ἐς τὰ ἱρά. Πορευόμενοι γὰρ ταύτῃ παρὰ τὸν Κηφισσὸν ποταμὸν, ἐδήτουν πάντα, καὶ κατὰ μὲν ἔκαυσαν Δρύμον πόλιν, κατὰ δὲ Χαράδρην, καὶ Ἐρωχον, καὶ Τεθρώνιον, καὶ Ἀμφίκαιαν, καὶ Νέωνα, καὶ Πεδιέας, καὶ Τριτέας, καὶ Ἐλάτειαν, καὶ Ὑάμπολιν, καὶ Παραποταμίους, καὶ Ἀβας· ἔνθα ἦν ἱρὸν Ἀπόλλωνος πλούσιον, θησαυροῖσί τε καὶ ἀναθήμασι πολλοῖσι κατεσκευασμένον· ἦν δὲ καὶ τότε καὶ νῦν ἐστὶ, χρηστήριον αὐτόθι· καὶ τοῦτο τὸ ἱρὸν συλήσαντες ἐνέπρησαν· καὶ τινες διώκοντες εἶλον τῶν Φωκέων πρὸς τοῖσι οὔρεσι· καὶ γυναῖκάς τινες διέφθειραν μισγόμενοι ὑπὸ πλήθεος.
- 34 Παραποταμίους δὲ παραμβέβηκεν οἱ βάρβαροι, ἀπίκοντο ἐς Πανοπέας· ἐνθεῦτεν δὴ ἤδη διακρινομένη ἢ στήρατι αὐτῶν ἐσχίζετο. τὸ μὲν πλείστον καὶ δυνατώτατον τοῦ στρατοῦ, ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ πορευόμενον ἐπ' Ἀθήνας, ἐσέβαλε ἐς Βοιωτοὺς ἐς γῆν Ὀρχομενίων. Βοιωτῶν δὲ πᾶν τὸ πλήθος ἐμήδιζε· τὰς δὲ πόλεις αὐτῶν ἄνδρες Μακεδόνες διατεταγμένοι ἔσωζον, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ἀποπεμφθέντες· ἔσωζον δὲ, τῇδε βουλόμενοι δῆλον ποιέειν Ξέρξῃ ὅτι τὰ Μήδων Βοιωτοὶ φρονέοιεν. οὗτοι μὲν δὴ τῶν βαρ-
- 35 βάρων ταύτῃ ἐτράποντο. Ἄλλοι δὲ αὐτῶν, ἡγεμόνας ἔχοντες, ὁρμέατο ἐπὶ τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι ἐν δεξιῇ τὸν Παρνησσὸν ἀπέργοντες· ὅσα δὲ καὶ

οὗτοι ἐπέσχον τῆς Φωκίδος, πάντα ἐσιναμύρεον· καὶ γὰρ τῶν Πανοπέων τὴν πόλιν ἐνέπρησαν, καὶ Δαυλίων, καὶ Αἰολιδέων. ἐπορεύοντο δὲ ταύτῃ ἀποσχισθέντες τῆς ἄλλης στρατιῆς τῶνδε εἵνεκα, ὅπως συλήσαντες τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, βασιλεῖ Ξέρξῃ ἀποδέξαιεν τὰ χρήματα. πάντα δ' ἠπίστατο τὰ ἐν τῷ ἱρῷ ὅσα λόγου ἦν ἄξια Ξέρξης, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἄμεινον ἢ τὰ ἐν τοῖσι οἰκίοισι ἔλιπε, πολλῶν αἰεὶ λεγόντων, καὶ μάλιστα τὰ Κροίσου τοῦ Ἀλυάττεω ἀναθήματα. Οἱ Δελφοὶ δὲ πυνθανόμενοι 36 ταῦτα, ἐς πᾶσαν ἄρρωδίην ἀπίκατο· ἐν δείματι δὲ μεγάλῳ κατεστεῶτες, ἐμαντεύοντο περὶ τῶν ἱρῶν χρημάτων, εἴτε σφέα κατὰ γῆς κατορύξωσι εἴτε ἐκκομίσωσι ἐς ἄλλην χώραν; ὁ δὲ θεὸς σφεας οὐκ ἔα κινέειν, φὰς αὐτὸς ἱκανὸς εἶναι τῶν ἐνυτοῦ προκατῆσθαι. Δελφοὶ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες, σφέων αὐτῶν πέρι ἐφρόντιζον. τέκνα μὲν νυν καὶ γυναῖκας πέρην ἐς τὴν Ἀχαιῆν διέπεμψαν· αὐτῶν δὲ οἱ μὲν πλείστοι ἀνέβησαν ἐς τοῦ Παρνησσοῦ τὰς κορυφάς, καὶ ἐς τὸ Κωρύκιον ἄντρον ἀνηνείκαντο· οἱ δὲ ἐς Ἀμφισσαν τὴν Λοκρίδα ὑπεξῆλθον· πάντες δὲ ὦν οἱ Δελφοὶ ἐξέλιπον τὴν πόλιν, πλὴν ἐξήκοντα ἀνδρῶν καὶ τοῦ προφήτεω. Ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ τε ἦσαν οἱ 37 βάρβαροι ἐπιόντες καὶ ἀπώρεον τὸ ἱρὸν, ἐν τούτῳ ὁ προφήτης, τῷ οὐνόματι ἦν Ἀκήρατος, ὁρᾷ πρὸ τοῦ νηοῦ ὅπλα προκείμενα ἔσωθεν ἐκ τοῦ μεγάρου ἐξενηνευγμένα ἱρὰ, τῶν οὐκ ὅσιον ἦν ἄπτεσθαι ἀνθρώπων οὐδενί· ὁ μὲν δὴ ἦε Δελφῶν τοῖσι παρεούσι σημαίνων τὸ τέρας· οἱ δὲ βάρβαροι ἐπειδὴ ἐγίνοντο ἐπειγόμενοι κατὰ τὸ ἱρὸν τῆς Προνηΐης Ἀθηναίης, ἐπιγίνεται σφι τέρεα ἔτι μέζονα τοῦ πρὶν γενομένου τέρεος· θῶμα μὲν γὰρ καὶ τοῦτο κάρτα ἐστὶ, ὅπλα ἀρήγῃα αὐτόματα φανῆναι ἔξω προκείμενα τοῦ νηοῦ· τὰ δὲ δὴ ἐπὶ τούτῳ δεύτερα ἐπιγενόμενα καὶ διὰ πάντων φασμάτων ἄξια θωυμάσαι μάλιστα. ἐπεὶ γὰρ δὴ ἦσαν ἐπιόντες οἱ βάρβαροι κατὰ τὸ ἱρὸν τῆς

Προνηΐης Ἀθηναίης, ἐν τούτῳ ἐκ μὲν τοῦ οὐρανοῦ κεραυνοὶ αὐτοῖσι ἐνέπιπτον, ἀπὸ δὲ τοῦ Παρνησσοῦ ἀπορραγεῖσαι δύο κορυφαὶ ἐφέροντο πολλῶ πατάγῳ ἐς αὐτοὺς, καὶ κατέλαβον συχνούς σφεων, ἐκ δὲ τοῦ ἱοῦ τῆς Προνηΐης βοή τε καὶ ἀλαλαγμὸς ἐγένετο.

38 Συμμιγέντων δὲ τούτων πάντων, φόβος τοῖσι βαρβάροισι ἐνεπεπτώκεε· μαθόντες δὲ οἱ Δελφοὶ φεύγοντάς σφεας, ἐπικαταβάντες ἀπέκτειναν πληθὸς τι αὐτῶν· οἱ δὲ περιέοντες ἰθὺ Βοιωτῶν ἔφευγον. ἔλεγον δὲ οἱ ἀπονοστήσαντες οὗτοι τῶν βαρβάρων, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ὡς πρὸς τούτοις καὶ ἄλλα ὥρων θεῖα· δύο γὰρ ὀπλίτας μέζοντας ἢ κατὰ ἀνθρώπων φύσιν ἔχοντας ἔπεσθαί σφι, κτείνοντας καὶ διώκοντας.

39 Τούτους δὲ τοὺς δύο Δελφοὶ λέγουσι εἶναι ἐπιχωρίους ἥρωας, Φυλάκον τε καὶ Αὐτόνοον, τῶν τὰ τεμένεά ἐστι περὶ τὸ ἱερόν, Φυλάκου μὲν παρ' αὐτὴν τὴν ὁδὸν κατύπερθε τοῦ ἱεροῦ τῆς Προνηΐης, Αὐτονόου δὲ πέλας τῆς Κασταλῆς, ὑπὸ τῇ Ὑαμπείῃ κορυφῇ. οἱ δὲ πεσόντες ἀπὸ τοῦ Παρνησσοῦ λίθοι ἔτι καὶ ἐς ἡμέας ἦσαν σόοι, ἐν τῷ τεμένει τῆς Προνηΐης Ἀθηναίης κείμενοι, ἐς τὸ ἐνέσκηψαν διὰ τῶν βαρβάρων φερόμενοι. τούτων μὲν νυν τῶν ἀνδρῶν αὕτη ἀπὸ τοῦ ἱοῦ ἀπαλλαγὴ γίνεται.

40 Ὁ δὲ Ἑλλήνων ναυτικὸς στρατὸς ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, Ἀθηναίων δεηθέντων, ἐς Σαλαμίνα κατίσχει τὰς νῆας. τῶνδε δὲ εἵνεκα προσεδεήθησαν αὐτῶν σχεῖν πρὸς Σαλαμίνα Ἀθηναῖοι, ἵνα αὐτοὶ παῖδάς τε καὶ γυναῖκας ὑπεξαγάγωνται ἐκ τῆς Ἀττικῆς, πρὸς δὲ καὶ βουλευσῶνται τὸ ποιητέον αὐτοῖσι ἔσται. ἐπὶ γὰρ τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι βουλὴν ἔμελλον ποιήσεσθαι, ὡς ἐψευσμένοι γνώμης· δοκέοντες γὰρ εὐρήσειν Πελοποννησίους πανδημεὶ ἐν τῇ Βοιωτίῃ ὑποκατημένους τὸν βάρβαρον, τῶν μὲν εὖρον οὐδὲν ἐόν, οἱ δὲ ἐπυνθάνοντο τὸν Ἰσθμὸν αὐτοὺς τειχέοντας, καὶ τὴν Πελοπόννησον περὶ πλείστου ποιευμένους περιεῖναί τε καὶ ταύτην

ἔχοντας ἐν φυλακῇ, τὰ δὲ ἄλλα ἀπιέναι· ταῦτα πυνθανόμενοι, οὕτω δὴ προσεδεήθησάν σφεων σχεῖν πρὸς τὴν Σαλαμῖνα. Οἱ μὲν δὴ ἄλλοι κατέσχον ἐς 41 τὴν Σαλαμῖνα, Ἀθηναῖοι δὲ ἐς τὴν ἑωντῶν· μετὰ δὲ τὴν ἄπιξιν κήρυγμα ἐποιήσαντο, Ἀθηναίων τῇ τις δύναται σῶζειν τὰ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας· ἐνθαῦτα οἱ μὲν πλείστοι ἐς Τροιζῆνα ἀπέστειλαν, οἱ δὲ ἐς Αἴγιναν, οἱ δὲ ἐς Σαλαμῖνα. ἔσπευσαν δὲ ταῦτα ὑπεκθέσθαι, τῷ χρηστηρίῳ τε βουλόμενοι ὑπηρετέειν καὶ δὴ καὶ τοῦδε εἵνεκα οὐκ ἤκιστα· λέγουσι οἱ Ἀθηναῖοι, ὅφιν μέγαν φύλακα τῆς ἀκροπόλιος ἐνδαιτέεσθαι ἐν τῷ ἱρῷ· λέγουσὶ τε ταῦτα καὶ δὴ καὶ ὥς ἐόντι ἐπιμήνια ἐπιτελέουσι προτιθέντες· τὰ δ' ἐπιμήνια μελιτόεσσα ἔστι· αὕτη δ' ἡ μελιτόεσσα, ἐν τῷ πρόσθεν αἰεὶ χρόνῳ ἀναισιμουμένη, τότε ἦν ἄψαυστος· σημηνάσης δὲ ταῦτα τῆς ἱρείης, μᾶλλον τι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ προθυμότερον ἐξέλιπον τὴν πόλιν, ὥς καὶ τῆς θεοῦ ἀπολελοιπυῖης τὴν ἀκρόπολιν· ὥς δέ σφι πάντα ὑπεξέκειτο, ἔπλων ἐς τὸ στρατόπεδον.

Ἐπεὶ δὲ οἱ ἀπ' Ἀρτεμισίου ἐς Σαλαμῖνα κατέσχον 42 τὰς νέας, συνέρρει καὶ ὁ λοιπὸς πυνθανόμενος ὁ τῶν Ἑλλήνων ναυτικὸς στρατὸς ἐκ Τροιζῆνος· ἐς γὰρ Πάγωνα τὸν Τροιζηνίων λιμένα προεῖρητο συλλέγεσθαι· συνελέχθησάν τε δὴ πολλῷ πλεῦνες νέες ἢ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἐναυμάχεον, καὶ ἀπὸ πολίων πλείνων. ναύαρχος μὲν νυν ἐπὴν ὧντος ὅσπερ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, Εὐρυβιάδης ὁ Εὐρυκλείδew, ἀνὴρ Σπαρτιύτης οὐ μέντοι γένεός γε τοῦ βασιλεῖου ἑών· νέας δὲ πολλῷ πλείστας τε καὶ ἄριστα πλωούσας παρείχοντο Ἀθηναῖοι. Ἐστρατεύοντο δὲ οἶδε· ἐκ μὲν Πελοποννήσου, 43 Λακεδαιμόνιοι ἑκκαίδεκα νῆας παρεχόμενοι· Κορίνθιοι δὲ τὸ αὐτὸ πλήρωμα παρεχόμενοι τὸ καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ· Σικυνῶνιοι δὲ πεντεκαίδεκα παρείχοντο νῆας· Ἐπιδαύριοι δὲ δέκα· Τροιζήνιοι δὲ πέντε· Ἑρμιονέες δὲ τρεῖς· ἐόντες οὗτοι, πλὴν Ἑρμιονέων, Δωρικόν τε

καὶ Μακεδονὸν ἔθνος, ἐξ Ἑρινεοῦ τε καὶ Πίνδου καὶ τῆς Δρυοπίδος ὕστατα ὀρμηθέντες· οἱ δὲ Ἑρμιονέες εἰσὶ Δρύοπες, ὑπὸ Ἡρακλέος τε καὶ Μηλίων ἐκ τῆς νῦν Δωριίδος καλεομένης χώρας ἐξαναστάντες. οὔτοι
 44 μὲν νυν Πελοποννησίων ἐστρατεύοντο. Οἱ δὲ ἐκ τῆς ἔξω ἡπείρου· Ἀθηναῖοι μὲν, πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους παρεχόμενοι νῆας ὀγδῶκοντα καὶ ἑκατὸν, μῦνοι· ἐν Σαλαμῖνι γὰρ οὐ συνενανμάχησαν Πλαταιέες Ἀθηναίοισι, διὰ τοιόνδε πρῆγμα· ἀπαλλασσομένων τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, ὡς ἐγίνοντο κατὰ Χαλκίδα, οἱ Πλαταιέες ἀποβάντες ἐς τὴν περαιήν τῆς Βοιωτίας χώρας πρὸς ἐκκομιδὴν ἐτράποντο τῶν οἰκετέων. οὔτοι μὲν νυν τούτους σῶζοντες ἐλείφθησαν. Ἀθηναῖοι δὲ, ἐπὶ μὲν Πελασγῶν ἐχόντων τὴν νῦν Ἑλλάδα καλεομένην, ἦσαν Πελασγοὶ οὐνομαζόμενοι Κραναοί· ἐπὶ δὲ Κέκροπος βασιλέος ἐπεκλήθησαν Κεκροπίδαι· ἐκδεξαμένου δὲ Ἑρεχθέος τὴν ἀρχὴν, Ἀθηναῖοι μετωνομάσθησαν Ἴωνος δὲ τοῦ Ἐοῦθου στρατάρχου γενομένου Ἀθη-
 45 ναίοισι, ἐκλήθησαν ἀπὸ τούτου Ἴωνες. Μεγαρές δὲ τῶντὸ πλήρωμα παρείχοντο τὸ καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ· Ἀμπρακιῶται δὲ ἑπτὰ νέας ἔχοντες ἐπεβώθησαν· Λευκάδιοι δὲ τρεῖς· ἔθνος ἑόντες οὔτοι Δωρικὸν ἀπὸ
 46 Κορίνθου. Νησιωτέων δὲ, Αἰγινῆται τριήκοντα παρείχοντο. ἦσαν μὲν σφί καὶ ἄλλαι πεπληρωμένας νέες· ἀλλὰ τῇσι μὲν τὴν ἐωυτῶν ἐφύλασσαν, τριήκοντα δὲ τῇσι ἄριστα πλωούσῃσι ἐν Σαλαμῖνι ἐνανμάχησαν. Αἰγινῆται δὲ εἰσὶ Δωριέες ἀπὸ Ἐπιδαύρου· τῇ δὲ νήσῳ πρότερον οὐνομα ἦν Οἰνώνη. μετὰ δὲ Αἰγινῆτας, Χαλκιδέες τὰς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ εἵκοσι παρεχόμενοι καὶ Ἑρετριέες τὰς ἑπτὰ· οὔτοι δὲ Ἴωνές εἰσι. μετὰ δὲ, Κεῖοι τὰς αὐτὰς παρεχόμενοι, ἔθνος ἑὸν Ἴωνικὸν ἀπὸ Ἀθηνέων. Νάξιοι δὲ παρείχοντο τέσσαρας, ἀποπεμφθέντες μὲν ἐς τοὺς Μήδους ὑπὸ τῶν πολιητέων κατὰπερ ὅλλοι νησιῶται, ἀλογήσαντες δὲ τῶν ἐντολέων ἀπῖκατο ἐς τοὺς Ἑλλήνας, Δημο-

κρίτου σπένσάντος, ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου καὶ τότε τριηραρχέοντος. Νάξιοι δὲ εἰσι Ἴωνες, ἀπ' Ἀθηνέων γεγονότες. Στυρέες δὲ τὰς αὐτὰς παρείχαντο κῆας τὰς καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, Κύθνιοι δὲ μίαν καὶ πεντηκόντερον· ἔοντες συναμφότεροι οὗτοι Δρύοπες· καὶ Σερίφιοί τε καὶ Σίφνιοι καὶ Μήλιοι ἐστρατεύοντο· οὗτοι γὰρ οὐκ ἔδοσαν μῦνοι νησιωτέων τῷ βαρβάρῳ γῆν τε καὶ ὕδωρ. Οὗτοι μὲν ἅπαντες ἐντὸς οἰκημένοι Θεσπρωτῶν καὶ Ἀχέροντος ποταμοῦ ἐστρατεύοντο· Θεσπρωτοὶ γάρ εἰσι ὁμουρέοντες Ἀμπρακιώτῃσι καὶ Λευκαδίοισι οἱ ἐξ ἐσχατέων χωρέων ἐστρατεύοντο. τῶν δὲ ἐκτὸς τούτων οἰκημένων, Κροτωνιῆται μῦνοι ἦσαν οἱ ἐβώθησαν τῇ Ἑλλάδι κινδυνεύουσῃ, νηὶ μιῇ, τῆς ἦρχε ἀνὴρ τρεῖς πυθιονίης, Φαῦλλος. Κροτωνιῆται δὲ γένος εἰσὶ Ἀχαιοί. Οἱ μὲν νυν ἄλλοι τριήρας παρεχόμενοι ἐστρατεύοντο, Μήλιοι δὲ, καὶ Σίφνιοι, καὶ Σερίφιοι, πεντηκόντερον· Μήλιοι μὲν, γένος ἔαντες ἀπὸ Λακεδαιμόνος, δύο παρέιχοντο· Σίφνιοι δὲ καὶ Σερίφιοι, Ἴωνες ἔοντες ἀπ' Ἀθηνέων, μίαν ἑκάτεροι. ἀριθμὸς δὲ ἐγένετο ὁ πᾶς τῶν νεῶν, πάρεξ τῶν πεντηκοντέρων, τριηκόσια καὶ ἐβδομήκοντα καὶ ὀκτώ.

Ὡς δὲ ἐς τὴν Σαλαμῖνα συνῆλθον οἱ στρατηγοὶ ἀπὸ τῶν εἰρημένων πολίων, ἐβούλευοντο, προθέντος Εὐρυβιάδew γνώμην ἀποφαίνεσθαι τὸν βουλόμενον, ὅκου δοκέοι ἐπιτηδέωτατον εἶναι ναυμαχίην ποιέεσθαι τῶν αὐτοὶ χωρέων ἐγκρατέες εἰσὶ· ἡ γὰρ Ἀττικὴ ἀφέϊτο ἤδη, τῶν δὲ λοιπέων περί προετίθεε· αἱ γνώμαι δὲ τῶν λεγόντων αἱ πλείσται συνεξέπιπτον, πρὸς τὸν Ἰσθμὸν πλώσαντας ναυμαχέειν πρὸ τῆς Πελοποννήσου· ἐπιλέγοντες τὸν λόγον τόνδε, ὥς, ἦν νικηθέωσι τῇ ναυμαχίῃ ἐν Σαλαμῖνι μὲν ἔοντες, πολιορκήσονται ἐν νήσῳ, ἵνα σφι τιμωρίῃ οὐδεμία ἐπιφανήσεται· πρὸς δὲ τῷ Ἰσθμῷ, ἐς τοὺς ἐωυτῶν ἐξοίσονται.

Ταῦτα τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου στρατηγῶν ἐπὶ 50

γομένων, ἐλήλυθε ἀνὴρ Ἀθηναῖος ἀγγέλλων ἥκειν τὸν βάρβαρον ἐς τὴν Ἀττικὴν, καὶ πᾶσαν αὐτὴν πυρπολέεσθαι. ὁ γὰρ διὰ Βοιωτῶν τραπόμενος στρατὸς ἅμα Ξέρξῃ, ἐμπρήσας Θεσπιέων τὴν πόλιν αὐτῶν ἐκλελοιπότες ἐς Πελοπόννησον, καὶ τὴν Πλαταιέων ὡσαύτως, ἥκε τε ἐς τὰς Ἀθήνας καὶ πάντα ἐκεῖνα ἐδηῖον· ἐνέπρησε δὲ Θεσπιάν τε καὶ Πλάταιαν πυθόμενος Θηβαίων ὅτι οὐκ ἐμῆδιζον.

51 Ἀπὸ δὲ τῆς διαβάσιος τοῦ Ἑλλησπόντου, ἔνθεν πορεύεσθαι ἤρξαντο οἱ βάρβαροι, ἕνα αὐτοῦ διατρίψαντες μῆνα, ἐν τῷ διέβαινον ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐν τρισὶ ἐτέροισι μῆνεσι ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ, Καλλιάδεω ἄρχοντος Ἀθηναίοισι. καὶ αἰρέουσι ἐρήμον τὸ ἄστυ, καὶ τινες ὀλίγους εὐρίσκουσι τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ ἱρῷ ἔοντας, ταμίας τε τοῦ ἱεροῦ καὶ πένητας ἀνθρώπους· οἱ φραζάμενοι τὴν ἀκρόπολιν θύρησίν τε καὶ ξύλοισι, ἡμύνοντο τοὺς ἐπιόντας, ἅμα μὲν ὑπ' ἀσθενείας βίου οὐκ ἐκχωρήσαντες ἐς Σαλαμίνα, πρὸς δὲ καὶ αὐτοὶ δοκέοντες ἐξευρηκέαι τὸ μαντήιον τὸ ἢ Πυθίῃ σφί ἔχρησε, τὸ ξύλινον τεῖχος ἀνάλωτον ἔσεσθαι, αὐτὸ δὴ τοῦτο εἶναι τὸ κρησφύγετον κατὰ

52 τὸ μαντήιον, καὶ οὐ τὰς νῆας. Οἱ δὲ Πέρσαι ἰζόμενοι ἐπὶ τὸν καταντίον τῆς ἀκροπόλιος ὄχθον, τὸν Ἀθηναῖοι καλέουσι Ἀρήϊον πάγον, ἐπολιόρκεον τρόπον τοιόνδε· ὅκως στυπεῖον περὶ τοὺς οἴστους περιθέντες ἄψειαν, ἐτόξευον ἐς τὸ φράγμα· ἐνθαῦτα Ἀθηναίων οἱ πολιορκεόμενοι ὁμως ἡμύνοντο, καίπερ ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ ἀπιγμένοι, καὶ τοῦ φράγματος προδεδωκότος· οὐδὲ λόγους τῶν Πεισιστρατιδῶν προσφερόντων περὶ ὁμολογίης ἐνεδέκοντο· ἀμυνόμενοι δὲ ἄλλα τε ἀντεμηχανέοντο καὶ δὴ καὶ προσιόντων τῶν βαρβάρων πρὸς τὰς πύλας, ὀλοιτρόχους ἀπίεσαν· ὥστε Ξέρξεα ἐπὶ χρόνον συχνὸν ἀπορίησι

53 ἐνέχεσθαι, οὐ δυνάμενόν σφεας ἐλεῖν. Χρόνῳ δ' ἐκ τῶν ἀπ' ὧν ἐφάνη δὴ τις ἔσοδος τοῖσι βαρβάροισι· ἔδεε γὰρ κατὰ τὸ θεοπρόπιον πᾶσαν τὴν Ἀττικὴν

τὴν ἐν τῇ ἡπείρῳ γενέσθαι ὑπὸ Πέρσῃσι· ἐμπροσθε ὦν πρὸ τῆς ἀκροπόλιος, ὅπισθε δὲ τῶν πυλέων καὶ τῆς ἀνοδου, τῇ δὴ οὔτε τις ἐφύλασσε οὔτ' ἂν ἤλπισε μή κοτέ τις κατὰ ταῦτα ἀναβαίῃ ἀνθρώπων, ταύτῃ ἀνέβησάν τινες κατὰ τὸ ἱρὸν τῆς Κέκροπος θυγατρὸς Ἀγλαύρου, καίτοι περ ἀποκρήμνου ἐόντος τοῦ χώρου· ὥς δὲ εἶδον αὐτοὺς ἀναβεβηκότας οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν, οἱ μὲν ἐρρίπτεον ἑωυτοὺς κατὰ τοῦ τείχεος κάτω, καὶ διεφθείροντο, οἱ δὲ ἐς τὸ μέγαρον κατέφευγον· τῶν δὲ Περσέων οἱ ἀναβεβηκότες πρῶτον μὲν ἐτράποντο πρὸς τὰς πύλας, ταύτας δὲ ἀνοίξαντες τοὺς ἱκέτας ἐφόνευσαν· ἐπεὶ δὲ σφί πάντες κατέστρωντο, τὸ ἱρὸν συλήσαντες ἐνέπρησαν πᾶσαν τὴν ἀκρόπολιν.

Σχῶν δὲ παντελέως τὰς Ἀθήνας Ξέρξης, ἀπέπεμ- 54
ψε ἐς Σοῦσά ἄγγελον ἱππέα Ἀρταβάνῳ ἀγγελέοντα τὴν παρεούσάν σφί εὐπρηξίην. ἀπὸ δὲ τῆς πέμψιος τοῦ κήρυκος δευτέρῃ ἡμέρῃ συγκαλέσας Ἀθηναίων τοὺς φυγάδας, ἑωυτῷ δὲ ἐπομένους, ἐκέλευε τρόπῳ τῷ σφετέρῳ θῆσαι τὰ ἱρὰ ἀναβάντας ἐς τὴν ἀκρόπολιν· εἴτε δὴ ὦν ὅσιν τινὰ ἰδὼν ἐνυπνίου ἐνετέλλετο ταῦτα, εἴτε καὶ ἐνθύμιόν οἱ ἐγένετο ἐμπρήσαντα τὸ ἱρὸν· οἱ δὲ φυγάδες τῶν Ἀθηναίων ἐποίησαν τὰ ἐντεταλμένα. Τοῦ δὲ εἵνεκεν τούτων ἐπεμνήσθην, 55
φράσω· ἔστι ἐν τῇ ἀκροπόλει ταύτῃ Ἐρεχθέος τοῦ γηγενέος λεγομένου εἶναι νηὸς, ἐν τῷ ἐλαίῳ τε καὶ θάλασσᾳ ἐνι· τὰ λόγος παρὰ Ἀθηναίων Ποσειδέωνά τε καὶ Ἀθηναίην ἐρίσαντας περὶ τῆς χώρας μαρτύρια θέσθαι· ταύτην ὦν τὴν ἐλαίην ἅμα τῷ ἄλλῳ ἱρῷ κατέλαβε ἐμπρησθῆναι ὑπὸ τῶν βαρβάρων· δευτέρῃ δὲ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς ἐμπρήσιος, Ἀθηναίων οἱ θύειν ὑπὸ βασιλέος κελευόμενοι ὥς ἀνέβησαν ἐς τὸ ἱρὸν, ὧρων βλαστὸν ἐκ τοῦ στελέχεος ὅσον τε πηχυαῖον ἀναδεδραμηκότα. οὗτοι μὲν νυν ταῦτα ἔφρασαν.

Οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι Ἕλληνες, ὥς σφί ἐξαγγέλθη 56
ὥς ἔσχε τὰ περὶ τὴν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν, ἐς τοσοῦ-

τον θόρυβον ἀπίκοντο ὥστε ἔνιοι τῶν στρατηγῶν
 οὐδὲ κυρωθῆναι ἔμενον τὸ προκείμενον πρῆγμα, ἀλλ'
 ἔς τε τὰς νῆας ἐσέπιπτον, καὶ ἰστία ἀείροντο ὡς
 ἀποθουσύμενοι· τοῖσί τε ὑπολειπομένοισι αὐτῶν
 ἐκυρώθη πρὸ τοῦ Ἰσθμοῦ ναυμαχεῖν· νύξ τε ἐγίνετο,
 καὶ οἱ, διαλυθέντες ἐκ τοῦ συνεδρίου, ἐσέβαινον ἐς
 57 τὰς νῆας. Ἐνθαῦτα δὴ Θεμιστοκλέα ἀπικόμενον
 ἐπὶ τὴν νῆα εἶρετο Μνησιφίλος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃ
 τι σφι εἴη βεβουλευμένον; πυθόμενος δὲ πρὸς αὐτοῦ
 ὡς εἴη δεδογμένον ἀνάγειν τὰς νῆας πρὸς τὸν Ἰσθμόν
 καὶ πρὸ τῆς Πελοποννήσου ναυμαχεῖν, εἶπε· “οὔτοι
 ἄρα ἦν ἀπαίρωσι τὰς νῆας ἀπὸ Σαλαμίνας, περὶ
 οὐδεμιῆς ἔτι πατρίδος ναυμαχήσεις· κατὰ γὰρ πόλις
 ἕκαστοι τρέψονται· καὶ οὔτε σφέας Εὐρυβιάδης
 κατέχειν δυνήσεται οὔτε τις ἀνθρώπων ἄλλος, ὥστε
 οὐ μὴ διασκεδασθῆναι τὴν στρατιήν· ἀπολέεται τε
 ἡ Ἑλλάς ἀβουλήσῃ. ἀλλ’ εἴ τις ἐστὶ μηχανή, ἣτι
 καὶ πειρῶ διαχέαι τὰ βεβουλευμένα, ἦν κως δύνη
 ἀναγνώσαι Εὐρυβιάδεα μεταβουλευσασθαι, ὥστε
 58 αὐτοῦ μενέειν.” Κάρτα δὴ τῷ Θεμιστοκλείῃ ἤρесе ἡ
 ὑπόθεσις καὶ οὐδὲν πρὸς ταῦτα ἀμειψάμενος, ἥτις
 ἐπὶ τὴν νῆα τὴν Εὐρυβιάδew· ἀπικόμενος δὲ ἔφη
 θέλειν οἱ κοινόν τι πρῆγμα συμμίξαι· ὃ δ’ αὐτὸν ἐς
 τὴν νῆα ἐκέλευε ἐσβάντα λέγειν εἴ τι θέλει· ἐνθαῦτα
 ὁ Θεμιστοκλέης παριζόμενός οἱ καταλέγει κείνά τε
 πάντα τὰ ἤκουσε Μνησιφίλου, ἑωντοῦ ποιεύμενος,
 καὶ ἄλλα πολλὰ προστιθείς· ἐς ὃ ἀνέγνωσε χρητίζων
 ἕκ τε τῆς νηὸς ἐκβῆναι συλλέξαι τε τοὺς στρατηγούς
 59 ἐς τὸ συνεδριον. Ὡς δὲ ἄρα συνελέχθησαν, πρὶν ἢ
 τὸν Εὐρυβιάδεα προθεῖναι τὸν λόγον τῶν εἵνεκα
 συνήγαγε τοὺς στρατηγούς, πολὺς ἦν ὁ Θεμιστοκλέης
 ἐν τοῖσι λόγοισι, οἳα κάρτα δεόμενος· λέγοντος δὲ
 αὐτοῦ, ὁ Κορίνθιος στρατηγὸς Ἀδείμαντος ὁ Ὠκύτου
 εἶπε· “ὦ Θεμιστόκλεες, ἐν τοῖσι ἀγῶσι οἱ προεξα-
 νιστάμενοι ῥαπίζονται.” ὁ δὲ ἀπολυόμενος ἔφη· “οἱ
 60 δέ γε ἐγκαταλειπόμενοι οὐ στεφανεύνται.” Ὅτε

μὲν ἡπίως πρὸς τὸν Κορίνθιον ἀμείψατο· πρὸς δὲ
 τὸν Εὐρυβιάδεα ἔλεγε ἐκείνων μὲν οὐκέτι οὐδὲν
 τῶν πρότερον λεχθέντων, ὡς ἐπεὰν ἀπαίρωσι ἀπὸ
 Σαλαμῖνος, διαδρῆσονται· παρεόντων γὰρ τῶν συμ-
 μάχων οὐκ ἔφερε οἱ κόσμον οὐδένα κατηγορεῖν·
 ὁ δὲ ἄλλον λόγον εἶχετο, λέγων τάδε· “ ἐν σοὶ νῦν
 ἐστὶ σῶσαι τὴν Ἑλλάδα, ἣν ἐμοὶ πείθῃ ναυμαχίην
 αὐτοῦ μένων ποιέεσθαι, μηδὲ, πειθόμενος τούτων
 τοῖσι λέγουσι, ἀναζεύξης πρὸς τὸν Ἴσθμὸν τὰς νῆας·
 ἀντίθεες γὰρ ἑκάτερον ἀκούσας· πρὸς μὲν τῷ Ἴσθμῳ
 συμβάλλων ἐν πελάγει ἀναπεπταμένῳ ναυμαχήσεις,
 ἐς ὃ ἥκιστα ἡμῖν σύμφηρόν ἐστι νῆας ἔχουσι βαρυ-
 τέρας καὶ ἀριθμὸν ἐλάσσονας· τοῦτο δὲ, ἀπολέεις
 Σαλαμῖνά τε καὶ Μέγαρα καὶ Αἴγιναν, ἥνπερ καὶ τὰ
 ἄλλα εὐτυχήσωμεν· ἅμα γὰρ τῷ ναυτικῷ αὐτῶν
 εἴπεται καὶ ὁ πεζὸς στρατός· καὶ οὕτω σφέας αὐτὸς
 ἄξεις ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον, κινδυνεύσεις τε ἀπάσῃ
 τῇ Ἑλλάδι· ἣν δὲ τὰ ἐγὼ λέγω ποιήσης, τοσάδε
 ἐν αὐτοῖσι χρηστὰ εὐρήσεις· πρῶτα μὲν, ἐν στεινῷ
 συμβάλλοντες νηυσὶ ὀλίγησι πρὸς πολλὰς, ἣν τὰ
 οἰκότες ἐκ τοῦ πολέμου ἐκβαίней πολλὸν κρατήσομεν·
 τὸ γὰρ ἐν στεινῷ ναυμαχέειν πρὸς ἡμέων ἐστὶ· ἐν
 εὐρυχωρίῃ δὲ πρὸς ἐκείνων· αὐτὶς δὲ, Σαλαμὶς περι-
 γίνεται, ἐς τὴν ἡμῖν ὑπέκκειται τέκνα τε καὶ γυναῖκες.
 καὶ μὴν καὶ τόδε ἐν αὐτοῖσι ἔνεστι τοῦ καὶ περιέχεσθε
 μάλιστα· ὁμοίως αὐτοῦ τε μένων, προναυμαχήσεις
 Πελοποννήσου, καὶ πρὸς τῷ Ἴσθμῳ· οὐδέ σφέας,
 εἴπερ εὖ φρονέεις, ἄξεις ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον· ἣν
 δέ γε καὶ τὰ ἐγὼ ἐλπίζω γένηται, καὶ νικήσωμεν
 τῇσι νηυσὶ, οὔτε ὑμῖν ἐς τὸν Ἴσθμὸν παρέσονται οἱ
 βάρβαροι, οὔτε προβήσονται ἑκαστέρῳ τῆς Ἀττικῆς,
 ἀπίαςί τε οὐδενὶ κόσμῳ, Μεγάροισί τε κερδανέομεν
 περιεοῦσι, καὶ Αἰγίνῃ, καὶ Σαλαμῖνι, ἐν τῇ ἡμῖν καὶ
 λόγιόν ἐστι τῶν ἐχθρῶν κατύπερθε γενέσθαι· οἰκό-
 τα μὲν νῦν βουλευομένοισι ἀνθρώποισι ὥς τὸ ἐπίπαν
 ἐθέλει γίνεσθαι· μὴ δὲ οἰκότα βουλευομένοισι, οὐκ

- ἐθέλει οὐδὲ ὁ θεὸς προσχωρεῖν πρὸς τὰς ἀνθρωπίας
 61 γνώμας. Ταῦτα λέγοντος Θεμιστοκλέους, αὐτὶς ὁ
 Κορίνθιος Ἀδείμαντος ἐπέφερετο, σιγᾶν τε κελεύων
 τῷ μὴ ἔστι πατὴρ καὶ Εὐρυβιάδεα οὐκ ἔων ἐπιψη-
 φίζειν ἀπόλι ἀνδρί· πόλιν γὰρ τὸν Θεμιστοκλέα
 παρεχόμενον, οὕτω ἐκέλευε γνώμας συμβάλλεσθαι·
 ταῦτα δὲ οἱ προέφερε, ὅτι ἠλώκεσάν τε καὶ κατεί-
 χοντο αἱ Ἀθηναί. τότε δὴ ὁ Θεμιστοκλῆς κείνόν
 τε καὶ τοὺς Κορινθίους πολλά τε καὶ κακὰ ἔλεγε·
 ἔωυτοῖσί τε ἐδήλου λόγῳ ὥς εἴη καὶ πόλις καὶ γῆ
 μέζων ἥπερ κείνοισι, ἔστ' ἂν διηκόσῃαι νῆές σφι ἔωσι
 πεπληρωμένοι· οὐδαμῶς γὰρ Ἑλλήνων αὐτοὺς ἐπι-
 62 όντας ἀποκρούσεσθαι. Σημαίνων δὲ ταῦτα, τῷ λόγῳ
 διέβαινε ἐς Εὐρυβιάδεα λέγων μᾶλλον ἐπεστραμμένα·
 “σὺ εἰ μενέεις αὐτοῦ, καὶ μένων ἔσσαι ἀνὴρ ἀγαθός·—
 εἰ δὲ μὴ, ἀνατρέψεις τὴν Ἑλλάδα· τὸ πᾶν γὰρ ἡμῖν
 τοῦ πολέμου φέρουσι αἱ νῆες. ἀλλ' ἐμοὶ πείθεο· εἰ
 δὲ ταῦτα μὴ ποιήσεις, ἡμεῖς μὲν, ὥς ἔχομεν, ἀναλα-
 βόντες τοὺς οἰκέτας, κομιεύμεθα ἐς Σίριν τὴν ἐν
 Ἰταλίῃ, ἥπερ ἡμετέρη τέ ἐστι ἐκ παλαιοῦ ἔτι, καὶ τὰ
 λόγια λέγει ὑπ' ἡμέων αὐτὴν δέειν κτισθῆναι· ὑμεῖς
 δὲ συμμάχων τοιῶνδε μουνωθέντες μεμνήσεσθε τῶν
 63 ἐμῶν λόγων.” Ταῦτα δὲ Θεμιστοκλέος λέγοντος,
 ἀνεδιδάσκετο Εὐρυβιάδης· δοκέειν δέ μοι, ἀρρωδήσας
 μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους ἀνεδιδάσκετο, μὴ σφεας
 ἀπολίπωσι, ἣν πρὸς τὸν Ἴσθμὸν ἀνάγῃ τὰς νῆας·
 ἀπολιπόντων γὰρ Ἀθηναίων, οὐκέτι ἐγίνοντο ἀξιό-
 μαχοι οἱ λοιποί· ταύτην δὲ αἰρέεται τὴν γνώμην,
 αὐτοῦ μένοντας διαναυμαχέειν.
 64 Οὕτω μὲν οἱ περὶ Σαλαμῖνα ἔπεσι ἀκροβολι-
 σάμενοι, ἐπεὶ τε Εὐρυβιάδῃ ἔδοξε, αὐτοῦ παρεσκευά-
 ζοντο ὥς ναυμαχήσοντες· ἡμέρη τε ἐγένετο, καὶ ἅμα
 τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι σεισμὸς ἐγένετο ἐν τε τῇ γῇ καὶ τῇ
 θαλάσῃ· ἔδοξε δέ σφι εὖξασθαι τοῖσι θεοῖσι, καὶ
 ἐπικαλέσασθαι τοὺς Αἰακίδας συμμάχους· ὥς δέ σφι
 ἔδοξε, καὶ ἐποίεν ταῦτα· εὐξάμενοι γὰρ πᾶσι τοῖσι

θεοῖσι, αὐτόθεν μὲν ἐκ Σαλαμῖνος Αἴαντά τε καὶ Τελαμῶνα ἐπεκαλέοντο· ἐπὶ δὲ Αἰακὸν καὶ τοὺς ἄλλους Αἰακίδας νῆα ἀπέστελλον ἐς Αἴγιναν. Ἐφη 65 δὲ Δικαῖος ὁ Θεοκύδεος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, φυγὰς τε καὶ παρὰ Μῆδοισι λόγιμος γενόμενος τοῦτον τὸν χρόνον· ἐπεὶ τε ἐκέιρετο ἡ Ἀττικὴ χώρα ὑπὸ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ τοῦ Ξέρξεω, ἐοῦσα ἐρήμος Ἀθηναίων, τυχεῖν τότε ἐὼν ἅμα Δημάρῃτῳ τῷ Λακεδαιμονίῳ ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ· ἰδεῖν δὲ κονιορτὸν χωρέοντα ἀπὸ Ἑλευσίνος, ὡς ἀνδρῶν μάλιστα κη τρισμυρίων· ἀποθωμάζειν τέ σφεας τὸν κονιορτὸν, ὅτεών κοτε εἷη ἀνθρώπων, καὶ πρόκατε φωνῆς ἀκούειν, καὶ οἱ φαίνεσθαι τὴν φωνὴν εἶναι τὸν μυστικὸν ἱακχόν· εἶναι δ' ἀδαήμονα τῶν ἱρῶν τῶν ἐν Ἑλευσίνι τὸν Δημάρητον, εἶρεσθαί τε αὐτὸν ὃ τι τὸ φθεγγόμενον εἷη τοῦτο; αὐτὸς δὲ εἰπὼν· “Δημάρητε, οὐκ ἔστι ὅκως οὐ μέγα τι σίνος ἔσται τῇ βασιλέος στρατιῇ· τάδε γὰρ ἀρίδηλα, ἐρήμου ἐούσης τῆς Ἀττικῆς, ὅτι θεῖον τὸ φθεγγόμενον ἀπὸ Ἑλευσίνος ἰὼν ἐς τιμωρίην Ἀθηναίοισι τε καὶ τοῖσι συμμάχοισι· καὶ ἦν μὲν γε κατασκήψῃ ἐς τὴν Πελοπόννησον, κίνδυνος αὐτῷ τε βασιλεῖ καὶ τῇ στρατιῇ τῇ ἐν τῇ ἡπείρῳ ἔσται· ἦν δὲ ἐπὶ τὰς νῆας τράπηται τὰς ἐν Σαλαμῖνι, τὸν ναυτικὸν στρατὸν κινδυνεύσει βασιλεὺς ἀποβαλέειν· τὴν δὲ ὀρτὴν ταύτην ἄγονσι Ἀθηναῖοι ἀνὰ πάντα ἔτεα τῇ Μητρὶ καὶ τῇ Κούρῃ, καὶ αὐτῶν τε ὁ βουλόμενος καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων μυεῖται· καὶ τὴν φωνὴν, τῆς ἀκούεις, ἐν ταύτῃ τῇ ὀρτῇ ἱακχάζουσι.” πρὸς ταῦτα εἰπὼν Δημάρητον· “σίγα τε, καὶ μηδενὶ ἄλλῳ τὸν λόγον τοῦτον εἶπης· ἦν γάρ τοι ἐς βασιλέα ἀνενειχθῇ τὰ ἔπεα ταῦτα, ἀποβαλέεις τὴν κεφαλὴν· καί σε οὔτε ἐγὼ δυνήσομαι ῥύσασθαι οὔτ' ἄλλος ἀνθρώπων οὐδὲ εἰς· ἀλλ' ἔχ' ἥσυχος· περὶ δὲ στρατιῆς τῇσδε θεοῖσι μελήσει.” τὸν μὲν δὴ ταῦτα παραινέειν· ἐκ δὲ τοῦ κονιορτοῦ καὶ τῆς φωνῆς γενέσθαι νέφος, καὶ μεταρσιωθὲν φέρεσθαι ἐπὶ Σαλαμῖνος ἐπὶ τὸ στρατό-

πεδον τὸ τῶν Ἑλλήνων· οὕτω δὲ αὐτοὺς μαθεῖν, ὅτι τὸ ναυτικὸν τὸ Ξέρξῃ ἀπολέσθαι μέλλοι. ταῦτα μὲν Δικαῖος ὁ Θεοκύδεος ἔλεγε, Δημαρήτου τε καὶ ἄλλων μαρτύρων καταπτόμενος.

66 Οἱ δὲ ἐς τὸν Ξέρξῃ ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντες, ἐπειδὴ ἐκ Τρηχίνος θεησάμενοι τὸ τρώμα τὸ Λακωνικὸν διέβησαν ἐς τὴν Ἰσθμιαίν, ἐπισχόντες ἡμέρας τρεῖς ἔπλων δι' Εὐρίπου, καὶ ἐν ἐτέρῃσι τρισὶ ἡμέρησι ἐγένοντο ἐν Φαλῆρῃ. ὥς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, οὐκ ἐλάσσονες ἔοντες ἀριθμὸν ἐσέβαλον ἐς τὰς Ἀθήνας, κατὰ τε ἡπειρον καὶ τῇσι νηυσὶ ἀπικόμενοι, ἣ ἐπὶ τε Σηπιάδα ἀπίκοντο καὶ ἐς Θερμοπύλας. ἀντιθῆσω γὰρ τοῖσι τε ὑπὸ τοῦ χειμῶνος αὐτῶν ἀπολομένοισι, καὶ τοῖσι ἐν Θερμοπύλῃσι, καὶ τῇσι ἐπ' Ἀρτεμισίῃ ναυμαχίῃσι, τοῦσδε τοὺς τότε οὐκ ἐπομένους βασιλεῖς, Μηλιάας τε καὶ Δωριάας, καὶ Δοκροὺς, καὶ Βοιωτοὺς πανστρατιῇ ἐπομένους πλὴν Θεσπιέων τε καὶ Πλαταιέων· καὶ μάλα Καρυστίους τε καὶ Ἀνδρίους, καὶ Τηνίους τε καὶ τοὺς λοιποὺς νησιώτας πάντας, πλὴν τῶν πέντε πολίων τῶν ἐπεμνήσθην πρότερον τὰ οὐνόματα· ὅσῃ γὰρ δὴ προέβαινε ἐσωτέρῳ τῆς Ἑλλάδος ὁ Πέρσης, τοσούτῳ πλέω ἔθνεά οἱ εἶπετο.

67 Ἐπεὶ ὦν ἀπίκато ἐς τὰς Ἀθήνας πάντες οὗτοι, πλὴν Παρίων· Πάριοι δὲ ὑπολειφθέντες ἐν Κύθῳ, ἐκαρადόκεον τὸν πόλεμον κῆ ἀποβήσεται· οἱ δὲ λοιποὶ ὥς ἀπίκοντο ἐς τὸ Φάληρον, ἐνθαῦτα κατέβη αὐτοὺς Ξέρξης ἐπὶ τὰς νῆας, ἐθέλων σφί συμμίζειν τε καὶ πυθέσθαι τῶν ἐπιπλώνοντων τὰς γνώμας. ἐπεὶ δὲ ἀπικόμενος προΐξετο, παρήσαν μετὰπεμπτοι οἱ τῶν ἐθνέων τῶν σφετέρων τύραννοι καὶ ταξίαρχοι ἀπὸ τῶν νηῶν, καὶ ἴζοντο ὥς σφί βασιλεὺς ἐκάστῳ τιμὴν ἐδεδώκει· πρῶτος μὲν ὁ Σιδώνιος βασιλεὺς· μετὰ δὲ ὁ Τύριος· ἐπὶ δὲ, ὅλλοι· ὥς δὲ κόσμῳ ἐπεξῆς ἴζοντο, πέμψας Ξέρξης Μαρδόνιον εἰρώτα, ἵποπειρώμενος ἐκάστου, εἰ ναυμαχίην ποιέοιτο;

Ἐπεὶ δὲ περὶ ὧν εἰρώτα ὁ Μαρδόνιος, ἀρξάμενος 68
ἀπὸ τοῦ Σιδωνίου, οἱ μὲν ἄλλοι κατὰ τὸντὸ γνώμην
ἐξεφέροντο κελεύοντες ναυμαχίην ποιέεσθαι, Ἀρτε-
μισίη δὲ τάδε ἔφη· “εἰπεῖν μοι πρὸς βασιλέα, Μαρ-
δόνιε, ὡς ἐγὼ τάδε λέγω· οὔτε κακίστην γενομένην
ἐν τῇσι ναυμαχίῃσι τῇσι πρὸς Εὐβοίῃ, οὔτε ἐλά-
χιστα ἀποδεξαμένην, δέσποτα, τήνδε εὐοῦσαν γνώμην
με δίκαιόν ἐστιν ἀποδείκνυσθαι, τὰ τυγχάνω φρονέ-
ουσα ἄριστα ἐς πρήγματα τὰ σά. καὶ τοι τάδε
λέγω· φεῖδεο τῶν νηῶν, μηδὲ ναυμαχίην ποιεῖν· οἱ
γὰρ ἄνδρες τῶν σῶν ἀνδρῶν κρέσσονες τοσοῦτό εἰσι
κατὰ θάλασσαν, ὅσον ἄνδρες γυναικῶν. τί δὲ πάν-
τως δέει σε ναυμαχίῃσι ἀνακινδυνεύειν; οὐκ ἔχεις
μὲν τὰς Ἀθήνας τῶν περ εἵνεκα ὠρμήθης στρατεύ-
εσθαι, ἔχεις δὲ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα; ἐμποδὼν δέ τοι
ἴσταται οὐδεὶς· οἱ δ’ ἔτι ἀντέστησαν, ἀπῆλλαξαν
οὕτω ὡς κείνους ἔπρεπε. τῇ δὲ ἐγὼ δοκέω ἀποβή-
σεσθαι τὰ τῶν ἀντιπολέμων πρήγματα, τοῦτο
φράσω· ἦν μὲν μὴ ἐπειχθῆς ναυμαχίην ποιεύμενος,
ἀλλὰ τὰς νῆας αὐτοῦ ἔχῃς πρὸς γῇ μένων, ἥ καὶ
προβαίνων ἐς τὴν Πελοπόννησον, εὐπετέως τοι,
δέσποτα, χωρήσει τὰ νοέων ἐλήλυθας· οὐ γὰρ οἰοί-
τε πολλὸν χρόνον εἰσὶ τοι ἀντέχειν οἱ Ἕλληνες,
ἀλλὰ σφῆας διασκεδᾶς· κατὰ πόλεις δὲ ἕκαστοι
φεύγονται· οὔτε γὰρ σῖτος πάρα σφίσι ἐν τῇ νήσῳ
ταύτῃ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, οὔτε αὐτοὺς οἶκος, ἦν σὺ
ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ἐλαύνῃς τὸν πεζὸν στρατὸν,
ἀτρεμεῖν· τοὺς ἐκέῖθεν αὐτῶν ἤκοντας· οὐδέ σφι
μελήσει πρὸ τῶν Ἀθηναίων ναυμαχεῖν· ἦν δὲ
αὐτίκα ἐπειχθῆς ναυμαχεῖν, δειμαίνω μὴ ὁ ναυτικὸς
στρατὸς κακωθεὶς τὸν πεζὸν προσδηλησῇται. πρὸς
δὲ, ὦ βυσιλεῦ, καὶ τόδε ἐς θυμὸν βαλεῦ, ὡς τοῖσι
μὲν χρηστοῖσι τῶν ἀνθρώπων κακοὶ δοῦλοι φιλέουσι
γίνεσθαι, τοῖσι δὲ κακοῖσι χρηστοί· σοὶ δὲ ἐόντι
ἀρίστῳ ἀνδρῶν πάντων κακοὶ δοῦλοί εἰσι, οἳ ἐν
συνμαχῶν λόγῳ λέγονται εἶναι, ἐόντες Αἰγυπτιοὶ τε

καὶ Κύπριοι καὶ Κίλικες καὶ Πάμφυλοι, τῶν ὀφελός
 69 ἔστι οὐδέν.” Ταῦτα λεγούσης πρὸς Μαρδόνιον,
 ὅσοι μὲν ἦσαν εὐνοοὶ τῇ Ἀρτεμισίῃ συμφορὴν
 ἐποιεῖντο τοὺς λόγους, ὡς κακόν τι πεισομένης πρὸς
 βασιλέος, ὅτι οὐκ ἔφ’ ναυμαχίην ποιέεσθαι· οἱ δὲ
 ἀγατιόμενοι τε καὶ φθονέοντες αὐτῇ, ἅτε ἐν πρώτοισι
 τετιμημένης διὰ πάντων τῶν συμμάχων, ἐτέρποντο
 τῇ κρίσει, ὡς ἀπολεομένης αὐτῆς. ἐπεὶ δὲ ἀνῆνείχ-
 θησαν αἱ γνώμαι ἐς Ξέρξεα, κάρτα τε ἦσθη τῇ
 γνώμῃ τῆς Ἀρτεμισίης, καὶ νομίζων ἔτι πρότερον
 σπουδαίην εἶναι, τότε πολλῶ μᾶλλον αἶνεε· ὅμως δὲ
 τοῖσι πλέοσι πείθεσθαι ἐκέλευε τάδε, καταδόξας
 πρὸς μὲν Εὐβοίῃ σφέας ἐθелоκακέειν ὡς οὐ παρεόν-
 τος αὐτοῦ· τότε δὲ αὐτὸς παρεσκεύαστο θεήσασθαι
 ναυμαχέοντας.

70 Ἐπειδὴ δὲ παρήγγελον ἀναπλῶειν, ἀνῆγον τὰς
 νῆας ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνᾶ, καὶ παρεκρίθησαν διαταχ-
 θέντες κατ’ ἡσυχίην. τότε μὲν νυν οὐκ ἐξέχρησέ
 σφι ἡ ἡμέρῃ ναυμαχίην ποιήσασθαι· νύξ γὰρ ἐπε-
 γένητο· οἱ δὲ παρεσκευάζοντο ἐς τὴν ὑστεραίην.
 τοὺς δὲ Ἕλληνας εἶχε δέος τε καὶ ἀρρωδίῃ, οὐκ
 ἦκιστα δὲ τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου· ἀρρώδεον δὲ,
 ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐν Σαλαμῖνι κατήμενοι ὑπὲρ γῆς τῆς
 Ἀθηναίων ναυμαχεῖν μέλλοιεν· νικηθέντες τε, ἐν
 νήσῳ ἀπολαμφθέντες πολιορκήσονται ἀπέντες τὴν
 ἐωυτῶν ἀφύλακτον.

71 Τῶν δὲ βαρβάρων ὁ πεζὸς ὑπὸ τὴν παρεούσαν
 νύκτα ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον· καίτοι τὰ
 δυνατὰ πάντα ἐμεμηχάνητο, ὅκως κατ’ ἡπειρον μὴ
 ἐσβάλοιεν οἱ βάρβαροι· ὡς γὰρ ἐπύθοντο τάχιστα
 Πελοποννήσιοι τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδα ἐν Θερμοπύλῃσι
 τετελευτηκέναι, συνδραμόντες ἐκ τῶν πολίων ἐς τὸν
 Ἴσθμὸν ἔζοντο· καὶ σφι ἐπὶ στρατηγὸς Κλεόμβρο-
 τος ὁ Ἀναξανδρίδew, Λεωνίδew δὲ ἀδελφεός· ἰζόμενοι
 δὲ ἐν τῷ Ἴσθμῳ καὶ συγχώσαντες τὴν Σκιρωνίδα
 ὁδόν, μετὰ τοῦτο, ὡς σφι ἔδοξε βουλευομένοισι,

οἰκδοόμεον διὰ τοῦ Ἴσθμου τείχος· ἅτε δὲ ἐουσέων μυριαδέων πολλέων καὶ παντὸς ἀνδρὸς ἐργαζομένου, ἦνετο τὸ ἔργον· καὶ γὰρ λίθοι, καὶ πλίνθοι, καὶ ξύλα, καὶ φορμοὶ ψάμμου πλήρεις ἐσεφορέοντο· καὶ ἐλίννον οὐδένα χρόνον οἱ βοηθήσαντες ἐργαζόμενοι, οὔτε νυκτὸς οὔτε ἡμέρης. Οἱ δὲ βωθήσαντες ἐς τὸν 72 Ἴσθμὸν πανδημεῖ, οἶδε ἦσαν Ἑλλήνων· Λακεδαιμόνιοί τε καὶ Ἀρκάδες πάντες, καὶ Ἡλείοι, καὶ Κορίνθιοι, καὶ Σικυώνιοι, καὶ Ἐπιδαύριοι, καὶ Φλιάσιοι, καὶ Τροιζήνιοι, καὶ Ἑρμιονέες. οὗτοι μὲν ἦσαν οἱ βοηθήσαντες καὶ ὑπεραρρωδέοντες τῇ Ἑλλάδι κινδυνεούσῃ· τοῖσι δὲ ἄλλοισι Πελοποννησίοισι ἔμελε οὐδέν. Ὀλίμπια δὲ καὶ Κάρνεια παροιχώκεε ἤδη. Οἰκέει δὲ τὴν Πελοπόννησον ἔθνεα ἑπτὰ· 73 τούτων δὲ τὰ μὲν δύο, αὐτόχθονα ἔόντα, κατὰ χώραν ἱδρυται νῦν τὴν καὶ τὸ πάλαι οἶκεον, Ἀρκάδες τε καὶ Κυνοῦριοι· ἐν δὲ ἔθνος, τὸ Ἀχαϊκόν, ἐκ μὲν Πελοποννήσου οὐκ ἐξεχώρησε, ἐκ μέντοι τῆς ἐωυτῶν οἰκέει δὲ τὴν ἀλλοτρίην. τὰ δὲ λοιπὰ ἔθνεα τῶν ἑπτὰ [τέσσερα] ἐπήλυδά ἐστι· Δωριεῖς τε, καὶ Αἰτωλοὶ, καὶ Δρύοπες, καὶ Λήμνιοι. Δωριέων μὲν πολλαὶ τε καὶ δόκιμοι πόλεις· Αἰτωλῶν δὲ Ἥλις μούνη· Δρυόπων δὲ Ἑρμιόνη τε καὶ Ἀσίγη ἢ πρὸς Καρδαμύλῃ τῇ Λακωνικῇ· Λημνίων δὲ Παρωρεῆται, πάντες. οἱ δὲ Κυνοῦριοι αὐτόχθονες ἔόντες δοκέουσι μῦνοι εἶναι Ἰῶνες· ἐκδεδωρίενται δὲ ὑπὸ τε Ἀργείων ἀρχόμενοι καὶ τοῦ χρόνου, ἔόντες Ὀρνεῆται καὶ περίοικοι. τούτων ὦν τῶν ἑπτὰ ἐθνέων αἱ λοιπαὶ πόλεις, πάρεξ τῶν κατέλεξα, ἐκ τοῦ μέσου ἐκατέατο· εἰ δὲ ἐλευθέρως ἔξεστι εἰπεῖν, ἐκ τοῦ μέσου κατήμενοι ἐμῆδιζον.

Οἱ μὲν δὴ ἐν τῷ Ἴσθμῳ τοιούτῳ πόνῳ συνέστασαν, 74 ἅτε περὶ τοῦ παντὸς ἤδη δρόμον θέοντες, καὶ τῇσι νηυσὶ οὐκ ἐλπίζοντες ἐλλάμψεσθαι· οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι ὁμῶς ταῦτα πυνθανόμενοι ἀρρώδεον, οὐκ οὕτω περὶ σφίσι αὐτοῖσι δειμαίνοντες ὥς περὶ τῇ Πελο-

πονήσῃ· ὥς μὲν δὴ αὐτῶν ἀνὴρ ἀνδρὶ παραστάς
 σιγῇ λόγον ἐποιέετο, θῶμα ποιούμενοι τὴν Εὐρυ-
 βιάδew ἀβουλίην, τέλος δὲ ἐξερράγη ἐς τὸ μέσον
 σύλλογός τε δὴ ἐγίνετο, καὶ πολλὰ ἐλέγετο περὶ τῶν
 αὐτῶν, οἱ μὲν ὡς ἐς τὴν Πελοπόννησον χρεὼν εἶη
 ἀποπλῶκειν, καὶ περὶ ἐκείνης κινδυνεύειν, μηδὲ πρὸ
 χώρας δοριαλώτου μένοντας μάχεσθαι· Ἀθηναῖοι
 δὲ, καὶ Αἰγινήται, καὶ Μεγαρέες, αὐτοῦ μένοντας
 75 ἀμύνασθαι. Ἐνθαῦτα Θεμιστοκλῆς, ὡς ἐσσοῦτο
 τῇ γνώμῃ ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων, λαθὼν ἐξέρχεται
 ἐκ τοῦ συνεδρίου· ἐξελθὼν δὲ πέμπει ἐς τὸ στρατό-
 πεδον τὸ Μῆδων ἄνδρα πλοῖφ, ἐντειλάμενος τὰ
 λέγειν χρεόν· τῷ οὐνομα μὲν ἦν Σίκιννος· οἰκίτης
 δὲ καὶ παιδαγωγὸς ἦν τῶν Θεμιστοκλέος παίδων·
 τὸν δὲ ὕστερον τούτων τῶν πρηγμάτων Θεμιστοκλῆς
 Θεσπία τε ἐποίησε, ὡς ἐπεδέκοντο οἱ Θεσπίες
 πολυήτας, καὶ χρήμασι ὄλβιον· ὃς τότε πλοῖφ
 ἀπικόμενος, ἔλεγε πρὸς τοὺς στρατηγούς τῶν βαρ-
 βάρων τάδε· “ἐπεμψέ με στρατηγὸς ὁ Ἀθηναίων
 λάβρῃ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, (τυγχάνει γὰρ φρονέων
 τὰ βασιλέως, καὶ βουλόμενος μᾶλλον τὰ ὑμέτερα
 κατίπερθε γίνεσθαι ἢ τὰ τῶν Ἑλλήνων πρήγματα,)

φράσσοντα ὅτι οἱ Ἕλληνες δρησμὸν βουλευόμενοι
 καταρρωδηκότες· καὶ νῦν παρέχει κάλλιστον ὑμέας
 ἔργον ἀπάντων ἐξεργάσασθαι, ἣν μὴ περιῖδητε
 διαδράντας αὐτούς· οὔτε γὰρ ἀλλήλοισι ὁμοφρο-
 νέουσι, οὔτ’ ἐτι ἀντιστήσονται ὑμῖν, πρὸς ἑωντούς
 τε σφέας ὄψεσθε ναυμαχέοντας τοὺς τὰ ὑμέτερα
 76 φρονέοντας καὶ τοὺς μὴ.” Ὁ μὲν ταῦτά σφι
 σημήνας, ἐκποδὼν ἀπαλλάσσεται· τοῖσι δὲ ὡς πιστὰ
 ἐγίνετο τὰ ἀγγελθέντα, τοῦτο μὲν ἐς τὴν νησιῶδα
 τὴν Ψυττάλειαν, μετὰξὺ Σαλαμῖνός τε κειμένην καὶ
 τῆς ἠπείρου, πολλοὺς τῶν Περσέων ἀπεβιβάσαντο·
 τοῦτο δὲ ἐπειδὴ ἐγίνοντο μέσαι νύκτες, ἀνῆγον μὲν
 τὸ ἀπ’ ἐσπέρης κέρας κυκλούμενοι πρὸς τὴν Σαλα-
 μῖνα· ἀνῆγον δὲ οἱ ἀμφὶ τὴν Κέον τε καὶ τὴν

Κυνόσουραν τεταγμένοι, κατείχον τε μέχρι Μουνυχίης πάντα τὸν πορθμὸν τῇσι νηυσί· τῶνδε δὲ εἵνεκεν ἀνῆγον τὰς νῆας, ἵνα δὴ τοῖσι Ἑλλήσι μηδὲ φυγέειν ἐξῆ, ἀλλ' ἀπολαμφθέντες ἐν τῇ Σαλαμῖνι, δοίεν τίσιν τῶν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἀγωνισμάτων· ἐς δὲ τὴν νησίδα τὴν Ψυττάλειαν καλεομένην ἀπεβίβαζον τῶν Περσέων, τῶνδε εἵνεκεν, ὥς ἐπεὰν γένηται ναυμαχίη, ἐνθαῦτα μάλιστα ἐξοισομένων τῶν τε ἀνδρῶν καὶ τῶν ναυηγίων, (ἐν γὰρ δὴ πόρῳ τῆς ναυμαχίης τῆς μελλούσης ἔσεσθαι ἔκειτο ἡ νῆσος,) ἵνα τοὺς μὲν περιπαιῶσι, τοὺς δὲ διαφθείρωσι· ἐποίουν δὲ σιγῇ ταῦτα, ὥς μὴ πυνθανοῖατο οἱ ἐναντίοι. οἱ μὲν δὴ ταῦτα τῆς νυκτός, οὐδὲν ἀποκοιμηθέντες, παραρτέοντο.

Χρησιμοῖσι δὲ οὐκ ἔχω ἀντιλέγειν ὥς οὐκ εἰσὶ 77 ἀληθῆες, οὐ βουλόμενος ἐναργέως λέγοντας πειρᾶσθαι καταβάλλειν, ἐς τοιάδε πρήγματα ἐσβλέψας·

Ἄλλ' ὅταν Ἀρτέμιδος χρυσαόρου ἱερὸν ἀκτὴν νηυσὶ γεφυρώσωσι, καὶ εἰς Ἀλίων Κυνόσουραν, ἐλπίδι μαυομένη λιπαρὰς πέρσαντες Ἀθήνας, διὰ Δίκη σβέσσει κρατερὸν Κόρον, Ὕβριος υἱόν, δευρὸν μαιμῶοντα, δοκεῖντ' ἀνὰ πάντα τίθεσθαι. χαλκὸς γὰρ χαλκῷ συμμίζεται, αἵματι δ' Ἄρης πάντων φοινίξει. τότ' ἐλεύθερον Ἑλλάδος ἡμᾶρ εὐρύοπα Κρονίδης ἐπάγει, καὶ πότνια Νίκη.

ἐς τοιαῦτα μὲν καὶ οὕτω ἐναργέως λέγοντι Βάκιδι, ἀντιλογίης χρησμῶν περί οὔτε αὐτὸς λέγειν τολμέω οὔτε παρ' ἄλλων ἐνδέομαι.

Τῶν δὲ ἐν Σαλαμῖνι στρατηγῶν ἐγένετο ὄθισμός 78 λόγων πολλός· ἤδεσαν δὲ οὐκῶ, ὅτι σφέας περιεκυκλέοντο τῇσι νηυσὶ οἱ βάρβαροι· ἀλλ', ὥσπερ τῆς ἡμέρης ὥρων αὐτοὺς τεταγμένους, ἐδόκεον κατὰ χώρην εἶναι. Συνεστηκότων δὲ τῶν στρατηγῶν, ἐξ 79 Αἰγίνης διέβη Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος μὲν, ἐξωστρακισμένος δὲ ὑπὸ τοῦ δήμου· τὸν ἐγὼ νενόμικα, πυνθανόμενος αὐτοῦ τὸν τρόπον, ἄριστον ἄνδρα γενέσθαι ἐν Ἀθήνῃσι καὶ δικαιοτάτον·

οὗτος ὦνῆρ σταῖς ἐπὶ τὸ συνέδριον, ἐξεκαλέετο Θεμιστοκλῆα ἐόντα μὲν ἐωυτῷ οὐ φίλον ἐχθρὸν δὲ τὰ μάλιστα· ὑπὸ δὲ μεγάθεος τῶν παρεόντων κακῶν λήθην ἐκείνων ποιούμενος ἐξεκαλέετο, θέλων αὐτῷ συμμίξει· προακήκοε δὲ ὅτι σπεύδοιεν οἱ ἀπὸ Πελοποννήσου ἀνάγειν τὰς νῆας πρὸς τὸν Ἴσθμόν· ὡς δὲ ἐξῆλθέ οἱ Θεμιστοκλῆς, ἔλεγε Ἀριστείδης τάδε· “ἡμέας στασιάζειν χρεόν ἐστι ἐν τε τῷ ἄλλῳ καιρῷ καὶ δὴ καὶ ἐν τῷδε, περὶ τοῦ ὁκότερος ἡμέων πλέω ἀγαθὰ τὴν πατρίδα ἐργάσεται· λέγω δέ τοι, ὅτι ἰσὺν ἐστι πολλά τε καὶ ὀλίγα λέγειν περὶ ἀποπλόου τοῦ ἐνθεῦτεν Πελοποννησίοισι· ἐγὼ γὰρ αὐτόπτης τοι λέγω γενόμενος, ὅτι νῦν, οὐδ’ ἦν θέλωσι, Κορίνθιοί τε καὶ αὐτὸς Εὐρυβιάδης οἰοί τε ἔσονται ἐκπλῶσαι· περιεχόμεθα γὰρ ὑπὸ τῶν πολεμίων κύκλῳ· ἀλλ’

80 ἐσελθὼν σφι ταῦτα σήμνηνον.” Ὁ δ’ ἀμείβετο τοῖσδε· “κάρτα τε χρηστὰ διακελεύεαι καὶ εὖ ἡγγεilas· τὰ γὰρ ἐγὼ ἐδεόμην γενέσθαι, αὐτὸς αὐτόπτης γενόμενος ἦκεις· ἴσθι γὰρ ἐξ ἐμέο τὰ ποιούμενα ὑπὸ Μήδων· ἔδεε γὰρ, ὅτε οὐκ ἐκόντες ἔθελον ἐς μάχην κατίστασθαι οἱ Ἕλληνες, ἀέκοντας παραστήσασθαι· σὺ δὲ, ἐπεὶ περ ἦκεις χρηστὰ ἀπαγγέλλων, αὐτὸς σφι ἄγγελον· ἦν γὰρ ἐγὼ αὐτὰ λέγω, δόξω πλάσας λέγειν καὶ οὐ πείσω, ὡς οὐ ποιούντων τῶν βαρβάρων ταῦτα· ἀλλὰ σφι σήμνηνον αὐτὸς παρελθὼν ὡς ἔχει· ἐπεὰν δὲ σημήνης, ἦν μὲν πείθωνται, ταῦτα δὴ τὰ κάλλιστα· ἦν δὲ αὐτοῖσι μὴ πιστὰ γένηται, ὁμοῖον ἡμῖν ἔσται· οὐ γὰρ ἔτι διαδρήσονται εἴπερ περιεχόμεθα πανταχόθεν, ὡς σὺ

81 λέγεις.” Ταῦτα ἔλεγε παρελθὼν ὁ Ἀριστείδης, φάμενος ἐξ Αἰγίνης τε ἦκειν, καὶ μόγις ἐκπλῶσαι λαθὼν τοὺς ἐπορμέοντας· περιέχεσθαι γὰρ πᾶν τὸ στρατόπεδον τὸ Ἑλληνικὸν ὑπὸ τῶν νεῶν τῶν Ξέρξεω· παραρτέεσθαι τε συνεβούλευε ὡς ἀλεξήσομένους· καὶ ὁ μὲν, ταῦτα εἶπας, μετεστήκεε· τῶν δὲ αὐτὶς ἐγένετο λόγων ἀμφισβασίη· οἱ γὰρ πλεῖνες

τῶν στρατηγῶν οὐκ ἐπέιβοντο τὰ ἐξαγγελθέντα. Ἀπιστεόντων δὲ τούτων, ἦκε τριήρης ἀνδρῶν Τηνίων 82 αὐτομολέουσα τῆς ἦρχε ἀνὴρ Παναίτιος ὁ Σωσιμέneos, ἥπερ δὴ ἔφερε τὴν ἀληθινήν πᾶσαν· διὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἐνεγράφησαν Τήνιοι ἐν Δελφοῖσι ἐς τὸν τρίποδα ἐν τοῖσι τὸν βάρβαρον κατελοῦσι. σὺν δὲ ὧν ταύτῃ τῇ νηὶ τῇ αὐτομολησάσῃ ἐς Σαλαμίνα, καὶ τῇ πρότερον ἐπ' Ἀρτεμίσιον τῇ Δημνίῃ, ἐξεπληροῦτο τὸ ναυτικὸν τοῖσι Ἑλλήσι ἐς τὰς ὀγδῶκοντα καὶ τριηκοσίας νῆας· δύο γὰρ δὴ νηῶν τότε κατέδεε ἐς τὸν ἀριθμόν.

Τοῖσι δὲ Ἑλλήσι ὡς πιστὰ δὴ τὰ λεγόμενα ἦν 83 τῶν Τηνίων ῥήματα, παρεσκευάζοντο ὡς ναυμαχῆσοντες· ἡὼς τε διέφαινε, καὶ οἱ σύλλογον τῶν ἐπιβατέων ποιησάμενοι, προηγόρευε εὖ ἔχοντα μὲν ἐκ πάντων Θεμιστοκλῆς· τὰ δὲ ἔπεα ἦν, πάντα κρέσσω τοῖσι ἥσσοσι ἀντιτιθέμενα. ὅσα δὲ ἐν ἀνθρώπου φύσι καὶ καταστάσι ἐγγίνεται παραινέσας δὴ, τούτων τὰ κρέσσω αἰρέεσθαι. καὶ καταπλέξας τὴν ῥῆσιν, ἐσβαίνειν ἐκέλευε ἐς τὰς νῆας. καὶ οὗτοι μὲν δὴ ἐσέβαινον, καὶ ἦκε, ἡ ἀπ' Αἰγίνης τριήρης ἡ κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀπεδήμησε· ἐνθαῦτα ἀνῆγον τὰς νῆας ἀπάσας οἱ Ἕλληνες. Ἀναγομένοισι δέ σφι 84 αὐτίκα ἐπεκέατο οἱ βάρβαροι· οἱ μὲν δὴ ἄλλοι Ἕλληνες ἐπὶ πρύμνῃν ἀνεκρούοντο καὶ ὤκελλον τὰς νῆας, Ἀμεινὴς δὲ Παλληνεὺς, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ἐξαναχθεὶς νηὶ ἐμβάλλει· συμπλακείσης δὲ τῆς νηὸς καὶ οὐ δυναμένων ἀπαλλαγῆναι, οὕτω δὴ οἱ ἄλλοι Ἀμεινίῃ βοηθέοντες συνέμισγον· Ἀθηναῖοι μὲν οὕτω λέγουσι τῆς ναυμαχίης γενέσθαι τὴν ἀρχὴν, Αἰγινῆται δὲ τὴν κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀποδημήσασαν ἐς Αἶγιναν, ταύτην εἶναι τὴν ἄρξασαν· λέγεται δὲ καὶ ταῦδε, ὡς φάσμα σφι γυναικὸς ἐφάνη· φανείσαν δὲ διακελεύεσθαι ὥστε καὶ ἅπαν ἀκοῦσαι τὸ τῶν Ἑλλήνων στρατόπεδον, ὀνειδίσασαν πρότερον τάδε· “ὦ δαιμόνιοι, μέχρι κόσου ἔτι πρύμνῃν ἀνακρούεσθε;”

- 85 Κατὰ μὲν δὴ Ἀθηναίους ἐτετάχατο Φοίνικες· οὗτοι γὰρ εἶχον τὸ πρὸς Ἐλευσίνος τε καὶ ἑσπέρης κέρας· κατὰ δὲ Λακεδαιμονίους, Ἴωνες· οὗτοι δ' εἶχον τὸ πρὸς τὴν ἡῶ τε καὶ τὸν Πειραιέα· ἐθελο-
 • κάκεον μέντοι αὐτῶν κατὰ τὰς Θεμιστοκλέος ἐντολὰς ὀλίγοι· οἱ δὲ πλεῖνες οὐκ. ἔχω μὲν νυν συχνῶν οὐνόματα τριηράρχων καταλέξει τῶν νῆας Ἑλληνίδας ἐλόντων· χρῆσομαι δὲ αὐτοῖσι οὐδέν, πλήν Θεομή-
 στορός τε τοῦ Ἀνδροδάμαντος καὶ Φυλάκου τοῦ Ἰστιαίου, Σαμίων ἀμφοτέρων. τοῦ δὲ εἵνεκα μέμνη-
 μαι τούτων μούνων, ὅτι Θεομήστωρ μὲν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον Σάμου ἐτυράννευσε, καταστησάντων τῶν Περσέων· Φύλακος δὲ εὐεργέτης βασιλέος ἀνεγράφη, καὶ χώρα οἱ ἐδωρήθη πολλή. οἱ δ' εὐεργέται τοῦ
- 86 βασιλέος ὀροσάγγαι καλέονται Περσιοσί. Περὶ μὲν νυν τούτους οὕτω εἶχε· τὸ δὲ πλῆθος τῶν νηῶν ἐν τῇ Σαλαμῖνι ἐκεραῖζετο, αἱ μὲν ὑπ' Ἀθηναίων διαφθειρόμεναι αἱ δὲ ὑπὸ Αἰγινητέων· ἅτε γὰρ τῶν μὲν Ἑλλήνων σὺν κόσμῳ ναυμαχεόντων κατὰ τάξιν, τῶν δὲ βαρβάρων οὐ τεταγμένων ἔτι, οὔτε σὺν νόῳ ποιεόντων οὐδέν, ἔμελλε τοιοῦτό σφι συνοίσεσθαι οἷόνπερ ἀπέβη· καίτοι ἦσαν γε [καὶ ἐγένοντο] ταύτην τὴν ἡμέρην μακρῷ ἀμείνονες αὐτοὶ ἑωυτῶν, [ἢ πρὸς Εὐβοίῃ,] πᾶς τις προθυμεόμενος καὶ δειμαίνων Ξέρξην· ἐδόκεέ τε ἕκαστος ἑωυτὸν θεήσεσθαι βασιλέα.
- 87 Κατὰ μὲν δὴ τοὺς ἄλλους, οὐκ ἔχω μετεξετέρους εἰπεῖν ἀτρεκέως, ὥς ἕκαστοι τῶν βαρβάρων ἢ τῶν Ἑλλήνων ἡγωνίζοντο· κατὰ δὲ Ἀρτεμισίην τάδε ἐγένετο, ἀπ' ὧν εὐδοκίμησε μᾶλλον ἔτι παρὰ βασιλεῖ· ἐπειδὴ γὰρ ἐς θόρυβον πολλὸν ἀπίκετο τὰ βασιλέος πρήγματα, ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ἡ νηὺς ἡ Ἀρτεμισίης ἐδιώκετο ὑπὸ νηὸς Ἀττικῆς· καὶ ἡ, οὐκ ἔχουσα διαφυγέειν· ἔμπροσθε γὰρ αὐτῆς ἦσαν ἄλλαι νῆες φίλιναι ἡ δὲ αὐτῆς πρὸς τῶν πολεμίων αἰσίστα ἐτύγχανε ἐοῦσα· ἐδοξέ οἱ τότε ποιῆσαι, τὸ

καὶ συνήνεικε ποιησάσῃ· διωκομένη γὰρ ὑπὸ τῆς Ἀττικῆς, φέρουσα ἐνέβαλε νηὶ φιλήν, ἀνδρῶν τε Καλυνδέων καὶ αὐτοῦ ἐπιπλέοντος τοῦ Καλυνδέων βασιλέος Δαμασιθύμου· εἰ μὲν καὶ τι νέικος πρὸς αὐτὸν ἐγεγόνεε ἔτι περὶ Ἑλλήσποντον ἑόντων, οὐ μέντοι ἔγωγε ἔχω εἰπεῖν, εἴτε ἐκ προνοίης αὐτὰ ἐποίησε, εἴτε συνεκύρησε ἢ τῶν Καλυνδέων κατὰ τύχην παραπεσούσα νηὺς· ὡς δὲ ἐνέβαλέ τε καὶ κατέδυσε, εὐτυχίῃ χρησαμένη, διπλᾶ ἔωπτην ἀγαθὰ ἐργάσατο· ὃ τε γὰρ τῆς Ἀττικῆς νηὸς τριήραρχος ὡς εἶδε μιν ἐμβάλλουσιν νηὶ ἀνδρῶν βαρβάρων, νομίσας τὴν νῆα τὴν Ἀρτεμισίης ἢ Ἑλληνίδα εἶναι, ἢ αὐτομολέειν ἐκ τῶν βαρβάρων καὶ αὐτοῖσι ἀμύνειν, ἀποστρέψας πρὸς ἄλλας ἐτράπετο. Τοῦτο μὲν 88 τοιοῦτο αὐτῇ συνήνεικε γενέσθαι, διαφυγέειν τε καὶ μὴ ἀπολέσθαι· τοῦτο δὲ, συνέβη ὥστε κακὸν ἐργασαμένην, ἀπὸ τούτων αὐτὴν μάλιστα εὐδοκιμῆσαι παρὰ Ξέρξῃ· λέγεται γὰρ βασιλέα θευόμενον μαθεῖν τὴν νῆα ἐμβαλοῦσαν· καὶ δὴ τινα εἶπαι τῶν παρεόντων· “δέσποτα, ὅρῃς Ἀρτεμισίην, ὡς εὖ ἀγωνίζεται καὶ νῆα τῶν πολεμίων κατέδυσε;” καὶ τὸν ἐπείρεσθαι, εἰ ἀληθέως ἐστὶ Ἀρτεμισίης τὸ ἔργον; καὶ τοὺς φάναι σαφέως τὸ ἐπίσημον τῆς νηὸς ἐπισταμένους· τὴν δὲ διαφθαρεῖσαν ἡπιστάεσθαι εἶναι πολεμίνην· τὰ τε γὰρ ἄλλα, ὡς εἴρηται, αὐτῇ συνήνεικε ἐς εὐτυχίην γενόμενα, καὶ τὸ τῶν ἐκ τῆς Καλυνδικῆς νηὸς μηδένα ἀποσωθέντα κατήγορον γενέσθαι· Ξέρξην δὲ εἶπαι λέγεται πρὸς τὰ φραζόμενα· “οἱ μὲν ἄνδρες γεγوناσί μοι γυναῖκες· αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες.” ταῦτα μὲν Ξέρξην φασὶ εἶπαι.

Ἐν δὲ τῷ πόνῳ τούτῳ ἀπὸ μὲν ἔθανε ὁ στρατηγὸς 89 Ἀριαβίγνης ὁ Δαρείου, Ξέρξεω ἑὸν ἀδελφεὸς, ἀπὸ δὲ ἄλλοι πολλοί τε καὶ ὀνομαστοὶ Περσέων καὶ Μήδων, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων· ὀλίγοι δέ τινες καὶ Ἑλλήνων· ἅτε γὰρ νέειν ἐπιστάμενοι, τοῖσι αἱ νῆες διεφθείροντο, καὶ μὴ ἐν χειρῶν νόμῳ ἀπολλύν-

μενοι, ἐς τὴν Σαλαμῖνα διένεον· τῶν δὲ βαρβάρων οἱ πολλοὶ ἐν τῇ θαλάσῃ διεφθάρησαν, νέειν οὐκ ἐπιστάμενοι. ἐπεὶ δὲ αἱ πρῶται ἐς φυγὴν ἐτράποντο, ἐνθαῦτα αἱ πλείσται διεφθείροντο· οἱ γὰρ ὀπίσθε τεταγμένοι, ἐς τὸ πρόσθε τῇσι νηυσὶ παριέναι πειρώμενοι, ὥς ἀποδεξόμενοί τι καὶ αὐτοὶ ἔργον βασιλεῖ, τῇσι σφετέρῃσι νηυσὶ φευγούσῃσι περιέπιπτον.

- 90 Ἐγένετο δὲ καὶ τότε ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ· τῶν τινες Φοινίκων τῶν αἱ νῆες διεφθαρέατο, ἐλθόντες παρὰ βασιλέα διέβαλλον τοὺς Ἴωνας, ὥς δι' ἐκείνους ἀπολοίατο αἱ νῆες, ὥς προδόντων· συνήνεκε ὦν οὕτω, ὥστε Ἴωνων τε τοὺς στρατηγούς μὴ ἀπολέσθαι, Φοινίκων τε τοὺς διαβάλλοντας λαβεῖν τοιόνδε μισθόν· ἔτι τούτων ταῦτα λεγόντων, ἐνέβαλε νηὶ Ἀττικῇ Σαμοθρηϊκῇ νηὺς· ἥ τε δὴ Ἀττικὴ κατεδύετο, καὶ ἐπιφερομένη Αἰγιναίῃ νηὺς κατέδυσε τῶν Σαμοθρηϊκῶν τὴν νῆα· ἅτε δὴ ἔοντες ἀκοντισταὶ οἱ Σαμοθρηϊκες, τοὺς ἐπιβάτας ἀπὸ τῆς καταδυσάσης νηὸς βάλλοντες ἀπήραξαν, καὶ ἐπέβησάν τε καὶ ἔσχον αὐτήν. ταῦτα γενόμενα τοὺς Ἴωνας ἔρρυσάτο· ὥς γὰρ εἶδε σφεας Ξέρξης ἔργον μέγα ἐργασαμένους, ἐτράπετο πρὸς τοὺς Φοινίκας, οἳ αὐτοὶ ὑπερλυπεόμενός τε καὶ πάντας αἰτιώμενος· καὶ σφῶν ἐκέλευσε τὰς κεφαλὰς ἀποταμεῖν ἵνα μὴ αὐτοὶ κακοὶ γενόμενοι τοὺς ἀμείνονας διαβάλλωσι. (ὅκως γάρ τινα ἴδοι Ξέρξης τῶν ἑωυτοῦ ἔργον τι ἀποδεικνύμενον ἐν τῇ ναυμαχίῃ, κατήμενος ὑπὸ τῷ οὐρεὶ τῷ ἀντίον Σαλαμῖνος τὸ καλέεται Αἰγάλεως, ἀνεπνυθάνετο τὸν ποιήσαντα· καὶ οἱ γραμματισταὶ, ἀνέγραφον πατρόθεν τὸν τριήραρχον καὶ τὴν πόλιν.) πρὸς δὲ ἔτι καὶ προσελάβετο φίλος ἐὼν Ἀριαράμνης, ἀνὴρ Πέρσης παρεὼν, τούτου τοῦ Φοινικητοῦ πάθεος·
- 91 Οἱ μὲν δὴ πρὸς τοὺς Φοινίκας ἐτράποντο. τῶν δὲ βαρβάρων ἐς φυγὴν τραπομένων καὶ ἐκπλεόντων πρὸς τὸ Φάληρον, Αἰγινῆται, ὑποστάντες ἐν τῷ

πορθμῷ, ἔργα ἀπεδέξαντο λόγου ἄξια· οἱ μὲν γὰρ Ἀθηναῖοι ἐν τῷ θορύβῳ ἐκεραΐζον τὰς τε ἀντισταμένας καὶ τὰς φευγούσας τῶν νηῶν, οἱ δὲ Αἰγινῆται τὰς ἐκπλωούσας· ὅκως δέ τινες τοὺς Ἀθηναίους διαφύγοιεν, φερόμενοι ἐσέπιπτον ἐς τοὺς Αἰγινίτας. Ἐνθαῦτα συνεκύρεον νῆες ἡ τε Θεμιστοκλέος διώ- 92
κουσα νῆα καὶ ἡ Πολυκρίτου τοῦ Κριοῦ, ἀνδρὸς Αἰγινίτηω, νηὶ ἐμβαλοῦσα Σιδωνίῃ ἥπερ εἶλε τὴν προφυλάσσουσαν ἐπὶ Σκιάθῳ, τὴν Αἰγιναίην, ἐπ' ἧς ἔπλεε Πυθέης ὁ Ἰσχένου, τὸν οἱ Πέρσαι κατακοπέντα ἀρετῆς εἵνεκα εἶχον ἐν τῇ νηὶ ἐκπαγλεόμενοι· τὸν δὴ περιάγουσα αἶμα τοῖσι Πέρσῃσι ἤλω νηὺς ἡ Σιδωνίῃ, ὥστε Πυθέην οὕτω σωθῆναι ἐς Αἰγιναν· ὡς δὲ ἐσεῖδε τὴν νῆα τὴν Ἀττικὴν ὁ Πολύκριτος, ἔγνω τὸ σημήιον ἰδὼν τῆς στρατηγίδος, καὶ βώσας τὸν Θεμιστοκλέα ἐπεκερτόμησε, ἐς τῶν Αἰγινιτῶν τὸν μηδισμὸν ὀνειδίζων· ταῦτα μὲν νυν νηὶ ἐμβαλὼν ὁ Πολύκριτος ἀπέρριψε ἐς Θεμιστοκλέα· οἱ δὲ βάρβαροι, τῶν αἱ νῆες περιεγένοντο, φεύγοντες ἀπίκοντο ἐς Φάληρον ὑπὸ τὸν πεζὸν στρατόν.

Ἐν δὲ τῇ ναυμαχίᾳ ταύτῃ ἤκουσαν Ἑλλήνων 93
ἄριστα Αἰγινῆται· ἐπὶ δὲ, Ἀθηναῖοι· ἀνδρῶν δὲ Πολύκριτός τε ὁ Αἰγινίτης, καὶ Ἀθηναῖοι Εὐμένης τε ὁ Ἀναγυράσιος καὶ Ἀμεινίης Παλληνεύς· ὃς καὶ Ἀρτεμισίην ἐπεδίωξε· εἰ μὲν νυν ἔμαθε ὅτι ἐν ταύτῃ πλέοι ἡ Ἀρτεμισίη, οὐκ ἂν ἐπαύσατο πρότερον ἢ εἰλέ μιν ἢ καὶ αὐτὸς ἤλω· τοῖσι γὰρ Ἀθηκαίων τριηράρχοισι παρακεκέλευστο· πρὸς δὲ, καὶ αἶθλον ἔκειτο μύριαι δραχμαὶ, ὃς ἂν μιν ζωὴν ἔλῃ· δεινὸν γάρ τι ἐποιεῖντο, γυναῖκα ἐπὶ τὰς Ἀθήνας στρατεύεσθαι· αὕτη μὲν δὴ, ὡς πρότερον εἴρηται, διέφυγε· ἦσαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν αἱ νῆες περιεγεγόνεσαν ἐν τῷ Φαλήρῳ. Ἀδείμαντον δὲ τὸν Κορίν- 94
θιον στρατηγὸν λέγουσι Ἀθηναῖοι, αὐτίκα κατ' ἀρχὰς ὡς συνέμισγον αἱ νῆες, ἐκπλαγέντα τε καὶ ὑπερδείσαντα, τὰ ἰστία ἀειράμενον οἷχέσθαι· φεύ-

γοντα· ἰδόντας δὲ τοὺς Κορινθίους τὴν στρατηγίδα φεύγουσαν, ὥσαύτως οἴχεσθαι· ὡς δὲ ἄρα φεύγοντας γίνεσθαι τῆς Σαλαμινίης κατὰ τὸ ἱρὸν Ἀθηναίης Σκιράδος, περιπίπτειν σφί κέλητα θείῃ πομπῇ· τὸν οὕτε πέμψαντα φανῆναι οὐδένα, οὔτε τι τῶν ἀπὸ τῆς στρατιῆς εἰδόσι προσφέρεσθαι τοῖσι Κορινθίοισι· τῇδε δὲ συμβάλλονται εἶναι θεῖον τὸ πρῆγμα· ὡς γὰρ ἀγχοῦ γενέσθαι τῶν νηῶν τοὺς ἀπὸ τοῦ κέλῃτος, λέγειν τάδε· “Ἀδείμαντε, σὺ μὲν ἀποστρέψας τὰς ναῦς, ἐς φυγὴν ὥρμησαι καταπροδούς τοὺς Ἕλληνας· οἱ δὲ καὶ δὴ νικῶσι, ὅσον αὐτοὶ ἡρώντο ἐπικρατῆσαι τῶν ἐχθρῶν.” ταῦτα λεγόντων ἀπιστέειν γὰρ τὸν Ἀδείμαντον, αὐτὶς τάδε λέγειν, ὡς αὐτοὶ οἰοί τε εἶεν ἀγόμενοι ὁμηροὶ ἀποθνήσκειν, ἣν μὴ νικῶντες φαίνονται οἱ Ἕλληνες· οὕτω δὴ ἀποστρέψαντα τὴν νῆα αὐτόν τε καὶ τοὺς ἄλλους, ἐπ’ ἐξεργασμένοισι ἐλθεῖν ἐς τὸ στρατόπεδον· τούτους μὲν τοιαύτη φάτις ἔχει ὑπὸ Ἀθηναίων· οὐ μέντοι αὐτοὶ γε Κορίνθιοι ὁμολογέουσι, ἀλλ’ ἐν πρώτοισι σφέας αὐτοὺς τῆς ναυμαχίης νομίζουσι γενέσθαι· μαρτυρεῖ δέ σφί καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλάς.

95 Ἀριστείδης δὲ ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, τοῦ καὶ ὀλίγῳ τι πρότερον τούτων ἐπεμνήσθην ὡς ἀνδρὸς ἀρίστου, οὗτος ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ τῷ περὶ Σαλαμίνα γενομένῳ τάδε ἐποίησε· παραλαβὼν πολλοὺς τῶν ὀπλιτέων οἱ παρατετάχατο παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Σαλαμινίης χώρας, γένος ἑόντες Ἀθηναῖοι, ἐς τὴν Ψυττάλειαν νῆσον ἀπέβησε ἄγων, οἱ τοὺς Πέρσας τοὺς ἐν τῇ νησιδὶ ταύτῃ κατεφόνευσαν πάντας.

96 Ὡς δὲ ἡ ναυμαχία διελέλυτο, κατειρύσαντες ἐς τὴν Σαλαμίνα οἱ Ἕλληνες τῶν ναυηγίων ὅσα ταύτῃ ἐτύγχανε ἔτι ἑόντα, ἐτοῖμοι ἦσαν ἐς ἄλλην ναυμαχίην, ἐλπίζοντες τῇσι περιεούσῃσι νηυσὶ ἔτι χρῆσεσθαι βασιλέα· τῶν δὲ ναυηγίων πολλὰ ὑπολαβὼν ἄνεμος ζέφυρος, ἔφερε τῆς Ἀττικῆς ἐπὶ τὴν ἡῖόνα τὴν καλεομένην Κωλιάδα· ὥστε ἀποπλῆσαι τὸν χρησμόν

τόν τε ἄλλον πάντα τὸν περὶ τῆς ναυμαχίης ταύτης εἰρημένον Βάκιδι καὶ Μουσαίῳ, καὶ δὴ καὶ κατὰ τὰ ναυήγια τὰ ταύτῃ ἐξενειχθέντα τὸ εἰρημένον πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τούτων ἐν χρησμῷ Λυσιστράτῳ Ἀθηναίῳ, ἀνδρὶ χρησμολόγῳ, τὸ ἐλελήθее πάντας τοὺς Ἕλληνας·

Κωλιάδες δὲ γυναῖκες ἐρετμοῖσι φρύξουσι.
τοῦτο δὲ ἔμελλε ἀπελάσαντος βασιλέος ἔσεσθαι.

Ξέρξης δὲ ὡς ἔμαθε τὸ γεγονὸς πάθος, δείσας μὴ 97
τις τῶν Ἰώνων ὑποθῆται τοῖσι Ἕλλησι, ἣ αὐτοὶ νοήσωσι, πλέειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον λύσοντες τὰς γεφύρας, καὶ ἀπολαμφθεὶς ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἀπολέσθαι κινδυνεύσει, δρησμὸν ἐβούλευε· θέλων δὲ μὴ ἐπίδηλος εἶναι μήτε τοῖσι Ἕλλησι μήτε τοῖσι ἑωυτοῦ, ἐς τὴν Σαλαμίνα χῶμα ἐπειράτο διαχοῦν· γαυλοὺς τε Φοινικῆτους συνέδεε, ἵνα ἀντί τε σχεδὶς ἔωσι καὶ τείχεος· ἀρτέετό τε ἐς πόλεμον, ὡς ναυμαχίην ἄλλην ποιησόμενος. ὁρέοντες δὲ μιν πάντες οἱ ἄλλοι ταῦτα πρήσσοντα, εὖ ἐπιστέατο ὡς ἐκ παντὸς νόου παρεσκευάσται μένων πολεμήσειν· Μαρδόνιον δ' οὐδὲν τούτων ἐλάνθανε, ὡς μάλιστα ἔμπειρον ἔοντα τῆς ἐκείνου διανοίης.

Ταῦτά τε ἅμα Ξέρξης ἐποίεε, καὶ ἔπεμπε ἐς 98
Πέρσας ἀγγελέοντα τὴν παρεούσαν σφι συμφορὴν. τούτων δὲ τῶν ἀγγέλων ἔστι οὐδὲν ὃ τι θάσσον παραγίνεται θνητὸν ἔόν· οὕτω τοῖσι Πέρσησι ἐξεύρηται τοῦτο. λέγουσι γάρ, ὡς ὅσων ἂν ἡ ἡμερέων ἢ πᾶσα ὁδὸς, τοσοῦτοι ἵπποι τε καὶ ἄνδρες διεστᾶσι, κατὰ ἡμερησίην ὁδὸν ἐκάστην ἵππος τε καὶ ἀνὴρ τεταγμένος· τοὺς οὕτε νιφετὸς, οὐκ ὄμβρος, οὐ καῦμα, οὐ νύξ ἔεργει μὴ οὐ καταλύσαι τὸν προκείμενον ἑωυτῷ δρόμον τὴν ταχίστην. ὁ μὲν δὴ πρῶτος δραμὼν παραδιδοὶ τὰ ἐντεταλμένα τῷ δευτέρῳ, ὁ δὲ δεύτερος τῷ τρίτῳ· τὸ δὲ ἐνθεύτεν ἤδη κατὰ ἄλλον διεξέρχεται παραδιδόμενα, κατάπερ Ἕλλησι ἡ λαμπαδηφορίῃ, τὴν τῷ Ἡφαίστῳ ἐπιτελέουσι. τοῦτο

τὸ δράμημα τῶν ἵππων καλέουσι Πέρσαι ἀγγαρήϊον.
 99 Ἡ μὲν δὴ πρώτη ἐς Σοῦσα ἀγγελίη ἀπικομένη, ὡς
 ἔχοι Ἀθήνας Ξέρξης, ἔτερψε οὕτω δὴ τι Περσέων
 τοὺς ὑπολειφθέντας, ὡς τὰς τε ὁδοὺς μυρσίῃ πάσας
 ἐστόρεσαν καὶ ἐθυμίων θυμιάματα, καὶ αὐτοὶ ἦσαν
 ἐν θυσίῃσι τε καὶ εὐπαθίῃσι· ἡ δὲ δευτέρη σφι
 ἀγγελίη ἐπεξελθοῦσα συνέχεε οὕτω, ὥστε τοὺς
 κιθῶνας κατερρήξαντο πάντες, βοῇ τε καὶ οἰμωγῇ
 ἐχρέωντο ἀπλέτῳ, Μαρδόνιον ἐν αἰτίῃ τιθέντες. οὐκ
 οὕτω δὲ περὶ τῶν νηῶν ἀχθόμενοι ταῦτα οἱ Πέρσαι
 ἐποίουν, ὡς περὶ αὐτῷ Ξέρξῃ δειμαίνοντες. καὶ περὶ
 Πέρσας μὲν ἦν ταῦτα τὸν πάντα μεταξὺ χρόνον
 γεγόμενον, μέχρι οὗ Ξέρξης αὐτὸς σφεας ἀπικόμενος
 ἔπαυσε.

100 Μαρδόνιος δὲ ὀρέων μὲν Ξέρξην συμφορὴν
 μεγάλην ἐκ τῆς ναυμαχίης ποιούμενον, ὑποπτεύων
 δὲ αὐτὸν δρησμὸν βουλεύειν ἐκ τῶν Ἀθηνέων, φρον-
 τίσας πρὸς ἐαυτὸν ὡς δώσει δίκην ἀναγνώσας βασι-
 λέα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ οἱ κρέσσον
 εἶη ἀνακινδυνεύσαι ἢ κατεργάσασθαι τὴν Ἑλλάδα, ἢ
 αὐτὸν καλῶς τελευτῆσαι τὸν βίον ὑπὲρ μεγάλων
 αἰωρηθέντα· πλέον μέντοι ἔφερε οἱ ἡ γνώμη κατερ-
 γάσθαι τὴν Ἑλλάδα· λογισάμενος ὦν ταῦτα, προσ-
 ἔφερε τὸν λόγον τόνδε· “δέσποτα, μήτε λυπέο,
 μήτε συμφορὴν μηδεμίαν μεγάλην ποιεῖν τοῦδε
 τοῦ γεγονότος εἵνεκεν πρήγματος· οὐ γὰρ ξύλων
 ἀγὼν ὁ τὸ πᾶν φέρων ἐστὶ ἡμῖν, ἀλλ’ ἀνδρῶν
 τε καὶ ἵππων· σοὶ δὲ οὔτε τις τούτων τῶν τὸ πᾶν
 σφι ἤδη δοκεόντων κατεργάσθαι ἀποβὰς ἀπὸ τῶν
 νεῶν πειρήσεται ἀντιωθῆναι, οὐτ’ ἐκ τῆς ἡπείρου
 τῆσδε· οἱ τε ἡμῖν ἡντιώθησαν, ἔδοσαν δίκας. εἰ μὲν
 νυν δοκείη, αὐτίκα πειρώμεθα τῆς Πελοποννήσου·
 εἰ δὲ καὶ δοκείη ἐπισχεῖν, παρέχει ποιεῖν ταῦτα· μὴ
 δὲ δυσθύμει· οὐ γάρ ἐστι Ἑλλήσι οὐδεμία ἐκδυσίς
 μὴ οὐ δόντας λόγον τῶν ἐποίησαν νῦν τε καὶ πρότερον
 εἶναι σοὺς δούλους. μάλιστα μὲν νυν ταῦτα ποιεῖ· εἰ

δ' ἄρα τοι βεβούλευται αὐτὸν ἀπελαύνοντα ἀπάγειν
 τὴν στρατιήν, ἄλλην ἔχω καὶ ἐκ τῶνδε βουλὴν· σὺ
 Πέρσας, βασιλεῦ, μὴ ποιήσης καταγελάστους γενέσ-
 θαι Ἑλλήσι· οὐδὲν γὰρ ἐν τοῖσι Πέρσῃσι δεδηληται
 τῶν πρηγμάτων, οὐδὲ ἑρεῖς ὅκου ἐγενόμεθα ἄνδρες
 κακοί· εἰ δὲ Φοίνικές τε καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Κύπριοί
 τε καὶ Κίλικες κακοὶ ἐγένοντο, οὐδὲν πρὸς Πέρσας
 τοῦτο προσήκει τὸ πάθος. ἤδη ὦν, ἐπειδὴ οὐ Πέρσαι
 τοι αἰτιοὶ εἰσι, ἐμοὶ πείθεο· εἴ τοι δέδοκται μὴ παρα-
 μένειν, σὺ μὲν ἐς ἡθεα τὰ σεωντοῦ ἀπέλαυνε τῆς
 στρατιῆς ἀπάγων τὸ πολλόν· ἐμὲ δέ σοι χρή τὴν
 Ἑλλάδα παρασχεῖν δεδουλωμένην, τριήκοντα μυριά-
 δας τοῦ στρατοῦ ἀπολεξάμενον.” Ταῦτα ἀκούσας 101
 Ξέρξης ὡς ἐκ κακῶν ἐχάρη τε καὶ ἥσθη· πρὸς Μαρ-
 δόνιον τε, βουλευσάμενος ἔφη ἀποκρινεῖσθαι ὁκότε-
 ρον ποιήσει τούτων· ὡς δὲ ἐβουλευέτο ἅμα Περσέων
 τοῖσι ἐπικλήτοισι, ἔδοξέ οἱ καὶ Ἀρτεμισίην ἐς συμ-
 βουλίην μεταπέμψασθαι, ὅτι πρότερον ἐφαίνετο
 μούνη νοέουσα τὰ ποιητέα ἦν· ὡς δὲ ἀπίκητο ἡ
 Ἀρτεμισίη, μεταστησάμενος τοὺς ἄλλους, τοὺς τε
 συμβούλους Περσέων καὶ τοὺς δορυφόρους, ἔλεξε
 Ξέρξης τάδε· “κελεύει μὲ Μαρδόνιος, μένοντα αὐτοῦ,
 πειρᾶσθαι τῆς Πελοποννήσου· λέγων ὡς μοι Πέρσαι
 τε καὶ ὁ πεζὸς στρατὸς οὐδενὸς μεταίτιοι πάθεός
 εἰσι, ἀλλὰ βουλομένοισί σφι γένοιτ' ἂν ἀπόδεξις.
 ἐμὲ ὦν ἡ ταῦτα κελεύει ποιεῖν, ἡ αὐτὸς ἐθέλει τριή-
 κοντα μυριάδας ἀπολεξάμενος τοῦ στρατοῦ παρα-
 σχεῖν μοι τὴν Ἑλλάδα δεδουλωμένην· αὐτὸν δέ με
 κελεύει ἀπελαύνειν σὺν τῷ λοιπῷ στρατῷ ἐς ἡθεα τὰ
 ἐμά. σὺ ὦν ἐμοὶ, καὶ γὰρ περὶ τῆς ναυμαχίης εὖ
 συνεβούλευσας τῆς γενομένης οὐκ ἔωσα ποιεῖσθαι,
 νῦν τε συμβούλευσον ὁκότερα ποιεῶν ἐπιτύχω εὖ
 βουλευσάμενος.” Ὁ μὲν ταῦτα συνεβουλευέτο· ἡ 102
 δὲ λέγει τάδε· “βασιλεῦ, χαλεπὸν μὲν ἔστι συμ-
 βουλευομένῳ τυχεῖν τὰ ἄριστα· εἴπασαν· ἐπὶ μέντοι
 τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι, δοκέει μοι αὐτὸν μὲν σε

ἀπελαίνειν ὀπίσω, Μαρδόνιον δέ, εἰ ἐθέλει τε καὶ ὑποδέκεται ταῦτα ποιήσῃν, αὐτοῦ καταλιπεῖν σὺν τοῖσι ἐθέλει· τοῦτο μὲν γὰρ, ἣν καταστρέψῃται τά φησι ἐθέλειν καὶ οἱ προχωρήσῃ τὰ νοέων λέγει, σὸν τὸ ἔργον, ᾧ δέσποτα, γίνεται· οἱ γὰρ σοὶ δοῦλοι κατεργάσαντο· τοῦτο δέ, ἣν τὰ ἐναντία τῆς Μαρδονίου γνώμης γένηται, οὐδεμία συμφορὴ μεγάλη ἔσται σέο τε περιέοντος καὶ ἐκείνων τῶν πρηγμάτων περὶ οἶκον τὸν σόν· ἣν γὰρ σύ τε περιῆς καὶ οἶκος ὁ σός, πολλοὺς πολλακίς ἀγῶνας δραμέονται περὶ σφέων αὐτῶν οἱ Ἕλληνες· Μαρδονίου δέ, ἣν τι πάθῃ, λόγος οὐδεὶς γίνεται· οὐδέ τι νικῶντες οἱ Ἕλληνες νικῶσι, δοῦλον σὸν ἀπολέσαντες· σὺ δέ, τῶν εἵνεκα τὸν στόλον ἐποιήσω, πυρώσας τὰς Ἀθήνας ἀπελᾶς.”

103 Ἦσθη τε δὴ τῇ συμβουλίῃ Ξέρξης· λέγουσα γὰρ ἐπετύγχανε τάπερ αὐτὸς ἐνόεε· οὐδὲ γὰρ, εἰ πάντες καὶ πᾶσαι συνεβούλευον αὐτῷ μένειν, ἔμενε ἂν, δοκέειν ἐμοί· οὕτω καταρρωδήκεε· ἐπαινέσας δὲ τὴν Ἀρτεμισίην, ταύτην μὲν ἀποστέλλει ἄγουσαν αὐτοῦ τοὺς παῖδας ἐς Ἐφεσον· νόθοι γὰρ τινες παῖδές οἱ

104 συνέσποντο. Συνέπεμπε δὲ τοῖσι παισὶ φύλακον Ἑρμότιμον, γένος μὲν ἔοντα Πηδασέα, φερόμενον δὲ οὐ τὰ δεύτερα τῶν εὐνούχων παρὰ βασιλεῖ. [οἱ δὲ Πηδασεές οἰκέουσι ὑπὲρ Ἀλικαρνησσοῦ· ἐν δὲ τοῖσι Πηδάσοισι τούτοις τοιόνδε φέρεται πρῆγμα γίνεσθαι· ἐπεὰν τοῖσι ἀμφικτίοσι πᾶσι, τοῖσι ἀμφὶ ταύτης οἰκέουσι τῆς πόλιος, μέλλῃ τι ἐντὸς χρόνον ἔσεσθαι χαλεπὸν, τότε ἡ ἱρεὴ αὐτόθι τῆς Ἀθηναίης φύει

105 πύγωνα μέγαν· τοῦτο δέ σφι δις ἤδη ἐγένετο. Ἐκ τούτων δὴ τῶν Πηδασέων ὁ Ἑρμότιμος ἦν.] τῷ μεγίστῃ τίσις ἤδη ἀδικηθέντι ἐγένετο πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· ἀλόντα γὰρ αὐτὸν ὑπὸ πολεμίων καὶ πωλεόμενον ὠνέεται Πανιώνιος, ἀνὴρ Χίος, ὃς τὴν ζόην κατεστήσατο ἀπ’ ἔργων ἀνοσιωτάτων· ὅκως γὰρ κτήσαιο παῖδας εἵδεος ἐπαμμένους, ἐκτάμνων, ἀγινέων ἐπώλεε ἐς Σάρδις τε καὶ Ἐφεσον χρημάτων μεγάλων·

παρὰ γὰρ τοῖσι βαρβάροισι τιμιώτεροί εἰσι οἱ εὐνούχοι, πίστιος εἵνεκα τῆς πάσης, τῶν ἐνορχίων· ἄλλους τε δὴ ὁ Πανιώνιος ἐξέταμε πολλοὺς, ἅτε ποιεύμενος ἐκ τούτου τὴν ζόην, καὶ δὴ καὶ τοῦτον· καὶ οὐ γὰρ τὰ πάντα ἐδυστύχῃ ὁ Ἑρμότιμος, ἀπικνέεται ἐκ τῶν Σαρδίων παρὰ βασιλέα μετ' ἄλλων δώρων· χρόνον δὲ προϊόντος, πάντων τῶν εὐνούχων ἐτιμήθη μάλιστα παρὰ Ξέρξη. Ὡς δὲ τὸ στράτευμα τὸ Περσικὸν 106 ὄρμα ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὰς Ἀθήνας ἔων ἐν Σάρδισι, ἐνθαῦτα καταβάς κατὰ δὴ τι πρῆγμα ὁ Ἑρμότιμος ἐς γῆν τὴν Μυσίην, τὴν Χίοι μὲν νέμονται, Ἀταρνεὺς δὲ καλέεται, εὐρίσκει τὸν Πανιώνιον ἐνθαῦτα· ἐπιγνοὺς δὲ ἔλεγε πρὸς αὐτὸν πολλοὺς καὶ φιλίους λόγους, πρῶτα μὲν οἱ καταλέγων ὅσα αὐτὸς δι' ἐκείνον ἔχοι ἀγαθὰ, δεύτερα δέ οἱ ὑπισχνεύμενος ἀντὶ τούτων ὅσα μιν ἀγαθὰ ποιήσει, ἦν κομισάμενος τοὺς οἰκέτας οἰκὴν ἐκείνην· ὥστε ὑποδεξάμενον ἄσμενον τοὺς λόγους τὸν Πανίφνιον, κομίσαι τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα· ὡς δὲ ἄρα πανοικίῃ μιν περιέλαβε, ἔλεγε ὁ Ἑρμότιμος τάδε· “ὦ πάντων ἀνδρῶν ἤδη μάλιστα ἀπ' ἔργων ἀνοσιωπᾶτων τὸν βίον κτησάμενε, τί σέ ἐγὼ κακὸν ἢ αὐτὸς ἢ τῶν ἐμῶν τις ἐργάσατο ἢ σέ, ἢ τῶν σῶν τινα, ὅτι με ἀντ' ἀνδρὸς ἐποίησας τὸ μηδὲν εἶναι; ἐδόκέες τε θεοὺς λήσειν οἷα ἐμῆχανῶ τότε· οἱ σε ποιήσαντα ἀνόσια, νόμφ δικαίῳ χρεώμενοι, ὑπήγαγον ἐς χέρας τὰς ἐμὰς, ὥστε σε μὴ μέμψασθαι τὴν ἀπ' ἐμέο τοι ἐσομένην δίκην.” ὡς δὲ οἱ ταῦτα ὠνειδισε, ἀχθέντων τῶν παίδων ἐς ὄψιν, ἠναγκάζετο ὁ Πανιώνιος τῶν ἑωυτοῦ παίδων, τεσσέρων ἑόντων, τὰ αἰδοῖα ἀποτάμνειν· ἀναγκαζόμενος δὲ ἐποίησε ταῦτα· αὐτοῦ τε, ὡς ταῦτα ἐργάσατο, οἱ παῖδες ἀναγκαζόμενοι ἀπέταμνον· Πανιώνιον μὲν νυν οὕτω περιῆλθε ἢ τε τίσις καὶ ὁ Ἑρμότιμος. ¶

Ξέρξης δὲ ὡς τοὺς παῖδας Ἀρτεμισίῃ ἐπέτρεψε 107 ἀπάγειν ἐς Ἐφεσον, καλέσας Μαρδόνιον ἐκέλευέ μιν τῆς στρατιῆς διαλέγειν τοὺς βούλεται, καὶ ποιέειν

τοῖσι λόγοισι τὰ ἔργα πειρώμενον ὁμοῖα. ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην ἐς τοσοῦτο ἐγένετο· τῆς δὲ νυκτός, κελεύσαντος βασιλέος τὰς νῆας οἱ στρατηγοὶ ἐκ τοῦ Φαλήρου ἀπῆγον ὀπίσω ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, ὥς γάχεος εἶχε ἕκαστος, διαφυλαξούσας τὰς σχεδίας πορευθῆναι βασιλεῖ. ἐπεὶ δὲ ἀγγχοῦ ἦσαν Ζωστήρης πλώοντες οἱ βάρβαροι, ἀνατείνουσι γὰρ ἄκραι λεπταὶ τῆς ἡπείρου, ταύτας ἔδοξάν τε νῆας εἶναι, καὶ ἔφενγον ἐπὶ πολλόν· χρόνῳ δὲ μαθόντες ὅτι οὐ νῆες εἶεν ἀλλ' ἄκραι, συλλεχθέντες ἐκομίζοντο.

- 108 Ὡς δὲ ἡμέρῃ ἐγένετο, ὁρέοντες οἱ Ἕλληνες κατὰ χώραν μένοντα τὸν στρατὸν τὸν πεζόν, ἡλπίζον καὶ τὰς νῆας εἶναι περὶ Φάληρον· ἐδόκεόν τε ναυμαχῆσαι σφέας, παραρτέοντό τε ὥς ἀλεξήσομενοι· ἐπεὶ δὲ ἐπύθοντο τὰς νῆας οἰχωκυίας, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἐδόκεε ἐπιδιώκειν· τὸν μὲν νυν ναυτικὸν τὸν Ἑρξέω στρατὸν οὐκ ἐπεῖδον διώξαντες μέχρι Ἄνδρου, ἐς δὲ τὴν Ἄνδρον ἀπικόμενοι ἐβουλεύοντο. Θεμιστοκλῆς μὲν νυν γνώμην ἀπεδείκνυτο, διὰ νήσων τραπομένους καὶ ἐπιδιώξαντας τὰς νῆας πλῶειν ἰθέως ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον, λύσοντας τὰς γεφύρας· Εὐρυβιάδης δὲ τὴν ἐναντίην ταύτῃ γνώμην ἐτίθετο, λέγων, ὥς εἰ λύσουσι τὰς σχεδίας, τοῦτ' ἂν μέγιστον πάντων σφεῖς κακὸν τὴν Ἑλλάδα ἐργάσαιντο· εἰ γὰρ ἀναγκασθεῖν ἀπολαμφθεὶς ὁ Πέρσης μένειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, πειρῶτο ἂν ἡσυχίην μὴ ἄγειν· ὥς ἄγοντι μὲν οἱ ἡσυχίην, οὔτε τι προχωρεῖν οἷόν τε ἔσται τῶν πρηγμάτων, οὔτε τις κομιδὴ τὸ ὀπίσω φανήσεται, λιμῷ τέ οἱ ἡ στρατιὴ διαφθαρέεται· ἐπιχειροῦντι δὲ αὐτῷ καὶ ἔργου ἐχομένῳ, πάντα τὰ κατὰ τὴν Εὐρώπην οἷά τε ἔσται προσχωρῆσαι κατὰ πόλιάς τε καὶ κατὰ ἔθνεα, ἥτοι ἀλισκομένων γε ἢ πρὸ τούτοις ὁμολογεόντων· τροφήν τε ἔξειν σφέας τὸν ἐπέτειον αἰεὶ τῶν Ἑλλήνων καρπὸν· ἀλλὰ δοκέειν γὰρ νικηθέντα τῇ ναυμαχίῃ οὐ μενέειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τὸν Πέρσεα· ἐατέον ἂν εἶναι φεύγειν ἐς ὃ ἔλθῃ φεύγων.

ἐς τὴν ἑνωτοῦ· τὸ ἐνθεῦτεν δὲ περὶ τῆς ἐκείνου ποιέεσθαι ἤδη τὸν ἀγῶνα ἐκέλευε. ταύτης δὲ εἶχοντο τῆς γνώμης καὶ Πελοποννησίων τῶν ἄλλων οἱ στρατηγοί. Ὡς δὲ ἔμαθε ὅτι οὐ πείσει τοὺς γε πολλοὺς 109 πλῶειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ὁ Θεμιστοκλῆς, μεταβαλὼν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους—οὗτοι γὰρ μάλιστα ἐκπεφυγότες περιημέκτεον, ὁρμέατό τε ἐς τὸν Ἑλλήσποντον πλῶειν καὶ ἐπὶ σφέων αὐτῶν βαλλόμενοι, εἰ ὧλλοι μὴ βουλοίατο—ἔλεγέ σφι τάδε· “καὶ αὐτὸς ἤδη πολλοῖσι παρεγενόμην, καὶ πολλῷ πλέω ἀκήκοα τοιαύδε γενέσθαι· ἄνδρας ἐς ἀναγκαίην ἀπειληθέντας, νενικημένους ἀναμάχεσθαι τε καὶ ἀναλαμβάνειν τὴν προτέρην κακότητα· ἡμεῖς δὲ, (εὖρημα γὰρ εὐρήκαμεν ἡμέας τε αὐτοὺς καὶ τὴν Ἑλλάδα, νέφος τοσοῦτο ἀνθρώπων ἀνωσάμενοι,) μὴ διώκωμεν ἄνδρας φεύγοντας· τάδε γὰρ οὐκ ἡμεῖς κατεργασάμεθα, ἀλλὰ θεοί τε καὶ ἥρωες, οἱ ἐφθόνησαν ἄνδρα ἓνα τῆς τε Ἀσίης καὶ τῆς Εὐρώπης βασιλεῦσαι, ἔοντα ἀνόςιόν τε καὶ ἀτάσθαλον· ὅς τά τε ἱρὰ καὶ τὰ ἴδια ἐν ὁμοίῳ ἐποιέετο, ἐμπιπράς τε καὶ καταβάλλων τῶν θεῶν τὰ ἀγάλματα· ὅς καὶ τὴν θάλασσαν ἀπεμαστίγωσε πέδας τε κατήκε. ἀλλ’ εὖ γὰρ ἔχει ἐς τὸ παρεὸν ἡμῖν, νῦν μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι καταμείναντας ἡμέων τε αὐτῶν ἐπιμεληθῆναι καὶ τῶν οἰκετέων· καὶ τις οἰκίην τε ἀναπλάσασθω καὶ σπόρου ἀνακῶς ἐχέτω, παντελέως ἀπελάσας τὸν βάρβαρον· ἅμα δὲ τῷ ἔαρι καταπλέωμεν ἐπὶ Ἑλλησπόντου καὶ Ἰωνίης.” ταῦτα ἔλεγε ἀποθήκην μέλλων ποιήσεσθαι ἐς τὸν Πέρσεα· ἵνα, ἣν ἄρα τί μιν καταλαμβάνη πρὸς Ἀθηναίων πάθος, ἔχῃ ἀποστροφὴν· τάπερ ὧν καὶ ἐγένετο.

Θεμιστοκλῆς μὲν ταῦτα λέγων διέβαλλε· Ἀθη- 110 ναῖοι δὲ ἐπείθοντο· ἐπειδὴ γὰρ, καὶ πρότερον δεδογμένος εἶναι σοφός, ἐφάνη ἑὸν ἀληθῶς σοφός τε καὶ εὖβουλος, πάντως ἐτοῖμοι ἦσαν λέγοντι πείθεσθαι. ὥς δὲ οὗτοι οἱ ἀνεγνωσμένοι ἦσαν, ἀντίκα μετὰ ταῦτα ὁ Θεμιστοκλῆς ἄνδρας ἀπέπεμπε ἔχοντας

πλοῖον, τοῖσι ἐπίστευσε σιγᾶν ἐς πᾶσαν βάσανον ἀπικνεομένοισι τὰ αὐτὸς ἐνετείλατο βασιλεῖ φράσαι· τῶν καὶ Σίκιννος ὁ οἰκέτης αὐτῆς ἐγένετο· οἱ ἐπεὶ τε ἀπίκοντο πρὸς τὴν Ἀττικὴν, οἱ μὲν κατέμενον ἐπὶ τῷ πλοίῳ, Σίκιννος δὲ ἀναβὰς παρὰ Ξέρξεα ἔλεγε τάδε· “ἐπεμψέ με Θεμιστοκλῆς ὁ Νεοκλῆος, στρατηγὸς μὲν Ἀθηναίων ἀνὴρ δὲ τῶν συμμάχων πάντων ἄριστος καὶ σοφώτατος, φράσοντά τοι, ὅτι Θεμιστοκλῆς ὁ Ἀθηναῖος, σοὶ βουλόμενος ὑπουργεῖν, ἔσχε τοὺς Ἕλληνας τὰς νῆας βουλομένους διώκειν καὶ τὰς ἐν Ἑλλησπόντῳ γεφύρας λύνειν· καὶ νῦν κατ’ ἡσυχίην πολλὴν κομίζεο.” οἱ μὲν ταῦτα σημῆναντες ἀπέπλωον ὀπίσω.

- 111 Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπεὶ τε σφί ἀπέδοξε μήτ’ ἐπιδιώκειν ἔτι προσωτέρω τῶν βαρβάρων τὰς νῆας, μήτε ἐπιπλώειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον λύσοντας τὸν πόρον, τὴν Ἀνδρον περικατέατο ἐξελέειν ἐθέλοντες· πρῶτοι γὰρ Ἀνδριοὶ νησιωτέων αἰτηθέντες πρὸς Θεμιστοκλῆος χρήματα οὐκ ἔδοσαν· ἀλλὰ προῖσχομένου Θεμιστοκλῆος λόγον τόνδε, ὥς ἤκοιεν Ἀθηναῖοι περὶ ἐωυτοὺς ἔχοντες δύο θεοὺς μεγάλους, Πειθῷ τε καὶ Ἀναγκαίῃν, οὕτω τέ σφί κάρτα δοτέα εἶναι χρήματα, ὑπεκρίναντο πρὸς ταῦτα λέγοντες, ὥς κατὰ λόγον ἦσαν ἄρα αἱ Ἀθῆναι μεγάλαι τε καὶ εὐδαίμονες, καὶ θεῶν χρηστῶν ἤκοιεν εὖ· ἐπεὶ Ἀνδρίους γε εἶναι γεωπείνας ἐς τὰ μέγιστα ἀνήκοντας, καὶ θεοὺς δύο ἀχρήστους οὐκ ἐκλείπειν σφέων τὴν νῆσον, ἀλλ’ αἰεὶ φιλοχωρεῖν, Πενίην τε καὶ Ἀμνηχανίην· καὶ τούτων τῶν θεῶν ἐπηβόλους ἔοντας Ἀνδρίους οὐ δώσειν χρήματα· οὐδέποτε γὰρ τῆς ἐωυτῶν ἀδυναμίας τὴν Ἀθηναίων δύναμιν εἶναι κρέσσω· οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ὑποκρινάμενοι καὶ οὐ δόντες τὰ χρήματα, ἐπολιορ-
- 112 κέοντο. Θεμιστοκλῆς δὲ, οὐ γὰρ ἐπαύετο πλεονεκτέων, ἐσπέμπων ἐς τὰς ἄλλας νήσους ἀπειλητηρίους λόγους, αἷτεε χρήματα διὰ τῶν αὐτῶν ἀγγέλων, χρεώμενος λόγοισι τοῖσι καὶ πρὸς Ἀνδρίους ἐχρή-

σατο, λέγων ὡς εἰ μὴ δώσουσι τὸ αἰτεόμενον, ἐπάξει τὴν στρατιὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ πολιορκέων ἐξαιρήσει· λέγων ὦν ταῦτα, συνέλεγε χρήματα μεγάλα παρὰ Καρυστιῶν τε καὶ Παρίων· οἱ πυνθανόμενοι τὴν τε Ἄνδρον ὡς πολιορκεῖτο διότι ἐμῆδισε, καὶ Θεμιστοκλέα ὡς εἶη ἐν αἶνῃ μεγίστῃ τῶν στρατηγῶν, δέισαντες ταῦτα, ἔπεμπον χρήματα. εἰ δὲ δὴ τινες καὶ ἄλλοι ἔδοσαν νησιωτέων, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· δοκέω δέ τινας καὶ ἄλλους δοῦναι, καὶ οὐ τούτους μόνους· καίτοι Καρυστιοῖσί γε οὐδὲν τούτου εἵνεκα τοῦ κακοῦ ὑπερβολὴ ἐγένετο· Πάριοι δὲ Θεμιστοκλέα χρήμασι ἱλασάμενοι διέφυγον τὸ στράτευμα. Θεμιστοκλῆς μὲν νυν, ἐξ Ἄνδρου ὀρμεώμενος, χρήματα παρὰ νησιωτέων ἐκτέετο λάθρῃ τῶν ἄλλων στρατηγῶν.

Οἱ δ' ἀμφὶ Ξέρξεα ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας 113 μετὰ τὴν ναυμαχίην, ἐξέλαυνον ἐς Βοιωτοὺς τὴν αὐτὴν ὁδόν· ἔδοξε γὰρ καὶ Μαρδονίῳ, ἅμα μὲν προπέμψαι βασιλέα ἅμα δὲ ἀνωρίην εἶναι τοῦ ἔτεος πολεμέειν· χειμερίσαι τε ἄμεινον εἶναι ἐν Θεσσαλίῃ, καὶ ἔπειτα ἅμα τῷ ἔαρι πειραῖσθαι τῆς Πελοποννήσου. ὡς δὲ ἀπίκατο ἐς τὴν Θεσσαλίην, ἐνθαῦτα Μαρδόνιος ἐξελέγετο πρώτους [μὲν Πέρσας] πάντας τοὺς Ἀθανάτους καλεομένους, πλὴν Ὑδάρνεος τοῦ στρατηγοῦ· (οὗτος γὰρ οὐκ ἔφη λείψεσθαι βασιλέος·) μετὰ δὲ, τῶν ἄλλων Περσέων τοὺς θωρηκοφόρους, καὶ τὴν ἵππον τὴν χιλίην· καὶ Μήδους τε καὶ Σάκας, καὶ Βακτρίους τε καὶ Ἰνδοὺς, καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὴν ἵππον. ταῦτα μὲν ἔθνεα ὅλα εἴλετο· ἐκ δὲ τῶν ἄλλων συμμαχῶν ἐξελέγετο κατ' ὀλίγους, τοῖσι εἶδεά τε ὑπῆρχε διαλέγων καὶ εἰ τέοισί τι χρηστὸν συνείδεε πεποιημένον. ἐν δὲ, πλείστον ἔθνος Πέρσας αἰρέετο, ἄνδρας στρεπτοφόρους τε καὶ ψελιοφόρους· ἐπὶ δὲ, Μήδους· (οὗτοι δὲ πλῆθος μὲν οὐκ ἐλάσσονες ἦσαν τῶν Περσέων ῥώμῃ δὲ ἕσσονες·) ὥστε σύμπαντας τριήκοντα μυριάδας γενέσθαι σὺν ἱππεύσι. ✕

Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἐν τῷ Μαρδόνιῳ τε τὴν 114

στρατιὴν διέκρινε καὶ Ξέρξης ἦν περὶ Θεσσαλίην, χρηστήριον ἐληλύθει ἐκ Δελφῶν Λακεδαιμονίοισι, Ξέρξεα αἰτέειν δίκας τοῦ Λεωνίδεω φόνου, καὶ τὸ διδόμενον ἐξ ἐκείνου δέκεσθαι· πέμπουσι δὴ κήρυκα τὴν ταχίστην Σπαρτιῆται· ὃς ἐπειδὴ κατέλαβε ἐοῦσαν ἔτι πᾶσαν τὴν στρατιὴν ἐν Θεσσαλίῃ, ἐλθὼν ἐς ὧσιν τὴν Ξέρξεω ἔλεγε τάδε· “ὦ βασιλεῦ Μήδων, Λακεδαιμόνιοί τέ σε καὶ Ἡρακλείδαι οἱ ἀπὸ Σπάρτης αἰτέουσι φόνου δίκας, ὅτι σφέων τὸν βασιλέα ἀπέκτεινας ῥυόμενον τὴν Ἑλλάδα.” ὁ δὲ γελάσας τε καὶ κατασχὼν πολλὸν χρόνον, ὥς οἱ ἐτύγχανε παρεστώς Μαρδόνιος, δεικνὺς ἐς τοῦτον εἶπε· “τοιγάρ σφι Μαρδόνιος ὁδε δίκας δώσει τοιαύτας οἷας ἐκείνοισι πρέπει.” ὁ μὲν δὴ δεξάμενος τὸ ῥηθὲν ἀπαλλάσσετο·

- 115 Ξέρξης δὲ Μαρδόνιον ἐν Θεσσαλίῃ καταλιπὼν, αὐτὸς ἐπορεύετο κατὰ τάχος ἐς τὸν Ἑλλήσποντον· καὶ ἀπικνέεται ἐς τὸν πόρον τῆς διαβάσιος ἐν πέντε καὶ τεσσεράκοντα ἡμέρησι, ἀπάγων τῆς στρατιῆς οὐδὲν μέρος, ὥς εἰπεῖν. ὅκου δὲ πορευόμενοι γινοιάτο, καὶ κατ’ οὔστινας ἀνθρώπους, τὸν τούτων καρπὸν ἀρπάζοντες ἐσιτέοντο· εἰ δὲ καρπὸν μηδένα εὗροιν, οἱ δὲ τὴν ποίην τὴν ἐκ τῆς γῆς ἀναφυομένην καὶ τῶν δενδρέων τὸν φλοιὸν περιλέποντες, καὶ τὰ φύλλα καταδρέποντες κατήσθιον, ὁμοίως τῶν τε ἡμέρων καὶ τῶν ἀγρίων· καὶ ἔλειπον οὐδέν· ταῦτα δ’ ἐποίεον ὑπὸ λιμοῦ· ἐπιλαβὼν δὲ λοιμός τε τὸν στρατὸν καὶ
 • δυσεντερίῃ, κατ’ ὁδὸν διέφθειρε· τοὺς δὲ καὶ νοσέοντας αὐτῶν κατέλιπε, ἐπιτάσσωσι τῇσι πόλισι, ἵνα ἐκάστοτε γίνοιτο ἐλαύνων, μελεδαίνειν τε καὶ τρέφειν· ἐν Θεσσαλίῃ τέ τινας, καὶ ἐν Σίρῃ τῆς Παιονίης, καὶ ἐν Μακεδονίῃ· ἔνθα καὶ τὸ ἵππον ἄρμα καταλιπὼν τοῦ Διὸς, ὅτε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἤλανε, ἀπιὼν οὐκ ἀπέλαβε· ἀλλὰ δόντες οἱ Παῖονες τοῖσι Θρηῖξι, ἀπαιτέοντος Ξέρξεω, ἔφασαν νεμομένας ἀρπαχθῆναι ὑπὸ τῶν ἄνω Θρηῖκων τῶν περὶ τὰς πηγὰς τοῦ Στρυμό-
- 116 νος οἰκημένων. Ἐνθα καὶ ὁ τῶν Βισαλτέων βασι-

λεὺς γῆς τε τῆς Κρηστωνικῆς, Θρηΐξ, ἔργον ὑπερφνὲς ἐργάσατο· ὃς οὔτε αὐτὸς ἔφη τῷ Ξέρξῃ ἐκὼν εἶναι δουλεύσειν, ἀλλ' οἶχετο ἄνω ἐς τὸ οὐρος τὴν Ῥοδόπην τοῖσί τε παισὶ ἀπηγόρευε μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· οἱ δὲ ἀλογήσαντες, ἢ ἄλλως σφι θυμὸς ἐγένετο θεήσασθαι τὸν πόλεμον, ἐστρατεύοντο ἅμα τῷ Πέρσῃ· ἐπεὶ δὲ ἀνεχώρησαν ἀσινέες πάντες, ἐξ ἐόντες, ἐξώρυξε αὐτῶν ὁ πατήρ τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ τὴν αἰτίην ταύτην· καὶ οὗτοι μὲν τοῦτον τὸν μισθὸν ἔλαβον. Οἱ δὲ Πέρσαι ὡς ἐκ τῆς Θρηϊκῆς πορευό- 117 μνοι ἀπίκοντο ἐπὶ τὸν πόρον, ἐπειγόμενοι τὸν Ἑλλησποντον τῇσι νηυσὶ διέβησαν ἐς Ἀβυδον· τὰς γὰρ σχεδίας οὐκ εὗρον ἔτι ἐντεταμένας, ἀλλ' ὑπὸ χειμῶνος διαλελυμένας. ἐνθαῦτα δὲ κατεχόμενοι, σίτια τε πλέω ἢ κατ' ὁδὸν ἐλάγχχανον, οὐδένα τε κόσμον ἐμπιπλάμενοι καὶ ὕδατα μεταβάλλοντες, ἀπέθνησκον τοῦ στρατοῦ τοῦ περιέοντος πολλοί· οἱ δὲ λοιποὶ ἅμα Ξέρξῃ ἀπικνέονται ἐς Σάρδεις.

Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὁδε λόγος λεγόμενος, ὡς 118 ἐπειδὴ Ξέρξης ἀπελαύνων ἐξ Ἀθηνέων ἀπίκητο ἐπ' Ἡϊόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι, ἐνθεῦτεν οὐκέτι ὁδοιπορίῃσι διεχρέετο, ἀλλὰ τὴν μὲν στρατιὴν Ὑδάρνεϊ ἐπιτρέπει ἀπάγειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, αὐτὸς δ' ἐπὶ νηὸς Φοινίσσης ἐπιβὰς, ἐκομίζετο ἐς τὴν Ἀσίην· πλώοντα δέ μιν ἄνεμον Στρυμονίην ὑπολαβεῖν μέγαν καὶ κυματίν· καὶ δὴ, μᾶλλον γάρ τι χειμαίνεσθαι, γεμούσης τῆς νηὸς, ὥστε ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐπεόντων συχνῶν Περσέων τῶν σὺν Ξέρξῃ κομιζομένων, ἐνθαῦτα ἐς δεῖμα πεσόντα τὸν βασιλέα, εἶρεσθαι βώσαντα τὸν κυβερνήτῃα, εἴ τις ἐστί σφι σωτηρὴ, καὶ τὸν εἶπαι· “δέσποτα, οὐκ ἔστιν οὐδεμία, ἣν μὴ τούτων ἀπαλλαγή τις γένηται τῶν πολλῶν ἐπιβατέων” καὶ Ξέρξεα λέγεται ἀκούσαντα ταῦτα εἶπαι· “ἄνδρες Πέρσαι, νῦν τις διαδεξάτω ὑμέων βασιλέος κηδόμενος· ἐν ὑμῖν γὰρ οἶκε εἶναι ἐμοὶ ἡ σωτηρὴ” τὸν μὲν ταῦτα λέγειν· τοὺς δὲ προσκυνέ-

- οντας ἐκπηδέειν ἐς τὴν θάλασσαν· καὶ τὴν νῆα ἐπικουφισθεῖσαν, οὕτω δὴ ἀποσωθῆναι ἐς τὴν Ἀσίην· ὡς δὲ ἐκβῆναι τάχιστα ἐς γῆν τὸν Ξέρξεα, ποιῆσαι τοιόνδε· ὅτι μὲν ἔσωσε βασιλέος τὴν ψυχὴν, δωρῆσασθαι χρυσῇ στεφάνῃ τὸν κυβερνήτηα· ὅτι δὲ Περσέων πολλοὺς ἀπώλεσε, ἀποταμεῖν τὴν κεφαλὴν
- 119 αὐτοῦ. Οὗτος δὲ ἄλλος λέγεται λόγος περὶ τοῦ Ξέρξεω νόστον, οὐδαμῶς ἔμοιγε πιστὸς, οὔτε ἄλλως οὔτε τὸ Περσέων τοῦτο πάθος· εἰ γὰρ δὴ ταῦτα οὕτω εἰρέθη ἐκ τοῦ κυβερνήτεω πρὸς Ξέρξεα, ἐν μυρίῃσι γνώμῃσι μίαν οὐκ ἔχω ἀντίξοον, μὴ οὐκ ἂν ποιῆσαι βασιλέα τοιόνδε· τοὺς μὲν ἐκ τοῦ καταστρώματος καταβιβάσαι ἐς κοίλῃν νῆα, ἔοντας Πέρσας καὶ Περσέων τοὺς πρώτους, τῶν δ' ἐρετέων, ἔόντων Φοινίκων, ὅκως οὐκ ἂν ἴσον πλῆθος τοῖσι Πέρσῃσι ἐξέβαλε ἐς τὴν θάλασσαν. ἀλλ' ὁ μὲν, ὡς καὶ πρότερον εἴρηται, ὁδῶ χρεώμενος, ἅμα τῷ
- 120 ἄλλῳ στρατῷ ἀπενόστησε ἐς τὴν Ἀσίην. Μέγα δὲ καὶ τόδε μαρτύριον· φαίνεται γὰρ Ξέρξης ἐν τῇ ὀπίσω κομιδῇ ἀπικόμενος ἐς Ἀβδηρα, καὶ ξεινίην τέ σφι συνθέμενος, καὶ δωρησάμενος αὐτοὺς ἀκινάκη τε χρυσῷ καὶ τιήρῃ χρυσοπάστῳ· καὶ ὡς αὐτοὶ λέγουσι Ἀβδηρῖται, λέγοντες ἐμοί γε οὐδαμῶς πιστὰ, πρῶτον ἐλύσατο τὴν ζώνην φεύγων ἐξ Ἀθηνέων ὀπίσω, ὡς ἐν ἀδείῃ ἔων· τὰ δὲ Ἀβδηρα ἱδρυταὶ πρὸς τοῦ Ἑλλησπόντου μᾶλλον ἢ τοῦ Στρυμόνος καὶ τῆς Ἡϊόνος, ὅθεν δὴ μιν φασὶ ἐπιβῆναι ἐπὶ τὴν νῆα.
- 121 Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπεὶ τε οὐκ οἶοί τε ἐγένοντο ἐξελέειν τὴν Ἀνδρον, τραπόμενοι ἐς Κάρυστον καὶ δηϊώσαντες αὐτῶν τὴν χώραν, ἀπαλλάσσοντο ἐς Σαλαμίνα. πρῶτα μὲν νυν τοῖσι θεοῖσι ἐξεῖλον ἀκροθίνια ἄλλα τε καὶ τριήρεας τρεῖς Φοινίσσας· τὴν μὲν ἐς Ἰσθμὸν ἀναθεῖναι, ἥπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν· τὴν δὲ ἐπὶ Σούνιον· τὴν δὲ τῷ Αἴαντι αὐτοῦ ἐς Σαλαμίνα· μετὰ δὲ τοῦτο διεδάσαντο τὴν λήϊν, καὶ τὰ ἀκροθίνια ἀπέπεμψαν ἐς Δελφοὺς· ἐκ τῶν

ἐγένετο ἀνδριάς ἔχων ἐν τῇ χειρὶ ἀκρωτήριον νηὸς, εἰς μέγαθος δυοκαίδεκα πήχεων· ἐστήκεε δὲ οὗτος τῇ περ ὁ Μακεδὼν Ἀλέξανδρος ὁ χρύσεος. Πέμ- 122
ψαντες δὲ ἀκροθίνια οἱ Ἕλληνες ἐς Δελφοὺς, ἐπειρώτεον τὸν θεὸν κοινῇ, εἰ λελάβηκε πλήρεια καὶ ἄρεστὰ τὰ ἀκροθίνια; ὁ δὲ παρ' Ἑλλήνων μὲν τῶν ἄλλων ἔφησε ἔχειν, παρ' Αἰγινητέων δὲ οὐ· ἀλλὰ ἀπαίτεε αὐτοὺς τὰ ἀριστήϊα τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίης· Αἰγινῆται δὲ πυθόμενοι, ἀνέθεσαν ἀστέρας χρυσεούς, οἱ ἐπὶ ἱστοῦ χαλκέου ἐστᾶσι τρεῖς ἐπὶ τῆς γωνίης, ἀγχοτάτω τοῦ Κροίσω κρητῆρος. Μετὰ 123
δὲ τὴν διαίρεσιν τῆς ληΐης ἔπλων οἱ Ἕλληνες ἐς τὸν Ἴσθμόν, ἀριστήϊα δώσοντες τῷ ἀξιώτάτῳ γενομένῳ Ἑλλήνων ἀνὰ τὸν πόλεμον τοῦτον· ὥς δὲ ἀπικόμενοι οἱ στρατηγοὶ διένεμον τὰς ψήφους ἐπὶ τοῦ Ποσειδέωνος τῷ βωμῷ, τὸν πρῶτον καὶ τὸν δεύτερον κρίνοντες ἐκ πάντων· ἐνθαῦτα πᾶς τις αὐτῶν ἐωυτῷ ἐτίθετο τὴν ψήφον, αὐτὸς ἕκαστος δοκέων ἄριστος γενέσθαι· δεύτερα δὲ, οἱ πολλοὶ συνεξέπιπτον Θεμιστοκλέα κρίνοντας. οἱ μὲν δὴ ἐμονοῦντο· Θεμιστοκλῆς δὲ δευτερείοις ὑπερεβάλλετο πολλόν. Οὐ 124
βουλομένων δὲ ταῦτα κρίνειν τῶν Ἑλλήνων φθόνῳ, ἀλλ' ἀποπλυνόντων ἑκάστων ἐς τὴν ἐωυτῶν ἀκρίτων, ὅμως Θεμιστοκλῆς ἐβώσθη τε καὶ ἐδοξώθη εἶναι ἀνὴρ πολλὸν Ἑλλήνων σοφώτατος ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. ὅτι δὲ νικῶν οὐκ ἐτιμήθη πρὸς τῶν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχουσάντων, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἐς Λακεδαιμόνα ἀπύκετο, θέλων τιμηθῆναι· καὶ μιν Λακεδαιμόνιοι καλῶς μὲν ὑπεδέξαντο, μεγάλως δὲ ἐτίμησαν· ἀριστήϊα μὲν νυν ἔδωσαν Εὐρυβιάδῃ, ἐλαίης στέφανον· σοφίης δὲ καὶ δεξιότητος, Θεμιστοκλεῖ, καὶ τούτῳ στέφανον ἐλαίης· ἔδωρῃσαντο δέ μιν ὅχῳ τῷ ἐν Σπάρτῃ καλλιστεύσαντι· αἰνέσαντες δὲ πολλὰ, προέπεμψαν ἀπύοντα τριηκόσιοι Σπαρτιητέων λογάδες, οὗτοι οἵπερ ἱππῆες καλέονται, μέχρι οὖρων τῶν Τεγεητικῶν. μόνον δὴ τοῦτον πάντων

ἀνθρώπων, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Σπαρτιῆται προέπεμψαν.

125 Ὡς δὲ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος ἀπίκητο ἐς τὰς Ἀθήνας, ἐνθαῦτα Τιμόδημος Ἀφιδναῖος, τῶν ἐχθρῶν μὲν τῶν Θεμιστοκλέος ἐὼν, ἄλλως δὲ οὐ τῶν ἐπιφανέων ἀνδρῶν, φθόνῳ καταμαργέων ἐνείκεε τὸν Θεμιστοκλέα, τὴν ἐς Λακεδαίμονα ἄπιξιν προφέρων, ὡς διὰ τὰς Ἀθήνας ἔχει τὰ γέρεα τὰ παρὰ Λακεδαιμονίων, ἀλλ' οὐ δι' ἐωυτόν· ὃ δὲ, ἐπεὶ τε οὐκ ἐπαύετο ταῦτα λέγων ὁ Τιμόδημος, εἶπε· “οὕτω ἔχει τοι· οὐτ' αἰ ἐγὼ, ἐὼν Βελβινίτης, ἐτιμήθην οὕτω πρὸς Σπαρτιητέων· οὐτ' ἂν σὺ, ὦνθρωπε, ἐὼν Ἀθηναῖος.” ταῦτα μὲν νυν ἐς τοσοῦτο ἐγένετο. ✓

126 Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκεος, ἀνὴρ ἐν Πέρσῃσι λόγιμος καὶ πρόσθε ἐὼν, ἐκ δὲ τῶν Πλαταιϊκῶν καὶ μᾶλλον ἔτι γενόμενος, ἔχων ἕξ μυριάδας στρατοῦ τὸν Μαρδόνιος ἐξελέξατο, προέπεμπε βασιλέα μέχρι τοῦ πόρου· ὡς δὲ ὁ μὲν ἦν ἐν τῇ Ἀσίῃ, ὁ δὲ ὀπίσω πορευόμενος κατὰ τὴν Παλλήνην ἐγίνετο, ἅτε Μαρδονίου τε χειμερίζοντος περὶ Θεσσαλίην τε καὶ Μακεδονίην, καὶ οὐδέν κω κατεπείγοντος ἦκειν ἐς τὸ ἄλλο στρατόπεδον, οὐκ ἐδικαίον, ἐντυχὼν ἀπεστεῶσι Ποτιδαιήτῃσι, μὴ οὐκ ἐξανδραποδίσασθαί σφεας· οἱ γὰρ Ποτιδαιῆται, ὡς βασιλεὺς παρεξέληλάκει καὶ ὁ ναυτικὸς τοῖσι Πέρσῃσι οἰχώκεε φεύγων ἐκ Σαλαμῖνος, ἐκ τοῦ φανεροῦ ἀπέστασαν ἀπὸ τῶν βαρβάρων· ὡς δὲ καὶ ὄλλοι οἱ τὴν Παλλήνην ἔχοντες. ἐνθαῦτα δὴ ὁ Ἀρτάβαζος ἐπολιόρκεε τὴν Ποτιδαίην.

127 Ὑποπτεύσας δὲ καὶ τοὺς Ὀλυνθίους ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλέος, καὶ ταύτην ἐπολιόρκεε· εἶχον δὲ αὐτὴν Βοττιαῖοι οἱ ἐκ τοῦ Θερμαίου κόλπου ἐξαναστάντες ὑπὸ Μακεδόνων· ἐπεὶ δὲ σφεας εἶλε πολιορκέων, κατέσφαξε ἐξαγαγὼν ἐς λίμνην· τὴν δὲ πόλιν παραδιδούῳ Κριτοβούλῳ Τορωναίῳ ἐπιτροπεύειν, καὶ τῷ Χαλκιδικῷ γένει· καὶ οὕτω Ὀλυνθον Χαλκιδέες ἔσχον. Ἐξελὼν δὲ ταύτην ὁ Ἀρτάβαζος τῇ Ποτιδαίῃ ἐντεταμένως προσεῖχε· προσέχοντι δὲ οἱ προ-

θύμως συντίθεται προδοσίην Τιμόξεινος ὁ τῶν Σκιωναίων στρατηγός· ὄντινα μὲν τρόπον ἀρχὴν, ἔγωγε οὐκ ἔχω εἰπεῖν· οὐ γὰρ ὧν λέγεται· τέλος μέντοι τοιαύδε ἐγένετο· ὅκως βυβλίον γράψειε ἡ Τιμόξεινος, ἐθέλων παρὰ Ἀρτάβαζον πέμψαι, ἡ Ἀρτάβαζος παρὰ Τιμόξεινον, τοξεύματος παρὰ τὰς γλυφίδας περιελίξαντες καὶ πτερώσαντες τὸ βυβλίον, ἐτόξευον ἐς συγκείμενον χωρίον. ἐπαῖστος δὲ ἐγένετο ὁ Τιμόξεινος προδιδούς τὴν Ποτιδαίαν· τοξεύων γὰρ ὁ Ἀρτάβαζος ἐς τὸ συγκείμενον, ἀμαρτῶν τοῦ χωρίου τούτου, βάλλει ἀνδρὸς Ποτιδαιήτεω τὸν ὦμον· τὸν δὲ βληθέντα περιέδραμε ὁμιλος, οἷα φιλέει γίνεσθαι ἐν πολέμῳ· οἱ αὐτίκα τὸ τόξευμα λαβόντες; ὡς ἔμαθον τὸ βυβλίον, ἔφερον ἐπὶ τοὺς στρατηγούς· παρὴν δὲ καὶ τῶν ἄλλων Παλληναίων συμμαχίῃ· τοῖσι δὲ στρατηγοῖσι ἐπιλεξαμένοισι τὸ βυβλίον καὶ μαθοῦσι τὸν αἴτιον τῆς προδοσίης, ἔδοξε μὴ καταπλέξαι Τιμόξεινον προδοσίῃ, τῆς Σκιωναίων πόλιος εἵνεκα, μὴ νομιζοίατο εἶναι Σκιωναῖοι ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον αἰεὶ προδοταί· ὁ μὲν δὴ τοιούτῳ τρόπῳ ἐπαῖστος ἐγεγόνεε. Ἀρταβάζῳ δὲ ἐπειδὴ πολιορ- 129
κέοντι ἐγεγόνεσαν τρεῖς μῆνες, γίνεται ἄμπωτις τῆς θαλάσσης μεγάλη καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν· ἰδόντες δὲ οἱ βάρβαροι τέναγος γενόμενον, παρήϊσαν ἐς τὴν Παλλήνην· ὡς δὲ τὰς δύο μὲν μοίρας διοδοιορήκεσαν, ἔτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι ἦσαν, τὰς διελθόντας χρὴν ἔσσω εἶναι ἐν τῇ Παλλήνῃ, ἐπῆλθε πλημμυρίς τῆς θαλάσσης μεγάλη, ὅση οὐδαμὰ κω, ὡς οἱ ἐπιχώριοι λέγουσι, πολλάκις γινομένη· οἱ μὲν δὴ νέειν αὐτῶν οὐκ ἐπιστάμενοι διεφθείροντο· τοὺς δὲ ἐπισταμένους οἱ Ποτιδαιῆται ἐπιπλώσαντες πλοίοισι ἀπώλεσαν· αἴτιον δὲ λέγουσι οἱ Ποτιδαιῆται τῆς τε ῥηχίης καὶ τῆς πλημμυρίδος καὶ τοῦ Περσικοῦ πάθεος γενέσθαι τόδε, ὅτι τοῦ Ποσειδέωνος ἐς τὸν νηὸν καὶ τὸ ἄγαλμα τὸ ἐν τῷ προαστείῳ ἡσέβησαν οὗτοι τῶν Περσέων τοίπερ καὶ διεφθάρησαν ὑπὸ τῆς

θαλάσσης· αἴτιον δὲ τοῦτο λέγοντες, εὖ λέγειν ἔμοιγε δοκέουσι. τοὺς δὲ περιγενομένους ἀπήγε Ἀρτάβαζος ἐς Θεσσαλίην παρὰ Μαρδόνιον. οὗτοι μὲν οἱ προπέμψαντες βασιλέα οὕτω ἔπρηξαν.

- 130 Ὁ δὲ ναυτικὸς ὁ Ξέρξεω περιγενόμενος, ὥς προσέμιξε τῇ Ἀσίῃ φεύγων ἐκ Σαλαμῖνος, καὶ βασιλέα τε καὶ τὴν στρατιὴν ἐκ Χερσονήσου διεπόρθμευσε ἐς Ἄβυδον, ἐχειμέριζε ἐν Κύμῃ· ἔαρος δὲ ἐπιλάμψαντος, πρῶίος συνελέγετο ἐς Σάμον· αἱ δὲ τῶν νηῶν καὶ ἐχειμέρισαν αὐτοῦ· Περσέων δὲ καὶ Μήδων οἱ πλεῦνες ἐπεβάτευον· στρατηγοὶ δὲ σφί ἐπῆλθον, Μαρδόντης τε ὁ Βαγαίου καὶ Ἀρταύντης ὁ Ἀρταχαίου· συνῆρχε δὲ τούτοισι καὶ ἀδελφιδέος, αὐτοῦ Ἀρταύντεω προσελομένου, Ἰθαμίτρης. ἄτε δὲ μεγάλως πληγέντες, οὐ προήϊσαν ἀνωτέρω τὸ πρὸς ἑσπέρης, οὐδ' ἐπηνάγκαζε οὐδεὶς· ἀλλ' ἐν τῇ Σάμῳ κατήμενοι, ἐφύλασσαν τὴν Ἰωνίην μὴ ἀποστῆ, νῆας ἔχοντες σὺν τῇσι Ἰάσι τριηκοσίας. οὐ μὴν οὐδὲ προσεδέκοντο τοὺς Ἕλληνας ἐλεύσεσθαι ἐς τὴν Ἰωνίην, ἀλλ' ἀποχρήσειν σφί τὴν ἐκ τῶν φυλάσσειν· σταθμεύμενοι ὅτι σφέας οὐκ ἐπεδίωξαν φεύγοντας ἐκ Σαλαμῖνος, ἀλλ' ἄσμενοι ἀπαλλάσσοντο· κατὰ μὲν νυν τὴν θάλασσαν ἑσσωμένοι ἦσαν τῷ θυμῷ, πεζῇ δὲ ἐδόκεον πολλὸν κρατήσειν τὸν Μαρδόνιον· ἔόντες δὲ ἐν Σάμῳ, ἅμα μὲν ἐβουλεύοντο εἴ τι δυναί-
ατο κακὸν τοὺς πολεμίους ποιέειν, ἅμα δὲ καὶ ὠτακούσ τεον ὅκη πεσέεται τὰ Μαρδονίου πρήγματα.

- 131 Τοὺς δὲ Ἕλληνας τό τε ἔαρ γινόμενον ἤγειρε καὶ Μαρδόνιος ἐν Θεσσαλίῃ ἑών. ὁ μὲν δὴ πεζὸς οὐκω συνελέγετο· ὁ δὲ ναυτικὸς ἀπίκητο ἐς Αἴγιναν, νῆες ἀριθμὸν δέκα καὶ ἑκατὸν· στρατηγὸς δὲ καὶ ναύαρχος ἦν Λευτυχίδης ὁ Μενάρεος, τοῦ Ἠγησίλεω, τοῦ Ἰπποκρατίδew, τοῦ Λευτυχίδew, τοῦ Ἀναξίλεω, τοῦ Ἀρχιδήμου, τοῦ Ἀναξανδρίδew, τοῦ Θεοπόμπου, τοῦ Νικάνδρου, τοῦ Χαρίλλου, τοῦ Εὐνόμου, τοῦ Πολυδέκτεος, τοῦ Πρυτάνιος, τοῦ Εὐρυφῶντος, τοῦ Προ-

κλέος, τοῦ Ἀριστοδήμου, τοῦ Ἀριστομάχου, τοῦ Κλεοδαίου, τοῦ Ὑλλου, τοῦ Ἡρακλέος· ἐὼν τῆς ἐτέρης οἰκίης τῶν βασιλέων. οὗτοι πάντες, πλὴν τῶν θυῶν τῶν μετὰ Λευτυχίδεα πρώτων καταλεχθέντων, οἱ ἄλλοι, βασιλέες ἐγένοντο Σπάρτης· Ἀθηναίων δὲ ἐστρατήγεε Ξάνθιππος ὁ Ἀρίφρονος. Ὡς δὲ 132 παρεγένοντο ἐς τὴν Αἰγιναν πᾶσαι αἱ νῆες, ἀπίκοντο Ἰωνῶν ἄγγελοι ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων· οἱ καὶ ἐς τὴν Σπάρτην ὀλίγῳ πρότερον τούτων ἀπικόμενοι, ἐδέοντο Λακεδαιμονίων ἐλευθεροῦν τὴν Ἰωνίην· τῶν καὶ Ἡρόδοτος ὁ Βασιλίδεω ἦν· οἱ στασιῶταί σφι γενόμενοι, ἐπεβούλευον θάνατον Στράττι τῷ Χίου τυράννῳ, ἰόντες ἀρχὴν ἐπτά· ἐπιβουλευόντες δὲ ὡς φανεροὶ ἐγένοντο, ἐξενείκαντος τὴν ἐπιχείρησιν ἐνὸς τῶν μετεχόντων, οὕτω δὴ οἱ λοιποὶ, ἐξ ἰόντες, ὑπεξέσχον ἐκ τῆς Χίου, καὶ ἐς Σπάρτην τε ἀπίκοντο καὶ δὴ καὶ τότε ἐς τὴν Αἰγιναν, τῶν Ἑλλήνων δεόμενοι καταπλῶσαι ἐς τὴν Ἰωνίην· οἱ προήγαγον αὐτοὺς μόγις μέχρι Δήλου· τὸ γὰρ προσωτέρω πᾶν δεινὸν ἦν τοῖσι Ἑλλησι, οὔτε τῶν χώρων ἐοῦσι ἐμπείροισι, στρατιῆς τε πάντα πλέα ἐδόκεε εἶναι· τὴν δὲ Σάμον ἐπιστέατο δόξῃ καὶ Ἡρακλέας στήλας ἶσον ἀπέχειν· συνέπιπτε δὲ τοιοῦτο, ὥστε τοὺς μὲν βαρβάρους τὸ πρὸς ἐσπέρης ἀνωτέρω Σάμου μὴ τολμᾶν καταπλῶσαι, καταρρωδηκότας· τοὺς δὲ Ἑλληνας, χρηρίζοντων Χίων, τὸ πρὸς ἡῷ κατωτέρω Δήλου· οὕτω δέος τὸ μέσον ἐφύλασσε σφειν.

Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἐπλῶον ἐς τὴν Δήλον· Μαρ- 133 δόνιος δὲ περὶ τὴν Θεσσαλίην ἐχείμαζε. ἐνθεῦτεν δὲ ὀρμεώμενος, ἔπεμπε κατὰ τὰ χρηστήρια ἄνδρα Εὐρωπέα γένος, τῷ οὐνομα ἦν Μῦς, ἐντειλάμενος πανταχῇ μιν χρησόμενον ἐλθεῖν τῶν οἰά τε ἦν σφι ἀποπειρήσασθαι. ὃ τι μὲν βουλόμενος ἐκμαθείεν πρὸς τῶν χρηστηρίων ταῦτα ἐνετέλλετο, οὐκ ἔχω φράσαι· οὐ γὰρ ὧν λέγεται· δοκέω δ' ἐγῶγε περὶ τῶν παρεόντων πρηγμάτων, καὶ οὐκ ἄλλων περὶ

- 134 πέμψαι. Οὗτος ὁ Μῦς ἐς τε Δεβάδειαν φαίνεται ἀπικόμενος, καὶ μισθῷ πείσας τῶν ἐπιχωρίων ἄνδρα καταβῆναι παρὰ Τροφώνιον, καὶ ἐς Ἀβας τὰς Φωκέων ἀπικόμενος ἐπὶ τὸ χρηστήριον· καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας πρῶτα ὡς ἀπίκετο, τοῦτο μὲν τῷ Ἰσμηνίῳ Ἀπόλλωνι ἐχρήσατο· (ἔστι δὲ, κατάπερ ἐν Ὀλυμπίῃ, ἱροῖσι αὐτόθι χρηστηριάζεσθαι) τοῦτο δὲ ξεῖνόν τινα καὶ οὐ Θηβαίων χρήμασι πείσας κατεκόμισε ἐς Ἀμφιάρεω. Θηβαίων δὲ οὐδενὶ ἔξεστι μαντεύεσθαι αὐτόθι, διὰ τόδε· ἐκέλευσέ σφεας ὁ Ἀμφιάρεως διὰ χρηστηρίων ποιεύμενος ὁκότερα βούλονται ἐλέσθαι τούτων, ἑωυτῷ ἢ ἅτε μάντι χρέεσθαι, ἢ ἅτε συμμάχῳ τοῦ ἐτέρου ἀπεχομένους· οἱ δὲ σύμμαχόν μιν εἶλοντο εἶναι· διὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἔξεστι Θηβαίων οὐδενὶ
- 135 αὐτόθι ἐγκατακοιμηθῆναι. Τόδε δὲ θῶμά μοι μέγιστον γενέσθαι λέγεται ὑπὸ Θηβαίων· ἐλθεῖν ἄρα τὸν Εὐρωπέα Μῦν, περιστρωφόμενον πάντα τὰ χρηστήρια, καὶ ἐς τοῦ Πτώου Ἀπόλλωνος τὸ τέμενος· τοῦτο δὲ τὸ ἱρὸν καλέεται μὲν Πτώον, ἔστι δὲ Θηβαίων, κέεται δὲ ὑπὲρ τῆς Κωπαΐδος λίμνης πρὸς οὐρεῖ, ἀγχοτάτῳ Ἀκραιφνίης πόλιος· ἐς τοῦτο τὸ ἱρὸν ἐπεὶ τε παρελθεῖν τὸν καλεόμενον τοῦτον Μῦν, ἔπεσθαί οἱ τῶν ἀστῶν αἰρετοὺς ἄνδρας τρεῖς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ, ὡς ἀπογραφομένους τὰ θεσπιέειν ἐμελλε· καὶ πρόκατε τὸν πρόμαντιν βαρβάρῳ γλώσση χρᾶν· καὶ τοὺς μὲν ἐπομένους τῶν Θηβαίων ἐν θώματι ἔχεσθαι ἀκούοντας βαρβάρου γλώσσης ἀντὶ Ἑλλάδος, οὐδὲ ἔχειν ὃ τι χρήσονται τῷ παρεόντι πρήγματι· τὸν δὲ Εὐρωπέα Μῦν ἐξαρπάσαντα παρ' αὐτῶν τὴν ἐφέροντο δέλτον, τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ προφήτεω γράφειν ἐς αὐτήν· φάναι δὲ Καρίῃ μιν γλώσση χρᾶν· συγγραφάμενον δὲ οἴχεσθαι ἀπίοντα ἐς Θεσσαλίην.
- 136 Μαρδόνιος δὲ ἐπιλεξάμενος ὃ τι δὴ ἦν λέγοντα τὰ χρηστήρια, μετὰ ταῦτα ἔπεμψε ἄγγελον ἐς Ἀθήνας Ἀλέξανδρον τὸν Ἀμύντεω, ἄνδρα Μακεδόνα· ἅμα μὲν ὅτι οἱ προσκηδέες οἱ Πέρσαι ἦσαν· (Ἀλεξ-

ἀνδρου γὰρ ἀδελφεὴν Γυγαίην, Ἀμύντεω δὲ θυγατέρα, Βουβάρης ἀνὴρ Πέρσης ἔσχε, ἐκ τῆς οἱ ἐγεγόνεε Ἀμύντης ὁ ἐν τῇ Ἀσίῃ, ἔχων τὸ οὖνομα τοῦ μητροπάτορος· τῷ δὲ ἐκ βασιλέως τῆς Φρυγίης ἐδόθη Ἀλάβανδα πόλις μεγάλη νέμεσθαι·) ἅμα δὲ ὁ Μαρδόνιος, πυθόμενος ὅτι πρόξενός τε εἶη καὶ εὐεργέτης ὁ Ἀλέξανδρος, ἔπεμπε· τοὺς γὰρ Ἀθηναίους οὕτω ἐδόκεε μάλιστα προσκτῆσθαι, λεών τε πολλὸν ἄρα ἀκούων εἶναι καὶ ἄλκιμον, τά τε κατὰ τὴν θάλασσαν συντυχόντα σφί παθήματα κατεργασαμένους μάλιστα Ἀθηναίους ἐπίστατο· τούτων δὲ προσγενομένων, κατήλπιζε εὐπετέως τῆς θαλάσσης κρατήσῃν, τάπερ ἂν καὶ ἦν· πεζῇ τε ἐδόκεε πολλὸν εἶναι κρέσσων· οὕτω τε ἐλογίζετο κατύπερθε οἱ τὰ πρήγματα ἔσεσθαι [τῶν Ἑλληνικῶν.] τάχα δ' ἂν καὶ τὰ χρηστήρια ταῦτά οἱ προλέγοι, συμβουλευόντα σύμμαχον τὸ Ἀθηναῖον οἱ ποιήσασθαι· τοῖσι δὲ πειθόμενος ἔπεμπε.

Τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου τούτου ἔβδομος γενέτωρ 137 Περδίκκης ἐστὶ, ὁ κτησάμενος τῶν Μακεδόνων τὴν τυραννίδα τρόπῳ τοιῷδε· ἐξ Ἀργεος ἔφυγον ἐς Ἰλλυριοὺς τῶν Τημενοῦ ἀπογόνων τρεῖς ἀδελφεοὶ, Γαυάνης τε καὶ Ἀέροπος καὶ Περδίκκης· ἐκ δὲ Ἰλλυριῶν ὑπερβαλόντες ἐς τὴν ἄνω Μακεδονίην, ἀπίκοντο ἐς Λεβαίην πόλιν· ἐνθαῦτα δὲ ἐθήτεον ἐπὶ μισθῷ παρὰ τῷ βασιλεῖ, ὁ μὲν ἵππους νέμων, ὁ δὲ βοῦς, ὁ δὲ νεώτατος αὐτῶν Περδίκκης τὰ λεπτά τῶν προβάτων· ἦσαν δὲ τὸ πάλαι καὶ αἱ τυραννίδες τῶν ἀνθρώπων ἀσθενέες χρήμασι, οὐ μούνον ὁ δῆμος· ἡ δὲ γυνὴ τοῦ βασιλέως αὐτῇ τὰ σιτία σφί ἔπεσσε· ὅκως δὲ ὀπτῶτο ὁ ἄρτος τοῦ παιδὸς τοῦ θητὸς Περδίκκew, διπλήσιος ἐγίνετο αὐτὸς ἑωυτοῦ· ἐπεὶ δὲ αἰεὶ τῷτο τοῦτο ἐγίνετο, εἶπε πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν ἑωυτῆς· τὸν δὲ ἀκούσαντα ἐσῆλθε αὐτίκα, ὥς εἴη τέρας καὶ φέροι ἐς μέγα τι· καλέσας δὲ τοὺς θήτας, προηγόρεν· σφί ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ γῆς τῆς ἑωυτοῦ· οἱ δὲ τὸν μισθὸν

ἔφασαν δίκαιοι εἶναι ἀπολαβόντες, οὕτω ἐξιέναι· ἐν-
θαῦτα ὁ βασιλεὺς τοῦ μισθοῦ περὶ ἀκούσας, ἦν γὰρ
κατὰ τὴν καπνοδόκην εἰς τὸν οἶκον ἐσέχων ὁ ἥλιος,
εἶπε θεοβλαβῆς γενόμενος· “μισθὸν δὲ ὑμῖν ἐγὼ
ὑμέων ἄξιον τόνδε ἀποδίδωμι.” δείξας τὸν ἥλιον. ὁ
μὲν δὴ Γαυάνης τε καὶ ὁ Ἀέροπος, οἱ πρεσβύτεροι,
ἕστασαν ἐκπεπληγμένοι, ὡς ἤκουσαν ταῦτα· ὁ δὲ
παῖς, ἐτύγχανε γὰρ ἔχων μάχαιραν, εἶπας τάδε· “δε-
κόμεθα, ὦ βασιλεῦ, τὰ διδοῖς.” περιγράφει τῇ μα-
χαίρῃ εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ οἴκου τὸν ἥλιον· περιγράφας
δὲ, εἰς τὸν κόλπον τρις ἀρυσάμενος τοῦ ἡλίου, ἀπαλ-

138 λίσσεται αὐτὸς τε καὶ οἱ μετ’ ἐκείνου. Οἱ μὲν δὴ
ἀπήϊσαν· τῷ δὲ βασιλεῖ σημαίνει τις τῶν παρέδρων
οἷόν τι χρῆμα ποιήσῃε ὁ παῖς, καὶ ὡς σὺν νόῳ κείνων
ὁ νεώτατος λάβοι τὰ διδόμενα· ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας,
καὶ ὄξυνθεις, πέμπει ἐπ’ αὐτοὺς ἱππέας ἀπολέοντας.
ποταμὸς δέ ἐστι ἐν τῇ χώρῃ ταύτῃ, τῷ θύουσι οἱ
τούτων τῶν ἀνδρῶν ἀπ’ Ἀργεὸς ἀπόγονοι σωτήρια·
οὗτος, ἐπεὶ τε διέβησαν οἱ Τημενίδαι, μέγας οὕτω
ἔρρηξεν ὥστε τοὺς ἱππέας μὴ οἶους τε γενέσθαι διαβῆ-
ναι. οἱ δὲ, ἀπικόμενοι εἰς ἄλλην γῆν τῆς Μακεδονίης,
οἴκησαν πέλας τῶν κήπων τῶν λεγομένων εἶναι Μίδεω
τοῦ Γορδίου· ἐν τοῖσι φύεται αὐτόματα ῥόδα, ἐν
ἑκάστῳ ἔχον ἐξήκοντα φύλλα, ὁδμῇ τε ὑπερφέροντα
τῶν ἄλλων. ἐν τούτοις καὶ ὁ Σιληνὸς τοῖσι κήποις
ἦλθ, ὡς λέγεται ὑπὸ Μακεδόνων· ὑπὲρ δὲ τῶν κήπων
οὖρος κέεται, Βέρμιον οὖνομα, ἄβατον ὑπὸ χειμῶνος.
ἐνθεῦτεν δὲ ὀρμεώμενοι, ὡς ταύτην ἔσχον, κατεστρέ-

139 φοντο καὶ τὴν ἄλλην Μακεδονίην. Ἀπὸ τούτου δὴ
τοῦ Περδίκκεω Ἀλέξανδρος ὧδε ἐγεγόνεε. Ἀμύντεω
παῖς ἦν Ἀλέξανδρος· Ἀμύντης δὲ Ἀλκέτω· Ἀλ-
κέτω δὲ πατήρ ἦν Ἀέροπος· τοῦ δὲ Φίλιππος·
Φιλίππου δὲ Ἀργαῖος· τοῦ δὲ Περδίκκης ὁ κτησά-
μενος τὴν ἀρχήν. ἐγεγόνεε μὲν δὴ ὧδε Ἀλέξανδρος
ὁ Ἀμύντεω.

140 Ὡς δὲ ἀπίκητο εἰς τὰς Ἀθήνας ἀποπεμφθεὶς ὑπὸ

Μαρδονίου, ἔλεγε τάδε· “ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Μαρδόνιος τάδε λέγει· ἐμοὶ ἀγγελίη ἦκει παρὰ βασιλέος λέγουσα οὕτω· Ἀθηναίοισι τὰς ἀμαρτάδας τὰς ἐς ἐμὲ ἐξ ἐκείνων γενομένας πάσας μετήμι· νῦν τε ὧδε, Μαρδόνιε, ποίει· τοῦτο μὲν τὴν γῆν σφι ἀπόδος· τοῦτο δὲ, ἄλλην πρὸς ταύτη ἐλέσθων αὐτοὶ ἦντινα ἂν ἐθέλωσι ἐόντες αὐτόνομοι· ἱρά τε πάντα σφι, ἣν δὴ βούλωνται γε ἐμοὶ ὁμολογέειν, ἀνόρθωσον, ὅσα ἐγὼ ἐνέπρησα. τούτων δὲ ἀπιγμένων, ἀναγκαίως ἔχει μοι ποιεῖν ταῦτα, ἣν μὴ τὸ ὑμέτερον ἀντίον γένηται· λέγω δὲ ὑμῖν τάδε· νῦν τί μαίνεσθε πόλεμον βασιλεῖ ἀκταειρόμενοι; οὔτε γὰρ ἂν ὑπερβάλαισθε οὔτε οἰοί τε ἐστὲ ἀντέχειν τὸν πάντα χρόνον· εἶδετε μὲν γὰρ τῆς Ξέρξεω στρατηλασίης τὸ πλῆθος καὶ τὰ ἔργα· πυνθάνεσθε δὲ καὶ τὴν νῦν παρ’ ἐμοὶ ἐούσαν δύναμιν· ὥστε καὶ ἦν ἡμέας ὑπερβάλησθε, καὶ νικήσητε, (τοῦπερ ὑμῖν οὐδεμία ἐλπίς εἴπερ εὖ φρονέετε,) ἄλλη παρέσται πολλαπλησίη. μὴ ὦν βούλεσθε παρισεύμενοι βασιλεῖ, στέρεσθαι μὲν τῆς χώρας, θέειν δὲ αἰεὶ περὶ ὑμέων αὐτῶν· ἀλλὰ καταλύσασθε παρέχει δὲ ὑμῖν κάλλιστα καταλύσασθαι, βασιλέος ταύτη ὥρμημένου. ἔστε ἐλεύθεροι, ἡμῖν ὁμαιχμίην συνθέμενοι ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης. Μαρδόνιος μὲν ταῦτα, ὦ Ἀθηναῖοι, ἐνετείλατό μοι εἰπεῖν πρὸς ὑμέας· ἐγὼ δὲ περὶ μὲν εὐνοίης τῆς πρὸς ὑμέας ἐούσης ἐξ ἐμεῖ οὐδὲν λέξω· (οὐ γὰρ ἂν νῦν πρῶτον ἐκμάθοιτε·) προσχρήζω δὲ ὑμέων, πείθεσθαι Μαρδονίῳ· ἐνόρῳ γὰρ ὑμῖν οὐκ οἰοισί τε ἐσομένοισι τὸν πάντα χρόνον πολεμέειν Ξέρξῃ· (εἰ γὰρ ἐνῶρων τοῦτο ἐν ὑμῖν, οὐκ ἂν κοτε ἐς ὑμέας ἦλθον ἔχων λόγους τούσδε·) καὶ γὰρ δύναμις ὑπὲρ ἄνθρωπον ἢ βασιλέος ἐστὶ, καὶ χεὶρ ὑπερμήκης. ἦν ὦν μὴ αὐτίκα ὁμολογήσητε, μεγάλα προτεινόντων ἐπ’ οἷσι ὁμολογέειν ἐθέλουσι, δειμαίνω ὑπὲρ ὑμέων, ἐν τρίβῳ τε μάλιστα οἰκημένων τῶν συμμάχων πάντων αἰεὶ τε φθειρομένων μούνων· ἐξαίρετόν τι μεταίχμιον τὴν γῆν κέκτημένων. ἄλλ

πείθεσθε· πολλοὺ γὰρ ὑμῖν ἄξια ταῦτα, εἰ βασιλεὺς γε ὁ μέγας μούνοισι ὑμῖν Ἑλλήνων τὰς ἁμαρτάδας ἀπιεῖς ἐθέλει φίλος γενέσθαι.”

141 Ἀλέξανδρος μὲν ταῦτα ἔλεξε· Λακεδαιμόνιοι δὲ πυθόμενοι ἦκειν Ἀλέξανδρον ἐς Ἀθήνας ἐς ὁμολογίην ἄξοντα τῷ βαρβάρῳ Ἀθηναίους, ἀναμνησθέντες τῶν λογίων, ὡς σφεας χρεόν ἐστι ἅμα τοῖσι ἄλλοισι Δωριεῦσι ἐκπίπτειν ἐκ Πελοποννήσου ὑπὸ Μήδων τε καὶ Ἀθηναίων, κάρτα τε ἔδεισαν μὴ ὁμολογήσωσι τῷ Πέρσῃ Ἀθηναῖοι, αὐτίκα τέ σφι ἔδοξε πέμπειν ἀγγέλους· καὶ δὴ συνέπιπτε ὥστε ὁμοῦ σφέων γίνεσθαι τὴν κατάστασιν· ἐπανέμειναν γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι διατρίβοντες, εὖ ἐπιστάμενοι ὅτι ἔμελλον Λακεδαιμόνιοι πεύσεσθαι ἥκοντα παρὰ τοῦ βαρβάρου ἄγγελον ἐπ’ ὁμολογίῃ, πυθόμενοί τε πέμψειν κατὰ τάχος ἀγγέλους· ἐπίτηδες ὦν ἐποίουν, ἐνδεικνύμενοι τοῖσι Λακε-

142 δαιμονίοισι τὴν ἐωυτῶν γνώμην. ~~ὡς~~ Ως δὲ ἐπαύσατο λέγων Ἀλέξανδρος, διαδεξάμενοι ἔλεγον οἱ ἀπὸ Σπάρτης ἄγγελοι· “ἡμέας δὲ ἔπεμψαν Λακεδαιμόνιοι δεησομένους ὑμέων, μήτε νεώτερον ποιεῖν μηδὲν κατὰ τὴν Ἑλλάδα, μήτε λόγους ἐνδέκεσθαι παρὰ τοῦ βαρβάρου· οὔτε γὰρ δίκαιον οὐδαμῶς οὔτε κόσμον φέρον οὔτε γε ἄλλοισι Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι, ὑμῖν δὲ δὴ καὶ διὰ πάντων ἦκιστα, πολλῶν εἵνεκα· ἐγείρατε γὰρ τόνδε τὸν πόλεμον ὑμεῖς, οὐδὲν ἡμέων βουλομένων, καὶ περὶ τῆς ὑμετέρης ἀρχῆς ὁ ἀγὼν ἐγένετο· νῦν δὲ φέρει καὶ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα· ἄλλως τε τούτων ἀπάντων αἰτίους γένεσθαι δουλοσύνης τοῖσι Ἑλλησι Ἀθηναίους, οὐδαμῶς ἀνασχετόν· οἵτινες αἰεὶ καὶ τὸ πάλαι φαίνεσθε πολλοὺς ἐλευθερώσαντες ἀνθρώπων· πιεζυμένοισι μέντοι ὑμῖν συναχθόμεθα, καὶ ὅτι καρπῶν ἔστερήθητε διζῶν ἤδη καὶ ὅτι οἰκοφθόρησθε χρόνον ἤδη πολλόν· ἀντὶ τούτων δὲ ὑμῖν Λακεδαιμόνιοί τε καὶ οἱ σύμμαχοι ἐπαγγέλλονται γυναϊκάς τε καὶ τὰ ἐς πόλεμον ἄχρηστα οἰκετέων ἐχόμενα πάντα ἐπιθρέψειν, ἔστ’ ἂν ὁ πόλεμος ὅδε συνεστήκη.

μὴ δὲ ὑμέας Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἀναγνώσῃ, λήνας τὸν Μαρδονίου λόγον· τούτῳ μὲν γὰρ ταῦτα ποιητέα ἐστί· τύραννος γὰρ ἐὼν τυράννῳ συγκατεργάζεται· ὑμῖν δέ γε οὐ ποιητέα, εἴπερ εὖ τυγχάνετε φρονέοντες, ἐπισταμένοισι ὡς βαρβάροισι ἐστὶ οὔτε πιστὸν οὔτε ἀληθὲς οὐδέν.” ταῦτα ἔλεξαν οἱ ἄγγελοι.

Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς μὲν Ἀλέξανδρον ὑπεκρίναντο 143
τάδε· “καὶ αὐτοὶ τοῦτό γε ἐπιστάμεθα, ὅτι πλησὶν ἐστὶ τῷ Μῆδω δύναμις ἥπερ ἡμῖν· ὥστε οὐδὲν δέει τοῦτό γε ὀνειδίζειν· ἀλλ’ ὅμως ἐλευθερίης γλιχόμενοι ἀμυνέμεθα οὕτω ὅκως ἂν καὶ δυνώμεθα· ὁμολογῆσαι δὲ τῷ βαρβάρῳ μήτε σὺ ἡμέας πειρῶ ἀναπείθειν, οὔτε ἡμέες πεισόμεθα. νῦν δὲ ἀπάγγελλε Μαρδονίῳ, ὡς Ἀθηναῖοι λέγουσι, ἔστ’ ἂν ὁ ἥλιος τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἦ τῇπερ καὶ νῦν ἔρχεται, μήκοτε ὁμολογήσειν ἡμέας Ξέρξῃ· ἀλλὰ θεοῖσι τε συμμάχοισι πίσυνοί μιν ἐπέξιμεν ἀμυνόμενοι καὶ τοῖσι ἥρωσι· τῶν ἐκείνος οὐδεμίαν ὅπιν ἔχων, ἐνέπρησε τοὺς τε οἴκους καὶ τὰ ἀγάλματα. σύ τε τοῦ λοιποῦ λόγους ἔχων τοιούσδε μὴ ἐπιφαίneo Ἀθηναίοισι, μηδὲ δοκέων χρηστὰ ὑπουργεῖν ἀθέμιστα ἔρδειν παραίνεε· οὐ γάρ σε βουλόμεθα οὐδὲν ἄχαρι πρὸς Ἀθηναίων παθεῖν, ἐόντα πρόξενόν τε καὶ φίλον.” Πρὸς μὲν 144
Ἀλέξανδρον ταῦτα ὑπεκρίναντο· πρὸς δὲ τοὺς ἀπὸ Σπάρτης ἀγγέλους τάδε· “τὸ μὲν δεῖσαι Λακεδαιμονίους μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ βαρβάρῳ, κάρτα ἀνθρωπήϊον ἦν· ἀτὰρ αἰσχροῦς γε οἶκατε, ἐξεπιστάμενοι τῶν Ἀθηναίων τὸ φρόνημα, ἀρρωδῆσαι· ὅτι οὔτε χρυσός ἐστι γῆς οὐδαμῶθι τοσοῦτος οὔτε χώρα κάλλει καὶ ἀρετῇ μέγα ὑπερφέρουσα, τὰ ἡμεῖς δεξάμενοι ἐθέλοισιν ἂν μηδίσαντες καταδουλώσαι τὴν Ἑλλάδα· πολλά τε γὰρ καὶ μεγάλα ἐστὶ τὰ διακωλύοντα ταῦτα μὴ ποιέειν, μηδ’ ἦν ἐθέλωμεν· πρῶτα μὲν καὶ μέγιστα, τῶν θεῶν τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ οἰκήματα ἐμπεπρησμένα τε καὶ συγκεχωσμένα· τοῖσι ἡμέας ἀναγκαίως ἔχει τιμωρέειν ἐς τὰ μέγιστα μᾶλλον,

ἥπερ ὁμολογέειν τῷ ταῦτα ἐργασαμένῳ· αὐτὶς δὲ, τὸ Ἑλληνικὸν ἐὼν ὁμαιμόν τε καὶ ὁμόγλωσσον, καὶ θεῶν ἰδρύματά τε κοινὰ καὶ θυσίαι, ἥθεά τε ὁμότροπα· τῶν προδότας γενέσθαι Ἀθηναίους οὐκ ἂν εὖ ἔχοι. ἐπίστασθέ τε οὕτω, εἰ μὴ καὶ πρότερον ἐτυγχάνετε ἐπιστάμενοι· ἔστ' ἂν καὶ εἰς περιῇ Ἀθηναίων, μηδαμὰ ὁμολογήσοντας ἡμέας Ξέρξῃ· ὑμῶν μέντοι ἀγάμεθα τὴν προνοίην τὴν ἐς ἡμέας ἔχουσαν, ὅτι προεΐδετε ἡμῶν οἰκοφθορημένων οὕτω, ὥστε ἐπιθρέψαι ἐθέλειν ἡμῶν τοὺς οἰκέτας· καὶ ὑμῖν μὲν ἡ χάρις ἐκπεπλήρωται· ἡμέες μέντοι λιπαρήσομεν οὕτω ὅκως ἂν ἔχωμεν, οὐδὲν λυπέοντες ὑμέας· νῦν δὲ, ὡς οὕτω ἐχόντων, στρατιὴν ὡς τάχιστα ἐκπέμπετε· ὡς γὰρ ἡμέες εἰκάζομεν, οὐκ ἐκὰς χρόνου παρέσται ὁ βάρβαρος ἐσβαλὼν ἐς τὴν ἡμετέραν, ἀλλ' ἐπειδὰν τάχιστα πύθηται τὴν ἀγγελίην ὅτι οὐδὲν ποιήσομεν τῶν ἐκείνος ἡμῶν προσεδέετο. πρὶν ὧν παρῆναι ἐκείνον ἐς τὴν Ἀττικὴν, ἡμέας καιρὸς ἐστὶ προσβωθῆσαι ἐς τὴν Βοιωτίην." οἱ μὲν, ταῦτα ὑποκριναμένων Ἀθηναίων ἀπαλλάσσοντο ἐς Σπάρτην.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ΕΝΝΑΤΗ.

ΚΑΛΛΙΟΠΗ.

ΜΑΡΔΟΝΙΟΣ δὲ, ὥς οἱ ἀπονοστήσας Ἀλέξ- 1
ανδρος τὰ παρὰ Ἀθηναίων ἐσήμνηε, ὀρμηθεὶς ἐκ
Θεσσαλίας ἤγε τὴν στρατιὴν σπουδῇ ἐπὶ τὰς Ἀθή-
νας· ὅκου δὲ ἐκάστοτε γίνοιτο, τούτους παρελάμβανε.
τοῖσι δὲ Θεσσαλίας ἡγεομένοισι οὔτε τὰ πρὸ τοῦ
πεπρηγμένα μετέμελε οὐδὲν, πολλῶ τε μᾶλλον
ἐπῆγον τὸν Πέρσην· καὶ συμπροέπεμψέ τε Θώρηξ
ὁ Ληρισσαῖος Ξέρξεα φεύγοντα, καὶ τότε ἐκ τοῦ
φανερῶς παρήκε Μαρδόνιον ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Ἐπεὶ 2
δὲ πορευόμενος γίνεται ὁ στρατὸς ἐν Βοιωτοῖσι, οἱ
Θηβαῖοι κατελάμβανον τὸν Μαρδόνιον καὶ συνε-
βούλευον αὐτῷ, λέγοντες ὥς οὐκ εἴη χῶρος ἐπιτηδεώ-
τερος ἐνστρατοπεδεύεσθαι ἐκείνου· οὐδὲ ἔων ἰέναί
ἐκαστέρῳ, ἀλλ' αὐτοῦ ἰζόμενον ποιέειν ὅκως ἀμαχητὶ
τὴν πᾶσαν Ἑλλάδα καταστρέψῃται. “κατὰ μὲν γὰρ
τὸ ἰσχυρὸν Ἑλλήνας ὁμοφρονέοντας, οἵπερ καὶ
πάρος ταῦτα ἐγίνωσκον, χαλεπὰ εἶναι περιγίνεσθαι
καὶ ἅπασιν ἀνθρώποισι· εἰ δὲ ποιήσεις τὰ ἡμεῖς
παραινόμεν,” ἔφασαν λέγοντες, “ἔξεις ἀπόνως
ἅπαντα τὰ κείνων βουλεύματα. πέμπε χρήματα ἐς
τοὺς δυναστεύοντας ἄνδρας ἐν τῇσι πόλεσι· πέμπων
δὲ, τὴν Ἑλλάδα διαστήσεις· ἐνθεῦτεν δὲ τοὺς μὴ τὰ
σὰ φρονέοντας ῥηϊδίως μετὰ τῶν στασιωτῶν κατα-
στρέψῃς.” οἱ μὲν ταῦτα συνεβούλευον· ὁ δὲ οὐκ 3
ἐπείθετο, ἀλλὰ οἱ δεινὸς τις ἐνέστακτο ἡμέρος τὰς
Ἀθήνας δευτέρα ἐλέειν· ἅμα μὲν ὑπ' ἀγνωμοσύνης,

ἅμα δὲ πυρσοῖσι διὰ νήσων ἐδόκεε βασιλεῖ δηλώσειν ἔοντι ἐν Σάρδισι, ὅτι ἔχοι Ἀθήνας. ὃς οὐδὲ τότε ἀπικόμενος ἐς τὴν Ἀττικὴν εὔρε τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλ' ἐν τε Σαλαμῖνι τοὺς πλείστους ἐπυνθάνετο εἶναι, ἐν τε τῇσι νηυσὶ· αἰρέει τε ἐρήμον τὸ ἄστν. ἡ δὲ βασιλέος αἵρεσις ἐς τὴν ὑστεραίην τὴν Μαρδονίου ἐπιστρατηγὴν δεκάμηνος ἐγένετο.

4 Ἐπεὶ δὲ ἐν Ἀθήνησι ἐγένετο ὁ Μαρδόνιος, πέμπει ἐς Σαλαμῖνα Μουρυχίδην ἄνδρα Ἑλλησπόντιον, φέροντα τοὺς αὐτοὺς λόγους τοὺς καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν τοῖσι Ἀθηναίοισι διεπόρθμευσε. ταῦτα δὲ τὸ δεύτερον ἀπέστελλέ, προέχων μὲν τῶν Ἀθηναίων οὐ φιλίας γνώμας, ἐλπίζων δέ σφεας ὑπήσειν τῆς ἀγνωμοσύνης, ὡς δοριαλώτου ἐούσης πάσης τῆς Ἀττικῆς χώρας καὶ ἐούσης ἤδη ὑπ' ἐωυτῷ· τούτων μὲν εἵνεκα ἀπέπεμψε Μουρυχίδην ἐς Σαλαμῖνα.

5 Ὁ δὲ, ἀπικόμενος ἐπὶ τὴν βουλὴν, ἔλεγε τὰ παρὰ Μαρδονίου· τῶν δὲ βουλευτῶν Λυκίδης εἶπε γνώμην, ὡς οἱ ἐδόκεε ἄμεινον εἶναι δεξαμένους τὸν λόγον τὸν σφι Μουρυχίδης προφέρει, ἐξενεῖκαι ἐς τὸν δῆμον· ὁ μὲν δὴ ταύτην τὴν γνώμην ἀπεφαίνετο, εἴ τε δὴ δεδεγμένος χρήματα παρὰ Μαρδονίου εἴ τε οἱ καὶ ταῦτα ἐάνδανε· Ἀθηναῖοι δὲ αὐτίκα δεινὸν ποιησάμενοι, οἳ τε ἐκ τῆς βουλῆς καὶ οἱ ἐξωθεν, ὡς ἐπύθοντο, περιστάντες Λυκίδεα κατέλευσαν βάλλοντες, τὸν δὲ Ἑλλησπόντιον Μουρυχίδεα ἀπέπεμψαν ἁσινέα· γενομένου δὲ θορύβου ἐν τῇ Σαλαμῖνι περὶ τὸν Λυκίδεα, πυνθάνονται τὸ γινόμενον αἱ γυναῖκες τῶν Ἀθηναίων· διακελευσαμένη δὲ γυνὴ γυναικί, καὶ παραλαβοῦσα, ἐπὶ τὴν Λυκίδεω οἰκίην ἦϊσαν αὐτοκελέες, καὶ κατὰ μὲν ἔλευσαν αὐτοῦ τὴν γυναῖκα κατὰ δὲ τὰ τέκνα.

6 Ἐς δὲ τὴν Σαλαμῖνα διέβησαν οἱ Ἀθηναῖοι ὥδε· ἔως μὲν προσεδέκοντο τὸν ἐκ τῆς Πελοποννήσου στρατὸν ἥξειν τιμωρήσοντά σφι, οἱ δὲ ἔμενον ἐν τῇ Ἀττικῇ· ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν μακρότερα τε καὶ σχολαίτερα

ἐποίεον, ὃ δὲ ἐπιὼν καὶ δὴ ἐν τῇ Βοιωτίῃ ἐλέγετο εἶναι, οὕτω δὴ ὑπεξεκομίσαντό τε πάντα καὶ αὐτοὶ διέβησαν ἐς Σαλαμίνα· ἐς Λακεδαίμονά τε ἔπεμπον ἀγγέλους, ἅμα μὲν μεμψομένους τοῖσι Λακεδαιμονίοισι ὅτι περιεῖδον ἐμβαλόντα τὸν βάρβαρον ἐς τὴν Ἀττικὴν, ἀλλ' οὐ μετὰ σφῶν ἠντίασαν ἐς τὴν Βοιωτίην, ἅμα δὲ ὑπομνήσοντας ὅσα σφί ὑπέσχετο ὁ Πέρσης μεταβαλοῦσι δώσειν· προεῖπαί τε, ὅτι εἰ μὴ ἀμυνεῦσι Ἀθηναίοισι, ὥς καὶ αὐτοὶ τινα ἀλεωρὴν εὐρήσονται· οἱ γὰρ δὴ Λακεδαιμόνιοι ὄρταζόν τε τοῦτον τὸν χρόνον καὶ σφί ἦν Ὑακίνθια· περὶ πλείστου δ' ἦγον τὰ τοῦ θεοῦ πορσύνειν· ἅμα δὲ τὸ τεῖχος σφί τὸ ἐν τῷ Ἰσθμῷ ἐτείχεον· καὶ ἤδη ἐπάλξεις ἐλάμβανε.

Ὡς δὲ ἀπίκοντο ἐς τὴν Λακεδαίμονα οἱ ἄγγελοι· οἱ ἀπ' Ἀθηναίων ἅμα ἀγόμενοι ἔκ τε Μεγάρων ἀγγέλους καὶ ἐκ Πλαταιέων, ἔλεγον τάδε ἐπελθόντες ἐπὶ τοὺς ἐφόρους· “ἔπεμψαν ἡμέας Ἀθηναῖοι, λέγοντες ὅτι ἡμῖν βασιλεὺς ὁ Μήδων, τοῦτο μὲν τὴν χώραν ἀποδιδού, τοῦτο δὲ συμμάχους ἐθέλει ἐπ' ἴσῃ τε καὶ ὁμοίῃ ποιήσασθαι, ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης· ἐθέλει δὲ καὶ ἄλλην χώραν πρὸς τῇ ἡμετέρῃ διδόναι τὴν ἂν αὐτοὶ ἐλώμεθα, ἡμεῖς δὲ Δία τε Ἑλλήνιον αἰδεσθέντες καὶ τὴν Ἑλλάδα δεινὸν ποιούμενοι προδούναί, οὐ καταινέσαμεν, ἀλλὰ ἀπειπάμεθα, καίπερ ἀδικεούμενοι ὑπ' Ἑλλήνων καὶ καταπροδιδόμενοι, ἐπιστάμενοί τε ὅτι κερδαλεώτερόν ἐστι ὁμολογέειν τῷ Πέρσῃ μᾶλλον ἢ περ πολεμέειν· οὐ μὲν οὐδὲ ὁμολογήσομεν ἐκόντες εἶναι· καὶ τὸ μὲν ἀπ' ἡμέων οὕτω ἀκίβδηλον ἐὼν νέμεται ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας· ὑμεῖς δὲ, ἐς πᾶσαν ἀρρωδίην τότε ἀπικόμενοι μὴ ὁμολογήσωμεν τῷ Πέρσῃ, ἐπεὶ τε ἐξεμάθετε τὸ ἡμέτερον φρόνημα σαφές, ὅτι οὐδαμὰ προδώσομεν τὴν Ἑλλάδα, καὶ διότι τεῖχος ὑμῖν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐλαυνόμενον ἐν τέλει ἐστι, καὶ δὴ λόγον οὐδένα τῶν Ἀθηναίων ποιέεσθε· συνθέμενοί τε ἡμῖν τὸν Πέρσῃ

ἀντιώσεσθαι ἐς τὴν Βοιωτὴν προδεδώκατε, περιείδετέ τε ἐσβαλόντα ἐς τὴν Ἀττικὴν τὸν βάρβαρον. ἐς μὲν νυν τὸ παρεὸν Ἀθηναῖοι ὑμῖν μνηίουσι· οὐ γὰρ ἐποιήσατε ἐπιτηδέως· νῦν δὲ ὅτι τάχος στρατιὴν ἅμα ἡμῖν ἐκέλευσαν ὑμέας ἐκπέμπειν, ὥς ἂν τὸν βάρβαρον δεκώμεθα ἐν τῇ Ἀττικῇ· ἐπειδὴ γὰρ ἡμάρτομεν τῆς Βοιωτῆς, τῆς γε ἡμετέρης ἐπιτηδεωτατόν ἐστι ἐμμαχέσασθαι τὸ Θριάσιον πεδῖον.”

8 Ὡς δὲ ἄρα ἤκουσαν οἱ ἔφοροι ταῦτα, ἀνεβάλλοντο ἐς τὴν ὑστεραίην ὑποκρίνασθαι· τῇ δὲ ὑστεραίῃ, ἐς τὴν ἐτέρην. τοῦτο καὶ ἐπὶ δέκα ἡμέρας ἐποίεον, ἐξ ἡμέρης ἐς ἡμέρην ἀναβαλλόμενοι· ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ τὸν Ἴσθμὸν ἐτείχεον, σπουδὴν ἔχοντες πολλὴν πάντες Πελοποννήσιοι· καὶ σφι ἦν πρὸς τέλει. οὐδ' ἔχω εἶπαι τὸ αἴτιον, διότι ἀπικομένου μὲν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος ἐς Ἀθήνας σπουδὴν μεγάλην ἐποιήσαντο μὴ μηδίσαι Ἀθηναίους, τότε δὲ ὥρην ἐποιήσαντο οὐδεμίαν, ἄλλο γε ἢ ὅτι ὁ Ἴσθμὸς σφι ἐτετείχιστο, καὶ ἐδόκεον Ἀθηναίων ἔτι δέεσθαι οὐδέν· ὅτε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἀπίκητο ἐς τὴν Ἀττικὴν, οὐκ ἔπαυε τετείχιστο· ἐργάζοντο δὲ μεγάλως καταρρωδηκότες τοὺς Πέρσας.

9 Τέλος δὲ, τῆς τε ὑποκρίσεως καὶ ἐξόδου τῶν Σπαρτιητέων ἐγένετο τρόπος τοιόσδε· τῇ προτεραίῃ τῆς ὑστάτης καταστάσεως μελλούσης ἔσεσθαι, Χίλεος, ἀνὴρ Τεγεάτης, δυνάμενος ἐν Λακεδαιμόνι μέγιστα ξείνων, τῶν ἐφόρων ἐπύθετο πάντα λόγον τὸν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἔλεγον· ἀκούσας δὲ ὁ Χίλεος ἔλεγε ἄρα σφι τάδε· “οὕτω ἔχει, ἄνδρες ἔφοροι· Ἀθηναίων ἡμῖν ἐόντων μὴ ἀρθμίων τῷ δὲ βαρβάρῳ συμμαχῶν, καίπερ τείχεος διὰ τοῦ Ἴσθμοῦ ἐληλαμένου καρτεροῦ, μεγάλαι κλισιάδες ἀναπεπτεύαται ἐς τὴν Πελοπόννησον τῷ Πέρσῃ. ἀλλ' ἐσακούσατε, πρὶν τι ἄλλο

10 Ἀθηναίοισι δόξαι σφάλμα φέρον τῇ Ἑλλάδι.” Ὁ μὲν σφι ταῦτα συνεβούλευε· οἱ δὲ φρενὶ λαβόντες τὸν λόγον, αὐτίκα, φράσαντες οὐδὲν τοῖσι ἀγγέλοις

τοῖσι ἀπιγμένοισι ἀπὸ τῶν πολίων, νυκτὸς ἔτι ἐκ-
πέμπουσι πεντακισχιλίους Σπαρτιητέων, [καὶ ἑπτὰ
περὶ ἕκαστον τάξαντες τῶν εἰλώτων,] Πausανίῃ τῷ
Κλεομβρότου ἐπιτρέψαντες ἐξάγειν· ἐγένετο μὲν
νυν ἡ ἡγεμονίη Πλειστάρχου τοῦ Λεωνίδεω· ἀλλ' ὁ
μὲν ἦν ἔτι παῖς, ὁ δὲ τούτου ἐπίτροπός τε καὶ
ἀνεψιός· Κλεόμβροτος γάρ, ὁ Πausανίεω μὲν πατήρ
Ἀναξανδρίδεω δὲ παῖς, οὐκέτι περιῆν· ἀλλὰ ἀπαγα-
γὼν ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ τὴν στρατιὴν τὴν τὸ τεῖχος
δείμασαν, μετὰ ταῦτα οὐ πολλὸν χρόνον τινα βίους
ἀπέθανε. (ἀπῆγε δὲ τὴν στρατιὴν ὁ Κλεόμβροτος
ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ διὰ τόδε· θυομένῳ οἱ ἐπὶ τῷ Πέρσῃ,
ὁ ἥλιος ἀμαυρώθη ἐν τῷ οὐρανῷ.) προσαιρέεται δὲ
ἑωυτῷ Πausανίης Εὐρυάνακτα τὸν Δωριέος, ἄνδρα
οἰκίης ἐόντα τῆς αὐτῆς. Οἱ μὲν δὴ σὺν Πausανίῃ 11
ἐξεληλύθεσαν ἔξω Σπάρτης· οἱ δὲ ἄγγελοι, ὡς
ἡμέρῃ ἐγεγόκεε, οὐδὲν εἰδότες περὶ τῆς ἐξόδου ἐπῆλ-
θον ἐπὶ τοὺς ἐφόρους, ἐν νόφ' ἔχοντες ἀπαλλάσσε-
σθαι καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὴν ἑωυτοῦ ἕκαστος· ἐπελθόντες
δὲ ἔλεγον τάδε· ὑμεῖς μὲν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, αὐτοῦ
τῇδε μένοντες Ὑακίνθιά τε ἄγετε καὶ παίζετε κατα-
προδόντες τοὺς συμμάχους· Ἀθηναῖοι δὲ, ὡς ἀδικεό-
μενοι ὑπὸ ὑμέων, χήτι συμμάχων καταλύσονται τῷ
Πέρσῃ οὕτω ὅκως ἂν δύνωνται· καταλυσάμενοι δὲ,
δήλα γὰρ δὴ ὅτι σύμμαχοι βασιλέος γινόμεθα, συ-
στρατευσόμεθα ἐπὶ τὴν ἂν ἐκείνοι ἐξηγέωνται· ὑμεῖς
δὲ τὸ ἐνθεῦτεν μαθήσεσθε ὁκοῖον ἂν τι ὑμῖν ἐξ αὐτοῦ
ἐκβαίῃ.” ταῦτα λεγόντων τῶν ἀγγέλων, οἱ ἔφοροι
εἶπαν ἐπ' ὄρκου, καὶ δὴ δοκέειν εἶναι ἐν Ὁρεστείῳ
στείχοντας ἐπὶ τοὺς ξείνους· (ξείνους γὰρ ἐκάλεον
τοὺς βαρβάρους·) οἱ δὲ ὡς οὐκ εἰδότες ἐπειρώτεον τὸ
λεγόμενον, ἐπειρόμενοι δὲ ἐξέμαθον πᾶν τὸ ἐόν·
ᾧστε ἐν θώματι γερόμενοι, ἐπορεύοντο τὴν ταχίστην
διώκοντες· σὺν δέ σφι, τῶν περιοίκων Λακεδαι-
μονίων λογάδες πεντακισχίλιοι ὀπλίται τῶντ' αὐτοῦ
ἐποίησαν.

- 12 Οἱ μὲν δὴ ἐς τὸν Ἴσθμὸν ἠπείγοντο. Ἀργεῖοι δὲ, ἐπεὶ τε τάχιστα ἐπύθοντο τοὺς μετὰ Πausανίῳ ἐξεληλυθότας ἐκ Σπάρτης, πέμπουσι κήρυκα, τῶν ἡμεροδρομῶν ἀνευρόντες τὸν ἄριστον, ἐς τὴν Ἀττικὴν, πρότερον αὐτοῖς Μαρδονίῳ ὑποδεξάμενοι σχήσειν τὸν Σπαρτιήτην μὴ ἐξιέναι. ὃς ἐπεὶ τε ἀπίκετο ἐς τὰς Ἀθήνας, ἔλεγε τάδε· “Μαρδόνιε, ἐπεμψάν με Ἀργεῖοι φράσσοντά τοι ὅτι ἐκ Λακεδαιμόνος ἐξελήλυθε ἡ νεότης, καὶ ὡς οὐ δυνατοὶ αὐτὴν ἴσχειν εἰσὶ Ἀργεῖοι μὴ οὐκ ἐξιέναι. πρὸς ταῦτα τύγχανε εὖ
- 13 βουλευόμενος.” Ὁ μὲν δὴ, εἰπας ταῦτα, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω. Μαρδόνιος δὲ οὐδαμῶς ἔτι πρόθυμος ἦν μένειν ἐν τῇ Ἀττικῇ, ὡς ἤκουσε ταῦτα. πρὶν μὲν νυν ἢ πυθέσθαι, ἀνεκώχευε, θέλων εἰδέναι τὸ παρ’ Ἀθηναίων ὁκοῖόν τι ποιήσουσι· καὶ οὔτε ἐπήμαινε οὔτε ἐσίνετο γῆν τὴν Ἀττικὴν, ἐλπίζων διὰ παντὸς τοῦ χρόνου ὁμολογήσειν σφέας· ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔπειθε, πυθόμενος τὸν πάντα λόγον, πρὶν ἢ τοὺς μετὰ Πausανίῳ ἐς τὸν Ἴσθμὸν ἐμβαλεῖν, ὑπεξεχώρεε ἐμπρήσας τε τὰς Ἀθήνας, καὶ εἴ κού τι ὀρθὸν ἦν τῶν τειχέων ἢ τῶν οἰκημάτων ἢ τῶν ἱρῶν, πάντα καταβαλὼν καὶ συγχώσας. ἐξήλανε δὲ τῶνδε εἵνεκεν, ὅτι οὔτε ἱππασίμη ἢ χώρα ἦν ἢ Ἀττικὴ, εἴτε νικῶτο συμβαλὼν ἀπάλλαξις οὐκ ἦν ὅτι μὴ κατὰ στεινὸν, ὥστε καὶ ὀλίγους σφέας ἀνθρώπους ἴσχειν. ἐβουλευέτο ὦν, ἐπαναχωρήσας ἐς τὰς Θήβας, συμβαλεῖν πρὸς πόλιν τε φιλήν καὶ χώραν ἱππασίμη.
- 14 Μαρδόνιος μὲν δὴ ὑπεξεχώρεε· ἤδη δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἔοντι αὐτῷ ἦλθε ἀγγελίη, πρόδρομον ἄλλην στρατιὴν ἡκεῖν ἐς Μέγαρά, Λακεδαιμονίων χιλίους· πυθόμενος δὲ ταῦτα ἐβουλευέτο, θέλων εἴ πως τούτους πρῶτον ἔλοι· ὑποστρέψας δὲ τὴν στρατιὴν ἦγε ἐπὶ τὰ Μέγαρά· ἡ δὲ ἵππος προελθοῦσα κατιππάσατο χώραν τὴν Μεγαρίδα. (ἐς ταύτην δὴ ἐκαστάτῳ τῆς Εὐρώπης τὸ πρὸς ἡλίου δύνοντος ἢ Περσικῇ αὐτῇ
- 15 στρατιῇ ἀπίκετο.) Μετὰ δὲ ταῦτα, Μαρδονίῳ ἦλθε

ἀγγελίῃ ὡς αἰέες εἶησαν οἱ Ἕλληνες ἐν τῷ Ἰσθμῷ· οὕτω δὴ ὀπίσω ἐπορεύετο διὰ Δεκελῆς· οἱ γὰρ βοιωτάρχαι μετεπέμψαντο τοὺς προσχώρους τῶν Ἀσωπίων· οὗτοι δὲ αὐτῷ τὴν ὁδὸν ἡγήοντο ἐς Σφενδαλέας· ἐνθεύτεν δὲ ἐς Τανάγρην· ἐν Τανάγρῃ δὲ νύκτα ἐναυλισάμενος, καὶ τραπόμενος τῇ ὑστεραίῃ ἐς Σκῶλον, ἐν γῇ τῇ Θηβαίων ἦν· ἐνθαῦτα δὲ τῶν Θηβαίων καίπερ μηδιζόντων ἔκειρε τοὺς χώρους, οὔτι κατὰ ἔχθος αὐτῶν, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης μεγάλης ἐχόμενος. βουλόμενος ἔρυμά τε τῷ στρατῷ ποιήσασθαι, καὶ ἦν συμβαλόντι οἱ μὴ ἐκβαίνειν ὁκοῖόν τι ἐθέλοι, κρησφύγετον τοῦτο ἐποιέετο. παρῆκε δὲ αὐτοῦ τὸ στρατόπεδον ἀρξάμενον ἀπὸ Ἐρυθρέων παρὰ Ὑσιᾶς· κατέτεινε δὲ ἐς τὴν Πλαταιίδα γῆν, παρὰ τὸν Ἀσωπὸν ποταμὸν τεταγμένον· οὐ μέντοι τό γε τεῖχος τοσοῦτον ἐποιέετο, ἀλλ' ὡς ἐπὶ δέκα σταδίου μάλιστά κη μέτωπον ἕκαστον.

Ἐχόντων δὲ τὸν πόνον τοῦτον τῶν βαρβάρων, 16 Ἀτταγίνος ὁ Φρύνωνος, ἀνὴρ Θηβαῖος, παρασκευασάμενος μεγάλως, ἐκάλεε ἐπὶ ξείνια αὐτόν τε Μαρδόνιον καὶ πεντήκοντα Περσέων τοὺς λογιμωτάτους· κληθέντες δὲ οὗτοι ἔποντο· ἦν δὲ τὸ δεῖπνον ποιούμενον ἐν ᾠήβησι. τὰ δὲ ἤδη τὰ ἐπίλοιπα ἤκουον Θερσάνδρου, ἀνδρὸς μὲν Ὀρχομενίου, λογίμου δὲ ἐς τὰ πρῶτα ἐν Ὀρχομενῷ· ἔφη δὲ ὁ Θέρσανδρος κληθῆναι καὶ αὐτὸς ὑπὸ Ἀτταγίνου ἐπὶ τὸ δεῖπνον τοῦτο· κληθῆναι δὲ καὶ Θηβαίων ἄνδρας πεντήκοντα· καὶ σφῶν οὐ χωρὶς ἑκατέρους κλίνειν, ἀλλὰ Πέρσῃν τε καὶ Θηβαῖον ἐν κλίνῃ ἐκάστη· ὥς δὲ ἀπὸ δείπνου ἦσαν, διαπινόντων, τὸν Πέρσῃν τὸν ὁμόκλινον, Ἑλλάδα γλῶσσαν ἰέντα, εἶρεσθαι αὐτὸν ὁποδαπὸς ἐστι; αὐτὸς δὲ ὑποκρίνασθαι ὡς εἶη Ὀρχομενίος· τὸν δὲ εἰπεῖν· “ἐπεὶ νῦν ὁμοτράπεζός τέ μοι καὶ ὁμόσπονδος ἐγένεο, μνημόσυνά τοι γνώμης τῆς ἐμῆς καταλιπέσθαι θέλω, ἵνα καὶ προειδῶς αὐτὸς περὶ σεωντοῦ βουλευέσθαι ἔχῃς τὰ συμφέροντα· ὁρᾷς τοὺτους

τοὺς δαινυμένους Πέρσας, καὶ τὸν στρατὸν τὸν ἐλίπομεν ἐπὶ τῷ ποταμῷ στρατοπεδεύομενον; τούτων πάντων ὄψαι, ὀλίγου τινὸς χρόνου διελθόντος, ὀλίγους τινὰς τοὺς περιγενομένους.” ταῦτά τε ἅμα τὸν Πέρσῃν λέγειν, καὶ μετιέναι πολλὰ τῶν δακρύων· αὐτὸς δὲ θωμάσας τὸν λόγον, εἰπεῖν πρὸς αὐτόν· “οὐκῶν Μαρδονίῳ τε ταῦτα χρεόν ἐστι λέγειν, καὶ τοῖσι μετ’ ἐκείνων ἐν αἴνῃ εἶναι Περσέων;” τὸν δὲ μετὰ ταῦτα εἰπεῖν· “ξεῖνε, ὃ τι δεῖ γενέσθαι ἐκ τοῦ θεοῦ ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπῳ· οὐδὲ γὰρ πιστὰ λέγουσι ἐθέλει πείθεσθαι οὐδεὶς· ταῦτα δὲ Περσέων συχνοὶ ἐπιστάμενοι ἐπόμεθα ἀναγκαίῃ ἐνδεδεμένοι· ἐχθίστη δὲ ὁδὺν ἐστὶ τῶν ἐν ἀνθρώποισι αὕτη, πολλὰ φρονέοντα μηδενὸς κρατεῖν.” ταῦτα μὲν τοῦ Ὀρχομενίου Θερσάνδρου ἤκουον, καὶ τὰδε πρὸς τούτοις, ὥς αὐτὸς αὐτίκα λέγοι ταῦτα πρὸς ἀνθρώπους πρότερον ἢ γενέσθαι ἐν Πλαταιῇσι τὴν μάχην.

- 17 Μαρδονίον δὲ ἐν τῇ Βοιωτίῃ στρατοπεδευομένου, οἱ μὲν ἄλλοι παρείχοντο ἅπαντες στρατιῇν, καὶ συνεσέβαλον ἐς Ἀθήνας ὅσοι περ ἐμῆδιζον Ἑλλήνων τῶν ταύτῃ οἰκημένων· μῦνοι δὲ Φωκέες οὐ συνεσέβαλον· ἐμῆδιζον γὰρ δὴ σφόδρα καὶ οὗτοι, οὐκ ἐκόντες ἀλλ’ ὑπ’ ἀναγκαίης· ἡμέρησι δὲ οὐ πολλῇσι μετὰ τὴν ἀπιξιν τὴν ἐς Θήβας ὕστερον, ἦλθον αὐτῶν ὀπλίται χίλιοι· ἦγε δὲ αὐτοὺς Ἀρμοκύδης ἀνὴρ τῶν ἀστῶν δοκιμώτατος· ἐπεὶ δὲ ἀπίκατο καὶ οὗτοι ἐς Θήβας, πέμψας ὁ Μαρδόνιος ἱππέας, ἐκέλευσέ σφεας ἐπ’ ἐωυτῶν ἐν τῷ πεδίῳ ἵζεσθαι· ἐπεὶ δὲ ἐποίησαν ταῦτα, αὐτίκα παρῆν ἡ ἵππος ἅπασα· μετὰ δὲ ταῦτα, διεξῆλθε μὲν διὰ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ἑλληνικοῦ τοῦ μετὰ Μήδων ἑόντος φήμη, ὥς κατακοντιεῖ σφέας· διεξῆλθε δὲ δι’ αὐτῶν Φωκέων τῶντὸ τοῦτο· ἔνθα δὴ σφι ὁ στρατηγὸς Ἀρμοκύδης παραίνεε λέγων τοιάδε· “ὦ Φωκέες, πρόδηλα γὰρ ὅτι ἡμέας οὗτοι οἱ ἄνθρωποι μέλλουσι προσήψω

θανάτῳ δώσειν, διαβεβλημένους ὑπὸ Θεσσαλῶν, ὡς ἐγὼ εἰκάζω· νῦν ὦν ἄνδρα πάντα τινὰ ὑμέων χρεόν ἐστι γενέσθαι ἀγαθόν· κρέσσον γὰρ ποιεῦντάς τι καὶ ἀμυνομένους τελευτῆσαι τὸν αἰῶνα, ἥπερ παρέχοντας διαφθαρῆναι αἰσχίστῳ μόρῳ· ἀλλὰ μαθέτω τις αὐτῶν ὅτι ἐόντες βάρβαροι ἐπ' Ἑλλησι ἀνδράσι φόνον ἔρραψαν.” Ὁ μὲν ὦν ταῦτα παραΐνεε· οἱ δὲ ἱππῆες, 18 ἐπεὶ τέ σφεας ἐκυκλώσαντο, ἐπήλαινον ὡς ἀπολλύντες, καὶ δὴ διετείνοντο τὰ βέλεα ὡς ἀπήσοντες· καὶ κού τις καὶ ἀπῆκε. καὶ οἱ ἀντίοι ἕστασαν, πάντα συστρέψαντες ἑωυτοὺς καὶ πυκνώσαντες ὡς μάλιστα· ἐνθαῦτα οἱ ἱππῶται ὑπέστρεφον, καὶ ἀπήλαινον ὀπίσω. οὐκ ἔχω δ' ἀτρεκέως εἰπεῖν, οὔτε εἰ ἦλθον μὲν ἀπολέοντες τοὺς Φωκέας δεηθέντων Θεσσαλῶν, ἐπεὶ δὲ ὤρων πρὸς ἀλέξησιν τραπομένους, δείσαντες μὴ καὶ σφίσι γένηται τρώματα οὕτω δὴ ἀπήλαινον ὀπίσω· ὡς γάρ σφι ἐνετείλατο Μαρδόνιος· οὗτ' εἰ αὐτῶν πειρηθῆναι ἠθέλησε εἰ τι ἀλκῆς μετέχουσι· ὡς δὲ ὀπίσω ἀπήλασαν οἱ ἱππῶται, πέμπας Μαρδόνιος κήρυκα ἔλεγε τάδε· “θαρσέετε, ὦ Φωκέες· ἄνδρες γὰρ ἐφάνητε ἐόντες ἀγαθοὶ, οὐκ ὡς ἐγὼ ἐπυνθανόμην· καὶ νῦν προθύμως φέρετε τὸν πόλεμον τοῦτον· εὐεργεσίῃσι γὰρ οὐ νικήσετε οὔτε ὦν ἐμέ, οὔτε βασιλέα.” τὰ περὶ Φωκῶν μὲν ἐς τοσοῦτο ἐγένετο.

Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὡς ἐς τὸν Ἴσθμὸν ἦλθον, ἐν 19 τούτῳ ἐστρατοπεδεύοντο· πυνθανόμενοι δὲ ταῦτα οἱ λοιποὶ Πελοποννήσιοι τοῖσι τὰ ἀμείνω ἐάνδανε, οἱ δὲ καὶ ὀρέοντες ἐξιόντας Σπαρτιήτας, οὐκ ἐδικαίουν λείπεσθαι τῆς ἐξόδου Λακεδαιμονίων. ἐκ δὴ ὦν τοῦ Ἴσθμοῦ, καλλιερησάντων τῶν ἱρῶν, ἐπορεύοντο πάντες καὶ ἀπικνέονται ἐς Ἐλευσίνα· ποιήσαντες δὲ καὶ ἐνθαῦτα ἱρά, ὡς σφι ἐκαλλίερε, τὸ πρόσω ἐπορεύοντο, Ἀθηναῖοι δὲ ἅμα αὐτοῖσι διαβάντες μὲν ἐκ Σαλαμῖνος συμμιγέντες δὲ ἐν Ἐλευσίνι. ὡς δὲ ἄρα ἀπίκοντο τῆς Βοιωτίας ἐς Ἐρυνθρὰς, ἔμαθόν τε δὴ τοὺς βαρβάρους ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ στρα-

- τοπεδευομένους, φρασθέντες δὲ τοῦτο ἀντετάσσοντο
 20 ἐπὶ τῆς ὑπωρείης τοῦ Κιθαιρῶνος. Μαρδόνιος δὲ,
 ὡς οὐ κατέβαινον οἱ Ἕλληνες ἐς τὸ πεδῖον, πέμπει ἐς
 αὐτοὺς πᾶσαν τὴν ἵππον, τῆς ἱπάρχειε Μασίστιος,
 εὐδοκιμῶν παρὰ Πέρσῃσι, (τὸν Ἕλληνας Μακίστιον
 καλέουσι,) ἵππον ἔχων Νισαῖον, χρυσοχάλινόν τε
 καὶ ἄλλως κεκοσμημένον καλῶς· ἐνθαῦτα ὡς προσ-
 ῆλσαν οἱ ἱππῶται πρὸς τοὺς Ἕλληνας, προσέβαλ-
 λον κατὰ τέλεα· προσβάλλοντες δὲ κακὰ μεγάλα
 21 ἐργάζοντο, καὶ γυναῖκάς σφεας ἀπεκάλεον. Κατὰ
 συντυχίην δὲ Μεγαρέες ἔτυχον ταχθέντες ἢ τὸ ἐπι-
 μαχώτατον ἦν τοῦ χωρίου παντός· καὶ πρόσδοδος
 μάλιστα ταύτῃ ἐγένετο τῇ ἵππῳ· προσβαλούσης ὦν
 τῆς ἵππου, οἱ Μεγαρέες πιεζόμενοι ἔπεμπον ἐπὶ τοὺς
 στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων κήρυκα· ἀπικόμενος δὲ ὁ
 κήρυξ πρὸς αὐτοὺς ἔλεγε τάδε· “Μεγαρέες λέγουσι·
 ἡμεῖς, ἄνδρες σύμμαχοι, οὐ δυνατοί εἰμεν τὴν Περ-
 σέων ἵππον δέκεσθαι μῦνοι, ἔχοντες στάσιν ταύτην
 ἐς τὴν ἔστημεν ἀρχήν· ἀλλὰ καὶ ἐς τόδε λιπαρίῃ τε
 καὶ ἀρετῇ ἀντέχομεν, καίπερ πιεζέμενοι· νῦν τε, εἰ
 μὴ τινας ἄλλους πέμψετε διαδόχους τῆς τάξις, ἵστε
 ἡμέας ἐκλείφοντας τὴν τάξιν.” ὁ μὲν δὴ σφί ταῦτα
 ἀπήγγειλε· Πανσανίης δὲ ἀπεπειράτο τῶν Ἑλλήνων,
 εἴ τινες ἐθέλοιεν ἄλλοι ἐθελονταὶ ἰέναι τε ἐς τὸν
 χώρον τοῦτον, καὶ τάσσεσθαι διάδοχοι Μεγαρεῦσι·
 οὐ βουλομένων δὲ τῶν ἄλλων, Ἀθηναῖοι ὑπεδέξαντο,
 καὶ Ἀθηναίων οἱ τριηκόσιοι λογάδες τῶν ἐλοχήγεε
 22 Ὀλυμπιόδωρος ὁ Λάμπωνος. Οὗτοι ἦσαν οἱ τε
 ὑποδεξάμενοι, καὶ οἱ πρὸ τῶν ἄλλων τῶν παρεόντων
 Ἑλλήνων ἐς Ἐρυθρὰς ταχθέντες, τοὺς τοξότας προσ-
 ελόμενοι· μαχομένων δὲ σφῶν ἐπὶ χρόνον, τέλος
 τοιόνδε ἐγένετο τῆς μάχης· προσβαλλούσης τῆς
 ἵππου κατὰ τέλεα, ὁ Μασιστίου προέχων τῶν ἄλλων
 ἵππος βάλλεται τοξεύματι τὰ πλευρά· ἀλγήσας δὲ,
 ἵσταται τε ὀρθὸς καὶ ἀποσεύεται τὸν Μασίστιον·
 πεσόντι δὲ αὐτῷ οἱ Ἀθηναῖοι αὐτίκα ἐπεκάτω· τὸν

τε δὴ ἵππον αὐτοῦ λαμβάνουσι καὶ αὐτὸν ἀμυνόμενον κτείνουσι, κατ' ἀρχὰς οὐ δυνάμενοι· ἐνεσκέαστο γὰρ οὕτω· ἐντὸς θώρηκα εἶχε χρύσειον λεπιδώτον· κατύπερθε δὲ τοῦ θώρηκος κιθῶνα φοινίκεον ἐνδεδύκεε· τύπτοντες δὲ ἐς τὸν θώρηκα, ἐποίευν οὐδέν· πρὶν γε δὴ μαθὼν τις τὸ ποιούμενον, παίει μιν ἐς τὸν ὀφθαλμόν· οὕτω δὴ ἔπεσέ τε καὶ ἀπέθανε. ταῦτα δὲ κως γινόμενα ἐλελήθεε τοὺς ἄλλους ἱππέας· οὔτε γὰρ πεσόντα μιν εἶδον ἀπὸ τοῦ ἵππου οὔτε ἀποθνήσκοντα· ἀναχωρήσιός τε γινομένης καὶ ὑποστροφῆς οὐκ ἔμαθον τὸ γεγόμενον, ἐπεὶ τε δὲ ἔστησαν, αὐτίκα ἐπόθεσαν, ὡς σφεας οὐδεὶς ἦν ὁ τάσσω· μαθόντες δὲ τὸ γεγονός, διακελευσάμενοι ἤλαυνον τοὺς ἵππους πάντες, ὡς ἂν τὸν γε νεκρὸν ἀνελοῖατο. Ἰδόντες δὲ 23 οἱ Ἀθηναῖοι οὐκέτι κατὰ τέλεα προσελαύνοντας τοὺς ἱππέας, ἀλλ' αἶμα πάντας, τὴν ἄλλην στρατιὴν ἐπέβωσαντο· ἐν ᾧ δὲ ὁ πεζὸς ἅπας ἐβώθεε, ἐν τούτῳ μάχῃ ὀξεῖα περὶ τοῦ νεκροῦ γίνεται. ἕως μὲν νυν μῦνοι ἦσαν οἱ τριηκόσιοι, ἐσσοῦντό τε πολλὸν καὶ τὸν νεκρὸν ἀπέλειπον· ὡς δὲ σφι τὸ πλῆθος ἐπεβοήθησαν, οὕτω δὴ οὐκέτι οἱ ἱππῶται ὑπέμενον, οὐδέ σφι ἐξεγένετο τὸν νεκρὸν ἀνελέσθαι· ἀλλὰ πρὸς ἐκείνῳ ἄλλους προσαπόλεσαν τῶν ἱππέων. ἀποστήσαντες ὧν ὅσον τε δύο στάδια, ἐβουλεύοντο ὃ τι χρεὸν εἴη ποιεῖν· ἐδόκεε δὲ σφι, ἀναρχίης ἐούσης, ἀπελαύνειν παρὰ Μαρδόνιον. Ἀπικομένης δὲ τῆς ἵππου ἐς τὸ 24 στρατόπεδον, πένθος ἐποιήσαντο Μασιστίου πᾶσά τε ἡ στρατιὴ καὶ Μαρδόνιος μέγιστον, σφέας τε αὐτοὺς κείροντες καὶ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια, οἰμωγῇ τε χρεώμενοι ἀπλότη· ἅπασαν γὰρ τὴν Βοιωτὴν κατεῖχε ἡχώ· ὡς ἀνδρὸς ἀπολομένου μετὰ γε Μαρδόνιον λογιμωτάτου παρὰ τε Πέρσῃσι καὶ βασιλεῖ. Οἱ μὲν νυν βάρβαροι τρόπῳ τῷ σφετέρῳ 25 ἀποθανόντα ἐτίμων Μασίστιον· οἱ δὲ Ἕλληνες, ὡς τὴν ἵππον ἐδέξαντο προσβάλλουσαν καὶ δεξάμενοι ὥσαντο, ἐθάρσυσάν τε πολλῷ μᾶλλον, καὶ πρῶτα

μὲν ἐς ἄμαξαν ἐσθίντες τὸν νεκρὸν παρὰ τὰς τάξεις ἐκόμιζον· ὁ δὲ νεκρὸς ἦν θέης ἄξιος, μεγάλῃος εἵνεκα καὶ κάλλεος· τῶν δὲ εἵνεκα καὶ ταῦτα ἐποίουν· ἐκλείποντες τὰς τάξεις ἐφοίτεον θεησόμενοι Μασίστιον· μετὰ δὲ, ἔδοξέ σφι ἐπικαταβῆναι ἐς Πλαταιάς· ὁ γὰρ χῶρος ἐφαίνετο πολλῷ ἔων ἐπιτηδεώτερός σφι ἐνστρατοπεδεύεσθαι ὁ Πλαταιϊκὸς τοῦ Ἐρυθραίου, τά τε ἄλλα, καὶ εὐδρότερος· ἐς τοῦτον δὴ τὸν χῶρον, καὶ ἐπὶ τὴν κρήνην τὴν Γαργαφίην τὴν ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ ἐοῦσαν, ἔδοξέ σφι χρεὸν εἶναι ἀπικέσθαι, καὶ διαταχθέντας στρατοπεδεύεσθαι· ἀναλαβόντες δὲ τὰ ὄπλα, ἦϊσαν διὰ τῆς ὑπωρείης τοῦ Κιθαιρῶνος παρὰ Ὑσιᾶς ἐς τὴν Πλαταιίδα γῆν, ἀπικόμενοι δὲ ἐτάσσοντο κατὰ ἔθνεα πλησίον τῆς τε κρήνης τῆς Γαργαφίης καὶ τοῦ τεμένεος τοῦ Ἀνδροκράτεος τοῦ ἥρωος, διὰ ὅχθων τε οὐκ ὑψηλῶν καὶ ἀπέδου χωρίου.

- 26 Ἐνθαῦτα ἐν τῇ διατάξει ἐγένετο λόγων πολλὸς ὠθισμὸς Τεγεγτέων τε καὶ Ἀθηναίων· ἐδικαίουν γὰρ αὐτοὶ ἑκάτεροι ἔχειν τὸ ἕτερον κέρας, καὶ καινὰ καὶ παλαιὰ παραφέροντες ἔργα· τοῦτο μὲν οἱ Τεγεῆται ἔλεγον τάδε· “ἡμεῖς αἰεὶ κοτε ἀξιεύμεθα ταύτης τῆς τάξις ἐκ τῶν συμμάχων ἀπάντων, ὅσαι ἤδη ἔξοδοι κοιναὶ ἐγένοντο Πελοποννησίοισι καὶ τὸ παλαιὸν καὶ τὸ νέον, ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπεὶ τε Ἡρακλείδαι ἐπειρῶντο μετὰ τὸν Εὐρυσθέος θάνατον κατιόντες ἐς Πελοπόννησον· τότε εὐρόμεθα τοῦτο διὰ πρῆγμα τοιόνδε· ἐπεὶ μετὰ Ἀχαιῶν καὶ Ἰώνων τῶν τότε ἑόντων ἐν Πελοποννήσῳ, ἐκβοηθήσαντες ἐς τὸν Ἴσθμὸν ἰζόμεθα ἀντίοι τοῖσι κατιούσι· τότε ὦν λόγος Ὑλλὸν ἀγορεύσασθαι, ὥς χρεὸν εἶη τὸν μὲν στρατὸν τῷ στρατῷ μὴ ἀνακινδυνεύειν συμβάλλοντα· ἐκ δὲ τοῦ Πελοποννησίου στρατοπέδου, τὸν ἂν σφέων αὐτῶν κρίνωσι εἶναι ἄριστον τοῦτόν οἱ μουννομαχῆσαι ἐπὶ διακειμένοισι· ἔδοξέ τε τοῖσι Πελοποννησίοισι ταῦτα εἶναι ποιητέα, καὶ ἔταμον ὄρκια ἐπὶ λόγῳ τοιῷδε· ἦν μὲν Ὑλλος νικήσῃ τὸν Πελοποννησίων ἡγεμόνα,

κατιέναι Ἡρακλείδας ἐπὶ τὰ πατρώϊα· ἦν δὲ νικηθῆ, τὰ ἔμπαλιν Ἡρακλείδας ἀπαλλάσσεσθαι, καὶ ἀπάγειν τὴν στρατιήν· ἑκατόν τε ἐτέων μὴ ζητῆσαι κάτοδον ἐς Πελοπόννησον. προεκρίθη τε δὴ ἐκ πάντων συμμάχων ἐθελοντῆς Ἑχεμας ὁ Ἡερόπου, τοῦ Φηγέος, στρατηγός τε ἔων καὶ βασιλεὺς ἡμέτερος· καὶ ἐμουνομάχυσέ τε καὶ ἀπέκτεινε Ὑλλον· ἐκ τούτου τοῦ ἔργου εὐρόμεθα ἐν τοῖσι Πελοποννησίοισι τοῖσι τότε καὶ ἄλλα γέρεα μεγάλα, τὰ διατελέομεν ἔχοντες, καὶ τοῦ κέρεος τοῦ ἐτέρου αἰεὶ ἡγεμονεύειν κοινῆς ἐξόδου γινομένης· ὑμῖν μὲν νυν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, οὐκ ἀντιεύμεθα· ἀλλὰ διδόντες αἵρεσιν ὀκοτέρου βούλεσθε κέρεος ἄρχειν, παρίεμεν· τοῦ δὲ ἐτέρου φάμεν ἡμέας ἰκνέεσθαι ἡγεμονεύειν, κατὰ περ ἐν τῷ πρόσθε χρόνῳ. χωρὶς τε τούτου τοῦ ἀπηγνημένου ἔργου, ἀξιονικότεροί εἰμεν Ἀθηναίων ταύτην τὴν τάξιν ἔχειν· πολλοὶ μὲν γάρ τε καὶ εὖ ἔχοντες πρὸς ὑμέας ἡμῖν, ἄνδρες Σπαρτιῆται, ἀγῶνες ἀγωνίζονται, πολλοὶ δὲ καὶ πρὸς ἄλλους· οὕτω ὦν ἡμέας δίκαιον ἔχειν τὸ ἕτερον κέρας, ἥ περ Ἀθηναίους· οὐ γάρ σφί ἐστι ἔργα οἷά περ ἡμῖν κατεργασμένα, οὐτ' ὦν καινὰ οὔτε παλαιά.”

Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον· Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς ταῦτα 27 ὑπεκρίναντο τάδε· “ἐπιστάμεθα μὲν σύνοδον τήνδε μάχης εἵνεκα συλλεγῆναι πρὸς τὸν βάρβαρον, ἀλλ’ οὐ λόγων. ἐπεὶ δὲ ὁ Τεγεήτης προέθηκε παλαιὰ καὶ καινὰ λέγειν τὰ ἑκατέροισι ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ κατέργασται χρηστὰ, ἀναγκαίως ἡμῖν ἔχει δηλῶσαι πρὸς ὑμέας, ὅθεν ἡμῖν πατρώϊόν ἐστι, εὐοῦσι χρηστοῖσι αἰεὶ, πρώτοις εἶναι μᾶλλον ἢ Ἀρκάσι· Ἡρακλείδας τῶν οὗτοι φασὶ ἀποκτεῖναι τὸν ἡγεμόνα ἐν Ἰσθμῷ, τοῦτο μὲν τούτους πρότερον ἐξελαυνομένους ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων ἐς τοὺς ἀπικοῖατο φεύγοντες δουλοσύνην πρὸς Μυκηναίων, μῦνοι ὑποδεξάμενοι, τὴν Εἰρυσθέος ὕβριν κατείλομεν, σὺν κείνοισι μάχῃ νικήσαντες τοὺς τότε ἔχοντας Πελοπόννησον·
Π.—23

τοῦτο δὲ, Ἀργείους τοὺς μετὰ Πολυνείκεος ἐπὶ Θήβας ἐλάσαντας, τελευτήσαντας τὸν αἰῶνα καὶ ἀτάφους κειμένους, στρατευσάμενοι ἐπὶ τοὺς Καδμείους, ἀνελέσθαι τε τοὺς νεκροὺς φαμεν καὶ θάψαι τῆς ἡμετέρης ἐν Ἐλευσίνι. ἔστι δὲ ἡμῖν ἔργον εὖ ἔχον καὶ ἐς Ἀμαζονίδας, τὰς ἀπὸ Θερμώδοντος ποταμοῦ ἐσβαλούσας κοτὲ ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν. καὶ ἐν τοῖσι Τρωϊκοῖσι πόνοις οὐδαμῶν ἐλειπούμεθα. ἀλλ' οὐ γάρ τι προέχει τούτων ἐπιμεμνήσθαι· καὶ γὰρ ἂν χρηστοὶ τότε ἔόντες ὧντοὶ νῦν ἂν εἴεν φλαυρότεροι, καὶ τότε ἔόντες φλαῦροι νῦν ἂν εἴεν ἀμείνονες. παλαιῶν μὲν νυν ἔργων ἅλις ἔστω. ἡμῖν δὲ εἰ μὴδὲν ἄλλο ἐστὶ ἀποδεδεγμένον, ὥσπερ ἐστὶ πολλά τε καὶ εὖ ἔχοντα εἰ τέοισι καὶ ἄλλοισι Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν Μαραθῶνι ἔργου ἄξιοί εἰμεν τοῦτο τὸ γέρας ἔχειν, καὶ ἄλλα πρὸς τούτῳ· οἷτινες μούνου Ἑλλήνων δὴ μουννομαχήσαντες τῷ Πέρσῃ, καὶ ἔργῳ τοσοῦτῳ ἐπιχειρήσαντες, περιεγενόμεθα, καὶ ἐνίκησαμεν ἔθνεα ἕξ τε καὶ τεσσεράκοντα. ἂρ' οὐ δίκαιοί εἰμεν ἔχειν ταύτην τὴν τάξιν ἀπὸ τούτου μούνου τοῦ ἔργου; ἀλλ' οὐ γὰρ ἐν τῷ τοιῷδε τάξιος εἶνεκα στασιάζειν πρέπει, ἄρτιοί εἰμεν πείθεσθαι ὑμῖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἵνα δοκέει ἐπιτηδεώτατον ἡμέας εἶναι ἐστάναι, καὶ κατ' οὐστίνας· πάντῃ γὰρ τεταγμένοι πειρησόμεθα εἶναι χρηστοί. ἐξηγέεσθε δὲ ὡς πεισομένων." οἱ μὲν ταῦτα ἀμείβοντο· Λακεδαιμονίων δὲ ἀνέβωσε ἅπαν τὸ στρατόπεδον Ἀθηναίους ἀξιονικότερους εἶναι ἔχειν τὸ κέρας ἢ περ Ἀρκάδας. οὕτω δὲ ἔσχον οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ὑπερεβάλοντο τοὺς Τεγεάτας.

- 28 Μετὰ δὲ ταῦτα, ἐτάσσοντο ὧδε οἱ ἐπιφοιτῶντές τε καὶ οἱ ἀρχὴν ἐλθόντες Ἑλλήνων· τὸ μὲν δεξιὸν κέρας εἶχον Λακεδαιμονίων μύριοι· τούτων δὲ τοὺς πεντακισχιλίους, ἔοντας Σπαρτιήτας, ἐφύλασσον ψилоὶ τῶν εἰλωτέων πεντακισχίλιοι καὶ τρισμύριοι, περὶ ἄνδρα ἕκαστον ἑπτὰ τεταγμένοι. προσεχέας

δέ σφι εἶλοντο ἑστάναι οἱ Σπαρτιῆται τοὺς Τεγεῆτας, καὶ τιμῆς εἵνεκα καὶ ἀρετῆς· τούτων δ' ἦσαν ὀπλίται χίλιοι καὶ πεντηκόσιοι. μετὰ δὲ τούτους ἴσταντο Κορινθίων πεντακισχίλιοι· παρὰ δέ σφι εὗροντο παρὰ Πανσανίῳ ἑστάναι Ποτιδαιητῶν τῶν ἐκ Παλλήνης τοὺς παρεόντας τριηκοσίους. τούτων δὲ ἐχόμενοι ἴσταντο Ἀρκάδες Ὀρχομένιοι ἑξακόσιοι· τούτων δὲ, Σικυώνιοι τρισχίλιοι. τούτων δὲ εἶχοντο Ἐπιδαυρίων ὀκτακόσιοι· παρὰ δὲ τούτους Τροιζηνίων ἐτάσσοντο χίλιοι. Τροιζηνίων δὲ ἐχόμενοι, Λεπρεητῶν διηκόσιοι· τούτων δὲ, Μυκηναίων καὶ Τυρυνθίων τετρακόσιοι. τούτων δὲ ἐχόμενοι, Φλιάσιοι χίλιοι· παρὰ δὲ τούτους ἔστασαν Ἑρμιονέες τριηκόσιοι. Ἑρμιονέων δὲ ἐχόμενοι ἴσταντο Ἑρετριέων τε καὶ Στυρέων ἑξακόσιοι· τούτων δὲ Χαλκιδέες τετρακόσιοι· τούτων δὲ, Ἀμπρακιητῶν πεντηκόσιοι. μετὰ δὲ τούτους, Λευκαδίων καὶ Ἀνακτορίων ὀκτακόσιοι ἔστασαν· τούτων δὲ ἐχόμενοι, Παλῆες οἱ ἐκ Κεφαλληνίης διηκόσιοι. μετὰ δὲ τούτους, Αἰγινητῶν πεντηκόσιοι ἐτάχθησαν. παρὰ δὲ τούτους ἐτάσσοντο Μεγαρέων τρισχίλιοι. εἶχοντο δὲ τούτων, Πλαταιέες ἑξακόσιοι. τελευταῖοι δὲ καὶ πρῶτοι Ἀθηναῖοι ἐτάσσοντο, κέρας ἔχοντες τὸ εὐώνυμον, ὀκτακισχίλιοι· ἐστρατήγεε δ' αὐτῶν Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου. οὗτοι, πλὴν τῶν ἑπτὰ περὶ ἕκαστον τεταγμένων Σπαρτιήτησι, ἦσαν ὀπλίται, συνάπαντες ἔοντες ἀριθμὸν τρεῖς τε μυριάδες καὶ ὀκτὼ χιλιάδες καὶ ἑκατοντάδες ἑπτὰ. Ὀπλίται 29 μὲν οἱ πάντες συλλεγέντες ἐπὶ τὸν βάρβαρον ἦσαν τοσοῦτοι· ψιλῶν δὲ πλῆθος ἦν τότε· τῆς μὲν Σπαρτιητικῆς τάξεως πεντακισχίλιοι καὶ τρισμύριοι ἄνδρες, ὡς ἔόντων ἑπτὰ περὶ ἕκαστον ἄνδρα· καὶ τούτων πᾶς τις παρήρτητο ὡς ἐς πόλεμον· οἱ δὲ τῶν λοιπῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἑλλήνων ψилоὶ, ὡς εἰς περὶ ἕκαστον ἑὸν ἄνδρα, πεντακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι καὶ τρισμύριοι ἦσαν· ψιλῶν μὲν δὴ τῶν ἀπάντων μαχίμων ἦν τὸ πλῆθος ἕξ τε μυριάδες καὶ ἑννέα

- 30 χιλιάδες καὶ ἑκατοντάδες πέντε. Τοῦ δὲ σύμπαντος Ἑλληνικοῦ τοῦ συνελθόντος εἰς Πλαταιὰς σὺν τε ὀπλίτησι καὶ ψιλοῖσι τοῖσι μαχίμοισι ἔνδεκα μυριάδες ἦσαν, μιῆς χιλιάδος πρὸς δὲ ὀκτακοσίων ἀνδρῶν καταδέουσαι· σὺν δὲ Θεσπιδέων τοῖσι παρεούσι ἐξ-πληροῦντο αἱ ἔνδεκα μυριάδες· παρήσαν γὰρ καὶ Θεσπιδέων ἐν τῷ στρατοπέδῳ οἱ περιέοντες, ἀριθμὸν εἰς ὀκτακοσίους καὶ χιλίους· ὅπλα δὲ οὐδ' οὗτοι εἶχον. οὗτοι μὲν νῦν ταχθέντες ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ ἐστρατοπεδεύοντο.
- 31 Οἱ δὲ ἀμφὶ Μαρδόνιον βάρβαροι, ὥς ἀπεκῆδυσαν Μασίστιον, παρήσαν, πυθόμενοι τοὺς Ἕλληνας εἶναι ἐν Πλαταιῇσι, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὸν Ἀσωπὸν τὸν ταύτην ῥέοντα· ἀπικόμενοι δὲ ἀντετάσσοντο ὧδε ὑπὸ Μαρδονίου· κατὰ μὲν Λακεδαιμονίους ἔστησε Πέρσας· καὶ δὴ πολλὸν γὰρ περιέασαν πλήθει οἱ Πέρσαι, ἐπὶ τε τάξις πλεῦνας ἐκεκοσμέατο, καὶ ἐπέειχον τοὺς Τεγεῆτας· ἔταξε δὲ οὕτω· ὅ τι μὲν ἦν αὐτοῦ δυνατώτατον πᾶν ἀπολέξας, ἔστησε ἀντίον Λακεδαιμονίων· τὸ δὲ ἀσθενέστερον παρέταξε κατὰ τοὺς Τεγεῆτας· ταῦτα δ' ἐποίεε φραζόντων τε καὶ διδασκόντων Θηβαίων. Περσέων δὲ ἐχομένους ἔταξε Μήδους· οὗτοι δὲ ἐπέσχον Κορινθίους τε καὶ Ποτιδαίητας, καὶ Ὀρχομενίους τε καὶ Σικωνίους. Μήδων δὲ ἐχομένους ἔταξε Βακτρίους· οὗτοι δὲ ἐπέσχον Ἐπιδαυρίους τε καὶ Τροιζηνίους, καὶ Λεπρεῆτας τε καὶ Τιρυνθίους, καὶ Μυκηναίους τε καὶ Φλιασίους. μετὰ δὲ Βακτρίους ἔστησε Ἰνδούς· οὗτοι δὲ ἐπέσχον Ἑρμιονέας τε καὶ Ἐρετριέας, καὶ Στυρέας τε καὶ Χαλκιδέας. Ἰνδῶν δὲ ἐχομένους Σάκας ἔταξε· οἱ ἐπέσχον Ἀμπρακίητας τε καὶ Ἀνακτορίους, καὶ Λευκαδίους, καὶ Παλέας, καὶ Αἰγινίητας. Σακέων δὲ ἐχομένους ἔταξε ἀντὶ Ἀθηναίων τε καὶ Πλαταιέων καὶ Μεγαρέων Βοιωτοὺς τε καὶ Λοκροὺς, καὶ Μηλιέας τε καὶ Θεσσαλοὺς, καὶ Φωκέων τοὺς χιλίους· οὐ γὰρ ὦν ἅπαντες οἱ Φωκέες ἐμῆδισαν· ἀλλὰ τινες αὐτῶν καὶ

τὰ Ἑλλήνων ἡῤῥον, περὶ τὸν Παρνησσὸν κατεilahμέ-
νοι· καὶ ἐνθεῦτεν ὀρμεώμενοι, ἔφερόν τε καὶ ἦγον τήν
τε Μαρδονίου στρατιήν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἔοντας
Ἑλλήνων· ἔταξε δὲ καὶ Μακεδόνας τε καὶ τοὺς περὶ
Θεσσαλίην οἰκημένους κατὰ τοὺς Ἀθηναίους. Ταῦ- 32
τα μὲν τῶν ἐθνέων τὰ μέγιστα ὀνόμασται τῶν ὑπὸ
Μαρδονίου ταχθέντων, τάπερ ἐπιφανέστατά τε ἦν
καὶ λόγου πλείστου· ἐνήσαν δὲ καὶ ἄλλων ἐθνέων
ἄνδρες ἀναμειγμένοι, Φρυγῶν τε καὶ Θρηήκων, καὶ
Μυσῶν τε καὶ Παιόνων, καὶ τῶν ἄλλων· ἐν δὲ καὶ
Αἰθιοπῶν τε καὶ Αἰγυπτίων (οἱ τε Ἑρμοτύβιες καὶ
οἱ Καλασίριες καλεόμενοι) μαχαιοφόροι· οἵπερ εἰσὶ
Αἰγυπτίων μῦνοι μάχιμοι· τούτους δὲ ἔτι ἐν Φαλή-
ρῳ ἔων ἀπὸ τῶν νηῶν ἀπεβιβάσατο, ἔοντας ἐπιβάτας·
οὐ γὰρ ἐτάχθησαν ἐς τὸν πεζὸν τὸν ἄμα Ξέρξη
ἀπικόμενον ἐς Ἀθήνας Αἰγύπτιοι. τῶν μὲν δὴ βαρ-
βάρων ἦσαν τριήκοντα μυριάδες, ὥς καὶ πρότερον
δεδήλωται· τῶν δὲ Ἑλλήνων τῶν Μαρδονίου συμμά-
χων οἶδε μὲν οὐδεὶς ἀριθμόν· οὐ γὰρ ὦν ἡριθμήθησαν·
ὥς δὲ ἐπικάσαι, ἐς πέντε μυριάδας συλλεγῆναι
εἰκάζω. οὗτοι οἱ παραταχθέντες πεζοὶ ἦσαν· ἡ δὲ
ἵππος χωρὶς ἐτέτακτο.

Ὡς δὲ ἄρα πάντες οἱ ἐτετάχατο κατὰ τε ἔθνεα 33
καὶ κατὰ τέλεα, ἐνθαῦτα τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ ἐθύοντο
καὶ ἀμφοτέρω. Ἑλλῆσι μὲν Τισαμενὸς Ἀντιόχου
ἦν ὁ θυόμενος· οὗτος γὰρ δὴ εἶπετο τῷ στρατεύ-
ματι τούτῳ μάντις· τὸν, ἔοντα Ἥλειον καὶ γένεος
τοῦ Ἰαμιδέων Κλυτιάδην, Λακεδαιμόνιοι ἐποίησαντο
λεωσφέτερον· Τισαμενῷ γὰρ μαντευομένῳ ἐν Δελ-
φοῖσι περὶ γόνου, ἀνέειλε ἡ Πυθίη ἀγῶνας τοὺς
μεγίστους ἀναιρήσεσθαι πέντε· ὁ μὲν δὴ ἁμαρτῶν
τοῦ χρηστηρίου, προσεῖχε γυμνασίοις ὥς ἀναιρησό-
μενος γυμνικοὺς ἀγῶνας· ἀσκέων δὲ πεντάεθλον
παρὰ ἐν πάλαισμα ἔδραμε νικᾶν Ὀλυμπιάδα, Ἱερω-
νύμῳ τῷ Ἀνδρίῳ ἐλθὼν ἐς ἔριν· Λακεδαιμόνιοι δὲ
μαθόντες οὐκ ἐς γυμνικοὺς ἀλλ' ἐς ἀρήϊους ἀγῶνα

φέρον τὸ Τισαμενοῦ μαντήϊον, μισθῷ ἐπειρῶντο πείσαντες Τισαμενὸν ποιέεσθαι ἅμα Ἡρακλειδέων τοῖσι βασιλεῦσι ἡγεμόνα τῶν πολέμων· ὁ δὲ ὀρέων περὶ πολλοῦ ποιευμένους Σπαρτιήτας φίλον αὐτὸν προσθέσθαι, μαθὼν τοῦτο ἀνέτιμα, σημαίνων σφί, ὡς ἦν μιν πολιήτην σφέτερον ποιήσονται τῶν πάντων μεταδιδόντες, ποιήσει ταῦτα· ἐπ' ἄλλῃ μισθῷ δ' οὐ· Σπαρτιήται δὲ, πρῶτα μὲν ἀκούσαντες δεινὸ ἐποιεῦντο, καὶ μετίεσαν τῆς χρησιμοσύνης τὸ παράπαν· τέλος δὲ, δείματος μεγάλου ἐπικρεμαμένου τοῦ Περσικοῦ τούτου στρατεύματος, καταίνεον μετιόντες· ὁ δὲ γνούς τετραμμένους σφέας, οὐδ' οὕτω ἔφη ἔτι ἀρκέεσθαι τούτοις μούνοις, ἀλλὰ δεῖν ἔτι καὶ τὸν ἀδελφεὸν ἑωυτοῦ Ἡγίην γίνεσθαι Σπαρτιήτην ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι λόγοις τοῖσι καὶ αὐτὸς γίνεται.

- 34 Ταῦτα δὲ λέγων οὗτος ἐμιμέετο Μελάμποδα, ὡς εἰκάσαι βασιληήν τε καὶ πολιτήν, αἰτεόμενος· καὶ γὰρ δὴ καὶ Μελάμπους, τῶν ἐν Ἀργεῖ γυναικῶν μανεισέων, ὡς μιν οἱ Ἀργεῖοι ἐμισθοῦντο ἐκ Πύλου παῦσαι τὰς σφετέρας γυναῖκας τῆς νούσου, μισθὸν προετείνατο τῆς βασιληῆς τὸ ἥμισυ· οὐκ ἀνασχομένων δὲ τῶν Ἀργείων ἀλλ' ἀπιόντων, ὡς ἐμαίνοντο πολλῷ πλεῦνες τῶν γυναικῶν, οὕτω δὴ ὑποστάντες τὰ ὁ Μελάμπους προετείνεται, ἦσαν δώσοντές οἱ ταῦτα· ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ἐπορέγεται, ὀρέων αὐτοὺς τετραμμένους, φὰς, ἦν μὴ καὶ τῷ ἀδελφεῷ Βίαντι μεταδώσι τὸ τριτημόριον τῆς βασιληῆς, οὐ ποιήσειν τὰ βούλονται· οἱ δὲ Ἀργεῖοι, ἀπειληθέντες ἐς στεῖ-
- 35 νὸν, καταινέουσι καὶ ταῦτα. Ὡς δὲ καὶ Σπαρτιήται, ἐδέοντο γὰρ δεινῶς τοῦ Τισαμενοῦ, πάντως συνεχῶρεόν οἱ· συγχωρησάντων δὲ καὶ ταῦτα τῶν Σπαρτιητέων, οὕτω δὴ πέντε σφί μαντευόμενος ἀγῶνας τοὺς μεγίστους Τισαμενὸς ὁ Ἥλειος, γενόμενος Σπαρτιήτης, συγκαταίρει· μῦνοι δὲ δὴ πάντων ἀνθρώπων ἐγένοντο οὗτοι Σπαρτιήτησι πολιῆται. οἱ δὲ πέντε ἀγῶνες οἷδε ἐγένοντο· εἰς μὲν καὶ πρῶτος, οὗτος ὁ

ἐν Πλαταιῇσι· ἐπὶ δὲ, ὃ ἐν Τεγέῃ πρὸς Τεγεῆτας τε καὶ Ἀργείους γενόμενος· μετὰ δὲ, ὃ ἐν Διπαιεῦσι πρὸς Ἀρκάδας πάντας, πλὴν Μαντινέων· ἐπὶ δὲ, ὃ Μεσσηνίων, ὃ πρὸς τῷ Ἰσθμῷ· ὕστατος δὲ, ὃ ἐν Τανάγρῃ πρὸς Ἀθηναίους τε καὶ Ἀργείους γενόμενος· οὗτος δὲ ὕστατος κατεργάσθη τῶν πέντε ἀγώνων.

Οὗτος δὴ τότε τοῖσι Ἑλλήσι ὁ Τισαμενός, ἀγόν- 36
των τῶν Σπαρτιητέων, ἐμαντεύετο ἐν τῇ Πλαταιίδι.
τοῖσι μὲν νυν Ἑλλήσι καλὰ ἐγίνετο τὰ ἱρά, ἀμυνο-
μένοισι· διαβᾶσι δὲ τὸν Ἀσωπὸν καὶ μάχης ἄρχουσι,
οὗ. Μαρδονίῳ δὲ προθυμιομένῳ μάχης ἄρχειν, οὐκ 37
ἐπιτήδεα ἐγίνετο τὰ ἱρά· ἀμυνομένῳ δὲ καὶ τούτῳ
καλά· καὶ γὰρ οὗτος Ἑλληνικοῖσι ἱροῖσι ἐχρέετο,
μάντιν ἔχων Ἡγησίστρατον, ἄνδρα Ἡλεῖόν τε καὶ
τῶν Τελλιαδέων ἑόντα λογιμώτατον· τὸν δὴ πρότερον
τούτων Σπαρτιῆται λαβόντες ἔδησαν ἐπὶ θανάτῳ, ὥς
πεπονθότες πολλά τε καὶ ἀνάρσια ὑπ' αὐτοῦ· ὃ δὲ
ἐν τούτῳ τῷ κακῷ ἐχόμενος, ὥστε τρέχων περὶ τῆς
ψυχῆς πρό τε τοῦ θανάτου πεισόμενος πολλά τε καὶ
λυγρὰ, ἔργον ἐργάσατο μέζον λόγου· ὥς γὰρ δὴ
ἐδέδετο ἐν ξύλῳ σιδηροδέτῳ, ἐσενειχθέντος κως σιδη-
ρίου ἐκράτησε· αὐτίκα δὲ ἐμηχανᾶτο ἀνδρειότατον
ἔργον πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· σταθμησάμενος γὰρ
ὅκως ἐξελεύσεται οἱ τὸ λοιπὸν τοῦ ποδός, ἀπέταμε
τὸν ταρσὸν ἑωυτοῦ, ταῦτα δὲ ποιήσας, ὥστε φυλασ-
σόμενος ὑπὸ φυλάκων, διορύξας τὸν τοῖχον ἀπέδρη
ἐς Τεγέην, τὰς μὲν νύκτας πορευόμενος, τὰς δὲ
ἡμέρας καταδύνων ἐς ὕλην καὶ αὐλιζόμενος· οὕτω
ὥστε, Λακεδαιμονίων πανδημεὶ διζημένων, τρίτῃ
εὐφρόνῃ γενέσθαι ἐν Τεγέῃ, τοὺς δὲ ἐν θώματι
μεγάλῳ ἐνέχεσθαι τῆς τε τόλμης, ὀρέοντας τὸ ἡμί-
τομον τοῦ ποδός κείμενον, κακείνῳ οὐ δυναμένους
εὔρεῖν. τότε μὲν οὕτω διαφυγὼν Λακεδαιμονίους,
καταφεύγει ἐς Τεγέην, ἐοῦσαν οὐκ ἄρθμῳ Λακε-
δαιμονίοισι τοῦτον τὸν χρόνον· ὅστις δὲ γενόμενος,
καὶ προσποιησάμενος ξύλινον πόδα, κατεστήκεε ἐκ

τῆς ἰθείης Λακεδαιμονίοισι πολέμιος· οὐ μέντοι γε ἐς τέλος οἱ συνήνευκε τὸ ἔχθος τὸ ἐς Λακεδαιμονίους συγκεκυρημένον· ἤλω γὰρ μαντευόμενος ἐν Ζακύνθῳ ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἀπέθανε. ὁ μὲν νυν θάνατος ὁ Ἡγησιστράτου ὑστερον ἐγένετο τῶν Πλαταιϊκῶν· τότε δ' ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ Μαρδονίῳ μεμισθωμένος οὐκ ὀλίγον, ἐθύετό τε καὶ προεθυμέετο κατὰ τε τὸ ἔχθος τὸ Λακεδαιμονίων καὶ κατὰ τὸ κέρδος.

38 Ὡς δὲ οὐκ ἐκαλλιέρεε ὥστε μάχεσθαι, οὔτε αὐτοῖσι Πέρσησι, οὔτε τοῖσι μετ' ἐκείνων ἐοῦσι Ἑλλήνων· (εἶχον γὰρ καὶ οὗτοι ἐπ' ἐωντῶν μάντιν Ἰππόμαχον, Λευκάδιον ἄνδρα·) ἐπιρρεόντων δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ γινομένων πλεύνων, Τιμηγενίδης ὁ Ἑρπυος, ἀνὴρ Θηβαῖος, συνεβούλευσε Μαρδονίῳ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Κιθαιρῶνος φυλάξαι, λέγων ὡς ἐπιρρέουσι οἱ Ἕλληνες αἰεὶ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην, καὶ ὡς ἀπολάμβουτο

39 συχνούς. Ἡμέραι δέ σφι ἀντικατημένοισι ἤδη ἐγεγόνεσαν ὀκτῶ, ὅτε ταῦτα ἐκείνος συνεβούλευε Μαρδονίῳ· ὁ δὲ μαθὼν τὴν παραίνεσιν εὖ ἔχουσαν, ὡς εὐφρόνη ἐγένετο, πέμπει τὴν ἵππον ἐς τὰς ἐκβολὰς τὰς Κιθαιρωνίδας, αἱ ἐπὶ Πλαταιέων φέρουσι· τὰς Βοιωτοὶ μὲν Τρεῖς Κεφαλὰς καλέουσι, Ἀθηναῖοι δὲ Δρυὸς Κεφαλὰς. πεμφθέντες δὲ οἱ ἱππῶται οὐ μάτην ἀπίκοντο· ἐσβάλλοντα γὰρ ἐς τὸ πεδῖον λαμβάνουσι ὑποζύγια τε πεντακόσια, σιτία ἄγοντα ἀπὸ Πελοποννήσου ἐς τὸ στρατόπεδον, καὶ ἀνθρώπους οἱ εἶποντο τοῖσι ζεύγεσι· ἐλόντες δὲ ταύτην τὴν ἄγρην οἱ Πέρσαι ἀφειδέως ἐφόνεον, οὐ φειδόμενοι οὔτε ὑποζυγίου οὐδενὸς οὔτε ἀνθρώπου· ὡς δὲ ἄδην εἶχον κτείνοντες, τὰ λοιπὰ αὐτῶν ἤλαννον περιβαλλόμενοι παρά τε Μαρδόνιον καὶ ἐς τὸ στρατόπεδον.

40 Μετὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἐτέρας δύο ἡμέρας διέτριψαν, οὐδέτεροι βουλομένοι μάχης ἄρξαι· μέχρι μὲν γὰρ τοῦ Ἀσωποῦ ἐπήϊσαν οἱ βάρβαροι περῶμενοι τῶν Ἑλλήνων, διέβαινον δὲ οὐδέτεροι· ἡ

μέντοι ἵππος ἢ Μαρδονίου αἰεὶ προσέκειτό τε καὶ ἐλύπεε τοὺς Ἕλληνας· οἱ γὰρ Θηβαῖοι, ἅτε μηδίζοντες μεγάλως, προθύμως ἔφερον τὸν πόλεμον, καὶ αἰεὶ κατηγέοντο μέχρι μάχης· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου παραδεκόμενοι Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι, μάλα ἔσκον οἱ ἀπεδείκνυντο ἀρετάς.

Μέχρι μὲν νυν τῶν δέκα ἡμερέων οὐδὲν ἐπὶ πλεῦν 41
ἐγίνετο τούτων· ὥς δὲ ἐνδεκάτῃ ἐγεγόνεε ἡμέρῃ ἀντικατημένοισι ἐν Πλαταιῇσι οἱ τε δὴ Ἕλληνες πολλῶ πλεῦνες ἐγεγόνεσαν, καὶ Μαρδόνιος περιημέκτεε τῇ ἔδρῃ, ἐνθαῦτα ἐς λόγους ἦλθον Μαρδόνιός τε ὁ Γωβρύεω καὶ Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκεος, ὃς ἐν ὀλίγοις Περσέων ἦν ἀνὴρ δόκιμος παρὰ Ἑρέτῃ· βουλευομένων δὲ αἶδε ἦσαν αἱ γνώμαι· ἡ μὲν Ἀρταβάζου, ὥς χρεὸν εἶη ἀναξεύξαντας τὴν ταχίστην πάντα τὸν στρατὸν, ἰέναι ἐς τὸ τεῖχος τὸ Θηβαίων, ἐνθα σιτόν τέ σφι ἐσσηνεῖσθαι πολλὸν καὶ χόρτον τοῖσι ὑποζυγίοισι· κατ' ἡσυχίαν τε ἰζομένους διαπρήσσεσθαι ποιεῦντας τάδε· ἔχειν γὰρ χρυσὸν πολλὸν μὲν ἐπίσημον, πολλὸν δὲ καὶ ἄσημον, πολλὸν δὲ καὶ ἄργυρόν τε καὶ ἐκπώματα· τούτων φειδομένους μηδενὸς, διαπέμπειν ἐς τοὺς Ἕλληνας, Ἑλλήνων δὲ μάλιστα ἐς τοὺς προεστεῶτας ἐν τῇσι πόλισι· καὶ ταχέως σφέας παραδώσειν τὴν ἐλευθερίην· μηδὲ ἀνακινδυνεύειν συμβάλλοντας. τούτου μὲν νυν ἡ αὐτὴ ἐγίνετο καὶ Θηβαίων γνώμη, ὥς προειδότες πλεῦν τι καὶ τούτου· Μαρδονίου δὲ ἰσχυροτέρῃ τε καὶ ἀγνωμονεστέρῃ, καὶ οὐδαμῶς συγγινωσκομένη· δοκέειν τε γὰρ πολλῶ κρέσσονα εἶναι τὴν σφετέρην στρατιὴν τῆς Ἑλληνικῆς, συμβάλλειν τε τὴν ταχίστην, μηδὲ περιορᾶν συλλεγομένους ἔτι πλεῦνας τῶν συλλελεγμένων· τὰ τε σφάγια τὰ Ἠγησιστράτου εἶαν χαίρειν· μηδὲ βιάζεσθαι, ἀλλὰ νόμῳ τῷ Περσέων χρεωμένους συμβάλλειν. Τούτου δὲ οὕτω δικαιοῦντος ἀντέλεγε 42
οὐδεὶς, ὥστε ἐκράτεε τῇ γνώμῃ· τὸ γὰρ κράτος εἶχε τῆς στρατιῆς οὗτος ἐκ βασιλέος, ἀλλ' οὐκ Ἀρτά-

βαζος. μεταπεμψάμενος ὦν τοὺς ταξiάρχους τῶν τελέων καὶ τῶν μετ' ἑωυτοῦ ἐόντων Ἑλλήνων τοὺς στρατηγούς, εἰρώτα εἴ τι εἶδεῖεν λόγιον περὶ Περσέων, ὡς διαφθερέονται ἐν τῇ Ἑλλάδι; σιγῶντων δὲ τῶν ἐπικλήτων, τῶν μὲν οὐκ εἰδόντων τοὺς χρησμούς, τῶν δὲ εἰδόντων μὲν ἐν ἀδείῃ δὲ οὐ ποιευμένων τὸ λέγειν, αὐτὸς Μαρδόνιος ἔλεγε· “ἐπεὶ τοίνυν ὑμεῖς ἢ ἴστε οὐδὲν, ἢ οὐ τολμᾶτε λέγειν, ἀλλ' ἐγὼ ἐρέω ὡς εὖ ἐπιστάμενος· ἔστι λόγιον ὡς χρεὸν ἔστι Πέρσας ἀπικομένους ἐς τὴν Ἑλλάδα, διαρπάσαι τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, μετὰ δὲ τὴν διαρπαγὴν ἀπολέσθαι πάντας. ἡμεῖς τοίνυν, αὐτὸ τοῦτο ἐπιστάμενοι, οὔτε ἴμεν ἐπὶ τὸ ἱρὸν τοῦτο οὔτε ἐπιχειρήσομεν διαρπάζειν ταύτης τε εἵνεκα τῆς αἰτίας οὐκ ἀπολεόμεθα. ὥστε ὑμέων ὅσοι τυγχάνουσι εὖνοοι ἐόντες Πέρσῃσι, ἦδεσθε τοῦδε εἵνεκα, ὡς περισσομένους ἡμέας Ἑλλήνων.” ταῦτά σφι εἶπας, δεύτερα ἐσήμαινε παραρτέεσθαι τε πάντα καὶ εὐκρινέα ποιέεσθαι, ὡς ἅμα ἡμέρῃ τῇ ἐπιούσῃ συμβολῆς ἐσομένης.

- 43 Τοῦτον δ' ἔγωγε τὸν χρησμὸν τὸν Μαρδόνιος εἶπε ἐς Πέρσας ἔχειν, ἐς Ἰλλυριοὺς τε καὶ τὸν Ἑγχέλεων στρατὸν οἶδα πεποιημένον, ἀλλ' οὐκ ἐς Πέρσας. ἀλλὰ τὰ μὲν Βάκιδι ἔστι ἐς ταύτην τὴν μάχην πεποιημένα·

τὴν δ' ἐπὶ Θερμῶδοντι καὶ Ἀσωπῷ λεχεπολῇ
Ἑλλήνων σύνοδον, καὶ βαρβαρόφωνον ἰὺγῇν
τῇ πολλοὶ πεσέονται ὑπὲρ Λάχεσιν τε μύρον τε
τοξοφόρων Μήδων, ὅταν αἰσιμον ἡμᾶρ ἐπέλθῃ.

ταῦτα μὲν καὶ παραπλήσια τούτοισι ἄλλα Μουσαίου ἔχοντα οἶδα ἐς Πέρσας· ὁ δὲ Θερμῶδων ποταμὸς ῥέει μεταξύ Τανάγρης τε καὶ Γλίσαντος.

- 44 Μετὰ δὲ τὴν ἐπειρώτησιν τῶν χρησμῶν καὶ παραινέσιν τὴν ἐκ Μαρδονίου, νύξ τε ἐγίνετο καὶ ἐς φυλακὰς ἐτάσσοντο. ὡς δὲ πρόσω τῆς νυκτὸς προελήλατο, καὶ ἡσυχίῃ ἐδόκεε εἶναι ἀνὰ τὰ στρατόπεδα καὶ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἐν ὕπνῳ,

τηνικαῦτα προσελάσας ἵππῳ πρὸς τὰς φυλακὰς τὰς Ἀθηναίων Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντεω, στρατηγός τε ἑὼν καὶ βασιλεὺς Μακεδόνων, ἐδίξητο τοῖσι στρατηγοῖσι ἐς λόγους ἐλθεῖν· τῶν δὲ φυλάκων οἱ μὲν πλεῦνες παρέμενον, οἱ δ' ἔθεον ἐπὶ τοὺς στρατηγούς· ἐλθόντες δὲ ἔλεγον, ὡς ἄνθρωπος ἦκοι ἐπ' ἵππου ἐκ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Μήδων, ὅς ἄλλο μὲν οὐδὲν παραγυμνοὶ ἔπος, στρατηγούς δὲ ὀνομάζων, ἐθέλειν φησὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν. Οἱ δὲ ἐπεὶ ταῦτα ἤκουσαν, 45 αὐτίκα εἶποντο ἐς τὰς φυλακὰς· ἀπικομένοισι δὲ ἔλεγε Ἀλέξανδρος τάδε· “ἄνδρες Ἀθηναῖοι, παραθήκην ὑμῖν τὰ ἔπεα τάδε τίθεμαι, ἀπόρρητα ποιέμενος πρὸς μηδένα λέγειν ὑμέας ἄλλον ἢ Πausanίην, μή με καὶ διαφθείρητε· οὐ γὰρ ἂν ἔλεγον, εἰ μὴ μεγάλως ἐκηδόμην συναπάσης τῆς Ἑλλάδος· αὐτός τε γὰρ Ἑλλήν γένος εἰμὶ τῶρχαῖον, καὶ ἀντ' ἐλευθέρης δεδουλωμένην οὐκ ἂν ἐθέλοισι ὁρᾶν τὴν Ἑλλάδα· λέγω δὲ ὦν, ὅτι Μαρδονίῳ τε καὶ τῇ στρατιῇ τὰ σφάγια οὐ δύναται καταθύμια γενέσθαι· πάλαι γὰρ ἂν ἐμάχεσθε· νῦν δὲ οἱ δέδοκται τὰ μὲν σφάγια ἑᾶν χαίρειν, ἅμα ἡμέρῃ δὲ διαφανσκούσῃ συμβολὴν ποιέεσθαι· καταρρώδηκε γὰρ μὴ πλεῦνες συλλεχθῆτε, ὡς ἐγὼ εἰκάζω. πρὸς ταῦτα ἐτοιμάζεσθε· ἦν δὲ ἄρα ὑπερβάληται τὴν συμβολὴν Μαρδόνιος, καὶ μὴ ποιῆται, λιπαρέετε μένοντες· ὀλίγων γὰρ σφι ἡμερέων λείπεται σιτία. ἦν δὲ ὑμῖν ὁ πόλεμος ὁδε κατὰ νόον τελευτήσῃ, μνησθῆναί τινα χρὴ καὶ ἐμεῦ ἐλευθερώσιος πέρι, ὅς Ἑλλήνων εἵνεκα οὕτω ἔργον παράβολον ἔργασμαι ὑπὸ προθυμίας, ἐθέλων ὑμῖν δηλῶσαι τὴν διάνοιαν τὴν Μαρδονίου, ἵνα μὴ ἐπιπέσωσι ὑμῖν οἱ βάρβαροι μὴ προσδεκομένοισί κω. εἰμὶ δὲ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών.” ὁ μὲν ταῦτα εἶπας ἀπήλανε ὀπίσω ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ τὴν ἑωυτοῦ τάξιν.

Οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων, ἐλθόντες ἐπὶ τὸ 46 δεξιὸν κέρας, ἔλεγον Πausanίῃ τάπερ ἤκουσαν

Ἀλεξάνδρον· ὁ δὲ τούτῳ τῷ λόγῳ καταρρωθήσας τοὺς Πέρσας, ἔλεγε τάδε· “ἐπεὶ τοίνυν ἐς ἡῷ ἡ συμβολὴ γίνεται, ὑμέας μὲν χρεὸν ἐστὶ τοὺς Ἀθηναίους στῆναι κατὰ τοὺς Πέρσας, ἡμέας δὲ κατὰ τοὺς Βοιωτοὺς τε καὶ τοὺς κατ’ ὑμέας τεταγμένους Ἑλλήνων, τῶνδε εἵνεκα· ὑμεῖς ἐπίστασθε τοὺς Μήδους καὶ τὴν μάχην αὐτῶν, ἐν Μαραθῶνι μαχεσάμενοι· ἡμεῖς δὲ ἄπειροί τέ εἰμεν καὶ ἄδαεες τούτων τῶν ἀνδρῶν· Σπαρτιητέων γὰρ οὐδεὶς πεπειρήται Μήδων· ἡμεῖς δὲ Βοιωτῶν καὶ Θεσσαλῶν ἔμπειροί εἰμεν. ἀλλ’ ἀναλαβόντας τὰ ὄπλα χρεὸν ἐστὶ ἵεναι ὑμέας μὲν ἐς τόδε τὸ κέρας, ἡμέας δὲ ἐς τὸ εὐώνυμον.” πρὸς δὲ ταῦτα εἶπαν οἱ Ἀθηναῖοι τάδε· “καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πάλαι ἀπ’ ἀρχῆς, ἐπεὶ τε εἶδομεν κατ’ ὑμέας τασσομένους τοὺς Πέρσας, ἐν νόῳ ἐγένετο εἰπεῖν ταῦτα τάπερ ὑμεῖς φθάντες προφέρετε· ἀλλὰ γὰρ ἀρρωδέομεν μὴ ὑμῖν οὐκ ἡδέες γένωνται οἱ λόγοι· ἐπεὶ δ’ ὦν αὐτοὶ ἐμνήσθητε, καὶ ἡδομένοισι ἡμῖν οἱ λόγοι γεγόνασι, καὶ ἐτοῖμοί εἰμεν
 47 ποιεῖν ταῦτα.” Ὡς δ’ ἤρεσκε ἀμφοτέροισι ταῦτα, ἥως τε διέφαινε καὶ διαλλάσσοντο τὰς τάξεις· γνόντες δὲ οἱ Βοιωτοὶ τὸ ποιούμενον, ἐξαγορεύουσι Μαρδονίῳ· ὁ δ’ ἐπεὶ τε ἤκουσε, αὐτίκα μετιστάναι καὶ αὐτὸς ἐπειράτο, παράγων τοὺς Πέρσας κατὰ τοὺς Λακεδαιμονίους. ὥς δὲ ἔμαθε τοῦτο τοιοῦτο γινόμενον ὁ Παυσανίης, γνοὺς ὅτι οὐ λανθάνει, ὀπίσω ἦγε τοὺς Σπαρτιήτας ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας· ὥς δ’ αὕτως καὶ ὁ Μαρδόνιος ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου.

48 Ἐπεὶ δὲ κατέστησαν ἐς τὰς ἀρχαίας τάξεις, πέμψας ὁ Μαρδόνιος κήρυκα ἐς τοὺς Σπαρτιήτας ἔλεγε τάδε· “ὦ Λακεδαιμόνιοι, ὑμεῖς δὴ λέγεσθε εἶναι ἄνδρες ἄριστοι ὑπὸ τῶν τῇδε ἀνθρώπων, ἐκπαγλεομένων ὥς οὔτε φεύγετε ἐκ πολέμου οὔτε τάξιν ἐκλείπετε, μένοντές τε ἢ ἀπόλλυτε τοὺς ἐναντίους ἢ αὐτοὶ ἀπόλλυσθε. τῶν δ’ ἄρ’ ἦν οὐδὲν ἀληθές· πρὶν γὰρ ἢ υμμίξαι ἡμέας ἐς χειρῶν τε νόμον ἀπικέσθαι, καὶ

δὴ φεύγοντας καὶ στάσιν ἐκλείποντας ὑμέας εἶδομεν, ἐν Ἀθηναίοισι τε τὴν πρόπειραν ποιευμένους, αὐτοὺς τε ἀντία δούλων τῶν ἡμετέρων τασσομένους· ταῦτα οὐδαμῶς ἀνδρῶν ἀγαθῶν ἔργα· ἀλλὰ πλείστον δὴ ἐν ἡμῖν ἐψεύσθημεν. προσδεκόμενοι γὰρ κατὰ κλέος, ὡς δὴ πέμψετε ἐς ἡμέας κήρυκα προκαλούμενοι καὶ βουλόμενοι μούνουσι Πέρσησι μάχεσθαι, ἄρτιοι ἔόντες ποιεῖν ταῦτα, οὐδὲν τοιοῦτο λέγοντας ὑμέας εὔρομεν, ἀλλὰ πτώσοντας μᾶλλον. νῦν ὦν ἐπειδὴ οὐκ ὑμεῖς ἤρξατε τούτου τοῦ λόγου, ἀλλ' ἡμεῖς ἄρχομεν, τί δὴ οὐ πρὸ μὲν τῶν Ἑλλήνων ὑμεῖς, ἐπεὶ τε δεδόξωσθε εἶναι ἀριστοὶ, πρὸ δὲ τῶν βαρβάρων ἡμεῖς, ἴσοι πρὸς ἴσους ἀριθμὸν μαχεσόμεθα; καὶ ἦν μὲν δοκέη καὶ τοὺς ἄλλους μάχεσθαι, οἱ δ' ὦν μετέπειτα μαχέσθων ὕστεροι· εἰ δὲ καὶ μὴ δοκεοί, ἀλλ' ἡμέας μούνους ἀποχρᾶν, ἡμεῖς δὲ διαμαχεσόμεθα· ὁκότεροι δ' ἂν ἡμέων νικήσωσι, τούτους τῷ ἅπαντι στρατοπέδῳ νικᾶν." Ὁ μὲν, ταῦτα εἰπας τε καὶ 49 ἐπισχὼν χρόνον, ὥς οἱ οὐδεὶς οὐδὲν ὑπεκρίνετο, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω· ἀπελθὼν δὲ ἐσήμεναι Μαρδονίῳ τὰ καταλαβόντα· ὁ δὲ περιχαρὴς γενόμενος καὶ ἐπαρθεὶς ψυχρῇ νίκῃ, ἐπήκε τὴν ἵππον ἐπὶ τοὺς Ἑλληνας· ὡς δὲ ἐπήλασαν οἱ ἱππότες, εἰσινέοντο πᾶσαν τὴν στρατιὴν τὴν Ἑλληνικὴν ἐσακοντίζοντές τε καὶ τοξεύοντες, ὥστε ἱπποτοξόται τε ἔόντες καὶ προσφέρεσθαι ἄποροι· τὴν τε κρήνην τὴν Γαργαφίην, ἀπ' ἧς ὑδρεύετο πᾶν τὸ στράτευμα τὸ Ἑλληνικόν, συνετάραξαν καὶ συνέχωσαν. ἦσαν μὲν ὦν κατὰ τὴν κρήνην Λακεδαιμόνιοι τεταγμένοι μούνου· τοῖσι δὲ ἄλλοις Ἑλλησι ἢ μὲν κρήνη πρόσω ἐγίνετο, ὡς ἕκαστοι ἔτυχον τεταγμένοι, ὁ δὲ Ἀσωπὸς ἀγχοῦ· ἐρυκόμενοι δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ, οὕτω δὴ ἐπὶ τὴν κρήνην ἐφοίτεον· ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ γὰρ σφί οὐκ ἐξῆν ὕδωρ φορέεσθαι, ὑπὸ τε τῶν ἱππέων καὶ τοξευμάτων.

Τούτου δὲ τοιοῦτου γινομένου, οἱ τῶν Ἑλλήνων 50 στρατηγοὶ, ἅτε τοῦ τε ὕδατος στερηθείσης τῆς

- στρατιῆς καὶ ὑπὸ τῆς ἵππου ταρασσομένης, συνέ-
 λέχθησαν περὶ αὐτῶν τε τούτων καὶ ἄλλων, ἐλθόντες
 παρὰ Πανσανίην ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας· ἄλλα γάρ,
 τούτων τοιούτων ἑόντων, μᾶλλον σφεας ἐπελύπее·
 οὔτε γὰρ σιτία εἶχον ἔτι, οἳ τέ σφεων ὀπέωνες ἀπο-
 πεμφθέντες ἐς Πελοπόννησον ὡς ἐπισιτιεύμενοι,
 ἀποκεκλέατο ὑπὸ τῆς ἵππου, οὐ δυνάμενοι ἀπικέσθαι
 51 ἐς τὸ στρατόπεδον. Βουλευομένοισι δὲ τοῖσι στρα-
 τηγοῖσι ἔδοξε, ἣν ὑπερβάλωνται κείνην τὴν ἡμέρην
 οἱ Πέρσαι συμβολὴν μὴ ποιούμενοι, ἐς τὴν νῆσον
 ἰέναι· ἣ δὲ ἐστὶ ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ καὶ τῆς κρήνης
 τῆς Γαργαφίης, ἐπ' ἣ ἑστρατοπεδεύοντο τότε, δέκα
 σταδίους ἀπέχουσα, πρὸ τῆς Πλαταίων πόλιος.
 νῆσος δὲ οὕτω ἂν εἴη ἐν ἡπείρῳ· σχιζόμενος ὁ
 ποταμὸς ἄνωθεν ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος ῥέει κάτω ἐς τὸ
 πεδῖον, διέχων ἀπ' ἀλλήλων τὰ ῥέεθρα ὅσον περ τρία
 στάδια· καὶ ἔπειτα συμμίσγει ἐς τῶντό· οὖνομα
 δέ οἱ Ὀερὸν· θυγατέρα δὲ ταύτην λέγουσι εἶναι
 Ἀσωποῦ οἱ ἐπιχώριοι. ἐς τοῦτον δὴ τὸν χῶρον
 ἐβουλεύσαντο μεταναστῆναι, ἵνα καὶ ὕδατι ἔχῃσι
 χρᾶσθαι ἀφθόνῳ καὶ οἱ ἱππείες σφέας μὴ σινοῖατο,
 ὥσπερ κατ' ἰθὺ ἑόντων· μετακινέεσθαι τε ἔδοκεε τότε
 ἐπεὰν τῆς νυκτὸς ἢ δευτέρῃ φυλακῇ, ὡς ἂν μὴ
 ἰδοῖατο οἱ Πέρσαι ἐξορμεωμένους, καὶ σφεας ἐπό-
 μενοι ταρασσοῖεν οἱ ἱππῶται. ἀπικομένων δὲ ἐς τὸν
 χῶρον τοῦτον τὸν δὴ ἡ Ἀσωπὶς Ὀερὸν περισχίζεται
 ῥέουσα ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος, ὑπὸ τὴν νύκτα ταύτην
 ἔδοκεε τοὺς ἡμίσεας ἀποστέλλειν τοῦ στρατοπέδου
 πρὸς τὸν Κιθαιρῶνα, ὡς ἀναλάβοιεν τοὺς ὀπέωνας
 τοὺς ἐπὶ τὰ σιτία οἰχομένους· ἦσαν γὰρ ἐν τῷ
 Κιθαιρῶνι ἀπολελαμμένοι.
- 52 Ταῦτα βουλευσάμενοι, κείνην μὲν τὴν ἡμέρην
 πᾶσαν, προσκειμένης τῆς ἵππου, εἶχον πόνον ἄτρυ-
 τον· ὡς δὲ ἡ τε ἡμέρῃ ἔληγε καὶ οἱ ἱππείες ἐπέπαιναντο,
 νυκτὸς δὴ γενομένης καὶ εὐούσης τῆς ὥρης ἐς τὴν
 συνέκειτό σφι ἀπαλλάσσεσθαι, ἐνθαῦτα ἀερθίντες οἱ

πολλοὶ ἀπαλλάσσοντο· ἐς μὲν τὸν χῶρον ἐς τὸν συνέκειτο οὐκ ἐν νόῳ ἔχοντες, οἱ δὲ, ὡς ἐκινήθησαν, ἔφευγον ἄσμενοι τὴν ἵππον πρὸς τὴν Πλαταιέων πόλιν, φεύγοντες δὲ ἀπικνέονται ἐπὶ τὸ Ἑρᾶιον· τὸ δὲ πρὸ τῆς πόλιός ἐστι τῆς Πλαταιέων, εἴκοσι σταδίους ἀπὸ τῆς κρήνης τῆς Γαργαφίης ἀπέχον· ἀπικόμενοι δὲ ἔθεντο πρὸ τοῦ ἱροῦ τὰ ὄπλα. Καὶ οἱ μὲν 53 περὶ τὸ Ἑρᾶιον ἐστρατοπεδεύοντο· Πausanίης δὲ ὁρέων σφέας ἀπαλλασσομένους ἐκ τοῦ στρατοπέδου, παρήγγελλε καὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι, ἀναλαβόντας τὰ ὄπλα ἰέναι κατὰ τοὺς ἄλλους τοὺς προϊόντας· νομίσας αὐτοὺς ἐς τὸν χῶρον ἰέναι ἐς τὸν συνεθήκαντο· ἐνθαῦτα οἱ μὲν ἄλλοι ἄρτιοι ἦσαν τῶν ταξιαρχέων πείθεσθαι Πausanίῃ· Ἀμομφάρετος δὲ ὁ Πολιάδεω, λοχηγέων τοῦ Πιτανητέων λόχου, οὐκ ἔφη τοὺς ξείνους φεύξεσθαι, οὐδὲ ἐκὼν εἶναι αἰσχυνέειν τὴν Σπάρτην· ἐθώμαζέ τε ὁρέων τὸ ποιούμενον, ἅτε οὐ παραγενόμενος τῷ προτέρῳ λόγῳ· ὁ δὲ Πausanίης τε καὶ ὁ Εὐρύαναξ δεινὸν μὲν ἐπριεύντο τὸ μὴ πείθεσθαι ἐκείνον σφίσι, δεινότερον δὲ ἔτι, κείνου ταῦτα νενωμένον, ἀπολιπεῖν τὸν λόχον τὸν Πιτανήτην, μὴ, ἣν ἀπολίπωσι ποιεῦντες τὰ συνεθήκαντο τοῖσι ἄλλοισι Ἑλλήσι, ἀπόληται ὑπολειφθεὶς αὐτός τε Ἀμομφάρετος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ· ταῦτα λογιζόμενοι ἀτρέμας εἶχον τὸ στρατόπεδον τὸ Λακωνικόν, καὶ ἐπειρώντο πείθοντές μιν ὡς οὐ χρεὸν εἶη ταῦτα ποιεῖν.

Καὶ οἱ μὲν παρηγόρεον Ἀμομφάρετον, μόνον 54 Λακεδαιμονίων τε καὶ Τεγεητέων λελειμμένον. Ἀθηναῖοι δὲ ἐποίουν τοιάδε· εἶχον ἀτρέμας σφέας αὐτοὺς ἵνα ἐτάχθησαν, ἐπιστάμενοι τὰ Λακεδαιμονίων φρονήματα, ὡς ἄλλα φρονεόντων καὶ ἄλλα λεγόντων· ὡς δὲ ἐκινήθη τὸ στρατόπεδον, ἔπεμπον σφέων ἱππέα ὀφόμενόν τε εἰ πορεύεσθαι ἐπιχειροῖεν οἱ Σπαρτιῆται, εἴτε καὶ τὸ παράπαν μὴ διανοεῖνται ἀπαλλάσσεσθαι· ἐπείρεσθαί τε Πausanίην τὸ χρεὸν

- 55 εἴη ποίειν; Ὡς δὲ ἀπίκετο ὁ κήρυξ ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους, ὥρα τέ σφεας κατὰ χώραν τεταγμένους, καὶ ἐς νείκεα ἀπιγμένους αὐτῶν τοὺς πρώτους· ὥς γὰρ δὴ παρηγορέοντο τὸν Ἀμομφάρετον ὃ τε Εὐρυνάαξ καὶ ὁ Πausanίης μὴ κινδυνεύειν μένοντας μούνους Λακεδαιμονίων, οὐ κως ἔπειθον· ἐς ὃ ἐς νείκεά τε συμπεσόντες ἀπικέατο, καὶ ὁ κήρυξ τῶν Ἀθηναίων παρίστατό σφι ἀπιγμένος· νεικέων δὲ ὁ Ἀμομφάρετος, λαμβάνει πέτρον ἀμφοτέρῃσι τῇσι χερσὶ, καὶ τιθεὶς πρὸ ποδῶν τῶν Πausanίεω, ταύτῃ τῇ ψήφῳ ψηφίζεσθαι ἔφη μὴ φεύγειν τοὺς ξείνους· ξείνους λέγων τοὺς βαρβάρους· ὁ δὲ μαινόμενον καὶ οὐ φρενήρεα καλέων ἐκείνον, πρὸς τε τὸν Ἀθηναίων κήρυκα ἐπειρωτῶντα τὰ ἐντεταλμένα, λέγειν ὁ Πausanίης ἐκέλευε τὰ παρεόντα σφι πρήγματα, ἐχρήϊζε τε τῶν Ἀθηναίων προσχωρῆσαί τε πρὸς ἐωντοὺς, καὶ ποίειν περὶ τῆς ἀπόδου τάπερ ἂν καὶ σφεῖς.
- 56 Καὶ ὁ μὲν ἀπαλλάσσετο ἐς τοὺς Ἀθηναίους. τοὺς δὲ ἐπεὶ ἀνακρινομένους πρὸς ἐωντοὺς ἡὼς κατελάμβανε, ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ κατήμενος ὁ Πausanίης, οὐ δοκέων τὸν Ἀμομφάρετον λείψεσθαι τῶν ἄλλων Λακεδαιμονίων ἀποστειχόντων, (τὰ δὴ καὶ ἐγένετο,) σημήνας ἀπῆγε διὰ τῶν κολωνῶν τοὺς λοιποὺς πάντας· εἶποντο δὲ καὶ Τεγεῆται· Ἀθηναῖοι δὲ ταχθέντες ἦσαν τὰ ἔμπαλιν ἢ Λακεδαιμόνιοι· οἱ μὲν γὰρ τῶν τε ὄχθων ἀντείχοντο καὶ τῆς ὑπωρείης τοῦ Κιθαιρώνος φοβεόμενοι τὴν ἵππον, Ἀθηναῖοι δὲ
- 57 κάτω τραφθέντες ἐς τὸ πεδίον. Ἀμομφάρετος δὲ, ἀρχὴν τε οὐδαμὰ δοκέων Πausanίην τολμήσειν σφέας ἀπολιπεῖν, περιείχετο αὐτοῦ μένοντας μὴ ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν· προτερεόντων δὲ τῶν σὺν Πausanίῃ, καταδόξας αὐτοὺς ἰθείῃ τέχνῃ ἀπολιπεῖν αὐτὸν, ἀναλαβοντα τὸν λόχον τὰ ὅπλα ἤγε βάδην πρὸς τὸ ἄλλο στίφος· τὸ δὲ, ἀπελθὼν ὅσον τε δέκα στάδια, ἀνέμενε τὸν Ἀμομφαρέτου λόχον περὶ ποταμὸν Μολόεντα ἰδρυμένον Ἀργιόπιόν τε χῶρον καλεόμε-

νον, τῇ καὶ Δήμητρος Ἐλευσινίης ἱρὸν ἦσται· ἀνέμενε δὲ τοῦδε εἵνεκα, ἵνα, ἣν μὴ ἀπολίπη τὸν χῶρον ἐν τῷ ἐτετάχατο ὁ Ἀμομφάρετός τε καὶ ὁ λόχος, ἀλλ' αὐτοῦ μένωσι, βοηθέοι ὀπίσω παρ' ἐκείνους. καὶ οἱ τε ἀμφὶ τὸν Ἀμομφάρετον παρεγίνοντό σφι καὶ ἡ ἵππος ἡ τῶν βαρβάρων προσέκειτο πᾶσα· οἱ γὰρ ἱππόται ἐποίουν οἶον καὶ ἐώθεσαν ποιέειν αἰεὶ· ἰδόντες δὲ τὸν χῶρον κεινὸν ἐν τῷ ἐτετάχατο οἱ Ἕλληνες τῇσι προτέρησι ἡμέρησι, ἡλαυνον τοὺς ἵππους αἰεὶ τὸ πρόσω· καὶ ἅμα καταλαβόντες προσεκέατό σφι.

Μαρδόνιος δὲ ὡς ἐπύθετο τοὺς Ἕλληνας ἀποικο- 58
μένους ὑπὸ νύκτα, εἶδέ τε τὸν χῶρον ἐρήμον, κα-
λέσας τὸν Ληρισσαῖον Θώρηκα καὶ τοὺς ἀδελφεοὺς
αὐτοῦ Εὐρύπυλον καὶ Θρασυδήϊον, ἔλεγε· “ὦ παῖδες
Ἀλεύεω, ἔτι τί λέξετε, τάδε ὀρέοντες ἐρήμα; ὑμεῖς
γὰρ οἱ πλησιόχωροι ἐλέγετε Λακεδαιμονίους οὐ φεύ-
γειν ἐκ μάχης, ἀλλὰ ἄνδρας εἶναι τὰ πολέμια πρῶ-
τους· τοὺς πρότερόν τε μετισταμένους ἐκ τῆς τάξις
εἶδετε, νῦν τε ὑπὸ τὴν παροικομένην νύκτα καὶ οἱ
πάντες ὀρέομεν διαδράντας· διέδεξάν τε, ἐπεὶ σφεας
ἔδρε πρὸς τοὺς ἀψευδέως ἀρίστους ἀνθρώπων μάχῃ
διακριθῆναι, ὅτι οὐδένες ἄρα ἔοντες ἐν οὐδαμοῖσι
ἐοῦσι Ἕλλησι ἐναπεδεικνύατο· καὶ ὑμῖν μὲν ἐοῦσι
Περσέων ἀπείροισι πολλὴ ἔκ γε ἐμεῦ ἐγίνετο συγ-
γνώμη, ἐπαινεόντων τούτους τοῖσί τι καὶ συνηδέατε·
Ἀρταβάζου δὲ θῶμα καὶ μᾶλλον ἐποιεύμην, τὸ καὶ
καταρρωδῆσαι Λακεδαιμονίους, καταρρωδῆσαντά τε
ἀποδέξασθαι γνώμην δειλοτάτην, ὡς χρεὸν εἴη ἀνα-
ζεύξαντας τὸ στρατόπεδον ἰέναι ἐς τὸ Θηβαίων ἄστρ
πολιορκησομένους· τὴν ἔτι πρὸς ἐμεῦ βασιλεὺς πεύ-
σεται. καὶ τούτων μὲν ἐτέρωθι ἔσται λόγος· νῦν δὲ
ἐκείνοισι ταῦτα ποιεύσι οὐκ ἐπιτρεπτέα ἐστί· ἀλλὰ
διωκτέοι εἰσὶ ἐς ὃ καταλαμφθέντες δώσουσι ἡμῖν τῶν
δὴ ἐποίησαν Πέρσας πάντων δίκας.” Ταῦτα εἶπας 59
ἦγε τοὺς Πέρσας δρόμῳ, διαβάντας τὸν Ἀσώπον,
κατὰ στίβον τῶν Ἑλλήνων ὡς δὴ ἀποδιδρῃσκόντων·

ἐπεὶχέ τε ἐπὶ Λακεδαιμονίους τε καὶ Τεγεήτας μόνους· Ἀθηναίους γὰρ τραπομένους ἐς τὸ πεδῖον ὑπὸ τῶν ὄχθων οὐ κατώρα· Πέρσας δὲ ὀρέοντες ὥρμημένους διώκειν τοὺς Ἕλληνας οἱ λοιποὶ τῶν βαρβαρικῶν τελέων ἄρχοντες, αὐτίκα πάντες ἦσαν τὰ σημῆια, καὶ ἐδίωκον ὥς ποδῶν ἕκαστος εἶχον, οὔτε κόσμῳ οὐδενὶ κοσμηθέντες οὔτε τάξι· καὶ οὗτοι μὲν βοῇ τε καὶ ὁμίλῳ ἐπήϊσαν, ὥς ἀναρπασόμενοι τοὺς Ἕλληνας.

- 60 Πανσανίης δὲ, ὥς προσέκειτο ἡ ἵππος, πέμψας πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἱππέα λέγει τάδε· “ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀγῶνος μεγίστου προκειμένου ἐλευθέρην εἶναι ἡ δεδονημένην τὴν Ἑλλάδα, προδεδόμεθα ὑπὸ τῶν συμμάχων ἡμεῖς τε οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι, ὑπὸ τὴν παροιχομένην νύκτα διαδράντων· νῦν ὧν δέδοκται τὸ ἐνθεῦτεν ποιητέον ἡμῖν· ἀμυνομένους γὰρ τῇ δυνάμεθα ἄριστα περιστέλλειν ἀλλήλους· εἰ μὲν νυν ἐς ὑμέας ὥρμησε ἀρχὴν ἡ ἵππος, χρὴν δὲ ἡμέας τε καὶ τοὺς μετ’ ἡμέων τὴν Ἑλλάδα οὐ προδιδόντας Τεγεήτας βοηθέειν ὑμῖν· νῦν δὲ, ἐς ἡμέας γὰρ ἅπαντα κεχώρηκε, δίκαιοί ἐστε ὑμεῖς πρὸς τὴν πιεζομένην μάλιστα τῶν μοιρέων ἀμυνέοντες ἰέναι. εἰ δ’ ἄρα αὐτοὺς ὑμέας καταλάβηκε ἀδύνατόν τι βοηθέειν, ὑμεῖς δ’ ἡμῖν τοὺς τοξότας ἀποπέμψαντες χάριν θέσθε. συνοίδαμεν δὲ ὑμῖν ὑπὸ τὸν παρεόντα τόνδε πόλεμον ἐοῦσι πολλὸν
- 61 προθυμοτάτοισι, ὥστε καὶ ταῦτα ἐσακούειν.” Ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ὥς ἐπύθοντο, ὥρμέατο βοηθέειν, καὶ τὰ μάλιστα ἐπαμύνειν· καὶ σφί ἤδη στείχουσι ἐπιτίθενται οἱ ἀντιταχθέντες Ἑλλήνων τῶν μετὰ βασιλέος γενομένων, ὥστε μηκέτι δύνασθαι βοηθῆσαι· τὸ γὰρ προσκείμενόν σφεας ἐλύπεε. οὕτω δὴ μυνωθέντες Λακεδαιμόνιοι καὶ Τεγεῆται, ἔοντες σὺν ψιλοῖσι ἀριθμὸν οἱ μὲν πεντακισμῦριοι, Τεγεῆται δὲ τρισχίλιοι· οὗτοι γὰρ οὐδαμὰ ἀπεσχίζοντο ἀπὸ Λακεδαιμονίων· ἐσφαγιάζοντο ὥς συμβαλέοντες Μαρ-

δοῦναι καὶ τῇ στρατιῇ τῇ παρεούσῃ· καὶ οὐ γάρ σφι ἐγένετο τὰ σφάγια χρηστὰ, ἐπιπτόν τε αὐτῶν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πολλοὶ καὶ πολλῷ πλεῦνες ἐτρωματιζοντο· φράξαντες γὰρ τὰ γέρρα οἱ Πέρσαι, ἀπίεσαν τῶν τοξευμάτων πολλὰ ἀφειδέως οὕτω, ὥστε πιεζομένων τῶν Σπαρτιητέων καὶ τῶν σφαγίων οὐ γινομένων, ἀποβλέψαντα τὸν Πausanίην πρὸς τὸ Ἑραῖον τὸ Πλαταιέων ἐπικαλέσασθαι τὴν θεὸν, χρηρίζοντα μηδὰ μὴ σφέας ψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος. Ταῦτα δ' ἐτι 62

τούτου ἐπικαλυμμένου, προεξαναστάντες πρότεροι οἱ Τεγεῆται ἐχώρεον ἐς τοὺς βαρβάρους· καὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι αὐτίκα μετὰ τὴν εὐχὴν τὴν Πausανίῳ ἐγένετο θυομένοισι τὰ σφάγια χρηστὰ. ὥς δὲ χρόνῳ κοτὲ ἐγένετο, ἐχώρεον καὶ οὗτοι ἐπὶ τοὺς Πέρσας καὶ οἱ Πέρσαι ἀντίοι τὰ τόξα μετέντες. ἐγένετο δὲ πρῶτον περὶ τὰ γέρρα μάχη· ὥς δὲ ταῦτα ἐπεπτώκεε, ἤδη ἐγένετο μάχη ἰσχυρὴ παρ' αὐτὸ τὸ Δημήτριον, καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν, ἐς ὃ ἀπίκοντο ἐς ὠθισμόν· τὰ γὰρ δόρατα ἐπιλαμβανόμενοι κατέκλων οἱ βάρβαροι. λήματι μὲν νυν καὶ ῥώμῃ οὐκ ἔσσανες ἦσαν οἱ Πέρσαι· ἄνοπλοι δὲ ἐόντες, καὶ πρὸς ἀνεπιστήμονες ἦσαν, καὶ οὐκ ὁμοῖοι τοῖσι ἐναντίοισι σοφίην· προεξάισσοντες δὲ κατ' ἓνα, καὶ δέκα, καὶ πλευνές τε καὶ ἐλάσσονες συστρεφόμενοι, ἐσέπιπτον ἐς τοὺς Σπαρτιήτας, καὶ διεφθείροντο. Τῇ δὲ ἐτύγχανε αὐτὸς 63

ἔων Μαρδόνιος, ἀπ' ἵππου τε μαχόμενος λευκοῦ ἔχων τε περὶ ἑωυτὸν λογάδας Περσέων τοὺς ἀρίστους χιλίους, ταύτῃ δὲ καὶ μάλιστα τοὺς ἐναντίους ἐπίεσαν. ὅσον μὲν νυν χρόνον Μαρδόνιος περιῆν, εἰ δὲ ἀντεῖχον καὶ ἀμυνόμενοι κατέβαλλον πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων· ὥς δὲ Μαρδόνιος ἀπέθανε, καὶ τὸ περὶ ἐκείνον τεταγμένον, ἐὼν ἰσχυρότατον, ἔπεσε, οὕτω δὴ καὶ οἱ ἄλλοι ἐτράποντο καὶ εἶξαν τοῖσι Λακεδαιμονίοισι· πλεῖστον γὰρ σφεας ἐδηλέετο ἢ ἐσθῆς, ἐρήμος εἴδισα ὅπλων· πρὸς γὰρ ὀπλίτας ἐόντες γυμνῆτες ἀγῶνα ἐποιεῦντο. Ἐνθαῦτα ἡ τε δίκη τοῦ 64

- φόνου τοῦ Λεωνίδεω, κατὰ τὸ χρηστήριον, τοῖσι Σπαρτιήτησι ἐκ Μαρδονίου ἐπιτελέετο· καὶ νίκην ἀναιρέεται καλλίστην ἀπασέων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Πανσανίης ὁ Κλεομβρότου τοῦ Ἀναξανδρίδεω· τῶν δὲ κατύπερθὲ οἱ προγόνων τὰ οὐνόματα εἴρηται ἐς Λεωνίδην· ὧντοὶ γάρ σφι τυγχάνουσι ἑόντες. ἀποθνήσκει δὲ Μαρδόνιος ὑπὸ Ἀειμνήστου, ἀνδρὸς ἐν Σπάρτῃ λογίμου· ὃς χρόνῳ ὕστερον μετὰ τὰ Μηδικὰ ἔχων ἄνδρας τριηκοσίους συνέβαλε ἐν Στενυκλήρῳ, πολέμου ἑόντος, Μεσσηνίοισι πᾶσι· καὶ αὐτὸς τε ἀπέθανε
- 65 καὶ οἱ τριηκόσιοι. Ἐν δὲ Πλαταιῇσι οἱ Πέρσαι ὡς ἐτράποντο ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἔφευγον οὐδένα κόσμον ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ ἐωυτῶν, καὶ ἐς τὸ τεῖχος τὸ ξύλινον τὸ ἐποιήσαντο ἐν μοίρῃ τῇ Θηβαΐδι. θῶμα δέ μοι ὅκως, παρὰ τῆς Δήμητρος τὸ ἄλσος μαχομένων, οὐδὲ εἰς ἐφάνη τῶν Περσέων οὔτε ἐσελθὼν ἐς τὸ τέμενος οὔτε ἐναποθανόν· περὶ τε τὸ ἱρὸν οἱ πλείστοι ἐν τῷ βεβήλῳ ἔπεσον· δοκέω δὲ, εἴ τι περὶ τῶν θείων πρηγμάτων δοκέειν δεῖ, ἡ θεὸς αὐτῇ σφεας οὐκ ἐδέξατο, ἐμπρήσαντας τὸ ἐν Ἐλευσίνι ἀνακτόριον. αὕτη μὲν νυν ἡ μάχη ἐπὶ τοσοῦτο ἐγένετο.
- 66 Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκεος αὐτίκα τε οὐκ ἀρέσκετο κατ' ἀρχὰς λειπομένου Μαρδονίου ἀπὸ βασιλέος, καὶ τότε πολλὰ ἀπαγορεύων οὐδὲν ἦννε, συμβάλλειν οὐκ ἑῶν· ἐποίησέ τε αὐτὸς τοιάδε, ὡς οὐκ ἀρεσκόμενος τοῖσι πρήγμασι τοῖσι ἐκ Μαρδονίου ποιευμένοισι· τῶν ἐστρατήγεε ὁ Ἀρτάβαζος· εἶχε δὲ δύναμιν οὐκ ὀλίγην, ἀλλὰ καὶ ἐς τέσσερας μυριάδας ἀνθρώπων περὶ ἑωυτὸν· τούτους, ὅκως ἡ συμβολὴ ἐγίνετο, εὖ ἐξεπιστάμενος τὰ ἔμελλε ἀποβήσεσθαι ἀπὸ τῆς μάχης, ἦγε κατηρτημένους, παραγγείλας κατὰ τῶντὸ ἵεναι πάντας τῇ ἂν αὐτὸς ἐξηγέται, ὅκως ἂν αὐτὸν ὀρέωσι σπουδῆς ἔχοντα· ταῦτα παραγγείλας, ὡς ἐς μάχην ἦγε δῆθεν τὸν στρατόν· προτερῶν δὲ τῆς ὁδοῦ, ὥρα καὶ δὴ φεύγοντας τοὺς Πέρσας· οὕτω δὲ

οὐκέτι τὸν αὐτὸν κόσμον κατηγέετο, ἀλλὰ τὴν ταχίστην ἐτρόχαζε φεύγων, οὔτε ἐς τὸ ξύλινον οὔτε ἐς τὸ Θηβαίων τεῖχος, ἀλλ' ἐς Φωκέας, ἐθέλων ὡς τάχιστα ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἀπικέσθαι· καὶ δι' οὗτοι μὲν ταύτῃ ἐτράποντο. Τῶν δὲ ἄλλων Ἑλλήνων τῶν 67 μετὰ βασιλέος ἐθελοκακεόντων, Βοιωτοὶ Ἀθηναίοισι ἐμαχέσαντο χρόνον ἐπὶ συχνόν· οἱ γὰρ μηδίζοντες τῶν Θηβαίων, οὗτοι εἶχον προθυμίην οὐκ ὀλίγην, μαχεόμενοι τε καὶ οὐκ ἐθελοκακέοντες οὕτω ὥστε τριηκόσιοι αὐτῶν οἱ πρῶτοι καὶ ἄριστοι ἐνθαῦτα ἔπεσον ὑπὸ Ἀθηναίων· ὡς δὲ ἐτράποντο καὶ οὗτοι, ἔφευγον ἐς τὰς Θήβας οὐκ ἤπερ οἱ Πέρσαι· καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ὁ πᾶς ὄμιλος οὔτε διαμαχεσάμενος οὐδενὶ οὔτε τι ἀποδεξάμενος ἔφευγον. Δηλοῖ τε 68 ἐμοὶ ὅτι πάντα τὰ πρήγματα τῶν βαρβάρων ἤρτηντο ἐκ Περσέων, εἰ καὶ τότε οὗτοι πρὶν ἢ καὶ συμμίξαι τοῖσι πολεμίοισι ἔφευγον, ὅτι καὶ τοὺς Πέρσας ὤρων. οὕτω τε πάντες ἔφευγον, πλὴν τῆς ἵππου τῆς τε ἄλλης καὶ τῆς Βοιωτῆς· αὕτη δὲ τοσαῦτα προσωφέλεε τοὺς φεύγοντας, αἰεὶ τε πρὸς τῶν πολεμίων ἀγχιστα ἐοῦσα ἀπείργουσά τε τοὺς φιλίους φεύγοντας ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων. Οἱ μὲν δὴ νικῶντες εἶποντο, 69 τοὺς Ξέρξῃ διώκοντές τε καὶ φονεύοντες· ἐν δὲ τούτῳ τῷ γινομένῳ φόβῳ ἀγγέλλεται τοῖσι ἄλλοισι Ἑλλησι τοῖσι τεταγμένοισι περὶ τὸ Ἑραῖον καὶ ἀπογενομένοισι τῆς μάχης, ὅτι μάχη τε γέγονε καὶ νικῶντες οἱ μετὰ Πανσανίῳ· οἱ δὲ ἀκούσαντες ταῦτα, οὐδένα κόσμον ταχθέντες, οἱ μὲν ἀμφὶ Κορινθίους ἐτράποντο διὰ τῆς ὑπώρεης καὶ τῶν κολωνῶν τὴν φέρουσιν ἄνω, ἰθὺ τοῦ ἱοῦ τῆς Δήμητρος· οἱ δὲ ἀμφὶ Μεγαρέας τε καὶ Φλιασίους διὰ τοῦ πεδίου τὴν λειοτάτην τῶν ὁδῶν· ἐπεὶ τε δὲ ἀγχοῦ τῶν πολεμίων ἐγίνοντο οἱ Μεγαρέες καὶ Φλιάσιοι, ἀπιδόντες σφέας οἱ τῶν Θηβαίων ἱππῶται ἐπειγομένους οὐδένα κόσμον, ἤλαυνον ἐπ' αὐτοὺς τοὺς ἵππους· τῶν ἱππάρχες Ἀσωπόδωρος ὁ Τιμάνδρου· ἐσπεσόντες δὲ κατεστό-

ρεσαν αὐτῶν ἑξακοσίους, τοὺς δὲ λοιποὺς κατήραξαν
 70 διώκοντες ἐς τὸν Κιθαιρῶνα. Ὁ οὗτοι μὲν δὴ ἐν οὐδενὶ
 (•) λόγῳ ἀπώλοντο· οἱ δὲ Πέρσαι καὶ ὁ ἄλλος ὄμιλος,
 ὡς κατέφυγον ἐς τὸ ξύλινον τεῖχος, ἔφθησαν ἐπὶ τοὺς
 πύργους ἀναβάντες πρὶν ἢ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀπικέσθαι· ἀναβάντες δὲ ἐφράξαντο ὡς ἡδυνέατο ἄριστα
 τὸ τεῖχος· προσελθόντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων,
 κατεστήκεε σφι τειχομαχίῃ ἐρρωμενεστέρῃ· ἕως μὲν
 γὰρ ἀπῆσαν οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ δ' ἡμύνοντο καὶ πολλῶ
 πλέον εἶχον τῶν Λακεδαιμονίων, ὥστε οὐκ ἐπιστα-
 μένων τειχομαχεῖν· ὡς δέ σφι οἱ Ἀθηναῖοι προσ-
 ῆλθον, οὕτω δὴ ἰσχυρὴ ἐγένετο τειχομαχίῃ καὶ χρό-
 νον ἐπὶ πολλόν· τέλος δὲ, ἀρετῇ τε καὶ λιπαρίῃ
 ἐπέβησαν Ἀθηναῖοι τοῦ τεύχεος, καὶ ἥριπον· τῇ δὴ
 ἐσεχέοντο οἱ Ἕλληνες. πρῶτοι δὲ ἐσῆλθον Τεγεῆται
 ἐς τὸ τεῖχος· καὶ τὴν σκηνὴν τὴν Μαρδονίου οὗτοι
 ἦσαν οἱ διαρπάσαντες, τὰ τε ἄλλα ἐξ αὐτῆς καὶ τὴν
 φάτιν τῶν ἵππων εἶδον χαλκὴν πᾶσαν καὶ θέης
 ἀξίην. τὴν μὲν νυν φάτιν ταύτην τὴν Μαρδονίου
 ἀνέθεσαν ἐς τὸν νηὸν τῆς Ἀλέης Ἀθηναίης Τεγεῆται·
 τὰ δὲ ἄλλα ἐς τὸν τόπον, ὅσα περ ἔλαβον, ἐσήνεικαν τοῖσι
 Ἕλλησι· οἱ δὲ βάρβαροι οὐδὲν ἔτι στίφος ἐποιή-
 σαντο πεσόντος τοῦ τεύχεος, οὔτε τις αὐτῶν ἀλκῆς
 ἐμέμνητο· ἀλύκταζόν τε οἶα ἐν ὀλίγῳ χώρῳ πεφοβη-
 μένοι τε καὶ πολλαὶ μυριάδες κατειλημένοι ἀνθρώπων·
 παρὴν τε τοῖσι Ἕλλησι φονεύειν οὕτω, ὥστε τριή-
 κοντα μυριάδων στρατοῦ, καταδεουσέων τεσσέρων τὰς
 ἔχων Ἀρτάβαζος ἔφευγε, τῶν λοιπῶν μηδὲ τρεῖς
 χιλιάδας περιγενέσθαι· Λακεδαιμονίων δὲ τῶν ἐκ
 Σπάρτης ἀπέθανον οἱ πάντες ἐν τῇ συμβολῇ εἰς καὶ
 ἑννεήκοντα, Τεγεγτέων δὲ ἑκκαίδεκα, Ἀθηναίων δὲ
 δύο καὶ πεντήκοντα.

71 Ἡρίστευσε δὲ τῶν βαρβάρων, πεζὸς μὲν ὁ Περ-
 σέων, ἵππος δὲ ἡ Σακέων· ἀνὴρ δὲ λέγεται Μαρδόνιος·
 Ἕλλήνων δὲ, ἀγαθῶν γενομένων καὶ Τεγεγτέων καὶ
 Ἀθηναίων, ὑπερεβάλλοντο ἀρετῇ Λακεδαιμόνιοι· ἄλλω

μὲν οὐδενὶ ἔχω ἀποσημῆσθαι, (ἅπαντες γὰρ οὗτοι τοὺς κατ' ἐωυτοὺς ἐνίκων,) ὅτι δὲ κατὰ τὸ ἰσχυρότερον προσενείχθησαν, καὶ τούτων ἐκράτησαν. καὶ ἄριστος ἐγένετο μακρῶ Ἀριστόδημος κατὰ γνώμας τὰς ἡμέτερας· ὃς ἐκ Θερμοπυλέων μῦνος τῶν τριηκοσίων σωθεὶς, εἶχε ὄνειδος καὶ ἀτιμίην· μετὰ δὲ τοῦτον ἡρίστευσαν Ποσειδώνιος τε καὶ Φιλοκύν καὶ Ἀμομφάρετος ὁ Σπαρτιήτης· καίτοι, γενομένης λésχης ὃς γένοιτο αὐτῶν ἄριστος, ἐγνωσαν οἱ παραγενόμενοι Σπαρτιητέων, Ἀριστόδημον μὲν βουλόμενον φανερώς ἀποθανεῖν ἐκ τῆς παρεούσης οἱ αἰτίας, λυσσῶντά τε καὶ ἐκλιπόντα τὴν τάξιν ἔργα ἀποδέξασθαι μεγάλα· Ποσειδώνιον δὲ, οὐ βουλόμενον ἀποθνήσκειν, ἄνδρα γενέσθαι ἀγαθόν· τοσούτῳ τοῦτον εἶναι ἀμείνω. ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ φθόνῳ ἂν εἴποιεν· οὗτοι δὲ τοὺς κατέλεξα πάντες, πλὴν Ἀριστοδήμου, τῶν ἀποθανόντων ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ τίμιοι ἐγένοντο· Ἀριστόδημος δὲ, βουλόμενος ἀποθανεῖν διὰ τὴν προειρημένην αἰτίην, οὐκ ἐτιμήθη.

Οὗτοι μὲν τῶν ἐν Πλαταιῇσι ὀνομαστότατοι ἐγέ- 72
νοντο· Καλλικράτης γὰρ ἔξω τῆς μάχης ἀπέθανε, ἔλθων ἀνὴρ κάλλιστος ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν τότε Ἑλλήνων, οὐ μόνον αὐτῶν Λακεδαιμονίων ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων· ὃς, ἐπειδὴ ἐσφαγιάζετο Πανσανίης, κατήμενος ἐν τῇ τάξιν ἐτρωματίσθη τοξεύματι τὰ πλευρά· καὶ δὴ οἱ μὲν ἐμάχοντο, ὁ δ' ἐξενηγμένος ἔδυθανάτεε τε καὶ ἔλεγε πρὸς Ἀρίμνηστον, ἄνδρα Πλαταιέα, οὐ μέλειν οἱ ὅτι πρὸ τῆς Ἑλλάδος ἀποθνήσκει, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐχρήσατο τῇ χειρὶ, καὶ ὅτι οὐδέν ἐστί οἱ ἀποδεδεγμένον ἔργον ἐωυτοῦ ἄξιον, προθυμευμένου ἀποδέξασθαι.

Ἀθηναίων δὲ λέγεται εὐδοκιμῆσαι Σωφάνης ὁ Εὐτυ- 73
χίδεω, ἐκ δήμου Δεκελεῆθεν, Δεκελέων δὲ τῶν ποτὲ ἐργασαμένων ἔργον χρήσιμον ἐς τὸν πάντα χρόνον, ὥς αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέγουσι· ὥς γὰρ δὴ τὸ πάλαι κατὰ Ἑλένης κομιδὴν Τυνδαρίδαι ἐσέβαλον ἐς γῆν

- τὴν Ἀττικὴν σὺν στρατοῦ πλήθει, καὶ ἀνίστασαν τοὺς δῆμους, οὐκ εἰδότες ἵνα ὑπεξέκειτο ἡ Ἑλένη, τότε λέγουσι τοὺς Δεκελέας, οἱ δὲ αὐτὸν Δέκελον ἀχθόμενόν τε τῇ Θησέος ὕβρι, καὶ δειμαίνοντά περὶ πάσῃ τῇ Ἀθηναίων χώρῃ, ἐξηγησάμενόν σφι τὸ πᾶν πρῆγμα, κατηγγήσασθαι ἐπὶ τὰς Ἀφίδνας. τὰς δὲ Τιτακὸς, ἐὼν αὐτόχθων, καταπροδοιδὸς Τυνδαρίδῃσι τοῖσι δὲ Δεκελεῦσι ἐν Σπάρτῃ ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου ἀτελείῃ τε καὶ προεδρίῃ διατελέει ἐς τὸδε αἰεὶ ἔτι ἐοῦσα, οὕτω ὥστε καὶ ἐς τὸν πόλεμον τὸν ὕστερον πολλοῖσι ἔτεσι τούτων γενόμενον Ἀθηναίοισι τε καὶ Πελοποννησίοισι, σινεομένων τὴν ἄλλην Ἀττικὴν
- 74 Λακεδαιμονίων, Δεκελὲς ἀποσχέσθαι. Τούτου τοῦ δῆμου ἐὼν ὁ Σωφάνης καὶ ἀριστεύσας τότε Ἀθηναίων, διξοὺς λόγους λεγομένους ἔχει· τὸν μὲν, ὥς ἐκ τοῦ ζωστήηρος τοῦ θώρηκος ἐφόρεε χαλκῇ ἀλύσι δεδεμένην ἄγκυραν σιδηρῆν· τὴν, ὅκως πελάσειε ἀπικνεόμενος τοῖσι πολεμίοισι, βαλλέσκειτο, ἵνα δὴ μιν οἱ πολέμιοι ἐκπίπτοντες ἐκ τῆς τάξις μετακινήσαι μὴ δυναίατο. γινομένης δὲ φυγῆς τῶν ἐναντίων, δέδοκτο τὴν ἄγκυραν ἀναλαβόντα οὕτω διώκειν· οὗτος μὲν οὕτω λέγεται· ὁ δ' ἕτερος τῶν λόγων, τῷ πρότερον λεχθέντι ἀμφισβασίων λέγεται, ὥς ἐπ' ἀσπίδος αἰεὶ περιθεούσης καὶ οὐδαμὰ ἀτρεμιζούσης ἐφόρεε ἐπίσημον ἄγκυραν, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ θώρηκος δεδεμένην
- 75 σιδηρῆν. Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον Σωφάνει λαμπρὸν ἔργον ἐξεργασμένον, ὅτι περικατημένων Ἀθηναίων Αἰγιναν, Εὐρυβάτην τὸν Ἀργεῖον ἄνδρα πεντάεθλον ἐκ προκλήσιος ἐφόνευσε. αὐτὸν δὲ Σωφάνεα χρόνῳ ὕστερον τούτων κατέλαβε, ἄνδρα γενόμενον ἀγαθόν, Ἀθηναίων στρατηγέοντα ἅμα Λεάγρῳ τῷ Γλαύκωνος, ἀποθανεῖν ὑπὸ Ἡδωνῶν ἐν Δάτῳ περὶ τῶν μετάλλων τῶν χρυσέων μαχεόμενον.
- 76 Ὡς δὲ τοῖσι Ἕλλησι ἐν Πλαταιῇσι κατέστρωντο οἱ βάρβαροι, ἐνθαῦτά σφι ἐπῆλθε γυνὴ αὐτόμολος· ἡ τεῖδ' ἔμαθε ἀπολωλότας τοὺς Πέρσας καὶ νικῶντας

τοὺς Ἑλληνας, εὐσα παλλακὴ Φαρανδάτεος τοῦ Τεάσπιος, ἀνδρὸς Πέρσεω, κοσμησαμένη χρυσῷ πολλῷ καὶ αὐτὴ καὶ αἱ ἀμφίπολοι, καὶ ἐσθῆτι τῇ καλλιστῇ τῶν παρεουσέων, καταβάσα ἐκ τῆς ἀρμαμάξης, ἐχώρεε ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους ἔτι ἐν τῇσι φονῇσι ἔοντας· ὁρῶσα δὲ πάντα ἐκείνα διέποντα Πανσανίην, πρότερόν τε τὸ οὖνομα ἐξεπισταμένη καὶ τὴν πάτρην, ὥστε πολλάκις ἀκούσασα, ἔγνω τε τὸν Πανσανίην καὶ λαβομένη τῶν γουνάτων ἔλεγε τάδε· “ὦ βασιλεῦ Σπάρτης, ῥῦσαί με τὴν ἰκέτιν αἰχμαλώτου δουλοσύνης· σὺ γὰρ καὶ ἐς τὸδε ὦνησας, τοῖσδε ἀπολέσας τοὺς οὔτε δαιμόνων οὔτε θεῶν ὅπιν ἔχοντας. εἰμὶ δὲ γένος μὲν Κῶν, θυγάτηρ δὲ Ἥγητορίδω τοῦ Ἀνταγόρεω· βίβη δέ με λαβὼν ἐν Κῷ εἶχε ὁ Πέρσης.” ὁ δὲ ἀμείβεται τοῖσδε· “γύναι, θάρσει, καὶ ὥς ἰκέτις, καὶ εἰ δὴ πρὸς τούτῳ τυγχάνεις ἀληθέα λέγουσα, καὶ εἰς θυγάτηρ Ἥγητορίδω τοῦ Κῶου, ὃς ἐμοὶ ξείνος μάλιστα τυγχάνει ἐὼν τῶν περὶ κείνους τοὺς χώρους οἰκημένων.” ταῦτα εἶπας, τότε μὲν ἐπέτρεψε τῶν ἐφόρων τοῖσι παρεούσι, ὕστερον δὲ ἀπέπεμψε ἐς Αἰγιναν, ἐς τὴν αὐτὴ ἤθελε ἀπικέσθαι.

Μετὰ δὲ τὴν ἄπιξιν τῆς γυναικὸς, αὐτίκα μετὰ 77 ταῦτα ἀπίκοντο Μαντινέες ἐπ’ ἐξεργασμένοισι· μαθόντες δὲ ὅτι ὕστεροι ἦκουσι τῆς συμβολῆς, συμφορὴν ἐποιεῦντο μεγάλην, ἄξιοί τε ἔφασαν εἶναι σφέας ζημιῶσαι· πυνθανόμενοι δὲ τοὺς Μήδους τοὺς μετὰ Ἀρταβάζου φεύγοντας, τούτους ἐδίωκον μέχρι Θεσσαλίας· (Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔων φεύγοντας διώκειν) οἱ δὲ ἀναχωρήσαντες ἐς τὴν ἐωυτῶν, τοὺς ἡγεμόνας τῆς στρατιῆς ἐδίωξαν ἐκ τῆς γῆς. μετὰ δὲ Μαντινέας ἦκον Ἥλείοι· καὶ ὡσαύτως οἱ Ἥλείοι τοῖσι Μαντινεῦσι συμφορὴν ποιησάμενοι ἀπαλλάσσοντο· ἀπελθόντες δὲ καὶ οὗτοι τοὺς ἡγεμόνας ἐδίωξαν. τὰ κατὰ Μαντινέας μὲν καὶ Ἥλείους τοσαῦτα.

Ἐν δὲ Πλαταιῇσι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Αἰγινή 78 τέων ἦν Δάμπων ὁ Πύθω, Αἰγινήτων τὰ πρῶτα, ὃς

- ἀνοσιώπατον ἔχων λόγον ἵκετο πρὸς Πανσανίην. ἀπικόμενος δὲ, σπουδῇ ἔλεγε τάδε· “ὦ παῖ Κλεομβρότου, ἔργον ἔργασταί τοι ὑπερφυῆς μέγαθός τε καὶ κάλλος· καὶ τοὶ θεοὶ παρέδωκε, ῥυσάμενον τὴν Ἑλλάδα κλέος καταθέσθαι μέγιστον Ἑλλήνων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. σὺ δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἐπὶ τούτοιαι ποιήσον, ὅπως λόγος τέ σε ἔχη ἔτι μέζων, καὶ τις ὕστερον φυλάσσηται τῶν βαρβάρων μὴ ὑπάρχειν ἔργα ἀτάσθαλα ποιεῶν ἐς τοὺς Ἕλληνας. Λεωνίδεω γὰρ ἀποθανόντος ἐν Θερμοπύλῃσι, Μαρδόνιός τε καὶ Ξέρξης ἀποταμόντες τὴν κεφαλὴν ἀνεσταύρωσαν· τῷ σὺ τὴν ὁμοίην ἀποδιδούς, ἔπαινον ἕξεις πρῶτα μὲν ὑπὸ πάντων Σπαρτιητέων, αὐτίς δὲ καὶ πρὸς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων· Μαρδόνιον γὰρ ἀνασκολοπίσας,
- 79 **τετιμώρησαι ἐς πάτρων τὸν σὸν Λεωνίδην.**” Ὁ μὲν δοκέων χαρίζεσθαι ἔλεγε τάδε· ὁ δ' ἀνταμείβετο τοῖσδε· “ὦ ξεῖνε Αἰγινῆτα, τὸ μὲν εὖνοεῖν τε καὶ προορᾶν ἄγαμαι σεῦ· γνώμης μέντοι ἡμάρτηκας χρηστῆς· ἐξάρας γάρ με ὑψοῦ καὶ τὴν πάτριν καὶ τὸ ἔργον, ἐς τὸ μηδὲν κατέβαλες παραινέων νεκρῷ λυμαίνεσθαι καὶ, ἦν ταῦτα ποιέω, φᾶς ἄμεινόν με ἀκούσεσθαι· τὰ πρέπει μᾶλλον βαρβάροισι ποιεῖν ἢ περ Ἑλλήσι· καὶ ἐκείνοισι δὲ ἐπιφθονέομεν. ἐγὼ δ' ὦν τούτου εἵνεκα μήτε Αἰγινῆτῃσι ἄδοιμι, μήτε τοῖσι ταῦτα ἀρέσκεται· ἀποχρᾶ δ' ἐμοὶ, Σπαρτιτῇσι ἀρεσκόμενον ὅσια μὲν ποιεῖν, ὅσια δὲ καὶ λέγειν· Λεωνίδῃ δὲ, τῷ με κελεύεις τιμωρῆσαι, φημί μεγάλως τετιμωρῆσθαι· ψυχῇσί τε τῇσι τῶνδε ἀναριθμήτοισι τετίμηται αὐτός τε καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐν Θερμοπύλῃσι τελευτήσαντες. σὺ μέντοι ἔτι ἔχων λόγον τοιόνδε μήτε προσέλθῃς ἔμοιγε, μήτε συμβουλεύσῃς· χάριν ἴσθι τε ἐὼν ἀπαθής.” ὁ μὲν ταῦτα ἀκούσας ἀπαλλάσσετο.
- 80 Πανσανίης δὲ κήρυγμα ποιησάμενος μῆδενα ἀπ-
τεσθαι τῆς ληΐης, συγκομίζειν ἐκέλευε τοὺς εἰλωτας
τὰ χρήματα· οἱ δὲ ἀνὰ τὸ στρατόπεδον σκιδνάμενοι
εὗρισκον σκηναὺς κατεσκευασμένας χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ,

κλίνας τε ἐπιχρύσους καὶ ἐπαργύρους, κρητῆράς τε χρυσέους, καὶ φιάλας τε καὶ ἄλλα ἐκπώματα· σάκκους τε ἐπ' ἁμαξέων εὕρισκον, ἐν τοῖσι λέβητες ἐφαίνοντο ἐνεόντες χρυσεοὶ τε καὶ ἀργύρεοι· ἀπὸ τε τῶν κειμένων νεκρῶν ἐσκύλευον ψέλια τε καὶ στρεπτοὺς, καὶ τοὺς ἀκινάκεας, ἔοντας χρυσέους· ἐπεὶ ἐσθῆτός γε ποικίλης λόγος ἐγένετο οὐδὲ εἰς. ἐνθαῦτα πολλὰ μὲν κλέπτοντες ἐπώλεον πρὸς τοὺς Αἰγινήτας οἱ εἰλωτες, πολλὰ δὲ καὶ ἀπεδείκνυσαν, ὅσα αὐτέων οὐκ οἶά τε ἦν κρύψαι· ὥστε Αἰγινήτησι οἱ μεγάλοι πλοῦτοι ἀρχὴν ἐνθεύτην ἐγένοντο, οἳ τὸν χρυσὸν, ἅτε ἔοντα χαλκὸν δῆθεν, παρὰ τῶν εἰλωτέων ὠnéοντο. Συμφορήσαντες δὲ τὰ χρήματα, καὶ δεκά- 81
την ἐξελόντες τῷ ἐν Δελφοῖσι θεῷ, ἀπ' ἧς ὁ τρίπους ὁ χρύσεος ἀνετέθη, ὁ ἐπὶ τοῦ τρικαρῆνου ὄφις τοῦ χαλκεύου ἐπεστεῶς ἄγχιστα τοῦ βωμοῦ· καὶ τῷ ἐν Ὀλυμπίῃ θεῷ ἐξελόντες, ἀπ' ἧς δεκάπηχυν χάλκεον Δία ἀνέθηκαν· καὶ τῷ ἐν Ἰσθμῷ θεῷ, ἀπ' ἧς ἐπτά-
πηχυν χάλκεος Ποσειδέων ἐξεγένετο· ταῦτα ἐξελόντες, τὰ λοιπὰ διαιρέοντο, καὶ ἔλαβον ἕκαστοι τῶν ἄξιοι ἦσαν, καὶ τὰς παλλακὰς τῶν Περσέων, καὶ τὸν χρυσόν, καὶ τὸν ἄργυρον, καὶ ἄλλα χρήματά τε καὶ ὑποζύγια. ὅσα μὲν νυν ἐξαίρετα τοῖσι ἀριστεύσασι αὐτέων ἐν Πλαταιῇσι ἐδόθη, οὐ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν· δοκέω δ' ἔγωγε καὶ τούτοισι δοθῆναι· Πausanίῃ δὲ πάντα δέκα ἐξαιρέθη τε καὶ ἐδόθη, γυναῖκες, ἵπποι, τάλαντα, κάμηλοι, ὥς δὲ αὐτῶς καὶ τὰ ἄλλα χρήματα. Λέγεται δὲ καὶ τάδε γενέσθαι· ὡς Ξέρξης 82
φεύγων ἐκ τῆς Ἑλλάδος Μαρδονίῳ τὴν κατασκευὴν καταλίποι τὴν ἑωυτοῦ· Pausanίην ὦν, ὁρέοντα τὴν Μαρδονίου κατασκευὴν χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ καὶ παράπετάσμασι ποικίλοις κατασκευασμένην, κελύσαι τοὺς τε ἄρτοκόπους καὶ τοὺς ὀψόποιους κατὰ ταῦτα καθὼς Μαρδονίῳ δεῖπνον παρασκευάζειν· ὡς δὲ κελευόμενοι οὗτοι ἐποίουν ταῦτα, ἐνθαῦτα τὸν Pausanίην, ἰδόντα κλίνας τε χρυσέας καὶ ἀργυρέας

εὖ ἐστρωμένας, καὶ τραπέζας τε χρυσέας καὶ ἀργυρέας, καὶ παρασκευὴν μεγαλοπρεπέα τοῦ δείπνου, ἐκπλαγέντα τὰ προκείμενα ἀγαθὰ, κελεύσαι ἐπὶ γέλῳ τοὺς ἐωυτοῦ διηκόνους παρασκευάσαι Λακωνικὸν δείπνον· ὥς δὲ τῆς θοίνης ποιηθείσης ἦν πολλὸν τὸ μέσον, τὸν Πausanίην γελάσαντα μεταπέμψασθαι τῶν Ἑλλήνων τοὺς στρατηγούς· συνελθόντων δὲ τουτέων, εἰπεῖν τὸν Πausanίην, δεικνύντα ἐς ἑκατέρην τοῦ δείπνου τὴν παρασκευὴν· “ἄνδρες Ἕλληνες, τῶνδε εἵνεκα ἐγὼ ὑμέας συνήγαγον, βουλόμενος ὑμῖν τοῦδε τοῦ Μῆδων ἡγεμόνος τὴν ἀφροσύνην δεῖξαι· ὃς τοιήνδε δίαται ἔχων, ἦλθε ἐς ἡμέας οὕτω οἷζυρὴν ἔχοντας ἀπαιρησόμενος.” ταῦτα μὲν Πausanίην λέγεται εἰπεῖν πρὸς τοὺς στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων.

83 Ὑστέρω μέντοι χρόνῳ μετὰ ταῦτα καὶ τῶν Πλαταιέων εὖρον συχνοὶ θήκας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ τῶν ἄλλων χρημάτων. ἐφάνη δὲ καὶ τότε ὕστερον ἔτι τούτων, τῶν νεκρῶν περιψιλωθέντων τὰς σάρκας· συνεφόρεον γὰρ τὰ ὀστέα οἱ Πλαταιεὺς ἐς ἓνα χῶρον· εὐρέθη κεφαλὴ οὐκ ἔχουσα ῥαφήν οὐδεμίαν, ἀλλὰ ἐξ ἑνὸς ἐοῦσα ὀστέου· ἐφάνη δὲ καὶ γνάθος καὶ τὸ ἄνω τῆς γνάθου, ἔχουσα ὀδόντας μονοφυέας ἐξ ἑνὸς ὀστέου πάντας, τοὺς τε ὀδόντας καὶ τοὺς γομφίους· καὶ πενταπῆχεος ἀνδρὸς ὀστέα ἐφάνη.

84 Ἐπεὶ τε δὲ Μαρδονίου δευτέρῃ ἡμέρῃ ὁ νεκρὸς ἠφάνιστο· ὑπ’ ὅτεν μὲν ἀνθρώπων, τὸ ἀτρεκές οὐκ ἔχω εἰπεῖν· πολλοὺς δὲ τινες ἤδη καὶ παντοδαπούς ἤκουσα θάψαι Μαρδόνιον, καὶ δῶρα μεγάλα οἶδα λαβόντας πολλοὺς παρὰ Ἀρτόντεω τοῦ Μαρδονίου παιδὸς διὰ τοῦτο τὸ ἔργον. ὅστις μέντοι ἦν αὐτῶν ὁ ὑπελόμενός τε καὶ θάψας τὸν νεκρὸν τὸν Μαρδονίου, οὐ δύναμαι ἀτρεκέως πυθέσθαι· ἔχει δὲ τινα φάτιν καὶ Διονυσοφάνης, ἀνὴρ Ἐφέσιος, θάψαι Μαρδόνιον.

85 ἀλλ’ ὁ μὲν τρόπῳ τοιούτῳ ἐτάφη. Οἱ δὲ Ἕλληνες ὥς ἐν Πλαταιῇσι τὴν λήτην διείλοντο, ἔθαπτον τοὺς ἐωυτῶν χωρὶς ἕκαστοι. Λακεδαιμόνιοι μὲν τριεῖς

ἐποιήσαντο θήκας· ἔνθα μὲν τοὺς ἱρένας ἔθαψαν, τῶν καὶ Ποσειδώνιος καὶ Ἀμομφάρετος ἦσαν καὶ Φιλοκύων τε καὶ Καλλικράτης. ἐν μὲν δὴ ἐνὶ τῶν τάφων ἦσαν οἱ ἱρένες· ἐν δὲ τῷ ἐτέρῳ οἱ ἄλλοι Σπαρτιῆται· ἐν δὲ τῷ τρίτῳ, οἱ εἰλωτες. οὗτοι μὲν οὕτω ἔθαπτον. Τεγεῆται δὲ χωρὶς πάντας ἀλέας· καὶ Ἀθηναῖοι τοὺς ἐωυτῶν ὁμοῦ· καὶ Μεγαρέες τε καὶ Φλιάσιοι τοὺς ὑπὸ τῆς ἵππου διαφθαρέντας. τούτων μὲν δὴ πάντων πλήρεις ἐγένοντο οἱ τάφοι· τῶν δὲ ἄλλων ὅσοι καὶ φαίνονται ἐν Πλαταιῇσι ἔοντες τάφοι, τούτους δὲ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἐπαισχυνομένους τῇ ἀπεστύϊ τῆς μάχης, ἐκάστους χώματα χῶσαι κεινὰ, τῶν ἐπιγινομένων εἵνεκεν ἀνθρώπων. ἐπεὶ καὶ Αἰγινητέων ἐσκὲ αὐτόθι καλεόμενος τάφος, τὸν ἐγὼ ἀκούω καὶ δέκα ἔτεσι ὕστερον μετὰ ταῦτα, δευθέντων τῶν Αἰγινητέων, χῶσαι Κλεάδην τὸν Αὐτοδίκου ἄνδρα Πλαταιέα, πρόξεινον ἔοντα αὐτῶν.

Ὡς δ' ἄρα ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς ἐν Πλαταιῇσι οἱ 86
Ἕλληνες, αὐτίκα βουλευομένοις σφί ἐδόκεε στρατεύεσθαι ἐπὶ τὰς Θήβας, καὶ ἐξαιτέειν αὐτῶν τοὺς μηδίσαντας, ἐν πρώτοισι δὲ αὐτῶν Τιμηγενίδην καὶ Ἀτταγῖνον, οἱ ἀρχηγέται ἀνὰ πρώτους ἦσαν· ἦν δὲ μὴ ἐκδιδῶσι, μὴ ἀπανίστασθαι ἀπὸ τῆς πόλιος πρότερον ἢ ἐξέλωσι· ὡς δὲ σφί ταῦτα ἔδοξε, οὕτω δὴ ἑνδεκάτῃ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς συμβολῆς ἀπικόμενοι ἐπολιόρκεον Θηβαίους, κελεύοντες ἐκδιδόναι τοὺς ἄνδρας· οὐ βουλομένων δὲ τῶν Θηβαίων ἐκδιδόναι, τὴν τε γῆν αὐτῶν ἔταμνον καὶ προσέβαλλον πρὸς τὸ τεῖχος. Καὶ οὐ γὰρ ἐπαύοντο σινεόμενοι, εἰ- 87
κοστῇ ἡμέρῃ ἔλεξε τοῖσι Θηβαίοισι Τιμηγενίδης τάδε· “ἄνδρες Θηβαῖοι, ἐπειδὴ οὕτω δέδοκται τοῖσι Ἕλλησι, μὴ πρότερον ἀπαναστῆναι πολιορκέοντας ἢ ἐξέλωσι Θήβας, ἢ ἡμέας αὐτοῖσι παραδῶτε, νῦν ὦν ἡμέων εἵνεκα γῇ ἢ Βουωτίῃ πλέω μὴ ἀναπλήσῃ· ἀλλ' εἰ μὲν χρημάτων χρήζοντες πρόσχημα ἡμέας ἐξαιτέονται, χρήματά σφί δώμεν ἐκ τοῦ κοινοῦ· σὺν

γὰρ τῷ κοινῷ καὶ ἐμηδίσαμεν, οὐδὲ μούνοι ἡμέες· εἰ δὲ ἡμέων ἀληθῶς δεόμενοι πολιορκέουσι, ἡμεῖς ἡμέας αὐτοὺς ἐς ἀντιλογίην παρέξομεν.” κάρτα τε ἔδοξε εὖ λέγειν, καὶ ἐς καιρόν· αὐτίκα τε ἐπεκηρυκύνοντο πρὸς Πανσανίην οἱ Θηβαῖοι, θέλοντες ἐκδιδόναι
 88 τοὺς ἄνδρας. Ὡς δὲ ὠμολόγησαν ἐπὶ τούτοις, Ἀτταγίνος μὲν ἐκδιδρῆσκει ἐκ τοῦ ἄστεος· παῖδας δὲ αὐτοῦ ἀπαχθέντας Πανσανίης ἀπέλυσε τῆς αἰτίας, φὰς τοῦ μηδισμοῦ παῖδας οὐδὲν εἶναι μεταιτίους· τοὺς δὲ ἄλλους ἄνδρας τοὺς ἐξέδοσαν οἱ Θηβαῖοι, οἱ μὲν ἐδόκεον ἀντιλογίης τε κυρήσειν, καὶ δὴ χρήμασι ἐπεποίθεσαν διωθέεσθαι· ὁ δὲ ὡς παρέλαβε, αὐτὰ ταῦτα ὑπονοέων, τὴν στρατιὴν τὴν τῶν συμμάχων ἅπασαν ἀπῆκε, καὶ ἐκείνους ἀγαγὼν ἐς Κόρινθον διέφθειρε. ταῦτα μὲν τὰ ἐν Πλαταιῇσι καὶ Θήβησι γεγόμενα.

89 Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκεος φεύγων ἐκ Πλαταιέων καὶ δὴ καὶ πρόσω ἐγένετο· ἀπικόμενον δέ μιν οἱ Θεσσαλοὶ παρὰ σφέας ἐπὶ τε ξείνια ἐκάλεον, καὶ ἀνειρώτευν περὶ τῆς στρατιῆς τῆς ἄλλης, οὐδὲν ἐπιστάμενοι τῶν ἐν Πλαταιῇσι γενομένων· ὁ δὲ Ἀρτάβαζος, γνούς ὅτι εἰ ἐθέλοι σφι πᾶσαν τὴν ἀληθῆτην τῶν ἀγώνων εἰπεῖν, αὐτὸς τε κινδυνεύσει ἀπολέσθαι καὶ ὁ μετ’ αὐτοῦ στρατός· ἐπιθήσεσθαι γάρ οἱ πάντα τινὰ οἶετο πυνθανόμενον τὰ γεγονότα· ταῦτα ἐκλογιζόμενος, οὔτε πρὸς τοὺς Φωκέας ἐξαγόρευε οὐδὲν, πρὸς τε τοὺς Θεσσαλοὺς ἔλεγε τάδε· “ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες Θεσσαλοὶ, ὡς ὁράτε, ἐπείγομαί τε κατὰ τὴν ταχίστην ἐλὼν ἐς Θρηίκην, καὶ σπουδὴν ἔχω πεμφθεὶς κατὰ τι πρῆγμα ἐκ τοῦ στρατοπέδου μετὰ τῶνδε· αὐτὸς δὲ ὑμῖν Μαρδόνιος καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ, οὗτος κατὰ πόδας ἐμεῦ ἐλαύνων προσδόκιμός ἐστι· τοῦτον καὶ ξεινίζετε καὶ εὖ ποιεῦντες φαίνεσθε· οὐ γὰρ ὑμῖν ἐς χρόνον ταῦτα ποιεῦσι μεταμελήσει.” ταῦτα δὲ εἰπας, ἀπέλαυε σπουδῇ τὴν στρατιὴν διὰ Θεσσαλίας τε καὶ Μακεδονίης ἰθὺ τῆς Θρηίκης, ὡς

ἀληθέως ἐπειγόμενος, καὶ τὴν μεσόγαιαν τάμων τῆς ὁδοῦ· καὶ ἀπικνέεται ἐς Βυζάντιον, καταλιπὼν τοῦ στρατοῦ τοῦ ἑαυτοῦ συχνούς ὑπὸ Θρηϊκῶν τε καταλοπέντας κατ' ὁδόν, καὶ λιμῶ συστάντας καὶ καμάτῳ· ἐκ Βυζαντίου δὲ διέβη πλοίοισι. οὗτος μὲν οὕτω ἀπενόστησε ἐς τὴν Ἀσίην.

Τῆς δὲ αὐτῆς ἡμέρης τῆσπερ ἐν Πλαταιῇσι τὸ 90
 τρῶμα ἐγένετο, συνεκύρῃσε γενέσθαι καὶ ἐν Μυκάλῃ
 τῆς Ἰωνίης. ἐπεὶ γὰρ δὴ ἐν τῇ Δῆλῳ κατέατο οἱ
 Ἕλληνες οἱ ἐν τῇσι νηυσὶ ἅμα Λευτυχίδῃ τῷ Λακε-
 δαιμονίῳ ἀπικόμενοι, ἦλθόν σφι ἄγγελοι ἀπὸ Σάμου
 Λάμπων τε Θρασύκλέος καὶ Ἀθηναγόρης Ἀρχεστρα-
 τίδεω καὶ Ἠγησίστρατος Ἀρισταγόρεω, πεμφθέντες
 ὑπὸ Σαμίων λάθρη τῶν τε Περσέων καὶ τοῦ τυράν-
 νου Θεομήστορος τοῦ Ἀνδροδάμαντος, τὸν κατέστη-
 σαν Σάμου τύραννον οἱ Πέρσαι· ἐπελθόντων δέ
 σφεων ἐπὶ τοὺς στρατηγούς, ἔλεγε Ἠγησίστρατος
 πολλὰ καὶ παντοῖα· ὥς ἦν μῦνον ἰδῶνται αὐτοὺς οἱ
 Ἴωνες ἀποστήσονται ἀπὸ Περσέων, καὶ ὥς οἱ βάρ-
 βαροι οὐκ ὑπομενέουσι· ἦν δὲ καὶ ἄρα ὑπομείνωσι,
 οὐκ ἐτέρην ἄγρην τοιαύτην εὔρεῖν ἂν αὐτούς· θεοὺς
 τε κοινούς ἀνακαλέων, προέτρεπε αὐτοὺς ῥύσασθαι
 ἄνδρας Ἕλληνας ἐκ δουλοσύνης καὶ ἀπαμῦναι τὸν
 βάρβαρον· εὐπετές τε αὐτοῖσι, ἔφη, ταῦτα γίνεσθαι·
 τὰς τε γὰρ νέας αὐτῶν κακῶς πλέειν καὶ οὐκ ἀξιομά-
 χους κείνοισι εἶναι· αὐτοὶ τε, εἴ τι ὑποπτεύουσι μὴ
 δόλῳ αὐτοὺς προάγοιεν, ἐτοῖμοι εἶναι ἐν τῇσι νηυσὶ
 τῇσι ἐκείνων ἀγόμενοι ὁμηροὶ εἶναι. Ὡς δὲ πολλὸς 91
 ἦν λισσόμενος ὁ ξεῖνος ὁ Σάμιος, εἶρετο Λευτυχίδης,
 εἴτε κληδόνος εἵνεκεν θέλων πυθέσθαι, εἴτε καὶ κατὰ
 συντυχίην θεοῦ ποιεῦντος· “ὦ ξεῖνε Σάμιε, τί τοι τὸ
 οὔνομα;” ὁ δὲ εἶπε· “Ἠγησίστρατος·” ὁ δὲ ὑπαρ-
 πάσας τὸν ἐπίλοιπον λόγον, εἴ τινα ὁρμητο λέγειν ὁ
 Ἠγησίστρατος, εἶπε· “δέκομαι τὸν οἰωνόν, τὸν
 Ἠγησίστρατον, ὦ ξεῖνε Σάμιε· σὺ δὲ ἡμῖν ποίεε
 ὅκως αὐτὸς τε δὸς πίστιν ἀποπλεύσαι, καὶ οἱ σὺν

σοὶ ἔόντες οἶδε, ἣ μὲν Σαμίους ἡμῖν προθύμους
 92 ἔσσεσθαι συμμαχούς." Ταῦτά τε ἅμα ἡγόρευε καὶ
 τὸ ἔργον προσῆγε· αὐτίκα γάρ οἱ Σάμιοι πίστιν τε
 καὶ ὄρκια ἐποιεῦντο συμμαχίης πέρι πρὸς τοὺς
 Ἕλληνας· ταῦτα δὲ ποιήσαντες, οἱ μὲν ἀπέπλεον·
 μετὰ σφέων γὰρ ἐκέλευε πλέειν τὸν Ἡγησίστρατον,
 οἰωνὸν τὸ οὖνομα ποιεύμενος· οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπι-
 σχόντες ταύτην τὴν ἡμέρην, τῇ ὑστεραίῃ ἐκαλλιέρε-
 οντο, μαντευομένου σφί Διϊφόνου τοῦ Εὐνῆσιου,
 ἀνδρὸς Ἀπολλωνιήτεω, Ἀπολλωνίης δὲ τῆς ἐν τῷ
 Ἰονίῳ κόλπῳ· τοῦ τὸν πατέρα κατέλαβε Εὐνῆσιον
 93 πρῆγμα τοιόνδε· Ἔστι ἐν τῇ Ἀπολλωνίῃ ταύτῃ ἱρὰ
 ἡλίου πρόβατα, τὰ τὰς μὲν ἡμέρας βόσκεται παρὰ
 ποταμὸν, ὃς ἐκ Λάκμωνος οὐρεὸς ῥέει διὰ τῆς Ἀπολ-
 λωνίης χώρας ἐς θάλασσαν, παρ' Ὀρικὸν λιμένα·
 τὰς δὲ νύκτας ἀραιρημένοι ἄνδρες οἱ πλούτῳ τε καὶ
 γένεϊ δοκιμώτατοι τῶν ἀστῶν, οὗτοι φυλάσσουσι
 ἐνιαυτὸν ἕκαστος· περὶ πολλοῦ γὰρ δὴ ποιεῦνται
 Ἀπολλωνιῆται τὰ πρόβατα ταῦτα, ἐκ θεοπροπίου
 τινός· ἐν δὲ ἄντρῳ αὐλίζονται, ἀπὸ τῆς πόλιος ἐκάς·
 ἔνθα δὴ τότε ὁ Εὐνῆσιος οὗτος ἀραιρημένος ἐφύλασσε·
 καὶ κοτε αὐτοῦ κατακοιμήσαντος τὴν φυλακὴν,
 παρελθόντες λύκοι ἐς τὸ ἄντρον διέφθειραν τῶν
 προβάτων ὡς ἐξήκοντα· ὁ δὲ ὡς ἐπήϊσε, εἶχε σιγῇ
 καὶ ἔφραζε οὐδενὶ, ἐν νόῳ ἔχων ἀντικαταστήσειν
 ἄλλα πριάμενος· καὶ οὐ γὰρ ἔλαθε τοὺς Ἀπολλωνι-
 ήτας ταῦτα γενόμενα, ἀλλ' ὡς ἐπύθοντο, ὑπαγαγόντες
 μιν ὑπὸ δικαστήριον κατέκριναν, ὡς τὴν φυλακὴν
 κατακοιμήσαντα, τῆς ὀψιὸς στερηθῆναι· ἐπεὶ τε δὲ
 τὸν Εὐνῆσιον ἐξετύφλωσαν, αὐτίκα μετὰ ταῦτα οὔτε
 πρόβατά σφί ἔτικτε οὔτε γῇ ἔφερε ὁμοίως καρπὸν·
 πρόφαντα δὲ σφί ἐν τε Δωδώνῃ καὶ ἐν Δελφοῖσι
 ἐγένετο, ἐπεὶ τε ἐπειρώτευν τοὺς προφήτας τὸ αἴτιον
 τοῦ παρεόντος κακοῦ, οἱ δὲ αὐτοῖσι ἔφραζον, ὅτι
 ἀδίκως τὸν φύλακον τῶν ἱρῶν προβάτων Εὐνῆσιον τῆς
 ψυχῆς ἐστέρησαν· αὐτοὶ γὰρ ἐπορμήσαι τοὺς λύκους·

οὐ πρότερόν τε παύσεσθαι τιμωρόντες ἐκείνῳ, πρὶν ἢ δίκας δῶσι τῶν ἐποίησαν ταύτας τὰς ἂν αὐτὸς ἔληται καὶ δικαιοῖ· τούτων δὲ τελομένων, αὐτοὶ δώσειν Εὐηνίῳ δόσιν τοιαύτην τὴν πολλούς μιν μακαριεῖν ἀνθρώπων ἔχοντα. Τὰ μὲν χρηστήρια ταῦ- 94
τά σφι ἐχρήσθη· οἱ δὲ Ἀπολλωνιῆται ἀπόρρητα ποιησάμενοι, προέθεσαν τῶν ἀστῶν ἀνδράσι διαπρή-
ξαι· οἱ δὲ σφι διέπρηξαν ὧδε· κατημένον Εὐηνίου ἐν θώκῃ, ἐλθόντες οἱ παρίζοντο καὶ λόγους ἄλλους ἐποιεῦντο, ἐς ὃ κατέβαινον συλλυπεύμενοι τῷ πάθει· ταύτῃ δὲ ὑπάγοντες εἰρώτεον τίνα δίκην ἂν ἔλοιτο, εἰ ἐθέλοιεν Ἀπολλωνιῆται δίκας ὑποστήναι δώσειν τῶν ἐποίησαν; ὁ δὲ οὐκ ἀκηκοὺς τὸ θεοπρόπιον, εἴλετο εἶπας· εἴ τίς οἱ δοίῃ ἀγροὺς τῶν ἀστῶν, ὀνομάσας τοῖσι ἡπίστατο εἶναι καλλίστους δύο κλήρους τῶν ἐν τῇ Ἀπολλωνίῃ, καὶ οἴκησιν πρὸς τούτοις, τὴν ἥδεε καλλίστην ἐοῦσαν τῶν ἐν τῇ πόλει· τούτων δὲ, ἔφη, ἐπήβολος γενόμενος τοῦ λοιποῦ ἀμήνιτος εἶναι, καὶ δίκην οἱ ταύτην ἀποχρᾶν γενομένην. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε, οἱ δὲ πάρεδροι εἶπαν ὑπολαβόν-
τες· “Εὐήνιε, ταύτην δίκην Ἀπολλωνιῆται τῆς ἐκ-
τυφλώσιος ἐκτίνουσί τοι κατὰ θεοπρόπια τὰ γενόμενα.” ὁ μὲν δὴ πρὸς ταῦτα δεινὰ ἐποιέετο, ἐνθεύτεν πυθόμενος τὸν πάντα λόγον, ὡς ἐξαπατηθεῖς· οἱ δὲ, πριῶμενοι παρὰ τῶν ἐκτημένων, δίδουσί οἱ τα εἴλετο. καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα ἔμφυτον μαντικὴν εἶχε, ὥστε καὶ σὺνομαστὸς γενέσθαι.

Τούτου δὴ ὁ Δηίφονος ἐὼν παῖς τοῦ Εὐηνίου, 95
ἀγόντων Κορινθίων, ἐμαντεύετο τῇ στρατιῇ. ἤδη δὲ καὶ τότε ἤκουσα, ὡς ὁ Δηίφονος ἐπιβατεύων τοῦ Εὐηνίου οὐνόματος, ἐξελάμβανε ἐπιὼν τὴν Ἑλλάδα ἔργα, οὐκ ἐὼν Εὐηνίου παῖς. Τοῖσι δὲ Ἑλλήσι ὡς 96
ἐκαλλιέρησε, ἀνῆγον τὰς νέας ἐκ τῆς Δήλου πρὸς τὴν Σάμον· ἐπεὶ δὲ ἐγένοντο τῆς Σαμῆς πρὸς Καλάμοισι, οἱ μὲν αὐτοῦ ὀρμιστάμενοι κατὰ τὸ Ἡραῖον τὸ ταύτῃ, παρεσκευάζοντο ἐς ναυμαχίην·

- οἱ δὲ Πέρσαι· πυθόμενοι σφεας προσπλέειν, ἀνήγον
καὶ αὐτοὶ πρὸς τὴν ἡπειρον τὰς νέας τὰς ἄλλας, τὰς
δὲ Φοινίκων ἀπῆκαν ἀποπλέειν· βουλευομένοισι γάρ
σφι ἐδόκεε ναυμαχίην μὴ ποιέεσθαι· οὐ γὰρ ὦν
ἐδόκεον ὁμοιοὶ εἶναι· ἐς δὲ τὴν ἡπειρον ἀπέπλεον,
ὅκως ἔωσι ὑπὸ τὸν πεζὸν στρατὸν τὸν σφέτερον εὐόντα
ἐν τῇ Μυκάλῃ· ὅς, κελεύσαντος Ξέρξεω, καταλελειμ-
μένος τοῦ ἄλλου στρατοῦ, Ἰωνίην ἐφύλασσε· τοῦ
πλήθους μὲν ἦν ἕξ μυριάδες· ἐστρατήγεε δὲ αὐτοῦ
Τιγράνης, κάλλεϊ τε καὶ μεγάλῃ ὑπερφέρων Περ-
σέων· ὑπὸ τοῦτον μὲν δὴ τὸν στρατὸν ἐβουλευ-
σαντο καταφυγόντες οἱ τοῦ ναυτικοῦ στρατηγοὶ
ἀνειρῦσαι τὰς νέας, καὶ περιβαλέσθαι ἔρκος, ἔρμα
97 τῶν νεῶν καὶ σφέων αὐτῶν κρησφύγετον. Ταῦτα
βουλευσάμενοι ἀνήγοντο· ἀπικόμενοι δὲ παρὰ τὸ
τῶν Ποτνιέων ἱρὸν τῆς Μυκάλης ἐς Γαίσιwnά τε καὶ
Σκολοπόεντα, τῇ Δήμητρος Ἐλευσινίης ἐστὶν ἱρὸν,
τὸ Φίλιστος ὁ Πασικλέος ἰδρύσατο Νείλεω τῷ
Κόδρου ἐπισπόμενος ἐπὶ Μιλήτου κτιστὴν, ἐνθαῦτα
τὰς τε νέας ἀνείρυσαν καὶ περιεβάλοντο ἔρκος καὶ
λίθων καὶ ξύλων, δένδρεα ἐκκόψαντες ἡμερα, καὶ
σκόλοπας περὶ τὸ ἔρκος κατέπηξαν· καὶ παρεσκευά-
δατο ὡς πολιορκησόμενοι καὶ ὡς νικήσοντες, ἐπ’
ἀμφοτέρα· ἐπιλεγόμενοι γὰρ παρεσκευάζοντο.
- 98 Οἱ δὲ Ἕλληνες ὡς ἐπύθοντο οἰχωκότας τοὺς βαρ-
βάρους ἐς τὴν ἡπειρον, ἤχθοντο ὡς ἐκπεφυγόντων·
ἐν ἀπορίῃ τε εἶχοντο ὅ τι ποιέωσι, εἴτε ἀπαλλάσ-
σονται ὀπίσω εἴτε καταπλέωσι ἐπ’ Ἑλλησπόντου·
τέλος δ’ ἔδοξε τούτων μὲν μηδέτερα ποιέειν, ἐπιπλέειν
δὲ ἐπὶ τὴν ἡπειρον· παρασκευασάμενοι ὦν ἐς ναυμα-
χίην καὶ ἀποβάθρας καὶ τὰ ἄλλα ὅσων ἔδεε, ἔπλεον
ἐπὶ τῆς Μυκάλης. ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ τε ἐγίνοντο τοῦ
στρατοπέδου, καὶ οὐδεὶς ἐφαίνετό σφι ἐπαναγόμενος,
ἀλλὰ ὥρων νέας ἀνελκυσμένας ἔσω τοῦ τείχεος, πολ-
λὸν δὲ πεζὸν παρακεκριμένον παρὰ τὸν αἰγιαλὸν,
ἐνθαῦτα πρῶτον μὲν ἐν τῇ νῇ παραπλέων, ἐγχερίμψας

τῷ αἰγιαλῷ τὰ μάλιστα Λευτυχίδης, ὑπὸ κήρυκος προηγόρευε τοῖσι Ἰωσι λέγων· “ἄνδρες Ἴωνες ὅσοι ὑμέων τυγχάνουσι ἐπακούοντες, μάθετε τὰ λέγω· πάντως γὰρ οὐδὲν συνήσουσι Πέρσαι τῶν ἐγὼ ὑμῖν ἐντέλλομαι· ἐπεὶν συμμίσγωμεν, μεμνήσθαι τινα χρὴ ἐλευθερίας μὲν πάντων· πρῶτον, μετὰ δὲ, τοῦ συνθήματος Ἡβης· καὶ τάδε ἴστω καὶ ὁ μὴ ἑσακούσας ὑμέων πρὸς τοῦ ἐπακούσαντος.” ὧν τὸς δὴ οὗτος ἐὼν τυγχάνει νόος τοῦ πρήγματος καὶ ὁ Θεμιστοκλέος ὁ ἐπ’ Ἀρτεμισίῳ· ἥ γὰρ δὴ λαθόντα τὰ ῥήματα τοὺς βαρβάρους ἐμελλε τοὺς Ἴωνας πείσειν, ἣ ἔπειτα ἀνενειχθέντα ἐς τοὺς βαρβάρους, ποιήσῃν ἀπίστους [τοῖσι Ἑλλήσι].

Λευτυχίδεω δὲ ταῦτα ὑποθεμένου, δεύτερα δὴ τάδε 99 ἐποίουν οἱ Ἕλληνες· προσχόντες τὰς νέας, ἀπέβησαν ἐς τὸν αἰγιαλόν· καὶ οὗτοι μὲν ἐτάσσοντο· οἱ δὲ Πέρσαι ὡς εἶδον τοὺς Ἕλληνας παρασκευαζομένους ἐς μάχην, καὶ τοῖσι Ἰωσι παραινέσαντας, τοῦτο μὲν ὑπονοήσαντες τοὺς Σαμίους τὰ Ἑλλήνων φρονέειν, ἀπαιρέονται τὰ ὄπλα· οἱ γὰρ ὦν Σάμιοι, ἀπικομένων Ἀθηναίων αἰχμαλώτων ἐν τῇσι νηυσὶ τῶν βαρβάρων, τοὺς ἔλαβον ἀνὰ τὴν Ἀττικὴν λελειμμένους οἱ Ξέρξεω, τούτους λυσάμενοι πάντας ἀποπέμπουσι ἐποδιάσαντες ἐς τὰς Ἀθήνας· τῶν εἵνεκεν οὐκ ἦκιστα ὑποψίην εἶχον, πεντακοσίας κεφαλὰς τῶν Ξέρξεω πολεμίων λυσάμενοι· τοῦτο δὲ τὰς διόδους τὰς ἐς τὰς κορυφὰς τῆς Μυκάλης φερούσας προστάσσουσι τοῖσι Μιλησίοισι φυλάσσειν, ὡς ἐπισταμένοισι δῆθεν μάλιστα τὴν χώραν· ἐποίουν δὲ τούτου εἵνεκεν, ἵνα ἐκτὸς τοῦ στρατοπέδου ἔωσι· τούτους μὲν Ἰώνων, τοῖσι καὶ κατεδόκεον νεοχμὸν ἂν τι ποιέειν δυνάμιος ἐπιλαβομένοισι, τρόποισι τοιούτοις προεφυλάσσοντο οἱ Πέρσαι· αὐτοὶ δὲ συνεφόρησαν τὰ γέρρα ἔρκος εἶναί σφι.

Ὡς δὲ ἄρα παρεσκευάδατο τοῖσι Ἑλλήσι, προσ- 100 ἦϊσαν πρὸς τοὺς βαρβάρους· ἰοῦσι δὲ σφι φήμη τε

- ἔσέπτατο ἐς τὸ στρατόπεδον πᾶν, καὶ κηρυκῆιον ἐφάνη ἐπὶ τῆς κυματωγῆς κείμενον· ἡ δὲ φήμη διηλθέ σφι ὧδε, ὡς οἱ Ἕλληνες τὴν Μαρδονίου στρατιὴν νικῶεν ἐν Βοιωτοῖσι μαχόμενοι. δῆλα δὴ πολλοῖσι τεκμηρίοις ἐστι τὰ θεῖα τῶν πρηγμάτων, εἰ καὶ τότε τῆς αὐτῆς ἡμέρης συμπιπτούσης τοῦ τε ἐν Πλαταιῇσι καὶ τοῦ ἐν Μυκάλῃ μέλλοντος ἔσεσθαι τρώματος, φήμη τοῖσι Ἕλλησι τοῖσι ταύτῃ ἐσαπίκετο, ὥστε θαρσῆσαι τε τὴν στρατιὴν πολλῷ μᾶλλον, καὶ ἐθέλειν προθυμότερον κινδυνεύειν. Καὶ τότε ἕτερον συνέπεσε γενόμενον, Δήμητρος τεμένεα Ἐλευσινίης παρὰ ἀμφοτέρας τὰς συμβολὰς εἶναι· καὶ γὰρ δὴ ἐν τῇ Πλαταιίδι παρ' αὐτὸ τὸ Δημήτριον ἐγένετο (ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται) ἡ μάχη, καὶ ἐν Μυκάλῃ ἔμελλε ὡσαύτως ἔσεσθαι· γεγονέναι δὲ νίκην τῶν μετὰ Πανσανίῳ Ἑλλήνων ὀρθῶς σφι ἡ φήμη συνέβαινε ἔλθουσα· τὸ μὲν γὰρ ἐν Πλαταιῇσι πρῶτ' ἐτι τῆς ἡμέρης ἐγένετο· τὸ δὲ ἐν Μυκάλῃ περὶ δεῖλῃν· ὅτι δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρης συνέβαινε γίνεσθαι, μηνός τε τοῦ αὐτοῦ, χρόνῳ οὐ πολλῷ σφι ὕστερον δῆλα ἀναμανθάνουσι ἐγένετο. ἦν δὲ ἀρρωδίῃ σφι πρὶν τὴν φήμην ἐσαπικέσθαι, οὔτι περὶ σφέων αὐτῶν οὕτω, ὡς τῶν Ἑλλήνων, μὴ περὶ Μαρδονίῳ πταίσῃ ἡ Ἑλλάς· ὡς μέντοι ἡ κληδὼν αὕτη σφι ἔσέπτατο, μᾶλλον τι καὶ ταχύτερον τὴν πρόσοδον ἐποιεῦντο. οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες καὶ οἱ βάρβαροι ἔσπευδον ἐς τὴν μάχην, ὡς σφι καὶ αἱ νῆσοι καὶ ὁ Ἑλλήσποντος ἄεθλα προέκειτο.
- 102 Τοῖσι μὲν νυν Ἀθηναίοισι καὶ τοῖσι προσεχέσι τούτοις τεταγμένοις, μέχρι κου τῶν ἡμισέων, ἡ ὁδὸς ἐγένετο κατ' αἰγιαλόν τε καὶ ἄπεδον χῶρον· τοῖσι δὲ Λακεδαιμονίοισι καὶ τοῖσι ἐπεξῆς τούτοις τεταγμένοις, κατὰ τε χαράδρην καὶ οὖρεα· ἐν ᾧ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι περιήϊσαν, οὗτοι οἱ ἐπὶ τῷ ἐτέρῳ κέρεϊ ἐτι καὶ δὴ ἐμάχοντο. ἕως μὲν νυν τοῖσι Πέρσῃσι ὀρθία ἦν τὰ γέρρα, ἡμύνοντό τε καὶ οὐδὲν

ἔλασσον εἶχον τῇ μάχῃ· ἐπεὶ δὲ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν προσεχέων ὁ στρατὸς, ὅπως ἐκινῶν γένηται τὸ ἔργον καὶ μὴ Λακεδαιμονίων, παρακελευσάμενοι, ἔργον εἶχοντο προθυμότερον, ἐνθούτεν ἤδη ἑτεροιοῦτο τὸ πρῆγμα· διωσάμενοι γὰρ τὰ γέρρα οὗτοι, φερόμενοι ἐσέπεσον ἀλέες ἐς τοὺς Πέρσας· οἱ δὲ δεξάμενοι, καὶ χρόνον συχνὸν ἀμυνόμενοι, τέλος ἔφευγον ἐς τὸ τεῖχος· Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Κορίνθιοι καὶ Σικυώνιοι καὶ Τροιζήνιοι, (οὕτω γὰρ ἦσαν ἐπεξῆς τεταγμένοι,) συνεπισπόμενοι συνεσέπιπτον ἐς τὸ τεῖχος· ὥς δὲ καὶ τὸ τεῖχος ἀραίρητο, οὗτ' ἔτι πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο οἱ βάρβαροι πρὸς φυγὴν τε ὁρμέατο οἱ ἄλλοι πλὴν Περσέων· οὗτοι δὲ κατ' ὀλίγους γινόμενοι, ἐμάχοντο τοῖσι αἰεὶ ἐς τὸ τεῖχος ἐσπίπτουσι Ἑλλήνων. καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν Περσικῶν δύο μὲν ἀποφεύγουσι, δύο δὲ τελευτῶσι· Ἀρταύτης μὲν καὶ Ἰθαμίττης, τοῦ ναυτικοῦ στρατηγέοντες, ἀποφεύγουσι· Μαρδόντης δὲ καὶ ὁ τοῦ πεζοῦ στρατηγὸς Τιγράνης μαχόμενοι τελευτῶσι. Ἔτι δὲ μαχομένων 103 τῶν Περσέων ἀπίκοντο Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ μετ' αὐτῶν, καὶ τὰ λοιπὰ συνδιεχειρίζον. ἔπεσον δὲ καὶ αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων συχνοὶ ἐνθαῦτα ἄλλοι τε καὶ Σικυώνιοι, καὶ στρατηγὸς Περίλεως. τῶν δὲ Σαμίων οἱ στρατευόμενοι, ἔοντες τε ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῷ Μηδικῷ καὶ ἀπαραιρημένοι τὰ ὄπλα, ὥς εἶδον αὐτίκα κατ' ἀρχαῖς γινομένην ἑτεραλκεία τὴν μάχην, ἔρδον ὅσον ἡδυνέατο, προσωφελείην ἐθέλοντες τοῖσι Ἑλλήσι· Σαμίους δὲ ἰδόντες οἱ ἄλλοι Ἴωνες ἄρξαντας, οὕτω δὴ καὶ αὐτοὶ ἀποστάντες ἀπὸ Περσέων ἐπέθεντο τοῖσι βαρβάροισι. Μιλησίοισι δὲ προσετέτακτο 104 μὲν τῶν Περσέων τὰς διόδους τηρεῖν, σωτηρίης εἵνεκά σφι· ὥς, ἣν ἄρα σφέας καταλαμβάνῃ οἳ περ κατέλαβε, ἔχοντες ἡγεμόνας σώζονται ἐς τὰς κορυφὰς τῆς Μυκάλης· ἐτάχθησαν μὲν νυν ἐπὶ τούτῳ τὸ πρῆγμα οἱ Μιλήσιοι, τούτου τε εἵνεκεν καὶ ἵνα μὴ παρεόντες ἐν τῷ στρατοπέδῳ τι νεοχμὸν ποιεῖεν· οἱ

δὲ πᾶν τὸ ἐναντίον τοῦ προστεταγμένου ἐποίουν, ἄλλας τε κατηγορούμενοί σφι ὁδοὺς φεύγουσι αἱ δὴ ἔφερον ἐς τοὺς πολεμίους, καὶ τέλος αὐτοὶ σφι ἐγίνοντο κτείνοντες πολεμιώτατοι. οὕτω δὴ τὸ δεύτερον Ἰωνίη ἀπὸ Περσέων ἀπέστη.

105 Ἐν δὲ ταύτῃ τῇ μάχῃ Ἑλλήνων ἠρίστευσαν Ἀθηναῖοι· καὶ Ἀθηναίων, Ἑρμόλυκος ὁ Εὐθύνου, ἀνὴρ παγκράτιον ἐπασκήσας· τοῦτον δὲ τὸν Ἑρμόλυκον κατέλαβε ὕστερον τούτων, πολέμου ἐόντος Ἀθηναίοισι τε καὶ Καρυστίοισι, ἐν Κῦρνῳ τῆς Καρυστίας χώρας ἀποθανόντα ἐν μάχῃ, κείσθαι ἐπὶ Γεραισιῶ· μετὰ δὲ Ἀθηναίους, Κορίνθιοι καὶ Τροϊζήνιοι καὶ Σικυνῶνιοι ἠρίστευσαν.

106 Ἐπεὶ τε δὲ κατεργάσαντο οἱ Ἕλληνες τοὺς πολλοὺς, τοὺς μὲν μαχομένους τοὺς δὲ καὶ φεύγοντας τῶν βαρβάρων, τὰς νέας ἐνέπρησαν καὶ τὸ τεῖχος ἅπαν, τὴν ληΐην προεξαγαγόντες ἐς τὸν αἰγιαλόν· καὶ θησαυροὺς τινὰς χρημάτων εὗρον· ἐμπρήσαντες δὲ τὸ τεῖχος καὶ τὰς νέας ἀπέπλεον. ἀπικόμενοι δὲ ἐς Σάμον οἱ Ἕλληνες, ἐβουλευόντο περὶ ἀναστάσιος τῆς Ἰωνίης, καὶ ὅπῃ χρεὸν εἴη τῆς Ἑλλάδος κατοικίσαι, τῆς αὐτοὶ ἐγκρατέες ἦσαν· τὴν δὲ Ἰωνίην ἀπείναι τοῖσι βαρβάροισι· ἀδύνατον γὰρ ἐφαίνετό σφι εἶναι ἐωντούς τε Ἰώνων προκατῆσθαι φρουρέοντας τὸν πάντα χρόνον· καὶ ἐωντῶν μὴ προκατημένων, Ἴωνας οὐδεμίαν ἐλπίδα εἶχον χαίροντας πρὸς τῶν Περσέων ἀπαλλάξειν. πρὸς ταῦτα Πελοποννησίων μὲν τοῖσι ἐν τέλει ἐοῦσι ἐδόκεε τῶν μηδισάντων ἐθνέων τῶν Ἑλληνικῶν τὰ ἐμπόρια ἐξαναστήσαντας, δοῦναι τὴν χώραν Ἴωσι ἐνοικῆσαι· Ἀθηναίοισι δὲ οὐκ ἐδόκεε ἀρχὴν, Ἰωνίην γενέσθαι ἀνάστατον, οὐδὲ Πελοποννησίοισι περὶ τῶν σφετέρων ἀποικιέων βουλεύειν· ἀντιτεινόντων δὲ τούτων προθύμως, εἶξαν οἱ Πελοποννήσιοι· καὶ οὕτω δὴ Σαμίους τε καὶ Χίους καὶ Λεσβίους καὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας, οἱ ἔτυχον συστρατευόμενοι τοῖσι Ἕλλησι, ἐς τὸ σύμμαχικόν

ἐποιήσαντο, πίστι τε καταλαβόντες· καὶ ὀρκίοισι, ἐμμένειν τε καὶ μὴ ἀποστήσεσθαι· τούτους δὲ καταλαβόντες ὀρκίοισι, ἔπλεον τὰς γεφύρας λύσοντες· ἔτι γὰρ ἐδόκεον ἐντεταμένας εὐρήσειν. οὗτοι μὲν δὴ ἐπ' Ἑλλησπόντου ἔπλεον.

Τῶν δὲ ἀποφυγόντων βαρβάρων ἐς τὰ ἄκρα τε 107 τῆς Μυκάλης κατειληθέντων, ἐόντων οὐ πολλῶν, ἐγένετο κομιδὴ ἐς Σάρδεις· πορευομένων δὲ, κατ' ὁδὸν Μασίστης ὁ Δαρείου παρατυχὼν τῷ πάθει τῷ γεγονότι τὸν στρατηγὸν Ἀρταύτην ἔλεγε πολλά τε καὶ κακὰ, ἄλλα τε καὶ γυναικὸς κακίῳ φὰς αὐτὸν εἶναι τοιαῦτα στρατηγήσαντα, καὶ ἄξιον εἶναι παντὸς κακοῦ τὸν βασιλεὺς οἶκον κακώσαντα· παρὰ δὲ τοῖσι Πέρσῃσι γυναικὸς κακίῳ ἀκοῦσαι δέννος μέγιστός ἐστι· ὁ δὲ, ἐπεὶ πολλὰ ἤκουσε, δεινὰ ποιεύμενος, σπᾶται ἐπὶ τὸν Μασίστην τὸν ἀκινάκεια, ἀποκτεῖναι θέλων· καί μιν ἐπιθέοντα φρασθεὶς Ξειναγόρης ὁ Πρηξίλεω, ἀνὴρ Ἀλικαρνησοεὺς, ὅπισθε ἐστὼς αὐτοῦ Ἀρταύτew, ἀρπάζει μέσον, καὶ ἐξάρας παίει ἐς τὴν γῆν· καὶ ἐν τούτῳ οἱ δορυφόροι Μασίστew προέστησαν· ὁ δὲ Ξειναγόρης ταῦτα ἐργάσατο, χάριτα αὐτῷ τε Μασίστῃ τιθέμενος καὶ Ξέρξῃ, ἐκσώζων τὸν ἀδελφεὸν τὸν ἐκείνου· καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἔργον Ξειναγόρης Κιλικίης πάσης ἤρξε, δόντος βασιλέως· τῶν δὲ κατ' ὁδὸν πορευομένων, οὐδὲν ἔτι πλέον ἐγένετο τούτων, ἀλλ' ἀπικνέονται ἐς Σάρδεις· ἐν δὲ τῇσι Σάρδισι ἐτύγχανε ἐὼν βασιλεὺς, ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπεὶ τε ἐξ Ἀθηνέων, προσπταίσας τῇ ναυμαχίῃ, φυγὼν ἀπίκετο.

Τότε δὲ ἐν τῇσι Σάρδισι ἐὼν ἄρα ἦρα τῆς Μασί- 108 στεω γυναικὸς, ἐούσης καὶ ταύτης ἐνθαῦτα· ὥς δέ οἱ προσπέμποντι οὐκ ἐδύνατο κατεργασθῆναι, οὐδὲ βίην προσέφερε, προμηθεόμενος τὸν ἀδελφεὸν Μασίστην· τῷντὸ δὲ τοῦτο εἶχε καὶ τὴν γυναῖκα· εὖ γὰρ ἐπίστατο βίης οὐ τευξομένη· ἐνθαῦτα δὴ Ξέρξης ἐργόμενος τῶν ἄλλων, πρήσσει τὸν γάμον τούτον τῷ

παιδὶ τῷ ἑωυτοῦ Δαρείῳ, θυγατέρα τῆς γυναικὸς
 ταύτης καὶ Μασίστew, δοκέων αὐτὴν μᾶλλον λάμ-
 ψεσθαι ἢ ταῦτα ποιῆσῃ, ἀρμόσας δὲ καὶ τὰ νομι-
 ζόμενα ποιήσας ἀπῆλυνε εἰς Σοῦσα. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖ
 τε ἀπύκετο καὶ ἡγάγετο εἰς ἑωυτοῦ Δαρείῳ τὴν γυναι-
 κα, οὕτω δὴ τῆς Μασίστew μὲν γυναικὸς ἐπέπαντο,
 ὃ δὲ διαμειψάμενος ἦρα τε καὶ ἐτύγχανε τῆς Δαρείου
 μὲν γυναικὸς Μασίστew δὲ θυγατρός· οὖνομα δὲ τῇ
 109 γυναικὶ ταύτῃ ἦν Ἀρταύνη. Χρόνου δὲ προϊόντος,
 ἀνάπυστα γίνεται τρόπῳ τοιῷδε· ἐξυφῆνασα Ἀμη-
 στρις, ἣ Ξέρξew γυνή, φᾶρος μέγα τε καὶ ποικίλον
 καὶ θέης ἄξιον, δίδοι Ξέρξῃ· ὃ δὲ ἡσθεὶς περιβάλλε-
 ταί τε καὶ ἔρχεται παρὰ τὴν Ἀρταύνην· ἡσθεὶς δὲ
 καὶ ταύτῃ, ἐκέλευσε αὐτὴν αἰτῆσαι ὃ τι βούλεται οἱ
 γενέσθαι ἀντὶ τῶν αὐτῷ ὑπουργημένων· πάντα γὰρ
 τεύξεσθαι αἰτήσασαν· τῇ δὲ κακῶς γὰρ ἔδεε πανοικίῃ
 γενέσθαι, πρὸς ταῦτα εἶπε Ξέρξῃ· “δώσεις μοι τὸ ἄν
 σε αἰτήσω;” ὃ δὲ πᾶν μᾶλλον δοκέων κείνην αἰτῆσαι,
 ὑπισχνέετο καὶ ὤμοσε· ἣ δὲ, ὡς ὤμοσε, ἀδεῶς αἰτέει
 τὸ φᾶρος· Ξέρξης δὲ παντοῖος ἐγίνετο, οὐ βουλόμενος
 δοῦναι· κατ’ ἄλλο μὲν οὐδὲν, φοβεόμενος δὲ Ἀμη-
 στριν, μὴ καὶ πρὶν κατεικαζούσῃ τὰ γινόμενα οὕτω
 ἐπευρεθῇ πρήσσω· ἀλλὰ πόλις τε ἐδίδου καὶ
 χρυσὸν ἄπλετον, καὶ στρατὸν τοῦ ἔμελλε οὐδεὶς
 ἄρξειν ἀλλ’ ἢ ἐκείνη· Περσικὸν δὲ κάρτα ὁ στρατὸς
 δῶρον· ἀλλ’ οὐ γὰρ ἔπειθε, δίδοι τὸ φᾶρος· ἣ δὲ
 περιχαρὴς εἶουσα τῷ δῶρῳ, ἐφόρεέ τε καὶ ἡγάλλετο·
 110 καὶ ἣ Ἀμηστρις πυνθάνεται μιν ἔχουσαν. Μα-
 θούσα δὲ τὸ ποιούμενον, τῇ μὲν γυναικὶ ταύτῃ οὐκ
 εἶχε ἔγκοτον· ἣ δὲ ἐλπίζουσα τὴν μητέρα αὐτῆς
 εἶναι αἰτίνην καὶ ταῦτα ἐκείνην πρήσσειν, τῇ Μασί-
 στεw γυναικὶ ἐβούλενε ὀλεθρον· φυλάξασα δὲ τὸν
 ἄνδρα τὸν ἑωυτῆς Ξέρξην βασιλῆϊον δεῖπνον προτι-
 θέμενον· τοῦτο δὲ τὸ δεῖπνον παρασκευάζεται ἅπαξ
 τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐν ἡμέρῃ τῇ ἐγένετο βασιλεύς· οὖνομα
 δὲ τῷ δεῖπνῳ τούτῳ Περσιιστὶ μὲν ΤΥΚΤΑ, κατὰ

δὲ τὴν Ἑλλήνων γλώσσαν, ΤΕΛΕΙΟΝ· τότε καὶ τὴν κεφαλὴν σμᾶται μῦνον βασιλεὺς, καὶ Πέρσας δωρέεται· ταύτην δὴ τὴν ἡμέρην φυλάξασα ἡ Ἀμυστρίς, χρήζει τοῦ Ξέρξεω δοθῆναί οἱ τὴν Μασίστew γυναικα· ὁ δὲ δεινόν τε καὶ ἀνάρσιον ἐποιέετο, τοῦτο μὲν ἀδελφεοῦ γυναικα παραδοῦναι, τοῦτο δὲ ἀναιτήν ἐοῦσαν τοῦ πρήγματος τούτου· συνῆκε γὰρ τοῦ εἵνεκεν ἐδέετο. Τέλος μέντοι, κείνης τε λιπα- 111
 ρεούσης καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐξεργόμενος· ὅτι αὐτῇ-
 σαι τὸν χρήζοντα οὗ σφι δυνατόν ἐστι βασιλεῖτος
 δειπνοῦ προκειμένου· κάρτα δὴ ἀέκων κατανεύει· καὶ
 παραδοὺς ποιέει ὧδε· τὴν μὲν κελεύει ποιέειν τὰ
 βούλεται, ὁ δὲ μεταπεμψάμενος τὸν ἀδελφεὸν λέγει
 τάδε· “Μασίστα, σὺ εἰς Δαρείου τε παῖς, καὶ ἐμὸς
 ἀδελφεός· πρὸς δ’ ἐτι τούτοις, καὶ εἰς ἀνὴρ ἀγαθός·
 γυναικὶ δὴ ταύτῃ τῇ νῦν συνοικέεις, μὴ συνοικέε·
 ἀλλὰ τοι ἀντ’ αὐτῆς ἐγὼ δίδωμι θυγατέρα τὴν ἐμὴν·
 ταύτῃ συνοικέε, τὴν δὲ νῦν ἔχεις, οὐ γὰρ δοκέει ἐμοί,
 μὴ ἔχε γυναικα.” ὁ δὲ Μασίστης ἀποθωμάσας τὰ
 λεγόμενα, λέγει τάδε· “ὦ δέσποτα, τίνα μοι λόγον
 λέγεις ἄχρηστον, κελεύων με γυναικα, ἐκ τῆς μοι
 παῖδες νεηνίαι τέ εἰσι καὶ θυγατέρες, τῶν καὶ σὺ
 μίαν τῷ παιδί τῷ σεωντοῦ ἡγάγεο γυναικα, αὐτὴ τέ
 μοι κατὰ νόον τυγχάνει κάρτα ἐοῦσα, ταύτην με
 κελεύεις μετέντα, θυγατέρα τὴν σὴν γῆμαι; ἐγὼ δὲ,
 βασιλεῦ, μέγα μὲν ποιεῦμαι ἀξιεύμενος θυγατρὸς
 τῆς σῆς, ποιήσω μέντοι τούτων οὐδέτερα· σὺ δὲ
 μηδαμῶς βιώ πρήγματος τοιοῦδε δεόμενος· ἀλλὰ τῇ
 τε σῇ θυγατρὶ ἀνὴρ ἄλλος φανήσεται ἐμεῦ οὐδὲν
 ἥσων, ἐμέ τε ἔα γυναικὶ τῇ ἐμῇ συνοικέειν.” ὁ
 μὲν δὴ τοιούτοις ἀμείβεται· Ξέρξης δὲ θυμωθεὶς
 λέγει τάδε· “οὐτῷ τοι, Μασίστα, πέπρηκται· οὔτε
 γὰρ ἂν τοι δῶν θυγατέρα τὴν ἐμὴν γῆμαι, οὔτε
 ἐκείνη πλεῦνα χρόνον συνοικήσεις· ὡς μάθης τὰ δι-
 δόμενα δέκεσθαι.” ὁ δὲ ὡς ταῦτα ἤκουσε, εἶπας
 τοσόνδε, ἐχώρεε ἔξω· “δέσποτα, οὐ δὴ κῶ με

- 112 ἀπώλεσας." Ἐν δὲ τούτῳ τῷ διὰ μέσου χρόνῳ ἐν τῷ Ξέρξης τῷ ἀδελφεῷ διελέγετο, ἡ Ἀμυστρίς μεταπεμψαμένη τοὺς δορυφόρους τοῦ Ξέρξεω, διαλυμαίνεται τὴν γυναῖκα τὴν Μασίστew· τοὺς τε μαζοὺς ἀποταμοῦσα κυσὶ προέβαλε, καὶ ῥίνα, καὶ ὦτα, καὶ χεῖλεα· καὶ γλῶσσαν ἐκταμοῦσα, ἐς οἶκόν μιν ἀπο-
- 113 πέμπει διαλελυμασμένην. Ὁ δὲ Μασίστης οὐδὲν κω ἀκηκοὺς τούτων, ἐλπόμενος δὲ τί οἱ κακὸν εἶναι, ἐσπίπτει δρόμῳ ἐς τὰ οἰκία· ἰδὼν δὲ διεφθαρμένην τὴν γυναῖκα, αὐτίκα μετὰ ταῦτα συμβουλευσάμενος τοῖσι παισὶ, ἐπορεύετο ἐς Βάκτρα σὺν τε τοῖσι ἑωυτοῦ υἱοῖσι καὶ δὴ κού τισι καὶ ἄλλοισι, ὡς ἀποστήσων νομὸν τὸν Βάκτριον, καὶ ποιήσων τὰ μέγιστα κακῶν βασιλέα· τὰπερ ἂν καὶ ἐγένετο, ὡς ἐμοὶ δοκέειν, εἴπερ ἔφθη ἀναβὰς ἐς τοὺς Βακτρίους καὶ τοὺς Σάκας· καὶ γὰρ ἕστεργόν τέ μιν, καὶ ἦν ὑπαρχος τῶν Βακτρίων· ἀλλὰ γὰρ Ξέρξης πυθόμενος ταῦτα ἐκείνον πρήσσοντα, πέμψας ἐπ' αὐτὸν στρατιήν, ἐν τῇ ὁδῷ κατέκτεινε αὐτόν τε ἐκείνον καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ τὴν στρατιὴν τὴν ἐκείνου. κατὰ μὲν τὸν ἔρωτα τὸν Ξέρξεω καὶ τὸν Μασίστew θάνατον τοσαῦτα ἐγένετο.
- 114 Οἱ δὲ ἐκ Μυκάλῃς ὀρμηθέντες Ἕλληνες ἐπ' Ἑλλησπόντου πρῶτον μὲν περὶ Λεκτὸν ὄρμεον, ὑπὸ ἀνέμων ἀπολαμφθέντες· ἐνθεῦτεν δὲ ἀπίκοντο ἐς Ἀβυδον, καὶ τὰς γεφύρας εὗρον διαλελυμένας τὰς ἐδόκεον εὐρήσειν ἔτι ἐντεταμένας· καὶ τούτων οὐκ ἦκιστα εἵνεκεν ἐς τὸν Ἑλλησπόντον ἀπίκοντο. τοῖσι μὲν νυν ἀμφὶ Λευτυχίδα Πελοποννησίοισι ἔδοξε ἀποπλέειν ἐς τὴν Ἑλλάδα· Ἀθηναίοισι δὲ καὶ Ξανθίππῳ τῷ στρατηγῷ αὐτοῦ ὑπομείναντας πειράσθαι τῆς Χερσονήσου. οἱ μὲν δὴ ἀπέπλεον· Ἀθηναῖοι δὲ, ἐκ τῆς Ἀβύδου διαβάντες ἐς τὴν Χερσόνησον, Σηστόν
- 115 ἐπολιόρκεον. Ἐς δὲ τὴν Σηστόν ταύτην, ὡς ἐόντος ἰσχυροτάτου τείχεος τῶν ταύτῃ, συνήλθον, ὡς ἤκουσαν παρῆναι τοὺς Ἕλληνας ἐς τὸν Ἑλλησπόντον, ἔκ τε

τῶν ἄλλων τῶν περιοικίδων καὶ δὴ καὶ ἐκ Καρδίας πόλιος Οἰόβαζος, ἀνὴρ Πέρσης, ὃς τὰ ἐκ τῶν γεφυρέων ὄπλα ἐνθαῦτα ἦν κεκομικώς· εἶχον δὲ ταύτην ἐπιχώριοι Αἰολέες, συνῆσαν δὲ Πέρσαι τε καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων συχνὸς ὄμιλος. Ἐτυράννευε δὲ 116
τούτου τοῦ νομοῦ Ξέρξεω ὑπαρχος Ἀρταύκτης, ἀνὴρ μὲν Πέρσης, δεινὸς δὲ καὶ ἀτάσθαλος· ὃς καὶ βασιλέα ἐλαύνοντα ἐπ' Ἀθήνας ἐξηπάτησε, τὰ Πρωτεσίλειω τοῦ Ἰφίκλου χρήματα ἐξ Ἐλαιούντος ὑφελόμενος· ἐν γὰρ Ἐλαιούντι τῆς Χερσονήσου ἐστὶ Πρωτεσίλειω τάφος τε καὶ τέμενος περὶ αὐτὸν, ἐνθα ἦν χρήματα πολλὰ, καὶ φιάλαι χρύσειαι καὶ ἀργύραι, καὶ χαλκός, καὶ ἐσθῆς, καὶ ἄλλα ἀναθήματα, τὰ Ἀρταύκτης ἐσύλησε, βασιλέος δόντος· λέγων δὲ τοιαύδε Ξέρξεα διεβάλετο· “δέσποτα, ἔστι οἶκος ἀνδρὸς Ἑλλήνος ἐνθαῦτα, ὃς ἐπὶ γῆν τὴν σὴν στρατεύσάμενος, δίκης κυρήσας ἀπέθανε· τούτου μοι δὸς τὸν οἶκον, ἵνα καὶ τις μάθῃ ἐπὶ γῆν τὴν σὴν μὴ στρατεύεσθαι.” ταῦτα λέγων, εὐπετέως ἔμελλε ἀναπείσειν Ξέρξεα δοῦναι ἀνδρὸς οἶκον, οὐδὲν ὑποτοπηθέντα τῶν ἐκείνος ἐφρόνεε· ἐπὶ γῆν δὲ τὴν βασιλέος στρατεύεσθαι Πρωτεσίλειων ἔλεγε, νοέων τοιαύδε· τὴν Ἀσίην πᾶσαν νομίζουσι ἑωυτῶν εἶναι Πέρσαι, καὶ τοῦ αἰεὶ βασιλεύοντος· ἐπεὶ δὲ ἐδόθη τὰ χρήματα, ἐξ Ἐλαιούντος ἐς Σηστὸν ἐξεφόρησε, καὶ τὸ τέμενος ἔσπειρε καὶ ἐνέμετο· αὐτὸς τε ὅκως ἀπικούτο ἐς Ἐλαιούντα, ἐν τῷ ἀδύτῳ γυναιξὶ ἐμίσητο. τότε δὲ ἐπολιορκέετο ὑπὸ Ἀθηναίων, οὔτε παρεσκευασμένος ἐς πολιορκίην οὔτε προσδεκόμενος τοὺς Ἕλληνας· ἀφυλάκτῳ δέ κως αὐτῷ ἐπέπεσον. Ἐπεὶ δὲ πολιορκεομένοι σφι 117
φθινόπωρον ἐπεγίνετο, καὶ ἥσχαλλον οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τε τῆς ἑωυτῶν ἀποδημέοντες καὶ οὐ δυνάμενοι ἐξελεῖν τὸ τεῖχος, ἐδέοντό τε τῶν στρατηγῶν ὅκως ἀπάγοιεν σφεας ὀπίσω, οἱ δὲ οὐκ ἔφασαν, πρὶν ἢ ἐξέλωσι ἢ τὸ Ἀθηναίων κοινόν σφεας μεταπέμψηται· οὕτω δὴ ἔστεργον τὰ παρεόντα. Οἱ δ' ἐν τῷ τείχεϊ 118

- ἐς πᾶν ἤδη κακοῦ ἀπιγμένοι ἦσαν, οὕτω ὥστε τοὺς
 τόνους ἔψοντες τῶν κλινέων ἐσιτέοντο· ἐπεὶ τε δὲ
 οὐδὲ ταῦτα ἔτι εἶχον, οὕτω δὴ ὑπὸ νύκτα οἰχονται
 ἀποδράντες οἳ τε Πέρσαι καὶ ὁ Ἀρταύκτης καὶ ὁ
 Οἰόβαζος, ὅπισθε τοῦ τείχεος καταβάντες τῇ ἦν ἐρη-
 μότατον τῶν πολεμίων· ὥς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, οἱ
 Χερσονησίται ἀπὸ τῶν πύργων ἐσήμηναν τοῖσι Ἀθη-
 ναίοισι τὸ γεγονός καὶ τὰς πύλας ἄνοιξαν· τῶν δὲ οἱ
 119 μὲν πλεῦνες ἐδίωκον, οἱ δὲ τὴν πόλιν εἶχον. Οἰό-
 βαζον μὲν νυν ἐκφυγόντα ἐς τὴν Θρηϊκὴν Θρηϊκές
 Ἀψίνθιοι λαβόντες ἔθυσαν Πλειστῶρφ ἐπιχωρίῳ
 θεῷ, τρόπῳ τῷ σφετέρῳ· τοὺς δὲ μετ' ἐκείνου, ἄλλω
 τρόπῳ ἐφόνευσαν· οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Ἀρταύκτην ὕστε-
 ροι ὀρμηθέντες φεύγειν, καὶ ὥς κατελαμβάνοντο ὀλί-
 γοι ἐόντες ὑπὲρ Αἰγὸς Ποταμῶν, ἀλεξόμενοι χρόνον
 ἐπὶ συχνόν, οἱ μὲν ἀπέθανον οἱ δὲ ζῶντες ἐλάμφθη-
 σαν· καὶ συνδῆσαντές σφεας οἱ Ἕλληνες ἦγον ἐς
 Σηστόν· μετ' αὐτῶν δὲ καὶ Ἀρταύκτην δεδεμένον,
 120 αὐτόν τε καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ. Καί τεψ τῶν φυλασ-
 σοντων λέγεται ὑπὸ Χερσονησιτέων, ταρίχους ὀπ-
 τῶντι τέρας γενέσθαι τοιόνδε· οἱ τάριχοι ἐπὶ τῷ
 πυρὶ κείμενοι ἐπάλλοντό τε καὶ ἥσπαιρον, ὅκως περ
 ἰχθύες νεοάλωτοι· καὶ οἱ μὲν περιχυθέντες ἐθώμαζον·
 ὁ δὲ Ἀρταύκτης ὥς εἶδε τὸ τέρας, καλέσας τὸν
 ὀπτῶντα τοὺς ταρίχους ἔφη· “ ξεῖνε Ἀθηναῖε, μηδὲν
 φοβέο τὸ τέρας τοῦτο· οὐ γὰρ σοὶ πέφηνε· ἀλλ'
 ἐμοὶ σημαίνει ὁ ἐν Ἐλαιούντι Πρωτεσίλεως, ὅτι
 καὶ τεθνεὺς καὶ τάριχος ἐὼν δύναμιν πρὸς θεῶν ἔχει
 τὸν ἀδικέοντα τίνεσθαι· νῦν ὦν ἄποινά οἱ τάδε ἐθέλω
 ἐπιθεῖναι· ἀντὶ μὲν χρημάτων τῶν ἔλαβον ἐκ τοῦ
 ἱροῦ, ἑκατὸν τάλαντα καταθεῖναι τῷ θεῷ· ἀντὶ δ'
 ἐμευτοῦ καὶ τοῦ παιδὸς ἀποδώσω τάλαντα διηκόσια
 Ἀθηναίοισι, περιγενόμενος.” ταῦτα ὑπισχόμενος,
 τὸν στρατηγὸν Ξάνθιππον οὐκ ἔπειθε· οἱ γὰρ Ἐλαι-
 οῦσιοι τῷ Πρωτεσίλεω τιμωρέοντες ἐδέοντό μιν κατα-
 χρησθῆναι, καὶ αὐτοῦ τοῦ στρατηγοῦ ταύτην ὁ νόος

ἔφερε· ἀπαγαγόντες δὲ αὐτὸν ἐς τὴν ἀκτὴν ἐς τὴν Ἑρέξης ἔξευξε τὸν πόρον, (οἱ δὲ λέγουσι ἐπὶ τὸν κολωνὸν τὸν ὑπὲρ Μαδύτου πόλιος,) σανίδα προσ-
 πασσαλεύσαντες, ἀνεκρέμασαν· τὸν δὲ παῖδα ἐν
 ὀφθαλμοῖσι τοῦ Ἀρταύκτεω κατέλευσαν. Ταῦτα δὲ 121
 ποιήσαντες ἀπέπλεον ἐς τὴν Ἑλλάδα, τά τε ἄλλα
 χρήματα ἄγοντες καὶ δὴ καὶ τὰ ὄπλα τῶν γεφυρέων,
 ὥς ἀναθήσοντες ἐς τὰ ἱρά· καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο
 οὐδὲν ἔτι πλέον τούτων ἐγένετο.

Τοῦτου δὲ τοῦ Ἀρταύκτεω τοῦ ἀνακρεμασθέντος 122
 προπάτωρ Ἀρτεμβάρης ἐστὶ ὁ Πέρσης ἐξηγησά-
 μενος λόγον, τὸν ἐκείνοι ὑπολαβόντες Κύρῳ προσ-
 ἤνεικαν, λέγοντα τάδε· “ἐπεὶ Ζεὺς Πέρσης ἡγε-
 μονίην διδοῖ, ἀνδρῶν δὲ σοὶ, Κῦρε, κατελὼν Ἀστυάγεα·
 φέρε, γῆν γὰρ ἐκτήμεθα ὀλίγην καὶ ταύτην τρηχέην,
 μεταναστάντες ἐκ ταύτης ἄλλην ἔχωμεν ἀμείνω. εἰσὶ
 δὲ πολλαὶ μὲν ἀστυγείτονες πολλαὶ δὲ καὶ ἑκαστέρῳ·
 τῶν μίαν σχόντες πλέοσι ἐσόμεθα θωμαστότεροι·
 οἶκος δὲ ἄρχοντας ἄνδρας τοιαῦτα ποιέειν· κότε γὰρ
 δὴ καὶ παρέξει κάλλιον, ἢ ὅτε γε ἀνθρώπων τε πολ-
 λῶν ἄρχομεν πάσης τε τῆς Ἀσίας;” Κύρος δὲ ταῦτα
 ἀκούσας, καὶ οὐ θωμάσας τὸν λόγον, ἐκέλευε ποιέειν
 ταῦτα· οὕτω δὲ αὐτοῖσι παραίνεε, κελεύων παρα-
 σκευάζεσθαι ὥς οὐκέτι ἄρξοντας ἀλλ’ ἄρξομένους·
 φιλέειν γὰρ ἐκ τῶν μαλακῶν χώρων μαλακοὺς ἄνδρας
 γίνεσθαι· οὐ γάρ τοι τῆς αὐτῆς γῆς εἶναι καρπὸν τε
 θωμαστὸν· φύειν καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια·
 ὥστε συγγνόντες Πέρσαι οἷχοντο ἀποστάντες, ἐσω-
 θέντες τῇ γνώμῃ πρὸς Κύρον· ἄρχειν τε εἵλοντο
 λυπρὴν οἰκέοντας μᾶλλον, ἢ πεδιάδα σπείροντες ἄλ-
 λοισι δουλεύειν.

INDEX

NOMINUM PROPRIORUM.

Abæ, i. 46; viii. 27. 33. 134.
 Abantes, i. 146.
 Abaris, iv. 36.
 Abdera, i. 168; vi. 46; vii. 109.
 126; viii. 120.
 Abderitæ, viii. 120.
 Abrocomas, vii. 224.
 Abronychus, viii. 21.
 Absinthii. *Vide* Apsinthii.
 Abydeni, vii. 44.
 Abydos, v. 117; vii. 33, 34.
 43. 174.
 Acanthii, vii. 116.
 Acanthus, vi. 44.
 Acarnania, ii. 10.
 Acephali, iv. 191.
 Aceratus, viii. 37.
 Aces, iii. 117.
 Achæa Demeter, v. 61.
 Achæi, i. 145.
 ——— Phthiotæ, vii. 132. 197.
 Achæmenes, Darii filius, iii.
 12; vii. 7. 97. 236.
 ———, Teispis pater, vii.
 11.
 Achæmenidæ, i. 125; iii. 65.
 Achaia, vii. 173; viii. 36.
 Achaica natio, τὸ Ἀχαικὸν
 ἔθνος, viii. 73.
 Achelous, ii. 10; vii. 126.
 Acheron, v. 92; viii. 47.
 Achilleum, v. 94.
 Achilles Curriculum, ὁ Ἀχιλ-
 λῆϊος Δρόμος, iv. 55. 76.
 æræphia, viii. 135.
 athoi, vii. 22.

Acrisius, vi. 53.
 Adicran, iv. 159.
 Adimantus, Aristæ pater, vii.
 137.
 ———, Ocyti filius, viii. 5.
 59. 61. 94.
 Adrastus, Gordiæ filius, i. 35.
 41. 43. 45.
 ———, Talai filius, v. 67, 68.
 Adrias, i. 163; iv. 33; v. 9.
 Adyrmachidæ, iv. 168.
 Æa, i. 2; vii. 193. 197.
 Æaces, Sylosonis filius, iv,
 138; vi. 13. 25.
 ———, Sylosonis pater, iii. 39.
 139; vi. 13.
 Æacidæ, v. 80; viii. 64.
 Æacus, v. 89; vi. 35.
 Ægæ, i. 145.
 Ægææ, i. 149.
 Ægæan Sea, iv. 85.
 Ægaleus, viii. 90.
 Æge, vii. 123.
 Ægeus, Cæolyci filius, iv. 149.
 ———, Pandionis filius, i. 173.
 Ægialees, vii. 94.
 Ægialia tribus, v. 68.
 Ægicores, v. 66.
 Ægidæ, iv. 149.
 Ægilea, vi. 107.
 Ægilia, vi. 101.
 Ægina, v. 80; viii. 41. 46.
 Ægion, i. 145.
 Ægira, i. 145.
 Ægiroëssa, i. 149.
 Ægli, iii. 92.

- Ægos Potami, *Ἀλγος ποταμοί*,
 ix. 119.
 Ægyptus, ii. *passim*; iii. 3. 5.
 7. 91; iv. 186.
 Aëimnestus, ix. 64.
 Ænea, vii. 123.
 Ænesidemus, vii. 154. 165.
 Ænus, iv. 90; vii. 58.
 Ænyra, vi. 47.
 Æoles, i. 6. 26. 28. 141; ii. 1.
 90; v. 122; vii. 95; ix. 115.
 Æolis, v. 123; vii. 176.
 Æolus, vii. 197.
 Aëropus, Echemi pater, ix. 26.
 ———, Philippi filius, viii.
 139.
 ———, Temeni filius, viii.
 137.
 Æsanias, iv. 150.
 Æschines, vi. 100.
 Æschreas, viii. 11.
 Æschrionia tribus, iii. 26.
 Æschylus, ii. 156.
 Æsopus, ii. 134.
 Æthiopes, ii. 30. 104.
 ———, Macrobi, ii. 29; iii.
 17. 20—23. 25. 97.
 ———, Troglodytæ, iii. 101;
 iv. 183; vii. 69. 79.
 Æthiopia, ii. 110; iii. 114.
 Aëtion, v. 92.
 Ætolia, vi. 127.
 Agæus, vi. 127.
 Agamemnon, i. 67; vii. 159.
 Agariste, Clisthenis filia, vi.
 126, 127. 130. 131.
 ———, Hippocratis filia, vi.
 131.
 Agasicles, i. 144.
 Agathoërgi, i. 67.
 Agathyrsi, iv. 49. 102, 103. 125.
 Agathyrsus, iv. 10.
 Agbalus, vii. 98.
 Agbatana Medica, i. 98. 110.
 153; iii. 64. 92.
 ———, Syriaca, iii. 62. 64.
 Agenor, vii. 91.
 Agesilaus, Doryssi filius, vii.
 204.
 ———, Hippocratidæ filius,
 viii. 131.
 Agetus, vi. 61, 62.
 Agis, vi. 65.
 Aglauros, viii. 53.
 Aglomachus, iv. 164.
 Agora, vii. 23. 25. 58.
 Agrianes fluvius, iv. 90.
 Agrianum gens, v. 16.
 Agrigentini, *Ἀκραγαντινοί*,
 vii. 165. 170.
 Agron, i. 7.
 Agyllæi, i. 167.
 Ajax, Philæi pater, vi. 35.
 ———, Telamonis filius, v. 66;
 viii. 64. 121.
 Alabanda, viii. 136.
 Alabandi, vii. 195.
 Alalia, i. 165, 166.
 Alarodii, iii. 94; vii. 79.
 Alazir, iv. 164.
 Alazones, iv. 17. 52.
 Alcæus, Herculis filius, i. 7.
 ———, poeta, v. 95.
 Alcamenes, vii. 204.
 Alcenor, i. 82.
 Alcetes, viii. 39.
 Alcibiades, viii. 17.
 Alcides, vi. 61.
 Alcimachus, vi. 101.
 Alcmaëon, Megaclics pater, i.
 59.
 ———, Megaclics filius, vi.
 125. 127.
 Alcmaëonidæ, i. 61. 64; v. 62,
 63. 66. 69—73; vi. 115. 121
 —131.
 Alcmena, ii. 43. 145.
 Alcon, vi. 127.
 Alea Athene, i. 66; ix. 70.
 Aleades, ix. 85.
 Aleium, τὸ Ἀλφειὸν πεδίων, vi.
 95.

- Aleuadæ, vii. 6. 130. 172; ix. 58.
 Alexander, Amyntæ filius, v. 19—22; vii. 173; viii. 121. 137—140, ix. 44, 45.
 ———, Priami filius, i. 3; ii. 113—117.
 Alilat, iii. 8.
 Alitta, i. 131.
 Alopecæ, v. 63.
 Alpeni, vii. 176.
 Alpenus, vii. 226.
 Alpheus, vii. 227.
 Alpis, iv. 49.
 Alus, vii. 173, 197.
 Alyattes. *Vide* Halyattes.
 Amasis, i. 30. 77. 181; ii. 154. 161—163. 169. 172—176. 178. 182; iii. 1. 10. 16. 40—43. 47.
 ———, dux Persicus, iv. 167. 201. 203.
 Amathus, v. 104. 108, *seq.* 114.
 Amazones, iv. 110—117.
 Amazonides, ix. 27.
 Ambracia. *Vide* Ampracia.
 Amestris, vii. 61. 114; ix. 108. 111.
 Amiantus, vi. 127.
 Amilcar, Ἀμῖλκας, vii. 165—167.
 Aminias, viii. 84. 87. 93.
 Aminocles, vii. 190.
 Ammon, i. 46; ii. 32. 55.
 Ammonii, ii. 32. 42; iii. 25. 26; iv. 181.
 Amompharetus, ix. 53—57. 71. 85.
 Amorges, v. 121.
 Amoun, ii. 42.
 Ampe, vi. 20.
 Ampelos, vii. 122.
 Amphiarus, i. 46. 49. 52; iii. 91; viii. 134.
 Amphicæa, viii. 33.
 Amphicrates, iii. 59.
 Amphictyon, vii. 200.
 Amphictyones, ii. 180; v. 62; vii. 200. 213. 228.
 Amphiloehus, iii. 91; vii. 91.
 Amphilytus, i. 62.
 Amphimnestus, vi. 127.
 Amphion, v. 92.
 Amphissa, viii. 32.
 Amphitryon, ii. 43; v. 59; vi. 53.
 Ampraciotsæ, viii. 47; ix. 28. 31.
 Amyntas, Macedonum rex, v. 17—21. 94; vii. 173; viii. 139.
 ———, Bubaris filius, viii. 136.
 Amyrgii, vii. 64.
 Amyris, vi. 127.
 Amyrtæus, ii. 140; iii. 15.
 Amytheon, ii. 49.
 Anacharsis, iv. 46. 76, 77.
 Anacreon, iii. 121.
 Anactorii, ix. 28.
 Anaphes, vii. 62.
 Anaphlystus, iv. 99.
 Anaua, vii. 30.
 Anaxander, vii. 204.
 Anaxandrides, Leonis filius, i. 67; v. 39—41; vii. 204, 205.
 ———, Theopompi filius, viii. 131.
 Anaxilaus, Archidami filius, viii. 131.
 ———, Cratinæ filius, vi. 23; viii. 165.
 Anchimolius, v. 63.
 Andreas, vii. 126.
 Andrii, viii. 66. 111.
 Androbulus, vii. 141.
 Androcrates, ix. 25.
 Androdamas, viii. 85; ix. 90.
 Andromeda, vii. 61. 150.
 Androphagi, iv. 106. 119. 125; ix. 18. 102.
 Andrus, iv. 33; v. 31; viii. 111, *seq.*
 Aneristus, Sperthiæ pater, vii. 134.

Aneristus, Sperthiæ filius, vii. 137.
 Angites, vii. 113.
 Angrus, iv. 49.
 Anopæa, vii. 216.
 Antagoras, ix. 176.
 Antandrus, v. 26; vii. 42.
 Anthela, vii. 176. 200.
 Anthemus, v. 94.
 Anthylla, ii. 98.
 Antichares, v. 43.
 Anticyra, vii. 198. 213.
 Antidorus, viii. 11.
 Antiochus, ix. 33.
 Antipater, vii. 118.
 Antiphemus, vii. 153.
 Anysis, Ægypti rex, ii. 137. 140.
 ———, urbs, ii. 137. 166.
 Anytus, Tetramnesti pater, vii. 98.
 Aparytæ, iii. 91.
 Apaturia, i. 147.
 Aphetæ, vii. 193; viii. 4. 6.
 Aphidnæ, ix. 73.
 Aphrodisias, iv. 169.
 Aphrodisium Cyprium, i. 105;
 ——— ad Memphim, ii. 112.
 Aphrodite, i. 105. 131. 199;
 ii. 41. 112; iii. 8; iv. 59. 67.
 Aphthitana, ii. 166.
 Aphytis, vii. 123.
 Apia, iv. 59.
 Apidanus, vii. 129. 190.
 Apis, urbs, ii. 18.
 ——— (Epaphus Ægyptiacus),
 ii. 153; iii. 27—29.
 Apollo, *passim*.
 Apollonia in ponto Euxino,
 iv. 90. 93.
 ——— in sinu Ionico, ix.
 92, 93.
 Apollophanes, vi. 26.
 Apries, ii. 161. 169; iv. 159.
 Apsinthii, vi. 34; ix. 119.
 II.—27

Arabia, ii. 8. 12; iii. 107. 112;
 iv. 39.
 Arabicus sinus, ii. 11; iv. 39.
 Arabes, i. 198; iii. 8, 9. 88. 91.
 97; vii. 69. 86.
 Ararus, iv. 48.
 Araxes, i. 202. 205; iii. 36;
 iv. 11. 40.
 Arcades, i. 66. 146; ii. 171;
 v. 49; vi. 74; vii. 202.
 Arcesilaus L., iv. 159.
 ——— II., iv. 160.
 ——— III., iv. 162. 164,
 165.
 Archander, ii. 97, 98.
 Archelai, v. 63.
 Archelaus, vii. 204.
 Archestratidas, ix. 90.
 Archias, iii. 55.
 Archidamus, Anaxandridis fi-
 lius, viii. 131.
 ———, Zeuxidami filius,
 vi. 71.
 Archidice, ii. 135.
 Archilochus, i. 12.
 Ardericca, i. 185.
 Ardys, i. 15.
 Areopagnus, viii. 52.
 Areu, ii. 63, 64. 83; iv. 59. 62;
 vii. 76.
 Argadas, v. 66.
 Argæus, viii. 139.
 Arganthonius, i. 163. 165.
 Arge, iv. 35.
 Argia, vi. 52.
 Argilus, vii. 115.
 Argiopius, ix. 57.
 Argippæi, iv. 23.
 Argivi, *passim*.
 Argo, vii. 193; iv. 179.
 Argolis, i. 82.
 Argos, i. 1. 28; vi. 83; vii. 150.
 Ariabignes, vii. 97; viii. 89.
 Ariantas, iv. 81.
 Ariapithes, iv. 76. 78.
 Ariaramnes, viii. 90.

- Aridolis, vii. 195.
 Ariei, iii. 93; vii. 62. 66.
 Arimaspi, iii. 116; iv. 13. 27.
 Arimnestus, ix. 72.
 Ariomardus, Artyphii frater,
 vii. 67.
 ———, Darii filius, vii. 78.
 Arion, i. 23, 24.
 Aripbron, vi. 131. 136; vii. 33;
 viii. 131.
 Arisba, i. 151.
 Aristagoras Cumanus, iv. 138;
 v. 37, 38.
 ——— Cyzicenus, iv. 138.
 ——— Milesius, v. 30. 36
 —38. 49—51. 97—100. 124.
 126; vii. 8.
 ———, Hegesistrati pa-
 ter, ix. 90.
 Aristæas Proconnesius, iv. 13
 —15.
 ——— Corinthius, vii. 137.
 Aristides, viii. 79—82. 95; ix.
 28.
 Aristocrates, vi. 73.
 Aristocyprus, v. 113.
 Aristodemus Eurysthenis et
 Proclis pater, iv. 147; vi.
 52; vii. 204; viii. 131.
 ——— (ὁ τρέσας) vii. 229.
 231; ix. 71.
 Aristodicus, i. 158, 159.
 Aristogiton, v. 55; vii. 123.
 Aristomachus, vi. 52; vii. 204;
 viii. 131.
 Ariston Byzantinus, iv. 138.
 ——— Lacedæmonius, i. 67;
 vi. 61—63. 69.
 Aristonice, vii. 140.
 Aristonymus, vi. 126.
 Aristophantus, vi. 66.
 Aristophilides, iii. 136.
 Arizanti, i. 101.
 Arizus, vii. 82.
 Armenii, i. 194; v. 49; vii. 73.
 rpoxais, iv. 5, 6.
 Arsamenes, vii. 68.
 Arsames, Darii avus, i. 209;
 vii. 11. 224.
 ———, Darii filius, vii. 69.
 Artabanus, iv. 83; vii. 10, 11.
 17. 46—52. 66, 67. 75.
 Artabates, vii. 65.
 Artabazanes, vii. 2, 3; viii. 89.
 Artabazus, vii. 66; viii. 126—
 129; ix. 41. 66. 89.
 Artace, iv. 14; vi. 33.
 Artachæas, vii. 22. 117.
 ———, Artayntis pater,
 viii. 130.
 ———, Otaspis pater, vii.
 63.
 Artæi, vii. 61.
 Artæus, Artachæi pater, vii.
 22.
 ———, Azanis pater, vii. 66.
 Artanes, vii. 224.
 ———, Thraciæ flumen, iv. 49.
 Artaphernes, Darii frater, v.
 25. 30—32. 73. 100. 123; vi.
 1, seq., 4.
 ———, Artaphernis se-
 nioris filius, vi. 94. 116; vii.
 74.
 Artaxerxes, vi. 98, vii. 106.
 151.
 Artayctes, vii. 33. 78; ix. 116.
 118—120.
 Artaynte, ix. 108.
 Artayntes, viii. 130; ix. 102.
 107.
 Artazostra, vi. 43.
 Artembares, i. 114—116; ix.
 122.
 Artemisia, vii. 99; viii. 68. 87,
 88. 93. 101—103.
 Artemisium, iv. 35; vii. 175,
 176. 195.
 Artimpasa, iv. 59.
 Artiscus, iv. 92.
 Artobazanes. *Vide Artaba-*
 zanes.

Artochmes, vii. 73.
 Artontes, Bagæi pater, iii. 128.
 ———, Mardonii filius, ix.
 84.
 Artoxerxes. *Vide* Artaxerxes.
 Artybius, v. 108. 110.
 Artyntes, vii. 67.
 Artyphius, vii. 66, 67.
 Artystone, iii. 88; vii. 69.
 Aryandes, iv. 166, 167.
 Aryenis, i. 74.
 Asbystæ, iv. 170.
 Ascalon, i. 105.
 Asia, i. 4. 95. 102. 104. 130;
 ii. 17. 117; iv. 37—40. 44,
 45; vi. 43; ix. 116.
 Asias, iv. 45.
 Asine, viii. 73.
 Asmach, ii. 30.
 Asonides, vii. 181.
 Asopii, ix. 15.
 Asopodorus, ix. 69.
 Asopus, vi. 108; vii. 200. 216;
 ix. 15. 29.
 Aspathines, iii. 70. 78; vii.
 97.
 Assa, vii. 122.
 Assesus, i. 19.
 Assyria, i. 178. 192, 193; ii.
 17; iv. 39.
 Assyrii, i. 95. 102, 103. 106.
 177; vii. 62, 63.
 Astacus, v. 67.
 Aster, v. 63.
 Astrabacus, vi. 69.
 Astyages, i. 46. 73—75. 107,
 108. 119. 123. 127—130. 139.
 Asychis, ii. 136.
 Atarantes, iv. 184.
 Atarbechis, ii. 41.
 Atarnes, iv. 49.
 Atarneus, i. 160; vi. 4. 28;
 vii. 42; viii. 106.
 Athamas, vii. 197.
 Athenades, vii. 213.
 Athenagoras, ix. 90.

Athene, i. 175; ii. 83. 175.
 182; iv. 180. 189; viii. 55.
 104, *et alibi*.
 ——— Alea, i. 66; ix. 70.
 ——— Assesia, i. 19. 22.
 ——— Crastia, v. 45.
 ——— Pallenis, i. 62.
 ——— Polias, v. 82.
 ——— Poliuchus, i. 160.
 ——— Pronæa, i. 92; viii. 37.
 ——— Sciras, viii. 94.
 ——— Tritonis, iv. 180..
 Athenæ *et* Athenienses, *pass*.
 Athos, vi. 44. 95; vii. 21, *seqq.*,
 122.
 Athribitana regio, ii. 166.
 Athrys, iv. 49.
 Atlantes. *Vide* Atarantes.
 Atlanticus pontus, ἡ Ἀτλαν-
 τις θαλάσση, i. 200.
 Atlas (flumen), iv. 49.
 ——— (mons), iv. 184.
 Atossa, iii. 68. 88. 133, 134;
 vii. 3.
 Atramytteum, vii. 42.
 Attaginus, ix. 15. 86. 88.
 Attica, i. 59, *seq.*; v. 76. 82;
 vi. 102; viii. 51—55; ix. 13.
 Atys, Manis filius, i. 7. 94. 171;
 vii. 74.
 ———, Croesi filius, i. 34—43.
 Auchatæ, iv. 6.
 Augila, iv. 172. 182.
 Auras, iv. 49.
 Auschisæ, iv. 171.
 Auses (Ἀύσεις), iv. 180. 191.
 Autesion, iv. 147; vi. 52.
 Autodicus, ix. 85.
 Automoli, ii. 30.
 Autonous, viii. 39.
 Auxesia, v. 82, 83.
 Axius, vii. 123, 124.
 Axus, iv. 154.
 Azanes, vii. 66.
 Aziris, iv. 157. 169.
 Azotus, ii. 157.

- Babylon, i. 178—183. 191, 192;
 iii. 158, 159.
 Babylonii, i. 190—198. 200;
 iii. 150—159.
 Bacchiadæ, v. 92.
 Bacia, viii. 20. 77. 96; ix. 43.
 Bactra, vi. 9; ix. 113.
 Bactri, vii. 64. 86.
 Bactria, iii. 92; iv. 204.
 Badres, iv. 167. 203.
 ———, Hystanis filius, viii. 77.
 Bageus, Artontis filius, iii.
 128.
 ———, Mardontis pater, vii.
 80.
 Bagasaces, vii. 76.
 Barcæi, iii. 13; iv. 164. 167.
 201—204.
 Barce, regio Libyæ, iii. 91; iv.
 160. 200, *seqq.*
 ———, regio Bactriæ, iv. 204.
 Bares, iv. 203.
 Basilides, viii. 132.
 Battiadæ, iv. 202.
 Battus I., iv. 150. 155. 159.
 ——— II., iv. 159.
 ——— III., iv. 161.
 Belus, Nini pater, i. 7.
 ———, Cephei pater, vii. 61.
 Bermius, viii. 138.
 Bessi, vii. 111.
 Bias Prieneus, i. 27. 170.
 ——— Melampi frater, ix. 34.
 Bisaltes, vi. 26.
 Bisaltia, vii. 115.
 Bisanthe, vii. 137.
 Bistones, vii. 110.
 Bistonis lacus, vii. 109.
 Bithyni, i. 28; vii. 75.
 Biton, i. 31.
 Bœbeis lacus, vii. 129.
 Bœotia, ii. 49; v. 57.
 Bœoti, v. 74. 77; vii. 202;
 viii. 34; ix. 68.
 Boges, vii. 107. 113.
 olbitinum ostium Nili, ii. 17.
 Boreas, vii. 189.
 Borythenes, iv. 18. 45. 47. 53.
 Borythenitæ, οἱ Βορυσθενη-
 ται, iv. 17, 18. 53. 74. 78.
 Bosporus Cimmerius, iv. 12.
 28. 100.
 ——— Thracius, iv. 83. 85,
 86.
 Bottiæi, vii. 185; viii. 127.
 Bottiæis (Βοττιαῖς), vii. 123.
 127.
 Branchidæ templum Apollinis,
 i. 46. 92. 157; ii. 159; v. 36.
 ——— sacerdotes, i. 158.
 Brauron, iv. 145; vi. 138.
 Briantica, (ἡ Βριαντική), vii.
 108.
 Briges, vii. 73.
 Brongus, iv. 49.
 Bryas, vii. 72.
 Brygi, vi. 45; vii. 185.
 Bubares, v. 21; vii. 22; viii.
 136.
 Bubastis, ii. 59. 137. 156. 166.
 Budii, i. 101.
 Budini, iv. 21. 108.
 Bulis, vii. 134—137.
 Bura, i. 145.
 Busæ, i. 101.
 Busiris, ii. 59. 61.
 Butacides, v. 47.
 Buto, ii. 59. 63. 155.
 Bybassia, i. 174.
 Byzantium, iv. 144; v. 26. 103.
 Cabales, iv. 171.
 Cabalii, iii. 90.
 Cabeles, vii. 77.
 Cabiri, iii. 37. 51.
 Cadmei, i. 56. 146; v. 57. 61;
 ix. 27.
 Cadmus, Agenoris filius, ii. 45.
 49; iv. 147; v. 58, 59.
 ——— Cous, vii. 163, 164.
 Cadytis, ii. 159; iii. 5.
 Caicus, vi. 28; vii. 42.

- Calacta, (Καλή Ἀκτὴ), vi. 22, *seq.*
 Calami, ix. 96.
 Calantiæ, iii. 97.
 Calasiries, i. 135; ii. 164—168; iv. 180; vii. 89; ix. 32.
 Calatiæ, iii. 38.
 Calchas, vii. 91.
 Calchedonia, iv. 85.
 Calchedonii, iv. 144; v. 26; vi. 33.
 Callatebus, vii. 31.
 Calliades, viii. 51.
 Callias, Eleus, v. 44, 45.
 ———, Hipponici filius, vii. 151.
 ———, Hipponici pater, vi. 121, 122.
 Callicrates, ix. 72. 85.
 Callimachus, vi. 109. 114.
 Callipidæ, iv. 17.
 Callipolitani (Καλλιπολίται), vii. 154.
 Calliste, iv. 147.
 Calyndni, vii. 99.
 Calyndes, (οἱ Καλυνδέες), viii. 87.
 Camarina, vii. 154. 156.
 Cambyses, Cyri pater, i. 46. 107. 112. 207; vii. 11.
 ———, Cyri filius, i. 208; ii. 1; iii. *passim*.
 Camicus, vii. 169, 170.
 Camirus, i. 144.
 Campsa, vii. 123.
 Canastræum, vii. 123.
 Candaules, Myrsi filius, i. 7, 8. 10—12.
 ———, Damasithymi pater, vii. 98.
 Cane (Κάνης ὄρος), vii. 42.
 Canobicum ostium Nili, ii. 15. 17. 113. 179.
 Canobus, ii. 97.
 Caphareus, viii. 7.
 Cappadocia, i. 73.
 Cappadoces, i. 71—73; v. 49; vii. 72.
 Car, i. 171.
 Carcinitis, iv. 55. 99.
 Cardamyle, viii. 73.
 Cardia, vi. 33; vii. 58; ix. 115.
 Carenus, vii. 173.
 Cares, i. 28. 171. 174; ii. 61. 152. 154; iii. 11; v. 117—120; vii. 93.
 Caria, i. 142; vi. 25.
 Carine, vii. 42.
 Carius Zeus, i. 171; v. 66.
 Carnea, vii. 206; viii. 72.
 Carpathus, iii. 45.
 Carpis, iv. 49.
 Carthago (Καρχηδών), iii. 19.
 Carthaginienses, i. 166; iii. 17. 19; vii. 165, *seq.*, 167.
 Carystii, vi. 99; viii. 112. 121; ix. 105.
 Carystus, iv. 33; vi. 99.
 Casambus, vi. 75.
 Casius, ii. 6. 158; iii. 5.
 Casmene, vii. 155.
 Caspatyrus, iii. 102; iv. 44.
 Caspii, iii. 92, 93; vii. 67. 86.
 Caspium, i. 202, 203; iv. 40.
 Cassandane, ii. 1; iii. 2.
 Cassiterides, iii. 115.
 Castalia, viii. 39.
 Casthanæa, vii. 183. 188.
 Catadupa, ii. 17.
 Catarractes, vii. 26.
 Catiari, iv. 6.
 Caucasus, i. 104. 203, 204; iii. 97; iv. 12.
 Caucones, i. 147; iv. 148.
 Caunii, i. 172.
 Caunus, i. 176.
 Caustrobis, iv. 13.
 Caystrius, v. 100.
 Cecrops, viii. 44.
 Celænæ, vii. 26.
 Celeas, v. 46.
 Celtæ, ii. 33; iv. 49.

- Ceos, v. 102; viii. 76.
 Cephallenia, ix. 28.
 Cepheneas, vii. 61.
 Cepheus, vii. 61. 150.
 Cephisus, vii. 178; viii. 33.
 Cercasorum, ii. 15. 17. 97.
 Chalcedonii. *Vide Calchedonii*.
 Chaldæi, vii. 63.
 Chalestra, vii. 123.
 Chalybes, i. 28; vii. 76.
 Charadra, viii. 33.
 Charaxus, ii. 135; iv. 135.
 Charilaus, iii. 145,
 Charillus, viii. 131.
 Charopinus, v. 99.
 Chemmis, ii. 91. 156. 165.
 Cheops, ii. 124, *seqq.*
 Cephren, ii. 127. 128.
 Cherasmis, vii. 78.
 Chersis, Gorgi pater, vii. 98;
 viii. 11.
 ———, Onesili pater, v. 104.
 Chersonesus, iv. 99; vi. 33. 39.
 140; ix. 118.
 Chileus, ix. 9.
 Chilon, i. 59; vi. 65; vii. 235.
 Chios, i. 18. 142. 160; ii. 178;
 vi. 15. 16. 26. 31; viii. 132.
 Choaspes, i. 188; v. 49. 52.
 Chœrææ, vi. 101.
 Chœreatæ (*Χοιρεᾶται*), v. 68.
 Chœrus, vii. 170.
 Chorasmii, iii. 93. 117; vii. 66.
 Chromius, i. 82.
 Chytri (*Χύτροι*), vii. 176.
 Cicones, vii. 59. 108. 110.
 Cilices, i. 28. 72; iii. 90; v. 49.
 52; vii. 91.
 Cilicia, ii. 17. 34; iii. 90; v.
 52; ix. 107.
 Cilix, vii. 91.
 Cilla, i. 149.
 Cillicyrii, vii. 155.
 Cimmerica, iv. 12.
 Cimmericus Bosporus, iv. 12.
 28. 100.
 Cimmerii, i. 6, 15, 16; iv. 1.
 11, 12.
 Cimon, Miltiadis pater, vi. 34.
 39. 103.
 ———, Miltiadis filius, vi. 136;
 vii. 107.
 Cineas, v. 63. —
 Cinyps (flumen), iv. 175; v. 42.
 ——— (regio), iv. 198.
 Cion, v. 122.
 Cissia, v. 49. 52; vi. 119.
 Cissii, iii. 91; vii. 62. 86. 210.
 Clazomenæ, i. 16. 142; ii. 178;
 v. 123.
 Cleades, ix. 85.
 Cleander, vates Phigaleus, vi.
 83.
 ———, Hippocratis filius,
 vii. 155.
 ———, Pantaris filius, vii.
 154.
 Cleobis, i. 31.
 Cleodæus, vi. 52; vii. 204;
 viii. 131.
 Cleombrotus, iv. 81; v. 1. 41;
 viii. 71; ix. 10.
 Cleomenes, iii. 148; v. 41, *et*
passim; vi. 49. 51. 65, 66.
 74. 76.
 Cleonæ, vii. 22.
 Clinias, viii. 17.
 Clisthenes, Sicyonius, v. 67;
 vi. 126.
 ———, Atheniensis, v. 66.
 69, 70. 73.
 Cnæthus, vi. 88.
 Cnidii, i. 174; iii. 138; iv. 164.
 Cnidus, i. 144; ii. 178.
 Cobon, vi. 66.
 Codrus, i. 147; v. 65. 76; ix. 97.
 Cœnyra, vi. 47.
 Coës, iv. 97; x. 11. 37, 38.
 Colæus, iv. 152.
 Colaxais, iv. 5. 7.
 Colchi, ii. 104; iii. 97; iv. 37.
 40; vii. 79.

- Colchia, i. 104.
Colophon, i. 14. 142.
Colossæ, vii. 30.
Combrea, vii. 123.
Compsatus, vii. 109.
Contadesdus, iv. 90.
Copaïs (ἡ Κοπαῖς λίμνη), viii. 135.
Coreyra (ἡ Κέρκυρα), iii. 42. 48, 49. 53; vii. 168.
Coressus, v. 100.
Corinthus *et* Corinthii, i. 14. 50, 51; ii. 167; iii. 48, 49, 52; iv. 162; v. 75. 87. 92; vi. 89; vii. 202; viii. 94; ix. 102.
Corobius, iv. 151, *seq.*
Coronæi, v. 79.
Corycium (τὸ Κωρύκιον ἄντρον), viii. 36.
Corydallus, vii. 214.
Corys, iii. 9.
Cos, i. 144; vii. 164.
Cotys, iv. 45.
Cranai, viii. 14.
Cranaspes, iii. 126.
Crastis, v. 45.
Crathis, i. 145.
Cratines, vii. 165.
Cratinus, vii. 190.
Cremni (Κρημνοί), iv. 20. 110.
Creston (Κρηστῶν), i. 57.
Crestonice (ἡ Κρηστωνικὴ), vii. 124; viii. 116; (ἡ Κρηστωναῖη), vii. 127. Crestonæi (Κρηστωναῖοι), v. 3. 5; vii. 124. (Κρηστωνιῆται), i. 57.
Creta, i. 173; vii. 169—171.
Crinippus, vii. 165.
Crisæum (τὸ Κρισαῖον πῆδιον), viii. 32.
Critalla, vii. 26.
Critobulus, viii. 127.
Crius, Polycriti filius, vi. 50. 73.
—, Polycriti pater, viii. 92.
Crobzyi (Θρηῖκες οἱ Κροβύζοι), iv. 49.
Croesus, i. 7, *et passim*; iii. 14. 34. 36; vi. 37. 125; viii. 35.
Crophī (Κρωφί), ii. 28.
Croasæa, vii. 123.
Crotona (Κρότων), iii. 136, 137.
Crotoniatæ, iii. 131; v. 44; viii. 47.
Cuma, i. 49. 157. 165; v. 58. 123; vii. 194; viii. 130.
Cuphagoras, vi. 117.
Curium (Κούριον), v. 113; (cujus nomen gentile Κουρίεες, *ibid.*).
Cyaxares, i. 73. 103. 106.
Cybebe, v. 102.
Cyberniscus, vii. 98.
Cyclades (οἱ Κυκλάδες νῆσοι), v. 30.
Cydippa, vii. 165.
Cydonia, iii. 44. 59.
Cydrara, vii. 30.
Cylon, v. 71.
Cynægirus, vi. 114.
Cyneas, vi. 101.
Cynesii, ii. 33.
Cynetes, iv. 49.
Cyno, i. 110, 122.
Cynosarges, v. 63; vi. 116.
Cynosura, viii. 76.
Cynurii, viii. 73.
Cyprus *et* Cyprii, i. 199; ii. 182; iii. 19. 91; v. 104. 116; vii. 90.
Cypselus, Aetionis filius, i. 114; v. 92; vi. 128.
—, Miltiadis pater, vi. 35.
Cyraunis, iv. 195.
Cyrene, iv. 164, 199. 203.
Cyrenii (οἱ Κυρηναῖοι), ii. 32; iii. 13. 131; iv. 154, *seqq.*
Cyrnus, insula, i. 165; vii. 165.
—, Carystiae oppidum ix. 105.
—, heros, i. 167.
Cyrus, i. 75, *et passim*; iii. 69. 89. 160; ix. 122.

- Cyrus, Magni Cyri avus, i. 111.
 Cythera, i. 82. 105; vii. 235.
 Cythnus, vii. 90; viii. 46. 67.
 Cytissorus, vii. 197.
 Cyzicum, iv. 14. 76; vi. 33.

 Dadicæ, iii. 91; vii. 66.
 Dædalus, vii. 170.
 Dai, i. 225.
 Damasithymus, vii. 98; viii. 87.
 Damasus, vi. 127.
 Damia, v. 82, 83.
 Danaë, i. 91; vi. 53; vii. 60. 150.
 Danaus, ii. 91. 98; vii. 94.
 Daphnæ (Δάφναι αἱ Πηλου-
 σίας), ii. 30. 107.
 Daphnis, iv. 138.
 Dardanus, v. 117; vii. 43.
 Daritæ, iii. 92.
 Darius, i. 209; iii. 70; vii. 11,
et passim.
 Darius, Xerxis filius, ix. 101.
 Dascyleum, iii. 120. 126; vi. 33.
 Dascylus, i. 8.
 Datis, vi. 94. 97. 118; vii. 88.
 Datum, ix. 75.
 Daulienses, viii. 35,
 Daurises, v. 116. 121.
 Decelea, ix. 15. 73.
 Decelus, ix. 73.
 Deioces, i. 16. 73. 96. 99. 102.
 Deiphonus, ix. 92.
 Delii, iv. 33; vi. 97.
 Delium, vi. 118.
 Delphi (οἱ Δελφοί), i. 14. 51.
 54. 92; ii. 180; v. 62; vii.
 178; viii. 36.
 Delos, i. 64; ii. 170; iv. 33. 35;
 vi. 98; viii. 133; ix. 90.
 Demaratus, vi. 50. 61, *seqq.*,
 vii. 31. 101. 104. 209. 234.
 237. 239.
 Demarmenus, v. 41; vi. 65.
 Democedes, iii. 125. 129. 131—
 133. 137.
 Democritus, viii. 46.
 Demonax, iv. 161.
 Demonous, vii. 195.
 Demophilus, vii. 222.
 Dersæi, vi. 110.
 Derusiæi, i. 125.
 Deucalion, i. 56.
 Diactorides, Eurydamæ pater,
 vi. 71.
 ———, Agaristæ amator,
 vi. 127.
 Diadromes, vii. 222.
 Dicæa, vii. 109.
 Dicæus, viii. 65.
 Dictyne, iii. 59.
 Dieneces, vii. 226.
 Dindymene, i. 80.
 Dinomene, vii. 145.
 Diomedes, ii. 116.
 Dionysius, vi. 11. 17.
 Dionysophanes, ix. 84.
 Dionysus, *passim*.
 ——— Baccheus, iv. 79.
 Dioscuri, ii. 43. 50; vi. 127.
 Dipæi, ix. 35.
 Dium, vii. 22.
 Doberes, v. 16; vii. 113.
 Dodona, i. 46; ii. 52. 55. 57;
 ix. 93.
 Dolonei, vi. 34, 35.
 Dolopes, vii. 132. 185.
 Dores, i. 56, *et passim*.
 Dorieus, v. 41—43. 45; vii. 158.
 205; ix. 10.
 Doris (ἡ Δωρίς), viii. 31.
 Doriscus, v. 98; vii. 25. 59. 105,
seq.
 Dorus, i. 56.
 Doryssus, vii. 204.
 Dotus, vii. 72.
 Dropici, i. 125.
 Drymus, viii. 33.
 Dryopes, i. 146; viii. 73.
 Dryopis, i. 56; viii. 31.
 Dyme, i. 145.
 Dymanatæ, v. 68.
 Dyras, vii. 198.

Dysorum, v. 17.

Ecbatana. Vide Agbatana.

Echecrates, v. 92.

Echedorus, vii. 124. 127.

Echemus, ix. 26.

Echestratus, vii. 204.

Echinades, ii. 10.

Edoni, v. 11. 23. 124; vii. 110.
114; ix. 75.

Egestæi ('Εγεσταῖοι), v. 46.

Eion, vii. 25. 113; viii. 118.

Elæus ('Ελαιούς), vi. 140; vii.
22. 33; ix. 116. 120.

Elatea, viii. 33.

Elbo, ii. 140.

Elei, ii. 160; iv. 148; vi. 127;
ix. 77.

Elephantine, ii. 9. 17. 28. 60.
175; iii. 19. 20.

Eleusis, i. 130; v. 74; vi. 75;
viii. 65; ix. 27. 57. 101.

Elis, viii. 73.

Ellopia, viii. 23.

Elorus, vii. 154.

Encheles, v. 61; ix. 43.

Eneti, i. 196; v. 9.

Enienes, vii. 132. 185. 198.

Enipeus, vii. 129.

Enneacrunos, vi. 137.

Enneaodi ('Εννέα Ὀδοί), vii.
114.

Eordi, vii. 185.

Epaphus, ii. 153; iii. 27. 28.

Ephesus, i. 142; ii. 10. 158; v.
54.

Ephialtes, vii. 213.

Epicyles, vi. 86.

Epidanus, vii. 196.

Epidaurus, iii. 52; v. 82. 83;
viii. 46; ix. 28.

Epistrophus, vi. 127.

Epium, iv. 148.

Epizelus, vi. 117.

Epizephyrii Locri, vi. 23.

Erasinus, vi. 76.

Erechtheus, v. 32; vii. 189;
viii. 44. 55.

Eretria, i. 61; v. 99; vi. 43.
94. 101. 119; viii. 46; ix. 28.

Eridanus, iii. 115.

Erinyes, iv. 149.

Erochus, viii. 33.

Erxander, iv. 97; v. 37.

Erycina, v. 43. 45.

Erythea, iv. 8.

Erythrobolus ('Ερυθροῖ βῶλος),
ii. 111.

Erythræ, et Erythræi Asiatici,
i. 142; vi. 8.

——, Boeoticæ, ix. 15.

Eryxo, iv. 160.

Etearchus, Axi rex, iv. 154.

——, Ammonis rex, ii.
52.

Eteocles, Laodamantis pater,
v. 61.

Euænetus, vii. 173.

Euagoras, vi. 103.

Eualcides, v. 102.

Eubœa, iv. 33; v. 31; viii. 4.

Euclides, vii. 155.

Euelthon, iv. 162; v. 104.

Euenius, ix. 92—94.

Euesperides, iv. 171.

Euesperitæ, iv. 198.

Eumenes, viii. 93.

Eunomus, viii. 131.

Eupalinus Megarensis, iii. 60.

Euphorbus, vi. 101.

Euphorion, Æschyli pater, ii.
156.

——, Cynægiri pater,
vi. 114.

——, qui Dioscuros hos-
pitio excepit, vi. 127.

Euphrates, i. 180. 185. 191; v.
52.

Euripus, v. 77; vii. 173; viii.
15.

Europa, i. 2. 173; iii. 115; iv.
45; vii. 5.

Euryanax, ix. 10. 53. 55.
 Eurybates, vi. 92; ix. 75.
 Eurybiades, viii. 2. 42. 74. 124.
 Euryclides, viii. 2.
 Eurycrates, vii. 204.
 Eurycratides, vii. 204.
 Eurydame, vi. 71.
 Eurydemus, vii. 213.
 Euryleon, v. 46.
 Eurymachus, Leontiadis pater,
 vii. 205.
 ———, Leontiadis filius,
 vii. 233.
 Euryphon, viii. 131.
 Eurypylus, ix. 58.
 Eurysthenes, iv. 147.
 Eurystheus, ix. 26, 27.
 Eurytus, vii. 229.
 Euthynus, ix. 105.
 Eutychides, ix. 73.
 Exampæus, iv. 52. 81.

Gades (τὰ Γάδεϊρα), iv. 8.
 Gæson, ix. 97.
 Galepsus, vii. 122.
 Gandarii, iii. 91; vii. 66.
 Garamantes, iv. 174. 183.
 Gargaphia, ix. 25. 49, 50.
 Gauanes, viii. 137.
 Gebeleizis, iv. 94.
 Gela, vi. 23; vii. 153, 154. 156.
 Geleon, v. 66.
 Gelon, vii. 153—165.
 Gelonus, Herculis filius, iv. 10.
 ———, oppidum, 108. 123.
 Gephyraei, v. 57. 62.
 Geræstus, viii. 7; ix. 105.
 Gergis, vii. 82.
 Gergithæ, v. 122; vii. 43.
 Germanii, i. 125.
 Gerrhi, iv. 71.
 Gerrhus, iv. 53.
 ———, flumen, iv. 19. 47.
 56.
 Geryon, iv. 8.
 Getae, iv. 93, 94. 96.

Gigonus, vii. 123.
 Gilligammæ, iv. 169.
 Gillus, iii. 138.
 Gindanes, iv. 176.
 Glaucon, ix. 75.
 Glaucus, metallorum artifex
 nobilis, i. 25.
 ———, Epicydis filius, vi.
 86.
 ———, Hippolochi filius, i.
 147.
 Gliass, ix. 43.
 Gnurus, iv. 76.
 Gobryas, iii. 70. 73. 78; iv. 132.
 134; vii. 2. 5. 82.
 Gonnus, vii. 128. 173.
 Gordias, i. 14. 35; viii. 138.
 Gorgo, v. 48. 51; vii. 239.
 Gorgon, ii. 91.
 Gorgus, rex Salaminus, v. 104.
 115; viii. 2. 11.
 ———, Chersis filius, vii. 98.
 Grinus, iv. 150.
 Grynea, i. 149.
 Grypes, iii. 116; iv. 13. 27.
 Gygadas, i. 14.
 Gygæa, v. 21; viii. 136.
 Gyges, i. 8. 14. 15. 91.
 ———, Myrsi pater, iii. 122;
 v. 121.
 Gymnopædiæ, vi. 67.
 Gyndes, i. 189. 202; v. 52.
 Gyzantes, iv. 194.

Hæmus, iv. 49.
 Haliacmon, vii. 127.
 Halicarnassus, i. 144; ii. 178;
 viii. 104.
 Halyattes, i. 16—22. 25. 73,
 74. 92, 93.
 Halys, i. 6. 28. 72. 75; v. 52;
 vii. 26.
 Hamilcar. *Vide* Amilcar.
 Hanno, vii. 165.
 Harmamithres, vii. 88.
 Harmatides, viii. 227.

Harmocydes, ix. 17.
 Harmodius, v. 55; vi. 109. 123.
 Harpagus, Medus, i. 80. 108
 —110. 118, 119. 123. 129. 162.
 169. 171—176.
 ———, Persa, vi. 28. 30.
 Hebe, ix. 98.
 Hebrus, iv. 90; vii. 59.
 Hecataeus, ii. 143; v. 36. 125; vi. 137.
 Hecatonesi, i. 151.
 Hector, iii. 120.
 Hegesander, v. 125; vi. 137.
 Hegesicles, i. 65.
 Hegesipyle, vi. 39.
 Hegesistratus, Sigei rex, v. 94.
 ——— Eleus, ix. 37.
 ———, Aristagoræ filius, ix. 90, 91.
 Hegetorides, ix. 76.
 Hegias, ix. 33.
 Helena, ii. 112; v. 94; vi. 61; ix. 73.
 Helice, i. 145.
 Heliopolis (Ἡλιοῦπολις), ii. 3.
 7—9. 59. 63.
 Helisyci, vii. 165.
 Helle, vii. 58.
 Hellen, i. 56.
 Hellespontus, iv. 38. 85.
 Hellopia (ἡ Ἐλλοπίνη μοῖρη), viii. 23.
 Hephæstii (Ἡφαιστιῖες), vi. 140.
 Hephæstus, ii. 3. 99. 101.
 121. 147. 176; iii. 37; viii. 98.
 Heraclea, v. 43.
 Heracles, i. 7; ii. 42—44. 83.
 113. 145; iv. 8—10. 59. 82; vi. 108. 116; vii. 176. 193.
 198. 204; viii. 131.
 Heraclidæ, i. 7. 13. 91; v. 43; ix. 26.
 Heraclides, Aristagoræ pater, v. 37.

Heraclides, Aristodici pater, i. 158.
 ———, Ibanolis filius, v. 121.
 Heræum (Ἡραῖον), iv. 90.
 Hera, i. 31; ii. 50. 182; vi. 82; ix. 52. 61.
 Hermes, ii. 51. 138; v. 7.
 Hermion, vii. 6.
 Hermione, iii. 59; viii. 43. 73; ix. 28.
 Hermippus, vi. 4.
 Hermolycus, ix. 105.
 Hermophantus, v. 99.
 Hermotimus, viii. 104—106.
 Hermotybies, ii. 164, 165. 168; vii. 89; ix. 42.
 Hermus, i. 55. 80; v. 101.
 Herodotus, viii. 132.
 Herophantus, iv. 138.
 Herpys, ix. 38.
 Hesiodus, ii. 53; iv. 32.
 Hestia, iv. 59. 127.
 Hieron, vii. 156.
 Hieronymus, ix. 33.
 Himera, vi. 24; vii. 165.
 Hipparchus, v. 55, 56; vi. 123; vii. 6.
 Hippias, i. 61; v. 91. 93. 96; vi. 107.
 Hippobotæ, v. 77.
 Hippoclidæ, vi. 127, 128. 130.
 Hippoclus, iv. 138.
 Hippocoon, v. 60.
 Hippocrates, Gelæ rex, vi. 23; vii. 154, 155.
 ———, Megaclic filius, vi. 131.
 ———, Pisistrati pater, i. 59; v. 65.
 ———, Smindyridis pater, vi. 127.
 Hippocratides, viii. 131.
 Hippolaus, iv. 53.
 Hippolochus, i. 147.
 Hippomachus, ix. 38.

Hipponicus, Calliæ pater, vii. 151.
 ———, Calliæ filius, vi. 121.
 Histia. *Vide* Hestia.
 Histimotis (ἡ Ἰστιαῖωτις γῆ), Euboica, vii. 175.
 ———, Thessala, i. 56.
 Histisæus, Phylaci pater, viii. 85.
 ———, Tymnis filius, v. 37; vii. 98.
 ———, Lysagoræ filius, iv. 137, 138. 141; v. 11. 23, 24. 30. 35. 105—107; vi. 1—5. 26—30.
 Hoples, v. 66.
 Hyacinthia, ix. 6. 11.
 Hyampea, viii. 39.
 Hyampolis, viii. 28. 33.
 Hyatæ, v. 68.
 Hybla, vii. 155.
 Hydarnes, iii. 70; vi. 183; vii. 135.
 ———, Hydarnis filius, vii. 83. 211.
 ———, Sisamnis pater, vii. 211.
 Hydra, iii. 59.
 Hyela, i. 167.
 Hygeunes, iii. 90.
 Hylæa, iv. 18. 54, 55. 76.
 Hylles, v. 68.
 Hyllus, vi. 52; vii. 204; viii. 131; ix. 26.
 ———, flumen, i. 80.
 Hymeas, v. 116. 122.
 Hymettus, vi. 137.
 Hypachæi, vii. 91.
 Hypacryis, iv. 47. 55.
 Hypanis, iv. 17, 18. 47. 52.
 Hyperanthes, vii. 224.
 Hyperborei, iv. 13. 32, 33. 35, 36.
 Hypernotii, iv. 36.
 Hyperoche, iv. 33—35.

Hyrçani, iii. 117; vii. 62.
 Hyrgis, iv. 57.
 Hyria, vii. 170.
 Hyrcæades, i. 84.
 Hysisæ, v. 74; vi. 108; ix. 15. 25.
 Hystanes, vii. 77.
 Hystaspes, Darii pater, i. 209; iii. 70; v. 83; vii. 224.
 ———, Darii filius, vii. 64.
 Iacchus, viii. 65.
 Iadmon, ii. 134.
 Ialysus, i. 144.
 Iamidæ, v. 44; ix. 33.
 Iapyges, vii. 170.
 Iapygia, iii. 138; iv. 99.
 Iatragoras, v. 37.
 Ibanolis, v. 37. 122.
 Iberia, i. 163; vii. 165.
 Ichthyophagi, ii. 19, 20. 23.
 Ida, i. 151; vii. 42.
 Idanthyræus, iv. 76. 120. 127.
 Idrias, v. 118.
 Ienysus, iii. 5.
 Ilissus, vii. 189.
 Ilithyia, iv. 35.
 Ilium (ἡ Ἰλιάς γῆ *vel* χώρα), ii. 10. 118; v. 94; vii. 41.
 Illyrii, i. 196; iv. 49; ix. 43.
 Imbros, v. 26; vi. 41.
 Inarus, iii. 12. 15; vii. 7.
 Indi, iii. 38. 94—105; iv. 44; vii. 65.
 India (ἡ Ἰνδική), iii. 98. 106; iv. 40.
 Indus, iv. 44.
 Ino, vii. 197.
 Intaphernes, iii. 70. 78. 118, 119.
 Inycum, vi. 23, 24.
 Io, i. 1. 5; ii. 41.
 Iolcos, v. 94.
 Ion, vii. 94; viii. 44.
 Ionia, i. 142, *et passim*.
 Iphiclus, ix. 116.

Iphigenia, iv. 103.
 Ipni (Ἰπνοι), vii. 188.
 Irasa, iv. 158.
 Is, i. 179.
 Isagoras, v. 66. 69—73.
 Ischenous, vii. 181; viii. 92.
 Isis, ii. 40, 41. 59. 61. 156; iv. 186.
 Ismaris, vii. 109.
 Issedones, i. 201; iv. 13. 26.
 Ister, ii. 33; iv. 47—50.
 Istiaëotis. *Vide* Histiaëotis.
 Istria, ii. 33.
 Italia, *passim*.
 Itanus, iv. 151.
 Ithamates, vii. 67.
 Ithamitres, viii. 130; ix. 102.
 Ithome, ix. 35.
 Iyrcæ, iv. 22.

 Jardanus, i. 17.
 Jason, iv. 179; vii. 193.

 Labda, v. 92.
 Labdacus, v. 59.
 Labranda, v. 119.
 Labynetus, i. 74. 77. 188.
 Labyrinthus, ii. 148.
 Lacedæmon, *passim*.
 Lacmon, ix. 93.
 Lacrines, i. 152.
 Lada, vi. 7.
 Ladice, ii. 181.
 Laius, iv. 149; v. 43. 59.
 Lampito, vi. 71.
 Lampon, Pythææ filius, ix. 78.
 ———, Thrasiclis filius, ix. 90.
 ———, Olympiodori pater, ix. 21.
 Lamponium, v. 26.
 Lampsacus, v. 117.
 Laodamas, Eteoclis filius, v. 61.
 ———, Phocæus, iv. 138.
 ———, Sostrati pater, iv. 152.

Laodice, iv. 33. 35.
 Laphanes, vi. 127.
 Laphystius, vii. 197.
 Lasonii, iii. 90; vii. 77.
 Lasus, vii. 6.
 Laureum, vii. 144.
 Latis, vi. 21.
 Leagrus, ix. 75.
 Learchus, iv. 180.
 Lebadea (ἡ Λεβάρεια), viii. 134.
 Iebæa, viii. 137.
 Letæus, i. 142.
 Lectum, ix. 114.
 Leleges, i. 171.
 Lemnus, iv. 145; v. 26; vi. 138—140; viii. 73.
 Leo (Λέων), vii. 180.
 Leobotes, i. 65; vii. 204.
 Leocedes, vi. 127.
 Leon, i. 65; vii. 204.
 Leonidas, v. 41; vii. 204, 205. 219—222. 224. 238; viii. 114.
 Leontiades, vii. 205. 233.
 Leontini, vii. 154.
 Leoprepes, Simonidis pater, vii. 228.
 ———, Theasidis pater, vi. 85.
 Leotychides, Anaxilai filius, viii. 131.
 ———, Menarei filius, vi. 65. 72. 73. 85, 86; viii. 131; ix. 90. 96. 98.
 Lepreum, iv. 148; ix. 28.
 Leros, v. 125.
 Lesbos, i. 151. 160; iii. 39; vi. 31.
 Leucas, viii. 45. 47; ix. 28.
 Leuce-actæ (Λευκή Ἀκτὴ), vii. 25.
 Leucon, iv. 160.
 Libya, iv. 45, *et passim*.
 Liches, i. 67, 68.
 Lide, i. 174, 175.
 Ligyes, v. 9; vii. 72, 165.
 Limeneum, i. 18.

Lindus, i. 144; ii. 182; vii. 153
Linus, ii. 79.
Lipaxus, vii. 123.
Lipoxais, iv. 5.
Lipsydrium (Λειψύδριον), v. 62.
Lisæ, vii. 123.
Lissus, vii. 108, 109.
Locri Epizephyrrii, vi. 23.
Lotophagi, iv. 177.
Loxias, i. 91; iv. 163.
Lycæus Zeus, iv. 203.
Lycaretus, iii. 143; v. 27.
Lycia et Lycii, i. 28. 173. 176; iii. 90; vii. 77. 92.
Lycidas, ix. 5.
Lycomedes, viii. 11.
Lycopas, 55. iii.
Lycophron, iii. 50.
Lycurgus, Amianti pater, vi. 127.
 ———, *Aristolaidæ filius*, i. 59.
 ———, *legum lator nobilis*, i. 65, 66.
Lycus, Phrygiæ flumen, vii. 30.
 ———, *Scythiæ flumen*, iv. 123.
 ———, *Anacharsis avus*, iv. 76.
 ———, *Pandionis filius*, i. 173; vii. 92.
Lydia et Lydii, i. 28. 34. 74. 79. 80. 93. 94. 103. 154. 171; iii. 90; vii. 74.
Lydias, vii. 127.
Lydus, i. 7. 171; vii. 74.
Lygdamis, Artemisiæ pater, vii. 99.
 ———, *Naxi tyrannus*, i. 61. 64.
Lynceus, ii. 91.
Lysagoras, Histisæi pater, v. 30.
 ———, *Tisæ filius*, vi. 133.

Lysanias, vi. 127.
Lysicles, viii. 21.
Lysimachus, viii. 79. 95. 96.
Macæ, iv. 175; v. 42.
Macedni, i. 56; viii. 43.
Macedonia (ἡ Μακεδονίς), vii. 127.
Machlyes, iv. 178.
Macistius, ix. 20.
Macistus, iv. 148.
Macrobiani Æthiopes, iii. 17.
Macrones, ii. 104; iii. 94; vii. 78.
Mactorium, vii. 153.
Madyes, i. 103.
Madytus, vii. 33; ix. 120.
Mæander, ii. 29; iii. 122; vii. 26. 118.
Mæandrius, iii. 123. 142—148; v. 27.
Mæones i. 7; vii. 74. 77.
Mæotæ, iv. 123.
Mæotis, (ἡ Μαίωτις λίμνη), i. 104; iv. 57. 101. 120.
Magdolus, ii. 159.
Magnesia, urbs, i. 161; iii. 122.
 ———, *regio*, vii. 176. 183. 193.
Magnetes, Thessalorum vicini, vii. 132.
 ———, *Asiatici*, iii. 90.
Maleæ, i. 82; vi. 179.
Malena, vi. 29.
Males, vi. 127.
Mandane, i. 107.
Mandrocles, iv. 87, 88.
Maneros, i. 79.
Manes, i. 94; iv. 43.
Mantineæ, iv. 161.
Mantineans, vii. 202; ix. 77.
Mantyas, v. 12.
Mapen, vii. 98.
Maraphii, i. 125; iv. 167.
Marathon, i. 62; i. 107. 111.

- Mardi, i. 125.
 Mardonius, vi. 43—45. 94; vii. 5. 9. 82; viii. 100. 113. 133. 136. 141; ix. 1—4. 12—15. 38. 49. 59. 63. 84.
 Mardontes, vii. 10; viii. 130; ix. 102.
 Mareæ, ii. 18. 30.
 Mares, iii. 94; vii. 79.
 Mariandyni, i. 28; iii. 90; vii. 72.
 Maris, iv. 49.
 Maron, vii. 227.
 Maronea, vii. 109.
 Marsyas, v. 119; vii. 26.
 Mascames, vii. 105, 106.
 Masistes, vii. 82; ix. 107. 113.
 Masistius. *Vide* Macistius.
 ———, Siromitræ filius, vii. 79.
 Maspii, i. 125.
 Massages, vii. 71.
 Massagetæ, i. 201. 212. 214—216; iv. 11. 172.
 Matieni, i. 72; iii. 94; v. 49. 52; vii. 72.
 Mausolus, v. 118.
 Maxyes, iv. 191.
 Mazares, i. 156. 161.
 Mecistes, v. 67.
 Meczyberna, vii. 122.
 Medea, i. 2; vii. 62.
 Medi, i. 95—100. 102—104. 106. 130; iv. 37. 40; vii. 62. 86. 210.
 Media, i. 110.
 Megabates, v. 32.
 Megabazus, vii. 97.
 Megabyzus, iii. 70. 81. 160; iv. 143, 144; v. 1. 14. 23; vii. 82.
 Megacles, i. 59—64; vi. 125. 127—131.
 Megacreon, vii. 120.
 Megadostes, vii. 105.
 Megapanus, vii. 62.
 Megarians, i. 59; vii. 156; ix. 21.
 Megaris, ix. 14.
 Megasidras, vii. 72.
 Megistias, vii. 219. 221. 228.
 Melampus, ii. 49; ix. 34.
 Melampyrgus, vii. 216.
 Melanchlæni, iv. 20. 102. 107.
 Melanippus, Astaci filius, v. 67.
 ———, Mytilenæus, v. 95.
 Melanthius, v. 97.
 Melanthus, i. 147; v. 65.
 Melas, vi. 41; vii. 58. 198.
 Meles, i. 84.
 Melienses, vii. 132. 196. 198; viii. 31.
 Melii, viii. 46. 48.
 Melibœa, vii. 188.
 Melissa, iii. 50; v. 92.
 Membliarus, iv. 147.
 Memnonia, v. 53, 54.
 Memphis, ii. 3. 10. 99.
 Menares, vi. 65. 71; viii. 131.
 Menda, vii. 123.
 Mendes, ii. 42. 46.
 Mendesia, ii. 42. 46. 166.
 Menelaus, ii. 119; iv. 169.
 Menes, ii. 4. 99.
 Menius, vi. 71.
 Merbal, vii. 98.
 Mermnadæ, i. 7. 14.
 Meroe, ii. 29.
 Mesembria, iv. 93; vi. 33; vii. 108.
 Messene, vii. 164.
 Messenians, ix. 35.
 Metapontines, vi. 15.
 Methymnæ, i. 151.
 Metiochus, vi. 41.
 Metrodorus, iv. 138.
 Micythus, vii. 170.
 Midas, i. 14. 35; viii. 138.
 Miletus, i. 14. 15. 17. 22. 143. 169; v. 28, 29; vi. 6. 18. 20.
 Milo, iii. 137.

Miltiades, Cypseli filius, vi.
 34. 38.
 ———, Cimonis filius, iv.
 137; vi. 34. 39—41. 104. 109.
 132. 137. 140.
 Milyas et Milyenses, i. 175; iii.
 90; vii. 77.
 Minoa, v. 46.
 Minos, i. 173; iii. 122; vii. 169.
 Minyes, i. 146; iv. 145, 146.
 Mitra, i. 131.
 Mitradatae, i. 110, 111.
 Mitrobates, iii. 120. 126, 127.
 Mnesarchus, iv. 95.
 Mnesiphilus, viii. 57, *seq.*
 Moeris, ii. 13. 101. 149; iii. 91.
 Moloeis flumen, ix. 57.
 Molossi, i. 146; vi. 127.
 Molpagoras, v. 30.
 Momemphis, ii. 163.
 Mophi, ii. 28.
 Moschi, iii. 94; vii. 78.
 Mosynoeci, iii. 94; vii. 78.
 Munychia, viii. 76.
 Murichides, ix. 4.
 Musæus, vii. 6; viii. 96; ix. 43.
 Mycale, i. 148; vi. 16; vii. 80.
 ix. 90. 96.
 Mycenæ, vii. 202; ix. 27.
 Mycerinus, ii. 129—134.
 Myci, iii. 93; vii. 68.
 Myconus, vi. 118.
 Mycophoritana regio, ii. 166.
 Mygdonia, vii. 123. 127.
 Mylæa, i. 171; v. 121.
 Mylitta, i. 131. 199.
 Myndus, v. 33.
 Myrcinus, v. 11. 23. 124.
 Myrina, i. 149.
 Myrinæi, vi. 140.
 Myrmex, vii. 183.
 Myron, vi. 126.
 Myrsilus, i. 7.
 Myrsus, Candaules pater, i. 7.
 ———, Gygis filius iii. 122; v.
 121.

Mys, viii. 133—135.
 Mysi, i. 28. 171; iii. 90.
 Mytilene, ii. 178; v. 94.
 Myus, i. 142; v. 36.
 Naparis, iv. 48.
 Nasamones, ii. 32; iv. 172. 190.
 Natho, ii. 165.
 Naucratis, ii. 97. 135. 178, 179.
 Naustrophus, iii. 60.
 Naxus, i. 64; v. 28. 30; vi. 96;
 viii. 46.
 Neapolis, ii. 91; vii. 123.
 Necos, Psammitichi pater, ii.
 152.
 ———, Psammitichi filius, ii.
 158; iv. 42.
 Neleidæ, v. 65.
 Nelus, ix. 97.
 Neocles, vii. 173.
 Neon, viii. 32, 33.
 Nereides, vii. 191.
 Nestor, v. 65.
 Nestus, vii. 109. 126.
 Neuri, iv. 17. 105.
 Nicander, viii. 131.
 Nicandra, ii. 55.
 Nicodromus, vi. 88.
 Nicolaus, vii. 137.
 Nilus, ii. *passim*.
 Ninus (*ἡ Νίνος*), i. 103. 106.
 185. 193; ii. 150; iii. 155.
 Nipsæi, iv. 93.
 Nisæa, i. 59; iii. 106.
 Nisyrii, vii. 99.
 Nitetis, iii. 1.
 Nitocris, i. 185, 187; ii. 100.
 Noës, iv. 49.
 Nonacris, vi. 74.
 Nothon, vi. 100.
 Notium, i. 149.
 Nudium, iv. 148.
 Nymphodorus, vii. 137.
 Nysa, ii. 146; iii. 97. 111.
 Oarizus, vii. 71.

Oarus, iv. 123.
 Oasis, iii. 26.
 Octamasades, iv. 80.
 Ocytus, viii. 5. 59.
 Odomanti, v. 16; vii. 112.
 Odryse, iv. 92.
 Œa, v. 83.
 Œebares, iii. 85; vi. 33.
 Œedipus, iv. 149; v. 60.
 Œenoë, v. 74.
 Œenone, viii. 46.
 Œenotria, i. 167.
 Œenusæ, i. 165.
 Œobazus, iv. 84; vii. 68; ix. 115. 119.
 Œeroë, ix. 51.
 Œetosyrus, iv. 59.
 Oiolycus, i. 149.
 Olen, iv. 35.
 Olenus, i. 145.
 Oliatus, v. 37.
 Olophyxus, vii. 22.
 Olorus, vi. 39. 41.
 Olympia, ii. 160; v. 22, *et alibi*.
 Olympiodorus, ix. 21.
 Olympus, Mysiæ mons, i. 36. 43; vii. 74.
 ———, Thessaliæ mons, i. 56; vii. 128, 129. 172.
 Olynthus, vii. 122; viii. 127.
 Oneatæ, v. 68.
 Onesilus, v. 104. 108. 110—114.
 Onetas, vii. 214.
 Onochonus, vii. 129. 196.
 Onomacritus, vii. 6.
 Onomastus, vi. 127.
 Onuphitana regio, ii. 166.
 Ophryneum, vii. 43.
 Opis, iv. 35.
 ———, urbs, i. 189.
 Opœa, iv. 78.
 Opuntii, vii. 203.
 Orbelus, v. 16.
 Orchomenii, Minyæ, i. 146.
 ———, Bœoti, viii. 34.

Orchomenii, Arcades, vii. 202; ix. 28.
 Ordessus, iv. 48.
 Orestes, i. 67.
 Orges, vii. 118.
 Oricus, ix. 93.
 ——— Scythia, iv. 78.
 Orithyia, vii. 189.
 Orneatæ, viii. 73.
 Orcetes, iii. 120—127.
 Oromedon, vii. 98.
 Oropus, vi. 100.
 Orotal, iii. 8.
 Orphica, ii. 81.
 Orsiphantus, vii. 227.
 Orthocorybantes, iii. 92.
 Orus, ii. 144.
 Osiris, ii. *passim*.
 Ossa, i. 56; vii. 128, 129.
 Otanes, iii. 67—72. 76. 80. 83. 141. 144. 147. 149.
 ———, Sisamnia filius, v. 25, 26. 116. 123.
 ———, Amestrix pater, vii. 40. 61.
 Otaspes, vii. 63.
 Othryades, i. 82.
 Othrys, vii. 129.
 Ozolæ, viii. 32. ~
 Pactolus, v. 101.
 Pactya, vi. 36.
 Pactyas, i. 153, 154. 157—160.
 Pactyes *et* Pactyica, iii. 93. 102; iv. 44; vii. 67. 85.
 Padæi, iii. 99.
 Pæonia, v. 13; vii. 124.
 Pæoplæ, v. 15.
 Pæsus, v. 117.
 Pæti, vii. 110.
 Pæum, vi. 127.
 Pagasæ, vii. 198.
 Palæstina, i. 105; ii. 104. 106; iii. 5; vii. 89.
 Palenses, ix. 28.
 Pallene, vii. 123; viii. 126.

Pamisus, vii. 129.
 Pammon, vii. 183.
 Pamphyli, i. 28; iii. 90; vii. 91.
 Pan, ii. 46. 145; vi. 106, *seq.*
 Panætius, vii. 82.
 Panathenæa, v. 56.
 Pandion, i. 173.
 Pangæus, v. 16; vii. 112.
 Panionia, i. 148.
 Panionium, i. 143. 148. 170; vi. 7.
 Panionius, viii. 103—106.
 Panites, vi. 52.
 Panopei, viii. 34, 35.
 Panormus, i. 157.
 Pantagnotus, iii. 39.
 Pantaleon, i. 92.
 Pantareus, vii. 154.
 Panthialæi, i. 125.
 Panthimathi, iii. 92.
 Panticapes, iv. 18. 47. 54.
 Pantites, vii. 232.
 Papæus, iv. 59.
 Paphlagones, i. 6. 72; iii. 90; vii. 72.
 Papremis, ii. 59. 63. 71.
 Paræbates, v. 46.
 Paralata, iv. 6.
 Parapotamii, viii. 33.
 Paretaceni, i. 101; iii. 94.
 Paricanii, iii. 92; vii. 86.
 Parion, v. 117.
 Parmys, iii. 88; vii. 78.
 Parnassus, viii. 27. 32.
 Paroreatæ, iv. 148; viii. 73.
 Paros, v. 28. 31; vi. 133—135; viii. 67. 112.
 Parthenius, flumen, ii. 104.
 ———, mons, vi. 105.
 Parthi, iii. 93. 117; vii. 66.
 Pasargadæ, i. 125.
 Pasicles, ix. 97.
 Pataici, iii. 37.
 Pataicus, vii. 154.
 Patara, i. 182.

Patarbemis, ii. 162.
 Patiramphos, vii. 40.
 Patizeithes, iii. 61.
 Patrenses, i. 145.
 Patumus, ii. 158.
 Pausanias, iv. 81; v. 32; vii. 204; viii. 3; ix. 10. 21. 46. 50. 53—57. 60—64. 78. 82.
 Pausicæ, iii. 92.
 Pausiris, iii. 15.
 Pedasus, i. 175; v. 121; vi. 20.
 Pedienses, viii. 33.
 Peithagoras, v. 46.
 Pelasgi, i. 56, 57. 146; ii. 51; v. 26. 64; vi. 137—140; vii. 42. 94; viii. 44.
 Peleus, vii. 191.
 Pelion, iv. 179; vii. 129.
 Pella, vii. 123.
 Pellene, i. 145.
 Pelops, vii. 8. 11.
 Peloponnesus, i. 56. 68; vii. 137. 233; viii. 31. 73; ix. 73.
 Pelusium, ii. 17. 154; iii. 10.
 Penelope, ii. 145, 146.
 Peneus, vii. 20. 128. 173. 182.
 Penthylus, vii. 195.
 Percalos, vi. 65.
 Percote, v. 117.
 Perdiccas, v. 22; viii. 137—139.
 Pergamum, vii. 43.
 Pergamus, vii. 112.
 Perialla, vi. 66.
 Periander, i. 20. 23; iii. 48. 50. 53; v. 92.
 Pericles, vi. 131.
 Periclaus, ix. 103.
 Perinthus, iv. 90; v. 1, 2; vi. 33; vii. 25.
 Perrhæbi, vii. 128. 132. 173.
 Persæ, *passim*.
 Perses, vii. 61. 150.
 Persens, ii. 15. 91; vi. 53, 54; vii. 61. 150.
 Petra, v. 92.

- Phædima, iii. 68, 69.
 Phænippus, vi. 121.
 Phagres, vii. 112.
 Phalerus, v. 85; vi. 116; viii. 66. 91; ix. 32.
 Phanagoras, vii. 214.
 Phanes, iii. 4. 11.
 Pharandates, vii. 79; ix. 76.
 Pharenses, i. 145.
 Pharnaces, vii. 66; ix. 41.
 Pharnaspes, ii. 1; iii. 2.
 Pharnazathres, vii. 65.
 Pharnuches, vii. 88.
 Phaselis, ii. 178.
 Phasis, i. 2. 104; ii. 103; iv. 37, 38. 45. 86; vi. 84.
 Phayllus, viii. 47.
 Phegeus, ix. 26.
 Pheneus, vi. 74.
 Pherendates, vii. 67.
 Pheretime, iv. 162. 202. 205.
 Pheron, ii. 111.
 Phidippides, vi. 105.
 Phidon, vi. 127.
 Philæus, vi. 35.
 Philagrus, vi. 101.
 Philaon, viii. 11.
 Philes, iii. 60.
 Philippus, Crotonensis, v. 47.
 ———, Macedo, viii. 139.
 Philistus, ix. 97.
 Philition, ii. 128.
 Philocyon, ix. 72. 85.
 Philocyprus, v. 113.
 Phla, iv. 178.
 Phlegra, vii. 123.
 Phlius, vii. 202; ix. 28.
 Phocæa et Phocæi, i. 80. 152. 163; ii. 106. 177, 178; vi. 8. 11. 17.
 Phocenses, i. 146; vii. 176. 212. 217; viii. 27. 30. 32; ix. 17. 31.
 Phœnicia (ἡ Φοινίκη), ii. 44. 116; iii. 136; iv. 39.
 Phœnices, i. 1. 105; ii. 44. 104. 112; iii. 19. 107; iv. 42; v. 58. 89; vi. 47; vii. 23. 34. 44. 19; viii. 90.
 Phoenix, vii. 176. 200.
 Phormus, vii. 182.
 Phraortes, i. 73. 102.
 Phrataguna, vii. 224.
 Phrixæ, iv. 148.
 Phrixus, vii. 197.
 Phronime, iv. 154.
 Phryges, i. 28. 72; ii. 2; iii. 90; vii. 73.
 Phrynichus, vi. 21.
 Phrynon, ix. 15.
 Phthiotis, i. 56; vii. 132.
 Phya, i. 59.
 Phylacus, viii. 39. 85.
 Phyllis, vii. 113.
 Pieria et Pieres, vii. 112. 131. 177. 185.
 Pigres, v. 12; vii. 98.
 Pilorus, vii. 122.
 Pindarus, iii. 38.
 Pindus, i. 56; vii. 129.
 Pirene, v. 92.
 Pirus, i. 145.
 Pisa, ii. 7.
 Pisistratidæ, v. 63.
 Pisistratus, Nestoris filius, v. 65.
 ———, Hippocratis filius, i. 59—63; v. 65; vi. 35. 103.
 Pistyrus, vii. 109.
 Pitane, i. 149; iii. 55; ix. 53.
 Pittacus, i. 27.
 Pixodarus, v. 118.
 Placie, i. 57.
 Plataenses, vi. 108; viii. 1. 44. 50; ix. 28.
 Platea, iv. 151—153. 156. 169.
 Pleistarchus, ix. 10.
 Pleistorus, ix. 119.
 Plynus, iv. 168.
 Pœciles, iv. 147.
 Pogon, viii. 42.
 Poliades, ix. 53.
 Polichnitæ, vii. 170.
 Polyas, vii. 21.

- Polybus, v. 67.
 Polycrates, iii. 39—44. 54. 56.
 120—125.
 Polycritus, viii. 92. 93.
 Polydectes, viii. 131.
 Polydorus, v. 59; vii. 204.
 Polymnestus, iv. 150. 155.
 Polynices, iv. 147; vi. 52; ix. 27.
 Porata, iv. 48.
 Poseideum, iii. 91.
 Poseidon, i. 148; ii. 50; iv. 59.
 188; vii. 129. 192; viii. 55.
 123. 129; ix. 81.
 Poseidonius, ix. 71. 85.
 Potidæa, vii. 123; viii. 126—
 129.
 Præsius, vii. 170, 171.
 Prasias, v. 16.
 Praxilaus, ix. 107.
 Praxinus, vii. 180.
 Prexaspes, iii. 30. 33. 66. 74;
 vii. 97.
 Priamus, i. 4; vii. 43.
 Priene, i. 15. 142. 161; vi. 8.
 Prinæades, v. 41.
 Procles, iv. 147; vi. 51. 52; viii.
 131.
 ———, Epidauri tyrannus, iii.
 50. 52.
 Proconnesus, iv. 14; vi. 33.
 Prometheus, iv. 45.
 Propontis, iv. 85.
 Prosopitis regio, ii. 41. 165.
 Protesilaus, vii. 33; ix. 116.
 Proteus, ii. 112—116.
 Protothyes, i. 103.
 Prytanis, viii. 131.
 Psammenitus, iii. 10. 13. 15.
 Psammis, ii. 160.
 Psammitichus, i. 105; ii. 2. 151
 —154. 157; vii. 7.
 Psylli, iv. 173.
 Psytalea, viii. 76. 95.
 Pteria, i. 76.
 Pylii, i. 147; v. 65.
 Pylos, vii. 168; ix. 4.
 Pyrene, ii. 33.
 Pyretos, iv. 48.
 Pyrgus, iv. 148.
 Pythagoras, philosophus, iv. 95.
 ———, Milesius, v. 126.
 Pytheas, Abderitanus, vii. 137.
 ———, Ægineta, vii. 181; ix.
 78.
 Pythermus, i. 152.
 Pythius, vii. 27—29. 38, 39.
 Pytho, i. 154.
 Pythogenes, vi. 23.
 Rhampsinitus, ii. 121, 122.
 Rhegium, i. 155. 167; vii. 170.
 Rhenæa, vi. 97.
 Rhodope, iv. 49; viii. 116.
 Rhodopia, ii. 134, 135.
 Rhodus, ii. 178; vii. 153.
 Rhœcus, iii. 60.
 Rhœteum, vii. 43.
 Rhypes, i. 145.
 Sabaco, ii. 137—139. 152.
 Sabyllus, vii. 154.
 Sacæ, i. 163; iii. 93, vii. 64.
 Sagartii, i. 125; iii. 93; vii. 85.
 Sais, ii. 28. 59. 163. 170.
 Salamis, insula, viii. 56. 84.
 ———, urbs Cypri, iv. 162; v.
 104.
 Sale, vii. 59.
 Salmydessus, iv. 93.
 Samos, i. 142; ii. 26. 60. 148.
 Samothracia, ii. 57; vi. 47; vii.
 108; viii. 90.
 Sanacherib, ii. 141.
 Sandanis, i. 71.
 Sandoces, vii. 194.
 Sane, vii. 22. 123.
 Sappho, ii. 135.
 Sarangæ, iii. 93. 117; vii. 67.
 Sardanapallus, ii. 150.
 Sardis, i. 7. 15. 84. 86; v. 101.
 105.
 Sardo, i. 170; v. 106. 124.

- Sardyattes, i. 16. 18.
 Sarpedon, i. 173.
 Sarpedonium, vii. 58.
 Sarte, vii. 122.
 Saspies, i. 104; iii. 94; iv. 37.
 40; vii. 79.
 Sataspes, iv. 43.
 Satræ, vii. 110, 111.
 Sattagyda, iii. 91.
 Saulius, iv. 76.
 Sauromatæ, iv. 21. 43. 110. 117.
 Scæus, v. 60.
 Scamander, v. 65; vii. 42.
 Scamandronymus, ii. 135.
 Scape-Hyle, vi. 46.
 Sciathus, vii. 7. 179. 182, 183.
 Scidrus, vi. 21.
 Scione, vii. 123.
 Sciras, viii. 94.
 Sciron, viii. 71.
 Seiton, iii. 130.
 Scius, ix. 49.
 Scolos, ix. 15.
 Scolopoëis, ix. 97.
 Scoloti, iv. 6.
 Scopadæ, vi. 127.
 Scopasis, iv. 120. 128.
 Scylaco, i. 57.
 Scylax, Caryandensis, iv. 44.
 ———, Myndius, v. 33.
 Scyles, iv. 78—80.
 Scyllias, viii. 8.
 Scyrmiadæ, iv. 93.
 Scythæ, i. 15. 103; iv. *passim*;
 vi. 84.
 Scythes, iv. 10.
 Scythia, iv. *passim*.
 Scythes, vi. 23, 24; vii. 163.
 Sebennyntana regio, ii. 166.
 Seldomus, vii. 98.
 Selinusii, v. 46.
 Selybria, vi. 33.
 Semiramis, i. 184.
 Sepia, vi. 77.
 Sepias, vii. 183. 186. 188. 191.
 195.
 Serbonia, ii. 6; iii. 5.
 Seriphii, viii. 46. 48.
 Sermyle, vii. 122.
 Serrheum, vii. 59.
 Sesostris, ii. 102, *seqq.*
 Sestus, iv. 143; vii. 33; ix. 114.
 Sethon, ii. 141.
 Sicania, vii. 170.
 Sicas, vii. 98.
 Sicinnus, viii. 75. 110.
 Sicyon, v. 67, 68; vi. 92; ix.
 28.
 Sidon, ii. 116; iii. 136; vii. 99,
 100. 128.
 Sigeum, oppidum, v. 65. 94.
 ———, promontorium, iv. 38.
 Sigynnæ, v. 9.
 Silenus, vii. 26; viii. 138.
 Simonides, v. 102; vii. 228.
 Sindi, iv. 28; iv. 86.
 Sindus, vii. 123.
 Singus, vii. 122.
 Sinope, i. 76; ii. 34; iv. 12.
 Siphnus, iii. 57, 58; viii. 46.
 48.
 Siris, Italica, viii. 62.
 ———, Pæonica, v. 15; viii.
 115.
 Sironitres, vii. 68. 79.
 Siromus, Tyrius, vii. 98.
 ———, Cyprius, v. 104.
 Sisamnes, Hydarius filius, vii.
 65.
 ———, Otanis pater, v. 25.
 Sisimaces, v. 121.
 Sitacles, iv. 80; vii. 137.
 Sithonia, vii. 122.
 Siuph, ii. 172.
 Smerdis, ii. 30. 65.
 ———, Magus, ii. 61. 69.
 Smerdomenes, vii. 82. 121.
 Smila, vii. 123.
 Smindyrides, vi. 127.
 Smyrna, i. 14. 16. 149.
 Sogdi, iii. 93; vii. 66.
 Soli (Σόλοι), v. 110. 115.

Soloëis, ii. 32; iv. 43.
 Solon, i. 29; ii. 177; v. 113.
 Solymi, i. 173.
 Sophanes, vi. 92; ix. 73—75.
 Sosicles, v. 92.
 Sosimenes, viii. 82.
 Sostratus, iv. 152.
 Spargapises, i. 211.
 Spargapithes, iv. 78.
 Spercheus, vii. 198. 228.
 Sperthias, vii. 134.
 Sphendales, ix. 15.
 Stagirus, vii. 115.
 Stentoris lacus, vii. 58.
 Stenyclerus, ix. 64.
 Stesagoras, vi. 34. 38. 103.
 Stesanor, v. 113.
 Stesilaus, vi. 114.
 Strattis, iv. 138; viii. 132.
 Struchates, i. 101.
 Stryme, vii. 108, 109.
 Strymon, i. 64; v. 13. 23; vii.
 24. 113; viii. 115.
 Strymonii, vii. 75.
 Stymphalis, vi. 76.
 Styres, vi. 107; viii. 1. 46; ix. 28.
 Styx, vi. 74.
 Sunium, vi. 87. 115.
 Susa, i. 188; iv. 83. 91; v. 49.
 52—54; vii. 239.
 Syagrus, vii. 153. 159.
 Sybaris, v. 44; vi. 21. 127.
 Syene, ii. 28.
 Syennesis, i. 74; v. 118; vii. 98.
 Syloson, iii. 39. 139. 141—149.
 Syme, i. 174.
 Syracusæ, vii. 55, *seqq.*
 Syrgis, iv. 123.
 Syri, i. 72. 76; iii. 90; v. 49;
 vii. 72.
 Syria, ii. 12. 116; iii. 5. 91;
 39; vii. 89.
 Syrii, vii. 63.
 Syrtes, ii. 32. 150.

abalus, i. 154.

Tabiti, iv. 59.
 Tachompo, ii. 29.
 Tænarum, i. 23, 24; vii. 168.
 Talans, v. 67.
 Talthybiadæ, vii. 134.
 Talthybius, vii. 134. 137.
 Tamynæ, vi. 101.
 Tanagra, v. 57. 79; ix. 15. 43.
 Tanais, ii. 166; iv. 20, 21. 45.
 100. 123.
 Tarentum, i. 24; iii. 138; iv.
 99; vii. 170.
 Targitans, iv. 5.
 Tarichæ, ii. 15. 113.
 Tartessus, i. 163; iv. 152. 192.
 Taucheira, iv. 171.
 Tauri, iv. 3. 20. 99. 103.
 Taxacis, iv. 120.
 Taygetum, iv. 145.
 Tearus, iv. 90, 91.
 Teaspes, iv. 43; vii. 79; ix. 76.
 Tegea, i. 65; vi. 72. 105; vii.
 170. 202; ix. 25. 35. 70.
 Teii, i. 168; vi. 8.
 Telamon, viii. 64.
 Telebœ, v. 59.
 Telecles, iii. 41.
 Teleclus, vii. 204.
 Telesarchus, iii. 143.
 Telines, vii. 153.
 Telliadæ, ix. 37.
 Tellias, viii. 27.
 Tellus, i. 30.
 Telmessi, i. 78.
 Telus insula, vii. 153.
 Telys, v. 44.
 Temenus, viii. 137, *seqq.*
 Temnus, i. 149.
 Tempe, vii. 173.
 Tenedus, i. 151; vi. 31.
 Tenus, iv. 33; vi. 97; viii. 82.
 Teos, i. 142. 168; ii. 178.
 Teras, iv. 80; vii. 137.
 Terillus, vii. 165.
 Termilæ, vii. 92, *by Google*
 Tethronium, viii. 33.

- Tetramnestus, vii. 98.
 Teuceri, iv. 191; v. 13. 122; vii. 20. 43.
 Teuthrania, ii. 10.
 Thales, i. 74, 75. 170.
 Thamanæi, iii. 93. 117.
 Thamasius, vii. 194.
 Thamimasadas, iv. 59.
 Thannyras, iii. 15.
 Thasus, ii. 44; vi. 28. 46, 47; vii. 108. 118.
 Theasides, vi. 85.
 Thebæ, Aegyptiacæ, i. 182; ii. 3. 15. 42. 54. 56. 83. 166; iii. 10; iv. 181.
 ———, Bœoticæ, i. 52; v. 79; vi. 108; vii. 202; ix. 31. 41. 67. 86.
 Thebe, v. 80.
 Themiscyra, iv. 86.
 Themison, iv. 154.
 Themistocles, vii. 144. 173; viii. 4. 19. 22. 56. 74. 79. 83. 108—111. 123, 124.
 Theocydes, viii. 65.
 Theodorus, i. 51; iii. 41.
 Theomestor, viii. 85; ix. 90.
 Theophania, i. 51.
 Theopompus, viii. 131.
 Thera, iv. 147, 148. 150. 156.
 Therambus, vii. 123.
 Therapne, vi. 61.
 Theras, iv. 147, 148.
 Therme, vii. 121. 127. 179. 183; viii. 127.
 Thermodon, ii. 104; iv. 86. 110; ix. 27. 43.
 Thermopylæ, vii. 175, 176. 184. 186. 201. 223.
 Theron, vii. 165.
 Thersander, Polynicis filius, iv. 147; vi. 52.
 ———, Orchomenius, ix. 16.
 Theseus, ix. 72.
 Thesmophoria, ii. 171; vi. 16.
 Thespis, v. 79; vii. 202. 226; viii. 50. 75; ix. 30.
 Thesprotia, v. 92; vii. 176; viii. 47.
 Thessalia, Θεσσαλιῶτις, i. 57; Θεσσαλίη, vii. 128. 172, seqq. 176; viii. 27—30; ix. 31. 80.
 Thessalus, v. 46.
 Thestes, iv. 159.
 Thetis, vii. 191.
 Thmuitana regio, ii. 166.
 Thoas, vi. 138.
 Thonis, ii. 114.
 Thoricus, iv. 99.
 Thornax, i. 69.
 Thracia (ἡ Θρηκίη and ἡ Θρητ-κη), i. 168; iv. 99; vi. 33.
 Thraces, i. 28; ii. 103; iii. 90; iv. 74. 93; v. 3. 6—8; vii. 110. 185; viii. 115, 116; ix. 89.
 Thrasybulus, i. 20—22; v. 92.
 Thrasycles, ix. 93.
 Thrasydeus, ix. 58.
 Thrasylaus, vi. 114.
 Thriasius campus, viii. 65; ix. 7.
 Thyia, vii. 178.
 Thyni, i. 28.
 Thyrea et Thyreæ, i. 182; vi. 76.
 Thyssagetæ, iv. 22. 123.
 Thyssus, vii. 22.
 Tiarantus, iv. 48.
 Tibareni, iii. 94; vii. 78.
 Tibisis, iv. 49.
 Tigranes, vii. 62; ix. 96. 102.
 Tigris, i. 189; v. 52; vi. 20.
 Timagenides, ix. 38. 86.
 Timagoras, vii. 98.
 Timander, ix. 69.
 Timarete, ii. 55.
 Timesitheus, Delphicus, v. 72.
 Timesius, Clazomenius, i. 168.
 Timnes, iv. 76.
 Timo, vi. 134, 135.
 Timodemus, viii. 125.
 Timon, vii. 141.

Timonax, vii. 98.
 Timoxenus, viii. 128.
 Tiryna, vi. 76, 77. 83; ix. 28.
 Tisamenus, Antiochi filius, ix.
 33—35.
 ———, Thersandri filius,
 iv. 147; vi. 52.
 Tisander, Isagoræ pater, v. 66.
 ———, Hippoclidis pater,
 vi. 127. 129.
 Tisias, vi. 133.
 Titacus, ix. 73.
 Tithæus, vii. 88.
 Tithorea, viii. 32.
 Titormus, vi. 127.
 Tmolus, i. 84. 93; v. 101.
 Tomyris, i. 205. 212. 214.
 Torone, vii. 22. 122.
 Trachea Chersonesus, iv. 99.
 Trachis, vii. 175, 176. 198, 199.
 201. 203; viii. 31.
 Trapezûs, vi. 127.
 Traspies, iv. 6.
 Transi, v. 4.
 Trauus, vii. 109.
 Trescephalæ (τρῆς κεφαλαί),
 ix. 39.
 Triballicus campus, iv. 49.
 Triopium, i. 174; iv. 38.
 Tritæenses, i. 145.
 Tritantæchmes, i. 192; vii. 82.
 121; viii. 26.
 Tritæ, oppidum, viii. 33.
 Triton et Tritonis, iv. 178, 179.
 191.
 Træzen, vii. 99. 41; ix. 28.
 Troglodytæ, iv. 183.

Troia, iv. 191; v. 13.
 Trophonius, i. 46; viii. 134.
 Tycta, ix. 110.
 Tydeus, v. 67.
 Tymnes, v. 37; vii. 98.
 Tyndaridæ, iv. 145; v. 75; ix.
 73.
 Typhon, ii. 156; iii. 5.
 Tyras, iv. 11. 47. 51. 82.
 Tyre, ii. 44. 112.
 Tyrorum castra (Τυρίων στρα-
 τόπεδον), ii. 112.
 Tyrodiza, vii. 25.
 Tyrrheni, Thracici, i. 57.
 Tyrrhenia, i. 94. 163. 166, *seq.*

 Velia, i. 167.
 Veneti. *Vide* Eneti.

 Xanthippus, vi. 131. 136; viii.
 131; ix. 114. 120.
 Xanthus, i. 176.
 Xenagoras, ix. 107.
 Xerxes, vi. 98; vii. 1. 11, *et*
 passim.
 Xuthus, vii. 94.

 Zacynthus, iii. 59; iv. 195; vi.
 70.
 Zalmoxis, iv. 94.
 Zancle, vi. 23; vii. 164.
 Zeus, i. 131, *et passim.*
 Zeuxidamus, vi. 71.
 Zone, oppidum, vii. 59.
 Zopyrus, iii. 153—158. 160; iv.
 43.
 Zoster, viii. 107.

SCHOOL AND COLLEGE TEXT-BOOKS

PUBLISHED BY

HARPER & BROTHERS, FRANKLIN SQUARE, N. Y.

 HARPER & BROTHERS will send either of the following Works by Mail, postage paid (for any distance in the United States under 3000 miles), on receipt of the Money.

Alford's Greek Testament.

The Greek Testament: with a Critically Revised Text; a Digest of various Readings; Marginal References to Verbal and Idiomatic Usage; Prolegomena; and a Critical and Exegetical Commentary. For the Use of Theological Students and Ministers. By **HENRY ALFORD, B.D.**, Minister of Quebec Chapel, London, and late Fellow of Trinity College, Cambridge. Vol. I., containing the Four Gospels, 8vo, Muslin, \$5 00; Sheep extra, \$5 50; Half Calf extra, \$6 00.

Andrews's Latin-English Lexicon,

Founded on the larger German-Latin Lexicon of Dr. **WM. FREUND**. With Additions and Corrections from the Lexicons of Gesner, Faccolati, Scheller, Georges, &c. Royal 8vo, Sheep extra, \$5 00.

Abercrombie on the Intellectual Powers.

Essay on the Intellectual Powers. Inquiries concerning the Intellectual Powers and the Investigation of Truth. With Questions. By **JOHN ABERCROMBIE, M.D., F.R.S.** 18mo, Muslin, 45 cents; Half Bound, 50 cents.

Abercrombie on the Moral Feelings.

The Philosophy of the Moral Feelings. With Questions. 18mo, Muslin, 40 cents; Half Bound, 50 cents.

Abercrombie's Miscellaneous Essays.

Consisting of the Harmony of Christian Faith and Christian Character; The Culture and Discipline of the Mind; Think on these Things; The Contest and the Armor; The Messiah as an Example. 18mo, Muslin, 37½ cents.

Alison on Taste.

Essays on the Nature and Principles of Taste. With Corrections and Improvements. By **ABRAHAM MILLS.** 12mo, Muslin, 75 cents.

Antho'n's Latin Lessons.

Latin Grammar, Part I. Containing the most important Parts of the Grammar of the Latin Language, together with appropriate Exercises in the translating and writing of Latin. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Latin Prose Composition.

Latin Grammar, Part II. An Introduction to Latin Prose Composition, with a complete Course of Exercises, illustrative of all the important Principles of Latin Syntax. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

A Key to Latin Composition

Is published, which may be obtained by Teachers. 12mo, Half Sheep, 50 cents.

Antho'n's Latin Syntax.

Latin Lessons, Part II. Containing Latin Syntax, with Reading Lessons, and Exercises in double translation, on the Basis of Kühner's. 12mo, Sheep extra. (Uniform with "Latin Lessons, Part I.") (*In Press.*)

Antho'n's Zumpt's Latin Grammar.

From the Ninth Edition of the Original, adapted to the use of English Students. By LEONARD SCHMITZ, Ph.D. Corrected and Enlarged, by CHARLES ANTHON, LL.D. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Zumpt's Latin Grammar, Abridged.

12mo, Sheep extra, 50 cents.

Antho'n's Latin Versification.

In a Series of Progressive Exercises, including Specimens of Translation from the English and German Poetry into Latin Verse. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

A Key to Latin Versification

Is published, which may be obtained by Teachers. 12mo, Half Sheep, 50 cents.

Antho'n's Latin Prosody and Metre.

From the best Authorities, Ancient and Modern. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Cæsar.

Cæsar's Commentaries on the Gallic War, and the First Book of the Greek Paraphrase; with English Notes, Critical and Explanatory, Plans of Battles, Sieges, &c., and Historical, Geographical, and Archæological Indexes. Map, Portrait, &c. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Æneid of Virgil.

With English Notes, Critical and Explanatory, a Metrical Clavis, and an Historical, Geographical, and Mythological Index. Portrait and many Illustrations. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Antho'n's Eclogues and Georgics of Virgil.

With English Notes, Critical and Explanatory, and a Metrical Index. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Antho'n's Sallust.

Sallust's Jugurthine War and Conspiracy of Catiline. With an English Commentary, and Geographical and Historical Indexes. New Edition, corrected and enlarged. Portrait. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Horace.

The Works of Horace. With English Notes, Critical and Explanatory. A new Edition, corrected and enlarged, with Excursions relative to the Vines and Vineyards of the Ancients; a Life of Horace, a Biographical Sketch of Mæcenas, a Metrical Clavis, &c. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Antho'n's Cicero.

Cicero's Select Orations. With English Notes, Critical and Explanatory, and Historical, Geographical, and Legal Indexes. An improved Edition. Portrait. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Cicero's Tusculan Disputations.

With English Notes, Critical and Explanatory. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Cicero de Senectute, &c.

The De Senectute, De Amicitia, Paradoxa, and Somnium Scipionis of Cicero, and the Life of Atticus, by Cornelius Nepos. With English Notes, Critical and Explanatory. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Cicero de Officiis.

M. T. Ciceronis de Officiis Libri Tres. With Marginal Analysis and an English Commentary. Edited for the Syndics of the University Press, by the Rev. HUBERT ASHTON HOLDEN, M.A., Vice-President of Cheltenham College, late Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge. First American Edition, Corrected and Enlarged, by CHARLES ANTHON, LL.D., Professor of Greek in Columbia College. 12mo, Sheep, 75 cents.

Antho'n's Tacitus.

The Germania and Agricola, and also Selections from the Annals of Tacitus. With English Notes, Critical and Explanatory. Revised and Enlarged Edition. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Cornelius Nepos.

Cornelii Nepotis Vitæ Imperatorum. With English Notes, &c. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Ovid.

Selections from the Metamorphoses of Ovid. With English Notes, Critical and Explanatory. 12mo, Sheep extra. (*In Press.*)

Antho'n's Juvenal.

The Satires of Juvenal and Persius. With English Notes, Critical and Explanatory, from the best Commentators. Portrait. 12mo, Sheep extra, 90 cents.

Antho'n's Terence.

Terentii Comœdiæ, with English Notes, Metrical Tables, and an Essay on the Scanning of Terence, &c. 12mo, Sheep extra. (*In Press.*)

Antho'n's First Greek Lessons,

Containing the most important Parts of the Grammar of the Greek Language, together with appropriate Exercises in the translating and writing of Greek, for the use of Beginners. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Antho'n's Greek Composition.

Greek Lessons. Part II. An Introduction to Greek Prose Composition, with a Complete Course of Exercises illustrative of all the important Principles of Greek Syntax. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Anthon's Greek Grammar.

For the use of Schools and Colleges. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Anthon's New Greek Grammar.

From the German of Kühner, Matthiæ, Buttman, Rost, and Thiersch; to which are appended Remarks on the Pronunciation of the Greek Language, and Chronological Tables explanatory of the same. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Anthon's Greek Prosody and Metre.

For the use of Schools and Colleges; together with the Choral Scanning of the Prometheus Vincit of Æschylus, and Oedipus Tyrannus of Sophocles, to which are appended Remarks on the Indo-Germanic Analogies. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Anthon's Jacobs's Greek Reader.

A Greek Reader, principally from the German work of Frederic Jacobs. With English Notes, Critical and Explanatory, a Metrical Index to Homer and Anacreon, and a copious Lexicon. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Anthon's Xenophon's Anabasis.

With English Notes, Critical and Explanatory, a Map arranged according to the latest and best Authorities, and a plan of the Battle of Cunaxa. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Anthon's Xenophon's Memorabilia of Socrates.

With English Notes, Critical and Explanatory, the Prolegomena of Kühner, Wiggers's Life of Socrates, &c., &c. Corrected and enlarged. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Anthon's Homer.

The First Six Books of Homer's Iliad, to which are appended English Notes, Critical and Explanatory, a Metrical Index, and Homeric Glossary. New and enlarged Edition. Portrait. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Anthon's Manual of Greek Antiquities.

From the best and most recent Sources. Numerous Illustrations. 12mo, Sheep extra, 88 cents.

Antho'n's Manual of Roman Antiquities.

From the most recent German Works. With a Description of the City of Rome, &c. Numerous Illustrations. 12mo, Sheep extra, 88 cents.

Antho'n's Manual of Greek Literature.

From the earliest authentic Periods to the close of the Byzantine Era. With a Critical History of the Greek Language. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Antho'n's Smith's Dictionary of Antiquities.

A Dictionary of Greek and Roman Antiquities, from the best Authorities, and embodying all the recent Discoveries of the most eminent German Philologists and Jurists. First American Edition, corrected and enlarged, and containing also numerous Articles relative to the Botany, Mineralogy, and Zoology of the Ancients, by CHARLES ANTHON, LL.D. Royal 8vo, Sheep extra, \$4 00.

Smith's Antiquities, Abridged,

By the Authors. 12mo, Half Sheep, 90 cents.

Antho'n's Classical Dictionary.

Containing an Account of the principal Proper Names mentioned in Ancient Authors, and intended to elucidate all the important Points connected with the Geography, History, Biography, Mythology, and Fine Arts of the Greeks and Romans, together with an Account of the Coins, Weights, and Measures of the Ancients, with Tabular Values of the same. Royal 8vo, Sheep extra, \$4 00.

Antho'n's Smith's New Classical Dictionary

Of Greek and Roman Biography, Mythology, and Geography. Numerous Corrections and Additions. Edited by CHARLES ANTHON, LL.D. Royal 8vo, Sheep extra, \$3 50.

Antho'n's Lat.-Eng. and Eng.-Lat. Dictionary.

A Latin-English and English-Latin Dictionary, for the use of Schools. Chiefly from the Lexicons of Freund, Georges, and Kutschmidt. Small 4to, Sheep, \$2 00.

Riddle and Arnold's English-Latin Lexicon,

Founded on the German-Latin Dictionary of Dr. C. E. GEORGES. First American Edition, carefully revised, and containing a copious Dictionary of Proper Names from the best Sources. By CHARLES ANTHON, LL.D. Royal 8vo, Sheep extra, \$3 00.

Antho'n's Ancient and Mediæval Geography.

For the use of Schools and Colleges. 8vo, Muslin, \$1 50; Sheep extra, \$1 75.

Barton's Grammar.

An Outline of the General Principles of Grammar. With a Brief Exposition of the Chief Idiomatic Peculiarities of the English Language. To which Questions have been added. Edited and Enlarged by the Rev. J. GRAEFF BARTON, A.M., Professor of the English Language and Literature in the New York Free Academy. 16mo, Muslin, 33 cents.

Miss Beecher's Physiology and Calisthenics.

First Book of Physiology and Calisthenics. By Miss CATHARINE E. BEECHER. Over 100 Engravings. 16mo, Muslin, 50 cents.

Boyd's Rhetoric.

Elements of Rhetoric and Literary Criticism, with copious Practical Exercises and Examples: including, also, a succinct History of the English Language, and of British and American Literature, from the earliest to the present Times. On the Basis of the recent Works of ALEXANDER REID and R. CUNNELL; with large Additions from other Sources. Compiled and arranged by J. R. BOYD, A.M. 12mo, Half Roan, 50 cents.

Boyd's Eclectic Moral Philosophy:

Prepared for Literary Institutions and General Use. By J. R. BOYD, A.M. 12mo, Muslin, 75 cents.

Butler's Analogy. By Emory and Crooks.

Bishop Butler's Analogy of Religion, Natural and Revealed, to the Constitution and Course of Nature. With an Analysis, left unfinished, by the late ROBERT EMORY, D.D., President of Dickinson College. Completed and Edited, with a Life of Bishop Butler, Notes and Index, by Rev. G. R. CROOKS, D.D. 12mo, Muslin, 75 cents.

Butler's Analogy. By Hobart.

Analysis of Butler's Analogy of Religion, Natural and Revealed, to the Constitution and Course of Nature, with Notes. Also CRAWFORD's Questions for Examination, revised and Adapted to the use of Schools. By CHARLES E. WEST. 18mo, Muslin, 40 cents.

Buttmann's Greek Grammar.

For the use of High Schools and Universities. Revised and enlarged by his Son, ALEXANDER BUTTMANN. Translated from the 18th German Edition, by EDWARD ROBINSON, D.D., LL.D. 8vo, Sheep extra, \$2 00.

Burke on the Sublime and Beautiful.

A Philosophical Inquiry into the Origin of our Ideas of the Sublime and Beautiful. With an Introductory Discourse concerning Taste. By the Right Hon. EDMUND BURKE. Adapted to the use of Schools, by Professor MILLS. 12mo, Muslin, 75 cents.

Campbell's Philosophy of Rhetoric.

The Philosophy of Rhetoric. By GEORGE CAMPBELL, D.D., F.R.S., Edinburgh, Principal of the Marischal College, Aberdeen. A new Edition, with the Author's last Additions and Corrections. 12mo, Muslin, \$1 25.

Clark's Elements of Algebra.

Elements of Algebra: embracing also the Theory and Application of Logarithms; together with an Appennix, containing Infinite Series, the General Theory of Equations, and the most approved Methods of resolving the higher Equations. By Rev. DAVIS W. CLARK, D.D. 8vo, Sheep extra, \$1 00.

Comte's Philosophy of Mathematics.

Translated from the Cours de Philosophie Positive, by W. M. GILLESPIE, A.M. 8vo, Muslin, \$1 25.

Combe's Principles of Physiology.

The Principles of Physiology applied to the Preservation of Health, and the Improvement of Physical and Mental Education. By ANDREW COMBE. With Questions. Engravings. 18mo, Muslin, 45 cents; Half Sheep, 50 cents.

Crabb's English Synonyms.

English Synonyms explained. With copious Illustrations and Explanations, drawn from the best Writers. By GEORGE CRABB, M.A., Author of the "Technological Dictionary" and the "Universal Historical Dictionary." Tenth Edition from the last Quarto Edition. 8vo, Sheep extra, \$2 00.

Daniell's Philosophy.

Familiar Illustrations of Natural Philosophy. Selected principally from DANIELL's Chemical Philosophy. By JAMES RENWICK, LL.D., Professor of Natural and Experimental Philosophy and Chemistry in Columbia College, N. Y. 18mo, Muslin, 45 cents.

Docharty's Arithmetic.

A Practical and Commercial Arithmetic: containing Definitions of Terms, and Rules of Operations, with numerous Examples. The whole forming a complete Treatise for the use of Schools and Academies. By GERARDUS BEEKMAN DOCHARTY, LL.D., Professor of Mathematics in the New York Free Academy. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Docharty's Institutes of Algebra.

The Institutes of Algebra. Designed for the use of Schools, Academies, and Colleges. By GERARDUS BEEKMAN DOCHARTY, LL.D. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Docharty's Geometry.

Elements of Plane and Solid Geometry, together with the Elements of Plane and Spherical Trigonometry, and an Article on Inverse Trigonometrical Functions. By GERARDUS BEEKMAN DOCHARTY, LL.D., Professor of Mathematics in the New York Free Academy. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Draper's Physiology.

Human Physiology, Statical and Dynamical; or, The Conditions and Course of the Life of Man: being the Text of the Lectures delivered in the Medical Department of the University. By JOHN W. DRAPER, M.D., LL.D., Professor of Chemistry and Physiology in the University of New York. Illustrated by nearly 300 fine Wood-cuts from Photographs. 8vo, 650 pages, Muslin, \$4 00; Sheep, \$4 25; Half Calf, \$5 00.

Draper's Text-Book on Chemistry.

A Text-Book on Chemistry for the use of Schools and Colleges. By JOHN W. DRAPER, M.D., Professor of Chemistry in the University of New York, Member of the American Philosophical Society, &c. With nearly three hundred Illustrations. New, revised, and enlarged Edition. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Draper's Text-Book on Natural Philosophy.

A Text-Book on Natural Philosophy for the use of Schools and Colleges. Containing the most recent Discoveries and Facts, compiled from the best Authorities. By JOHN W. DRAPER, M.D., Professor of Chemistry in the University of New York, and formerly Professor of Natural Philosophy and Chemistry in Hampden Sidney College, Virginia. With nearly 400 Illustrations. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Duff's Book-Keeping.

The North American Accountant: embracing Single and Double Entry Book-keeping, practically adapted to the Inland and Maritime Commerce of the United States. Exemplifying all Modern Improvements in the Science, with a New and Certain Method of detecting Errors and proving the Ledger. Embracing an Improved Plan of Instruction. Complete in Three Parts. By P. DUFF, Merchant. 8vo, School Edition, Half Sheep, 75 cents; Mercantile Edition, Muslin, \$1 50.

Findlay's Classical Atlas.

A Classical Atlas to illustrate Ancient Geography. Comprised in 25 Maps, showing the various Divisions of the World as known to the Ancients. Composed from the most authentic Sources, with an Index of the Ancient and Modern Names. By ALEXANDER C. FINDLAY, F.R.G.S. 8vo, Half Bound, \$3 25.

Foster's First Principles of Chemistry.

Illustrated by a Series of the most recently Discovered and brilliant Experiments known to the Science. Adapted especially for Classes. 12mo, Sheep extra, 60 cents.

Foster's Chart of the Organic Elements.

For the use of Schools and Academies. Beautifully colored, mounted on Rollers, with Cloth back, \$4 00.

Fowler's English Language.

The English Language in its Elements and Forms. With a History of its Origin and Development, and a full Grammar. Designed for use in Colleges and Schools. By WILLIAM C. FOWLER, late Professor in Amherst College. New and revised Edition. 8vo, Muslin, \$1 50; Sheep extra, \$1 75.

Fowler's English Grammar for Schools.

The English Language in its Elements and Forms. With a History of its Origin and Development. Abridged from the Octavo Edition. Designed for General Use in Schools and Families. By WILLIAM C. FOWLER, late Professor of Rhetoric in Amherst College. 12mo, Sheep, \$1 00.

Fowler's Elementary English Grammar.

An Elementary English Grammar for Common Schools. 16mo, Sheep extra, 50 cents.

Gray's and Adams's Geology.

Elements of Geology. By ALONZO GRAY, A.M., Author of "Elements of Chemistry" and "Elements of Natural Philosophy," and C. B. ADAMS, A.M., Fellow of the American Academy of Arts and Sciences, Professor in Amherst College, and State Geologist of Vermont. Engravings. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Gray's Natural Philosophy.

Elements of Natural Philosophy. Designed as a Text-book for Academies, High Schools, and Colleges. By ALONZO GRAY, A.M., Author of "Elements of Geology." 360 Wood-cuts. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Greek Concordance of the New Testament.

The Englishman's Greek Concordance of the New Testament; being an Attempt at a Verbal Connection between the Greek and the English Texts: including a Concordance to the Proper Names, with Indexes, Greek-English, and English-Greek. 8vo, Muslin, \$3 50; Sheep extra, \$4 00.

Greek-English and English-Greek Lexicon,

For the use of Schools and Academies. By PROF. HENRY DRISLER, of Columbia College, Editor of "Liddell and Scott's Greek Lexicon." Small 4to. Uniform with "Anthon's Latin-English and English-Latin Dictionary." (*In press.*)

Griscom's Animal Mechanism and Physiology.

Animal Mechanism and Physiology: being a plain and familiar Exposition of the Structure and Functions of the Human System. Designed for Families and Schools. By JOHN H. GRISCOM, M.D., Professor of Chemistry in the New York College of Pharmacy, and Lecturer on Animal Mechanism and Physiology. Illustrated by numerous Wood-cuts by Butler. 18mo, Muslin, 45 cents; Half Roan, 50 cents.

Hackley's Algebra.

A Treatise on Algebra. Containing the latest Improvements, by CHARLES W. HACKLEY, S.T.D., Professor of Mathematics and Astronomy in Columbia College, New York. School and College Edition. 8vo, Sheep extra, \$1 50. A School Edition, 8vo, Muslin, \$1 00.

Hackley's Geometry.

Elementary Course of Geometry, for the use of Schools and Colleges. By Professor HACKLEY. 8vo, Sheep extra, 75 cents.

Hale's History of the United States.

History of the United States from their first Settlement as Colonies to the Close of the Administration of Mr. Madison in 1817. By **SALMA HALE**. 2 vols. 18mo, Muslin, 90 cents.

Sir William Hamilton's Philosophy.

Discussions on Philosophy and Literature, Education and University Reform. Chiefly from the Edinburgh Review. Corrected, vindicated, enlarged, in Notes and Appendices. By **SIR WILLIAM HAMILTON**, Bart., with an Introductory Essay by **ROBERT TURNBULL**, D.D. 8vo, Muslin, \$1 50.

Harper's Greek and Latin Texts.

Cheap, accurate, and elegant Editions of the Classics, for the use of Schools and Students, carefully reprinted from the best editions.

Now Ready :

Horace.

Horatius, ex recensione **A. J. MACLEAN**, A.M. 18mo, Flexible Binding, cents.

Æschylus.

Æschylus, ex novissima recensione **F. A. PALEY**, A.M. 16mo, Flexible Binding, cents.

In Preparation :

EURIPIDES.

SALLUST.

HERODOTUS.

XENOPHON'S ANABASIS.

THUCYDIDES.

CICERO DE SENEOTUTE

VIRGIL.

AND DE AMICIOTIA.

CÆSAR.

SOPHOCLES.

Harper's School History.

Narrative of the General Course of History, from the Earliest Periods to the Establishment of the American Constitution. Prepared with Questions for the Use of Schools, and illustrated with 150 Maps and Engravings. Square 12mo, Muslin, \$1 25; Sheep, \$1 38.

Harrison's Latin Grammar.

An Exposition of some of the Laws of the Latin Grammar. By **GESSNER HARRISON**, M.D., Professor of Ancient Languages in the University of Virginia. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Haswell's Engineering.

Engineers' and Mechanics' Pocket-book, containing United States and Foreign Weights and Measures: Tables of Areas and Circumferences of Circles, Circular Segments and Zones of a Circle: Squares and Cubes; Square and Cube Roots; Lengths of Circular and Semi-elliptic Arcs; and Rules of Arithmetic. Mensuration of Surfaces and Solids; the Mechanical Powers; Geometry, Trigonometry, Gravity, Strength of Materials, Water Wheels, Hydraulics, Hydrostatics, Pneumatics, Statics, Dynamics, Gunnery, Heat, Winding Engines, Tonnage, Shot, Shells, &c. Steam and the Steam Engine; Combustion, Water, Gunpowder, Cables and Anchors, Fuel, Air, Guns, &c., &c. Tables of the Weights of Metals, Pipes, &c. Miscellaneous Notes, Dimensions of Steamers, Mills, Motion of Bodies in Fluids, Orthography of Technical Terms, &c., &c. Eighth Edition and Eighteenth Thousand. With Additions. 12mo, Pocket-book form, \$1 25.

Mechanics' Tables.

Containing Areas and Circumferences of Circles, Sides of Equal Squares; Circumferences of Angled Hoops, angled Outside and Inside; cutting of Boiler-Plates, covering of Solids, &c., and Weights of various Metals, &c., &c., &c. Miscellaneous Notes, comprising Dimensions of Materials, Alloys, Paints, Lackers, &c. By C. H. HASWELL. 12mo, Muslin, 50 cents; Morocco tucks, 75 cents.

Mensuration.

For Tuition and Reference, containing Tables of Weights and Measures; Mensuration of Surfaces, Lines, and Solids, and Conic Sections, Centres of Gravity, &c. To which is added, Tables of the Areas of Circular Segments, Sines of a Circle, Circular and Semi-elliptical Arcs, &c., &c., &c., &c. By C. H. HASWELL, Marine Engineer. 12mo, Sheep, 75 cents.

Henry's History of Philosophy.

Epitome of the History of Philosophy: being the Work adopted by the University of France for Instruction in the Colleges and High Schools. Translated from the French, with Additions, and a Continuation of the History from the time of Reid to the present Day, by Rev. C. S. HENRY, D.D., Professor of Philosophy and History in the University of the City of New York. 2 vols. 18mo, Muslin, 90 cents.

Herschel's Natural Philosophy.

A Preliminary Discourse on the Study of Natural Philosophy. By Sir JOHN HERSCHEL, late Fellow of St. John's College, Cambri-
A new Edition. 12mo, Muslin, 60 cents.

Hooker's Child's Book of Nature.

The Child's Book of Nature, for the Use of Families and Schools; intended to aid Mothers and Teachers in training Children in the Observation of Nature. In Three Parts. PART I. Plants.—PART II. Animals.—PART III. Air, Water, Heat, Light, &c. By WORTHINGTON HOOKER, M.D., Author of "Physician and Patient," &c. Illustrated by Engravings. The Three Parts complete in one vol. Small 4to, Muslin, \$1 25; Separately, Muslin, 50 cents each.

Kane's Chemistry.

Elements of Chemistry, including the most recent Discoveries and Applications of the Science to Medicine and Pharmacy, and to the Arts. By ROBERT KANE, M.D., M.R.I.A., &c., &c. An American Edition, with Additions and Corrections, by JOHN WILLIAM DRAFER, M.D. With about 250 Woodcuts. 8vo, Muslin, \$1 50; Sheep extra, \$1 75.

Lee's Elements of Geology.

The Elements of Geology for popular use; containing a Description of the Geological Formations and Mineral Resources of the United States. By CHARLES A. LEE, M.D. Engravings. 18mo, Half Sheep, 50 cents; Muslin, 45 cents.

Lewis's Platonic Theology.

Plato contra Atheos. Plato against the Atheists; or, the Tenth Book of the Dialogue on Laws, accompanied with Critical Notes, and followed by extended Dissertations on some of the main Points of the Platonic Philosophy and Theology, especially as compared with the Holy Scriptures. By TAYLER LEWIS, LL.D. 12mo, Muslin, \$1 50.

Liddell's School History of Rome.

Uniform with Smith's "History of Greece," "The Student's Glibbon," and "The Student's Hume." 12mo, Muslin, \$1 00. (See "STUDENT'S HISTORICAL TEXT-BOOKS"), page 22.

Liddell and Scott's Greek-English Lexicon.

Based on the German Work of FRANCIS PASSOW. With Corrections and Additions, and the Insertion, in Alphabetical Order, of the Proper Names occurring in the principal Greek Authors, by HENRY DRISLER, M.A. Royal 8vo, Sheep extra, \$5 00.

Loomis's Treatise on Arithmetic.

A Treatise on Arithmetic, Theoretical and Practical. Fourth Edition. 12mo, 352 pages, Sheep extra, 75 cents.

Loomis's Elements of Algebra.

Elements of Algebra. Designed for the use of Beginners. Fourteenth Edition. 12mo, 281 pages, Sheep extra, 62½ cents.

Loomis's Treatise on Algebra.

A Treatise on Algebra. Nineteenth Edition. 8vo, 359 pages, Sheep extra, \$1 00.

Loomis's Elements of Geometry.

Elements of Geometry and Conic Sections. Seventeenth Edition. 8vo, 234 pages, Sheep extra, 75 cents.

Loomis's Trigonometry and Tables.

Trigonometry and Tables. Sixteenth Edition. 8vo, 360 pages, Sheep extra, \$1 50.

The *Trigonometry* and *Tables*, bound separately. The Trigonometry, \$1 00; Tables, \$1 00.

Loomis's Elements of Analytical Geometry.

Elements of Analytical Geometry, and of the Differential and Integral Calculus. Thirteenth Edition. 8vo, 286 pages, Sheep extra, \$1 50.

Loomis's Elements of Natural Philosophy.

Elements of Natural Philosophy. Designed for Academies and High Schools. 12mo, 252 pages, Sheep extra, \$1 00.

Loomis's Practical Astronomy.

An Introduction to Practical Astronomy, with a Collection of Astronomical Tables. 8vo, 497 pages, Sheep extra, \$1 50.

Loomis's Recent Progress of Astronomy.

Especially in the United States. A thoroughly revised Edition. Illustrations. 12mo, 396 pages, Muslin, \$1 00.

Loomis's Meteorology and Astronomy,

Elements of, for the use of Academies and High Schools. 12mo, Sheep extra.

Lowry's Universal Atlas.

Constructed and Engraved from the most recent Authorities. 4to, Half Roan, \$5 00.

M'Clintock's First Book in Latin.

A First Book in Latin; containing Grammar, Exercises, and Vocabularies, on the Method of constant Imitation and Repetition. With Summaries of Etymology and Syntax. By Rev. J. M'CLINTOCK, D.D., LL.D., President of Troy University, and Rev. GEO. R. CROOKS, D.D., late Adjunct Professor of Languages in Dickinson College. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

M'Clintock's Second Book in Latin.

Containing Syntax and Reading Lessons in Prose; forming a sufficient Latin Reader. With Imitation Exercises and a Vocabulary. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

M'Clintock's First Book in Greek.

Containing a full View of the Forms of Words, with Vocabularies and copious Exercises, on the Method of constant Imitation and Repetition. Revised Edition. With brief Summaries of the Doctrine of the Verb, and of the Rules of Syntax. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

M'Clintock's Second Book in Greek.

Containing Syntax, with Reading Lessons in Prose; Prosody and the Dialects, with Reading Lessons in Verse. Forming a sufficient Greek Reader. With Notes and a copious Vocabulary. 12mo, Sheep extra, 75 cents.

Mrs. Markham's History of France.

A History of France, from the Conquest of Gaul by Julius Cæsar to the Reign of Louis Phillipe. With Conversations at the end of each Chapter. By MRS. MARKHAM. Prepared for the use of Schools by the Addition of a Map, Notes and Questions, and a Supplementary Chapter, bringing down the History to the Present Time. By JACOB ABBOTT. 12mo, Muslin, \$1 00.

Maury's Principles of Eloquence.

The Principles of Eloquence. By the Abbé MAURY. With an Introduction, by Bishop POTTER. 18mo, Muslin, 45 cents.

Mill's Logic.

A System of Logic, Ratiocinative and Inductive; being a connected View of the Principles of Evidence, and the Methods of Scientific Investigation. By J. S. MILL. 8vo, Muslin, \$1 50.

Mills's Literature,

The Literature and Literary Men of Great Britain and Ireland. By ABRAHAM MILLS, A.M. 2 vols. 8vo, Muslin, \$3 50; Half Calf \$5 50.

Morse's School Geography.

A new System of Geography, for the use of Schools. Illustrated by more than 50 Cerographic Maps, and numerous Engravings on Wood. 4to, Half Bound, 50 cents.

Noel and Chapsal's French Grammar.

A new System of French Grammar; containing the First Part of the celebrated Grammar of these Authors. Arranged with Questions and a Key in English. Also, an Abridgment of the Syntax and Grammatical Analysis of the same Authors. To which are added, Lessons in Reading and Speaking, Forms of Drafts, Advertisements, &c. Designed to facilitate the Student in the use of the French Language, 1st. By making it a Medium of Communication between Himself and Teacher. 2d. By enabling him to Read, Write, and Speak it on all Occasions. By SARAH E. SAYMORE. Revised and Corrected, by Prof. C. P. BORDENAVE. 12mo, Muslin, 75 cents.

Olmsted's Astronomy.

Letters on Astronomy, in which the Elements of the Science are familiarly explained in connection with Biographical Sketches of the most eminent Astronomers. With numerous Engravings. By DENISON OLNSTED, LL.D., Professor of Natural Philosophy and Astronomy in Yale College. Revised Edition, including the latest Discoveries. 12mo, Muslin, 75 cents.

Parker's Outlines of General History.

Outlines of General History, Designed as the Foundation and Review of a Course of Historical Reading. By RICHARD GREEN PARKER, A.M., Corresponding Member of the New York Historical Society; Author of "Aids to English Composition, &c." New Edition, with Additions. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Parker's Aids to English Composition.

Aids to English Composition, prepared for Students of all Grades, embracing Specimens and Examples of School and College Exercises, and most of the higher Departments of English Composition, both in Prose and Verse. A new Edition, with Additions and Improvements. By RICHARD GREEN PARKER, A.M. 12mo, Muslin, 80 cents; Sheep extra, 90 cents.

Parker's Geographical Questions.

Adapted for the use of Morse's, Woodbridge's, Worcester's, Mitchell's, Field's, Malte-Brun's, Smith's, Olney's, Goodrich's, or any other respectable Collection of Maps: embracing by way of Question and Answer, such Portions of the Elements of Geography as are necessary as an Introduction to the Study of the Maps. To which is added a concise Description of the Terrestrial Globe. 12mo, Muslin, 20 cents.

Plautus.

"The Captives." A Comedy of Plautus. With English Notes for the use of Students. By JOHN PROUDFIT, D.D. 18mo, Paper, 38 cents.

Potter's Principles of Science.

The Principles of Science applied to the Domestic and Mechanic Arts, and to Manufactures and Agriculture, with Reflections on the Progress of the Arts, and their influence on National Welfare. By the Rt. Rev. ALONZO POTTER, D.D., formerly Professor of Moral Philosophy and Rhetoric in Union College, Schenectady, New York. Revised Edition. With illustrative Cuts. 12mo, Muslin, 75 cents.

Potter's Political Economy.

Political Economy: its Objects, Uses, and Principles; considered with Reference to the Condition of the American People. With a Summary for the Use of Students. By A. POTTER, D.D. 18mo, Half Sheep, 50 cents.

Potter's Hand-Book for Readers and Students.

Hand-Book for Readers and Students, intended to assist private individuals, Associations, School Districts, &c., in the Selection of useful and interesting Works for Reading and Investigation. By A. POTTER, D.D. 18mo, Muslin, 45 cents.

The School and the Schoolmaster.

A Manual for the use of Teachers, Employers, Trustees, Inspectors, &c., &c. In two Parts. Part I. By Rt. Rev. ALONZO POTTER, D.D. Part II. By GEORGE B. EMERSON, A.M. Part I. The School; its Objects, Relations, and Uses. With a Sketch of the Education most needed in the United States, the present State of Common Schools, the best Means of improving them, and the consequent Duties of Parents, Trustees, and Inspectors, &c. Part II. The proper Character, Studies, and Duties of the Teacher, with the best Methods for the Government and Instruction for the Common Schools, and the Principles on which School-houses should be Built, Arranged, Warmed, and Ventilated. Engravings. 12mo, Muslin, \$1 00.

Renwick's Natural Philosophy.

First Principles of Natural Philosophy, being a familiar Introduction to the study of that Science. By JAMES RENWICK, LL.D. 18mo, Half Sheep, 75 cents.

Renwick's Mechanics.

Applications of the Science of Mechanics to Practical Purposes. By JAMES RENWICK, LL.D. Engravings. 18mo, Half Sheep, 90 cents.

Renwick's Chemistry.

First Principles of Chemistry: Being a familiar Introduction to the Study of that Science. By JAMES RENWICK, LL.D. With Questions. Engravings. 18mo, Half Sheep, 75 cents.

Robinson's Greek Lexicon of the Testament.

A Greek and English Lexicon of the New Testament. By EDWARD ROBINSON, D.D., LL.D., Professor of Biblical Literature in the Union Theological Seminary, N. Y. A New Edition, Revised, and in great part re-written. Royal 8vo, Muslin, \$1 50; Sheep extra, \$4 75.

Russell's Juvenile Speaker.

The Juvenile Speaker; comprising Elementary Rules and Exercises of Declamation, with a Selection of Pieces for Practice. By the Rev. FRANCIS T. RUSSELL, A.M. 12mo, Muslin, 60 cents; Half Bound, 70 cents.

Salkeld's Roman and Grecian Antiquities.

Classical Antiquities; or, A Compendium of Roman and Grecian Antiquities, including a Sketch of Ancient Mythology. By JOSEPH SALKELD. With Maps, &c. 18mo, Muslin, 38 cents.

Salkeld's First Book in Spanish.

A First Book in Spanish; or, A Practical Introduction to the Study of the Spanish Language. Adapted to every Class of Learners; containing full Instructions in Pronunciation; a Grammar; Reading Lessons, &c. 12mo, Sheep extra, \$1 00.

Schmucker's Psychology.

Psychology; or, Elements of a new System of Mental Philosophy, on the Basis of Consciousness and Common Sense. By S. S. SCHMUCKER, D.D. 12mo, Muslin, \$1 00.

Smith's Mechanics.

An Elementary Treatise on Mechanics, embracing the Theory of Statics and Dynamics, and its Application to Solids and Fluids. By AUGUSTUS W. SMITH, LL.D. Illustrations. 8vo, Muslin, \$1 50; Sheep extra, \$1 75.

Smith's (Dr. Wm.) New Classical Dictionary.

See ANTHON'S SMITH'S NEW CLASSICAL DICTIONARY, page 6.

Smith's (Dr. Wm.) Dictionary of Antiquities.

See ANTHON'S DICTIONARY OF GREEK AND ROMAN ANTIQUITIES, page 6.

Strong's Harmony of the Gospels.

A Harmony of the Gospels, in the Greek of the Received Text. With the most important various Readings, brief Grammatical Explanations, Select Biblical References, and Chronological Notes. For the use of Students and others. By Rev. JAMES STRONG, S.T.D. 12mo, Muslin, \$1 25.

Spencer's Greek New Testament.

The Four Gospels and Acts of the Apostles, in Greek. With English Notes, Critical, Philological, and Exegetical, on the Gospels and Acts; Maps, Indexes, &c., together with the Epistles and the Apocalypse. The whole forming the complete Text of the New Testament. For the use of Schools, Colleges, and Theological Seminaries. By Rev. J. A. SPENCER, D.D. 12mo, Muslin, \$1 00; Sheep extra, \$1 25.

The Student's Historical Text-Books :

Liddell's School History of Rome.

A School History of Rome, from the Earliest Times to the Establishment of the Empire. With Chapters on the History of Literature and Art. By HENRY G. LIDDELL, D.D., Dean of Christ Church, Oxford. Illustrated by numerous Wood-cuts. 12mo, Muslin, \$1 00.

Dr. Smith's History of Greece.

A History of Greece from the Earliest Times to the Roman Conquest. With Supplementary Chapters on the History of Literature and Art. By WILLIAM SMITH, LL.D., Editor of the Dictionaries of "Greek and Roman Antiquities," "Biography and Mythology," and "Geography." Revised, with an Appendix, by GEORGE W. GREENE, A.M. For Schools and Students. Illustrated with 100 Wood-cuts. 12mo, Muslin, \$1 00.

The Student's Gibbon.

The History of the Decline and Fall of the Roman Empire. By EDWARD GIBBON. Abridged. Incorporating the Researches of Recent Commentators. By WILLIAM SMITH, LL.D., Editor of the "Classical Dictionary," "A School Dictionary of Greece," &c. Illustrated by 100 Engravings on Wood. 12mo, Muslin, \$1 00.

The Student's Hume.

A History of England from the Earliest Times to the Revolution in 1688. By DAVID HUME. Abridged. Incorporating the Corrections and Researches of Recent Historians; and continued down to the Year 1858. Illustrated by Engravings on Wood. 12mo, Muslin, \$1 00.

Upham's Mental Philosophy.

Elements of Mental Philosophy; embracing the two Departments of the Intellect and Sensibilities. By Rev. THOMAS C. UPHAM, D.D., Professor of Moral and Mental Philosophy in Bowdoin College. 2 vols. 12mo, Sheep extra, \$2 50.

Abridged for Schools and Academies. 12mo, Sheep, \$1 25.

Upham on the Will.

Philosophical and Practical Treatise on the Will. Forming the Third Volume of a System of Mental Philosophy. By T. C. UPHAM, Professor in Bowdoin College. 12mo, Sheep extra, \$1 25.

Whately's Logic.

Elements of Logic: comprising the Substance of the Article in the Encyclopedia Metropolitana. With Additions, &c. By RICHARD WHATELY, D.D., Archbishop of Dublin. 18mo, Muslin, 28 cents.

Whately's Rhetoric.

Elements of Rhetoric: comprising an Analysis of the Laws of Moral Evidence and of Persuasion. With Rules of Argumentative Composition and Elocution. By RICHARD WHATELY, D.D., Archbishop of Dublin. 18mo, Muslin, 38 cents.

Yonge's English-Greek Lexicon.

Containing all the Greek Words used by Writers of good Authority, in Chronological Order, for every Word used; explaining the Construction, and giving the Declension or Conjugation of each Word when Irregular, and marking the Quantities of all doubtful Syllables. Edited, with large Additions, by HENRY DEISLER, M.A., Professor of Latin in Columbia College, N. Y. Royal 8vo, Sheep extra. (*In Press.*)

HARPER'S NEW CLASSICAL LIBRARY.

Literal Translations of the Greek and Latin Authors.

Portraits. 12mo, Muslin, 75 cents each.

The following Volumes are now ready:

CÆSAR.

VIRGIL.

HORACE.

SALLUST.

CICERO'S ORATIONS.

CICERO'S OFFICES, &c.

TACITUS. 2 vols.

TERENCE.

JUVENAL.

XENOPHON.

HOMER'S ILIAD.

THUCYDIDES.

HERODOTUS.

EURIPIDES. 2 vols.

SOPHOOCLES.

ÆSCHYLUS.

DEMOSTHENES. 2 vols.

For a full Descriptive List of Books suitable for Schools and Colleges, see HARPER'S CATALOGUE, which may be obtained gratuitously on application to the Publishers personally, or by letter inclosing Six Cents Stamps.

FEB 1 1887

MAR 17 1888

MAR 23 1891

~~DUE NOV 19 1902~~

JAN 26 1897

SEP 28 1901

OCT 29 1901

JAN 6 1904

